1987

TURISM și SANATATE

BIROUL DE TURISM PENTRU TINERET

TURISM SI SANATATE

ONT

• BUCURIE • TURISM • TINEREȚE •

Lei 25

VACANȚA NU CUNOAȘTE ANOTIMPURI

BIROUL DE TURISM PENTRU TINERET

„Educaţia patriotică constituie o parte inseparabilă a dezvoltării construcţiei socialiste, a formării omului nou. Să sădim în conştiinţa oamenilor muncii, a tineretului patriei noastre sentimentul mîndriei de a fi cetăţeni ai României socialiste, de a fi participanţi activi la realizarea celei mai drepte societăţi din lume, de a fi permanent la datorie, de a servi, în orice împrejurări, poporul, patria, independenţa şi suveranitatea României !"

NICOLAE CEAUŞESCU

MARELE FORUM

În zilele de 14—16 decembrie a.c., la Bucureşti s-au desfăşurat lucrările marelui forum democratic al partidului, al întregului popor, cea de-a cincea Conferinţă Naţională a Partidului Comunist Român, eveniment de o deosebită importanţă şi cu deosebite semnificaţii pentru actuala perioadă a construcţiei socialiste a patriei, pentru înfăptuirea întocmai a programelor şi obiectivelor stabilite de cel de-al XIII-lea Congres. Raportul prezentat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, document de o vastă şi strălucită cuprindere a problematicii actuale şi de perspectivă a operei de edificare socialistă şi comunistă a patriei, a fost adoptat ca program de acţiune, de muncă şi luptă al partidului, al întregului nostru popor. În lumina magistralei analize, a tezelor, orientărilor şi direcţiilor de acţiune cuprinse în Raport, dezbaterile Conferinţei, documentele adoptate constituie un grăitor exemplu de abordare concretă, deschisă, a realităţii atît prin ceea ce are ea mai semnificativ şi durabil în planul realizărilor materiale şi spirituale, cît şi sub latura cerinţelor, a măsurilor care se impun pentru a da curs optim, major, îndeplinirii tuturor prevederilor celui de-al optulea cincinal şi a ridica necontenit nivelul muncii şi gîndirii creatoare.

Raportul prezentat de secretarul general al partidului aduce în prim plan căi şi soluţii care fac din experienţa de pînă acum o certă şi laborioasă documentare asupra viitorului, principiilor şi modalităţilor în care procesul revoluţionar, sarcinile şi obiectivele asumate şi promovate de revoluţie pot şi trebuie să cunoască o finalitate mereu creatoare. Profundele transformări revoluţionare din anii construcţiei socialiste şi îndeosebi după evenimentul inaugural care a fost Congresul al IX-lea al partidului, succesele istorice obţinute de poporul nostru în opera de edificare a noii societăţi, stadiul actual, dezvoltarea intensivă a industriei, înfăptuirea programelor de organizare şi modernizare a producţiei, realizarea obiectivelor noii revoluţii agrare, transformarea în realitate a programelor de sistematizare şi modernizare a tuturor localităţilor, sporirea aportului ştiinţei, învăţămîntului şi culturii în întreaga operă de înflorire economică şi socială a patriei, dezvoltarea democraţiei muncitoreşti-revoluţionare,

înfăptuirea consecventă a principiului construirii socialismului cu poporul și pentru popor, iată într-o privire de ansamblu liniile constitutive ale unui mod analitic și de profundă sinteză pe care Raportul secretarului general al partidului îl aduce în fața întregului partid și în fața întregii țări, într-o accepție și după o metodă care reprezintă de fapt însăși conduita și esența spiritului revoluționar în acțiune.

Fiecare din problemele abordate și toate la un loc formează acea nouă calitate a luptei și muncii, a angajării, a abnegației, a dăruirii. O energie neobosită cunoaștem în lupta, în munca și gîndirea conducătorului partidului și țării, un exemplu strălucit cunoaștem prin destinul și vocația sa. Ne vorbește despre prezent și viitor, ne vorbește despre trecut și prezent, ne vorbește despre idealurile socialismului și comunismului, despre libertate și independență, despre unire și unitate, despre cugetul și sufletul poporului din mijlocul căruia s-a ridicat și căruia ca luptător, ca fiu și conducător, îi ține drepte cîrmele, îi cumpănește timpurile. Marile ctitorii, marile înfăptuiri care alcătuiesc noua geografie economică și socială a patriei sînt o mărturie de netăgăduit în acest sens. Într-o perioadă istoricește scurtă ele au semnificație și destin de epocă. Atingem, odată cu anul viitor, exact jumătatea drumului actualei etape deschise de Congresul al XIII-lea, intrăm în cel de-al treilea an al cincinalului, an decisiv pentru înfăptuirea tuturor sarcinilor și obiectivelor stabilite, după cum etapa însăși e decisivă pentru configurația economică și socială a României anilor 2000, pentru România acelei noi calități a muncii și vieții, pentru România acelui nou stadiu de țară socialistă mediu dezvoltată. Sînt cuprinse toate acestea în Raportul secretarului general al partidului, ele formează cîmpul larg de reflecție și acțiune al muncii și vieții întregii țări.

Activitatea ideologică, politico-educativă, de dezvoltare a conștiinței socialiste și întărire a spiritului revoluționar, de formare a omului nou, înaintat, constructor conștient și devotat al socialismului și comunismului, întărirea continuă a rolului conducător al partidului — centrul vital al întregii națiuni — creșterea răspunderii organelor și organizațiilor de partid, a cadrelor, a tuturor comuniștilor în perfecționarea muncii politice și organizatorice, în întărirea spiritului de răspundere și a disciplinei de partid, în buna organizare și conducere a întregii activități reprezintă, de asemenea, un larg capitol al Raportului prezentat, avînd o motivație și o dezvoltare de principii ce izvorăsc atît din realitatea și experiența practică, imediată, cît și din știința, din convingerile moral-politice și ideologice ferme prin care statutul de comunist, de revoluționar, este un statut al înaltului exemplu de devotament și abnegație. În condițiile actuale, în lumina cerințelor și răspunderilor noi ale vieții și societății, acest statut este al competenței deopotrivă politice și profesionale, un statut al luptei cu tot ce este vechi, perimat, al asigurării victoriei noului, a tot ce este mai înaintat. Este o bătălie la fel de grea, dacă nu și mai grea, decît toate celelalte de pînă acum. Pentru că ea se petrece în noi și cu noi înșine.

Despre nevoia de pace, despre pacea ca o problemă vitală a omenirii, despre asigurarea și apărarea păcii vorbește într-un amplu capitol Raportul prezentat Conferinței și în această idee cunoaștem că secretarul general al partidului nostru este un ferm și consecvent apărător al păcii și înțelegerii între popoare, cunoaștem că inițiativele și demersurile României în materie de politică externă sînt inspirate și susținute de prodigioasa activitate a conducătorului partidului și statului nostru. Noile propuneri, noile inițiative care vizează o nouă ordine și o nouă abordare a problematicii internaționale în respectul principiilor păcii, ale libertății, independenței și suveranității naționale au temeiul și girul faptei de pînă acum, într-o consecvență care face din politica românească un model de comportare și acțiune în lumea contemporană.

Conferința Națională a partidului și-a încheiat lucrările ; au fost dezbătute probleme care privesc prezentul și viitorul țării, au fost adoptate documente care privesc prezentul și viitorul operei de edificare socialistă a patriei. Sînt toate acestea și omagiul adus celei de-a 40-a aniversări a proclamării Republicii, sînt toate acestea semnul hotărîrii și angajării ferme pentru îndeplinirea la nivelul unei noi calități a muncii și vieții a tuturor programelor și obiectivelor stabilite de cel de-al XIII-lea Congres al partidului, sînt toate acestea semn al marelui potențial creator al partidului și al țării. Începe de acum timpul faptei și mai înalte.

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A PARTIDULUI

ÎN PERIOADA CARE A TRECUT DE LA VICTORIA REVOLUȚIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ÎN ANII CONSTRUCȚIEI SOCIALISTE, ROMÂNIA S-A TRANSFORMAT – AȘA CUM AM MENȚIONAT – DINTR-O ȚARĂ SLAB DEZVOLTATĂ, CARE DUPĂ UNII IDEOLOGI AI CLASELOR EXPLOATATOARE TREBUIA SĂ RĂMÎNĂ O „ȚARĂ EMINAMENTE AGRARĂ", ÎNTR-O ȚARĂ INDUSTRIAL-AGRARĂ DEZVOLTATĂ.

A AVUT LOC O CREȘTERE PUTERNICĂ A FORȚELOR DE PRODUCȚIE. AU FOST REALIZATE MARI ÎNTREPRINDERI ȘI PLATFORME INDUSTRIALE ÎN TOATE ZONELE ȚĂRII. S-AU DEZVOLTAT NOI ȘI MODERNE RAMURI INDUSTRIALE DOTATE CU MAȘINI ȘI UTILAJE LA NIVELUL TEHNICII CELEI MAI AVANSATE, PRODUCȚIA INDUSTRIALĂ ESTE ASTĂZI DE 120 DE ORI MAI MARE DECÎT ÎN 1945. INDUSTRIA CHIMICĂ A CRESCUT DE PESTE 1 200 DE ORI. S-AU DEZVOLTAT DE 113 ORI INDUSTRIA METALURGICĂ, DE CIRCA 500 ORI INDUSTRIA CONSTRUCTOARE DE MAȘINI, DE 82 ORI INDUSTRIA UȘOARĂ, DE 32 ORI INDUSTRIA ALIMENTARĂ. DE ASEMENEA, S-AU DEZVOLTAT PUTERNIC TRANSPORTURILE, CELELALTE SECTOARE DE ACTIVITATE. ÎN ACEASTĂ PERIOADĂ S-AU REALIZAT MARI LUCRĂRI DE CONSTRUCȚII INDUSTRIALE, DE LOCUINȚE, ȘCOLI, SPITALE, CONSTRUCȚII EDILITARE, AMPLE LUCRĂRI DE INTERES NAȚIONAL, ÎNTRE CARE CANALUL DUNĂRE – MAREA NEAGRĂ.

●

AGRICULTURA, ORGANIZATĂ PE BAZE SOCIALISTE, A CUNOSCUT, DE ASEMENEA, MARI PREFACERI. PRODUCȚIA AGRICOLĂ ESTE DE APROAPE 9 ORI MAI MARE DECÎT ÎN TRECUT. S-AU REALIZAT IRIGAȚII PE O SUPRAFAȚĂ DE PESTE 3,5 MILIOANE HECTARE, PRECUM ȘI ALTE ÎMPORTANTE LUCRĂRI DE ÎMBUNĂTĂȚIRI FUNCIARE, DE SPORIRE A POTENȚIALULUI PRODUCTIV AL PĂMÎNTULUI. PE ACEASTĂ BAZĂ S-AU OBȚINUT MARILE REALIZĂRI ÎN CREȘTEREA PRODUCȚIEI AGRICOLE, ÎN TRANSFORMAREA SATELOR, A VIEȚII ÎNTREGII ȚĂRĂNIMI.

ÎN ACELAȘI TIMP, AU CUNOSCUT O PUTERNICĂ DEZVOLTARE CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ, ÎNVĂȚĂMÎNTUL, CULTURA – FACTORI FUNDAMENTALI ÎN ÎNTREAGA DEZVOLTARE SOCIALISTĂ A PATRIEI NOASTRE. SE ÎNFĂPTUIESC CU SUCCES OBIECTIVELE NOII REVOLUȚII TEHNICO-ȘTIINȚIFICE, ALE NOII REVOLUȚII AGRARE.

●

TOATE ACESTE MĂREȚE REALIZĂRI AU TRANSFORMAT ÎNSĂȘI ÎNFĂȚIȘAREA ORAȘELOR ȘI SATELOR NOASTRE, A ÎNTREGII ȚĂRI.

PE ACEASTĂ BAZĂ S-A ASIGURAT CREȘTEREA PUTERNICĂ – DE CIRCA 33 ORI – A VENITULUI NAȚIONAL, DE CIRCA 20 ORI A AVUȚIEI NAȚIONALE, SPORIREA DE CIRCA 13 ORI A RETRIBUȚIEI, RIDICAREA CONTINUĂ A BUNĂSTĂRII MATERIALE ȘI SPIRITUALE A ÎNTREGULUI POPOR – ȚELUL SUPREM AL POLITICII PARTIDULUI, ESENȚA SOCIETĂȚII SOCIALISTE MULTILATERAL DEZVOLTATE PE CARE O EDIFICĂM CU SUCCES ÎN ROMÂNIA.

●

ÎN ÎNTREAGA ACTIVITATE DE CONSTRUCȚIE SOCIALISTĂ UN ROL DE ÎNSEMNĂTATE DEOSEBITĂ A AVUT ÎNTOTDEAUNA ACTIVITATEA IDEOLOGICĂ, POLITICO-EDUCATIVĂ. GENERAȚIA REVOLUȚIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, A REVOLUȚIEI ȘI CONSTRUCȚIEI SOCIALISTE ȘI ÎȘI AMINTEȘTE BINE SPIRITUL DE SACRIFICIU, DE ABNEGAȚIE AL COMUNIȘTILOR, AL REVOLUȚIONARILOR, ATÎT ÎN ANII ILEGALITĂȚII, CÎT ȘI ÎN ANII CUCERIRII PUTERII POLITICE, ÎN ANII GREI AI CONSTRUCȚIEI SOCIALISTE. PUTEM SPUNE CĂ, ÎNTR-ADEVĂR, ACTIVITATEA IDEOLOGICĂ, POLITICĂ, EDUCATIVĂ A AVUT UN ROL DE ÎNSEMNĂTATE DEOSEBITĂ, A CONSTITUIT O ADEVĂRATĂ FORȚĂ MOTRICE ÎN UNIREA EFORTURILOR ÎNTREGULUI POPOR PE CALEA CONSTRUCȚIEI SOCIALISTE. PE ACEASTĂ CALE POPORUL NOSTRU A ÎNVINS MULTE GREUTĂȚI, CU ÎNCREDEREA DEPLINĂ ÎN JUSTEȚEA CAUZEI SALE ÎN VICTORIA SOCIALISMULUI. ȘI VIAȚA A DEMONSTRAT CU PUTERE CĂ AȘTEPTĂRILE, SPERANȚELE POPORULUI NOSTRU S-AU ÎMPLINIT.

NICOLAE CEAUȘESCU

(din Raportul prezentat la Conferința Națională a Partidului Comunist Român)

ANUL CONFERINȚEI NAȚIONALE A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

CULTURĂ, CONȘTIINȚĂ, EDUCAȚIE
o sintagmă a epocii noastre

Înalta menire

Reprezentativ forum al democrației noastre socialiste, revoluționare, cel de al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste și-a desfășurat lucrările în atmosfera de largă emulație și efervescență creatoare prin care se exprimă azi întreaga societate românească, fiind angajată cu toate forțele în opera vastă de înfăptuire a obiectivelor și programelor adoptate de cel de al XIII-lea Congres al partidului, pentru asigurarea neîntreruptă a progresului și civilizației patriei. Este acesta semnul viu, distinctiv, al perioadei deosebit de dinamice și specifice pe care o străbatem, este modul în care, pe temeiul realității, al cerințelor și sarcinilor noii etape, ridicăm la dimensiuni de epocă și într-o perspectivă mereu mai înaltă și mai cuprinzătoare, întregul proces de edificare socialistă și comunistă a țării.

Sensuri noi și durate noi dobîndește actul muncii ca și al creației, în rezonanța lor se cuprinde azi harta economică dar și aceea spirituală ; revoluția tehnico-științifică este definitorie și hotărîtoare pentru imaginea de azi și de mîine a României, pe coordonatele ei se înscriu înfăptuiri, gînduri și preocupări care conferă și un statut nou, o poziție nouă activității creatoare, culturii și artei care sînt chemate să împlinească o nobilă și tot mai edificatoare profesiune de credință : aceea de a fi factori puternici de conștiință politică, morală și socială, să construiască în conștiință și să se slujească de conștiință. În această accepție, Congresul educației politice și culturii socialiste a realizat o imagine amplă, lămuritoare asupra fenomenului cultural-artistic și s-a constituit într-o optimă abordare a sarcinilor și cerințelor care vizează specificul și răspunderea educativă a creației, angajarea sa tot mai dinamică și pe un plan superior de expresivitate în munca și viața întregului popor. Dînd în permanență acea nobilă viziune de epopee asupra istoriei luptei, a sacrificiului și jertfelor înaintașilor pentru îndeplinirea idealurilor de independență și libertate, a aspirațiilor de dreptate națională și socială, și depunînd o demnă și solidară mărturie despre prezentul glorios, despre drumul eroic și tumultuos străbătut pentru ca, în unitatea sa de azi și avînd ca centru vital partidul, în frunte cu secretarul său general, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, națiunea română să-și întemeieze o nouă condiție a existenței, un destin înfloritor.

Viziunea aceasta de o adîncă și revelatoare cuprindere istorică a rosturilor culturii și artei, și care este o expresie, pe planul creației, a vocației creatoare, a însuși spiritului revoluționar, însoțește, ca în atîtea și atîtea alte domenii de activitate, experiențe, căutări și împliniri care-și au o indiscutabilă motivație și un permanent spațiu de sprijin în tot ce a urmat Congresului al IX-lea al partidului, pe filiera întregii realități de azi și în perspectiva a tot ceea ce înseamnă cutezanță, talent și știință de a conștientiza viitorul, de a-l acredita într-un consens general de interese și preocupări. Democratismul culturii este o componentă esențială a democratismului întregii societăți și în această accepție investițiile de ordin politic și social, accesul larg la cele mai înaintate cuceriri ale gîndirii, ale cunoașterii și practicii umane, ca și manifestarea prin cultură, afirmarea și împlinirea personalității umane, afirmarea și împlinirea spiritului creator, constituie azi realități de o evidență la fel de grăitoare ca și noile relieffuri economice ale patriei, ca toate marile ei ctitorii.

O amplă profesiune de credință

Cel de al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste și-a desfășurat lucrările sub puternica impresie pe care magistrala cuvîntare a secretarului general al partidului a produs-o în mintea și inima tuturor participanților, cuvîntare care a trezit un deosebit interes politic și social și a devenit, prin hotărîre unanimă, document programatic al întregii activități politico-educative, de dezvoltare a conștiinței revoluționare și formare a omului nou, de înflorire a culturii socialiste. Este acesta semnul de înaltă și nobilă investiție cu care cultura și arta, în indisolubilă legătură cu viața, cu procesele transformatoare care au loc în societatea noastră, au fost și sînt chemate să servească poporul, patria, oamenii care făuresc prezentul și viitorul și sporesc neîncetat avuția materială și spirituală a națiunii. În prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu participanții au dat glas sentimentelor de stimă și mîndrie pentru epoca de mari ctitorii pe care poporul român o trăiește și este ferm angajat în opera de înfăptuire a programelor și obiectivelor celui de al optulea cincinal, a hotărîrilor istorice ale celui de al XIII-lea Congres al partidului.

Reunind și reprezentînd practic toate categoriile sociale, toate zonele țării, oameni ai muncii din toate domeniile și sectoarele activității politico-educative și cultural-artistice, cel de al III-lea forum al educației politice și culturii socialiste s-a constituit într-o elocventă și amplă manifestare a spiritului militant, patriotic, revoluționar, într-o elocventă și amplă profesiune de credință a științei, culturii și artei, în raport cu sarcinile și misiunea creației, cu îndatoririle mari care îi revin, cu cerințele și exigențele epocii, ale permanentei construcții de conștiință.

În acest sens, și la dimensiunea unor asemenea deziderate, Congresul a relevat o vastă experiență creatoare din toate domeniile, a evidențiat multiple și importante realizări ale frontului culturii și educației, ale activității de transpunere în viață a Programului ideologic al partidului, a tezelor și orientărilor tovarășului Nicolae Ceaușescu privind rolul și însemnătatea tot mai puternică a factorilor de conștiință, perfecționarea neîntreruptă a muncii de formare a omului nou, înaintat. Condiția unei noi calități își reclamă existența și în această vastă întreprindere umanistă și revoluționară, din perspectiva și cu necesitatea afirmării unei noi calități în muncă, în gîndire, în creație. Cuvîntarea secretarului general al partidului, rostită în deschiderea lucrărilor Congresului, direcționează întregul ansamblu pe preocupări — generale și specifice — al căror scop îl reprezintă creșterea și afirmarea personalității umane, participarea conștientă, exemplară, la sporirea tezaurului național de valori.

Virtuți alese

Istoria, lupta și munca poporului, ideile și idealurile de libertate și independență, de dreptate națională și socială, înaltele exemple de patriotism și abnegație ale înaintașilor, prezentul eroic și înfloritor, marile ctitorii socialiste, epopeea muncii și creației sînt abordate într-o cuprinzătoare sinteză și o viziune dialectică programatică pentru definirea însăși a rosturilor și modalităților culturii și educației, pentru tot ceea ce antrenează ele ca efort și se constituie în experiențe vii, modelatoare, pentru a se situa la înălțimea cerințelor și așteptărilor. „Întreaga activitate politico-educativă, culturală, subliniază secretarul general al partidului, trebuie să aibă drept scop formarea unui om cu înalte calități moral-politice, încrezător în forțele poporului, ale societății, hotărît de a-și aduce întreaga contribuție la înfăptuirea Programului partidului, la dezvoltarea generală a patriei, de a fi întotdeauna la datorie și de a acționa ca adevărat revoluționar în toate împrejurările".

Răspunderi morale, îndatoriri etice cu implicații asupra destinului social revin culturii și artei. Văzute în ipostazele și rosturile lor educative, cultura și arta lărgesc infinit spațiul de gîndire și sensibilitate, se adresează minții și inimii, propun și dezvoltă modele de comportament etic și social pe măsura ideilor și idealurilor pe care le susțin și le reflectă în cîmpul lor de preocupări. Chemată să înfățișeze epopeea transformării revoluționare a patriei, literatura construiește, înalță în om, servește emancipării sale, procesului cunoașterii și autocunoașterii, al edificării înaltelor virtuți ale patriotismului și umanismului socialist. Din cuvîntarea secretarului general al partidului se desprinde un însuflețitor program revoluționar de gîndire și creație în slujba poporului, a patriei, iar întregul front al culturii și educației beneficiază de o clară și mobilizatoare perspectivă cu implicații și determinări sociale dintre cele mai largi.

La încheierea lucrărilor celui de al III-lea Congres al educației politice și culturii socialiste a luat cuvîntul tovarășa Elena Ceaușescu. Au fost relevate profunzimea dezbaterilor, din plen și pe secțiuni, aria problematică vastă pe care au cuprins-o lucrările acestui important forum al democrației noastre muncitorești-revoluționare, căile și direcțiile de acțiune pentru perfecționarea muncii de educație politică, ideologică, pentru creșterea substanțială a aportului culturii și educației în opera de formare și afirmare a conștiinței comuniste, patriotice și revoluționare înaintate. Consensul culturii și artei în plan larg umanist îl formează, în condițiile actuale, și răspunderea pentru soarta umanității, principiile păcii, ale colaborării și conlucrării internaționale care își găsesc o permanentă și susținută întruchipare în politica partidului, în demersurile și inițiativele secretarului său general, președintele Republicii. Spiritul păcii și lupta pentru apărarea vieții fac parte din menirea dintotdeauna a culturii și artei, se sprijină pe vocația de a oglindi și comunica înaltele idei și sentimente ale poporului, ale națiunii. Într-o asemenea accepție și cu o asemenea conștiință a înțelegerii lumii, Congresul a adoptat Apelul pentru dezarmare nucleară și generală, pentru pace.

Vocația umanistă

Umanismul culturii și artei își găsește întruchiparea ideologică și politică în esența însăși a Programului partidului, în tezele și orientările secretarului său general, în concepția profund patriotică și revoluționară conform căreia socialismul se construiește cu poporul și pentru popor, cu oamenii și pentru oameni, pentru bunăstarea materială și spirituală a întregii națiuni. „Poporului, adevăratului făuritor al tuturor bogățiilor patriei, trebuie să-i închine oamenii de artă și cultură tot ceea ce pot crea mai frumos și mai bun", subliniază secretarul general al partidului și prin aceasta cultura și arta dețin o înaltă etică, dezvoltă virtuți și trăsături care să se adauge neîncetat tezaurului național de valori. „Trăim într-o epocă de mari prefaceri sociale, epoca unei profunde revoluții științifice și culturale, în care OMUL se afirmă cu tot mai multă forță ca stăpîn al propriilor destine. În această epocă omul patriei noastre, eliberat de exploatare și asuprire, își construiește în mod conștient viața, viitorul luminos, propria-i istorie. Omul societății socialiste dorește să acționeze în deplină cunoștință și în sfera creației spirituale, dorește făurirea unei culturi care să fie nu rodul activității întîmplătoare, ci al necesității înțelese, o cultură nouă, inspirată din realismul societății noi, din umanismul socialist, închinată poporului și numai poporului". Printr-o asemenea generoasă apreciere secretarul general al partidului definește însăși nevoia de cultură, noua calitate a existenței umane, perspectiva mereu vie și înălțătoare a creației, vocația umanistă a acesteia. Se clădește astfel acel om al timpului nostru, omul complet și complex, omul sănătos moral și istoric, omul politic și social care face din munca și creația sa un mod al existenței plenare, în consens cu idealurile și aspirațiile întregii societăți. De aceea „putem spune creatorilor de artă — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — alegeți tot ceea ce credeți că este mai frumos în cultură, mai expresiv în grai, redați realitatea cît mai variat în proză, în poezie, în pictură, sculptură și muzică, cîntați patria și poporul nostru minunat, pe cei ce și-au închinat întreaga viață înfloririi României". Este aceasta însăși esența libertății creației și se exprimă însuși dezideratul conștiinței creatoare.

Modalitatea culturii

Spațiul culturii este însuși spațiul condiției noastre istorice, de la conștiința de sine a luptei și muncii care tezaurizează valori inestimabile ale afirmării și împlinirii noastre ca țară și popor și pînă la conștiința de sine a spiritului creator, pînă la conștiința de sine a manifestării, în toate planurile vieții materiale și spirituale, a geniului creator al poporului. Nu întîmplător, de aceea, secretarul general al partidului așează într-o relație directă munca de educație, scopul și modalitățile acesteia, și cultura care definește un univers de conștiință morală, politică și socială capabil să edifice idei și convingeri noi, înaintate, în inseparabilă și statornică legătură cu trecutul glorios, cu prezentul activ și dinamic al emancipării socialiste multilaterale, cu viitorul pe ale cărui coordonate s-au înscris și se înscriu mari ctitorii economice, științifice și tehnice, programe vaste și cutezătoare ale unei permanente înfloriri sociale.

Modalitatea culturii, în răsfrîngerea sa educativă, de largă și necontenită sensibilizare a gîndirii și practicii umane, inclusiv a celei politice și sociale, este una dintre caracteristicile esențiale ale epocii noastre și aceasta explică, în multe privințe, însăși ridicarea de altitudine, noul nivel de cerințe și exigențe pe care actualul stadiu al dezvoltării îl reclamă în toate domeniile de activitate. Modalitatea culturii și întemeierea pe cultură, pe știință și educație reprezintă cheia înțelegerii, a asumării active, conștiente, a prezentului și viitorului, precum și a participării cu toate forțele la înfăptuirea înaltelor deziderate ale programului și civilizației. Ea are în raza sa de susținere un cîmp vast al moștenirii de valori și primește energia unor exponențiale izvoare de spirit. Este consonanța aceleiași idei a manifestării geniului creator al poporului și în acest sens s-au realizat uriașe investiții materiale, în acest sens s-au asigurat condiții de amplă perspectivă învățămîntului, științei și educației, s-a creat acel cadru necesar și omniprezent al cunoașterii, al asimilării celor mai înaintate valori ale gîndirii și practicii umane, după cum s-a creat, a fost transformat în criteriu, în argument de prim ordin al politicii culturale, și un climat nou de efervescență și emulație spirituală. Un climat care înseamnă și o nouă geografie de conștiință morală precum și o semnificație, o cuprindere nouă pe care cultura și arta le dețin în raporturile dintre oameni ca și în raporturile lor cu societatea, cu viața, cu propriul destin. Este, poate fi, aceasta imaginea însăși a conștiinței creatoare. Este traiectul a douăzeci și doi de ani care însumează realități, aspirații și împliniri cu adevărat epopeice și este mai ales traiectul unei puternice și laborioase profesiuni de credință.

În spațiul culturii și prin democratismul acesteia țara depune în permanență, și cu prodigioasă vocație a creșterii zestrei sale materiale și spirituale, o pasionantă și inconfundabilă mărturie despre sine, despre timpul și oamenii săi.

Cultură și artă

Tot mai frecvent — și cu motivație care explică înseși cerințele și posibilitățile actualului nostru stadiu de dezvoltare, în cuvîntările secretarului general al partidului, în documentele și hotărîrile adoptate în cadrul diverselor forumuri ale democrației socialiste, revoluționare, se vorbește despre eficiența economică, despre creșterea acesteia. Cel de-al doilea an al cincinalului este ilustrativ în acest sens, cum ilustrativ este însuși modul cum au fost și sînt abordate problemele ce izvorăsc din ampla activitate desfășurată în scopul îndeplinirii întocmai a

obiectivelor și programelor stabilite la Congresul al XIII-lea al partidului. Unghiul permanent de referință îl reprezintă, desigur, realitatea, vasta experiență acumulată în perimetrul fiecărui domeniu, al fiecărei profesii, al fiecărei categorii sociale. Spațiul realității este însă infinit mai bogat și mai divers astăzi, nuanțat și definit printr-o multitudine de preocupări ce ating cote de vîrf ale specializării, ale gîndirii și practicii economice, tehnice și științifice, dar, el, acest spațiu, conjugă și calități noi, sporite, în ceea ce privește spiritul de angajare și dăruire, voința ca și capacitatea de a face totul pentru atingerea acelui țel hotăritor al actualei etape care este înscrierea României pe orbita unei țări socialiste mediu dezvoltate. În această optică, spre împlinirea unor asemenea deziderate, acționează și factori de conștiință politică și socială, cultura și arta care sînt chemate să sprijine, să întregească și să dezvolte în permanență orizontul de cunoaștere, să întrețină mereu vie acea stare de autodepășire, climatul de emulație și efervescență creatoare care a devenit atît de specific și de propriu tuturor marilor etape care definesc înaintarea noastră pe calea progresului și civilizației. De această nouă calitate a condiției umane este legată cultura iar definirea ei sub semnul permanenței valorilor pe care le moștenim și cărora li se adaugă o zestre nouă, neîncetat, reprezintă și cadrul optim, de cea mai largă semnificație și puterea de cuprindere în care se manifestă spiritul creator.

Conferința Națională a partidului este evenimentul central al acestui an, către el converg liniile de boltă ale tuturor preocupărilor de muncă și creație ale societății. Un moment distinct în această perspectivă a fost Congresul educației politice și culturii socialiste. Ne pregătim, de asemenea, pentru a celebra patruzeci de ani de la proclamarea Republicii. Iar zilele din miezul verii ne-au adus în memorie evenimentul inaugural care a fost Congresul al IX-lea al partidului. început de epocă, început de drum pe care îl privim azi de la înălțimea marilor ctitorii socialiste. Un traiect de nedezmințit al afirmării prin muncă, prin gîndire și creație a libertății și independenței, a forței pe care idealurile socialismului și comunismului o dobîndesc în mintea și inima întregii națiuni. Temelii noi ale spiritului creator s-au adăugat vocației îndelung făurite și moștenite, dintr-o perspectivă de conștiință unică și unificatoare, temelii noi se adaugă astăzi muncii și creației prin care ne adresăm viitorimii ca și propriei noastre condiții, propriului nostru destin. Dimensiunea eficienței și a creșterii neîntrerupte a acestuia străbate spațiul întreg al epocii și se relevă în toată substanța sa pe filiera vastelor proiecte ce leagă neîncetat prezentul de viitor. Universul culturii, al creației este în mod evident mereu mai amplu și mai cuprinzător, prin el, în timpul nostru, trece și făurirea de conștiință, prin el trece acea necontenită ridicare de altitudine care este angajarea patriotică, revoluționară. Chipul faptei, al devoțiunii, primește prin cultură și artă lumina unei permanente redescoperiri.

Sentimentul istoriei

Cinci mari forumuri comuniste alcătuiesc arcul de boltă al epocii noastre. Ele trec prin spațiul de gîndire și efort al întregii societăți și formează acea arhitectură inconfundabilă prin care s-au relevat și se relevă, în continuare, toate liniile de rezistență ale unei experiențe colective uriașe, mișcînd orizonturi și reliefuri de neînchipuit altfel, în alte condiții, sub un astfel de impuls. Congresul al IX-lea al partidului este evenimentul unic, inaugural, el marchează într-atita de vast și hotăritor destinul nostru încît, pe măsura trecerii timpului, el apare cu o tot mai vie și mai largă putere de semnificație în tot ceea ce gîndim și înfăptuim. Este asemenea unui înalt și mereu proaspăt răsărit de soare în vara memoriei noastre, petrecute prin mii și mii de ferestre deschise spre om și spre țară, spre istorie, îmbrățișînd deopotrivă și prezent și trecut și viitor, căci el este acea prodigioasă și amplă lumină care a țîșnit deodată și am putut vedea statornic după aceea, am putut auzi și simți pulsul înnoitor al inimii întregii țări. Au trecut ani de atunci și vara avea să-și arate roadele ca o multiplicare de ceruri în mii și nesfîrșite oglinzi.

A mai fost numit, și pe bună dreptate, ca unul dintre acele momente ale redeșteptării și înfloririi noastre naționale. A mai fost numit, și pe bună dreptate, capăt de pod, unghi luminos din raza căruia s-au produs și se produc toate marile transformări ale realității materiale și spirituale, punct viu de reper în universul și pe durata celei mai mari ridicări de relief economic și social pe care le-a cunoscut vreodată pămîntul românesc. El este acel suflu cald și primenitor cu care ideile au dobîndit și forța propriei lor materializări.

Anii epocii noastre se-numără, așadar, cu un mare eveniment, cu o faptă fără de seamăn. Ei se-numără, se împletesc cu acea supremă investitură la cîrma destinelor noastre a celui care se legitima în istorie cu o neînfricată luptă și clarviziune politică, revoluționară, un exemplu de bărbăție și patriotism. Un nume intră în rezonanță cu numele însuși al țării și astfel de atunci au început să se scrie și cele mai dense pagini ale realității iar realitatea a început să devină treptat și istorie și geografie nouă, și impact moral și social nou, un vertiginos și epopeic drum spre treptele și altitudinile progresului și civilizației, un drum care nu a fost lipsit de greutăți și încercări, de căutări și experiențe, dar novator și firesc în esența lui, exponențial. Astfel epoca o numim cu nume de om întemeietor și deschizător de gînduri și aspirații, o numim cu numele conducătorului partidului și țării: Epoca Nicolae Ceaușescu. Fapt simbolic și de netăgăduit în lumea propriei noastre identități și a propriului nostru destin.

Trecem prin vara acelei aduceri aminte — Congresul al IX-lea al partidului — și trecem cu sentimentul că ne atingem de uriașe ctitorii economice și sociale, de mari magistrale ale progresului și civilizației socialiste, că ne atingem de istorie adică, ne umplem de bătăile inimii ei. Un glorios arc de boltă se înalță de atunci și în cuprinderea lui stă însăși realitatea prezentă, cum stă și viitorul ca o proiecție a faptei vii, necesare. În această proiecție, cel de-al cincilea forum, Congresul al XIII-lea — înscrie cu evidentă și amplă deschidere programe majore ale creșterii și împlinirii noastre. Sentimentul este al marilor altitudini și el spune totul despre felul cum gîndim și lucrăm la desăvîrșirea unei opere măreție.

Cei douăzeci și doi de ani

Cei douăzeci și doi de ani ciți au trecut de la Congresul al IX-lea pot fi succesive imagini ale memoriei economice și sociale dar și argumente ale unei atitudini de conștiință. Ale unei creșteri, mai exact spus, pentru că este indiscutabil de acum, faptul tinde să devină comun, orizonturile de cunoaștere și abordare a destinului colectiv au crescut, s-au lărgit în permanență, dar ele au în focarul lor, în unda lor de răsfringere, și destinul individual, biografia proprie unei munci, unei profesii, unor aptitudini, nădejdi și posibilități cu care fiecare intră în rîndul propriei sale generații. Acești douăzeci și doi de ani au mai înainte de toate un orizont unificator și distinctiv, punctat de deschideri și iluminări care explică însăși rațiunea existenței, modul în care, în spațiul memoriei, de pildă, se orînduiesc și se așează realități și convingeri care merg mînă în mînă cu dorința de schimbare și înfăptuire, cu ideile politice și sociale care ne configurează, cel puțin din premize, un permanent și solidar urcuș. Și nu numai atît ci și frămîntări, multe căutări, pentru că pe un drum

sau pe un segment de drum sînt și multe încercări, sînt și scăderi, uneori, cumpăniri care propun mai atentă sondare a înălțimilor, scrutarea gîndului care înaripează dar care uneori poate și înmărmuri.

Dintr-un unghi al spațiului natal să privim acești ani, dintr-un unghi care deschide și amplifică într-un anume fel însăși ideea de țară. Despre acele schimbări produse acolo în timpul și locurile rostirii celor dintîi cuvinte ale limbii române, a celor dintîi cuvinte descoperitoare, ca și auzul și văzul, ale unei lumi care se sprijină pe umeri și brațe de părinți. Lua forma unei imense speranțe acea vară de acum două decenii și ceva, lua forma unui imens și fascinant proiect de redresare a însuși sensului și rațiunii cuvintelor limbii române, pentru a le putea face apte de realități care aveau să vină ca și de adevăruri care se puteau rosti fără teama îmbolnăvirii de iluzii, cum se întîmplase pînă atunci, fără teama de a cădea în suferința unei recunoașteri tîrzii, și de aceea poate și obositoare, a abandonării sau poticnirii în mijlocul unor experiențe contradictorii. Se revigorau, așadar, se umpleau de sensuri noi cuvintele și, ce este mai important, în vara aceea a Congresului al IX-lea și a investirii tovarășului Nicolae Ceaușescu în fruntea forței politice conducătoare din România, ele priveau însuși modul de a ne gîndi și asuma propria realitate. Părinții noștri, generația și generațiile lor au dus greul acestei experiențe, ei sînt arcul de pod pe care s-a trecut mai departe, în timp, aproape de noi și în inima noastră, în biografia noastră. Spațiul memoriei a crescut, imagini succesive ale acestui spațiu se suprapun azi și lărgesc infinit perspectiva viitorului dar, undeva, acești douăzeci și doi de ani rămîn ca o experiență pilot de cea mai intensă și mai adîncă forță revelatoare. Ei sînt atît de ai fiecăruia și-ai tuturor, întregi, încît par o neîncetată și amplă mișcare a locurilor înseși natale, fiind într-o continuă incidență cu proiecte și programe care au prins contur neîntrerupt, s-au transformat în zestre reală, statornică, a muncii și creației ca și într-un limbaj nou, într-o nouă altitudine a cuvintelor, într-un relief al lor care acoperă și nuanțează deopotrivă faptul politic, faptul economic, faptul moral și social. Pentru că ceea ce numim Canalul Dunăre-Marea Neagră, de pildă, sau București, capitala aflată în cel mai vast și mai tulburător proces de construcție și modernizare, ca și altele și altele atîtea impunătoare edificii ale muncii și gîndirii tehnice și științifice românești — să devină, cu timpul, și locuri comune, locuri obișnuite, firești, dintr-un lexic ce se îmbogățește neîncetat.

Valori de conștiință

Despre orizontul și semnificațiile spiritului revoluționar în viața societății ne-a vorbit, nu o dată, secretarul general al partidului. Relevînd virtuți și trăsături care fac o evidentă linie de legătură cu tradiția, cu patosul luptei și muncii creatoare prin care poporul s-a exprimat de-a lungul timpului și a sporit necontenit zestrea materială și spirituală a patriei, tovarășul Nicolae Ceaușescu aduce de fiecare dată argumente și motivații noi spiritului revoluționar, acestei capacități pe care partidul, în misiunea sa istorică de forță politică organizatoare și conducătoare a societății, de centru vital al întregii națiuni, o dezvoltă pe planul conștiinței, al gîndirii, într-o convergență de idei și fapte care definesc însăși calea prezentului și viitorului. Spiritul revoluționar al epocii de mare avînt contructiv înseamnă cunoașterea, trăirea și asumarea realității, cunoașterea și asumarea perspectivei, angajare și dăruire în muncă, în creație, în opera vastă de înfăptuire a programelor creșterii neîncetate a avuției patriei. El înseamnă voința și priceperea de a face totul pentru îndeplinirea deziderateloor majore ale actualității, dar înseamnă și calificarea neîntreruptă, creșterea continuă a orizontului de cunoaștere, abordarea științifică a lumii, pregătire continuă pentru muncă și viață, luptă pentru afirmarea noului, a celor mai înaintate cuceriri ale gîndirii și practicii umane.

Este un țel politic și social acesta, el decurge din însăși menirea și ideologia partidului, din faptul de o evidență istorică de acum, că în tot ce s-a împlinit, în toate uriașele transformări petrecute în economie, în știință, învățămînt și cultură, în înfățișarea țării, a condiției umane din România, stă pecetea de personalitate a gîndirii secretarului general al partidului, stau mereu vii îndemnurile și orientările sale, tezele și principiile care alcătuiesc o adevărată chartă a spiritului revoluționar în acțiune, ca și chipul, linia de boltă a tuturor răsfrîngerilor și confirmărilor sale în materie de construcție, de făurire a unei noi societăți și a unui om nou, a unei noi conștiințe. Este un țel politic acesta, decurge din realitate, este o normă a acesteia, un deziderat dar și o cale a realității înseși în permanența și laborioasa ei devenire. Este un țel politic și patriotic în cel mai înalt grad.

Spiritul revoluționar în cultură, în literatură și artă vizează însuși rolul și funcțiile creației, menirea educativă înaltă și în permanență necesară a actului creator. El este și o condiție a manifestării democratismului culturii, modul de a recepta și consacra valori autentice, într-un climat de cea mai largă emulație și efervescență creatoare. Valori de conștiință morală, politică și socială noi se făuresc într-o necontenită interferență cu viața, cu munca și realitatea, ele au temeiul istoric și fertil al unor înfăptuiri economice fără precedent dar au, în același timp, și temeiul unor aspirații și idealuri din perspectiva cărora s-a scris și se scrie istoria la zi, concretă, mereu mai plină, mai bogată în semnificații și maximă putere de eveniment.

Creație și angajare

Este evident că evenimentul central al acestui an îl reprezintă Conferința Națională a partidului. Dintr-un asemenea unghi și într-o asemenea direcție se simt ample concentrări de efort care fac din spațiul muncii un orizont al depășirii și autodepășirii creatoare. Specificul decurge din importanța etapei pe care o traversăm și are temeiuri adînci de sprijin în tot ceea ce avem de înfăptuit, pentru a consolida și dezvolta neîntrerupt toate realizările de pînă acum, dînd un contur vast, și mai dens, epocii al cărei consens îl formează însăși ideea de unitate, spiritul mereu viu și călăuzitor cu care ne abordăm propria realitate. Programele adoptate de cel de-al XIII-lea Congres al partidului ne situează, pe plan economic și social, pe o nouă treaptă, într-o nouă perspectivă și, desigur, sub impulsul unor cerințe calitative noi după cum, în contextul și după experiența de pînă acum, și posibilitățile sînt altele iar valorile spre care tindem au o fundamentare materială și spirituală în toate sferele existenței și la nivelul întregii țări. La noua hartă economică a patriei se adaugă harta unei noi spiritualități și în aceasta constă linia de trăsătură prin care exercițiul și îndatorirea muncii se exprimă azi în limbajul creației multilaterale, al gîndirii tehnico-științifice înaintate, sub incidența noului, a promovării acestuia, știind că el reprezintă și domeniul de vîrf al cunoașterii, al luptei pentru afirmarea neîntreruptă a progresului și civilizației.

Ceea ce ne relevă secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, este tocmai această luptă între nou și vechi, această dialectică a mersului înainte în a cărui natură se înscriu și datele unei conștiințe comuniste noi, despovărate de inerție și prejudecăți, de automulțumire și suficiență care fring cunoașterea și o plasează pe terenul unor obișnuințe și preocupări de interes restrîns. Optica generală este aceea a scopurilor, a deziderateloor înalte pe care le servim și pe această platformă, în acest cadru acționează simțurile întregii societăți. Spirit revoluționar în muncă, spirit revoluționar în gîndire și creație ne cere secretarul general al partidului și în această lumină vedem căile ca și criteriile unei permanente și revelatoare îndatoriri patriotice, chipul ca și semnificația unei angajări pe măsură.

Viziunea asupra lumii de azi și de mîine este în mod organic legată de realitatea înfăptuirilor economice, a marilor ctitorii ce poartă emblema unei epoci ai cărei termeni de comparație, cei mai exacți, se află în însăși istoria sa ; viziunea asupra lumii de azi și de mîine este în chip inconfundabil legată de programele aflate în front de lucru acum și prin a căror amplă desfășurare deținem o imagine clară asupra prefacerilor ce se produc în universul propriilor noastre profesii și biografii, a orașelor și satelor țării, asupra spiritului revoluționar care animă și trebuie să anime neîncetat această uriașă construcție care este țara prin conștiința oamenilor și a destinului său. Dar această viziune este și a creației, a literaturii și artei, este substanțiala și necesara ei perspectivă la care lucrează și de la care se ridică înglobînd destine, explicînd și prefigurînd idei, gînduri,

frămîntări, nuanțe, stări și căutări specifice, întrebări și răspunsuri care, deloc abstracte, își au locul și rolul lor în ansamblul conștiinței generale, sînt un reflex ca și o condiție a acesteia. Viziunea asupra lumii de azi și de mîine este de aceea și o contribuție a culturii, a literaturii și artei, o dimensiune a spiritului revoluționar, creator. O realitate de ordinul ideilor și sentimentelor care, în construcția sa, reflectă izvoarele vii de la care emană și în limpezimea cărora se oglindesc propriile ei cerințe și posibilități. Tot astfel cum, în ideea marilor programe pe care le împlinim și asupra cărora Conferința Națională a partidului se va pronunța și va aduce, neîndoielnic, noi confirmări, se răsfrîng toate datele unei experiențe vaste și întemeietoare, prodigioase în sensul cel mai înalt.

Cultură și educație

Dacă privim pe filiera tradiției, în timp, la toate acele mari evenimente care au marcat existența României și au dat de fiecare dată curs înalt gîndirii creatoare, vom observa că, în esența lor, cultura și arta s-au îngemănat într-atîta de strîns cu aspirațiile, cu ideile de libertate și independență încît au devenit o parte inseparabilă a privirii istorice și un mod cît se poate de elocvent al sensibilității specifice, naționale. Este aceasta una din datele de referință ale creației, una din coordonatele ei. Pe acest temei s-a putut clădi și o viziune amplă a gîndirii și conștiinței creatoare, o modalitate care, în expresia ei cea mai exactă, este a culturii și artei pentru popor, a culturii și artei ca manifestare a geniului creator al poporului.

Întîlnim textual această formulă : „geniul creator al poporului" în Eminescu, în publicistica sa, o întîlnim și la alți mari exponenți ai spiritualității noastre naționale, dar o întîlnim, într-o ipostază și după o ascendență în timp istorică și în cuprinderea unor altfel de opere, politice și sociale în cel mai înalt grad, în acel corp de teze, orientări și concepte prin care secretarul general al partidului a abordat problematica literaturii și artei, rolul și funcțiile spiritului creator. Întîlnim textual și aici : „geniul creator al poporului" și în această accepțiune sfera interesului pentru cultură și artă a dobîndit în anii noștri o extensie de fond și o substanțială răsfrîngere în orizonturile însești ale politicii, ale ideologiei construcției unei noi societăți dar și a unui om nou, a unei conștiințe responsabile, creatoare. De aceasta se leagă, în bună măsură, democratismul întregii societăți, către aceasta converg realități de natură economică, morală și socială care au un cîmp vast de gravitație în mișcarea însăși a ideilor care fac linia de rezonanță a acestei epoci, idei printre care patriotismul creației, al culturii și artei înseamnă și un umanism nou, activ, și o valoare nouă, de referință, a spiritului revoluționar.

Sub această egidă : „geniul creator al poporului" și în această emblemă : „geniul creator al poporului" se cuprind izvoarele tuturor bogățiilor materiale și spirituale, noua geografie economică a patriei, dar și noua sa geografie culturală, chipul și dăinuirea marilor sale ctitorii. Un principiu politic și moral restaurator a fost acesta : „geniul creator al poporului" pe care îl vom regăsi în toată durata și dinamica acestor douăzeci și doi de ani cîți au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, dar pe care îl vom regăsi și în altă formulare de sinteză, de asemeni deschizătoare de sensuri și cu aplicabilitate vastă : „cu poporul, pentru popor". Cînd sublinia aceasta, tovarășul Nicolae Ceaușescu numea de fapt esența construcției socialiste, modalitatea democrației, scopul și mijloacele edificării în toate planurile existenței a unei opere istorice fără precedent. Cultura și arta au în această viziune temeiul propriei lor condiții și își dezvoltă, își îmbogățesc în chip esențial propriul lor univers. Ca și propriul lor democratism, sub impactul acelei permanente și edificatoare meniri care este educația în lumina acestui permanent și cu desăvîrșire sensibil raport de conștiință politică și socială pe care-l exprimă și căruia îi dau expresia propriei lor specificități.

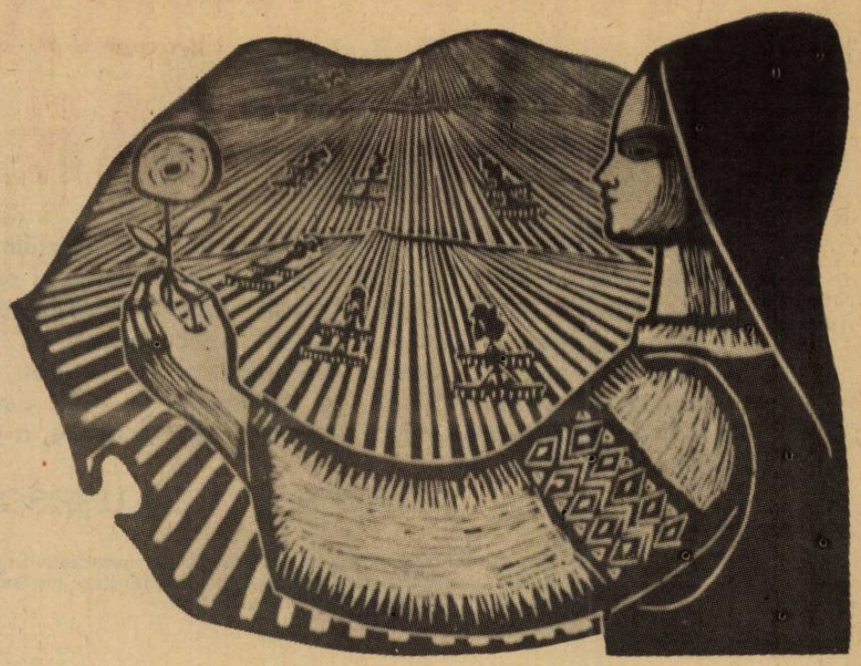

Dulce România

Un adevăr indiscutabil este acela conform căruia fondul principal al culturii române a intrat în posesia datelor sale fundamentale, cuprinzîndu-se de adînci rădăcini de spirit și putere nouă, revelatoare, pentru ca generații și generații să se poată instrui și crește la lumina unei înalte conștiințe patriotice și a unei identități pe măsură, capabilă să explice nu numai trecutul și prezentul ci și viitorul în toată complexitatea și dinamica sa. Congresul al IX-lea al partidului a marcat, evident, și întreg acest traiect al reconsiderării felului de a ne moșteni și continua propriile rădăcini, într-un scop al permanentei integrări în spații culturale și artistice care dau esență și specific și profunzime sensibilității și gîndirii contemporane. S-au deschis căi și orizonturi pînă atunci inerte și depărtate față de tezaurul de valori care adună veacuri de gîndire și frămîntări de spirit. O coordonată firească s-a dat de atunci înțelegerii și însușirii patrimoniului creației, moștenirii permanente care caracterizează înaintarea și dezvoltarea noastră în timp. O coordonată care este aceea a ideii de epopee și a epopeii în care se constituie lupta, munca și creația poporului pentru afirmarea idealurilor de libertate socială și națională, ale independenței și suveranității. Crez adînc și omniprezent formînd și articulînd în permanență ideea și sentimentul unității, edificiul acesteia la care a lucrat și lucrează, cu devoțiunea propriilor mijloace, și cultura. Ea, dimpreună cu istoria în care se cuprinde și pe care o relevă, ea, dimpreună cu lupta și munca pe care se întemeiază și de la care se inspiră este spațiul și matricea acestei epopei, unda ei vie de rezonanță, chipul în care luăm act de noi, de toate înfăptuirile și proiectele noastre ca și de tot ce ne frămîntă în lumea unor nădejdi și hotărîri mai noi, în lumea acestei mereu mai dinamice și mai prodigioase construcții care este patria căreia îi aparținem și poporul pe care îl slujim. Acel strigăt de tinerețe, entuziast și clocotitor al poetului, **Ce-ți doresc eu ție, dulce România,** adună istorie și ființă de veacuri în el, este testamentul pe care îl simțea și căruia i se consacra, prefațînd într-un fel însăși devenirea literaturii și artei românești, nobila profesiune de credință a creației, devoțiunea ei plină de har și energie vitală, mereu proaspătă și înălțătoare pentru pămîntul și cerul de care se sprijină și pentru care patria și poporul sînt de nedespărțit. Numim aceasta angajare, azi, o vocație și un sentiment ce ne invocă marile altitudini și ne explică sub semnul marilor îndatoriri și răspunderi cu care se legiferează creația. Eminescu, cînd scria **Ce-ți doresc eu ție, dulce România,** săvîrșea un act de consacrare a misiunii nobile, epopeice, a culturii și artei.

Îl sărbătorim în fiecare an, și iarna și vara, pe cel care, printr-o sintagmă a propriei creații, îl numim, și se va numi astfel cît veacurile, Luceafărul poeziei românești. Dar nu numai al poeziei, ci și al stării de spirit pe care cultura și arta o edifică în timp și prin generații, căci el ține arcul de curcubeu ce adună și leagă întreaga rostire a limbii și sufletului românesc. Îl sărbătorim moștenindu-l, citindu-l și recitindu-l, învățîndu-l neîntrerupt. Pe cît de mult urcă în timp, pe atît se dezvăluie mai tare și ne-a fost dat, nouă, ca în anii ce alcătuiesc o epocă să ne apropiem de integrala ediției operei sale și să beneficiem de atît de vasta întindere a creației căreia i s-a consacrat. Îl moștenim de aceea cu mult mai complex și mai lămuritor decît în toate timpurile de pînă acum și aceasta este poate una dintre cele mai fericite și mai relevante coincidențe : faptul că acel **dulce România** scris și rostit de geniu a devenit și capătul de unghi din care fondul principal al culturii române s-a deschis spre esența izvoarelor și adevărurilor sale, într-un consens pe care în epoca noastră un eveniment politic esențial cum a fost Congresul al IX-lea al partidului l-a realizat ca pe o deplină și vastă operă istorică. Ideea și sentimentul de epopee cu care secretarul general al partidului definea lupta și munca poporului și prin care angaja de fapt întreg trecutul înaintat, prezentul și viitorul, destinul întregii națiuni, consună cu mereu neuitata și mereu proaspăta profesiune de credință artistică — și nu numai atît — prin care a trecut și trece sufletul creației : **Ce-ți doresc eu ție, dulce România.**

Un Luceafăr viu luminează mereu litera și spiritul dulcei Românii și de la razele ei se aprind, se văd și se rostesc pe mai departe toate cuvintele și toate faptele, toate ctitoriile limbii române.

A. I. Zăinescu

TRASEELE ROMANTISMULUI REVOLUȚIONAR

„...ceea ce este mai important decît toate construcțiile este faptul că tineretul patriei noastre a învățat să muncească și să trăiască în spirit revoluționar, că și-a însușit înalta concepție revoluționară despre lume și viață. În această muncă uriașă, în lupta revoluționară s-a creat un tineret revoluționar, un om nou, constructor conștient al socialismului și comunismului — și aceasta constituie cea mai măreață înfăptuire a revoluției socialiste, a partidului nostru".

NICOLAE CEAUȘESCU

Din cuvîntarea rostită la manifestarea consacrată împlinirii a 35 de ani de la organizarea primelor Șantiere naționale ale Tineretului (București, 19 august 1983)

E simplu azi să spunem că la Bumbești-Livezeni s-a zămislit o tradiție. Știau cei de atunci că entuziasmul lor se întrupa într-o coloană fără de sfîrșit a muncii ? Unii știau. Alții află poate cu o ușoară mirare că Bumbeștii există și azi. Și nu doar în inimile noastre. Tinerii, acești romantici revoluționari există oriunde țara se primenește, își înnoiește chipul. Oriunde brațele lor viguroase trebuie să se numere cu miile.

Partidul Comunist Român a făcut din tinerii țării constructori și arhitecți. Noile generații au preluat de la înaintași și au dezvoltat tot ce a fost frumos, ce a reprezentat valoare, experiență. Pentru că dragostea de țară arde mereu mai intens, mai strălucitor, luminînd spiritul revoluționar al primelor generații de brigadieri de acum patru decenii, al generației tinere de azi și al generațiilor din deceniile ce vor urma. Albastrul salopetelor lor împrumută culoarea cerului nemărginit, iar mîinile lor harnice durează în beton și oțel opere nemuritoare.

Traseele ce urmează vă prilejuiesc întîlnirea cu mari construcții intrate în conștiința poporului nostru pe întreg cuprinsul patriei, realizate prin munca fără preget a tineretului.

De la un capăt la celălalt al țării, se înșiră nume sonore ale unor foste șantiere ale muncii, azi purtînd conturul unor construcții împlinite și durabile, pe care tinerii au prilejul și sînt datori să le cunoască : drumul de fier cu viaducte și poduri de la Bumbești-Livezeni, Salva-Vișeu, impresionantele construcții ale sistemelor hidroenergetice și de navigație de pe Dunăre de la Porțile de Fier I și II, Transfăgărășanul, salba de lumini de pe Bistrița, marile exploatări la zi ale cărbunelui de la Motru și Rovinari, metroul bucureștean sau Canalul Dunăre-Marea Neagră.

ITINERARUL NR. 1

BUCUREȘTI — TÎRGOVIȘTE — PITEȘTI — SIBIU — DEVA — TÎRGU JIU — DROBETA TURNU SEVERIN — REȘIȚA — CRAIOVA — ROȘIORII DE VEDE — ALEXANDRIA — BUCUREȘTI.

BUCUREȘTI

— Întreprinderea de confecții și tricotaje București. În anul 1948, la 24 ianuarie, începe aici construirea Fabricii de confecții și tricotaje (astăzi Întreprinderea de confecții), important obiectiv al Capitalei care este finalizat în 24 aprilie, același an.

— Linia ferată Căciulați — Snagov, planificată să fie realizată în opt luni, este construită de tinerii brigadieri în numai 29 de zile.

— Între 31 mai — 23 august **1948** este construit prin muncă patriotică stadionul ANEF, azi Stadionul Republicii.

— **1952—1953** — Șantierele Festivalului mondial al tineretului și studenților găzduit în 1953 de capitala României reunesc peste 2 400 de tineri brigadieri care au efectuat sute de mii de ore de muncă pentru construirea Stadionului 23 August (capacitate 80 000 de locuri), a Teatrului de vară (4 000 de locuri), parcul și Teatrul de operă și balet, toate fiind finalizate la 28 iulie, înaintea începerii manifestărilor.

— **1966** — Peste 1 000 de studenți au activat săptămînal pe șantierul de construcție a monumentalului complex al Politehnicii din București unde azi învață aproximativ 30 000 de studenți.

— **1968** — La amplele lucrări social-edilitare din marile cartiere Balta Albă, Titan și Militari participă un număr însemnat de tineri.

În 17 iunie, se deschid lucrările la Șantierul național al tineretului de la Aeroportul Otopeni, acest important obiectiv fiind inaugurat de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la 8 aprilie 1970. Au participat în medie 500 de brigadieri.

Un număr important de tineri lucrează pe tronsoanele de execuție a primei autostrăzi românești, București-Pitești (120 km).

— **1974** — Pe dealul Piscului, încep lucrările la Parcul Tineretului și Sala Polivalentă (azi Palatul Sporturilor și Culturii) care sînt finalizate în numai 180 de zile, în cinstea Congresului al XI-lea al P.C.R.

— **1980** — Tineretul din Capitală este prezent pe șantierele de construcție a metroului bucureștean, alături de constructorii acestui însemnat mijloc de transport.

— **1981** — Din 15 februarie începe activitatea brigadierilor pe Șantierul național al tineretului de la sistemul de îmbunătățiri funciare București-Nord, avînd ca obiectiv desecări și ameliorări de terenuri pe o suprafață de cca. 28 900 ha, lucrările au fost terminate pe 20 septembrie 1985.

— **1985** — La amplul program de amenajare complexă a rîului Dîmbovița, pe parcursul trecerii sale prin Capitală, hotărît recent de conducerea partidului, sînt prezenți pe șantiere peste 1 200 tineri.

TÎRGOVIȘTE

— **1971** — Peste 1 000 de brigadieri și-au desfășurat activitatea la construirea : Uzinei de oțeluri aliate și înalt aliate, Uzina de tablă „Electrotehnica", Fabrica de strunguri și cea de surse de lumină.

PITEȘTI

— Tinerii din județul Argeș au fost alături de constructori în edificarea Întreprinderii de autoturisme Colibași. Construcția a durat între luna februarie 1967 și 2 august 1968.

RÎMNICU VÎLCEA

— **1970** — În 29 martie, ampla lucrare pentru construirea hidrocentralei de pe Lotru (una dintre cele mai mari din țară) este declarată șantier național al tineretului. Pînă în martie 1978, cei 3 000 de brigadieri au construit un lac de acumulare, 160 km de galerii. Brigăzi de tineri constructori au lucrat apoi la construcția salbei de hidrocentrale de pe Olt și, mai recent, la finalizarea lucrărilor pe noua linie de cale ferată Vîlcele — Rîmnicu Vîlcea.

SIBIU

— **1947** (25 octombrie — 1 decembrie) — se deschide primul șantier național al tineretului : Agnita-Botorca, pentru construirea (în numai 34 de zile) a unei conducte de gaz metan în lungime de 51,5 km.

HUNEDOARA

— **1947** — Se constituie primele brigăzi de muncă patriotică ale tinerilor pentru refacerea Uzinelor de fier ale statului din Hunedoara.

TÎRGU JIU

— **1948** — La 1 aprilie se deschide Șantierul național al tineretului de la Bumbești-Livezeni (din Valea Jiului) la care au desfășurat muncă patriotică un număr de 28 000 de tineri. Au executat 31,414 km de cale ferată, 33 de tunele, 8 poduri și viaducte.

— **1968** — În 17 iunie încep lucrările pe Șantierul național al tineretului pentru construirea șoselei Bumbești-Livezeni.

ROVINARI

— **1970** — Brigadierii sînt prezenți pe Șantierul național al tineretului de la termocentrala Rovinari.

— **1973** (23 iunie) — Se deschide Șantierul național al tineretului de la termocentrala Turceni proiectată pentru o putere instalată de 2 640 MW. La această lucrare, ce a durat pînă în iulie 1977, au participat 1 000 de tineri brigadieri.

— **1978** (3 aprilie) — În cadrul Combinatului minier „Oltenia" a luat ființă Șantierul național al tineretului de la Rovinari, cu un efectiv mediu de 1 300 de brigadieri. Șantierul funcționează.

MOTRU

— **1982** — La 16 aprilie, la Combinatul minier Motru (Bazinele carbonifere Motru și Jiet) se deschide un nou șantier național al tineretului pentru exploatările carbonifere de aici. Efectivul mediu este de 1 000 tineri brigadieri. Șantierul funcționează.

DROBETA-TURNU SEVERIN

— **1964** — Încep lucrările la sistemul hidroenergetic și de navigație „Porțile de Fier I", declarat la 5 aprilie 1970 șantier național al tineretului.

— **1981** — La noul obiectiv hidroenergetic de pe Dunăre — sistemul hidroenergetic și de navigație „Porțile de Fier II" se deschide un nou șantier al tineretului.

— **1982** — La 17 iunie este inaugurat aici Șantierul național al tineretului de la termocentrala Drobeta-Turnu Severin.

REȘIȚA

— **1947** — Tineri din brigăzile de reconstrucții participă la realizarea viaductului de pe linia ferată Caransebeș-Reșița.

ANINA

— Între 2 septembrie 1981 și 18 decembrie 1986 a funcționat Șantierul național al tineretului la centrala termoelectrică de șisturi bituminoase de la Anina. Au participat un efectiv mediu de 700 de tineri brigadieri.

CRAIOVA

— Începînd cu 16 august 1946 — primele brigăzi de muncă patriotică din perioada reconstrucției își desfășoară activitatea la construirea căii ferate București-Craiova, dată în folosință la 24 august 1947. De asemenea, în sudul județului, tinerii au lucrat pentru fixarea terenurilor nisipoase din zona Dăbuleni-Bechet.

„Vizită de lucru" — tablou de Ion Bițan și Vladimir Șetran

CARACAL

— Noul șantier al tineretului este deschis pe data de 5 iunie 1984 în Cîmpia Caracalului, la sistemul de îmbunătățiri funciare. Perimetrul șantierului cuprinde 40 000 ha ce urmează a fi amenajate în complex pentru irigații.

DRĂGĂNEȘTI-OLT
ROȘIORII DE VEDE

— În vara anului 1946, aici au fost organizate unele dintre primele tabere permanente de brigadieri angajate în opera de reconstrucție, îndeosebi pentru dezvoltarea rețelei de căi ferate.

ALEXANDRIA

— În Cîmpia Teleormanului încep, în 5 ianuarie 1979, lucrările la sistemul de îmbunătățiri funciare de la Vișoara-Nord. Lucrările efectuate de cei peste 6 000 de brigadieri au durat pînă la 31 decembrie 1985 ; s-au întins pe o suprafață de 22 000 ha.

GIURGIU

— Șantierul național al tineretului de la sistemul de irigații Giurgiu-Răzmirești din Cîmpia Burnasului, pe care 8 000 de tineri brigadieri au redat circuitului agricol o suprafață de 23 475 hectare. Șantierul a funcționat între 1 iulie 1974 și 19 noiembrie 1976.

unor drumuri şi căi ferate. La 26 mai 1984, în prezenţa tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi a tovarăşei Elena Ceauşescu, s-a inaugurat această operă constructivă fără precedent.

— În perioada 10 august 1983 — 7 septembrie 1986, 7 500 de brigadieri de pe Şantierul naţional de la Canalul Poarta Albă-Midia-Năvodari, au executat tronsonul de canal, cuprins între km 20 şi km 27. S-au excavat 8,2 milioane mc de pământ şi rocă, s-au turnat 50 000 mc de betoane, s-au realizat peste 900 000 mp protecţie de maluri, 4 km de diguri etc.

— În 28 iunie **1979** s-a deschis Şantierul naţional al tineretului pentru construcţia Combinatului petrochimic Midia-Năvodari. Au contribuit la realizarea construcţiei 4 400 brigadieri din toate judeţele ţării. Lucrările s-au terminat în 23 martie 1984.

BRĂILA

— **1968** (iulie) — Începe acţiunea de transformare în pământ roditor a zonelor mlăştinoase din Insula Mare a Brăilei. Şantierul naţional al tineretului deschis aici a redat agriculturii o suprafaţă de peste 40 000 ha teren inundabil.

GALAŢI

— **1948** (7 februarie — 7 aprilie) — Tinerii au participat cu entuziasm la reconstrucţia oraşului, distrus de război. Au participat peste 30 000 tineri brigadieri din Galaţi şi judeţele Constanţa, Ialomiţa, Prahova.

— **1948** — La 1 aprilie, a fost inaugurat Şantierul naţional al tineretului pentru re-

ITINERARUL NR. 2

CONSTANŢA — BRĂILA — GALAŢI — IAŞI — BICAZ — PIATRA NEAMŢ — BACĂU — GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ — FOCŞANI — BUZĂU — PLOIEŞTI — SLOBOZIA — FETEŞTI — CERNAVODA — CONSTANŢA.

CONSTANŢA

— L 1 martie 1977 s-a deschis Şantierul naţional al tineretului de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, cea mai grandioasă construcţie din întreaga istorie a României. Un număr de 46 000 tineri au executat cu forţe proprii Tronsonul tineretului — km 45 — 55. Tinerii au participat şi la o serie de lucrări pe întregul traseu al canalului : 56 milioane mc excavate, 500 000 mc de betoane turnate, 500 000 mp protecţii de maluri, construcţia

glementarea cursului inferior al Prutului. 1 800 de tineri brigadieri au executat 100 km de diguri, prin care au fost redate agriculturii peste 10 000 ha pământ din regiunea Lacului Brateş. La 14 noiembrie se încheie prima campanie de muncă pe şantier.

— **1979** — Între 26 aprilie — 27 octombrie 1981, 2 000 de tineri brigadieri au lucrat la construcţia Uzinei cocso-chimice, din cadrul Şantierului naţional al tineretului de la Combinatul siderurgic Galaţi.

IAŞI

— **1947** — Brigăzi de tineri angajaţi în opera de reconstrucţie, participă la refacerea staţiei C.F.R. Iaşi, iar în anii '70, contribuie la edificarea unităţilor industriale de pe cea mai tînără platformă a Iaşilor şi la Combinatul de utilaj greu.

— **1984** — În 19 aprilie a fost inaugurat Şantierul naţional al tineretului de la sistemul de îmbunătăţiri funciare Sculeni-Ţuţora-Gorban.

SĂVINEŞTI

— **1960** — Un nou şantier de muncă patriotică al tineretului la care mii de tineri lucrează pentru edificarea Combinatului de fire sintetice de la Săvineşti.

BICAZ

— Şantierul naţional al tineretului de la Tunelul de aducţiune al Hidrocentralei

„V.I. Lenin" de la Bicaz a fost inaugurat pe 26 octombrie 1952. Pînă la 11 decembrie 1955, cei peste 4 000 de tineri brigadieri au terminat tunelul, lung de 5 km. În continuare, întreg şantierul hidrocentralei de la Bicaz este declarat Şantierul naţional al tineretului care funcţionează cu un efectiv de 3 000 brigadieri pînă în octombrie 1960.

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

— **1958** — La 28 septembrie s-a deschis Şantierul naţional al tineretului pentru construcţia oraşului Oneşti. Au participat peste 1 000 de brigadieri.

— Între 15 iunie — 26 octombrie, 1 300 de brigadieri au lucrat pe Şantierul naţional de la conducta de gaz metan Nadeş-Oneşti, lungă de 200 km.

BUZĂU

— **1982** — Tinerii sînt prezenţi pe şantier pentru hidroameliorații ale bazinului rîului Călmăţui.

PLOIEŞTI

— **1947** — Brigăzi de tineri îşi aduc contribuţia la construirea liniei ferate Ploieşti-Moreni.

— **1968** — Se deschide în 17 iunie Şantierul naţional de construcţii de drumuri Cîmpina-Comarnic, în lungime de 16 km.

SLOBOZIA

— **1968** — Tinerii, alături de constructori, lucrează pentru a da o nouă înfăţişare urbanistică oraşului.

ITINERARUL NR. 3

BRAŞOV — SIBIU — TÎRNĂVENI — TÎRGU MUREŞ — BISTRIŢA — BAIA MARE — SATU MARE — CLUJ-NAPOCA — ORADEA — ARAD — DEVA — ALBA IULIA — FĂGĂRAŞ — BRAŞOV.

BRAŞOV

— Străvechi oraş românesc, Braşovul îmbracă haine noi prin munca entuziastă a tinerilor săi locuitori care, pentru a fi regăsiţi în anii reconstrucţiei şi mai recent pe şantierele marilor obiective : cartierele de locuinţe Steagul Roşu, Întreprinderea Hidromecanica, Parcul Nou, Şoseaua de acces dinspre Bucureşti ş.a.

— În perioada 9 iunie — 1 decembrie 1948 — brigăzi de tineri voluntari participă la construirea tunelului de pe linia ferată Predeal-Timiş. Cei 1 134 tineri au excavat 20 304 mc pămînt, 8 283 mc beton turnat, montarea a 9 462 m linie ferată.

SIBIU

— Tineri constituiţi în şantiere locale de muncă patriotică contribuie la definitivarea lucrărilor de înfrumuseţare şi amenajare a noilor cartiere : Hipodrom, Vasile Aron, precum şi la modernul Spital clinic judeţean.

TÎRNĂVENI

— Alături de populaţia oraşului, un număr mare de tineri participă la construirea digurilor de apărare împotriva inundaţiilor pricinuite de rîul Tîrnava.

TÎRGU MUREŞ

— Multe din locurile care azi dau faima municipiului de pe Mureş prin frumuseţea lor (parcul Trandafirilor, Teatrul Naţional, Zona Ştrand, noile cartiere de locuinţe, Casa tineretului) poartă amprenta muncii miilor de tineri din oraş.

BISTRIŢA

— Aici, pe Valea Sălăuţei, au răsunat în aprilie 1948 cîntecele primelor brigăzi de tineri voluntari care au construit calea ferată Salva-Vişeu, care a legat Maramureşul de restul ţării. Pe şantierul naţional, care a durat între 1 aprilie — 28 decembrie, cei 5 000 de tineri au executat 63 km de cale ferată, un tunel (2,4 km lungime), 5 localuri de gară, 3 viaducte, 14 podeţe.

BAIA MARE

— **1968** — Începînd cu 17 iunie, tinerii sînt prezenţi pe Şantierul naţional al tineretului de construcţii de drumuri Baia Sprie — Sighetul Marmaţiei.

SATU MARE

— Tinerii participă la înălţarea digurilor de pe Someş pe raza oraşului, la alte mari construcţii edilitar-urbanistice şi social-culturale din municpiu : Centrul politico-administrativ, noile cartiere de locuinţe etc.

CLUJ-NAPOCA

— **1948** — Tinerii constituiţi în brigăzi ale muncii patriotice încep la 12 ianuarie montarea conductei de gaz metan Ceanul Mare-Cluj-Napoca, cu o lungime de 34,4 km. Lucrarea a durat 28 de zile.

— Din aprilie **1971** — Tinerii brigadieri sînt prezenţi pe Şantierul naţional de amenajare hidroenergetică a Someşului. Peste 1 500 de brigadieri, la construcţia hidrocentralei de la Tarniţa şi Mărişelu, au dislocat milioane mc de rocă, au săpat 50 km de tunele şi galerii, au executat o galerie de fugă, lungă de 8 km şi cu un diametru de 10 m.

— **1984** — Începînd cu 28 septembrie s-a inaugurat Şantierul naţional al tineretului, pentru combaterea eroziunii solului din judeţul Cluj. Peste 120 brigadieri au efectuat lucrări în perimetrul Dealul Feleacului, Valea Feiurdului, Mărăloiu, Gădălin, Cojocna.

ZALĂU

— **1979** — La 10 iunie, 2 300 de tineri brigadieri sînt prezenţi la deschiderea Şantierului naţional al tineretului pe platforma industrială a Zalăului, pentru edificarea termocentralei oraşului. Lucrările s-au încheiat în iulie 1982.

ORADEA

— În apropierea municipiului, pe Valea Terului, s-a deschis în 11 iunie 1985 un nou şantier naţional al muncii patriotice pentru amenajări de irigaţii şi combaterea eroziunii solului. Un efectiv mediu de 300 de brigadieri au executat pînă în 1987 lucrări de eliminare a excesului de umiditate şi de combatere a eroziunii solului pe o suprafaţă de 15 200 ha

ARAD

— În **1948**, între 16 februarie — 4 martie, tineri brigadieri au construit calea ferată Pecica-Nădlac, iar în ultimele decenii au participat la edificarea a numeroase obiective din municipiu.

DEVA

— Şi în municipiul Deva, tinerii, sub conducerea organizaţiilor judeţene şi municipale ale U.T.C., au desfăşurat numeroase ore de muncă patriotică pentru înfrumuseţarea şi buna gospodărire a oraşului.

— La Mintia, la termocentrala, şi la Chişcăgaga, la Combinatul de lianţi şi azbociment, tinerii au contribuit la finalizarea acestor importante obiective economice.

HUNEDOARA

— **1947** — Mii de tineri brigadieri participă cu entuziasm la refacerea Uzinelor de fier ale statului de la Hunedoara, apoi la dezvoltarea şi modernizarea marelui Combinat siderurgic.

ALBA IULIA

— **1973** — Se deschide un şantier de interes naţional al tineretului pe Valea Frumoasei. De asemenea, tinerii participă cu însufleţire prin munca lor la realizarea noilor obiective din municipiul şi oraşele judeţului.

— **1980** — În Munţii Apuseni, peste 2 000 de tineri participă la lucrări pe şantierul importantului obiectiv economic de exploatare a cuprului de la Roşia Poienii.

FĂGĂRAŞ

— Tinerii îşi aduc contribuţia la realizarea unor lucrări la secţiile Combinatului chimic din oraş.

TINERETUL, TURISMUL și MEDICINA

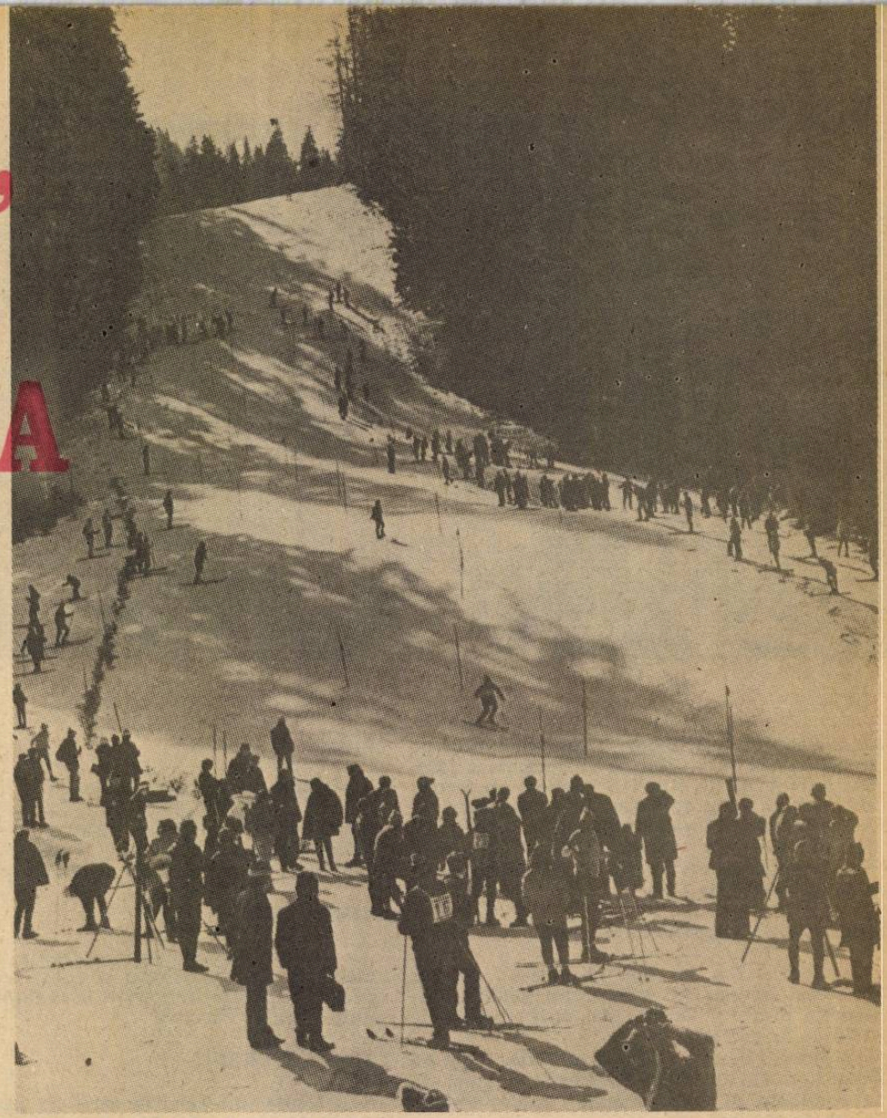

Asocierea celor trei noțiuni în același titlu, la prima vedere, ar putea surprinde — mai ales că dacă omul la tinerețe se gîndește și practică cu plăcere și convingere turismul, mai greu se gîndește la medicină, respectiv la problemele de sănătate pe care aceasta le incumbă, tendința majorității oamenilor, la această vîrstă, indiferent de sex, fiind de a o considera o problemă rezervată exclusiv vîrstelor mature, dacă nu chiar bătrîneții.

În realitate, la o analiză mai atentă, aceste trei noțiuni sînt într-adevăr legate între ele fie și numai pentru faptul că problemele de sănătate ale unui membru al societății sînt permanente și nu legate de o anumită perioadă a vieții. De fapt, sănătatea acestuia, pînă la o vîrstă înaintată, depinde de preocuparea pe care el a avut-o pentru conservarea ei încă din primii ani de viață, de aceea practicarea turismului încă din tinerețe constituie un mijloc de o eficiență indiscutabilă în consolidarea sănătății.

În această privință țara noastră dispune de un potențial turistic remarcabil și puține state din lume se pot lăuda că-l posedă, iar amenajările și facilitățile oferite mai cu seamă în anii de după Congresul al IX-lea al P.C.R. au amplificat și diversificat acest potențial la un nivel nemaiîntîlnit. Am putea aminti pe scurt rețeaua de hoteluri de pe litoralul Mării Negre însumînd o capacitate de peste 120 000 locuri pe serie, rețeaua de hoteluri și moteluri din stațiunile montane de practicare a sporturilor de iarnă, rețeaua de hoteluri din stațiunile balneare, dotările tehnice de tipul telescaunelor, telecabinelor montane, teleschiurilor cu amenajări de pîrtii pentru fiecare categorie de practicanți ai sporturilor de iarnă, rețeaua de cabane și moteluri din vîrfuri de munte, toate asigurînd un grad înalt de confort și civilizație nesperat în urmă cu 50 de ani, ce oferă o binemeritată și reconfortantă odihnă turistului ce a străbătut culmile munților, sau celui ce s-a luptat cu valurile înspumate ale mării.

Plecînd de la această dezvoltare extraordinară a dotărilor turistice din care n-am menționat decît spațiile de cazare și unele din dotările tehnice, dar la care am putea adăuga o întreagă gamă de mijloace și ustensile (începînd de la echipament sportiv și terminînd cu facilități de deplasare) puse la dispoziție populației printr-o multitudine de instituții de specialitate, putem spune că societatea noastră a creat premizele practicării turismului în proporții de masă. Mijloc eficient de promovare a sănătății membrilor ei.

Nu putem să nu amintim aici complexa rețea de servicii pusă la dispoziție de Biroul de turism pentru tineret. Dispunînd de o bază materială adecvată , această adevărată instituție de sănătate, de recreere și nu în ultimul rînd de educație patriotică, revoluționară oferă, prin stațiunile și bazele sale de pe întreg cuprinsul țării, programe și vacanțe utile, de neuitat unui număr impresionant de tineri.

Problemele de sănătate care confruntă omenirea la ora actuală, inclusiv populația țării noastre, sînt multiple dar dintre acestea un loc de frunte (în majoritatea situațiilor, primul loc) îl ocupă bolile aparatului cardiovascular, respectiv bolile de inimă și bolile vaselor. Cheia succesului în lupta pentru prelungirea vieții o constituie tocmai combaterea factorilor care favorizează sau produc îmbolnăvirile aparatului cardiovascular și anume, cu deosebită importanță, începerea acestei bătălii la vîrsta tinereții și chiar încă din frageda copilărie. Studiile și analizele moderne efectuate pe grupuri de copii și tineri cercetați ca urmare a unor accidente (de circulație) au arătat leziuni ale inimii și vaselor surprinzător de înaintate pentru aceste vîrste. Dacă mai adăugăm la aceasta și solicitările vieții moderne, alimentația schimbată cu pondere în produse de origine animală bogate în proteine (uitîndu-se adesea că ele conțin și grăsimi neutre, nocive pentru vase), consumul de condimente și alimente excitante (ceai, tutun, cafea), toate constituindu-se în factori indubitabili ai accelerării procesului de alterare cardiovasculară, înțelegem cu ușurință utilitatea măsurilor de prevenire a bolii.

Rolul binefăcător al efortului fizic în prevenirea acestor îmbolnăviri este cunoscut de mulți ani. Media de vîrstă la cei ce prestează o muncă fizică este superioară populației sedentare. Prima categorie aproape că nu cunoaște bolile cardiovasculare. De aceea preocuparea pentru mișcare ar trebui să devină o constantă a vieții. Ea ar trebui sădită printre deprinderile fînărului astfel ca să devină o plăcere, un obicei la fel de diurn ca spălatul pe dinți. Că acest deziderat nu se realizează încă din primii ani de viață, în familie și apoi în școală (există aici obiceiul de a nota elevul la ora de sport nu după dăruirea și interesul lui pentru practicarea educației fizice ci după performanțe, ca și cum toți ar trebui să devină campioni, ceea ce, evident nu este de natură să stimuleze interesul pentru mișcare), se reflectă categoric în sănătatea populației la vîrsta matură, vîrsta deplinei afirmări a potențialului fizic și intelectual al fiecărui membru al societății.

Turismul oferă tocmai posibilitatea practicării mișcării, atît de necesară organismului, odată cu relaxarea, atît de binevenită pentru sistemul nervos — datorită schimbării peisajului, schimbării decorului, schimbării tipului de activitate, a stereotipului dinamic, cum spun mereu fiziologii, element absolut indispensabil unei recuperări psiho-intelectuale și fizice optime în timpul cel mai scurt. La aceasta se adaugă respirarea aerului nepoluat, puternic ozonat al pădurilor din stațiunile noastre montane și subcarpatice, al aerului ionizat și bogat în aerosoli cu efecte curative și desensibilizante al litoralului, al efectului binefăcător pentru organism prin tratarea unor tulburări metabolice, prin consumarea apelor minerale din stațiunile noastre binecunoscute în Europa și în întreaga lume, ca Slănic Moldova, Olănești, Govora, Buziaș, Herculane, Malnaș, Tușnad, Borsec etc.

A practica turismul, indiferent sub orice formă, înseamnă, în ultimă instanță, a face o investiție permanentă de sănătate și pentru ca această investiție să dea roadele semnalate el trebuie practicat încă din tinerețe. Nu trebuie confundat turismul cu obiceiul unor tineri, din păcate nu puțini, care se adună în grupuri mai mari sau mai mici, se deplasează într-o stațiune de odihnă unde se închid într-o cameră, fumează toți și își petrec noaptea în această atmosferă poluată jucînd cărți și consumînd cafele și băuturi alcoolice. Acesta, trebuie spus, nu este turism ci curată sinucidere. Din nefericire trezirea acestora la realitate este dureroasă dar tardivă. Desigur, fiecare individ este stăpîn pe sănătatea sa dar, din păcate, astfel de practici șubrezesc organismul iar omul, odată bolnav, îngrijirea lui cade în sarcina societății. Așadar, problema nu este numai a individului, deoarece, datorită sistemului de asistență socială gratuită din țara noastră, ea devine o problemă a întregii societăți. Dacă am aminti că o zi de spitalizare costă foarte multe sute de lei, că scoaterea pe o perioadă limitată de timp din activitate a unui om al muncii se soldează cu pierderi valorice de zeci de mii de lei, cu suprаîncărcarea activității colegilor care-i suplinesc lipsa, înțelegem valoarea deosebită a măsurilor simple și eficiente de promovare a sănătății.

Fără a considera că în cele spuse mai sus am epuizat întregul evantai de probleme, puținele elemente puse în discuție aruncă o lumină asupra adevărului pe care îl conține afirmația că turismul și implicit mișcarea practicate din tinerețe reprezintă cheia unei sănătăți și vieți îndelungate plină de realizări și satisfacții pe toate planurile afirmării ființei umane.

Dr. Nicolae Ionescu
medic primar ORL, doctor în științe medicale, șef lucrări clinica ORL — Colțea

ROMÂNIA btt

BUȘTENI

Situat în centrul stațiunii balneoclimaterice Bușteni, Complexul turistic pentru tineret este un punct ideal de plecare pentru drumeții și excursii în masivul Bucegi, precum și în zona Țării Bîrsei.

ACCESUL SE FACE PE :
– D.N. 1 (E 15)
– calea ferată la stația C.F.R. locală

LA DISPOZIȚIA TURIȘTILOR :
– 49 camere – 96 paturi din care :
– 47 camere cu 2 paturi și grupuri sanitare proprii
– 2 camere cu un pat și grupuri sanitare proprii
– un restaurant cu 180 de locuri
– un café-bar cu 80 de locuri

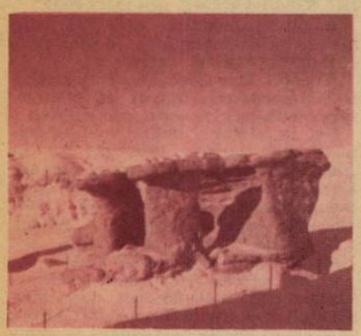

COMPLEXUL DISPUNE DE :
– club
– discotecă
– centru de închiriere echipament și accesorii pentru practicarea diferitelor sporturi (schi, tenis de cîmp, tenis de masă, handbal etc.) și a drumețiilor montane.
– terenuri de sport
– pîrtie de schi pentru începători la Zamora, iar pentru avansați pe platoul Bucegilor și pe Valea Cerbului.

DRUMEȚII :
Bușteni – zona Zamora ; Cascada Urlătoarea ; Azuga și Valea Azuga ; Cabanele de pe platoul Bucegilor : Babele (2 200 m), Piatra Arsă (1 950 m), Caraiman (2 025 m), Omu (2 504 m), Peștera (1 610 m), Padina (1 525 m), Peștera Ialomiței ; Cheile Urșilor ; Pădurea Cocora ; stîncile monumente ale naturii (Babele, Sfinx) ; cabanele Diham și Gura Diham, monumentul de pe Vîrful Caraiman ridicat în memoria ostașilor români căzuți în primul război mondial ; vîrful Coștila.

EXCURSII :
– Sinaia, Cîmpina (Casele memoriale N. Grigorescu și B.P. Hașdeu) ; Doftana (muzeul), Ploiești (Muzeul Ceasurilor, Muzeul Republican al Petrolului), Brașov (Poarta Ecaterina, Muzeul Județean) ; Poiana Brașov.

cîmpulung moldovenesc

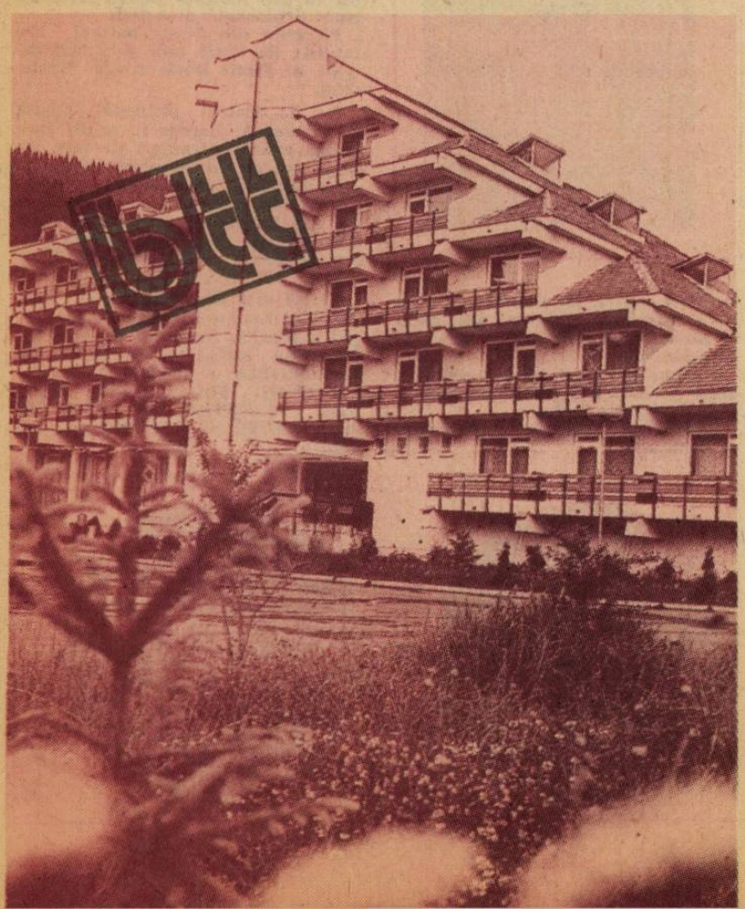

Complexul turistic pentru tineret Cîmpulung Moldovenesc, loc de plecare în excursii în legendara Țară a Bucovinei, este situat la poalele Rarăului, în marginea unei păduri de pini a pitorescului parc „Strand" de pe valea riului Moldova la 621 m altitudine, avînd un climat montan, cu veri răcoroase și ierni cu zăpezi abundente.

ACCESUL SE FACE PE :
– D.N. nr. 17 și D.N. nr. 18.
– calea ferată la stația C.F.R. Cîmpulung Moldovenesc.

LA DISPOZIȚIA TURIȘTILOR :
– 57 camere – 146 paturi ;
– 25 camere cu 2 paturi, și grupuri sanitare proprii ;
– 32 camere cu 3 paturi și grupuri sanitare proprii ;
– un restaurant cu 180 de locuri ;
– un café-bar cu 50 de locuri.

COMPLEXUL DISPUNE DE :
– sală polivalentă (pentru proiecție de film și diapozitive, întîlniri, spectacole etc.) ;
– bibliotecă ;
– club ;
– discotecă ;
– terenuri de baschet, volei, handbal, tenis de cîmp ;
– centru de închirieri a materialelor sportive ;
– pîrtie de schi prevăzută cu mijloace de tracțiune pe cablu.

DRUMEȚII :
– la cabanele Deia (aflată sub vîrful Tomnatic (680 m) și Mestecăniș (1 099 m) ;
– în masivul Rarău (1 653 m) ;
– la rezervația geologică „Pietrele Doamnei" (1 647 m).

EXCURSII LA :
– CÎMPULUNG MOLDOVENESC
– SUCEAVA
– CETATEA SCHEIA
– MONUMENTELE DE ARTĂ MEDIEVALĂ : VORONEȚ, HUMOR, SUCEVIȚA, MOLDOVIȚA, ARBORE
– PUTNA
– STAȚIUNEA BALNEOCLIMATERICĂ VATRA DORNEI ;
– MARGINEA
– SATUL CIOCĂNEȘTI
– RĂDĂUȚI
– CIPRIAN PORUMBESCU

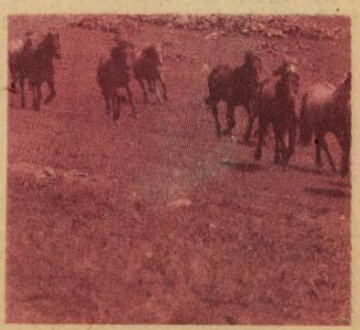

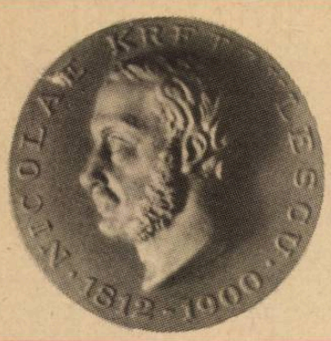

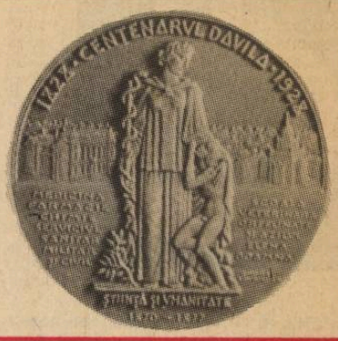

ÎN SLUJBA VIEȚII

MEDICI ROMÂNI ÎN MEDALISTICĂ

Medicina românească și-a cîștigat un binemeritat prestigiu pe plan internațional. Acest prestigiu se datorește contribuțiilor pe care medicii români le-au adus în slujba alinării și însănătoșirii oamenilor. Cum era și firesc, cei mai reprezentativi s-au bucurat, în timpul vieții sau după aceea, de prețuirea posterității. Printre numeroasele manifestări de omagiere a activității lor, medalistica românească ocupă un rol de prim ordin. Artiști prestigioși ca I. Jalea, Șt. Grudinschi, A. Lavrillier și alții au gravat în metal efigiile sau simboluri ale realizărilor acestor slujitori ai sănătății oamenilor.

1. Dr. Nicolae Creţulescu (1812—1900), unul dintre primii medici români, şi-a luat doctoratul în medicină în anul 1839. În timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza a îndeplinit funcţia de ministru şi chiar de prim ministru (1862—1863, 1865—1866). A contribuit, alături de Carol Davila, la întemeierea instituţiilor de învăţământ superior de medicină şi farmacie.

În anul 1943 s-a bătut o medalie comemorativă din bronz cu diametrul de 60 mm. Modelator Paurel.

Av. Capul lui Nicolae Kretzulescu, în profil spre stînga în alto relief. Pe margine : „NICOLAE KRETZULESCU 1812—1900".

Rs. O inscripţie pe şase rînduri: „DOCTOR ÎN MEDICINĂ 1939. INTEMEIETORUL ÎNVĂŢĂMÎNTULUI MEDICAL ÎN ROMANIA 1843—1943".

2. Dr. Carol Davila (1828—1884), francez de origine, s-a naturalizat în ţara noastră pe care a servit-o cu credinţă şi devotament. În timpul războiului pentru independenţă 1877—1878, Carol Davila a condus Direcţia medicală a armatei, contribuind la salvarea a numeroase vieţi. Pentru meritele sale a fost înaintat la gradul de general. După război, împreună cu N. Kretzulescu, a contribuit decisiv la organizarea învăţămîntului medical civil şi militar în România.

Spre aducerea aminte a ilustrei sale personalităţi s-au bătut trei medalii : una cu ocazia morţii, în anul 1884, alta în 1903, iar ultima în anul 1928 la centenarul naşterii sale. Aceasta din urmă este din bronz, în diametru de 80 mm, realizată de artistul francez André Lavrillier.

Av. Bustul lui Carol Davila, în uniformă de general cu decoraţiile pe piept în profil spre stînga. Pe margine legenda : „GENERAL DOCTOR CAROL DAVILA".

Rs. Zeiţa sănătăţii drapată ţinînd în mîna stîngă umerii unui tînăr suferind, reprezentat nud, iar în dreapta simbolul medicinii, un şarpe încolăcit. La baza soclului sînt reprezentate frunze de acant iar dedesubt inscripţia : „ŞTIINŢA ŞI UMANITATE 1870—1877". În planul al doilea, în partea de sus clădirile facultăţii de medicină şi farmacie şi o panoramă a împrejurimilor cuprinzînd şi Azilul Elena Doamna. În exegeză inscripţia : „MEDICINA, FARMACIE, CHIMIE, SERVICIUL SANITAR MILITAR ŞI CIVIL ŞCOALA VETERINARĂ, ORFELINATE ŞI AZILUL ELENA DOAMNA" În partea de sus circular : „1828 CENTENARUL DAVILA 1928".

Celor doi întemeietori ai învăţămîntului superior medical li s-a dedicat o medalie comemorativă în anul 1957 din bronz cu ocazia centenarului învăţămîntului medical, modelată de C. Baraschi.

Av. Busturile doctorilor Nicolae Kretzulescu şi Carol Davila.

Rs. Zeiţa medicinii care ţine în mîna dreaptă însemnele medicinii (cupa şi şarpele) iar în mîna stîngă un buchet de flori. Pe fundal se profilează clădirea Facultăţii de medicină din Bucureşti. În partea de jos legenda : „CENTENARUL ÎNVĂŢĂMÎNTULUI MEDICAL ŞI FARMACEUTIC DIN BUCUREŞTI".

3. Victor Babeş (1854—1926) a fost unul dintre fondatorii microbiologiei moderne, profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti. Ca elev al lui Louis Pasteur a avut contribuţii esenţiale la studiul

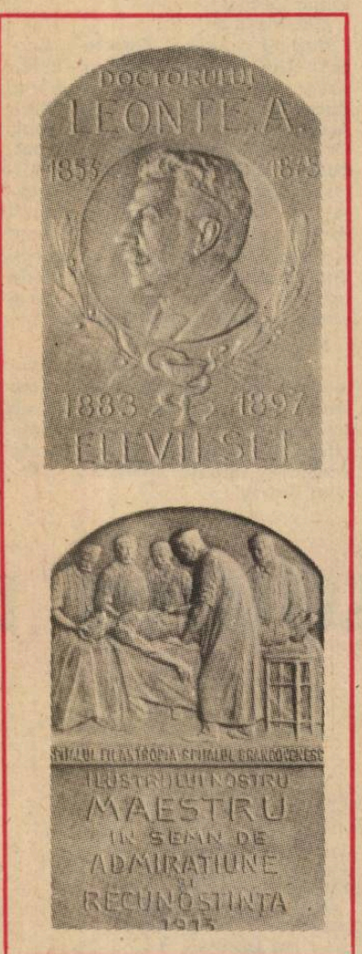

turbării, leprei, tuberculozei şi altele. A introdus vaccinarea antirabică în România şi a descoperit peste 50 de microbi.

Marelui savant i-au fost dedicate două medalii, ale aceluiaşi modelator, sculptorul I. Jalea.

a) Medalie de bronz cu diametrul de 60 mm.

Av. Capul savantului la vîrsta maturităţii în profil spre stînga. Pe margine inscripţia : „PROFESORUL VICTOR BABEŞ 1854—1929".

Rs. În centru clădirea Institutului „Victor Babeş". Deasupra, semicircular : „INSTITUTUL VICTOR BABEŞ". În partea de jos a clădirii se află scris : „50 DE ANI DE TRATAMENT ANTIRABIC".

A doua medalie este tot din bronz, cu diametrul de 70 mm modelată de acelaşi artist.

Aversul este identic cu al medaliei precedente, numai că semnătura sculptorului este orizontală.

Rs. În cîmpul medaliei emblema medicinii (şarpele încolăcit pe un piedestal care are deasupra o cupă). La bază două frunze de laur. Dedesubt inscripţia Bucureşti 1962. Circular se află scris: „AL III-lea CONGRES INTERNAŢIONAL DE PATOLOGIE INFECTIOASĂ".

4. Dr. Leonte Anastasovici (1851—1914) român macedonean, după studii universitare la Bucureşti, a fost distins cu medic participant la campania din 1877—1878 cu medalii pentru contribuţia avută în această perioadă. În anul 1902, dr. Leonte devine medic primar chirurg la spitalele Brîncovenesc şi Filantropia ocupîndu-se totodată şi de îndrumarea studenţilor. A fost ales ani de-a rîndul preşedinte al Asociaţiei macedo-române. În anul 1913, cu un an mai înaintea morţii sale, s-a emis o placheţă omagială.

Placheta din bronz patinat are laturile de 85x55 mm şi a fost lucrată de firma Radiron din Bucureşti.

Av. În centrul plachetei bustul doctorului A. Leonte în profil spre stînga ornat cu ramuri de laur iar în partea de jos cu emblema medicinii (şarpele încolăcit pe un piedestal iar deasupra o cupă). În partea de sus inscripţia : „DOCTORULUI LEONTE A. 1853—1875", iar în partea de jos : „1883—1897 ELEVII SĂI."

Rs. O sală de operaţie, în care doctorul Leonte operează asistat de patru medici. Dedesubt pe opt rînduri este scris : „SPITALUL FILANTROPIA — SPITALUL BRÎNCOVENESC. ILUSTRULUI NOSTRU MAESTRU ÎN SEMN DE ADMIRAŢIE ŞI RECUNOŞTINŢĂ. 1913".

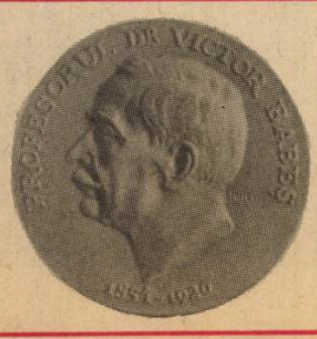

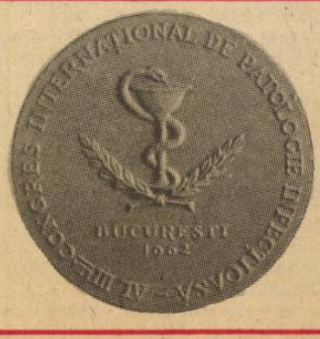

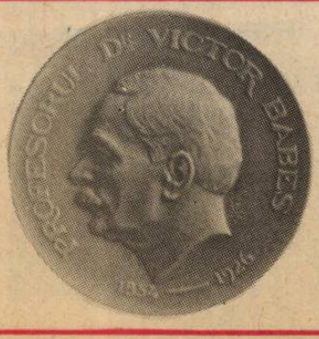

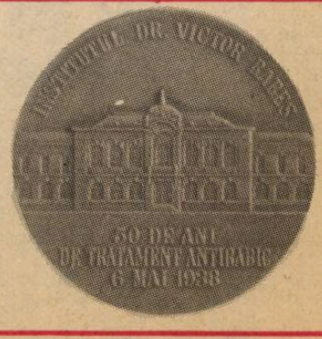

5. Prof. dr. I. Cantacuzino (1863—1934) a fost unul dintre cei mai de seamă savanți pe tărîmul medicinei și bacteriologiei. Ales membru al Academiei Române, profesor la Facultatea de Medicină și Farmacie din București, a pus bazele școlii române de microbiologie și medicină experimentală. A avut contribuții notabile în studiul tifosului exantematic, holerei și scarlatinei.

În memoria eminentului profesor a fost emisă cu ocazia centenarului nașterii sale o medalie din bronz patinat cu diametrul de 70 mm, după macheta sculptorului D. Anghel.

Av. Capul savantului la vîrsta senectuții, în profil spre stînga. Circular inscripția : „PROF. I. CANTACUZINO. 1863—1934".

Rs. Pe patru rînduri legenda : „100 DE ANI DE LA NAȘTERE. 25.XI.1963".

6. Prof. dr. Gh. Marinescu (1863—1938). Este fondatorul școlii românești de neurologie. Ca profesor la Facultatea de Medicină și membru al Academiei Române a desfășurat o activitate prodigioasă în domeniul cercetărilor neurologice. A aplicat, printre primii în lume, metode histologice și anatomoclinice în cercetarea științifică. A folosit printre primii metoda encefalografică și studiul fiziologiei și fizioterapiei sistemului nervos.

În anul 1963, cu ocazia centenarului nașterii sale, a fost bătută o medalie de tombac argintat, de 70 mm diametru, după modelul executat de sculptorul Onofrei.

Av. Bustul savantului în profil spre stînga. Pe margine circular : „PROF. DR. GHEORGHE MARINESCU. 1863—1938".

Rs. În partea de sus a medaliei emblema medicinii, iar dedesubt un citat din profesiunea de credință a savantului : „SUPREMA DATORIE A OMULUI DE ȘTIINȚĂ E SĂ SERVEASCĂ POPORUL SĂU. GH. MARINESCU". Sub inscripție frunze de stejar.

7. Prof. dr. I. Rainer (1874—1944), ilustrul anatomist, profesor universitar la facultățile de medicină de la Iași și București, este creatorul școlii românești de antropologie.

În anul 1940 elevii și colaboratorii săi au luat inițiativa baterii unei medalii omagiale, din bronz patinat cu un diametru de 80 mm, avînd ca modelator pe prof. dr. arh. R. Bordenache.

Av. Bustul profesorului în profil spre dreapta și inscripția circulară : „PROFESORUL DR. FR. RAINER. OMAGIU 1940".

Rs. Un atlet aruncînd un disc, după modelul sculptorului grec Myron, în spatele căruia se profilează ruinele unui templu grec. În partea de sus legenda în limba greacă : „A SUFLETULUI SCOPURI".

8. Prof. dr. I. Nanu Muscel (1883—1942), medic internist la Spitalul Colțea și profesor la Facultatea de Medicină din București.

În anul 1935, elevii și colaboratorii săi au luat inițiativa baterii unei medalii omagiale din bronz, cu diametrul de 60 mm. Modelator, cunoscutul sculptor C. Baraschi.

Av. Bustul profesorului în profil spre stînga avînd inscripția circulară : „OMAGIU PROFESORULUI I. NANU MUSCEL. 1935".

Rs. Clădirea Spitalului Colțea cu turnul, azi demolat, așa cum arăta în stampele de la mijlocul secolului al XIX-lea. Pe margine : „DIN PARTEA ELEVILOR ȘI PRIETENILOR".

9. Doctor D. E. Paulian (1892—1955) medic primar la Spitalul de Neurologie (actualul Spital Gh. Marinescu) a fost sărbătorit de colaboratorii săi cu ocazia a 10 ani de la obținerea titlului de medic primar. A fost bătută o medalie de bronz, diametrul de 55 mm, modelată de Maria Grigorescu.

Av. Capul doctorului Paulian în profil spre stînga. Pe margine inscripția : „DOCTOR D. EM. PAULIAN. 10 ANI DE ACTIVITATE CA MEDIC PRIMAR. 1923—1933".

Rs. O parte a actualei clădiri a Spitalului Gh. Marinescu. Dedesubt legenda : „SERVICIUL NEUROLOGIC DIN INSTITUTUL CENTRAL DE BOLI NERVOASE MINTALE ȘI ENDOCRINE".

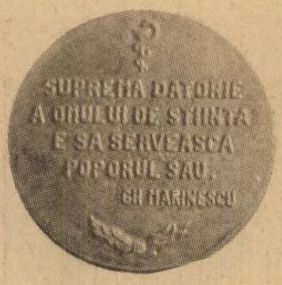

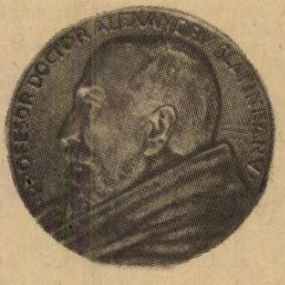

10. Dr. C.I. Parhon (1874—1969), profesor la Universitatea din București, membru al Academiei Române, este creatorul școlii românești de endocrinologie. A izolat și a descris sindromul hiperhidropexic. A fost între anii 1947—1952 președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale.

Cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la nașterea sa, Institutul de Endocrinologie a emis o medalie comemorativă din bronz, în diametru de 70 mm.

Av. Bustul savantului în ușor profil spre stînga. Marginal inscripția circulară : „PROFESORUL C. I. PARHON".

Rs. În cîmpul medaliei este scris : „1874—1974. FONDATORUL ENDOCRINOLOGIEI ROMÂNEȘTI". În partea de jos două frunze de laur. Circular, legenda : „CENTENARUL C. I. PARHON. OMAGIUL ELEVILOR ȘI COLABORATORILOR".

11. Dr. St. S. Nicolau (1896—1967), profesor la Facultatea de Medicină, membru al Academiei Române, este creatorul școlii românești de inframicrobiologie. Are contribuții remarcabile în bolile virotice și în patologia cancerului.

În anul 1966 i s-a dedicat savantului St. S. Nicolau o medalie din argint, bronz argintat și bronz, în diametru de 70 mm. Realizatorul medaliei este sculptorul I. Jalea.

Av. Capul prof. Nicolau în profil spre stînga. Circular inscripția : „ACAD. DR. ȘTEFAN S. NICOLAU".

Rs. În centrul medaliei fațada clădirii Institutului de Inframicrobiologie cu legenda pe opt rînduri : „INSTITUTUL DE INFRAMICROBIOLOGIE AL ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA. ELEVII ȘI PRIETENII MCMLXVI".

12. Dr. V. Gomoiu și dr. V. Bologa au fost profesori la Facultatea de Medicină din București cu mari merite în crearea Societății Române de Istoria Medicinii.

În anul 1979 s-a luat inițiativa baterii unei medalii comemorative din bronz, cu diametrul de 60 mm. Modelator S. Grudinschi.

Av. În două medalioane ovale busturile doctorilor V. Gomoiu (1892—1960) și V. Bologa (1882—1971). Pe margine un cerc perlat.

Rs. În centrul medaliei legenda : „50 DE ANI DE LA ÎNFIINȚARE" încadrată de două frunze de laur. Pe margine între două cercuri, cel din exterior perlat : „SOCIETATEA ROMÂNĂ DE ISTORIA MEDICINII ȘI FARMACIEI".

13. Frații Minovici. Din familia Minovici, doctorii Nicolae și Mina au avut un rol deosebit în cercetările de medicină legală. Mina Minovici a fost profesor la Facultatea de Medicină și creatorul Institutului Medico-Legal.

În anul 1938 a fost bătută o medalie din argint și bronz patinat realizată de sculptorul E. W. Becker în diametru de 60 mm.

Av. Cei trei frați Minovici în profil spre dreapta. Pe margine între două cercuri : „FRAȚII PROFESORI MINOVICI NICOLAE, ȘTEFAN, MINA".

Rs. În centrul medaliei clădirea fostului Institut Medico-Legal întemeiat de Mina Minovici. De jur împrejur inscripția : „INSTITUTUL MEDICO-LEGAL PROFESOR MINA MINOVICI BUCUREȘTI 1938".

14. Dr. A. Slătineanu (1873—1939), a fost profesor universitar la Facultatea de Medicină din Iași și București, membru al Academiei Române și are realizări remarcabile în domeniile epidemiologiei și bacteriologiei.

Elevii și colaboratorii săi au emis o medalie din bronz, în diametru de 80 mm, executată de modelistul André Lavrillier.

Av. Bustul doctorului Slătineanu, spre stînga, avînd inscripția circulară : „PROFESOR DOCTOR ALEXANDRU SLĂTINEANU".

Rs. În centrul medaliei zeița Iris reprezentată în maniera grecească. Deasupra pe trei rînduri inscripția : „OMAGIU PROFESORULUI DOCTOR AL. SLĂTINEANU". În partea de jos : „PRIETENII,

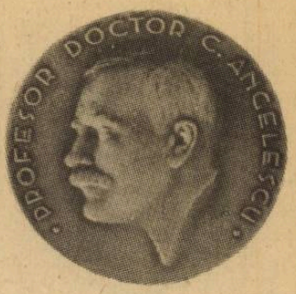

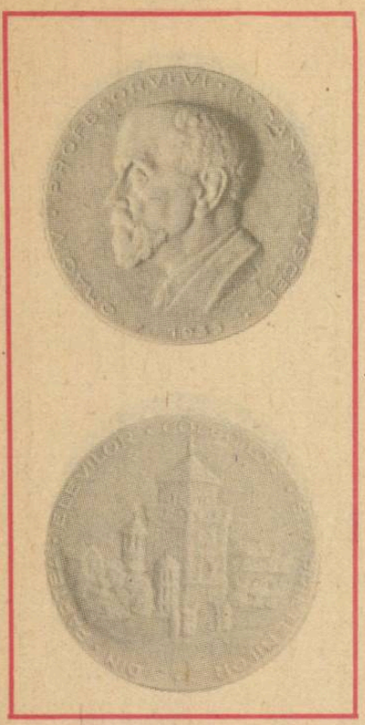

COLABORATORII ŞI ELEVII SĂI". Sub inscripţie semnul medicinii.

15. Prof. dr. C. Angelescu (1884—1947), a fost unul din fondatorii Facultăţii de Farmacie din Bucureşti, a avut studii asupra virusilor, a imunologiei şi altele. În anul 1934 i s-a dedicat o medalie de bronz în diametru de 55 mm modelată de I. Jalea.

Av. Capul doctorului Angelescu văzut spre stînga. Pe margine inscripţia : „PROFESOR DOCTOR C. ANGELESCU".

Rs. În cîmpul medaliei se află scris : „CORPUL DIDACTIC AL FACULTATEI DE FARMACIE DIN BUCUREŞTI. 1934".

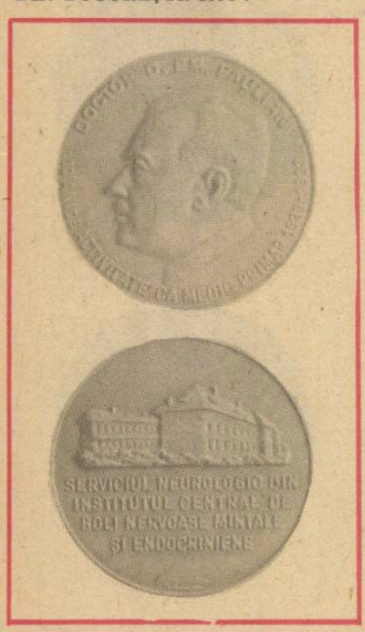

Circular se află scris : „DOMNULUI PROFESOR DR. C. ANGELESCU CREATORUL ŞI ÎNTEMEIETORUL FACULTĂŢII NOASTRE".

16. Nicolae Stoenescu (1876—1938), profesor doctor agregat la Facultatea de Medicină.

Cu ocazia împlinirii vîrstei de 70 de ani, s-a bătut o medalie de bronz patinat cu diametrul de 60 mm. Modelator, E.W. Beacker.

Av. Bustul doctorului Stoenescu în profil spre dreapta şi inscripţia circulară : „AGREGAT DOCTOR NICOLAE STOENESCU MEDIC LEGIST".

Rs. O compoziţie alcătuită dintr-o carte, o balanţă şi emblema justiţiei.

17. Prof. dr. Thoma Ionescu (1860—1926), chirurg. A întemeiat în anul 1897 „Societatea de Chirurgie". A introdus rahianestezia înaltă.

În anul 1906 s-a bătut o medalie jubiliară din bronz patinat, în diametru de 60 mm, modelator fiind cunoscutul sculptor Fr. Storck.

18. Prof. dr. C. I. Istrati (1850—1918), medic şi chimist, a fost ales membru al Academiei Române, profesor universitar la Bucureşti. A fost unul dintre fondatorii şcolii româneşti de chimie. A elaborat lucrări în domeniul substanţelor minerale din ţară : sare, petrol, chihlimbar şi altele şi a descoperit o clasă de materii colorante. A fost în mai multe rînduri ministru, preşedinte al Academiei Române şi comisar general al expoziţiei din 1906. În această calitate i s-au dedicat două medalii :

a) Medalie de bronz de 90 mm modelată de St. Schwartz.

Av. Bustul doctorului Istrati cu privire spre dreapta avînd în partea stîngă inscripţia : „DR. C. I. ISTRATI".

Rs. O vedere panoramică a expoziţiei, avînd în planul din faţă un roman ce are pe cap o cunună de lauri, iar în mîna stîngă un document cu planul expoziţiei. În partea de sus a medaliei, inscripţia : „COMISARUL GENERAL AL EXPOZITIUNEI JUBILIARE 1906. OMAGIU DIN PARTEA JURIILOR, EXPOZANŢILOR, COLABORATORILOR ŞI ADMIRATORILOR".

b. Medalie din aramă de 64 mm diametru, gravată de Radivon.

Av. Bustul doctorului C. I. Istrati cu privire în faţă. Pe margine, între două cercuri, inscripţia : „DR. C. I. ISTRATI COMISARUL GENERAL AL EXPOZIŢIEI".

Rs. În partea de sus un pavilion al expoziţiei avînd pe margine scris : „EXPOZIŢIUNEA GENERALĂ ROMÂNĂ. BUCUREŞTI 1906 COLABORATORII SĂI", continuată în centrul medaliei : „COMISARULUI GENERAL ADMIRAŢIUNE STIMĂ ŞI MULTĂ DRAGOSTE PENTRU NEOBOSITA SA MUNCĂ".

19. Dr. C. Severeanu (1840—1930) a fost profesor universitar la Facultatea de Medicină din Bucureşti. A introdus anestezia şi examenele radiologice în chirurgie. În anul 1910, cu ocazia împlinirii vîrstei de 50 de ani, i s-a dedicat o plachetă din bronz de 72 X 50 mm modelată de gravorii germani Mayer şi Wilhelm din Stuttgart.

20. Prof. dr. Alex. Rădulescu (1886—1974), ortoped, cu cercetări originale în domeniul transplantelor osoase la om, al chirurgiei morbului lui Pott, al fiziopatologiei

membru al Academiei Franceze de Medicină şi membru de onoare al Academiei Române. În anul 1945, artistul francez A. Lavrillier a modelat o medalie comemorativă din bronz cu diametru de 78 mm.

Av. Bustul lui C. Levaditi în profil spre stînga. Pe margine între două cercuri legenda : „PROFESEUR LEVADITI". În partea dreaptă este scris : „SES AMIS SES ELEVES".

Rs. Zeiţa medicinii avînd în dreapta simbolul medicinii, şarpele încolăcit şi-o cupă, iar în stînga o bufniţă. Pe margine inscripţia : „ECTODERMOSES, NEUROTROPES, POLIMYOLITE ENCEPHALITES; BISMUTOTERAPIE, SYPHILIS". În cîmpul medaliei spre dreapta XCMXLV.

23. Prof. dr. Ernest Juvara (1870—1933), chirurg, profesor universitar la Facultatea de Medicină din Bucureşti. A avut realizări originale în proteze osoase, anastomoze intestinale, rahianestezie.

În anul 1934, la un an de la moartea sa, foştii elevi şi colaboratori au luat iniţiativa baterii unei medalii comemorative din bronz cu diametrul de 66 mm, modelată de sculptorul Savargiu.

Corneliu Popa

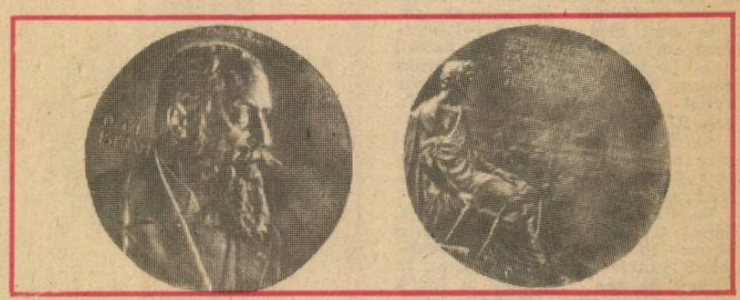

fracturilor deschise. A fost profesor universitar la Facultatea de Medicină din Bucureşti şi membru al Academiei Române.

Cu ocazia sărbătoririi vîrstei de 75 de ani, i s-a dedicat în anul 1961 o medalie din bronz patinat cu diametrul de 60 mm, modelată de H. Ionescu.

Av. Bustul sărbătoritului cu privirea în faţă avînd în cerc pe margine legenda : „ACADEMICIAN PROFESOR DOCTOR ALEXANDRU RĂDULESCU 75 DE ANI".

Rs. O masă de operaţie cu două modele de oase pe margine. De jur împrejur inscripţia circulară : „CHIRURGIE ORTOPEDICĂ ŞI TRAUMATOLOGIE 50 DE ANI".

21. Prof. dr. Gh. Polizu (1819—1886) a fost profesor de anatomie la Facultatea de Medicină din Bucureşti. A scris primul tratat de anatomie în limba română şi a creat şcoala de anatomişti români.

În anul 1879, cu ocazia aniversării vîrstei de 60 de ani, i s-a dedicat o medalie de aramă în diametru de 60 mm.

22. Prof. dr. C. Levaditi (1874—1945) inframicrobiolog român de origine franceză, a fost profesor universitar la Facultatea de Medicină de la Cluj. A efectuat cercetări originale în domeniul sifilisului (tratamentul cu bismut), encefalitei, poliomielitei etc. A fost

CUNOAȘTERE, CULTURĂ, CIVILIZAȚIE
prin agențiile de turism pentru tineret

Este de domeniul evidenței: a vorbi despre o anume agenție județeană BTT înseamnă să te raportezi la o largă varietate de acțiuni turistice, toate vizînd educația, divertismentul, cultura, civilizația...

Turismul pentru tineret în feluritele sale forme cultivă cele mai alese sentimente față de frumusețile patriei, pentru realizările socialismului și tradițiile strămoșești, pentru cunoașterea trecutului glorios de muncă și luptă al poporului și partidului. De asemenea, lărgește orizontul de cunoștințe, formînd în rîndul tinerilor deprinderi folositoare, crescînd experiența de viață a tinerei generații.

În acest sens, orice agenție își întocmește un program anual de activități, încît să corespundă într-o măsură cît mai mare dorințelor tinerilor de a-și petrece plăcut și util timpul liber, vacanțele ori concediile în cadrul natural oferit cu atîta generozitate de munții, dealurile și cîmpiile țării.

Un elocvent exemplu ni-l oferă și multiplele activități organizate de Agenția BTT OLT.

AGENȚIA BTT OLT

UN BOGAT CALENDAR DE ACȚIUNI CU VALENȚE EDUCATIVE

— Tovarășe vicepreședinte, în ce a constat preocuparea Agenției pentru perfecționarea calitativă a tuturor acțiunilor turistice din anul 1987 ?

— O atenție deosebită din partea noastră a fost acordată desfășurării în cele mai bune condiții a acțiunilor și manifestărilor turistice, care contribuie la formarea conștiinței comuniste, revoluționare a tineretului, continuînd în acest sens ciclurile de acțiuni sub genericul „Ctitorii ale Epocii Nicolae Ceaușescu", „Patriei și partidului — omagiul tinerei generații", precum și a celor dedicate aniversării a 65 de ani de la constituirea Uniunii Tineretului Comunist. S-a acționat în direcția îmbunătățirii conținutului patriotic, revoluționar al tuturor programelor, itinerariilor și a modalităților de organizare a activităților turistice în scopul sporirii rolului și contribuției turismului pentru tineret la formarea și educarea multilaterală a tinerilor, la unirea eforturilor acestora în opera de edificare a României socialiste, a climatului de pace, respect reciproc și progres general în întreaga lume. Acțiunile ce au fost prevăzute în programul nostru de activitate au avut menirea să asigure multiple posibilități de lărgire a orizontului de cunoștințe, întărirea conținutului educativ-formativ al tuturor acțiunilor desfășurate, petrecerea instructivă a timpului liber al tineretului, în scopul creșterii contribuției turismului de tineret la educarea tuturor categoriilor de tineri.

— Care sînt traseele turistice cu cea mai mare audiență la tineretul din județ ?

— Sînt solicitate traseele : Slatina — Craiova — Drobeta-Turnu Severin — Tg. Jiu — Horezu — Govora — Slatina ; Slatina — Rm. Vîlcea — Pitești — Tîrgoviște — București — Slatina ; Slatina — Brașov — Pitești — Slatina ; Valea Prahovei ; Valea Oltului. La acestea, în sezonul estival, se adaugă trenurile speciale spre Litoralul Mării Negre.

— Oferiți tinerilor și posibilitatea ca cei mai merituoși să participe la excursii în străinătate ?

— Într-adevăr, în grupurile de turism extern, sînt incluși tinerii propuși de comitetele U.T.C. Participanții la astfel de excursii sînt informați asupra traseelor ce le vor străbate și le prezentăm date sintetice despre țara pe care o vor vizita, despre obiceiurile respectivelor popoare.

— Alte acțiuni în anul 1987 ?

— A fost lărgită zona acțiunilor turistice organizate sub genericul „Trenurile tineretului", pe Valea Prahovei, Valea Oltului și municipiul București.

Obeliscul „Slatina" — 600

— Totuși, dintre acțiunile de „vîrf" ale agenției B.T.T... ?

— Amintesc cu plăcere acțiunea orzanizată în cadrul ciclului tematic „Pămînt străbun, țară de eroi", ce a marcat 110 ani de la cucerirea Independenței de stat a României. Manifestările turistice și culturale au avut loc în orașul Corabia, Sucidava și la monumentul istoric de la Săliștioara, sub genericul „Epopeea Independenței". Au participat 1 500 de tineri din 20 de județe și municipiul București și 5 000 din județul nostru. La buna desfășurare a spectacolelor organizate și-au adus contribuția actorii Silvia Popovici, Ion Marinescu, Vladimir Găitan, George Mihăiță, Papil Panduru, Cornel Girbea, Andrei Peniuc, Mircea Dascaliuc, Ion Lupu, formația „Roșu și Negru", grupul „Divertis", orchestra de muzică populară a ansamblului artistic al C.C. al U.T.C., soliștii de muzică populară Laura Lavric, Floarea Calotă, Ionela Prodan, Veta Biriș, Corurile Casei de Cultură din Corabia, din comuna Ianca, școlii generale nr. 3 Corabia, Liceul industrial din Corabia.

O altă importantă acțiune au fost „Zilele turismului pentru tineret" care s-au desfășurat sub genericul „Luminile Oltului". Din programul manifestărilor amintim : expoziții de fotografii turistice ; proiecții de diapozitive turistice, spectacol cultural-educativ, excursii și drumeții.

— Ce ar mai fi de spus ?

— ...Că agenția B.T.T. Olt adresează o invitație tuturor tinerilor din țară, amintindu-le că istoria se învață nu numai din cărți !...

Casa de cultură a științei și tehnicii pentru tineret din Slatina

Veritabil lăcaș de cultură și educație, se încadrează armonios într-o tînără și frumoasă zonă edilitară a municipiului. Modernul edificiu, care se distinge prin elementele sale constructive din sticlă și beton, dispune de un amfiteatru în aer liber de 500 locuri, amplasat deasupra clădirii.

Sala de spectacole, cu o capacitate de 500 locuri, dotată cu aparatură cinematografică, orgă de lumini, proiectoare, mixere de sonorizare, are o funcționalitate multiplă, prin intermediul unor panouri, se pot desfășura concomitent trei acțiuni. Există, de asemenea, 11 săli destinate activităților cercurilor tehnico-aplicative : de electronică și electrotehnică, arhitectură, muzică, dactilografie, foto-turism, educație estetică, balet, învățarea limbilor străine, cercuri conduse de instructori de specialitate, sălile fiind dotate cu materiale necesare și un mobilier adecvat.

Cabinetul de documentare politico-ideologică (în suprafață de 250 mp) dispune, pe lîngă aparatura audio-vizuală, de o bibliotecă în care există un bogat fond de carte social-politică, precum și o serie de alte materiale necesare pregătirii propagandiștilor și cursanților de la învățămîntul politico-ideologic.

De menționat și faptul că o altă sală este pusă la dispoziție în vederea amenajării de expoziții. Discoteca (300 de locuri) poate fi amenajată și ca sală de spectacole, fiind dotată cu mobilierul adecvat. Alte săli sînt destinate jocurilor de șah, remy, șubah, tenis de masă.

Casa Tineretului dispune de un hotel cu peste 80 locuri (categoria I, confort A), de 300 locuri la localurile de alimentație publică — restaurant, două baruri de zi, între care unul cu terasă în aer liber.

AGENDA
JUDEȚULUI OLT

- se întinde pe o suprafață de 5 517 km², reprezentînd 2,3% din teritoriul țării ; ocupă locul 24 ca mărime între județe.
- reședința este municipiul Slatina ; rețeaua localităților se compune din un municipiu (Slatina), patru orașe (Caracal, Corabia, Balș, Drăgănești Olt) și 380 sate grupate în 96 de comune.
- este situat pe valea inferioară a Oltului și terasele lui ; în nord se află treapta mai înaltă ce aparține Piemontului Getic și o treaptă mai scundă a Cîmpiei Caracalului, în sud.
- amplitudinea valorică a temperaturii medii anuale este de 11° C iar precipitațiile atmosferice ating în medie cantitatea de 500 mm.
- principalele ape curgătoare : Dunărea, care curge în sudul județului pe o lungime de 47 km, Olt, cel mai lung rîu care curge în întregime pe teritoriul țării, Oltețul, Vedea, Tesluiul de Reșca.
- pe teritoriul județului au fost puse sub ocrotirea legii o serie de obiective naturale : pădurea de la Gîrnița de la Seaca-Optășeanu, cea mai frumoasă pădure din sud-estul Europei, al cărei arboret depășește 120 de ani ; pădurea de cer de la Topana ; parcul dendrologic de la Plești ; rezervația de bujor din pădurea Călugăreasca.

Slatina — podul de peste rîul Olt

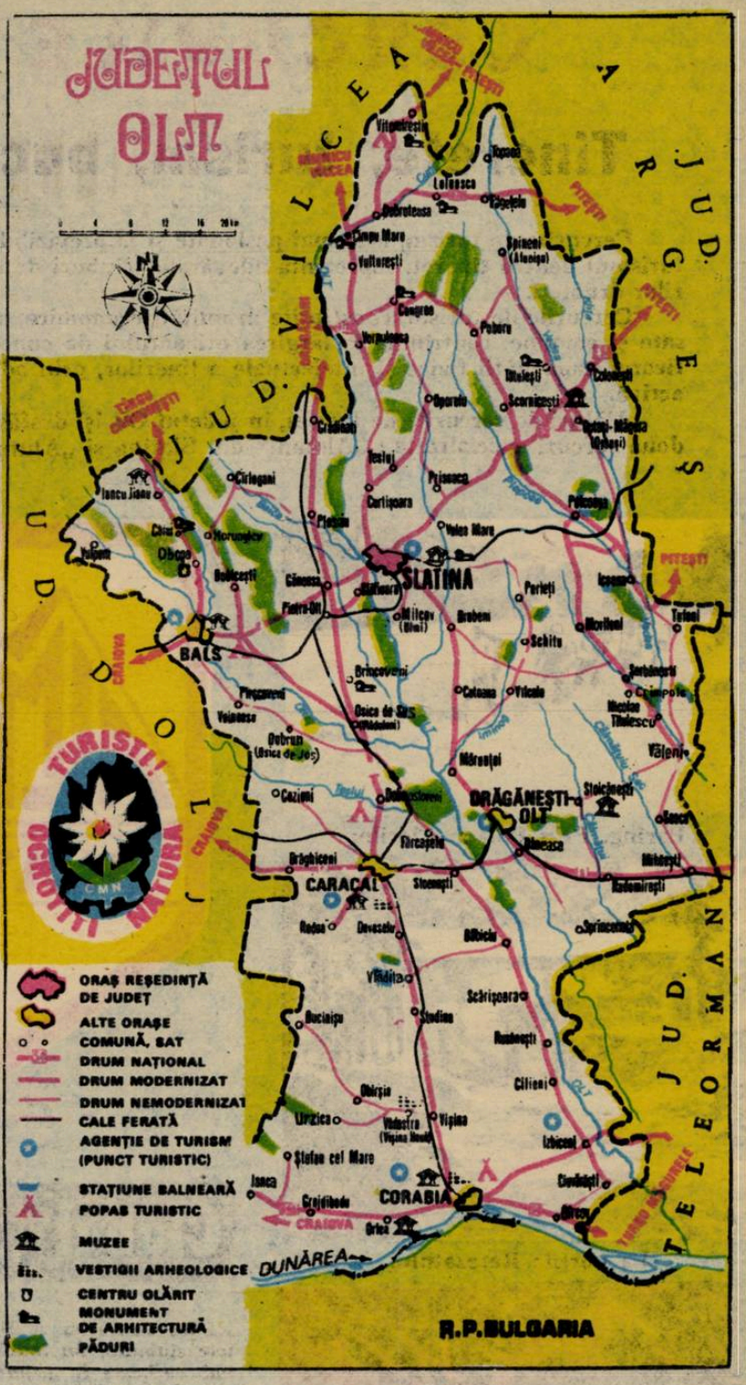

IMAGINI DIN JUDEȚUL OLT ● Statuia lui Tudor Vladimirescu din Slatina ● Atelierul unui olar din Oboga ● Slatina — vedere generală ● Fîntîna secretă de la Celei ● Exponate din Muzeul sătesc Orlea

CERCURILE DE TURISM

Tinerețe, turism, bucurie

Cercurile de turism, cele mai pasionate și imprevizibile fenomene din turismul pentru tineret, reprezintă adevărate cluburi de inimă ale tinerilor drumeți.

Cercurile de turism, constituite în unități economice, agricole, școlare, sate și comune, contribuie la lărgirea orizontului de cunoaștere, la fortificarea capacității fizice și intelectuale a tinerilor, prin odihnă și recreere activă.

Alături de cercurile de turism, în județul Olt își desfășoară activitatea două cercuri specializate : „Almont" din Slatina și „Alutus" din Balș.

Parîng. Prin Poiana Florilor

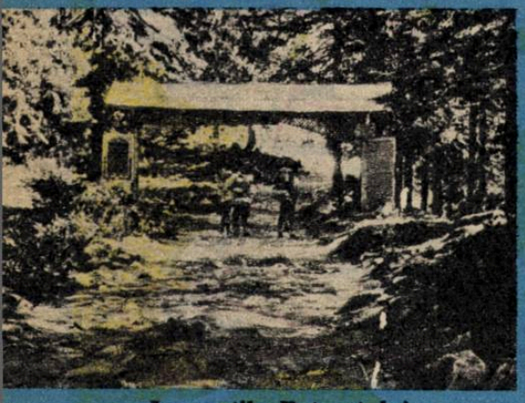

La porțile Retezatului

Portret în natură

Clubul „Almont"

Stau de vorbă cu Dinu Florian, președintele clubului, un îndrăgostit de turism, care îmi vorbește în primul rînd despre ținutul în mijlocul căruia muncește, precum și despre acțiuni ale clubului : „Particularitățile geografice ale județului Olt sînt lipsite de peisaje spectaculare și impresionant desfășurate. Județul se situează între cele cu un potențial turistic mai scăzut, dar acest lucru nu împiedică ca tot mai mulți tineri să îndrăgească drumeția. Înființat la 25 octombrie 1985, clubul are ca membri activi pe tinerii Anghelescu Marian, Bădiță Constantin, Cune Marian, Neacșa Carmen, Neacșa Ion, Noroc, Elena, Popescu Roza, Roșu Angela, Roșu Constanța, Stanca Mariana, Stancu Petre, Țircă Lucian, Tomescu Doru, Mihuț Iuliana, Mihuț Lucian, Bobeanu Alexandru, Postelnicu Cerasela. Funcționînd de la bun început sub egida Agenției BTT (coordonator instructorul de turism Anghelescu Marian) dar și prin pasiunea și entuziasmul tinerese al membrilor săi, clubul Almont, este deschis tuturor categoriilor de tineri, urmărind, pe lîngă mișcare, recreere și cunoașterea frumuseților naturale și formarea lor ca cetățeni utili societății noastre.

De la înființare, membrii clubului nostru au participat la Cupa Vînturarița, etapa finală a concursului de drumeție și orientare turistică, la cabana Diham, Cupa Emilian Cristea — Slănic Prahova, Cupa Albamont și au drumețit în masivele Cozia, Iezer-Păpușa, Piatra Craiului, Lotrului etc."

Retezat. La 2500 m deasupra nivelului mării

„Se urcă greu" în Piatra Craiului

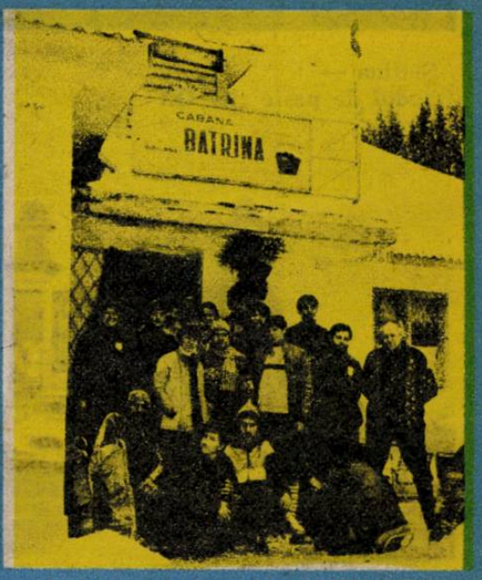

Amintire de la cabana „Bătrîna"

Cheile Nerei. „Necunoscutul ne cheamă"

Scurt popas în Munții Căpățînei

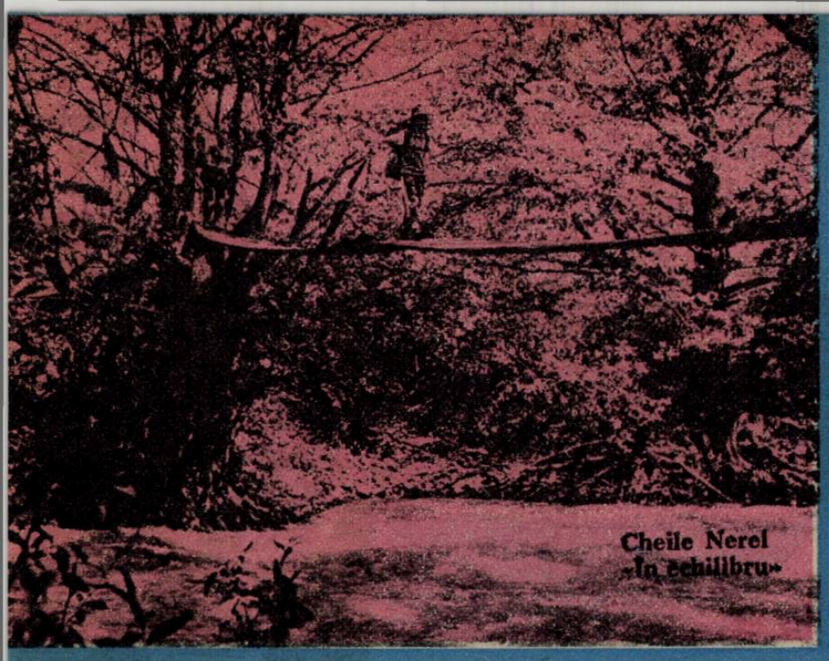

Cheile Nerei
«În echilibru»

Paring —
«Spre creastă»

Clubul de turism nautic şi montan „Alutus"

În discuţia avută cu preşedinta clubului Georgeta Bănică, aflu istoria acestui grup de împătimiţi ai drumeţiei :

„Clubul Alutus a avut ca bază de formare ideea unor tineri entuziaşti din oraşul Baly, absolvenţi ai cursului de ghizi organizat de Agenţia BTT. Iubitori ai naturii în general şi ai înălţimilor alpine în special, aceşti tineri au început să practice turismul montan abordînd trasee mijlocii ca grad de dificultate din munţii Cozia, Retezat, Paring, Bucegi. În anul 1981, am participat la acţiunea „Ştafeta Carpaţilor", organizată de C.C. al U.T.C. — B.T.T., cu prilejul aniversării a 60 de ani de la înfiinţarea P.C.R. Echipajul nostru a parcurs un traseu din Tarcu-Godeanu-Retezat, preluînd ştafeta la Caransebeş şi predînd-o la Petroşani. Activitatea tinerilor a continuat şi în 1982 cînd ne-am calificat în faxele : judeţene în munţii Cozia, interjudeţene în munţii Retezat şi în finala pe ţară a concursului „Drumeţie şi orientare turistică" desfăşurată la Diham. Am ocupat locul III pe echipe şi primul loc la proba de orientare turistică. Toate aceste acţiuni ne-au determinat să inaugurăm oficial un club. Acest lucru a avut loc în 10—12 octombrie 1982.

Clubului îi revin sarcini importante în domeniul educării tinerilor în spiritul dragostei faţă de natură, preţuirii frumuseţilor naturii patriei noastre, ocrotirea elementelor valoroase de peisaj, a rezervaţiilor şi monumentelor naturii. El acţionează permanent, în vederea păstrării nealterate a echilibrului natural şi preîntîmpinării dereglărilor ce pot surveni din activitatea turistică."

— Dar cine sînt membrii activi ai clubului?

— Îi voi aminti cu plăcere : Amza Lucia, Amza Sorin, Atanasie Viorica, Boncică Gheorghe, Arsenie Emilia, Delurinţiu Constantin, Diaconescu Eugen, Diaconescu Gabriela, Dumitru Silvia, Manea Maria, Mihai Ion, Niţă Rodica, Niţă Gheorghe, Niţă Luiza, Smarandache Florin, Smarandache Sabin, Smarandache Ion, Vatian Elena, Vatian Sever, Vatian Aureliu.

— Amintiţi cîteva dintre acţiunile nautice şi montane la care au participat membrii clubului, după înfiinţarea acestuia ?

— Pe linia turismului nautic s-au făcut coboriri cu barca prin Cheile Mari ale Dîmboviţei, pe Valea Oltului, de la Drăgăneşti Olt pînă la Izbiceni (aproape de vărsare în Dunăre), şi pe Valea Nerei, excursii în Delta Dunării cu bărci pneumatice şi caiace demontabile. Pe linia turismului montan, am participat la drumeţii în Iezer Păpuşa, Paring, Piatra Craiului.

«Între pămînt şi cer»
Vf. Peleaga — Retezat

ŞTIAŢI CĂ...

Agenţia judeţeană B.T.T....

... organizează anual excursii, diverse acţiuni turistice pentru 45 000 de tineri — muncitori, ţărani cooperatori, elevi, alte categorii ?

...creează condiţii propice desfăşurării turismului montan şi că anual peste 5 020 tineri iau cu asalt muntele în excursiile organizate de către agenţie ?

... asigură an de an prestaţii turistice la un număr de 15 000 tineri ?

... organizează în fiecare an (luna noiembrie) Zilele turismului pentru tineret ?

... acordă anual circa 800 bilete de odihnă în tabere, bazele BTT şi în cele închiriate, pentru cei mai merituoşi tineri ?

... dispune de 3 autocare şi microbuze cu care poate asigura cele mai temerare şi mai inedite excursii în judeţ cît şi în judeţele limitrofe ?

... acordă sprijin de specialitate unui număr de 149 cercuri de turism, facilitîndu-le tinerilor deplasarea în toate zonele ţării — că an de an 70.000 de tineri din judeţ participă la acest gen de acţiuni turistice ?

...asigură, la cerere, rezervări de locuri la spectacole, manifestări culturale ori sportive, la alte acţiuni, realizează transportul către şi de la obiective turistice pentru grupurile de turişti aflate în tranzit în judeţ etc. ?

«Înainte de asaltul final»
— Munţii Piatra Craiului —

Prin orașele județului...

SLATINA

o inedită destinație turistică

Piața centrală ● Magazinul „Oltul" ● Monumentul „Ecaterina Teodoroiu"

Localitatea s-a dezvoltat pe terasele din stînga Oltului, în zona de contact a Podișului Spineni cu Cîmpia Boianului. Descoperirile arheologice, începînd cu cele din neolitic și epoca bronzului și fierului, continuînd cu urme geto-dace, ale culturii romane, ale migrației triburilor slave, ale formării poporului român stau mărturie a continuității pe această străveche vatră de civilizație și cultură. Deși cu un trecut mai îndepărtat, Slatina este atestată documentar în anul 1368, în Privilegiul acordat de Vladislav Vlaicu I, negustorilor brașoveni. În 1523 s-a desfășurat aici una din luptele lui Radu de la Afumați.

Poziția așezării, înlesnind legături cu orașele din Transilvania, cu centrele sud-dunărene, contribuie la constituirea ei într-un centru comercial și administrativ de aproape șase secole.

În anii socialismului, datorită politicii partidului și statului de dezvoltare armonioasă a tuturor regiunilor țării, prin hărnicia și talentul locuitorilor săi, Slatina a devenit un centru urban, cu o economie complexă (Întreprinderea de aluminiu, Întreprinderea de produse carbonoase, Întreprinderea textilă ș.a.), un oraș modern, cu bulevarde largi, cu noi și atrăgătoare cartiere de locuințe, cu numeroase edificii sociale și culturale. Oaspeții orașului au posibilitatea să admire aici valoroase obiective de interes turistic, locuri de agrement etc.

● MUZEUL JUDEȚEAN are două secții: Secția de istorie (resturi fosile de elefant sudic, cămile, rinoceri, cai sălbatici; unelte, aschii cu margini ascuțite din epoca de piatră; ceramică; cel mai mare tezaur bizantin, care cuprinde podoabe și monede de la mijlocul secolului al VII-lea; arme; fond numismatic; tipărituri) și Secția de etnografie (peste 2 000 de obiecte, ce cuprind piese de arhitectură, lucrări în metale, textile, ceramică, podoabe, unelte și mobilier țărănesc).

● PODUL DE PESTE OLT, situat în vestul orașului, șoseaua Slatina-Craiova, este o lucrare de artă ce sugerează o impresionantă dantelă din oțel.

Podul, lung de 400 m, a fost construit între anii 1888 — 1891.

● Monumentul „Ecaterina Teodoroiu" este opera sculptorului D. Mățăoanu.

● Obeliscul „Slatina — 600", a fost ridicat în parcul din centrul orașului, cu ocazia aniversării a 600 de ani de atestare documentară a orașului. Autorul lucrării este sculptorul I. Irimescu.

● Pădurea Strehareț (la marginea de nord a orașului), unde este amenajată și o bază turistică pentru agrement.

BALȘ

orașul de pe malul Oltețului

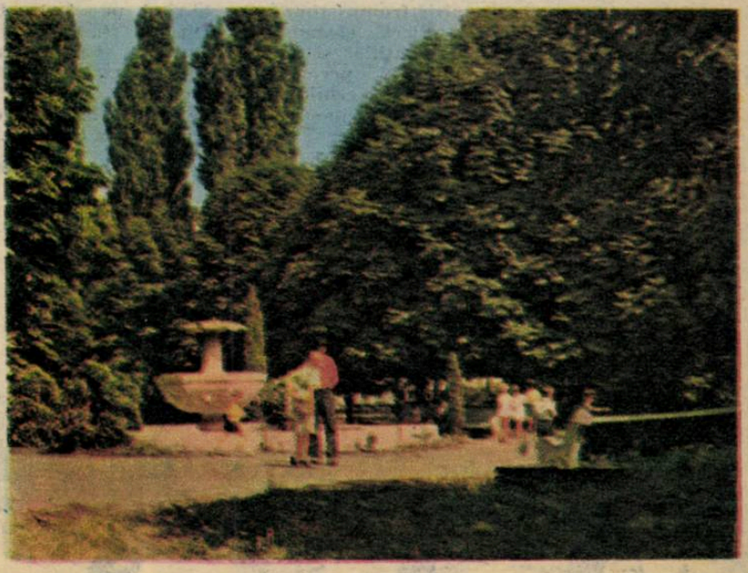

Situat în partea de vest a județului Olt — nu departe de dealurile împădurite ce-i poartă numele — orașul se dezvăluie privirilor ca o pitorească așezare de pe malurile riului Olteț. Avînd o vechime mult mai mare, orașul este menționat într-un hrisov de pe timpul lui Matei Basarab (1632—1654). Balșul a fost cunoscut timp îndelungat ca un modest tîrg între Podișul Getic și cîmpia ce se întinde pînă la Dunăre. După construirea căii ferate ce leagă Slatina de Craiova, Balșul se transformă într-un mic centru urban. O relativă dezvoltare a comerțului și meșteșugurilor are loc în prima jumătate a acestui secol, ca oraș este atestat în anul 1921.

Balșul zilelor noastre ne apare ca un centru urban în plin avînt economic, în plină înflorire culturală și spirituală. Aici au fost ridicate o mare întreprindere de osii și boghiuri, o întreprindere de mașini-unelte agricole, întreprinderi ale industriei locale ș.a.

Vizitatorii Balșului vor întîlni aici monumente istorice și de artă din secolele XVIII—XIX, un frumos parc pe malul Oltețului, baze sportive și de agrement.

De un pitoresc aparte se bucură Pădurea Sarului — aflată în apropierea Balșului — loc de destindere și reconfortare unde este amenajat un cochet popas turistic.

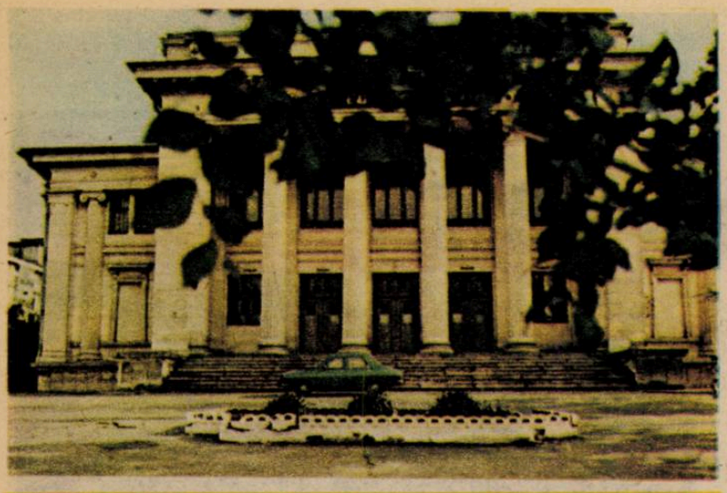

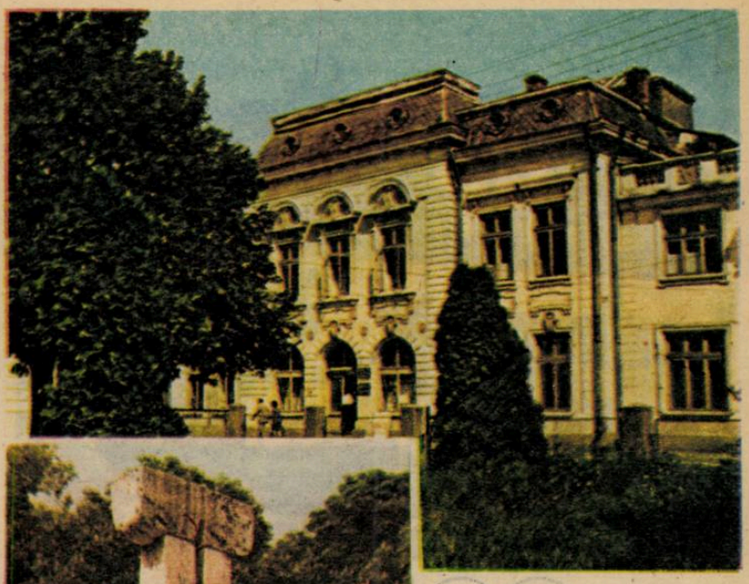

CARACAL

Istorie și contemporaneitate

Muzeul ● Casa de cultură ● Monumentul 1848 ● Teatrul ● Vedere din parc

Situat la intersecția unor importante drumuri naționale ce duc dinspre București spre Craiova și, mai departe, spre vestul țării, și dinspre Transilvania spre Dunăre, Caracal este al doilea oraș ca mărime al județului Olt. Este o așezare a căror începuturi duc în preistorie, fiind binecunoscută în timpul Daciei romane. Caracalul este menționat pentru prima dată în documentele secolului al XVI-lea, cînd a fost un timp reședința domnească a lui Mihai Viteazul. Caracalul contemporan cunoaște mutații ce au schimbat structural înfățișarea tradițională a vechii urbe. Astăzi funcționează în acest oraș mari întreprinderi de interes republican (Întreprinderea de vagoane, Întreprinderea de anvelope), unități ale industriei ușoare (Întreprinderea de tricotaje), ale celei alimentare (Întreprinderea de conserve), unități de cercetare (Stațiunea de cercetări agricole) ș.a. Orașul Caracal se remarcă și prin obiectivele sale turistice (istorice, de cultură și artă ș.a.) vizitate cu interes de către oaspeții săi. Printre acestea reținem atenția :

● **MUZEUL ORĂȘENESC, care dispune de Secția de istorie (al cărei fond de obiecte îl constituie materialele arheologice romane dintre care menționăm în colecțiile lapidarului un sarcofag din secolul al III-lea, cu epitaf în versuri ; materiale originale din muzeu reflectă participarea locuitorilor olteni la revoluția din 1848, ș.a.) și Secția de artă, întemeiată pe baza colecției donate de pictorul Marius Bunescu (1881—1971), originar din acest oraș.**

● **CASA MEMORIALĂ „IANCU JIANU", este amenajată într-o clădire, din secolul al XVIII-lea, declarată monument istoric. A aparținut vestitului haiduc Iancu Jianu, căpetenie de panduri în oastea lui Tudor Vladimirescu. Prezintă documente de familie, obiecte și arme ce au aparținut lui Iancu Jianu : fluier, hangere, pistol cu cremene (având gravată pe țeavă semnătura lui), cărți cu însemnările sale, portrete ș.a.**

● **RUINELE CETĂȚII DOMNEȘTI, declarate rezervație arheologică. Relicvele amintesc de curtea domnească din timpul lui Mihai Viteazul. Cetatea a fost refăcută de Matei Basarab.**

● **TEATRUL, remarcabil edificiu arhitectural, construit în stilul barocului tîrziu — 1873.**

● **MONUMENTUL EROILOR, în centru orașului, evocă jertfa ostașilor din aceste locuri în primul război mondial.**

● **PARCUL ORAȘULUI, unul dintre cele mai frumoase parcuri din această parte a țării, cu o bogată vegetație, cu monumente (Monumentul 1848) și statui, cu un lac de agrement și bază turistică.**

ȘTIAȚI CĂ...

- În comuna Simburești a fost descoperit unul dintre marile tezaure de monede romane compuse din cca 4 500 piese de argint emisiuni de la Vittellius la Gordianus al III-lea, ultima piesă fiind o emisiune din anul 240.
- Tabula Pentigeriana (hartă a lumii romane redactată pe la anii 260—271) ne-a păstrat numele unor davae (centre) ca Acidava, localizată în satul Enoseşti, centru al geto-dacilor acii, și Sucidava, localizată la Corabia-Celei, centru al sucilor.
- Cnezatul lui Ioan — menționat în Diploma Ioaniților — se întindea și pe teritoriul actualului județ Olt.
- Mihai Viteazul poposește de mai multe ori pe meleagurile oltene, iar la Caracal ține o curte domnească.
- Pe teritoriul județului a trecut Tudor Vladimirescu, în drumul său spre București. Între 6—10 martie s-a oprit în orașul Slatina.

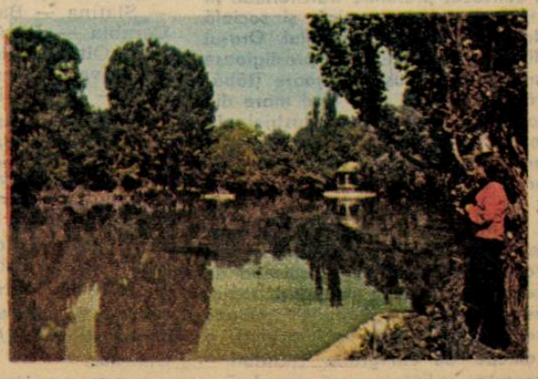

CORABIA

ritmuri noi într-un oraș romantic

Pitoresc oraș la Dunăre, port fluvial (a cărei înființare este legată de numele lui Al. I. Cuza), așezare urbană ce încîntă prin perfecta ei simetrie, cu străzi largi și drepte însoțite de spații verzi, Corabia păstrează încă ceva din romantismul vechilor porturi dunărene. Teritoriul pe care s-a dezvoltat Corabia era locuit încă din epoca neolitică. În epoca fierului tribul geto-dacic al sucilor a ridicat în apropiere (Celei) o puternică cetate de pămînt, centru politic și economic care avea intense legături de schimb cu lumea elenistică și romană. Stăpînirea romană s-a instalat aici încă din vremea lui Traian (102) odată cu anexarea Daciei sudice. Aurelian a ridicat pe locul străvechei Dave a sucilor o puternică cetate. A fost mai tîrziu refăcută de către Constantin cel Mare și Justinian. O dată cu prăbușirea limesului dunărean, prin anii 600-602, cetatea a fost părăsită definitiv. La Sălștioara, în estul orașului (cartier al Corabiei), a fost capul podului de pontoane pe care au trecut oștile române în 1877 pentru cucerirea independenței țării. Din anul 1881 Corabia a devenit oraș. Tîrg comercial, cînd înfloritor cînd în apatie, depinzînd mereu, fie de calea pe care o urmau spre Dunăre cerealele și vitele care se exportau, fie de stagnarea comerțului pe Dunăre — așa cum s-a întîmplat în prima jumătate a secolului nostru — Corabia a cunoscut profunde transformări în structura sa economică și socială doar în anii socialismului. Orașul dispune în prezent de prestigioase unități ale industriei ușoare (tăbăcăria minerală, cea mai mare din țară), de unități ale industriei alimentare (întreprinderea pentru preindustrializarea sfeclei de zahăr), de mari complexe zootehnice ș. a.

● MUZEUL ORĂȘENESC, reunește colecții de arheologie (piese descoperite la Sucidava — colecția de ceramică; tezaure monetare romane și bizantine; opaițe romane confecționate dintr-un lut fin), o colecție de etnografie (țesături — scoarțe, velințe; port popular — costume și variate piese dispărute ale fostului județ Romanați) și colecțiile de științele naturii, care scot în relief varietatea faunistică și floral de pe malul sting al Dunării.

● MONUMENTUL EROILOR este dedicat ostașilor români ce și-au jertfit viața în războiul de independență din 1877.

● Monumentul „Popa Șapcă", ridicat în memoria revoluționarului pașoptist născut aici, la Celei-Corabia.

● SUCIDAVA, situată la 3 km de Corabia, a fost cetate construită de romani pe locul cetății dacice de pămînt a sucilor. În originala amenajare muzeistică pot fi vizitate incinta, masivele turnuri de apărare și o serie de construcții din incintă; deosebit de interesante sînt fîntînile ce alimentau cu apă garnizoana; mai pot fi admirate numeroase inscripții, ceramică, monede, obiecte diverse.

● FALEZA DUNĂRII, care oferă o splendidă panoramă a fluviului.

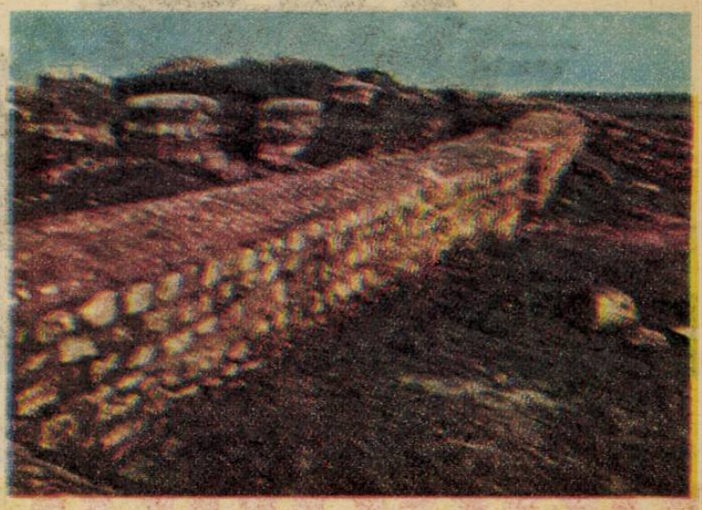

În centrul orașului Corabia ● Vestigii ale cetății Sucidava ● Muzeul orășenesc Corabia

PE TRASEELE JUDEȚULUI...

1. **TURUL MUNICIPIULUI SLATINA.** Obiective turistice ● Muzeul județean de Istorie ● Monumentul Ecaterinei Teodoroiu ● Podul peste rîul Olt ● Monumentul de artă Strehareț ● Grădina Zoologică ● Monumentul de artă Clocociov ● Platforma industrială a orașului.

2. **TUR DE JUDEȚ** — itinerar — Slatina — Balș — Caracal — Corabia — Rusănești — Drăgănești Olt — Văleni — Icoana — Potcoava — Scornicești — Făgețelu — Cîmpu Mare — Slatina.

Obiective turistice: ● I.O.B. și I.M.A.I.A. Balș ● Întreprinderea de vagoane, Întreprinderea de Tricotaje, Fabrica de zahăr din Caracal ● Filatura din Drăgănești Olt ● Complexul balnear din Potcoava ● I.P.S.A. Scornicești, Fabrica de Confecții și Liceul agroindustrial Scornicești ● Tabăra de pionieri Vitomirești ● I.P.A. și I.P.T.A.P.A. Slatina.

3. **REALIZĂRI ALE SOCIALISMULUI** — itinerar — Slatina — Brebeni — Drăgănești Olt — Stoicănești — Nicolae Titulescu — Icoana — Potcoava — Scornicești — Slatina.

Obiective turistice ● Complexul de agrement Brebeni ● Casa memorială Nicolae Titulescu ● Platforma petrolieră Icoana ● Complexul balnear Potcoava ● Muzeul de istorie Scornicești.

Caracal: Colecția „Marius Bunescu"

SCORNICEŞTI — satul din inima ţării...

...intrat în conştiinţa poporului nostru ca locul unde la 26 ianuarie 1918 s-a născut tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului, Preşedintele României socialiste, cel mai iubit fiu al patriei, înaltă personalitate a lumii contemporane.

Deşi menţionat pentru prima dată într-un act de cancelarie din secolul al XVI-lea, satul Scorniceşti are o vechime mult mai mare. Aceste meleaguri au cunoscut aşezări omeneşti încă din neolitic, păstrează relicve din epoca dacică şi din cea a stăpînirii romane (pe la jumătatea sec. III aici se găsea o aşezare daco-romană).

Locuitorii comunei şi-au afirmat prezenţa în toate marile momente din istoria României. Fostul sat sărac de lîngă pîrîul Plapcea a devenit astăzi, prin politica partidului şi prin hărnicia locuitorilor săi, un sat românesc de frunte, cu o dezvoltare agricolă, industrială şi social-edilitară ce prefigurează oraşele agro-industriale din următorii ani.

● MUZEUL DE ISTORIE, inaugurat la 29 ianuarie 1978, este adăpostit în vechiul local al şcolii şi este constituit pe trei direcţii tematice: istoria vieţuirii pe spaţiul comunei; evoluţia Organizaţiei de pionieri din comună şi dezvoltarea Cooperativei agricole de producţie Scorniceşti.

Documentele atestă participarea locuitorilor la Unirea Ţărilor Române sub Mihai Viteazul, la revoluţia lui Tudor Vladimirescu şi revoluţia din 1848, la războiul de independenţă şi la răscoalele ţărăneşti din 1907.

Sînt prezentate reproduceri după documentele ce evocă pagini glorioase din lupta clasei muncitoare, a Partidului Comunist pentru libertate şi dreptate socială. Multe dintre acestea îl înfăţişează pe tînărul comunist Nicolae Ceauşescu prezent în marile bătălii de clasă, precum şi în toate marile înfăptuiri ale poporului nostru din anii socialismului.

Sînt menţionaţi membri fondatori ai Cooperativei agricole de producţie, printre care se numără şi părinţii secretarului general al partidului.

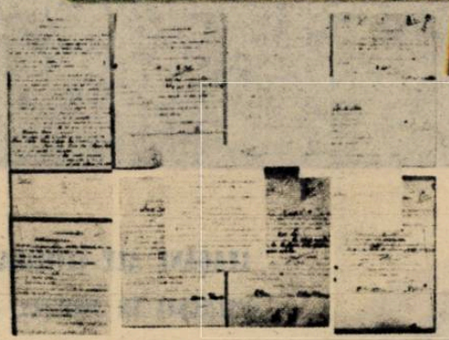

Muzeul Scorniceşti

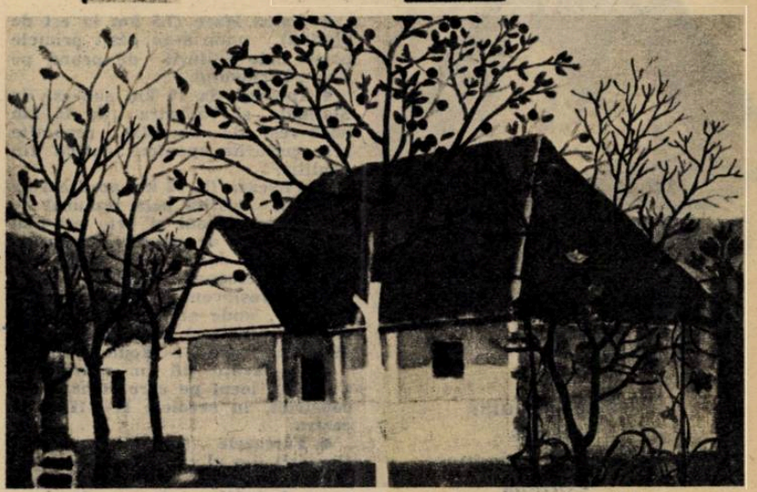

Viorel Mărginean: „Peisaj din Scorniceşti"

PE TRASEELE JUDEŢULUI...

4. AŞEZĂMINTE CULTURALE — itinerar — Slatina — Balş — Oboga — Călui.

Obiective turistice ● Casa Tineretului Balş ● Expoziţia centrală de ceramică Oboga. Străveche aşezare de olari din partea de vest a judeţului, se bucură — datorită măiestriei şi sensibilităţii artistice cu care făurarii de frumuseţe de aici dau formă şi culoare lutului — de o mare faimă. Recunoscute sînt ulcioarele, cănile şi strachinile, figurinele, ploştile ş.a. împodobite cu linii ondulate, cu motive solare, florale sau zoomorfe. ● Monumentul de artă de la Călui, a cărui construcţie a fost începută de boierii Craioveşti în 1516 şi terminată de fraţii Buzeşti la sfîrşitul secolului al XV-lea. ● Casa memorială „Iancu Jianu".

5. EFIGII ISTORICE — itinerar — Slatina — Brîncoveni — Caracal — Corabia — Orlea — Cilieni — Dăneasa — Dragomireşti Olt — Slatina.

Obiective turistice ● Satul Brîncoveni, locul de baştină al domnitorilor Matei Basarab şi Constantin Brîncoveanu. Tot aici se află mormîntul lui Popa Şapcă, fruntaş al revoluţiei de la 1848. ● Muzeul de istorie Caracal

Scorniceşti — vedere generală

● Turnul de la Hotărani ● Muzeul de istorie Corabia ● Cetatea Celei, unde se află şi fîntîna secretă, unică în lume prin ingeniozitatea construcţiei. A fost construită de împăratul Aurelian în anii 271—275. Este de fapt un tunel pe sub zidul de sud al cetăţii care mergea pînă la un izvor subteran, de unde se aducea apă potabilă în cetate. Istoricii cred că este singurul tunel de acest fel din Imperiul roman. Apa din respectivul izvor este şi azi bună de băut. ● Complexul arheologic Sucidava ● Muzeul sătesc Orlea prezintă păsări şi mamifere specifice zonei de luncă a Dunării, colecţie de amfore romane; colecţie de camee şi geme romane; ceramică medievală. Este satul de baştină al revoluţionarului Radu Popa Şapcă căruia i s-a ridicat aici, chiar în faţa locului unde se afla casa lui, un bust ca semn de aleasă cinstire. ● Baza de agrement hipo din Brebeni.

6. MONUMENTE DE ARTĂ ŞI ARHITECTURĂ — itinerar Slatina — Oporelu — Cîmpu Mare — Vitomireşti — Leleasca — Tatuleşti — Scorniceşti — Slatina.

Obiective turistice ● Cula de la Cîmpu Mare, construcţie ce evocă un stil arhitectural original (specific oltenesc), izvorît din nevoile de apărare din timpuri de restrişte. Locuinţă fortificată pe un plan pătrat, avînd două caturi legate printr-o scară interioară, Cula, domină de pe la începutul sec. XIX larga panoramă ce se deschide în dreapta Oltului ● Monumentul de artă de la Vitomireşti ● Monumentul de artă de la Leleasca ● Monumentul de artă de la Tătuleşti ● Platforma industrială a comunei Scorniceşti.

7. FALEZA DUNĂRII — Corabia ● Tur de oraş ● Agrement la faleza Dunării ● Plimbări pe Dunăre cu vasul „Sucidava" ● Vizitarea cetăţii „Sucidava" ● Vizitarea Muzeului orăşenesc ● Plajă, pescuit sportiv.

PE ITINERARII INTERJUDEȚENE

1. Brașov — Poiana Brașov — —itinerar — Slatina — Cîmpulung — Brașov — Poiana Brașov — Predeal — Bușteni — Sinaia — Tîrgoviște — Pitești — Slatina.

2. **Oltenia subcarpatică** — itinerar — Slatina — Craiova — Tîrgu Jiu — Hobița — Novaci — Peștera Muierilor — Horezu — Culele de la Măldărăști — Govora — Drăgășani — Slatina.

3. **Băile Herculane** — itinerar — Slatina — Craiova — Filiași — Strehaia — Drobeta Turnu Severin — Porțile de Fier I — Orșova — Băile Herculane și retur.

4. **Valea Oltului** — itinerar — Slatina — Drăgășani — Rm. Vîlcea — Călimănești — Căciulata — Sibiu — Păltiniș — retur.

5. **Valea Oltului și Valea Lotrului** — itinerar — Slatina — Drăgășani — Rm. Vîlcea — Brezoi — Voineasa.

6. **Valea Oltului** — itinerar — Slatina — Sibiu — Brașov — Bran — Cîmpulung — Slatina.

7. **Țara Oașului și Țara Maramureșului** — itinerar — Slatina — Cîmpulung — Brașov — Tîrgu Mureș — Bistrița — Sîngiorz Băi — Pasul Prislop — Borșa — Moisei — Sighetu Marmației — Săpînța — Satu Mare — Cluj Napoca — Turda — Alba Iulia — Sibiu — Căciulata — Rm. Vîlcea — Drăgășani — Slatina.

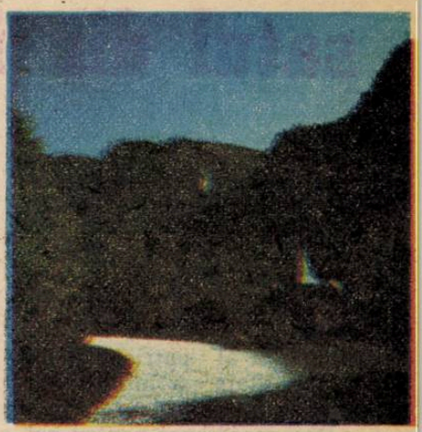

8. **Delta Dunării** — itinerar — Slatina — Pitești — București — Slobozia — Hîrșova — Babadag — Tulcea — Deltă — Isaccea — Galați — Brăila — Făurei — Urziceni — București — Pitești — Slatina.

9. **Valea Prahovei** — itinerar — Slatina — Pitești — Tîrgoviște — Moreni — Cîmpina — Doftana — Sinaia — Bușteni — Predeal — Brașov — Rîșnov — Bran — Cîmpulung — Slatina.

ÎN EXCURSII MONTANE

Agenția de turism pentru tineret Olt organizează excursii la sfîrșit de săptămînă în zone pitorești din masivele carpatine.

— la Predeal

— la Poiana Brașov

— la Voineasa

— la Cabana Surianu, cabana Obîrșia Lotrului, cabana Rînca — Munții Făgăraș — Pitești — Curtea de Argeș — Poenari — Barajul Vidraru — Cumpăna — **Bilea Lac — Bilea Cascadă** — Avrig — Tălmaciu — Turnu Roșu — Defileul Oltului — Călimănești — Rm. Vîlcea — Drăgășani — Slatina.

Grupaj de Ion M. Petre

Port popular expus la Muzeul orășenesc Corabia

LEAGĂNE ALE CIVILIZAȚIEI OMENEȘTI ÎN JUDEȚUL OLT

● **Valea Mare (7,5 km la est de Slatina), unde s-au găsit primele urme ale culturii de prund pe Valea Dîrjovului.**

● **Ipotești (la 17 km sud-est de Slatina) și Vădastra (la 15 km nord-vest de Corabia) renumite prin culturile eponime, datînd din neolitic.**

● **Priseaca (la 12 km nord-est de Slatina), vestită prin tezaurul de dinari republicani și prin cel mai mare tezaur de monede bizantine din argint, datînd din secolul al VII-lea, descoperit în țara noastră.**

● **Dobrosloveni (8 km nord de Caracal), unde au fost descoperite urmele celui mai mare oraș roman din Dacia sudică — Romula-Malva.**

● **Gostăvățu (18 km sud-est de Caracal), locul pe care romanii au construit, în secolele II—III, un castru.**

● **Fărcașele (10 km est de Caracal) din al cărui turn de pază, datînd de patru secole, privirea poate îmbrățișa întreaga cîmpie a Caracalului.**

LA ODIHNĂ

ORIZONTAL : 1) Stațiune pe malul Mării Negre, unde se organizează an de an tabere studențești. 2) Frumoasă stațiune pe litoral, situată lîngă Neptun — Tîrgul de..., pitorească întîlnire tradițională pe Muntele Găina. 3) Bun de dat pe pereți — Țară străveche în Peninsula Arabia. 4) Localitate balneoclimaterică în județul Bistrița Năsăud — Piriul..., stațiune de tineret în apropiere de Predeal. 5) Locul de desfășurare a viitoarelor Jocuri Olimpice de vară — În floarea vîrstei. 6) Nina Stanciu — Dinsa — Fiord în Norvegia. 7) Firicel de bumbăcel — Simbolul plumbului — Cioc (reg.). 8) Înainte de „îți" și „își" — Odinioară (presc.) — Nicolae Herescu. 9) Substanță organică ce se găsește în semințele, fructele și tuberculele plantelor. 10) Stațiune balneoclimaterică în județul Suceava (2 cuv.). 11) ...Moldova, renumită stațiune balneoclimaterică. — Prima nudistă.

VERTICAL : 1) Stațiune în Transilvania care s-a dezvoltat mult în ultimii ani, numărul tot mai mare de vizitatori veniți din toate colțurile lumii fiind o chezășie a renumelui ei — Localitate în U.R.S.S. 2) Stațiune balneoclimaterică în județul Vîlcea — Simbolul aluminiului. 3) Stațiune în jud. Buzău, avînd două izvoare de apă minerală : unul termal și altul atermal — Stațiune în Bărăgan cu ape sărate și nămol terapeutic. 4) Tudor Manu — Dinsele — Rezistent la boli. 5) Localitate în Brazilia — Ape ! — Riu în U.R.S.S. 6) Comună în județul Covasna, pe riul Olt, renumită pentru apele minerale carbogazoase. 7) Oraș format din două stațiuni balneoclimaterice, una la Nord și alta la Sud, avînd un complex de hoteluri și restaurante într-un stil funcțional modern, renumită prin nămolul sapropelic și apa lacului Techirghiol — Virfu cu..., obiectiv turistic în masivul Bucegi, la o altitudine de 2 006 m, cu hotel și teleferic. 8) Stațiune montană în Caraș-Severin — Nord-Nord-Est (abr.). 9) Teofil Tăutu — Obiectiv turistic în jud. Bacău, marcînd unul din episoadele de luptă pentru apărarea patriei — Perioadă din istoria omenirii. 10) Lac de munte adînc — Stațiune de odihnă în județul Prahova.

Adrian Mitu

Dicționar : EDOM, EIS, CIC, ASS, IPES, IDI.

ARTIFICII

- **Femeile e rele, domnule : uite Cidul ce băiat bun era, și uite ce ravagii face soru-sa, Sida !...**
- **Ai carte de vizită, ai parte de vizită.**
- **Toate talentele se pierd pe drum : n-am auzit ca vreun copil-minune să ajungă bătrîn-minune.**
- **Cînd le-a zis la școală să aducă fiare vechi, nepoțelul lui Darwin a venit cu doi pui de brontozaur.**
- **E un scriitor de mare succes : ultima lui carte poștală a străbătut țara de la un capăt la altul.**
- **Șarpele îi întinse Evei mărul și îi șopti : „Dă-i-l lui Newton !"**
- **Un paznic cu adevărat vigilent nu doarme nici pe masa de operație !**
- **Viața nu iartă, zice o vorbă. De parcă moartea ar fi mai milostivă...**
- **Ascultă la mine, vecino : bărbatul trebuie bătut întotdeauna ! Dacă nu știi tu de ce, știe el...**
- **Cu un dispreț suveran, ghilotinatul a mai apucat să strige călăilor : „Vai de capul vostru !"**
- **Culmea pleonasmului : ceas-ornic.**
- **În fotbal, drumul cel mai scurt dintre două puncte e un meci nul.**

Corneliu Vadim Tudor

„Creierul uman este cel mai complicat dispozitiv cibernetic cunoscut în lumea noastră“

Un interviu cu prof. dr. CONSTANTIN ARSENI

— În urmă cu puțin timp ați fost aniversat pentru o activitate de peste 50 de ani în neurochirurgie. Sînteți un personaj aproape legendar prin ceea ce ați realizat, prin ceea ce sînteți. M-a intrigat personalitatea dumneavoastră, totdeauna m-am întrebat care sînt limitele cunoașterii dumneavoastră asupra „creierului nostru“. Aproape m-am temut ! Omul care a deschis cele mai multe cranii și a avut sub ochi cele mai multe creiere ! Și pentru că domeniul meu este arta, mă întreb în ce măsură puteți să ne explicați impactul artei asupra creierului și invers, în ce măsură creierul recepționează și influențează arta.

— Deja sînt foarte multe întrebări în ceea ce ați spus. Să o luăm sistematic :

Am efectuat peste 50 000 de operații pe creiere, deci am văzut tot atîtea creiere — anatomic vorbind — dar recunosc că încă știu prea puțin, atît cît se cunoaște în prezent despre acest organ „suprem“. Și pentru mine, cu modestie vorbind, creierul este un mister ; pentru că deși anatomic pretind că îl cunosc, fiziologia și fiziopatologia lui constituie încă un mister pentru oamenii de știință. Creierul uman este cel mai complicat dispozitiv cibernetic cunoscut în lumea noastră. El este în așa fel structurat anatomic și funcțional încît să fie capabil să regleze și să adapteze omul la condițiile existente ale mediului. Posibilitățile creierului la nivelul optim intelectual, științific, artistic și emoțional abia dacă reprezintă 1/10 din posibilitățile funcționale (în general vorbind, nu referindu-ne la fiecare individ în parte).

Ceea ce se poate afirma sigur este că funcționalitatea și performanța creierului ca sistem cibernetic depinde de cantitatea informațiilor primite, de modul de prelucrare și înmagazinare precum și de modalitatea de redare. Recepția, prelucrarea și stocarea datelor este diferită, în funcție de pregătirea profesională, preocuparea individului pentru anumite domenii, educarea lui științifică sau artistică. Aceasta explică de ce oamenii de știință (medicină, matematică, fizică etc.) au avut deseori preocupări artistice și uneori cu performanțe egalabile.

Eu nu mă ocup în mod special de cibernetică ; mă informez și eu în măsura în care timpul afectat preocupării de bază îmi permite, dar ce pot spune este că : dacă asupra sistemului informațional lucrurile sînt oarecum clare, asupra sistemului de traducere (encodare și decodare) lucrurile sînt în prezent incomplet cunoscute, atît ca substrat anatomic cît și ca funcționalitate de prelucrare, stocare și redare a datelor.

Ca să nu mai vorbim de ceea ce se întîmplă cînd leziuni anatomice sau tulburări funcționale cuprind anumite zone ale creierului. Pînă în prezent cunoaștem puțin din funcționalitatea creierului normal și încă și mai puțin din ceea ce poate produce ca manifestare socială, științifică sau artistică un creier anormal.

— Dacă îmi permiteți, să ne întoarcem la o întrebare cheie : în ce măsură arta, sub toate manifestările ei, acționează asupra creierului ?

— Creier normal sau patologic ?

— Asupra ambelor.

— Și în ce măsură creierul normal sau patologic influențează, sau se repercută asupra artei ?

— Da, este interesant de știut.

— În ce măsură creierul normal beneficiază de artă, pot categoric să spun — pozitiv — de arta valoroasă. Nu există om, indiferent de pregătire, profesie sau preocupare în timpul liber, care să nu beneficieze intelectual sau afectiv de un mod de manifestare a artei. Sînt oameni care doresc să-și ocupe timpul liber citind literatură de toate genurile, vizionînd filme sau programe teatrale, muzicale, de diferite genuri — mai ușoare sau mai sofisticate. Nu este de condamnat inclinația spre vreun gen — dacă manifestarea artistică este valoroasă. Oamenii sînt diferit structurați și educați — important este ca în genul de artă pe care îl agrează să se orienteze spre ce este autentic și valoros. Este cunoscut efectul emoțional la prezentarea unui film cu temă neobișnuită, stress-ul fiind diferit la subiecți în funcție de vîrstă, pregătire profesională, stare emoțională, integritatea sistemului nervos și în genere starea de sănătate a altor organe, în special inima. De aceea eu sînt împotriva unor filme occidentale, produse în scop comercial avînd subiecte stresante cum ar fi : criminalitatea, sexualitatea etc. care declanșează emoții negative și pot dezvolta la subiecții patologici reacții antisociale.

Eu, ca chirurg, iubesc arta bună sub toate manifestările ei : sînt colecționar de pictură, iubesc muzica (aș fi vrut să fiu dirijor). Îmi place mult și teatrul.

Mi-aș dori să operez cu muzică simfonică în sală (Chopin, Beethoven, Wagner) : cu diferite piese mai nostalgice (cînd este o intervenție grea care îmi solicită participare extremă) sau mai optimiste, chiar vesele, atunci cînd sînt foarte relaxat.

De altfel efectul terapeutic și binefăcător al muzicii este probat și practicat la bolnavi cu afecțiuni ale sistemului nervos central. Spre exemplu : la bolnavii în comă superficială (gradul I), sau la persoanele afazice este aplicat efectul terapeutic al muzicii care grăbește ieșirea din comă sau remisia afaziei. Bineînțeles genul de muzică este folosit în funcție de cultura și preferințele anterioare ale bolnavului.

Și în psihoterapia de grup aplicată bolnavilor psihici, muzica, poezia, teatrul, reprezintă mijloace de readucere a acestora la realitatea pozitivă a vieții prin crearea unor stări emoționale, de asemenea pentru reinserarea acestora în activitatea social-culturală. Este posibil ca în creier să existe și alți centri în afara celor cunoscuți (motorii, ai vorbirii, ai diferitelor simțuri — auz, văz, olfacție etc.), centri responsabili cu prelucrarea, stocarea și redarea informațiilor artistice.

De ce spun asta ? Pentru că din practica medicală sînt cunoscute stările oarecum patologice pe fond ciclo-timic constituțional în care au fost încadrate personalități de excepție : Byron, Schumann, Verlaine, Musset, Goethe, Maiakovski. Aceasta a dus la speculația ideii de corelare între „geniu“ și „nebunie“, ambele considerate în afara normalului.

— Poate un creier anormal să se remarce prin manifestări artistice ieșite din comun ?

— Eu cred că da ! Cazurile citate mai sus se pot încadra în această idee a stimulării artistice produsă de unele leziuni anatomice sau funcționale ale creierului. Se știe de exemplu că Gershwin, pînă la vîrsta de 12 ani, nu a manifestat nici o înclinație spre muzică. După această vîrstă, progresiv a început să se preocupe de pian și compoziție, ajungînd la douăzeci și ceva de ani celebru. În această perioadă a prezentat halucinații olfactive și au apărut niște semne neurologice. Investigațiile de specialitate efectuate au diagnosticat existența unei tumori cerebrale cu evoluție foarte lentă, posibil chiar de la vîrsta de 12 ani.

A fost operat, din nefericire tardiv, sfîrșind foarte tînăr o carieră muzicală de excepție.

Este greu de spus dacă prolificitatea lui muzicală s-a datorat existenței tumorii. Coincidența există totuși !

Și eu am avut doi bolnavi cu tumori temporale, care în perioada de evoluție a bolii au pictat (unul pictură naivă, celălalt desen în creion, peniță).

Deși am lucrările lor, ambii s-au jenat, chiar au negat această activitate pe care nu au reluat-o după vindecarea chirurgicală. A fost o impulsiune limitată în timp și coincidentă cu tumora ? Așa se pare !

Se pare că și vorbirea în rimă poate fi uneori exprimarea mai facilă pentru persoane cu dificultăți funcționale ale creierului. Spre exemplu, afazicii expresivi, în perioada de tratament și recuperare, nu pot exprima verbal idei uzuale, dar pot să se exprime în versuri rimate sau să cînte.

În concluzie nu aș vrea să credeți că manifestările artistice sau științifice de excepție presupun ceva patologic anatomic sau funcțional în creier.

Este de reținut că arta sub toate formele ei aduce un număr impresionant de informații care sînt stocate și prelucrate în creier și care contribuie la formarea culturii unui individ.

Mai este de reținut că efectul pozitiv sau negativ al artei se repercută și asupra creierului normal cît și asupra celui patologic.

Și, în fine, atît creierul normal cît și cel patologic a adus o contribuție pe măsură la dezvoltarea culturii universale.

Creierul, ca și artele, poate să ne ofere încă foarte multe surprize pentru viitor.

Rep.

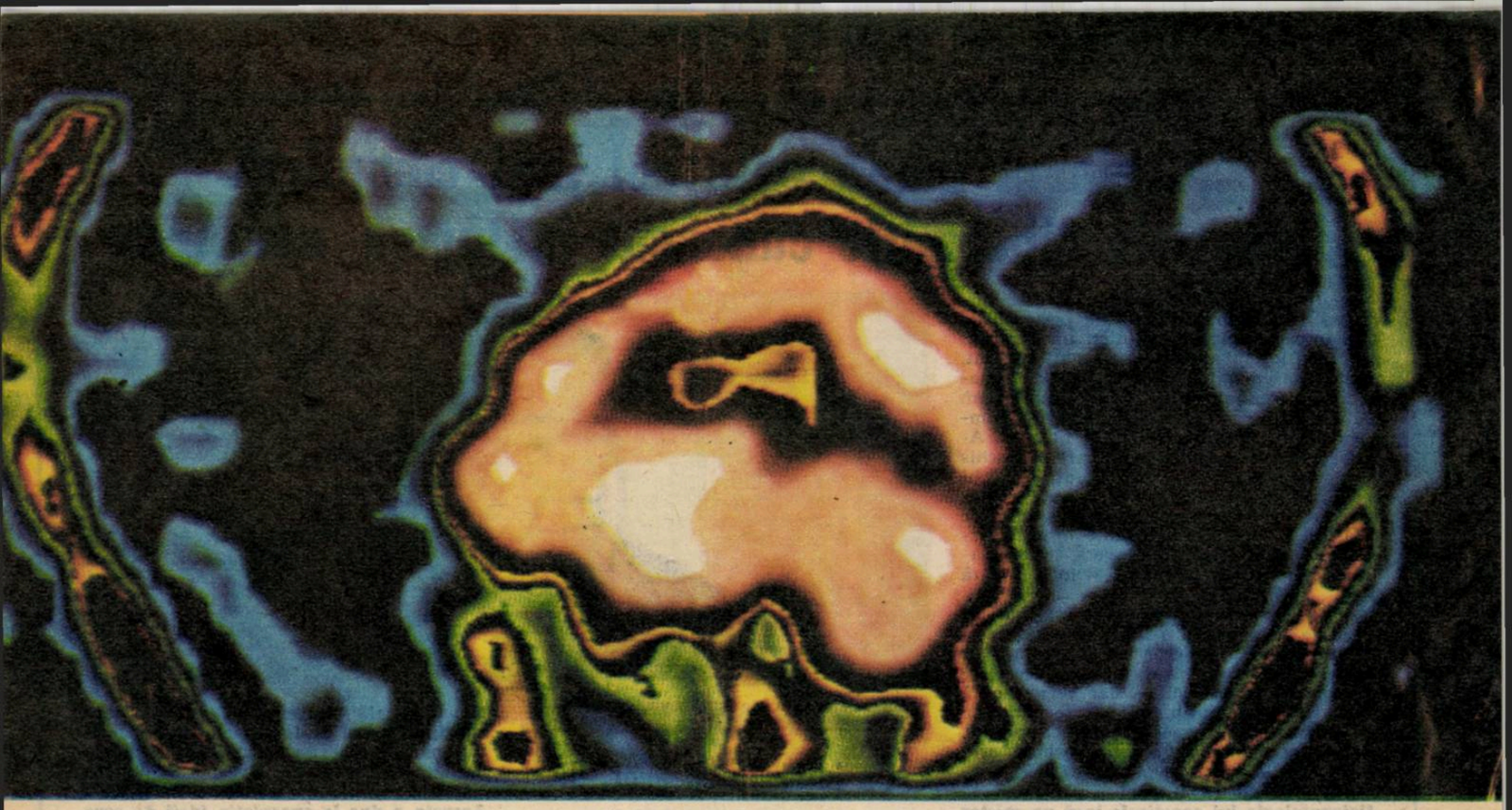

AMNEZIA

Secțiune prin creierul unui tînăr care nu face nici efort fizic, nici de memorie. Cu ajutorul unui aparat al cărui prototip a fost pus în funcțiune la spitalul Sainte-Anne, cercetătorii pot defini activitatea de bază a creierului.

O nouă revoluție în domeniul cercetării : memoria, de care ne dăm seama cît este de prețioasă atunci cînd sîntem pe cale să o pierdem, nu numai că va putea fi fotografiată, ci specialiștii consideră că ea va putea fi chiar salvată. Este o extraordinară victorie a științei faptul că s-a reușit să se fotografieze efortul de memorare cu ajutorul unui aparat, numit tomograf, care permite explorarea creierului.

Prin injectarea unei substanțe radioactive inofensive, medicina nucleară permite observarea anatomiei unui organ în activitate și studierea funcționării sale fiziologice. Astfel se poate vedea anatomia foarte exactă a creierului. Tomograful merge mai departe, ținînd cont de organizarea funcțională a acestuia. Astfel, imediat după un deces, prin metoda rezonanței magnetice nucleare se va revela un creier normal, în timp ce pe ecranul tomografului nu va apare nici un fel de activitate.

Această descoperire se datorează cercetărilor efectuate de echipa profesorului Niels Lassen, în vîrstă de 57 ani, la spitalul Bisperbjerj din Copenhaga, care a pornit de la ideea interpretării debitului sanguin cerebral cu ajutorul unei molecule marcate cu iod 123. S-a ales iodul 123 pentru a facilita o fixare rapidă și pentru că nu produce efecte secundare, acesta fiind eliminat pe cale urinară în 48 de ore.

În Franța există numai două asemenea aparate în stare de funcționare : unul la spitalul Sainte-Anne din Paris, în serviciul prof. Askienazy, asistat de o echipă condusă de un profesor în farmacologie, Jean Rapin, și o neuro-psiholoagă, Monique Le Poncin-Lafitte; cel de-al doilea aparat se află la Orsay. Aparatul de la Sainte-Anne, un prototip, poate fi apropiat oricît de mult de cap. El execută diferite clișee, în trei dimensiuni, pe baza radioactivității care se află la un moment dat în creier. Aparatul din Orsay este cel al lui Lassen, un tomograf denumit „Tomomatic 64", 64 fiind numărul de detectori pe care îi conține. El diferă de cel din Sainte-Anne prin faptul că este fix (celălalt este mobil) și nu servește decît pentru detectarea radioactivității la nivelul capului. Este superior celuilalt prin viteza executării clișeelor, avînd nevoie de numai trei minute pentru acest lucru, în loc de 30 de minute cît îi este necesar celui din Sainte-Anne. Aparatul permite observarea diferenței dintre o memorie normală și una perturbată. Se efectuează un test simplu, constînd în enumerarea a 15 cuvinte. Acestea se repetă de trei ori. După un timp de repaos se cere pacientului să repete cuvintele pe care le-a auzit. O persoană tînără, în formă, avînd o memorie bună își va reaminti 12 cuvinte. O persoană mai în vîrstă nu va fi în stare să enunțe mai mult de 9—10 cuvinte. Un copil de 4—5 ani, care nu face nici o asociere între cuvinte, și le va aminti pe toate, chiar dacă nu le înțelege. De la vîrsta de 15—20 de ani cuvintele nu pot fi memorate decît făcînd asocieri. Aprofundînd cercetările, specialiștii au observat că primul deficit al persoanelor în vîrstă este un deficit fie de asociere (vazăfloare, de exemplu), fie de structurare a evenimentelor. Dar să revenim la test.

În timp ce se enunță cele 15 cuvinte, pacientul plasat cu capul sub aparat și sub perfuzie este informat că va dispune de un timp determinat pentru a-și reaminti cuvintele. În acel moment, se injectează în perfuzie substanța radioactivă. Pacientul nu

Echipa de cercetători condusă de profesorul Jean Rapin (al treilea din stînga, rîndul de sus). A doua din rîndul din față este Monique Le Poncin, neuropsiholog.

mai are nici un stimulent auditiv sau vizual. După 40 de minute la Sainte-Anne, sau 3 minute la Orsay, se obține o imagine ciudată, aceea a efortului de memorizare. S-a făcut o experiență cu o persoană înapoiată mintal, care era totuși capabilă să comunice cu cei din jur. În timp ce aceasta încerca să memoreze, s-au obținut imagini total diferite față de ceilalți subiecți.

Dovada memoriei sale deficitare a fost faptul că nu și-a amintit decît două cuvinte din 15. Rezultă că tomograful poate „citi" revelînd totodată și modificările anatomice. Aceste deficiențe se traduc pe ecran printr-o reorganizare a circuitului neuronilor. Din păcate, în acest stadiu nu se mai poate face nimic. După cum s-a mai arătat, o altă miraculoasă performanță a aparatului este faptul că acesta permite urmărirea efortului de memorare. Obiectul pe termen lung al cercetătorilor în acest domeniu este recuperarea tuturor deficiențelor de memorare. Pentru că trebuie să se știe că nu toți cei atinși de această „boală" sînt incurabili. Din fericire ! Să luăm, de exemplu, capul unui om de 50—55 ani, care uită de o întîlnire. Dacă se reușește să fie reeducat, lucru cît se poate de posibil, se pot suprima asemenea inconveniente care pentru omul respectiv au semnificația unor simptome de îmbătrînire, provocîndu-i stări depresive. Recuperarea memoriei este un vis mai vechi. Pentru a începe acest lucru este necesar, după părerea specialiștilor de la Sainte-Anne, să se respecte o riguroasă igienă a vieții, să se realizeze un ritm cît mai corect al orelor de somn, o alimentație rațională și să se practice sport. Trebuie să se reducă fumatul și consumul de alcool.

Un mister, însă, rămîne neclarificat : unde este situat, în creier, mecanismul memoriei ? Aparatele cele mai sofisticate nu pot da încă un răspuns cert. Se știe doar că ea este centralizată în structurile cenușii, care se pot vedea bine pe ecran, respectiv în cortex și hipocompus. Structurile cenușii sînt de fapt materia cenușie, care nu este doar o figură de stil, ci există în realitate în creier. Ea este formată din corpurile neuronilor, în timp ce materia albă este formată din axoni, care sînt căile de legătură dintre neuroni.

Pierderea memoriei, expresie preferată de specialiști celei de deteriorare, constă în dispariția unui anumit număr de neuroni, care ating în creierul nostru stupefianta cifră de 16 miliarde. Pînă la sfîrșitul vieții nu se elimină decît 20—30% din ele, cifră suficientă însă pentru a dezorganiza întreaga activitate a creierului.

Pînă în prezent au trecut peste o sută de persoane prin fața tomografului din Orsay și vreo 30—35 de persoane prin fața celui din Sainte-Anne. Se pare că aparatele nu vor risca să șomeze, deși costul actual al unei asemenea „consultații" este în Franța de 3—5000 franci. În Japonia sînt instalate zece aparate de acest fel.

Specialiștii francezi preconizează înființarea unui institut național de prevenire a îmbătrînirii cerebrale, unde medicii vor putea trimite pacienții la primele simptome de pierdere a memoriei. Cercetătorii speră să rezolve și alte probleme cu ajutorul acestor aparate, cum ar fi, de exemplu, copiii dislexici, fără patologie cerebrală, prin localizarea disfuncției creierului acestor copii, efectuînd o serie de teste și urmărindu-le activitatea creierului la tomograf.

Un alt exemplu : dacă în prezent se pot urmări perfect amneziile și se pot studia în special cele de durată scurtă, nu s-a reușit să se elucideze acele „absențe" ale epilepticilor. Se lucrează intens în această direcție.

Avînd în vedere faptul că pe plan mondial o persoană adultă din zece are peste 60 de ani, fenomenul de îmbătrînire este în atenția cercetătorilor.

O memorie foarte bună în tot timpul vieții este un obiectiv realizabil, probabil chiar foarte curînd.

Liana Constant

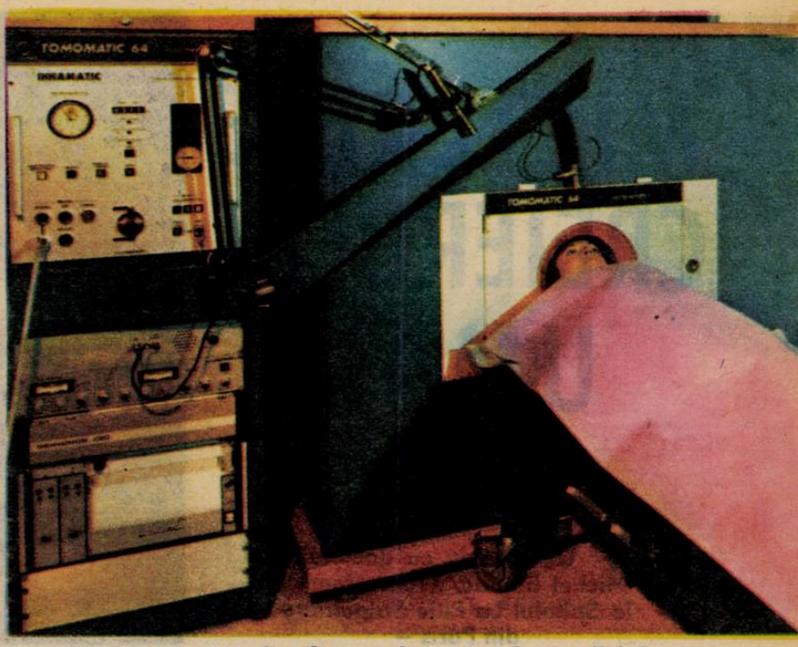

„Tomomatic 64" din Orsay, inventat de un fiziolog danez, prof. Lassen.

Secțiune prin creierul unui pacient de 26 ani, în timpul unui efort de memorare. Se observă o delimitare netă a activității cortexului sting antrenînd o asimetrie.

Același efort depus de un subiect în vîrstă prezentînd ușoare tulburări, vizibile printr-o diminuare considerabilă a concentrării radioactive în comparație cu subiectul tînăr și prin absența asimetriei.

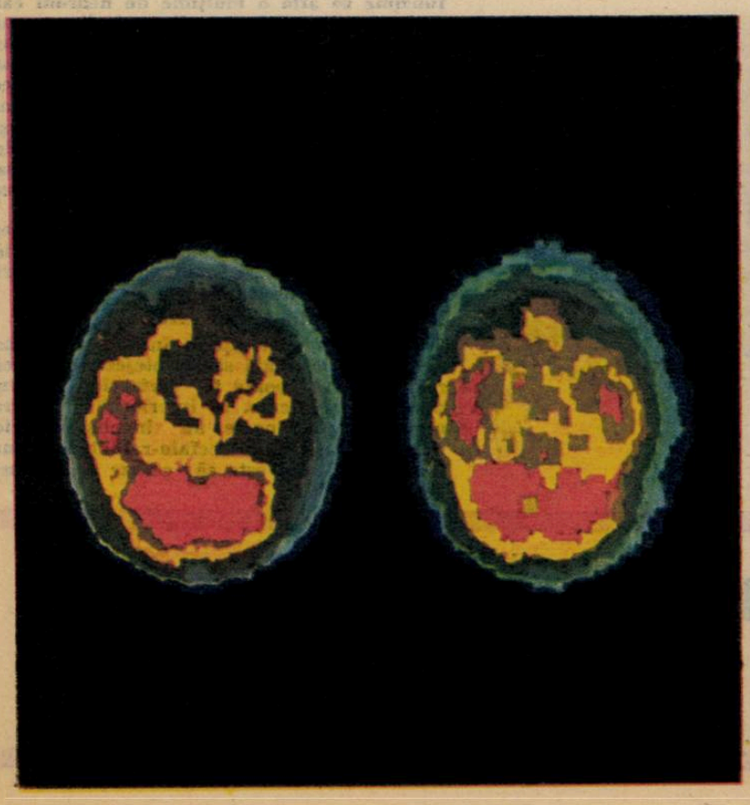

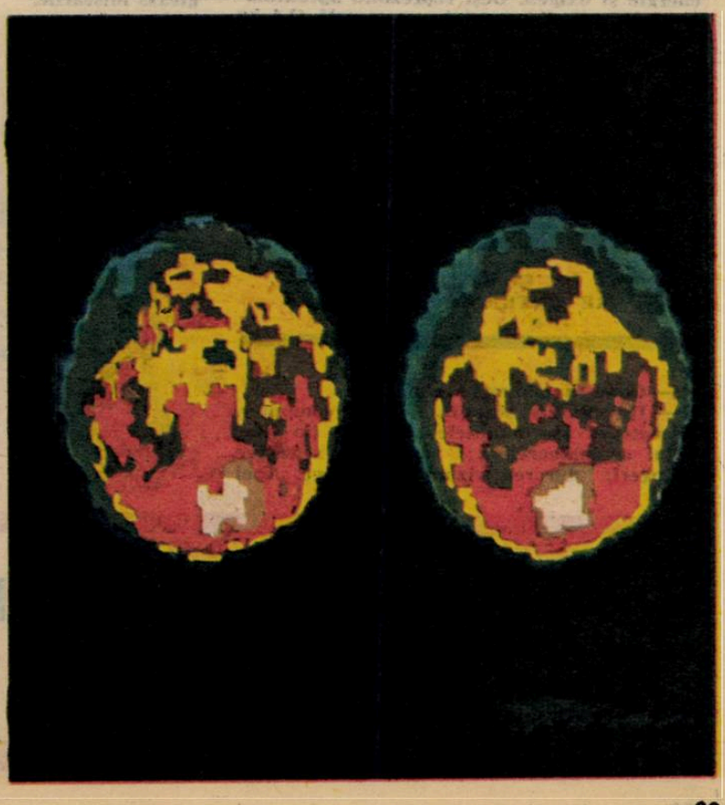

MISTERELE CREIERULUI UMAN

— Un interviu cu doctorul Michel Baulac, neuro-atomist la Spitalul La Pitié Salpêtrière din Paris —

— Cum este alcătuit creierul uman ?

— Este un ansamblu de celule extrem de complex, cu caracteristici specifice : neuronii. Un neuron posedă prelungiri foarte lungi şi fine care-i permit să primească informaţii şi să le transmită mai departe sub forma influxurilor nervoase. Transmisia între doi neuroni se face la nivelul joncţiunilor numite sinapse şi, lucru foarte important, această transmisie se face prin eliberarea unui produs chimic, mediator, care, aproape instantaneu, va stimula neuronul contiguu. Se apreciază că există în creier 100 miliarde neuroni şi să ne imaginăm că un singur neuron poate primi informaţii de la cîteva mii de neuroni şi să le retransmită altor cîtorva mii. Această formidabilă bogăţie de conexiuni este unul din punctele fundamentale ale alcătuirii creierului.

— Un veritabil computer !

— Comparaţia e puţin paradoxală în măsura în care creierul uman a creat computerul — o maşină infinit mai simplă şi care nu are nici afectivitate, nici conştiinţă. Paradoxală dar nu inutilă, întrucît anumite principii de funcţionare a computerului pot fi folosite în explicarea funcţionării creierului uman.

Creierul este un mare consumator de energie şi oxigen. Deşi reprezintă aproximativ 2 la sută din greutatea corporală (1,4 kg în medie, să zicem), practic, el consumă 20 la sută din cantitatea totală de oxigen necesară corpului omenesc. Dacă circulaţia sanguină încetează, creierul îşi pierde funcţiile în cîteva secunde ; ceea ce s-ar traduce prin pierderea cunoştinţei, apoi ar surveni moartea dacă fluxul sanguin nu se restabileşte foarte repede.

CA ŞI UN COMPUTER, CREIERUL ARE „INTRĂRI" ŞI „IEŞIRI"

— Cum funcţionează creierul ?

— În anumite situaţii, ca un computer. Receptează aşa numitele „intrări" (în limbajul ordinatoarelor) : informaţii senzitive (atingeri, durere), vizuale, auditive. Apoi analizează aceste date : uneori foarte repede, generînd un reflex, alteori mai lent, raţionînd, făcînd apel la experienţa lui trecută, dînd o tentă afectivă reacţiilor ce urmează să fie elaborate. Şi, în sfîrşit, sînt „ieşirile" (ca să folosim în continuare limbajul calculatoarelor). Cea mai simplă e gestul : creierul, prin intermediul unui lanţ de neuroni, va permite contractarea unuia sau mai multor muşchi. Reacţia mai complexă e comportamentul, constituit dintr-o suită logică de acţiuni. Căci creierul uman e înzestrat cu o unealtă remarcabilă — limbajul ; ceea ce îi permite să comunice o masă de date, în acelaşi timp limbajul fiindu-i indispensabil în organizarea funcţionării interne, deoarece gîndirea, raţionamentele se efectuează prin limbaj.

— Privit cu ochiul liber, cu ce seamănă creierul unei fiinţe omeneşti ?

— Este format din două emisfere simetrice — stîngă şi dreaptă — legate între ele la mijloc. Ca să ajungă la măduva spinării care transmite comenzile membrelor, informaţiile trec prin trunchiul cerebral — o parte foarte importantă a creierului : un soi de tijă situată în cutia craniană, dedesubt şi între cele două emisfere cerebrale. Cerebelul (un mini-creier) se află în regiunea posterioară şi inferioară a emisferelor cerebrale, în spatele trunchiului cerebral, şi reglează mişcările.

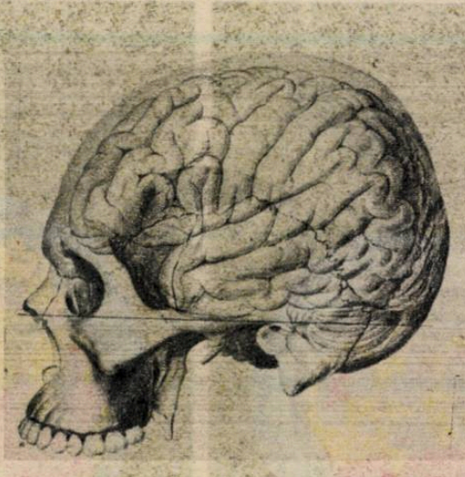

Fotografia reprezintă emisfera stîngă a creierului uman. Este sediul informaţiilor primite de la partea dreaptă a corpului şi transmise acesteia. Emisfera dreaptă este responsabilă cu informaţiile primite de la şi transmise părţii stîngi. La persoanele care se folosesc de mîna dreaptă (cazurile cele mai frecvente), emisfera stîngă comandă limbajul. La stîngaci, zonele limbajului sînt mai difuze. În cazul leziunilor pe creier, sechelele variază în funcţie de specializarea funcţională (limbaj, vedere, mişcări etc.) a regiunii lezate.

COMA — ÎNTRERUPERE TOTALĂ SAU PARŢIALĂ A CONTACTELOR CU EXTERIORUL. NU SE PĂSTREAZĂ NICI O AMINTIRE DESPRE ACEASTĂ FAZĂ

— În interior, din ce-i format creierul ?

— Întîi este cortexul — un strat compact de neuroni care acoperă toată suprafaţa creierului, învelind circumvoluţiunile — structura cea mai elevată ierarhic, indispensabilă raţionamentului, inteligenţei. În profunzime se află o mulţime de neuroni care se numesc nuclei cenuşii centrali (precum thalamusul) şi care funcţionează în strînsă legătură cu cortexul. De remarcat că proasta funcţionare a acestor nuclei de materie cenuşie e responsabilă de boala lui Parkinson. Între cortext şi nucleii de materie cenuşie se găsesc marile căi de conducţie ale influxului nervos, numite substanţa albă sau mielina, ce poate fi comparată cu teaca izolatoare a unui fir electric.

Tot ce am descris pînă acum poate fi perfect vizualizat prin metodele moderne de investigaţie scanner şi I.R.M. (imaginizare prin rezonanţă magnetică).

— Ce se întîmplă în cazul unui şoc ?

— Creierul este aşezat într-o cutie osoasă, rigidă, destinată să-l protejeze, dar a cărui soliditate poate fi derizorie în cazul anumitor accidente. În interiorul cutiei craniene este meningele, un înveliş protector care conţine lichidul cefalo-rahidian, şi unul din rosturile lui este să creeze o suspensie

«O SUTĂ DE MILIARDE DE CELULE CARE NU SE MAI REFAC NICIODATĂ»

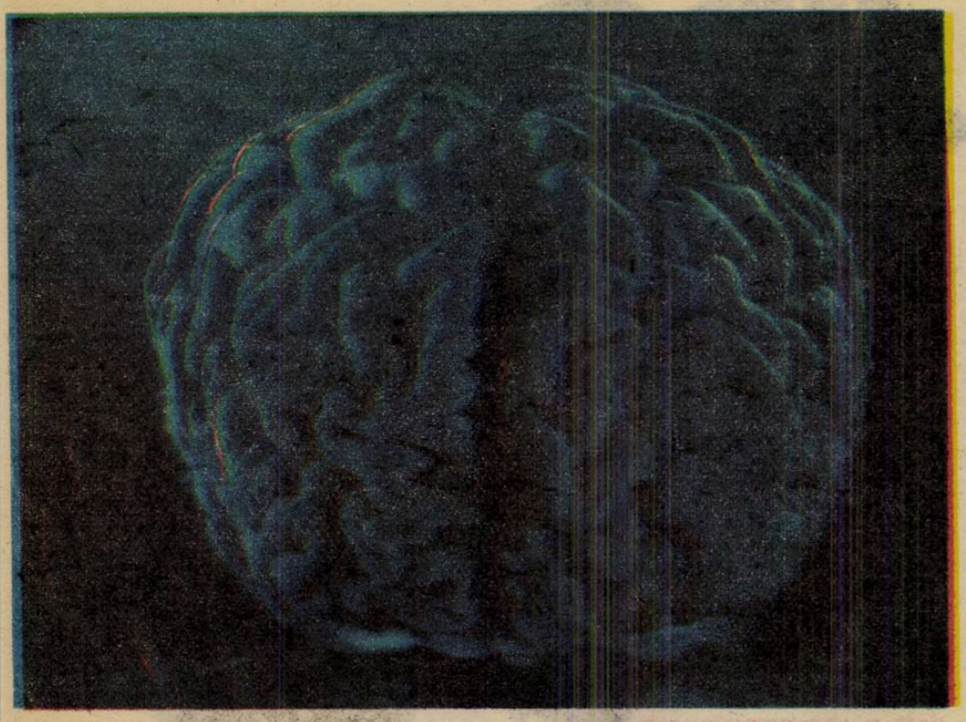

Fotografie făcută cu un filtru albastru în scopul reliefării circumvoluțiunilor cortexului. Este o vedere din față a celor două emisfere cerebrale. Se observă cei doi lobi frontali separați prin șanțul dintre emisfere, sediul proceselor complexe ale raționamentelor.

hidraulică pentru creier. Acest lichid circulă în jurul creierului și coboară pe coloana vertebrală împrejurul măduvei spinării.

În cazul unui șoc, craniul se poate fractura. Fractura de craniu e un indiciu foarte grav. Dar se produc traumatisme foarte grave și fără fractură.

— Ce se poate constata ?

— O simplă comoție cerebrală manifestată printr-o scurtă pierdere a cunoștinței, unda de șoc întrerupînd activitatea cerebrală numai o clipă.

Un cheag de sînge produs prin ruptura unuia din numeroasele vase sanguine care irigă creierul și meningele. Acest cheag poate comprima dramatic creierul și trebuie decelat și operat de urgență.

O contuzie cerebrală — amestec de țesuturi lovite și sînge, cam ca o echimoză. Sînt foarte frcevente cazurile de contuzii multiple. Într-adevăr, loviturii inițiale i se poate adăuga o contra-lovitură din partea opusă, creierul putîndu-se atinge de cutia cranială. Regiunile profunde ale creierului și ale trunchiului cerebral pot fi de asemenea traumatizate și evaluarea exactă a deteriorărilor e, deoseori, foarte dificilă, în ciuda preciziei examenelor radiologice scanner. În aceste situații, stabilirea unui pronostic de recuperare a rănitului devine foarte delicată.

— Ce este coma ?

— Este o întrerupere totală sau parțială a contactelor cu exteriorul. Gîndirea conștientă devine imposibilă și nu se păstrează nici o amintire din perioada de comă. Dar e important să se știe că sînt mai multe trepte de gravitate într-o comă : de la formele ușoare, unde nu este tăiat complet orice contact cu exteriorul dacă bolnavul este puternic stimulat, și pînă la formele de comă profundă care anunță moartea cerebrală. Coma poate surveni în urma unor suferințe pe părți întinse ale creierului sau în cazul unor leziuni în punctele strategice, cum ar fi partea superioară a trunchiului cerebral care joacă un rol primordial în ceea ce numim „tonusul" creierului.

— Ce se întreprinde în cazul unei come ?

— Dacă e vorba de un accident, bolnavul trebuie internat într-o clinică de neuro-chirurgie unde poate fi operat și supravegheat în perioada de comă, pînă cînd creierul își reia treptat funcțiile.

În această situație, foarte important este rolul trunchiului cerebral, deoarece el este cel care comandă reglarea temperaturii, a tensiunii arteriale și, mai ales, asigură respirația. Posibilitățile de acțiune ale creierului sînt numeroase. De exemplu : presupunem că se face frig : creierul ne va sugera necesitatea de a pune o haină sau de a aprinde focul, dar între timp el va limita pierderile de căldură, acționînd asupra vaselor sanguine. În caz de comă, aceste funcțiuni dispar și de aceea trebuie să se intervină de urgență, în primul rînd prin asigurarea respirației artificiale, avînd în vedere nevoia vitală de oxigen a creierului.

— Există recorduri de durată a comei ?

— Probabil că da. Dar cum o comă prelungită se termină prin deces, nu este o performanță de reținut la activul medicinei.

— Sechelele, în urma unei crize, sînt posibile ?

— Bineînțeles. Întîi, trebuie știute două lucruri esențiale : unul este acela că neuronii, spre deosebire de celelalte celule ale organismului uman, nu se mai refac, odată lezate. Al doilea constă în existența zonelor specializate în realizarea gesturilor. Dar, atenție ! : partea stîngă a corpului este comandată de emisfera cerebrală dreaptă, și invers. Astfel că o leziune în emisfera dreaptă poate avea drept urmare paralizia părții stîngi a corpului. Regiunea posterioară a encefalului este responsabilă cu vederea ; lobul frontal anterior asigură procesele complexe ale raționamentelor. Deci : sechelele depind de sediul leziunilor.

— Dar memoria ?

— De această dată nu vom mai compara creierul cu un calculator, ci cu o bibliotecă. O bibliotecă bună are nevoie de posibilități de stocare a cărților, dar și de un bibliotecar competent ca să claseze cărțile la locul potrivit. Întregul ansamblu al creierului participă la acțiunea de depozitare, dar se pare că rolul bibliotecarului îi revine unei porțiuni mediane a creierului numită „sistemul limbic".

— Vorbirea unde poate fi situată ?

— Aici abordăm o chestiune extrem de interesantă : localizarea anumitor funcții în emisfera dreaptă sau stîngă. Din punct de vedere funcțional, ele nu sînt perfect simetrice. La persoanele care se folosesc de mîna dreaptă, responsabilitatea limbajului o are emisfera stîngă (bineînțeles, la nivelul lobului temporal), în timp ce emisfera dreaptă este specializată în orientarea în spațiu. Lucru care necesită schimburi permanente între emisfera dreaptă și cea stîngă prin mijlocirea comisurilor. Astfel că la dreptaci (marea majoritate a oamenilor), o leziune pe partea stîngă a creierului este mult mai gravă și poate compromite limbajul. La stîngaci, localizarea zonelor vorbirii nu este atît de net tranșată.

— E posibilă recuperarea în cazul unor leziuni ?

— Procesele de recuperare sînt foarte puțin cunoscute și deseori foarte greu de pronosticat. Creierul poate compensa efectele unei leziuni, creînd noi sinapse. În general, un subiect tînăr are mai multe șanse de recuperare. De altfel, există servicii specializate în procesul de readaptare a accidentaților.

O LEZIUNE CEREBRALĂ POATE PRODUCE EFECTE PSIHOLOGICE

— Efectele unui traumatism cranian pot fi resimțite și după trecerea cîtorva ani ?

— Din fericire, deseori nu rămîn sechele și accidentul este uitat. Dar uneori cicatricea cerebrală poate să provoace crize de epilepsie. Alteori, persoane care, aparent, n-au sechele grave, pot avea dureri de cap, amețeli, tulburări de memorie, depresiuni. Sînt situații dificile, pentru că nu putem ști dacă e vorba de consecințe pur psihologice sau de modificări reale, de natură chimică în funcționarea creierului.

— Procesele chimice sînt foarte importante în activitatea cerebrală ?

— O mare parte a cercetărilor actuale se fac în această direcție. Anumite grupe de neuroni, care formează un lanț în circuitul cerebral, utilizează același mediator chimic la nivelul sinapselor. Cunoașterea acestui mediator chimic poate duce la posibilitatea de acțiune asupra circuitelor cerebrale cu ajutorul medicamentelor. Este ceea ce se încearcă în maladia Parkinson și în cazul anumitor depresiuni.

Traducere și adaptare de
Marga Popescu

S-a îmbolnăvit mierla

— fabulă —

O veste rea în cring s-a răspîndit,
Tot păsăretu-i uluit,
Aflînd că mierla s-a îmbolnăvit,
Și fiind în stare foarte gravă,
„Salvarea"-a internat-o la spitalul din dumbravă.
Pe-o creangă de stejar, tăifăsuială mare :
O gaiță, o coțofană, o buhă și-o ciocănitoare.
Le spune gaița : „Se cade să o vizităm și noi
Și, cum cu mîna goală nu se face,
Să mergem, îi vom duce fiecare
Cîte ceva, din tot ce poate și ce are.
Ce-o să se bucure cînd ne-o vedea pe toate !"
Și iată-le la patul mierlei instalate !
„Ce rău arăți !" începe bufnița cu ton milos.
„N-arată rău, se bagă coțofana, însă ce folos,
Că n-a rămas dintr-însa decît fulgi și os ?!"
„Pe-acasă pe la tine, spune gaița-afectată,
Să știi, mierloiul a făcut-o lată !
S-a încureat cu altă mierlă".
„Așa-s nevestele de treabă, n-au noroc!"
Se tînguie ciocănitoarea, cioc-cioc-cioc !
„Acu pustiilor să le lăsăm pe toate
Și s-o tratăm pe mierlă cu ceva bucate."
... Și-au început a o-ndopa,
Și pliscul nu le mai tăcea,
Și-au tot vorbit,
Și-au tot sporovăit,
Pe mierlă au tot ciocănit-o,
Și-n așa hal au obosit-o,
Încît, îndată după ce-au plecat,
Temperatura brusc s-a ridicat,
Situația s-a agravat,
Și biata mierlă... a „mierlit-o !"

Morala :

Indiferent că „mierlă" te numești,
Sau porți vreun nume-al speței omenești,
Dacă cumva te-mbolnăvești,
Să te ferești
De vizite prea prietenești !...

Constantin Colonaș

JIRO ȘI TARO

SUPRAVIEȚUITORI LA MINUS 60 GRADE CELSIUS

Jiro (în stînga) și Taro în apropierea bazei științifice japoneze Showa, unde a fost turnat filmul „Antarctica". În medalion, Taro la reîntîlnirea cu stăpînul său, geologul Ushioda, după un an de teribile încercări.

● Viscolul antarctic și temperaturile extrem de scăzute (cel mai adesea — 60 grade) determină părăsirea bazei științifice japoneze „Showa", din Antarctica ● Peste 24 de ore, o altă echipă de cercetători urma să ocupe baza, astfel că 19 ciini huski, de tracțiune, sînt înlănțuiți ● Timpul nefavorabil se menține și o nouă expediție sosește în Antarctica abia peste un an, găsind doar doi supraviețuitori ● Dramatica poveste, reprodusă cu rigurozitate de regizorul japonez Koreyoshi Kurahara în filmul „Antarctica", a avut un larg ecou în Japonia și în alte țări ● Să facem, mai întîi, cunoștință cu eroii dramaticelor întîmplări.

Filmul unei drame la minus 60 de grade Celsius. Ciinii se luptă să scape din lanțuri.

Stră-stră-strănepoții lupilor iubesc oamenii

Ciinii huski nu simt frigul. Rezistă fără probleme la o temperatură de minus 50 grade Celsius, iar în timpul viscolului își fac adăpost în zăpadă. Cîntărind între 25 și 35 kg, unii dintre ei pot transporta pe gheață, o sanie, cu o încărcătură de o tonă. Din experiența eschimoșilor s-a constatat că exemplarele de culoare neagră (cum au fost și cei doi supraviețuitori din povestea care va urma) sînt mai rezistenți decît cele de culoare deschisă. Dar oricare le-ar fi culoarea blănii, sînt destul de rezistenți pentru a putea munci o săptămînă fără hrană. Un singur lucru le este fatal: rănile grave la labe sau chiar o crestătură numai, întrucît sarea care acoperă banchizele face cicatrizarea rănilor imposibilă. Și acum, povestea celor doi supraviețuitori.

Se numesc Taro și Jiro, sînt frați, ciini de tracțiune. Iubesc frigul și compania oamenilor, mai ales a celor care trăiesc alături de ei pe marile întinderi de gheață. Taro și Jiro dorm sub cerul liber, le place. La urma-urmei, sînt stră-stră-stră-... nepoți de lupi. Dovadă? Urlă, nu latră. Și, ca și lupii, nu intră niciodată într-o încăpere. Le ajunge un adăpost pe care și-l fac în zăpadă, în care stau covrig, încălzindu-se de la căldura propriului lor corp. Pot rezista astfel oricărui viscol, oricărei furtuni, la orice temperatură. Sînt ascultători, le place să muncească, să tragă încărcături pe sănii, ore întregi.

Un veritabil poem despre acești minunați ciini este filmul „Antarctica", dedicat lui Taro și Jiro, care au reușit să supraviețuiască un an. Pelicula este povestea acestei aventuri începute într-o zi de iarnă a anului 1957. În dimineața acelei zile, cei 11 membri ai echipei japoneze părăsesc baza de la Showa, cu un mic avion, care îi duce la un spărgător de gheață. Vor fi înlocuiți de o nouă echipă de geofizicieni. Cei 19 ciini,

Lupta pentru supraviețuire

Legați cu lanțuri de gît pe o sîrmă, cei 19 cîini au așteptat cîteva zile, încrezători, pînă foamea i-a făcut să încerce să se elibereze, ceea ce 12 dintre ei au reușit. Acum începe marea aventură, lupta pentru supraviețuire. Mai întîi, trebuie să-și recapete, ca să spunem așa, instinctele sălbatice, să se debaraseze de dependența de om, care le aducea zilnic mîncare. Caută, miros, mereu în grup, ca haitele de lupi. Din fericire, natura i-a dotat cu un organism comparabil cu al celorlalte animale sălbatice din regiunile polare:

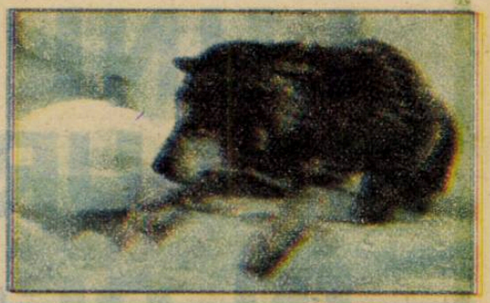

care vor trebui să rămînă pe loc încă un an, sînt legați cu lanțuri de o sîrmă, în așteptarea noilor lor stăpîni. Aceștia însă nu vor mai veni, în cele 24 de ore prevăzute. În apropierea bazei, comandantul spărgătorului de gheață decide că o încercare de pătrundere este prea periculoasă și face cale întoarsă. Pentru cei 19 cîini hotărîrea echivalează cu o condamnare la moarte. 12 luni mai tîrziu, cînd oamenii vor reveni la Showa, vor găsi șapte cadavre înlănțuite încă, alte patru ale unor cîini ce reușiseră să se elibereze; șase au dispărut. În schimb, Taro și Jiro sînt vii! Imobili, hieratici pe fundalul de gheață, își privesc mai întîi, de departe, stăpînii, apoi îi recunosc. Se apropie imediat și încep să se gudure. Pe obrajii oamenilor curg lacrimi...

Ce s-a întîmplat în acest an? În ochii celor doi supraviețuitori nu se poate citi decît fidelitate, bucuria revederii. Atunci, un regizor, după o riguroasă documentare, după o selecție în cadrul căreia a trecut în revistă 400 de cîini huski, a „spus" povestea lui Taro și Jiro și a celorlalți.

Pentru a supraviețui la pol, cîinii parcurg zeci de kilometri pe zi în căutarea hranei. În prima imagine, un atac în grup asupra unei foci, iar în a doua — Taro vinează cu succes o pasăre (stînga). Deri cade în apă și moare zdrobit de un bloc de gheață. Riki este rănit mortal de o balenă, iar Anko este dusă în larg de o bucată de gheață desprinsă de banchiză (dreapta, sus).

elanii, karibul, urșii, vulpile polare. Au, mai cu seamă, un sistem particular de vascularizare, care împiedică răcirea sîngelui la extremitățile corpului, spre inimă, sîngele își păstrează temperatura normală. (Să ne imaginăm ce i s-ar întîmpla unui om care ar sta cu picioarele goale pe zăpadă, la o temperatură de minus 50 grade!).

Cei 12 cîini liberi caută, tot timpul, hrana: „pescuiesc", atacă în haită foci, apoi micile animale polare. Aflîndu-se permanent amenințați — și nu numai — de nenumăratele capcane ale Antarcticii: o capcană apărută deodată, în care animalul dispare instantaneu, gheața închizîndu-se rapid, alunecările pe pereții de gheață ai aisbergurilor, banchizele care se detașează pe neașteptate, pornind într-o călătorie fără sfîrșit. Dar cele mai periculoase sînt rănile, cea mai mică zgîrietură aducînd moartea, întrucît animalul rănit nu mai poate străbate zecile de kilometri zilnici în căutarea hranei, iar sarea zăpezii împiedică orice cicatrizare. Selecție dură. Dispar cei mai slabi, imprudenții, cei prea temerari, rămîn cei mai inteligenți, dar și norocoși.

Poveștile de la pol sînt pline de fapte de adevărat eroism ale acestor prieteni ai omului, care și-au salvat stăpînul grație excepționalului lor devotament și adaptării perfecte la mediu. Astăzi, cîinii de tracțiune sînt din ce în ce mai rari. Eschimoșii folosesc pe scară largă vehicule cu motor, precum atît de răspîndite scutere de zăpadă, „skidoos". Din fericire, mai sînt pasionați care dresează și întreține echipajele de huski, aceste animale minunate, precum Taro și Jiro. Iar în ultimii doi-trei ani speranțele au renăscut, după ce o mare competiție de sănii trase de cîini atrage publicitatea și banii marilor companii de televiziune.

Lucian Oprea

Geologul francez Michel Siffre, căruia i s-au aplicat electrozi în vederea controlului activității musculare, a inimii și a creierului. El a trăit timp de 177 zile singur, într-o peșteră, departe de soare și de tot ceea ce i-ar fi putut indica trecerea timpului. Inconștient, Siffre și-a extins ciclul zi-noapte de 24 de ore pînă la 51 de ore și trei sferturi. Experiența sa ar putea fi de folos în studiul comportamentului organismului uman în timpul zborurilor îndelungate în spațiu.

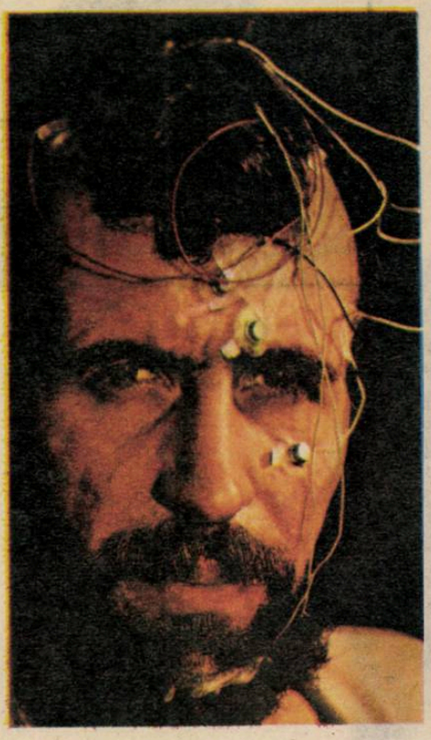

ȘASE LUNI SINGUR ÎN PEȘTERĂ

Cuprins de letargie, stau pe o piatră în peștera Midnight din apropiere de Del Rio, Texas. Am lăsat în urmă 100 de zile de singurătate ; mă așteaptă încă două luni și jumătate la fel de solitare. Deocamdată nu știu nimic despre aceasta pentru că trăiesc „în afara timpului", departe de calendare și ceasuri, de soare și lună, departe de tot ceea ce m-ar putea ajuta să determin, printre altele, ritmul natural al vieții omului.

Aparatele de control și electrozii sînt în cort, nefolosite. Mă obsedează două idei : îmi pierd o parte din viață în această experiență stupidă ; trebuie să părăsesc imediat Midnight.

Gîndurile îmi par lipsite de logică și luciditate. Într-adevăr activitatea mintală a slăbit temporar. Am început plin de curaj. Asociații mei și-au pierdut luni de zile cu pregătirea locuinței mele subterane.

Au transportat materialele cu multă dificultate pe galeria verticală de circa 30 m care duce la fundul peșterii. Într-o încăpere maiestuoasă asociații mei au construit o platformă de lemn pe care au înălțat un cort de nailon. L-au utilat cu tot ceea ce au considerat necesar : mobilă, echipament științific, frigider, hrană, apă potabilă.

Într-o după-amiază de februarie m-am deplasat în Texas, în apropiere de Del Rio, am zîmbit camerelor de televiziune și fotografilor, le-am spus reporterilor cîteva banalități, mi-am îmbrățișat mama și am sărutat-o pe Nathalie cu care mă căsătorisem în urmă cu un an. Am început coborîrea în galerie și am mai aruncat o privire în urmă. Am văzut fața Nathalici conturîndu-se în deschizătura peșterii.

Locuința-laborator este inundată de lumină în timp ce locatarul stă gînditor pe o piatră. Cortul echipat cu tot ceea ce este necesar îi oferă un adăpost psihologic unde se poate retrage din vastitatea peșterii.

Timp de 6 luni nu mai aveam să văd nici o figură umană și nici o imagine la lumina zilei.

Ziua a 5-a. Am început să trăiesc în „cicluri", nu în zile. Experimentele anterioare au demonstrat că la început ciclurile nu diferă prea mult de ritmul normal al oamenilor de 24 ore. Condițiile sînt bune, temperatura constantă. Fără intervenție umană, întunericul este absolut, liniștea totală.

Primele cicluri le petrec în plină activitate. Mă trezesc și îi informez pe cei de la suprafață la telefon. În conversațiile telefonice se evită orice referire la timp. La apelul meu telefonic lumina — controlată de la suprafață — inundă cortul și platforma. „Ziua" mea include anumite teste care necesită mai mult de patru ore. Îmi iau tensiunea, îmi verific prin diferite metode acuitatea mentală, memoria și dexteritatea manuală. Simulez mersul pe bicicletă pe circa 3 km, execut 5 trageri la țintă pentru a testa coordonarea mișcărilor.

În timpul liber mătur. Rocile din împrejurime se descompun într-un praf alb fin care acoperă totul și se amestecă cu resturile de guano ale unei colonii de păsări dispărute. Inhalarea unei asemenea pulberi timp mai îndelungat poate provoca uneori o boală fatală numită histoplasmosis. Încerc să nu respir în timp ce mătur. Simt prima licărire de teamă. Oare acumularea acestui praf inhalat de mine timp de șase luni îmi va afecta plămînii ?

Sînt familiarizat cu riscurile vieții subterane. Am mai efectuat experimente pentru controlul și urmărirea ritmului veghe-somn în afara cunoașterii timpului în peștera Scarasson din Alpi, unde după 63 de zile am ieșit în urma stresului insuportabil, pe jumătate inconștient.

De data aceasta s-au făcut investiții de circa o jumătate de milion de dolari. Mi se înregistrează periodic temperatura, electrozii de pe bust urmăresc ritmul cardiac ; alți electrozi aplicați pe cap și pe față îmi înregistrează durata și profunzimea somnului. Dr. Malcom Smith de la National Aeronautics and Space Administration îmi supraveghează dieta.

Am promis că mă voi bărbieri zilnic, lăsîndu-mi perciunii pentru a fi măsurați de prof. Franz Halberg de la Universitatea din Minnesota. Se crede că creșterea bărbii reflectă activitatea hormonală ; acesta vrea să verifice dacă bărbații au un ciclu similar cu cel menstrual.

Ziua a 24-a (ciclul 20). Perioadele de slăbiciune alternează cu cele de activitate intensă. Trăiesc, fără să știu, în cicluri de 20 de ore. După verificările obișnuite deconectez aparatele și încep să explorez peștera. Pășesc repede prin pulberea de guano și găsesc, într-un cotlon îndepărtat, niște stalactite de o frumusețe singulară, ca și niște resturi care par oase fosilizate.

În cea mai mare parte însă, îmi petrec viața pe platforma mea. Mă bucur de luxul pe care nici nu-l visam în peștera Scarasson. Prin bunele oficii ale doctorului Smith de la NASA, Marriott In-Flite Servicer m-a aprovizionat cu hrană congelată identică celei consumate de astronauții de pe Apollo 16

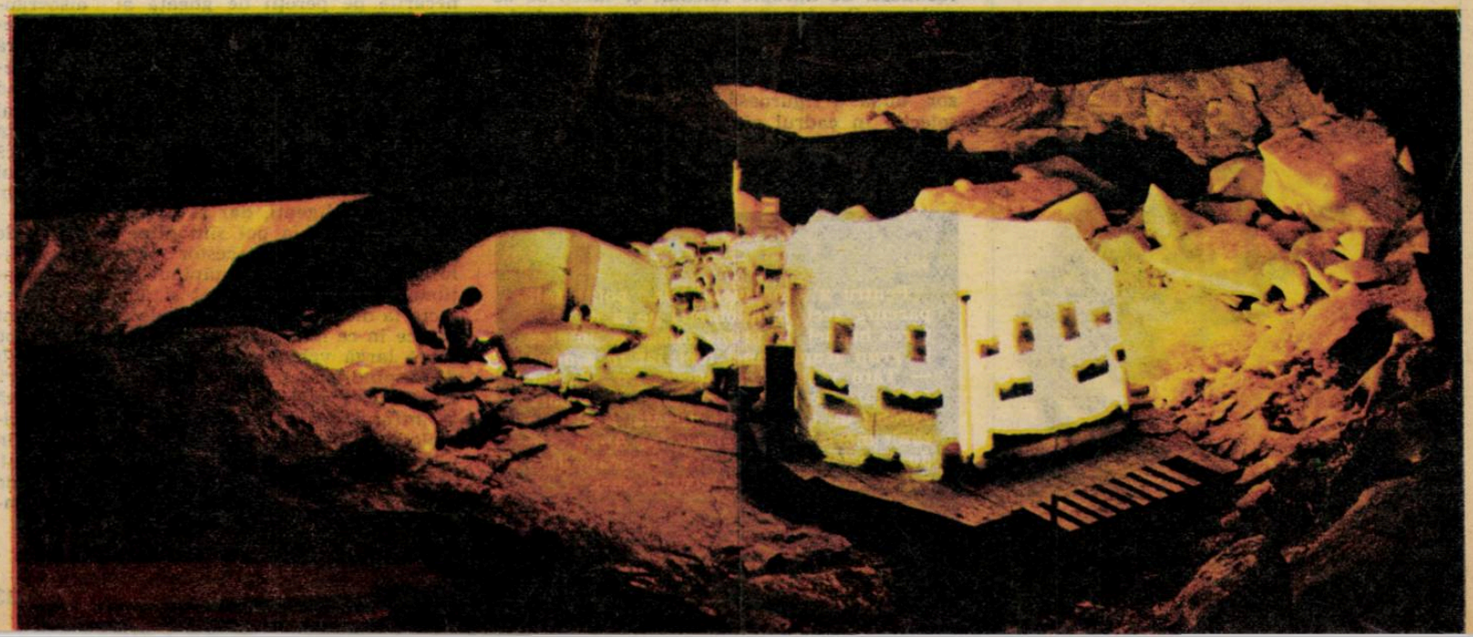

După efectuarea obligațiilor monotone de cîntărire, bărbierit și aplicarea electrozilor pentru înregistrarea somnului, Siffre se relaxează citind o carte.

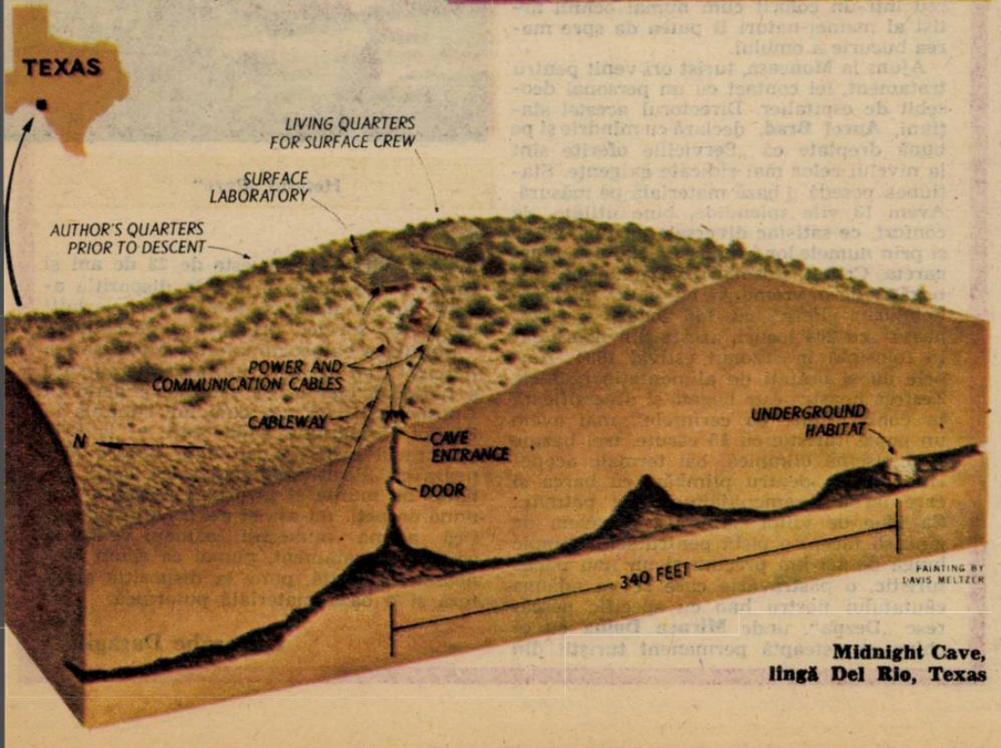

Midnight Cave, lîngă Del Rio, Texas

inaintea și în timpul zborului. Dr. Smith vrea să determine efectele schimbării ritmului psihologic prin nutriție.

Mi s-a întîmplat o nenorocire, nu mai funcționează magnetofonul. Am contat mult pe muzică pentru a-mi susține moralul în zilele singuratice care vor urma. Acum nu mai am decît cărți. Și acestea mucegăite.

Aud zgomotul unui șoarece în întuneric. Pun curse pentru eradicarea acestei potențiale surse de infecție. În prima „noapte" am prins un mascul și o femelă de proporții. Apoi am mai prins cîteva perechi. Curios, fiecare pereche prinsă este mai mică decît cea dinainte. Se hrănesc într-o anumită ordine ? Cred că am exterminat întreaga colonie de șoareci.

Ziua din subteran începe cu o masă care se servește și astronauților : filet mignon, spanac și cartofi care asigură o nutriție corespunzătoare.

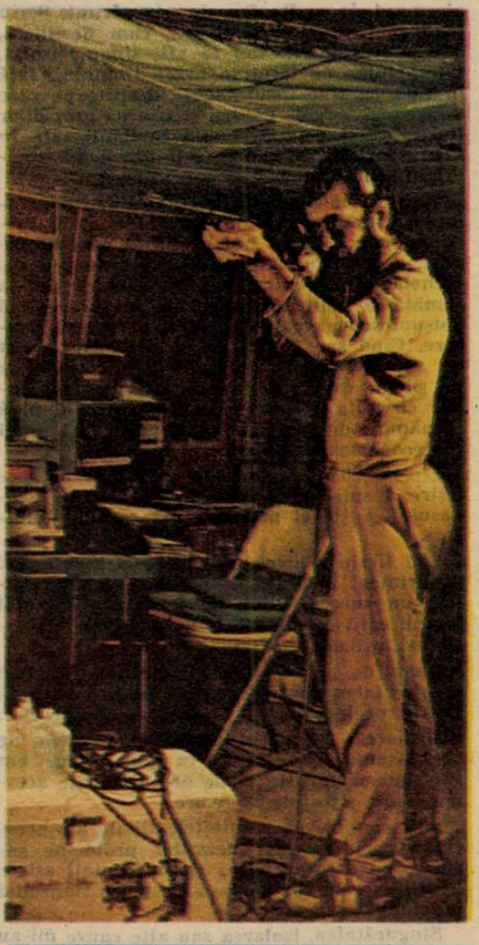

Cînd se trezește Siffre telefonează bazei de la suprafață pentru a aprinde lumina. Apoi efectuează experimentele de rutină : măsurarea pulsului, a tensiunii și tragerea la țintă pentru testarea reflexelor.

Ziua a 77-a (ciclul 63). Am depășit timpul cît am stat în Scarasson (de fapt, fără să știu, îl depășisem în urmă cu două săptămîni). Sînt în formă excelentă. Observ totuși o fragilitate a memoriei. Nu-mi amintesc nimic din ceea ce am făcut ieri. Am uitat toate evenimentele din această dimineață. Dacă nu notez imediat, uit totul. Încep să încerc un resentiment față de telefon. Departe de a-l considera confort, prezența lui îmi reamintește tot timpul că sînt singur, mă face să mă simt captiv.

Ziua a 79-a **(ciclul 65). Citesc cîteva rînduri scrise de speologul francez Corentin Queffélec. După explorarea unei peșteri adînci de circa 1 200 m a realizat că avea vîrsta de 40 de ani și că nu va mai putea face niciodată acest lucru. Eu am deja 33 de ani ! Oare sînt aproape de sfîrșitul carierei ?**

De ce stau aici în timp ce puteam avea o activitate profesională la suprafață ? Spun mereu printre dinți la telefon : „J'en ai marre !" (M-am săturat !). La celălalt capăt vechiul meu prieten Gerard Cappa mă liniștește „Da, da, totul merge bine". „M-am săturat !" strig și închid telefonul. Sînt copleșit de disperare, mă autocompătimesc. Stau adeseori neclintit pe o piatră. Forțat de reminiscențele unui simț al datoriei, lupt cu tentația de a deconecta totul, de a rupe orice legătură. Îmi reamintesc visele mele din copilărie de a explora peșterile în căutarea urmelor civilizației Maya. Aveau atît de multă importanță. Încerc să-mi imaginez America Centrală... Guatemala. Pămînturi bogate, pline de viață, sub strălucirea soarelui.

Ziua a 86-a **(ciclul 72). Stau nemișcat și mă forțez să nu mă gîndesc la nimic. Îmi vine în minte cea mai bună soluție : sinuciderea. Voi face, desigur, să pară că a fost un accident. Nathalie va încasa asigurarea. Apoi renunț la idee ; pentru a-mi finanța experimentele am făcut datorii considerabile. Părinții mei vor fi obligați să plătească. Tata este muncitor.**

Ziua a 156-a **(ciclul 130). Am momente de spaimă. Văd în oglindă că mi-au apărut alarmant de multe fire de păr cărunt. Scriu în jurnal următoarea frază, cam dezlînată, dar adevărată : „Cînd te afli singur, izolat, într-o lume cu totul în afara timpului, față în față cu tine însuți, toate măștile pe care le ascunzi — cele pentru păstrarea propriilor iluzii, ca și cele destinate imaginii tale în fața celorlalți —, cad în cele din urmă, uneori cu brutalitate".**

Ziua a 179-a **(ciclul 151). Îmi fac programul și testele mecanic. Sună telefonul. Prietenul meu Gerard îmi spune că este 10 august, o zi furtunoasă și că experimentul s-a încheiat. Sînt contrariat ; credeam că sînt la jumătatea lunii iulie. Apoi, pe măsură ce mă obișnuiesc cu realitatea simt o imensă ușurare. Cînd sar fericit de pe platformă, simt un șoc electric puternic de la electrozii de pe piept, care mă fac să mă încovoi. Judec cu atîta greutate încît mă încovoi pînă la pămînt de trei ori înainte de a mă gîndi să deconectez electrozii.**

Ziua a 205-a **(ciclul 175). Mă îndrept spre ieșire. Inspir aerul curat al sud-vestului Texasului. Soția și prietenii mă salută tumultuos.**

Mai tîrziu aflu că este cel mai îndelungat experiment în afara timpului și că a constituit un succes. Plîng de fericire. Cele mai semnificative rezultate sînt analizate de fiziologi, psihologi, chimiști.

Benzi de magnetofon kilometrice au fost trimise laboratoarelor NASA unde așteaptă să fie prelucrate cu ajutorul computerelor.

Urmăresc graficul perioadelor mele de veghe-somn și constat că în două rînduri am tins spre cicluri de 48 de ore. Cu toate acestea media a fost de 28 de ore.

Sînt convins că rezultatele finale ale acestui experiment vor dezvălui probleme serioase cu care ar putea fi confruntați astronauții care se vor deplasa în spațiu timp mai îndelungat.

Singurătatea, izolarea sau alte cauze mi-au deteriorat activitatea mentală și dexteritatea în timpul șederii mele în Midnight Cave.

Chiar și acum la mult timp după terminarea experimentului am adeseori lapsusuri și mi-a slăbit vederea. Sufăr de unele tulburări psihice pe care nu le înțeleg.

Și visez Guatemala.

Mioara Chirilă

LA MONEASA, ÎN APUSENI

Venind dinspre Arad pe calea ferată ce face legătura cu Bradul și trecînd prin Șiria lui Ioan Slavici, prin Pîncota, Ineu și pînă la Sebiș, de unde ne mai despart 20 km pînă la stațiunea balneoclimaterică Moneasa, trecem printr-un cadru de o rară frumusețe a naturii. Odată ajunși în această veche dar mereu întinerită stațiune balneoclimaterică, putem afla o mulțime de lucruri folositoare, și care te îndeamnă a reveni. Nu în ultimul rînd și pentru izvoarele de ape, slab radioactive și mineralizate, ce se află aici, recomandate în tratarea a numeroase afecțiuni.

Stațiunea este așezată la o altitudine de 290 m la poalele masivului Codru-Moara din minunații Carpați de Apus, masiv care ține brusc chiar de lîngă vilele stațiunii pînă la înălțimi de 1 112 m cum ar fi spre exemplu vf. Izoi spre care turiștii fac în sezon numeroase ascensiuni în drumeții de neuitat, trecînd pe poteci cu văi ce-și cîntă apele spre pîrîul Moneasa, apoi către Crinul Alb, prin poieni însorite aflate mereu într-un colorit cum numai ochiul artist al mamei-naturi îl putea da spre marea bucurie a omului.

Ajuns la Moneasa, turist ori venit pentru tratament, iei contact cu un personal deosebit de ospitalier. Directorul acestei stațiuni, **Aurel Brad,** declară cu mîndrie și pe bună dreptate că „Serviciile oferite sînt la nivelul celor mai ridicate exigențe. Stațiunea posedă o bază materială pe măsură. Avem 13 vile splendide, bine utilate, de confort, ce satisfac diversele gusturi, chiar și prin numele lor frumoase : Narcisa, Margareta, Crinul, Rosmarin... Dar ne-am îmbogățit de-o vreme și cu două moderne hoteluri : „Parc" cu 146 locuri și „Moneasa" cu 204 locuri, acesta din urmă dat în folosință în sezonul estival 1984. Ambele au și unități de alimentație publică. Zestrea noastră este bogată și diversificată în conformitate cu cerințele : mai avem un popas turistic cu 15 căsuțe, trei bazine și o piscină olimpică, băi termale acoperite, un lac pentru plimbări cu barca și care iarna îl amenajăm pentru patinaj : Ca idee de viitor subliniez că avem de gînd să facem o pistă pentru schi olimpic lungă de 1,5 km precum și un nou popas turistic, o păstrăvărie care se va adăuga căutatului nostru han cu specific pescăresc „Dezna", unde **Mirnea Doina** cu echipa sa așteaptă permanent turiștii din stațiune ori pe cei ce trec în drumeție spre Bihor, spre munți. Pe sezon turistic pe la acest han înzestrat cu 4 eleștee, 10 căsuțe de dormit, un salon specific etc. trec circa 4 mii de turiști sau oameni aflați în drumeție".

Dar cum tot de la directorul **Aurel Brad** am aflat că centrul de greutate al stațiunii s-a mutat spre noul și modernul Complex „Moneasa", i-am trecut pragul cu curiozitatea firească de a afla de ce „inima" stațiunii a devenit tocmai acest Complex.

Însoțit de tovarășul **Moise Costea,** am pășit pragul modernului complex. Mai întîi am luat contact cu o nouă bază de tratament care, funcțional, a înlocuit vechea bază ce a intrat în renovare, și care avea o capacitate doar de 200 persoane pe serie față de noua bază care are capacitatea de 1 000 persoane pe serie !! Aici se fac sub atenta îndrumare a unui personal de specialitate (5 medici specialiști și 40 de asistente medicale) băi galvanice, hidroterapie, băi de lumină, împachetări în parafină, magnetodiaflux, mecanoterapie, ultraviolete, aerosoli, dușuri și băi termale. La Moneasa se tratează afecțiuni ale aparatului locomotor, ale sistemului nervos periferic (datorită microclimatului din stațiune), ale tubului digestiv și glandelor sale anexe — îmi specifica **dr. I. Schmidt.** Practic se recomandă stațiunea balneoclimaterică celor ce suferă de gastrite cronice hiperacide, hiperkinetice, gastroduodenite cronice, ulcer, diskinezii biliare ; celor ce se află în convalescență după boli infecțioase reumatice, celor surmenați ori suferinzi de astenii nervoase.

Moderna bază de tratament comunică printr-o pasarelă închisă cu hotelul care are, așa cum spunea **Eufrosina Brad,** amfitrionul acestuia, „97 de camere cu 204 locuri confortabile, un salon TV, o sală pentru citit presa, frizerie-coafură, alte utilități și nu în ultimul rînd un personal în număr de 25, amabil și prompt în servicii în frunte cu recepționera-șef Maria Coroi".

Desigur, cum e și firesc, complexul „Moneasa" înglobează și o unitate de alimentație publică condusă de **Ioan Soiată** și deservită de un colectiv de 27 de încadrați

Hotelul „Parc"

a căror vîrstă medie este de 23 de ani și care cu devoțiune se află la dispoziția abonaților la masă și a tuturor celorlalți turiști, cu servicii prompte și de calitate.

Stațiunea balneoclimaterică Moneasa s-a îmbogățit an de an, a întinerit mereu spre a fi tînără mereu. Ea este azi o perlă în Apuseni. Și dacă așa cum îmi sublinia la Biblioteca stațiunii **Dida Marc** — la 1874 cărturarul Iosif Vulcan nota despre Moneasa că „Pozițiunile romantice, aerul sănătos de munte și izvorul vindecător" adună oaspeți, tot așa și azi o natură benefică adună numeroși oameni veniți la odihnă și tratament, numai că acum Moneasa, întinerită, pune la dispoziția acestora și o bază materială puternică.

Gheorghe Daragiu

OCHIUL

Ochiul este cel mai fascinant punct de întîlnire între două universuri: lumea exterioară şi lumea secretă a fiecărui individ. Organ al vederii, ochiul captează formele şi culorile care îl înconjoară; este ecranul translucid pe care se proiectează şi sînt exprimate sentimentele noastre. Fotograful suedez Lennart Nilsson care a mai realizat spectaculoase reportaje despre plămîni, inimă, artere, care a dezvăluit tainele creării vieţii în uterul unei femei, ne arată într-o lumină nouă, pasionantă şi utilă, atît pentru cercetători cît şi pentru profani, alte enigme ale naturii. De data aceasta pătrunde cu obiectivele sale sofisticate în adîncul ochilor noştri. Imaginile realizate de Lennart Nilsson, pe toate scările de mărimi, au precizia unor planşe anatomice şi frumuseţea peisajelor fantastice. Ele ne oferă o nouă şi minunată lecţie de anatomie dezvăluindu-ne misterele acestei camere obscure prin care lumina universului se revarsă în creierul nostru.

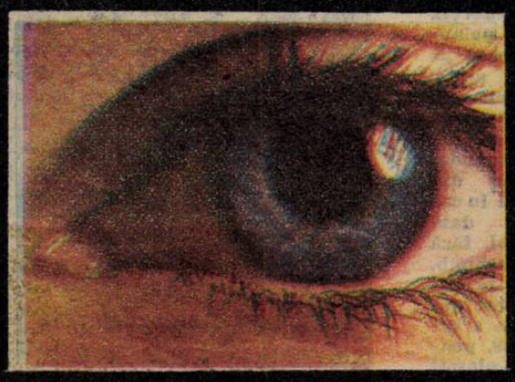

Ochiul aşa cum îl vedem şi aşa cum ne face Lennart Nilsson să îl descoperim. Fotografia luată din profil arată curbura albastru deschis a corneei, apoi cristalinul albastru închis. Pupila este dilatată la maximum şi irisul nu este vizibil. Corneea nu este irigată direct de vase sanguine. Ea este hrănită de umoarea apoasă care se află între aceasta şi cristalin. Nu cunoaşte anticorpi şi din acest motiv grefele de cornee nu provoacă reacţii de respingere.

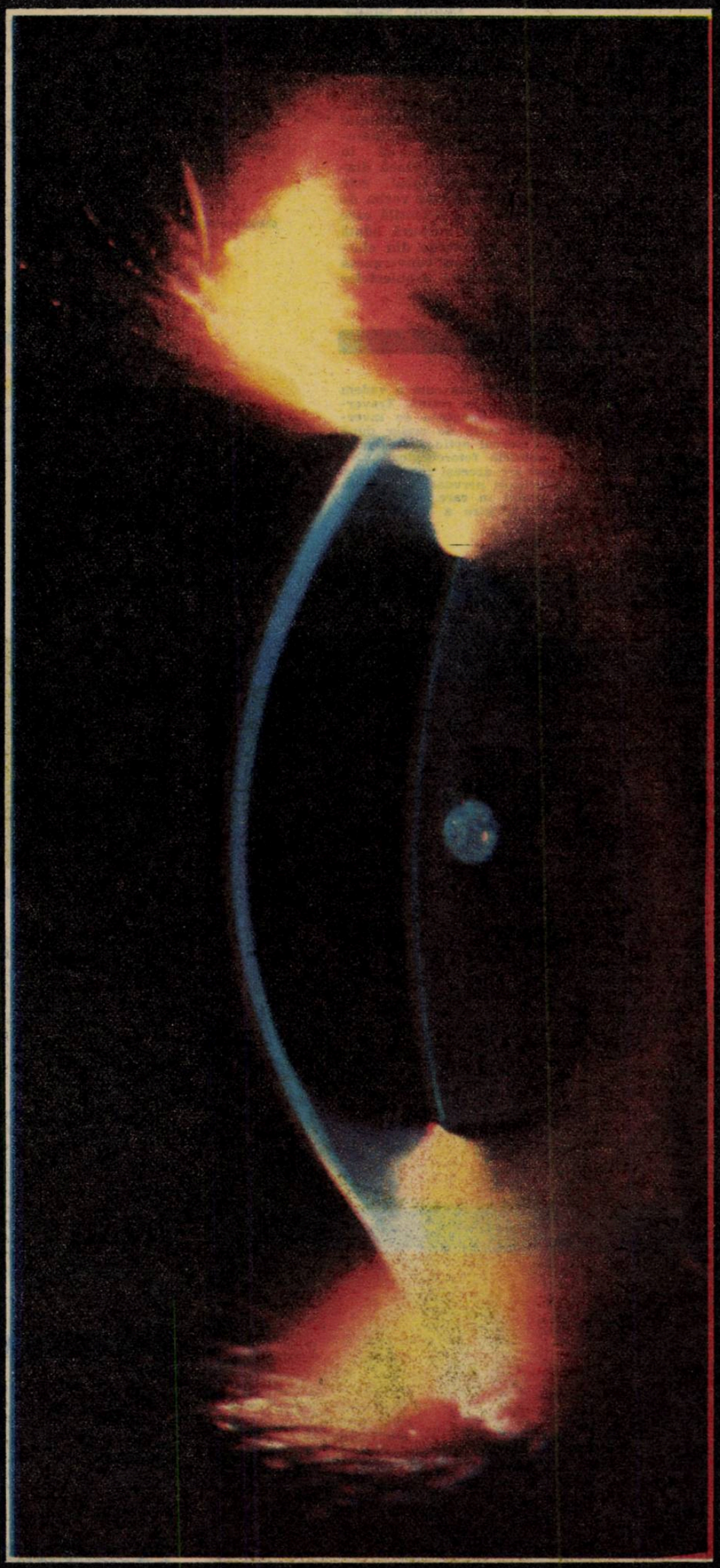

PUPILA

dezvăluie misterul camerei obscure.

Lumina străbate mai întîi un mediu transparent format din cornee și umoare apoasă, apoi lentila biconvexă formată de cristalin. Trecînd prin cristalin imaginea se inversează. Apoi traversează o altă zonă transparentă, corpul vitros, înainte de a se proiecta pe retină. Dacă diametrul antero-posterior al ochiului este prea lung, imaginea se formează înainte de retină, într-un „punct" greșit și în acest caz este vorba de miopie. Dacă diametrul este prea scurt, punctul focal este în spatele retinei. În acest caz este vorba de hipermetropie. Cristalinul este o lentilă care își poate modifica linia de curbură odată cu grosimea. Cu vîrsta, își pierde din elasticitate și își mărește cu greu convergența pentru a prinde imaginea clară a obiectelor apropiate. Acesta este prezbitismul.

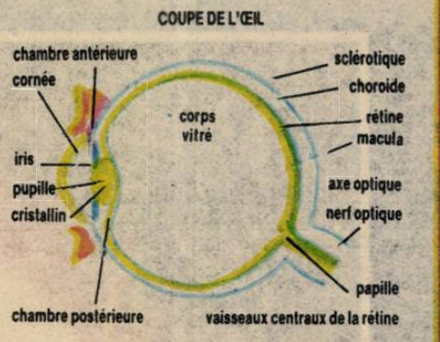

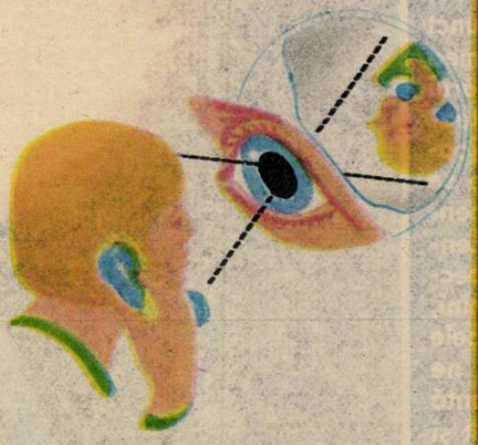

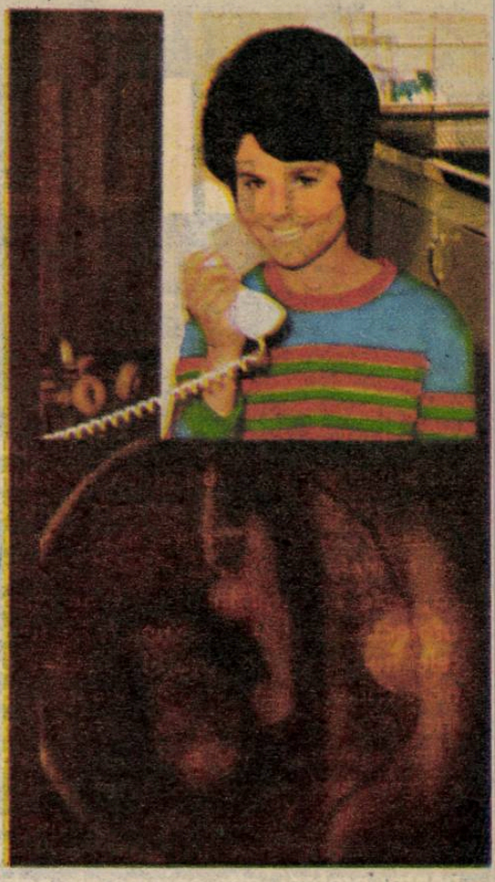

● Tînăra care telefonează așa cum o vedem și așa cum este proiectată pe retină. Traversînd lentila cristalinului imaginea se inversează și apoi este redresată de creier după transmiterea de către nervul optic a mesajelor provenind de la celulele fotoreceptoare. Nu toată suprafața retinei are aceeași receptivitate. Cele mai multe ramificații nervoase se află în zona din dreptul pupilei în care se proiectează obiectele privite, pentru a fi cît mai bine percepute de creier.

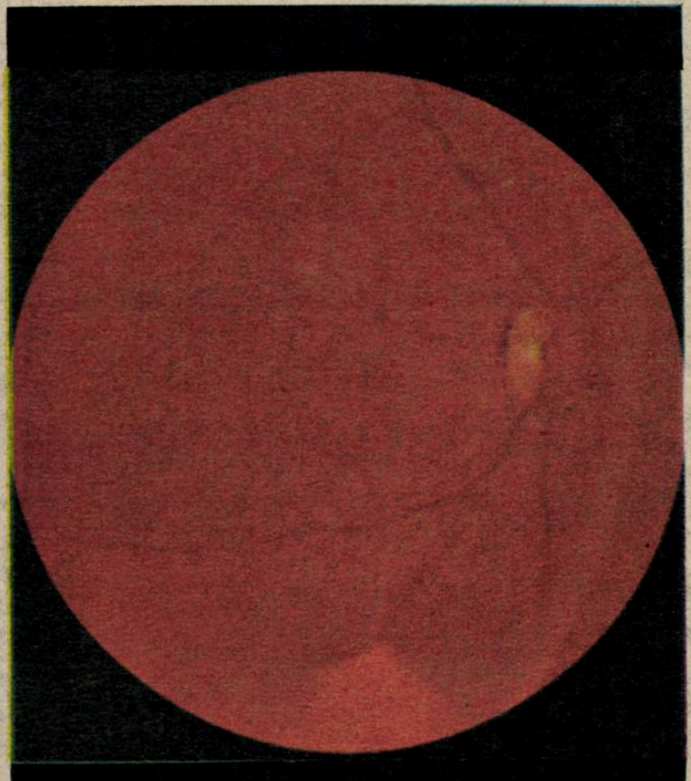

RETINA

se prezintă ca un film rulat invers.

Bogata rețea de vase sanguine i-a dat numele retinei, denumire veche, care înseamnă în limba franceză „filet" sau „pînză de paianjen". Imaginile se fixează pe retină, dar nu rămîn acolo, fiind șterse repede pentru a nu încărca creierul. De asemenea clipitul pupilei este de cele mai multe ori comandat de semnalele care vin din creier și se accentuează în caz de emoție. De fiecare dată cînd clipim sîntem orbi, fără să ne dăm seama. În schimb, lumina, pentru a fi „primită" trebuie să traverseze rețeaua de vase sanguine a retinei și fibrele nervoase, pentru că receptorii sînt plasați pe partea posterioară a retinei. Pe scurt, retina se prezintă ca un film fotografic rulat invers.

Fundul retinei (deasupra) așa cum îl vede un oftalmolog și (dedesubt) cu imaginea unei mîini. Cercul galben este o zonă oarbă care nu percepe imaginea degetului. La dreapta, secțiune prin „macula" pe care se formează imaginea cu cea mai mare precizie datorită fotosensibilității ei.

CELULELE SENSIBILE ALE RETINEI

După ce a traversat obiectivul şi lentilele aparatului nostru vizual, imaginea impresionează celulele sensibile ale reţinei. Veritabilă placă receptoare a luminii, retina prezintă două tipuri de receptori : celule rotunde şi alungite (bastonaşe). Primele facilitează vederea imaginilor color, ele percep lumina zilei. Celelalte, funcţionează la lumină slabă, pentru vedere crepusculară sau nocturnă, distingînd conturele. Aceste celule sînt foarte numeroase (120 milioane), predominînd la periferia retinei. Cele circa 7 milioane de celule rotunde sînt îngrămădite în jurul axului vizual. În această zonă se captează detaliile şi culorile. În schimb zonele periferice cu celule sub formă de bastonaşe au o sensibilitate mai mare bine cunoscută de astronomi : cînd aceşti savanţi cercetează stele care luminează foarte slab, ei privesc alături de zona care trebuie prospectată. Astfel, imaginea apare într-o porţiune paracentrală a retinei, care este mai sensibilă la lumina slabă.

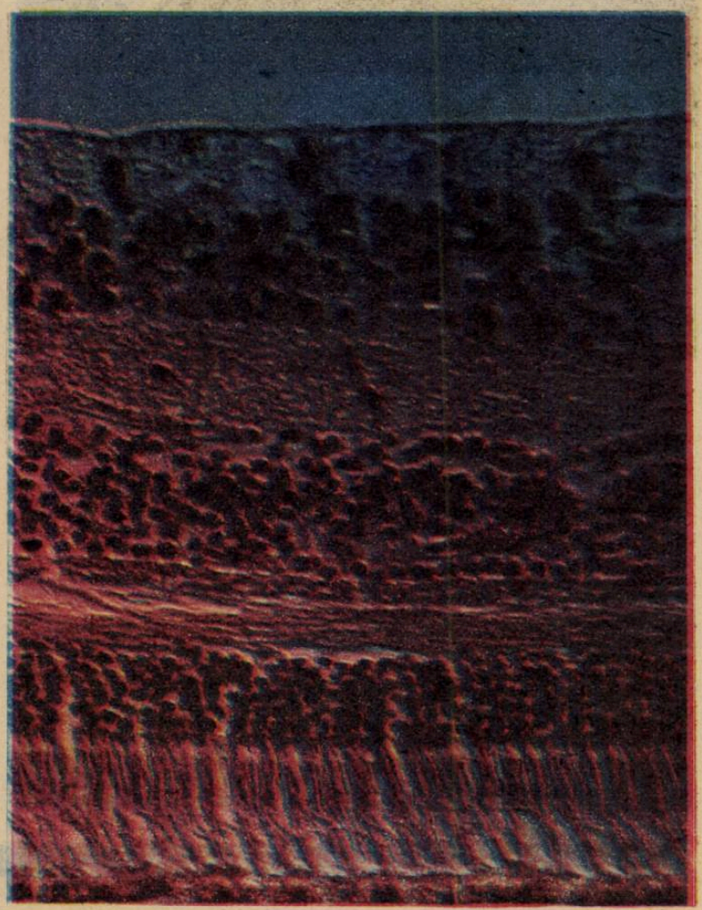

Celulele rotunde şi cele alungite (bastonaşele) captează mesajul luminos. Acesta traversează întîi toate straturile retinei. Va trebui să le retraverseze pentru a fi condus la primele fibre optice care vor transmite imaginea la creier sub formă de impulsuri nervoase.

IRISUL

Irisul este partea colorată a ochiului, aceea care, prin infinita sa diversitate, conferă personalitatea figurii, care îi face să viseze pe poeţi, pe îndrăgostiţi, dar şi pe geneticieni. Este în realitate un muşchi circular care se contractă pentru a reduce diametrul acelui orificiu care este pupila, atunci cînd lumina este prea puternică. Trebuie să fie suficient de opac pentru a servi drept diafragmă pentru cristalinul suspendat în spatele său, care este format din lamele fine, ca nişte foi de ceapă, care se bombează mai mult sau mai puţin pentru „acomodare". Cînd copiii sînt lipsiţi de pigmenţi — o afecţiune congenitală numită albinism — acestea sînt ucise de lumina prea violentă. Primele celule ale irisului se dezvoltă în embrion şi în tot timpul vieţii se adaugă noi celule, astfel că se poate spune că acesta este singurul organ al corpului uman a cărui dezvoltare nu se opreşte niciodată şi a cărui îmbătrînire începe înainte de naştere. După părerea unor oameni de ştiinţă, iridologia sau studiul irisului permite depistarea unor boli prin observarea petelor care apar pe iris.

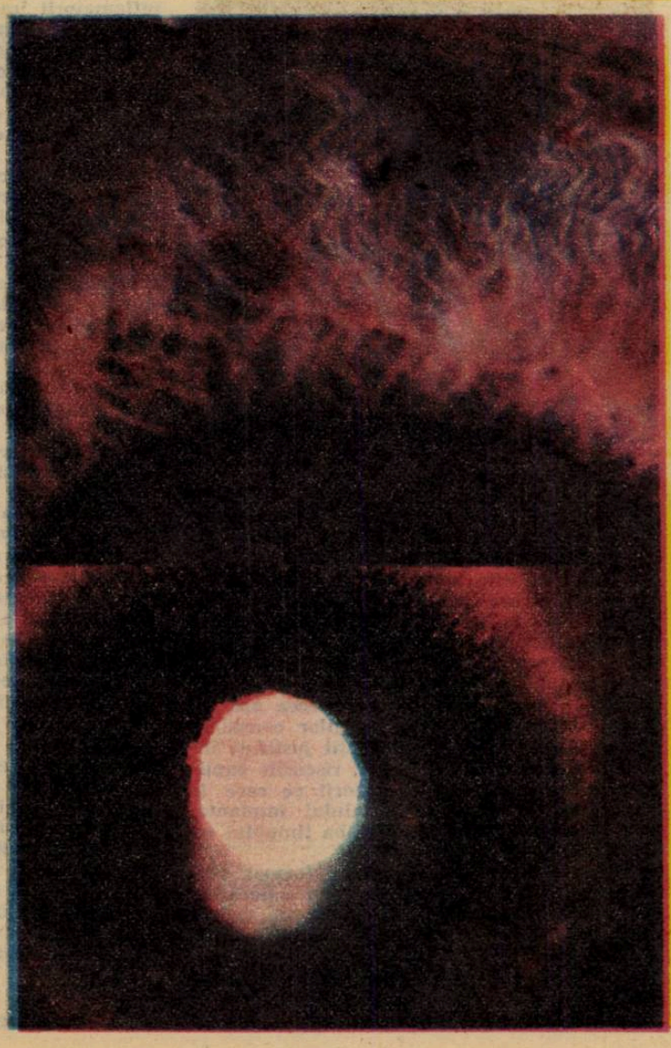

O parte a irisului, mărită. Irisul se compune din două straturi de ţesuturi din care unul, care este în jurul pupilei, are suprafaţa neregulată ; acele minuscule scobituri şi ridicături determină culoarea.

Stînga : fotografie a ochiului văzut din interior, ca şi cum aparatul ar fi plasat pe retină.

Deasupra : sistemul de susţinere a cristalinului : fibre comandate de muşchi, care îi modifică forma.

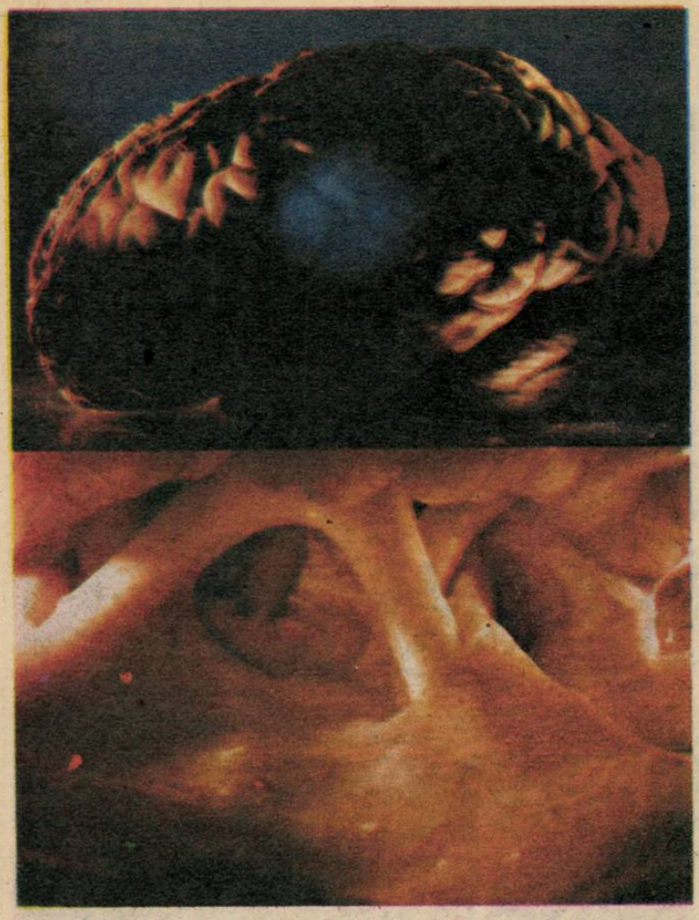

CREIERUL

Lumina se revarsă pînă la capătul nervului optic. În creier se suprapun cele două imagini plate, care nu sînt perfect identice, pentru a se putea percepe în relief. Imaginea provenind din cîmpul vizual stîng al fiecărui ochi este proiectată în partea dreaptă a creierului și cea provenind din cîmpul vizual drept este proiectată în stînga. Influxul luminos se transmite creierului pe căile optice. Este curios că celulele receptoare sînt situate în fața craniului, în orbite, în timp ce percepția se realizează în spate, sub occipital. Deci căile optice au o lungime de circa 20 cm, ceea ce explică faptul că este suficientă o dereglare minimă, chiar dacă ochii sînt intacți, pentru ca vederea să fie afectată. Dar datorită laserului și a microchirurgiei în prezent pot fi tratate numeroase maladii oculare.

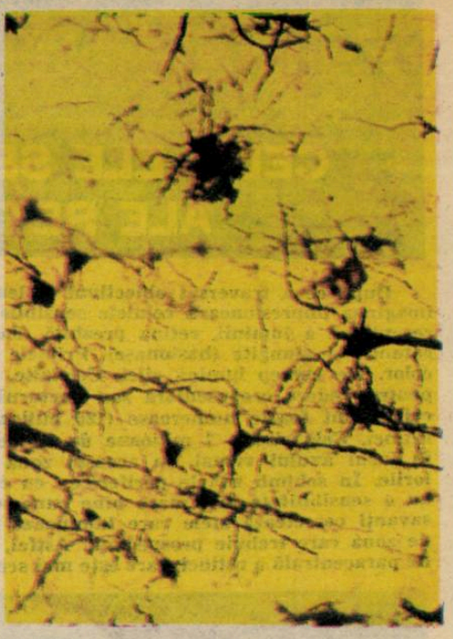

Țesutul cerebral este reprezentat în fotografie de culoarea galbenă, iar celulele vizuale în negru. Acestea sînt situate în stratul cerebral în care sînt percepute imaginile (sus). Centrul vizual este colorat în roșu (stînga sus). Stînga jos — creierul și rețeaua optică deasupra unei cavități osoase în care se află hipofiza.

Ce știm despre... CRISTALINUL ARTIFICIAL?

În ochiul nostru transformarea excitației luminoase în senzație luminoasă, se realizează la nivelul retinei. În drumul lor spre retină razele de lumină trec succesiv prin mai multe porțiuni transparente care formează împreună un sistem optic de mare finețe. Urmărite în sens antero-posterior, mediile transparente ale globului ocular sînt : corneea, umorul apos, cristalinul și vitrosul. Lipsa de transparență a unuia din aceste elemente face imposibilă perceperea corectă și clară a imaginilor.

Cristalinul are forma unei lentile biconvexe și se află situat în globul ocular în plan frontal. Pierderea transparenței cristalinului poartă în patologie denumirea de cataractă. Tratamentul este în principiu chirurgical și constă în scoaterea după una din multiplele tehnici existente a cristalinului cataractat, din globul ocular. Un ochi operat de cataractă se numește ochi afak, iar starea respectivă — AFAKIE. Din punct de vedere optic, valoarea cristalinului extras este de 10—12 D. Cu alte cuvinte pentru ca imaginea obiectelor privite să se formeze tot pe retină, la un ochi afak, va fi necesară o corecție optică. Există trei moduri de bază prin care se poate suplini în parte funcția cristalinului extras, și anume : lentilele aeriene (ochelari), lentile de contact și lentile intraoculare (cristalin artificial sau pseudofak).

Cristalinul artificial poate fi considerat astfel ca o proteză intraoculară folosită în corectarea afakiei ; este așadar o mică lentilă pe care chirurgul o implantează în interiorul globului ocular, în ideea de a înlocui cristalinul extras. De obicei introducerea cristalinului artificial în ochiul afak se face în aceeași ședință operatorie cu scoaterea cristalinului cataractat — cu excepția cataractei traumatice la copil.

Primul cristalin artificial a fost introdus în 1949 de către H. Ridley. În timp, numeroși autori s-au preocupat de această problemă devenind partizani sau adversari ai metodei, în funcție de rezultatele obținute, de posibilitățile tehnice ale momentului în care și-au desfășurat activitatea, precum și de oportunitatea alegerii cazurilor. Există astăzi peste douăzeci de tipuri de cristaline artificiale care diferă prin formă, prin locul de implantare intraocular, precum și prin modul de fixare chirurgicală.

Un cristalin artificial — indiferent de tip — are o porțiune centrală care reprezintă partea optică și una periferică destinată fixării de țesuturile oculare din jur. Materialul cel mai avantajos folosit la fabricarea porțiunii optice, este polimetilmetacrilatul. Porțiunea de fixare, poate fi făcută din același material, — la anumite tipuri — sau din : nylon, polipropilen sau metal (platină, iridium-titan).

Implantul de cristalin artificial s-a răspîndit foarte mult în ultimii zece ani. În prezent majoritatea oftalmologilor consideră că avantajele acestei intervenții justifică într-un mare număr de cazuri, riscurile suplimentare intra și postoperatorii pe care le presupune. Toleranța materialului implantat este în general bună, deși proba timpului nu este încă perfect concludentă.

Pacientul va fi întotdeauna informat asupra avantajelor și dezavantajelor fiecăreia din opțiunile posibile. Din punct de vedere optic, implantul de cristalin asigură teoretic corecția perfectă. Dar nu trebuie ignorat faptul că implantul cristalinului artificial reprezintă, presupune gesturi intraoculare în plus cu riscuri noi pentru pacient. Fața posterioară a corneei sau în limbajul medical entoteliul corneean, este o structură foarte sensibilă ce nu trebuie traumatizată. Pe de altă parte, lentila în sine reprezintă un corp străin introdus în ochi și poate da uneori reacții inflamatorii imediate sau tardive. Pacientul căruia i s-a implantat un cristalin artificial va trebui supravegheat atent și controlat mai des cel puțin în primul an de la intervenție. Îngrijirile postoperatorii atente și competente au făcut ca acest risc să fie redus la minimum în perioada actuală. Pacienții, de cele mai multe ori, nu au pregătirea necesară să înțeleagă riscurile unei intervenții ; de aceea trebuie să comunicăm cu ei în termeni cît mai potriviți și adaptați fiecăruia în parte.

Dacă există condițiile tehnice necesare implantului unui cristalin artificial, atunci contraindicațiile rămîn legate mai ales de starea generală a pacientului și de starea ochiului de operat. Nu vor intra în discuție pacienții cu stare generală precară, cu boli de sînge și cu stări patologice cu apărare imunitară slabă. De asemenea nu se va pune problema implantului de cristalin artificial la monoftalmi, la miopiile forte, la ochii ce au avut anterior o deslipire de retină, la ochi cu retinită diabetică sau hipertensivă sau la ochi ce prezintă o inflamație cronică.

Indicația cea mai frecventă o constituie cataracta traumatică unilaterală la persoane tinere, încă în activitate, la care corecția optică cu lentile aeriene nu poate intra în discuție, și la care s-au făcut investigațiile necesare pentru a infirma preoperator existența altor leziuni în spatele cristalinului cataractat. Vor beneficia de asemenea și pacienții cu cataractă senilă monolaterală și fără alte complicații oculare.

Pacientul va trebui negreșit prevenit că se poate întîmpla ca decursul operației să impună renunțarea la implant evitîndu-se astfel complicații mai grave și neprevăzute preoperator. Tehnicile folosite pentru implantul de cristalin artificial sînt numeroase și încă în plină evoluție. Studiile de biocompatibilitate sînt încă la început. Implantul de cristalin artificial este una din marile probleme de actualitate în oftalmologie și fără îndoială că viitorul va aduce lumină și asupra semnelor de întrebare care mai stăruie încă.

Dr. Nușa Panait
medic principal oftalmolog

OMUL, VITEZA ȘI SĂNĂTATEA

Omul și-a dorit, din chiar clipa apariției sale pe pămînt, să obțină pe orice căi cît mai multă viteză. Firește, el a invidiat din acest motiv întotdeauna animalele și, în special, pe acelea care puteau să fugă cît mai repede. Dorința de a dobîndi viteză cît mai mare reprezintă o trăsătură aproape obsedantă a condiției umane.

Omul, după cum știm, nu poate merge la pas, în ritm obișnuit, decît cu o viteză medie de 5 km/oră. În momentul însă cînd acesta a constatat că, încălecînd pe cal, poate obține o viteză ce poate atinge pînă la 68 km/oră, bineînțeles că și-a făcut din acesta un partener nedespărțit, inaugurînd astfel civilizația calului, care avea să dureze milenii de-a rîndul, pînă cînd, pe la sfîrșitul secolului trecut și începutul celui de față, calul a predat ștafeta motorului cu ardere internă, inaugurînd o altă epocă și civilizație din istoria omenirii, epoca și civilizația în care ne aflăm și acum.

Calul, din punctul de vedere al circulației, reprezintă, indiscutabil, simbolul cel mai elocvent al civilizației naturiste, în timp ce automobilul, pe acela al civilizației tehniciste. În anumite mitologii caii sînt pur și simplu zeificați, atribuindu-li-se puteri divine. Știm foarte bine că în multe din basmele colectivităților umane, inclusiv la noi, găsim cai înaripați, care zboară pe bolta cerească spre soare.

Milenii de-a rîndul omul a încercat să amelioreze vitezele obișnuite, pe cale naturală. Astfel, cam în jurul anului 6000 î.e.n., cel mai rapid mijloc de locomoție pentru parcurgerea distanțelor mari era reprezentat de caravana de cămile, căreia îi era proprie performanța (!) de 13 km/oră, în medie. Cam prin jurul anului 1600 î.e.n., cînd apare pe Terra carul, această viteză se ridică la aproximativ 30 km/oră. În țările cu zăpadă multă și durabilă cum sînt țările nordice, firește că schiul a luat locul roții pentru obținerea de viteze mai mari. Schiorii pot merge, într-adevăr, pe teren plan, cu o viteză medie de circa 18 km/oră, în timp ce pe pante accentuate, aceștia pot depăși limita incredibilă a 100 km/oră. Nu întîmplător, în mitologia scandinavă apare cu caracter de unicat zeul Ullr — zeul vitezei.

În momentul cînd omul s-a convins însă că nu poate depăși anumite praguri pe linie de viteză pe calea mijloacelor naturale, a apelat, desigur, la mijloace tehnice. Prima locomotivă cu aburi, care își face apariția în 1825 pe o linie ferată, circula cu viteza maximă de 20 km/oră, pentru ca în zilele noastre, bolidul alb cu dungi albastre din Japonia, cunoscut sub denumirea de Shinkansen, care parcurge regulat și de circa 20 de ani distanța de 515 km dintre Tokio și Osaka, să circule cu viteza medie de 210 km/oră, în vreme ce la rîndul său trenul francez intitulat TGV, care a intrat în funcție nu de mult, circulînd pe distanța Paris—Lyon, să atingă cea mai mare viteză care a fost obținută pînă în prezent de un tren cu roți — viteză ținînd de domeniul a 380 km/oră.

Trecînd acum la vitezele obținute cu mijloacele de zbor în aer, vom preciza că în 1938 deja se ajunsese la viteza de 500 km/oră, pentru ca în 1960, avioanele rachetă să se apropie de pragul a 6000 km/oră, în timp ce în capsule spațiale, cosmonauții pot înconjura pămîntul cu viteza de 28.000 km/oră. Omul a făcut deci progrese inimaginabile pe linia sporirii vitezei, a acestor viteze pămîntene care se situează între aceea a melcului, viteză ce este de domeniul a 0,025 km/oră, și aceea de 108.000 km/oră reprezentînd viteza de rotație a pămîntului pe orbită.

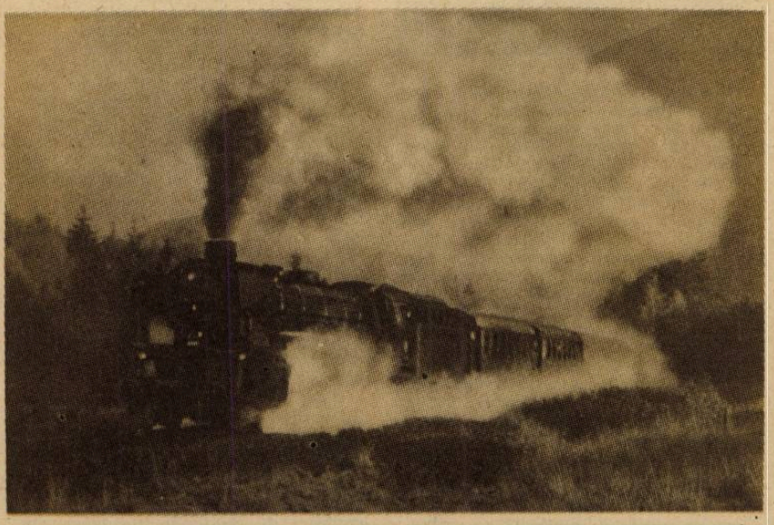

Drumul de la locomotiva cu aburi la avionul cu reacție reprezintă, în esență, un recital al vitezei.

Se pare, totuși, că avionul va reprezenta vehiculul viitorului, aceasta din mai multe motive. La ora actuală, deja, avionul franco-britanic Concorde, putînd transporta 136 pasageri, și avînd o rază de acțiune de aproximativ 7780 km, poate circula cu viteza medie de 2335 km/oră, în timp ce avionul american Boeing 2707, transportînd între 230—350 pasageri, și avînd o rază medie de acțiune de aproximativ 12.000 km, circulă și el cu o viteză incredibilă : 2900 km/oră. Garanția că avionul va reprezenta, după cum am mai precizat vehiculul viitorului, ne mai este furnizată nu numai de vitezele ridicate de zbor pe care le permite, ci și de numărul mai mic de accidente proprii acestui fel de vehicul. Este demonstrat, statistic, în acest sens, că din punct de vedere al accidentelor, automobilul este de zece ori mai periculos decît avionul, și de 80 ori tot mai periculos decît trenul.

Ne aflăm, așadar, în plină eră a vitezelor supersonice. Dacă în 1909 Louis Blériot parcurgea cei 38 km, cît măsoară Canalul Mînecii, deci o distanță echivalentă cam cu aceea din centrul Bucureștilor și pînă la malul lacului Snagov, în aproximativ o oră, servindu-se în acest sens de rudimentarul său aeroplan, astăzi, grație perfecționatelor mijloace aeriene de transport, aceeași distanță poate fi parcursă în numai cîteva minute. Să nu uităm, că tot astăzi, Oceanul Atlantic poate fi traversat pe calea aerului în numai cîteva ceasuri. Firește, era vitezelor supersonice menționată mai sus este în continuă remaniere, și asta grație progresului continuu și ascendent al științei și tehnologiei. Desigur, este vorba despre un lucru extraordinar pentru omenire. Pentru că potențialul uman pe linie de adaptare ține însă de un ritm în general mai lent decît ritmul alert de dezvoltare al mijloacelor aeriene de transport, s-a creat pe moment o disjuncție, între aceste realități, cu repercusiuni asupra biologiei umane, asupra sănătății. Într-adevăr, din această disjuncție a rezultat practic o nouă patologie, specifică omului civilizației noastre : o patologie a vitezelor supersonice, a salturilor vertiginoase peste fusele orare. Unii cercetători cuprind această patologie sub denumirea de desincroză, alții sub aceea de detemporizare, în timp ce specialiștii de limbă engleză în medicina transporturilor, desemnează această boală de pe lista și așa destul de lungă a bolilor civilizației, cu denumirea de jet-travel (jet însemnînd avion cu reacție, iar travel călătorie).

Păsările civilizației tehniciste

De fapt, toate aceste denumiri vor să consemneze o nouă prezență în patografia umană modernă, prezență constînd din totalitatea perturbărilor somatice și mai ales psihice, organice și mai ales funcționale, ce survin ca urmare a trecerii extrem de rapide dintr-un cadru existențial în altul, dintr-un anume mediu geo-climatic și biosocial în altul, cu totul deosebite. La originea acestei boli noi de civilizație, stă de fapt bulversarea totală și brutală a ritmurilor obișnuite de existență cu caracter circadian, ca și inversarea ritmurilor obișnuite nictimerale, a acestor ritmuri adînc întipărite în structurile noastre genetice. În special inversarea ritmurilor nictimerale, la care obligă prin definiție călătoriile cu avioanele turboreactoare, care reușesc a ne duce, în numai cîteva ceasuri, din emisfera boreală în cea australă, și asta înainte de a fi avut timpul necesar pentru parcurgerea unui singur volum de circa o sută de pagini — reprezintă pentru organismul uman un veritabil șoc, o schimbare brutală și radicală de decor, cu care acesta nu a avut practic timpul necesar de a se adapta.

Să ne gîndim în acest sens că astăzi, există posibilitatea de a pleca, pe calea aerului, din New York, în jur de orele 18, pentru ca la 9 să fii deja la Atena, traversînd astfel în mai puțin de o jumătate de zi cinci fusuri orare. Cînd, astfel porniți la drum, vom ateriza în pitorescul oraș de la poalele Acropolei, în New York, orașul din care am plecat, va fi ora 3. Ar fi practic imposibil ca această goană vertiginoasă peste fusele orare, să nu bulverseze și

să nu deregleze bioritmurile, echilibrul intern caracterizînd pe omul sănătos.

Şi, într-adevăr, specialiştii au constatat existenţa unor simptome dintre cele mai variate, generate de această realitate, de această detemporalizare, simptome concretizate în trenante senzaţii de oboseală, în paradoxale accese de somn, în depresiuni matinale inexplicabile, în trenante şi curioase tulburări de dispoziţie, în tot aşa de curioase dispariţii sexuale, în tot aşa de curioase oscilaţii afective, în dispersii mai mult sau mai puţin durabile şi mai mult sau mai puţin semnificative în ceea ce priveşte atenţia, în paradoxale stări euforice sau, dimpotrivă, depresive, ca şi în tulburări neurovegetative dintre cele mai variate şi uneori dintre cele mai bizare şi inexplicabile.

Un recent studiu efectuat în ultimul timp de două prestigioase instituţii, şi anume Institutul de medicină aeronautică al Forţelor aeriene britanice (R.A.F.), în colaborare cu Centrul de cercetări asupra perturbaţiilor somnului de la Detroit, S.U.A., a pus în evidenţă unele aspecte mai puţin cunoscute ale urmărilor schimbării bruşte a fusului orar. Cinci persoane avînd vîrste între 19 şi 30 de ani, au efectuat un voiaj aerian

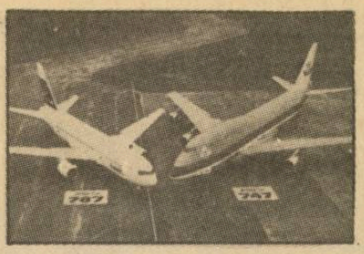

transatlantic dus-întors între Londra şi Detroit, rămînînd o săptămînă în oraşul american.

Scopul testului era definirea exactă a perioadelor de somn perturbat şi a duratei lor. Decolînd de la Londra la ora 11 (G.T.M.), echipa a sosit la Detroit la ora 21,30 (G.T.M.) sau 16,30 ora locală. Perturbaţiile înregistrate pe calea encefalogramelor au afectat întreaga arhitectură a somnului. „Voiajorii" au recuperat deficitul de somn paradoxal abia în a doua şi a treia noapte, în timp ce somnul lent, profund, mai era mult diminuat ca durată şi în noaptea a treia. În schimb zborul retur, către est, a fost mult mai dificil. Organismul lor fiind obişnuit cu „timpul american", la ora culcării în Marea Britanie (22,30), rămăsese mult în urmă, orologiul intern înregistrînd doar ora 18,30 şi, în aceste condiţii, subiecţii au adormit abia în zorii zilei ; pe de altă parte, somnul a fost mult mai puţin eficace, visele-coşmar abundînd.

Patologia desincrozei şi a detemporalizării este, după cum vedem, pe cît de prolixă, pe atît de proteiformă. Ea este grevată în mod firesc de un acut coeficient de personalizare, purtînd din acest motiv mai mult sau mai puţin vizibil şi mai mult sau mai puţin semnificativ, amprenta particularităţilor reactive ale individului în cauză, ca şi ale mediului, ale cadrului ambiental, în care acesta a fost în mod brusc transbordat. Am citit, în acest sens, relatări cît se poate de interesante, într-o revistă medicală, relatări făcute de către un medic, care îndeplinea şi funcţia de reprezentant comercial, al unei cunoscute fabrici de medicamente din Occident, medic care, în interesul acestei fabrici, era obligat să efectueze două deplasări pe săptămînă, din Canada pînă în Honolulu. Ei bine, acest confrate care ştia firește să-şi supravegheze cursul sănătăţii, a constatat stupefiat, pe proprie piele, ca să spunem aşa, cum că în acel îndepărtat centru urban din imensitatea Pacificului, care este Honolulu, unde se retrăsese într-unul din localurile de noapte pentru a se destinde, pentru a se relaxa şi recrea, se dovedi, în mod neobişnuit şi inexplicabil, deosebit de avid pentru a-şi rezolva afacerile sale comerciale, de a-şi rezolva aşadar treburile programate pentru a doua zi. În schimb, în ziua în cauză, şi după noaptea menţionată, medicul şi omul nostru de afaceri a fost deosebit de vesel şi preocupat de distracţii, uitînd cu desăvîrşire de motivaţia reală a prezenţei sale profesionale la Honolulu.

Este vorba, în mod cît se poate de evident în cazul de faţă, despre o patologie proprie inversării ritmului nictimeral, despre o confuzie a timpului, identică din anumite puncte de vedere cu aceea semnalată de cei care, rupîndu-se complet de ritmurile biologice ale vieţii pe pămînt, s-au retras, în mod deliberat, în peşteri spre a vedea în ce măsură dezinserţia de ceas, aşadar de măsurarea timpului, de ritmica obişnuită a răsăritului şi apusului de soare, precum şi de atîtea alte repere care ne jalonează existenţa, scurgerea timpului, ne modifică viaţa, sănătatea, gîndirea şi afectivitatea.

Oamenii de ştiinţă au demonstrat că omul se adaptează totuşi mai uşor la modificarea ritmurilor circadiene, decît la modificarea zonelor climatice, şi cînd după traversarea a mai multor fuse orare, acesta descinde într-o zonă complet deosebită din punct de vedere climatic şi sezonier. Dereglarea bruscă a ritmului sezonier, habitual, poate fi urmată şi de mai grave perturbări ale mecanismelor fiziologice de adaptare, putîndu-se declanşa astfel un întreg complex de simptome patologice, de o mare varietate şi variabilitate în acelaşi timp. Aceste perturbări sînt deosebit de pregnante mai ales în perioadele de reaclimatizare, cînd cel în cauză trece, fără o adaptare prealabilă, în mod brusc, din condiţiile de seră ale climatului austral, în acelea aspre şi aride ca şi de o mare instabilitate ale climatului opus, boreal.

Nu este posibil, se pare, a înşela propriile noastre orologii biologice, fără a fi sancţionaţi sau cel puţin avertizaţi, pe această linie, de semnalele tainice ale organismului. Scurgerea normală a timpului nu trebuie întreruptă în mod brusc. Cu toate acestea, medicina este convinsă că acelaşi or-

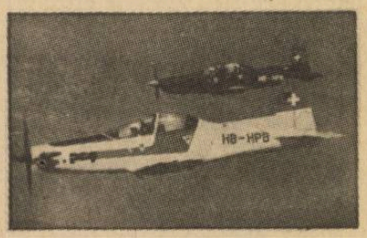

ganism, care astăzi reacţionează pe calea patologiei menţionate, va pune treptat în funcţie misterioasele, inepuizabilele şi infailibilele sale mecanisme de adaptare, în aşa fel încît, cîndva vom fi în stare să depăşim aceste situaţii, fără repercusiuni notabile asupra organismului, asupra sănătăţii. Căci, în mod absolut sigur, la vitezele supersonice nu vom renunţa niciodată, după cum nu vom renunţa la avioane, deşi acestea ne pot curma, e drept în mod excepţional — firul vieţii.

Arcadie Percek

„TEHNICĂ ŞI HAZ"... DE NECAZ

O INVENŢIE EPOCALĂ: VITEZOSTOPUL CALORIC

Doi amici se întîlnesc pe stradă.

Sică : Ce faci Vică ? Mai, mai să nu te recunosc... Zău aşa !... Încetineala cu care circuli... Şi... de ce pe jos ? Simplu pieton ? Tocmai tu, cel mai strașnic as al vitezei ?...

Vică : S-a zis cu viteza pentru mine ! După cum cred că ai observat, am dispărut din circulaţie... de vreo trei luni...

Sică : Tocmai vorbeam cu nevastă-mea : Ce-o fi cu Vică ? Nu l-am mai văzut la volan...

Vică : Un mic accident de maşină...

Sică : Accident ? Şi ce ai păţit ?

Vică : O nimica toată. O fractură de femur, luxaţie de umăr, contuzie toracică, hematom frontal şi o mică comoţie cerebrală...

Sică : Într-adevăr, nimica toată... Şi... unde s-a întîmplat ? În oraş ?

Vică : Aş ! Afară... Tocmai îmi luasem o „Dacia Sport" metalizată, de-ţi lua ochii, nu alta...

Sică : Ei şi cum se întîmplă...

Vică : Da, mă băiatule, şi cum dracu se făcu, că tocmai coboram o pantă şi în curbă vrînd să depăşesc...

Sică : Un camion !

Vică : Eşti pe aproape! O basculantă, dar de-aia barosană. Unde mai pui că şoseaua era lunecoasă. De-abia începuse să plouă. Apăs pe acceleraţie cu gîndul s-o depăşesc. Deh, că n-o să stau eu cu maşină de raliu în fundul unei basculante. Ghinionul dracului, din faţă apăru un ditamai autobuz. Frînă, viraj brusc şi gata...

Sică : Da aveai ceva viteză ?

Vică : Păi nu aveam mare lucru. Eram doar cu maşină sport. Nu ?... Să tot fi fost acul pe la 120...

Sică : Cît ţi-a trebuit să te trezeşti ?

Vică : Trei zile n-am ştiut de mine. Pe urmă mi-am mai revenit eu, aşa că în vreo săptămînă m-am trezit binişor. Dar deliram, deliram încontinuu şi mă urmărea un gînd, pentru că avusesem un coşmar, după întîlnirea cu atobuzul. Interesant coşmar !

Sică : Interesant ?...

Vică : Se făcea aşa, că murisem. Şi înghesuindu-mă eu la poarta raiului pentru repartizare sînt întrebat: „De ce vă aflaţi aici?" „Accident de circulaţie" zic... „ — Depăşire neregulamentară !..." zice persoana. Treci în iad ! Şi nici una, din două, dă culoarea verde la semafor pentru iad.

Sică : Ce vorbeşti mă şi acolo e cu stopuri carevasăzică !

Vică : Da mă, şi mă de pe mîna unui drăcuşor. Drăcuşorul, mă pune în faţa unei maşini nou-nouţe... — „O vezi ? E un „Scaraoschi-turbo"... Ultimul tip... Cinci viteze înainte, două înapoi. Ia uşor 250 la oră... Urcă-te la volan, şi dă-i bătaie ! Ce să-ţi spun ? Eram în al „şaptelea iad"... În faţa mea se întindea o autostradă asfaltată, cît vedeai cu ochii... Drăcuşorul ia loc pe perna din spate. Ţinea în mînă o ţepuşă... Demaroz... Aşa, cam pe la 30 la oră simt în partea de jos a spatelui, ca o gidilitură. Zic : m-o fi atins cu ţepuşa. Accelerez. Cam pe la 60 la oră simt o căldură. Zic : o fi de la cazanele de smoală, care fierbeau pe aproape... Pe la 90, simt dom'le o împunsătură. Întorc capul. El se răsteşte la mine : „conducerea preventivă nu-ţi permite să întorci capul". De nervi bag piciorul în pedala de acceleraţie. Drăcuşorul începu să mă înghiontească de zor cu ţepuşa înroşită în foc. Mă frigea de mama focului. A trebuit s-o las mai moale, altfel era capabil să-mi facă fundul scrum.

Sică : Diabolică idee !...

Vică : M-am trezit lac de apă... Da, dar ştii că tot gîndindu-mă eu la coşmarul ăsta, mi-a venit o idee. Ce-ar fi să inventez un dispozitiv, cu nişte rezistenţe electrice în legătură cu acceleraţia, introduse într-o pernă pe care s-o ţii sub şezut cînd conduci ?... Pe la 60 la oră, să înceapă să se încălzească... pe la 80 la oră să te frigă, iar la 90 la oră, să îţi vină să sări în sus... Oricît ai fi de pasionat vitezoman, nu-ţi prea convine să depăşeşti viteza legală.

Sică : Strașnică idee... Nu te-ai gîndit s-o brevetezi ?

Vică : Ba da... Cui i-am vorbit despre ea, a spus că-i grozavă. O invenţie epocală... I-am găsit şi un nume adecvat : „vitezostopul caloric".

Sică : Îţi dai tu seama, măi băiatule, ce înseamnă ca fiecare maşină să fie dotată cu o astfel de... pernă ? E mai strașnică chiar decît centura de siguranţă... O adevărată binefacere pentru omenire. Prezint-o celor de la „circulaţie"... Ţi-o aprobă pe loc. Valorifică-ţi invenţia. Breveteaz-o. Faci avere. Ai dat lovitura !...

Vică : Nu tocmai aşa... Din păcate, nu pot face nimic... (scoate din buzunar o hîrtie). Iată ce am primit. (Îi întinde hîrtia).

Citeşte-o !

Sică : (citind) „Melc fricos, crustaceu retrograd, trădător al celei mai scumpe cauze a sportului automobilistic : VITEZA, dacă vei îndrăzni să dai curs invenţiei tale, prezentînd-o serviciului circulaţiei, aşa după cum se aude, ţi-ai dat foc la valiză, aşa că poţi să-ţi iei de pe acum adio de la viaţă. Vei pieri victimă a propriei tale invenţii." Semnează un grup anonim de conducători-auto.

Vică : Ei, ce zici ?

Sică : În astfel de condiţii... greu de valorificat... invenţia...

Miorița Cîmpean

Femeia la volan

Aproape că nu există femeie-conducătoare auto căreia să nu-i fie arhicunoscute frazele de tipul „mai bine stăteai la cratiță", „uite cum ține volanul ca pe o tigaie" sau, mai spirituale „vezi că ți se învîrtește roata", „ți s-a oprit motorul", terminate cu concluzia „cine v-a mai pus și vouă colacul în mînă". Și nu cred că există vreo conducătoare auto căreia să nu i se fi tăiat de nenumărate ori calea în scurt, de către șoferi imprudenți adeseori începători pentru simplul motiv că nu puteau suporta să ruleze înaintea lor o femeie.

Fraze ironice, fraze răutăcioase, uneori chiar indecente, depășiri periculoase, adeseori neregulamentare. Cu toate acestea se confruntă, este adevărat, din ce în ce mai rar, femeia la volan.

Și totuși este timpul să acceptăm faptul că femeia la volan a devenit astăzi o realitate cotidiană. Să renunțăm la prejudecăți — chiar și la savuroasele anecdote despre conducătoarele auto care confundă frîna cu accelerația și folosesc oglinda retrovizoare numai pentru a-și aranja coafura — și să privim în față realitatea : femeile conduc la fel de bine ca și bărbații, uneori chiar mai bine.

Se știe că femeile sînt mai temperate, conduc mai prudent, cu viteză mai redusă și păstrează o distanță mai mare față de autovehiculul din față. „Sexul slab" își lasă amprenta și pe stilul de a conduce autoturismul. Într-o situație critică, femeia ridică mai repede decît bărbatul piciorul de pe accelerație. Psihologul Gerhard Bliersbach din R.F.G. explică aceasta prin faptul că băieții sînt învățați de mici să-și disimuleze frica, în timp ce sexul slab își manifestă deschis sentimentele și acționează în consecință. De asemenea, agresivitatea se manifestă în mod deosebit la bărbați față de femei. Dr. Liselotte Moser explică : „Persoanele agresive provoacă mai multe accidente decît restul conducătorilor auto. La femei agresivitatea este mai atenuată, ele dispunînd de o frînă lăuntrică, luptînd mai subtil și mai temperat".

Profesiunea de șofer de autocamioane nu mai aparține exclusiv bărbaților.

Tînăra Inez Muhle (R.F.G.), participantă la numeroase curse automobilistice, declară : „Femeile prin natura lor nu conduc în nici un caz mai prost decît bărbații. Însă de cele mai multe ori le lipsește practica".

S-a constatat de asemenea că femeile rezistă foarte bine la călătoriile lungi. Specialiștii din R.F.G. au testat un grup de conducători auto între 25—30 ani, de ambele sexe, măsurîndu-le pulsul, tensiunea, volumul de aer inspirat etc.

Așa cum era de așteptat, bărbații au avut la început reacții mai rapide decît femeile cu 17%. Ceea ce însă a constituit o surpriză a fost faptul că după trei ore capacitatea de conducere a bărbaților a scăzut cu 11% în timp ce cea a femeilor a crescut cu 10%.

Și la întuneric, inițial bărbații au condus mai bine, dar după două ore a început să scadă puterea de concentrare și să se diminueze rapiditatea reacțiilor.

Femeile, dimpotrivă, au condus constant păstrîndu-și aceeași capacitate și rapiditate a reacțiilor chiar și în perioada critică dintre orele 2 și 3 noaptea. Ele reacționează la primele semne de oboseală · prin sporirea atenției.

Se știe de asemenea că femeile respectă cu mult mai multă rigurozitate regulile de circulație decît bărbații. Raportat la numărul posesorilor de permise de conducere auto, bărbații sînt de două ori mai des implicați în accidente rutiere. Este foarte redus numărul femeilor care conduc cu viteză excesivă sau sub influența alcoolului.

De cîte ori o femeie stînjenește circulația, efectuînd cu dificultate un viraj sau o parcare, bărbații ar trebui să se întrebe dacă nu cumva au și ei o parte de vină. Pentru că mai persistă încă în numeroase familii obiceiul ca soția să conducă numai în situații speciale, la întoarcerea de la vreo petrecere, după ce soțul a consumat 2—3 pahărele, sau la drum lung, cînd acesta este extenuat. Iar cînd le reproșează că nu se pricep să pună o bujie sau să schimbe un cauciuc, bărbații ar trebui să-și aducă aminte de nenumăratele accidente datorate stării tehnice necorespunzătoare a autoturismelor, avîndu-i la volan pe semenii lor — bărbații.

Da, femeile pot conduce la fel de bine ca și bărbații ; le lipsește însă practica. Poate că într-o zi, cine știe, cînd femeile vor fi acumulat suficientă experiență, cînd vor avea o practică egală cu cea a „sexului tare", vor reapare anecdotele, de data aceasta însă, despre bărbații la volan.

Mioara Chirilă

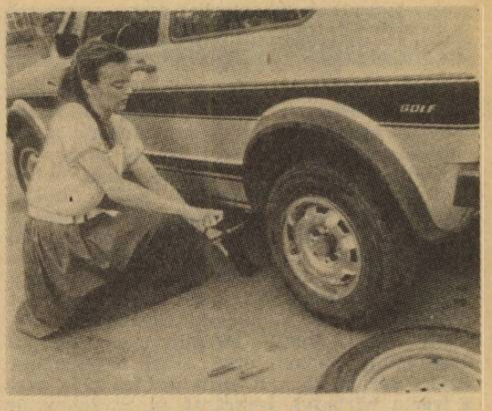

Pentru tot mai multe femei, schimbarea unei roți nu mai constituie o problemă.

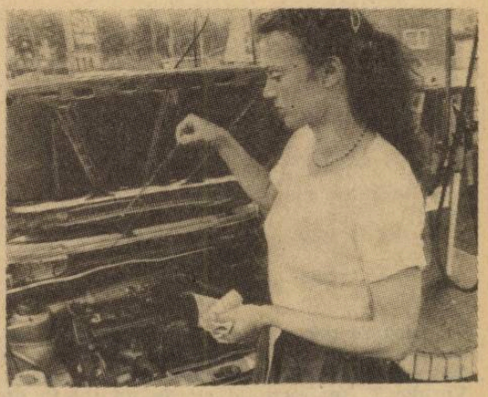

Înainte de a porni la drum este necesar să se verifice printre altele uleiul și presiunea pneurilor.

UN DEZNODĂMÎNT PREVIZIBIL

Specializare urmată de avansare

Cine îl privește atent pe omul înalt, care dă mîna acum cu un fost coleg de facultate, în apropierea intrării principale a cochetului parc orășenesc, își dă seama că bărbatul a fost înainte obez. Se vede îndeosebi după pielea obrazului puțin buhăită obișnuită în trecut să stringă în corsetul ei o față mult mai plină. Acum omul pare mai sprinten, deși bustul puțin aplecat arată un început prematur de bătrînețe. Privirea îndrăzneață, ochii vii, expresivi, trădează un om inteligent. Cearcănele, crețurile dinspre tîmple, pungile minuscule, dar observabile de sub ochi, arată o suferință fizică, dar parcă mai mult psihică prin care a trecut bărbatul. Îmbrăcat cu pantaloni de un alb imaculat și o cămașă azurie, poartă o pereche de pantofi eleganți din piele fină de culoarea untului. „Nu te-am văzut de un car de ani. Pe unde ai umblat Mariane ? Ai fost cumva la studii cu alde Breban, Stejar, Vornicu ? Am auzit și eu de un stagiu de specializare în străinătate sau o asistență tehnică acordată undeva timp de trei ani".

„Nu, nu, e vorba de altceva, o activitate la fel de interesantă. Îți povestesc eu altă dată, acum sînt grăbit să-mi reiau postul în primire. Deocamdată aceeași funcție, dar am promisiuni că voi primi una considerabil mai mare. La 50 de ani, după atîta experiență și mai ales în urma stagiului de 3 ani peste mări și țări ar fi cazul, nu, ce zici ?". „Eu, Mariane, te felicit anticipat. Ai fost întotdeauna un om excepțional, capabil, de mare probitate profesională. Bravo !" „Tu tot la circumscripție lucrezi ? De fapt e aci lîngă oraș, la doi pași". „Tot acolo, n-am putut progresa deloc, ce să-i faci ? Fiecare cu șansele lui. Recunosc însă că tu ești o veritabilă capacitate, pe cînd eu sînt și voi rămîne un obscur medic de țară". „Acum că am revenit poate că te ajut eu. Oricum te vizitez în curînd. Bogata ta comună e mai mult decît atrăgătoare. Cel puțin ești fericit, aer curat, păsări de curte, ouă proaspete, pește din belșug în iaz. Pe cînd noi toată ziua în stresuri. La locul meu de muncă sînt totuși cineva. Asta reprezintă o mică satisfacție". „Ce mică, e foarte mare, ești doar căutat de toată lumea", remarcă interlocutorul, un om mic de statură, slăbuț, chel, cu niște ochi ca de viezure care i se învîrt permanent în toate direcțiile. Își iau rămas bun și Claudiu, medicul de țară, se îndreaptă spre autobuzul care îl va duce acasă. Îi stăruie în minte conversația cu Marian. „Unde s-a specializat ăștia trei ani și ceva ? Îi cunoaște pe toți care au fost plecați. Doar fratele său îi știe pe toți, i-ar fi spus. Lucrează la minister. Își aduce deodată aminte de niște zvonuri care circulau după dispariția subită a lui Marian. Cică împreună cu alt individ se ocupau cu tot felul de coțcării. Cumpărări-vînzări, blugi, cafea, șpreiuri etc., etc., în cantități industriale, erau obiectul tranzacțiilor, dar mai era ceva. Cică era prieten cu un fel de eminență cenușie. Chipurile, îi ajutau pe unii să treacă la testele psihologice cerute unor oameni la angajare. Totul rămase la nivel de zvon căruia el nu i-a dat nici o importanță".

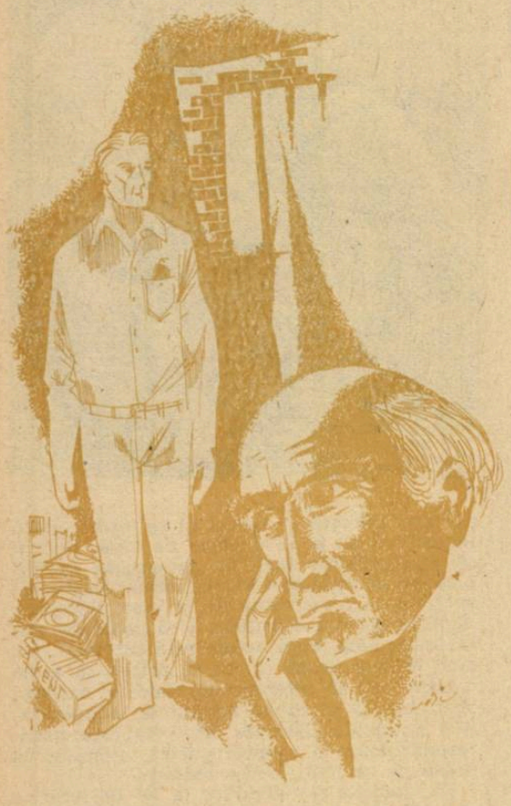

Povestea cu testele

Lucrurile se petreceau cam așa. Ei nici nu-l cunoșteau pe psiholog. Făceau oferta : „Te costă 10 000, examenul e greu". Naivii se făceau luntre și punte, găseau banii și îi înmînau lui Marian, acesta îl prezenta pe colegul său drept șef al laboratorului. „Dînsul e o mare somitate, un specialist de calibru nemaiîntîlnit. El va fi binefăcătorul dvs., ați avut noroc. Puțini oameni de rînd au avut șansa să-l cunoască. Mană cerească nu alta". Dacă omul trecea testul cu bine datorită în totalitate lui și numai lui, emoționat, venea la Marian să-i mulțumească. „Felicitări, ați observat însă cît de binevoitor a fost examinatorul". „Ce-i drept da, am sesizat". „S-ar cuveni să mai plusați ceva". „Nu înțeleg, se pare că asta e o expresie de la poker". „Efortul nostru a fost mare, merităm ceva în plus. Cel de la laborator spunea că la proba de atenție nu prea ați dat satisfacție. Abia după intervenția șefului care l-ați cunoscut ieri, s-a lăsat convins să vă dea pe lista reușiților. Trebuie să înțelegeți că am avut cheltuieli mari. O masă la un restaurant de lux, nu e de colea. Ar mai trebui cel puțin două miare". „Bine, dar noi ne-am înțeles într-un fel. Am la mine banii de concediu. Nu pot să intru în ei. Și apoi să vă spun sincer, am făcut fără cusur tot ce mi s-a cerut. Examinatorul n-a avut nici o observație". „N-a avut pentru că așa era regizată piesa de noi. Cît despre bani aveți doar de unde împrumuta două mii. Nu trebuie să uitați că testele se dau periodic, așa că o să mai aveți nevoie de noi". Omul oftează și aduce banii. Dacă candidatul pica la examen, venea oțărît la Marian. „Bine domnule, după ce v-am dat 10 miare mi-ați făcut surpriza asta ? Am înlemnit cînd nu m-am văzut pe listă". „Oamenii au avut cea mai mare bunăvoință, dar... pentru că e și un dar la mijloc. Ce mai, nu pot să facă ei probele în locul dvs. Mă înțelegeți cred. Dacă examinatul e cum se spune „Tufă de Venția", „Clei", sau „Tămîie Ilie" n-au ce-i face". „Cu alte cuvinte mă și jigniți, n-am ce zice". „Noi zicem să nu vă impacientați. Astea nu sînt examene definitive. Ele au loc periodic. Peste 6 luni îl puteți repeta. Sperăm să fiți și dvs. mai în formă. Păreți cam obosit. Ați tras un șpriț aseară, așa-i ?" „Ce-i drept am băut dar nu mult". „Vedeți, nu-am dat noi seama că ceva nu-i în regulă. Asta-i cauza principală a eșecului. Nu pot nici oamenii ăștia de la laborator să facă minuni". Omul pleacă resemnat și convins că cei doi făcuseră tot ce era cu putință. Ba mai mult, le promite chiar o primă de 5 mii pentru reușită la reexaminare.

Procesul

Cînd Claudiu s-a întîlnit cu frate-său, îl chestionă printre altele : „Ia zi frățioare ce știi tu despre Marian, ăla uns cu toate alifiile. Deștept foc, dar brînză bună în burduf de ciine. M-am întîlnit zilele trecute cu el. Misterios, mi-a zis că a făcut o specializare despre care o să-mi povestească altă dată, era grăbit, mergea să-și reia postul în primire. Cică mîine, poimîine îl promovează". Omul de la minister izbucni în rîs. Nu putea să se mai oprească. Îi curgeau lacrimile. „Și tu, l-ai crezut ce spune ?" „Ce să-ți zic, dacă m-a mințit, a făcut-o cu atîta candoare, cu atîta sinceritate ce se citea în ochii lui, încît l-am crezut. Abia după aceea vag de tot mi-am amintit de unele din mișmașurile lui". „Adevărul e că a fost la un fel de specializare, dar în altă parte, la zdup, la răcoare, la mititica, la pensionul, mă rog, cum vrei să-i spui. Pentru că totuși are o facultate și trebuie să muncească i s-a dat o funcție, cea mai mică în specialitatea lui".

A urmat vizita lui Marian în comuna unde lucra Claudiu. Medicul de țară se ferea, îi era jenă să facă vreo aluzie referitoare la absența lui Marian, la misterioasa lui „specializare". „Ultima noutate, Claudiule, o știi ?" „Nu știu la ce te referi, Mariane". „Vor să-mi dea în primire o enormă unitate medicală, ce zici, să primesc ? Încă ceva, în acest răstimp mi-am luat și doctoratul". Bietul Claudiu, om sincer, dintr-o bucată, obișnuit numai cu adevărul mai, mai să cadă jos. Să fie fratele meu chiar atît de neinformat. Mai știi, o fi făcut vreo confuzie. Nu cred însă, deoarece mi-a povestit cu lux de amănunte cum racolau „clienții", cum îi recrutau în ultimul timp chiar din provincie. Cum își fixaseră tarifele, cum le modificau în funcție de cerere și ofertă. Îi relatase despre reclamațiile care ajunseseră la minister, căci păgubiții reușiseră să le descopere adevărata identitate. Și a lui Marian și a „eminenței cenușii". Îi povestise și despre diferitele faze ale procesului cînd Marian susținea sus și tare că nici usturoi nu mîncase, nici gura nu-i miroase. Fratele lui Claudiu îi reproduse chiar una din apărările lui Marian care stîrnise hazul întregii săli : „Eu am vrut și am reușit de fapt să ajut niște oameni, să le fac o pregătire psihologică, n-am ce face, trebuie să mă repet, pentru un test psihologic. Și dvs. mă acuzați de trafic de influență. Încurajați de mine ei reușeau să treacă testele cu brio. Eu nu le ceream nimic. Ei îmi dădeau cîte un mic cadou în semn de recunoștință. Bani nu, niciodată. Întreaga mea activitate în acest domeniu a avut, se desprinde limpede, un caracter pur filantropic. Martorii ? Știți dvs. prea bine, doar sînteți juriști. Ei sînt subiectivi. Dacă unii n-aveau aptitudini, nu pot fi învinuit eu că n-au reușit. Ei nu au să mă laude în nici un caz aici în ședință. Majoritatea sînt convins că mă vor vorbi de bine. Și Marian îl întreabă pe cel tocmai invitat la bară. „Spune dumneata, nea Simioane, cum te-am ajutat eu din punct de vedere al pregătirii volitive să iei examenul ?" Intervine președintele. „Încetați cu asemenea chestionări, eu conduc ședința. Dvs. răspundeți doar la ce vă întreb eu". Și așa, fragment cu fragment, fratele i-a poves-

tit lui Claudiu tot procesul. Chiar și în final Marian și „eminența" au fost de o insolență rar întîlnită. „Ce am de spus în final ? Că ați făcut o judecată strîmbă și că mă voi plînge forurilor superioare". Recursul le-a fost respins. Au rămas cu cîte șase ani fiecare, din care Marian a executat patru. A muncit „acolo" pe post de felcer.

Marian află că nu tot ce zboară se mănîncă

Acum stăteau față în față. Claudiu și Marian. „De ce-ai rămas pe gînduri colega ?" „Iartă-mă, Marianc, se vorbește că în acest răstimp ai fost la..." „Aș, zvonuri, răutăți. Nu-ți dai seama cîtă invidie stîrnește printre colegi realizările mele. O specializare îndelungată făcută la cele mai de prestigiu instituții, doctoratul. Unii m-ar mînca, nu alta". „Bine, dar fratele meu mi-a povestit procesul". „Am auzit și eu. E vorba de escrocul acela care poartă același nume cu mine și spre nenorocul meu îmi seamănă de parcă am fi gemeni. Știu, știu despre ce e vorba, de testele acelea psihologice. Mare murdărie. Ne-a făcut breasla de ris. Am auzit că acum is liberi amindoi". Lui Claudiu nu-i venea să-și creadă ochilor. Interlocutorul său era atît de calm, atît de stăpîn pe sine, vorbea cu o inegalabilă franchețe și nici măcar nu clipea din ochi. „Să știi că nu mă deranjează răutățile ce se spun despre mine. Abia cînd nu te mai invidiază nimeni, cînd nu mai ai dușmani, atunci să-ți manifești îngrijorarea. Dar apropo, mă știi, sînt plin de relații ca știuca de icre. Dacă cineva îți cere ajutorul, trimite-l la mine. Pentru orice problemă, locuințe, examene de treaptă ba și la facultate, televizoare color, butelii etc., etc. Băiatul, adică eu, te sprijină dezinteresat. Aaa ! dacă cineva dorește să ofere o atenție, nu o respingem. O facem pe din două, fifty, fifty. Ce e mai nobil decît să-ți ajuți semenii ? Unii nu răzbesc, asta-i. M-am adresat cu această chemare și colegilor din comunele vecine. Prin zona asta avem vreo patru care au terminat odată cu noi. Oamenii mi-au dat răspunsuri evazive, tu spor să fii mai concret și în orice caz să nu-mi respingi propunerea".

Claudiu amuțise. Oare poate ajunge un om în asemenea hal de decădere, poate minți cu asemenea nerușinare ? Apoi vorbi. „Uite, așa cum ți-am promis, am strîns aici ceva provizii. Un pește, roșii, o pasăre de curte, o piine de casă. Îmi place să mă țin de cuvînt. În ce privește cealaltă propunere, o resping cu hotărire. Ar trebui să-ți fie rușine. Ai uitat de nobilul jurămînt care l-ai depus cu douăzeci și ceva de ani în urmă ?" „Te știam un încuiat, dar nici chiar așa. Asta explică de fapt de ce nu te-ai ridicat în viață, de ce ai rămas în comuna asta plină de praf și înapoiere". Ochii lui Marian și-au pierdut expresia falsă de sinceritate. Sînt acum plini de ură, de dispreț. Devine, pe măsură ce scurg secundele, furios, furios pentru că s-a găsit unul mai puțin credul, care l-a pus la punct. Pleacă borborosind cu ciudă : „Nu-mi închipuiam că frate-său a fost la proces. Povestea cu specializarea a prins la mulți și cea cu avansarea la fel. Unii, ce-i drept, mă ascultau cu indiferență. Alții, în timp ce le vorbeam, zîmbeau ușor ironic. Nu cumva știau și ei povestea mea, dar se fereau din motive să mă dea de gol ? De fapt puțin îmi pasă. Trebuie să-mi refac capitalul și asta cît mai repede".

Blonda din Oltcit

„Hai odată Mariane", îl grăbi blonda din Oltcit. O fată vopsită strident semănînd cu Mae West pe cînd era tînără, dar neavînd bineînțeles talentul ei neobișnuit. „În timp ce vorbeai cu țăranul ăsta îmbrăcat în halat alb, am discutat la telefon cu „eminența". Cică sînt vreo doi-trei, care au început să miriie. Se pling că au dat sume mari și pînă în prezent n-ai rezolvat nimic. Că vor fi nevoiți să reclame. Prea v-ați aruncat și voi de la 20 de mii la 50. Afacerea cu testele era mult mai liniștită și mai sigură". „Acum te-ai pus și tu pe cobit. O să ne facem frumos căruța. Plecăm în alt oraș. Bani avem berechet. Oamenii nu ne cunosc pe adevăratul nume și nici nu știu unde locuim". „Toate au un început și un sfîrșit Mariane, nu uita. Nu-ți vorbesc cu răutate, vreau numai să lucrați mai prudent. Nu uita, cît timp tu erai la pension și-au mai perfecționat și „știa" metodele. Realizările tehnice avantajează pe toată lumea. Nu văd de ce nu le-ar aplica și ei". „Mersi pentru conferință. Nu credeam că și parașutele sînt familiarizate cu noutățile științei și tehnicii". „În loc de răspuns, Mariane, am să-ți povestesc ceva. Pacientul unui ospiciu stătea rezemat de gard și privea pe stradă la un automobilist care se uita neputincios la una din roți unde cele trei prezoane rămăseseră fără piulițe. Omul de la gard îl sfătuiește calm. „Nu vă impacientați. Deșurubați cîte o piuliță de la cele trei roți și montați-le la roata cu pricina. Pînă acasă, mergînd cu viteză redusă, veți ajunge cu bine, vă asigur". „Să știi că e o idee, recunoaște șoferul. Vreau însă să vă pun o întrebare. Dvs. sînteți șofer ori cumva mecanic ? Nu, sînt pacient aici și omul arată spre clădirea spitalului de psihiatrie. Dar de ce vă mirați ? Trebuie să fac o precizare. Eu sînt nebun, da, recunosc. Nu și timpit". „Așa și cu mine, sînt exact cum m-ai denumit, dar nu-s o proastă !»".

Victor Beda
Ilustrații de N. Nobilescu

SAMUEL FEIJÓO, un poet cubanez călător în România

Prezentul grupaj de versuri este rodul unei călătorii în România a tînărului dar foarte cunoscutului poet cubanez din orașul Cienfuegos, director al revistei SIGNOS, Samuel Feijóo.

Itinerariile urmate, cum era și firesc, au fost preponderent artistice : scriitorul își propusese din capul locului să descopere cu mijloace proprii expresia artistică a sufletului românesc, natura și cultura unei țări neîntrecute în arta de a-și fi păstrat izvoarele și izvoadele frumuseții și creativității.

Om al tropicelor, al unei naturi explozive, luxuriante dar statice și nenuanțate, Feijóo are șansa unei revelații : toamna în pădurile României („por primera vez en mi vida veo el árboi en su otono" — pentru prima oară în viață văd arborii toamnei). Poetul este irezistibil atras spre pădure, oriunde s-ar afla în țară, încercînd să descifreze secretul luminii și al culorilor toamnei. Credința lui Samuel Feijóo este că românii, datorită comuniunii lor intime cu natura, cu florile, cu păsările, cu frunza doinei, sînt moștenitorii direcți ai acestor culori, astfel încît artele și portul lor se inspiră direct din aurul roșu și galbenul palid al toamnei.

Narcis Zărnescu

Cîntecul muntelui

Cînd un poet al muntelui
din Antile
pornește în octombrie
în codrul românilor
firesc este să scrie
„toți arborii sînt de aur"
sau
„Arborii sînt de aur".

Noapte bună la București

Noapte bună să adormim
dincolo de vijelie
între palmierii sînului
tremurători mă ivesc.
E umbră și liniște,
noapte bună, iubire.
Dormi, surdul meu cocon.
Dormi auz : nu-l asculta
pe muribund, glas al răului
atotputernic. Ascultă,
ureche tîrzie, izvorul
mut al visului,
o poveste străveche.
Și cuvîntul roșiei frunze
a stejarului ce-o ai
în buzunarul tău de provincial.
Noapte bună, singe vis fraged
nălucă-nghețată
susur al apei.

Cîntec popular românesc

Dragostea este ca vinul,
zicea, înginat de vioară.
„Dragostea este ca vinul :
trebuie sorbită-alene.
Cînd butoiul se golește,
dragostea nu mă mai pierde"

Dacă se sfîrșește vinul,
zic și eu
dacă se sfîrșește vinul,
dragoste,
îmi iau butea la spinare,
dragoste.
Îmi iau butea la spinare.
Spinarea mea deșălată.

În românește de
Narcis Zărnescu și Geo Vasile

OBOSEALA ESTE ATUNCI CÎND...

Eu sînt obosit,
Tu eşti obosit,
El este obosit.
Sîntem obosiţi...

Un cîntec vechi, dar din ce în ce mai actual.

Dar ce este oboseala ? „Este un sentiment neplăcut pe care îl resimţim după fiecare activitate fizică şi psihică îndelungate", ar suna o definiţie alcătuită pe baza diferitelor altor definiţii culese de prin mai multe dicţionare sau, textual : **„Starea de slăbiciune generală, consecinţă a unui efort intens, fizic sau intelectual"**, după cum stă scris în dreptul cuvîntului **oboseală** în Micul Dicţionar Enciclopedic, pagina 644.

Să fie oboseala un fenomen atît de simplu pe cît de lapidar ni-l prezintă dicţionarele ?

Sentiment neplăcut ?

Nu totdeauna. Există şi o oboseală plăcută, de pildă după o zi petrecută la ski, unde nu am făcut eforturi care să ne depăşească puterile, intervine o oboseală musculară de scurtă durată. După o noapte de somn intervine o stare de uşurare, de oboseală plăcută. Dar nu despre acest fel de oboseală ne propunem să discutăm.

„Oboseala este înţelepciunea corpului", spunea fiziologul american Walter Cannon, „ea joacă rolul unui sistem de alarmă atunci cînd rezervele metabolismului sînt epuizate".

Efort intens şi îndelungat, fizic sau intelectual ?

Să spunem că da...

Iată însă că o cunoştinţă de-a mea şi-a petrecut în mod plăcut două săptămîni de vacanţă. Întoarsă acasă, într-o zi s-a prezentat la doctor spunîndu-i :

— N-am fost niciodată atît de epuizată ca acum. Pur şi simplu nu mai am pic de vlagă...

După patru zile s-a dovedit că suferea de o inflamaţie a ficatului.

Acest tip de oboseală, căreia i se spune somatică (corporală), este totdeauna prologul unei boli. Toate bolile sau aproape toate bolile sînt precedate de oboseală, mai mare sau mai mică. Uneori vorbim de astenie (de la cuvîntul grec **astheneia**, care înseamnă fără putere). Acest termen indică o stare de epuizare, de oboseală, de nemulţumire, de lipsă de voinţă, de care nu putem scăpa prin somn. Dar aceasta nu înseamnă că fiecare astenie este preludiul unei boli. În trei din patru cazuri de persoane obosite nu există nici o schimbare organică sau biologică capabilă să explice starea de oboseală.

O instituţie franceză cu profil medical a făcut un sondaj în rîndul a 21 000 persoane timp de trei luni. La intervale de trei săptămîni aceştia au fost întrebaţi dacă sînt obosiţi sau sănătoşi şi ce tratament urmează. Rezultatul ? Peste 9 milioane de francezi folosesc medicamente împotriva oboselii ! Asta înseamnă doi francezi din zece !

„Mai mult de jumătate din oamenii care se duc la doctor, suferă de oboseală", spunea doctorul Pierre Bugard, care conduce o secţie la un spital parizian ce se ocupă cu studiul oboselii. Între aceştia majoritatea sînt femei între 20 şi 29 ani, de regulă mame care au copii mici şi care sînt angajate şi în producţie.

Vîrsta la care bărbaţii sînt cel mai obosiţi este între 40 şi 49 de ani. S-ar putea ca aceasta să se datoreze faptului că bărbaţii se duc la doctor doar atunci cînd „nu mai pot", dar tot atît de bine s-ar putea datora faptului că la bărbaţi starea de oboseală este considerată ca ceva obişnuit.

Unii afirmă că sînt inşi „de fier", „inepuizabili". Aşa să fie ?

De exemplu, directorul unei întreprinderi afirmă că nu se simte om dacă nu lucrează paisprezece ore pe zi ! Cineva ar putea crede că acest director se destinde după ce se duce acasă sau în maşină. Eroare !

Rezistenţa la oboseală este în funcţie de codul genetic, ca să folosim formulările matematicienilor. Pînă în prezent lucrurile nu au fost pe deplin lămurite, dar se pare că

stau întocmai. Un tată obosit, o mamă obosită, obosesc în mod cert şi copiii. Doctorul Bugard este de părere că „un membru neobosit al familiei poate face în aşa fel încît să-i obosească pe toţi ceilalţi din jur !"

Există cu adevărat oameni inepuizabili ?

Răspunsul ar putea fi : există oameni inepuizabili pînă odată, cînd...

Pînă cînd nu fac o boală gravă de inimă, pînă cînd nervii nu-i conduc spre clinicile de neuropsihiatrie. Aceşti oameni refuză sfaturile doctorilor şi nu dau atenţie nici semnalelor de alarmă ale propriului organism : insomnii, feste ale memoriei, lipsă de concentrare, dureri de cap, boli de stomac etc.

Putem îndepărta starea de oboseală ?

Da, spun doctorii. Stă în puterile fiecăruia să facă acest lucru în modul cel mai simplu, respectînd nişte reguli elementare. Iată cîteva dintre acestea :

1. MÎNCAŢI CUMPĂTAT

Cînd vă sculaţi dimineaţa în ultima clipă şi „aruncaţi" în stomac ceva la repezeală, sau nu mîncaţi nimic, în jurul amiezii vă simţiţi obosit şi dornic de somn. Micul dejun trebuie luat obligatoriu, evitînd însă consumul exagerat de zahăr rafinat. Mîncarea, dulciurile mai ales, aduc organismului un surplus de energie, care conduce la supraponderabilitate. Şi, după cum ştim, greutatea sporeşte oboseala ;

2. PRACTICAŢI ACTIVITĂŢI FIZICE

Toate categoriile de sport elimină sentimentul de oboseală şi facilitează rezultate bune în muncă. Mişcarea relaxează organismul şi-l fortifică. În plus, dacă este practicată spre seară, reclamă odihnă din partea organismului, fapt care determină renunţarea la prafurile de dormit.

3. STRĂDUIŢI-VĂ SĂ DORMIŢI MAI MULT

De multe ori în timpul zilei simţim nevoia să dormim. Aceasta înseamnă că durata somnului nostru în timpul nopţii trebuie mărită. Durata somnului este o problemă strict personală, de aceea nu toţi membrii aceleiaşi familii trebuie să se culce la aceeaşi oră.

Este necesar să ne studiem bine ciclul zilnic pentru a ne putea stabili un program adecvat, pe care apoi să-l respectăm.

4. PLANIFICAŢI-VĂ MUNCILE CELE MAI GRELE LA ORELE POTRIVITE

Adică atunci cînd vă simţiţi cel mai bine fizic şi psihic. Încercaţi să aplicaţi proverbul care, înţelept, spune : „Ciocîrlia cîntă cel mai bine dimineaţa, bufniţa zboară cel mai bine noaptea !"

Este absolut necesar să-şi cunoască fiecare ciclul zilnic pentru a putea planifica muncile cele mai dificile atunci cînd este în plenitudinea forţelor fizice şi a stării psihice.

5. NU MUNCIŢI FĂRĂ PAUZE

Fără a ţine seama de importanţa muncii pe care o îndepliniţi, amintiţi-vă că puteţi munci cu randament sporit dacă veţi face pauze, acestea fie şi numai pentru a face cîţiva paşi prin încăperea în care vă aflaţi.

Nu folosiţi pauzele pentru cafea şi ţigări !

Deschideţi larg ferestrele şi executaţi mişcări fizice !

Sau pur şi simplu staţi pe un scaun şi gîndiţi-vă la ceva plăcut, frumos şi odihnitor...

Nicolae Nicoară

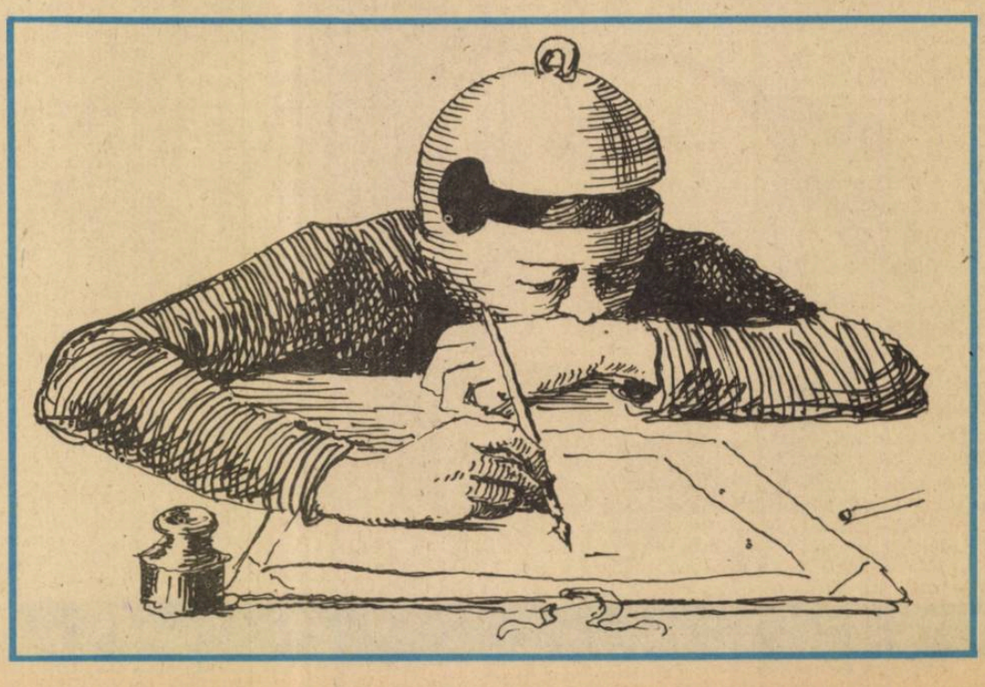

COMBATEREA TENSIUNII VIEȚII DE ZI CU ZI

INTERVIU CU DR. W. MENNINGER, PREȘEDINTELE FUNDAȚIEI MENNINGER DIN TOPEKA, STATUL KANSAS, S.U.A.

Întrebare : Dr. Menninger, cît de răspîndite sînt bolile sistemului nervos în S.U.A. ?

Răspuns : Între 10 și 15% din totalul populației suferă de boli mentale grave. Dacă adăugăm pe cei care sînt afectați periodic de ceea ce eu numesc „probleme ale existenței", atunci circa 70% din populație are asemenea maladii. Cu alte cuvinte, majoritatea americanilor.

Întrebare : Ce definiți „probleme ale existenței" ?

Răspuns : Acestea includ o arie largă, de la micile certuri de luni dimineață pînă la încordarea rezultînd din neînțelegerile dintre soți sau dintre membrii unei familii.

Durerea la moartea unei persoane apropiate, necazuri la serviciu, dificultăți în relațiile cu oamenii, nesiguranța locului de muncă — acestea par să frămînte majoritatea persoanelor.

Întrebare : Aceste probleme pot avea efecte grave ?

Răspuns : Da — cînd oamenii nu le tratează cu atenție. Consider că 80% din tulburările de care se plîng pacienții doctorilor — răceli, dureri de somac, de șale, lipsa de poftă de mîncare, insomnie, oboseală — nu sînt atît boli fizice, cît reacții psihosomatice la problemele existenței.

Tensiunile emoționale și anxietățile contribuie direct la creșterea numărului bolilor grave. Încercînd să se adapteze unor noi situații de viață, oamenii ajung adesea la fumat excesiv, mănîncă prea puțin, recurg la alcool și medicamente ca la niște droguri și nu mai fac suficiente exerciții fizice. Astfel că, deși am dobîndit succese în combaterea variolei și poliomielitei, avem tot mai mult de luptat cu afecțiunile cardiace, cancerul, accidente, tuberculoza — probleme ce pot fi frecvent legate de modul de viață.

În unele privințe, America modernă a devenit un loc mai nesănătos pentru viață.

Întrebare : Credeți că psihiatria combate corespunzător aceste boli ?

Răspuns : Nu. Cred că există o tendință exagerată în medicină și psihiatrie de a trata doar bolile grave și de a nu considera problemele existenței ca parte din domeniul lor. Ca rezultat, mulți oameni au luat-o pe alte căi în căutarea unor soluții rapide și ușoare. Multe din așa-numitele noi terapii — tehnica relaxării, yoga ș.a. — au fost răspunsuri față de impulsul pieței, care spune : „Dați-ne ceva care ne va ajuta să depășim mai bine orice ne deranjează", dezamăgirea față de atitudinea psihiatriei și medicinei care nu au considerat aceste tulburări ca importante sau parte din domeniul lor.

Întrebare : Aceste terapii au efect ?

Răspuns : Da. Noi am folosit aici unele dintre ele în situații clinice. Dar prea des o persoană recurge la ele doar cînd tulburările au devenit atît de grave încît tratamentul nu prea mai are efect și, ca atare, persoana este vulnerabilă la o exploatare masivă sub aspect emoțional și financiar.

Această tendință e greu de combătut. Televiziunea și reclama americană acreditează ideea că avem dreptul la o viață fără stres, tensiune și anxietate. Și mesajul lor este întotdeauna același : „Luați această pastilă sau cumpărați acest produs și problemele dv. vor dispărea".

Întrebare : Stresul este incontestabil dăunător ?

Răspuns : Dacă n-am fi stresați — și de-stresați — de ceea ce ne oferă lumea, atunci nu s-ar mai crea nimic. Multe persoane, în special șefi, prosperă în condiții de stres. Dacă le iei stresul, munca le devine plictisitoare. Dar ei au elaborat strategii care le permit să se confrunte cu stresul și să-l mențină la cote controlabile, pentru a nu fi copleșiți de acesta.

Pe de altă parte, unele dintre cele mai pline de stres munci sînt cele care țin oamenii în situații plictisitoare : muncitorii de la liniile de asamblare, gospodinele etc.

S-au făcut unele studii cam îndrăznețe asupra profesorilor din mediul urban și asupra **paznicilor de închisori** — două ocupații desfășurate într-un mediu încordat și amenințător. Deoarece aceștia nu pot scăpa cu ușurință de acest mediu și nu pot controla aceste condiții de muncă chinuitoare, ei par a avea mai mari dificultăți psihologice decît alți profesioniști.

Întrebare : Ce prescrieți pentru contracararea acestor tulburări zilnice?

Răspuns : Premisa-cheie este că oamenii ar trebui să învețe și să pună la punct „strategii de rezistență". O persoană care pierde controlul asupra unei situații în stres poate face cu ușurință o depresiune nervoasă, e dispusă să abandoneze orice luptă și chiar consecințe mai grave. O cale de a evita să te simți lipsit de putere este de a-ți conduce viața și cariera astfel încît să anticipezi stresul, să mobilizezi apărări psihologice cînd e nevoie.

Cred că oricine poate învăța să țină în frîu stresul, cu cîteva tehnici simple care sînt în fond psihiatrice dar care nu cer consultarea unui psihiatru. Acestea sînt ceea ce numesc eu „strategii de rezistență".

Întrebare : Cum acționează aceste strategii ?

Răspuns : Primo, oamenii trebuie să recunoască cînd se află sub stres și să se autoantreneze să se retragă temporar din starea în care se află — să intre psihologic într-o stare de reflecție, meditație sau relaxare. Pentru unii, asta poate însemna doar închiderea ochilor și cîteva respirații adînci ;

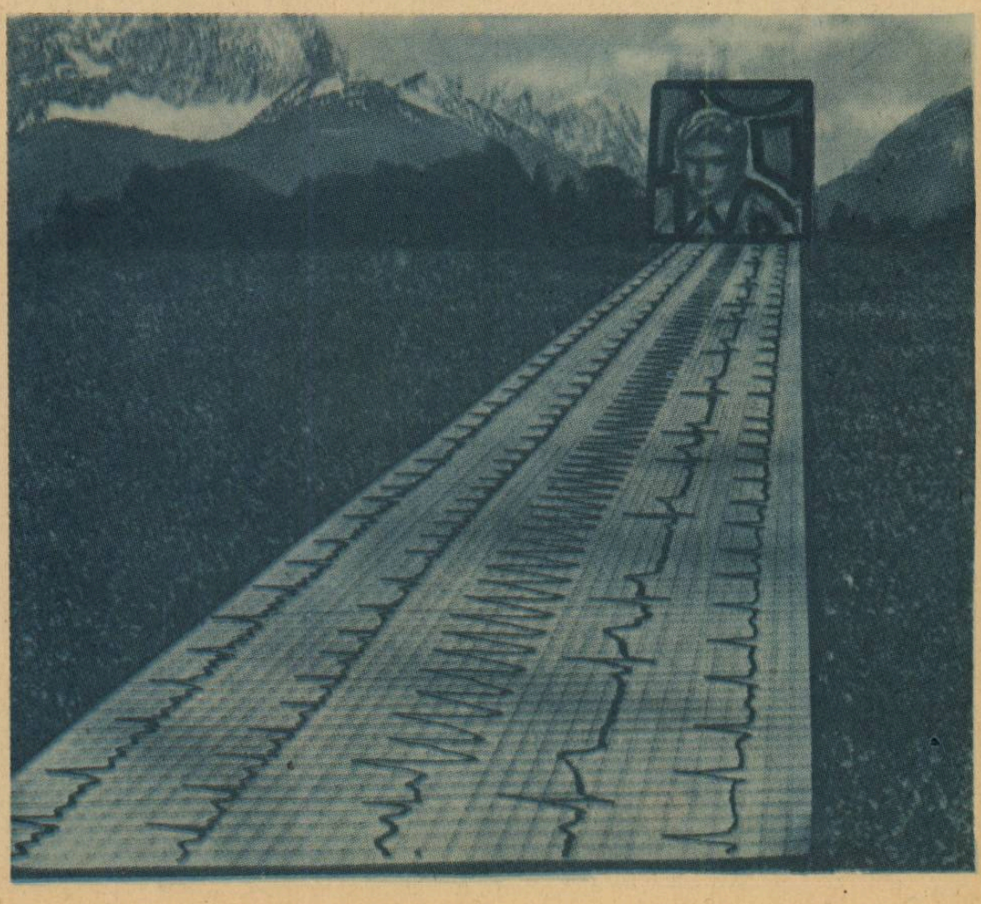

pentru alții sînt necesare tehnici de meditație mai complicate.

Mi-am făcut un obicei din a exersa regenerarea spiritului. La clinica noastră, izbutim uneori să scoatem un pacient din starea de depresiune nervoasă punîndu-l să facă muncă fizică. Unii au obținut un succes remarcabil cu tehnici biofeedback, utilizabile cînd începe o perioadă de stres.

Important e să practici o tehnică în mod regulat, pînă este rafinată și te poți bizui pe ea — ca să poți spune : „La mine merge așa ceva. Nu sînt neajutorat în această situație. Pot să mă dau înapoi și să-mi fixez poziția. Mă autocontrolez".

Cei care fac acest lucru eficient au o reacție intensă la stres, dar își revin mai repede.

Întrebare : Alte aspecte ale acestei atitudini preventive ?

Răspuns : Întîlnirea cu persoane care au același „hoby" (pescuit, vînătoare, filatelie, muzică etc.) contribuie la scoaterea din sentimentul de izolare. O altă strategie este planificarea detaliată a existenței. Majoritatea oamenilor sînt atît de prinși în scurgerea rapidă a vieții încît nu recunosc importanța de a sta jos și de a avea o conversație confidențială cu sine însuși — spre a focaliza pe motivații și dorințe interioare.

★

Întrebare : Ce întrebări ar trebui să-și pună o persoană sieși ?

Răspuns : E vorba de o trecere în revistă a propriilor valori ale persoanei și de cît de bine sînt ele exprimate prin acțiuni și activități. În esență, individul va examina cum își folosește timpul, banii și energia. Foarte des, o astfel de persoană va afla că și-a pierdut timpul cu lucruri relativ neimportante, sau care sînt importante pentru alții. Cei mai mulți dintre noi tolerează o imensă prăpastie între realitatea modului de utilizare a resurselor individului și ceea ce noi credem a fi important.

Întrebare : Asta n-ar face pe unii să devină preocupați doar de propria persoană ?

Răspuns : Poate — dar nu și dacă ei sînt cinstiți cu ei înșiși. Modul în care ne adresăm ființei noastre interioare e aproape paralel cu modul în care ne adresăm altor persoane. Ființa noastră interioară are propriile sale nevoi de hrană sufletească, grijă și atenție și în măsura în care recunoaștem aceste nevoi la noi înșine sîntem mai înclinați să le considerăm legitime la alții.

Întrebare : Ce se întîmplă cu cei care lasă stresul să le domine viața ?

Răspuns : În majoritatea cazurilor se instalează deprimarea. În prezent toată lumea pare a suferi de deprimare ; acesta e echivalentul psihologic al obișnuitelor răceli. Majoritatea oamenilor reușesc însă să iasă din această pasă neagră. Dar cînd oamenii suferă de o pierdere a încrederii în sine sau se simt incapabili de a recîștiga un control asupra împrejurărilor în care se află, atunci apare o depresiune nervoasă gravă, cronică. În acest moment e nevoie de un ajutor medical calificat.

Întrebare : Ce semnale de pericol ar trebui avute în vedere de cei care cad într-o stare de deprimare ?

Răspuns : Cele mai obișnuite sînt schimbările în modul de a mînca, a dormi și în obiceiurile de muncă. Aspectul fizic se deteriorează. Mulți resimt o oboseală accentuată — chiar dimineața, după ce au dormit bine — și pot sta în pat toată ziua. Randamentul se diminuează la toate capitolele, de la realizarea sarcinilor de servici la neatenția în conducerea automobilului. Se instalează indiferența față de soț. Faptul de a vedea în negru viitorul este un clar avertisment. De regulă, o persoană deprimată are sentimentul că viitorul nu-i va oferi nimic bun. Dacă îi propui un concediu la mare, va răspunde, de regulă : „Nu-mi pot permite, n-am bani", sau : „Dacă las lucrările trei săptămîni, cînd mă voi întoarce voi găsi o harababură de nedescris". Respectiva persoană va găsi argumente să demonstreze că și un lucru bun nu e, la urma urmelor, așa de bun pe cît pare.

Întrebare : Ce ar trebui să se facă pentru aceste persoane ?

Răspuns : Familia ar trebui să caute, prin psihoterapie și medicație, de regulă tratament ambulatoriu, să-l ajute pe cel bolnav.

Întrebare : Cînd un astfel de tratament ambulatoriu nu mai e eficient ?

Răspuns : Eu recomand spitalizarea cînd o persoană nu poate să se mai dirijeze singură, vrea să se sinucidă sau se hrănește cu iluzii — idei foarte depărtate de realitate ; de asemenea, cînd medicația și psihoterapia nu par a mai avea efect.

Întrebare : Cît de lungă este perioada de vindecare la o persoană care a căzut într-o stare de depresiune nervoasă ?

Răspuns : Depinde de la individ la individ ; de regulă nu depășește 18 luni în cazurile cronice.

Întrebare : Ca membru al Comisiei Prezidențiale pentru Sănătatea Mentală, cum apreciați rolul pe care îl pot juca autoritățile guvernamentale în privința combaterii bolilor mentale ?

Răspuns : E necesar un sprijin mai mare pentru cercetarea științifică medicală legată de natura și cauzele bolilor mentale, precum și de terapeutica acestora. Sînt alarmat de opinia împărtășită ici și colo la Departamentul Sănătății potrivit căreia avem suficiente cunoștințe în domeniu pe care nu le folosim, așadar ce rost mai are să continuăm cu cercetarea ? Aprofundarea cunoștințelor e de importanță crucială în această ramură medicală.

Trebuie, de asemenea, încurajate acțiunile de prevenire a bolilor mentale.

Mă îngrijorează problemele crescînde ale familiei americane. E necesar să ajutăm familia să depășească presiunile mărite la care e supusă și care afectează calitatea educației dată copiilor.

Programele școlare ar trebui să cuprindă mai multe activități social-educative pentru copii pentru ca aceștia să dobîndească deprinderi de bază pentru a trăi armonios unii cu alții, în colectiv.

Noi am căzut în greșeala de a considera că, vai, copiii cresc singuri. Am făcut din televiziune o doică universală. Au devenit ceva obișnuit familiile cu un singur părinte, și, chiar dacă sînt doi părinți într-o familie, presiunea economică cere, deseori, ca amîndoi să lucreze ; astfel crește numărul presiunilor dezbinatorii la care sînt supuse familiile.

Mă tem că acești copii încep să se simtă din ce în ce mai înstrăinați de viața familiei, deoarece căminul a încetat să le ofere căldură sufletească, acceptare și satisfacție. Din ce în ce mai mulți tineri care vin pentru tratament la Clinica Menninger au probleme în a-și face și a-și menține relații bune, constructive, cu alte persoane. Ei nu par a fi învățat așa ceva acasă.

Întrebare : Credeți necesară o intervenție guvernamentală în domeniul creșterii copiilor ?

Răspuns : Sub nici o formă. Nu există înlocuitor de familie. Cred că insistențele noastre educative pot face o treabă mai bună în a instrui tinerii să-și administreze emoțiile, suplimentînd instruirea pe care ei o au în familie.

Nu văd nimic rău ca școlile să-i învețe pe copii să cunoască efectele emoțiilor asupra comportării lor. Un copil ar trebui să știe care sînt efectele emoțiilor asupra conduitei sale. De exemplu, dacă cineva îl lovește pe Billy cu o cărămidă, care ar urma să fie răspunsul acestuia ? E uimitor cum tratează școlile această situație ; ele se așteaptă ca Billy să-și suprime emoțiile, deoarece, altfel, procesul de învățămînt propriu-zis : cititul, scrisul, aritmetica etc. ar avea de suferit.

Dacă copiii nu învață asta în familie nu văd nici un impediment să permită școlilor să facă acest lucru. Este clar că, dacă copiii ar învăța cîteva din aceste deprinderi de comportare socială la grădinițe, ei ar avea mult mai reduse nivelurile de comportare necorespunzătoare și rezultate mult mai bune la învățătură.

În plus, cred că e posibil ca în liceu să-i înveți pe adolescenți cum să fie buni părinți și soți, prin discuții în clasă, improvizînd, de exemplu, situații posibile între soț și soție și cerînd atitudini din partea elevilor, cu corecturile necesare.

Întrebare : Credeți că aceste puncte de vedere vor fi acceptate de factorii competenți ?

Răspuns : Consider că nu prea avem de ales.

Deși avea alt context în vedere, comentariul lui H. G. WELLS descrie foarte bine problema prevenirii în psihiatrie : „Istoria umană devine tot mai mult o cursă între educație și catastrofă". Să învățăm despre noi înșine — capacitatea bărbaților și femeilor de a stabili un auto-control individual, un simț al stăpînirii propriilor vieți, al problemelor și dificultăților personale — aceasta este esența realizării unei mai bune sănătăți mentale.

Traducere de
Ion Pîrvu

„Tinerețe" — sculptură de Dumitru Piceava

Fiul lui Napoleon pe patul de moarte. Creion de Johann Ender

ANDRÉ CASTELOT

Fiul lui Napoleon — victimă a medicinei ?

Între Napoleon I, împăratul francezilor, şi Napoleon al III-lea, celălalt împărat de la mijlocul secolului trecut, există, cel puţin în ceea ce priveşte succesiunea numerelor, un con de umbră. A existat un Napoleon al II-lea ? Desigur ! Figură mai puţin cunoscută, el este fiul lui Napoleon Bonaparte şi al Mariei Luiza de Habsburg. S-a născut în palatul Tuileries, în anul 1811, şi a fost încă de la naştere proclamat rege al Romei. La cea de-a doua abdicare a tatălui său, în 1815, este chiar recunoscut împărat de către Cameră. Avea deci patru ani...

Inteligent, sensibil, Napoleon al II-lea, pe numele său François Charles Joseph Bonaparte, trăieşte scurta sa viaţă împovărat de uriaşa umbră a tatălui său pe care abia a reuşit să-l cunoască. Rareori a părăsit Viena unde a locuit la castelul Schönbrunn, foarte aproape de bunicul său, împăratul Francisc II, fostul adversar al lui Napoleon, şi de ochii foştilor duşmani ai tatălui său ! Poartă numele de Franz duce de Reichstadt şi i se oferă comanda unor trupe de gardă. Din cauza incompetenţei unor medici, moare în 1832, eveniment tragic pe care mulţi s-au grăbit să-l privească cu suspiciune. E cunoscută teza după care Napoleon I ar fi murit otrăvit cu arsenic. Dispariţia unicului său fiu, la 11 ani după împărat, a fost pusă în legătură cu maşinaţiunile lui Metternich. Totuşi, regele Romei a murit din pricina medicinei. Se pare că singurul om care ar fi putut opri caruselul falselor diagnostice ar fi fost mama sa, fosta împărăteasă Maria-Luiza ; evident, dacă ea ar fi putut răspunde repetatelor chemări ale fiului ei care avea premoniţia morţii. Dar ea trăia la Parma fiind, probabil, ocupată cu refacerea propriei sale vieţi. Se ştie că după moartea împăratului a devenit soţia, mai întîi, a contelui de Neipperg, apoi a contelui de Bombelles.

Aşadar, fostul rege al Romei, fostul împărat de patru ani moare la numai 21 de ani. Istoricul francez André Castelot demonstrează că dispariţia lui se datorează incapacităţii unor medici, urmaşi destoinici ai doctorilor lui Molière.

La începutul secolului nostru, dramaturgul Edmond Rostand scrie o piesă, „L'Aiglon" (Puiul de vultur), al cărui erou este nefericitul fiu al lui Napoleon.

Un „ostatec"

În vara anului 1831, Franz, duce de Reichstadt, la naştere — rege al Romei, ostatec al politicii austriece, devine comandant de batalion la Alsler Kasern din Viena. Soldaţii îl adoră. Într-o zi, trecînd prin faţa lor călare pe calul său alb şi văzîndu-l atît de frumos, grav şi solemn, îl aclamă îndelung şi zgomotos, în ciuda disciplinei militare.

Totuşi, de ce generalul Hartmann — supraveghetorul său, de fapt — îl constrînge pe Puiul de vultur să îndeplinească această sarcină mediocră ? Exerciţiile militare pe terenuri accidentate, orele interminabile de călărie îl obosesc pe tînărul locotenent-colonel. După ce strigă comenzi militare destinate batalionului său, vocea i se sugrumă. Fiul lui Napoleon este atins de răul care-l va ucide un an mai tîrziu.

Generalul Hartmann şi adjuncţii săi au fost de la început neliniştiţi de **frecventele atacuri de tuse** şi de **vocea sa răguşită** din primele zile ale preluării conducerii batalionului. Dar el nu se plînge niciodată şi face imposibilul ca să ascundă cea mai mică indispoziţie de teama să nu reînceapă viaţa de fals arhiduce.

Se ascunde atît de bine, încît ofiţerii cred că răguşala tînărului locotenent-colonel e naturală. Oare nu apar asemenea fenomene chiar la persoane mai robuste ?

I s-a spus de atîtea ori că, asemenea mamei lui, are o sensibilitate mai accentuată în regiunea pieptului şi a căilor respiratorii ; de aceea primele manifestări ale bolii le pune pe seama acestei sensibilităţi congenitale. Doctorul Malfatti, care-l îngrijea, afirmă că răul vine de la alte organe atinse de boală : **ficatul** şi **abdomenul** ; diagnostic acreditat de tenul său schimbător şi culoarea gălbuie a frunţii.

„Mi-e ciudă pe acest trup mizerabil"

Bineînţeles, medicul său curant, dr. Malfatti, oricît de ignorant era, a început să-i trateze afecţiunile bronhiilor. El prescrie pacientului său — de trei ori pe zi, înainte de masă — **lapte de femeie de la o doică sănătoasă** şi de aceeaşi vîrstă cu pacientul. Laptele trebuie să aibă temperatura corpului uman şi trebuie preparat într-o cameră vecină. Pentru răguşelile aproape permanente îi recomandă **comprese cu grăsime de viţel încinsă, fără sare.** E de la sine înţeles că nici laptele de femeie, nici grăsimea de viţel (chiar fără sare) n-au ameliorat sănătatea prinţului ; dimpotrivă ! În această situaţie, Franz este obligat să renunţe la îndatoririle lui militare de la Alsler Kasern. Dar simptomele bolii devin tot mai dese. Prinţul petrece lunile noiembrie şi decembrie într-o semi-letargie. O mare parte din zi somnolează în camera sa lîngă soba încinsă care tronează într-un colţ al camerei. Tusea îl chinuie fără încetare ; cînd e frig şi umed, are frisoane, mîinile-i

Napoleon Bonaparte

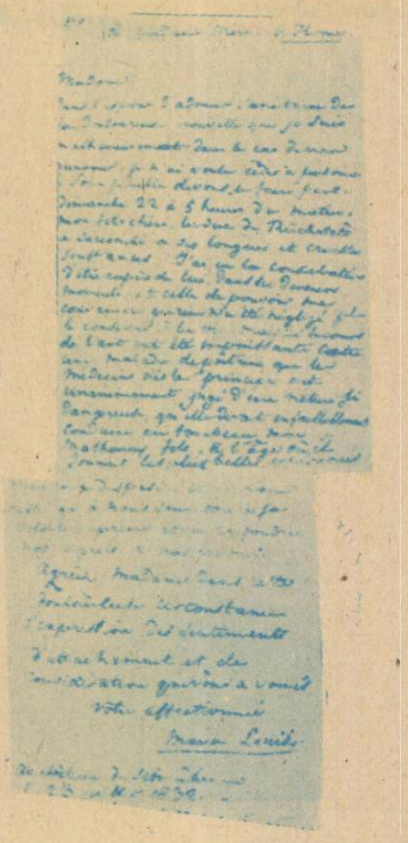

Fosta împărăteasă Maria-Luiza. Ea nu a venit la căpătîiul fiului său decît în ultima clipă ● Scrisoare adresată de Maria-Luiza Laetiţiei Bonaparte prin care îi anunţă moartea fiului ei

devin galbene, sîngele nu mai circulă. Luptă din răsputeri ca să-şi înfrîngă răul şi să poată trăi :

— Mi-e ciudă pe acest trup mizerabil, se destăinuie într-o zi doctorului Malfatti, mi-e ciudă că nu ascultă de voinţa mea !

Cu toate acestea, la sfîrşitul lunii decembrie participă la patru partide de vînătoare şi la începutul anului 1832 **declară că se simte minunat.** Doctorul Malfatti îi permite să-şi reia serviciul militar. Pe 16 ianuarie participă, în fruntea batalionului său, la funeraliile generalului von Siegenthal. Se străduieşte să-i semene tatălui său în ţinută şi vestimentaţie (reuşeşte chiar să poarte pălăria la maniera lui Napoleon). Dar în acea zi, se spune, era un ger de -18° şi prinţul îşi simte corpul slăbit îngheţat pînă la os. Ajuns în **Josefplatz,** ridică sabia pentru a comanda o salvă, dar vocea i se frînge şi nu e auzit. Cu lacrimi în ochi, cedează comanda unuia dintre ofiţeri şi se întoarce la Hofburg dîrdîind şi cu febră. Are congestie pulmonară. Nu-şi ascunde furia că n-a putut să-şi stăpînească răul mai multă vreme. — Tulburări digestive, se afirmă din nou.

Contele Maurice Dietrichstein, preceptorul fiului lui Napoleon n-a crezut niciodată în realitatea bolii tînărului duce.

Doctorul explică: „e din cauza digestiei"

În fiecare zi slăbeşte, tuşeşte, are frisoane şi transpiră. Îi scrie mamei sale, ex-împărăteasa Maria-Luiza, care locuieşte la Parma şi vine să-l vadă o dată la 2—3 ani : „Frisoanele, care mă epuizează cel mai mult, revin în fiecare seară". Această scrisoare, datată 4 februarie, se încheie astfel : „Somnul meu e lung, dar extrem de agitat. Alaltăieri te-am visat că veniseşi la Schönbrunn îmbrăcată în alb ; îmi strîngeai mîinile şi eu plîngeam. Mă îmbrăţişai şi eu plîngeam din nou. M-am trezit în hohote de plîns şi mă obsedează gîndul că ţi s-a întîmplat o nenorocire..."

Dar, în acelaşi timp, nu i se poate reproşa Mariei-Luiza că n-a venit la Viena la căpătîiul fiului ei. Primeşte scrisori liniştitoare. Ducele de Reichstadt slăbeşte, tuşeşte, are frisoane, transpiră dar preceptorul său, Dietrichstein, pune accesele de febră care-l chinuie pe bolnav pe seama tulburărilor de digestie, iar Hartmann — care nici el n-a priceput nimic — pretinde că prinţul este „cuprins de o uşoară febră catarală, probabil în urma unei răceli" şi o imploră pe Maria-Luiza „să nu-şi facă nici cea mai mică grijă". Malfatti, în raportul său către ex-împărăteasă, scrie, şi el, despre „o febră catarală care i-a cuprins capul, ficatul şi stomacul".

Maria-Luiza, mai puţin oarbă decît s-a crezut — scrisorile sale către Hartmann o dovedesc — înţelege gravitatea situaţiei. „Bucurîndu-mă împreună cu dv. de ameliorarea sănătăţii fiului meu, sînt totuşi neliniştită de faptul că însănătoşirea lui nu e mai rapidă". Cere să se ia „măsurile necesare în ce priveşte plămînii săi sensibili".

Această scrisoare premonitorie, datată 24 martie, se încrucişează pe drum cu aceea trimisă de duce : „Melancolia care nu mă părăseşte de trei luni şi care mă împiedică să lucrez şi mă face nepăsător faţă de plăcerile vieţii era cauzată de **congestionarea ficatului.** Malfatti m-a vindecat cu nişte mixturi atît de acide şi cu un gust atît de amar, încît rubarba este dulce ca zahărul." Vindecat ? Deloc. De vreme ce continuă : „Sănătatea mea a avut de suferit, sînt lipsit de puteri şi poţi să crezi că e aşa dacă-ţi mărturisesc eu însumi".

Se pare că el însuşi şi-a dat seama de gravitatea stării sale. Însă preceptorul său, contele Dietrichstein, încă mai crede (la începutul lunii februarie cînd a discutat cu prinţul despre sănătatea acestuia din urmă) că e vorba de un răsfăţ din partea lui Franz şi nu-l ia în serios. E clar că joacă teatru. Fapt pentru care i se propune să iasă la Operă, să participe la balurile de la curte, ba chiar să facă plimbări călare sau cu trăsura. „Acum, avea să scrie Dietrichstein, foloseşte toate mijloacele ca să se amuze pe seama noastră prefăcîndu-se mai bolnav decît este".

Astfel că fiul lui Napoleon nu numai că era tratat de o boală pe care nu o avea — autopsia va dovedi — ; nu numai că, tuberculos în ultimul grad, murea sub ochii lor, **fără ca medicii să pună diagnosticul corect,** nu numai că ei găseau starea plămînilor liniştitoare, dar îl considerau drept mucalit cînd le spunea că se îndreaptă spre moarte!

Arhiducesa Sofia (portret de la sfîrşitul vieţii). Ataşată de nepotul său ea l-a veghiat în ultimele zile de viaţă.

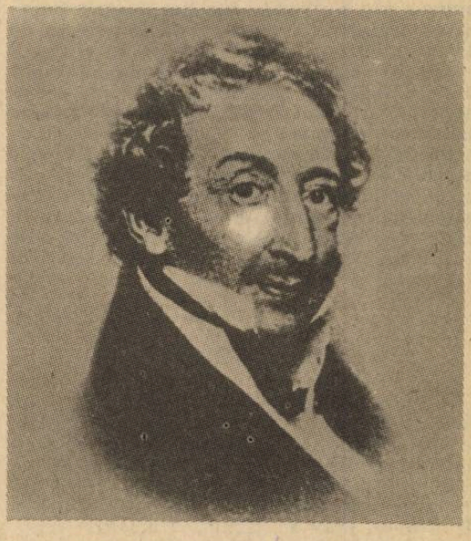

Dr. Malfatti : un medic prudent dar care s-a înşelat la diagnosticul său.

Metternich n-avea decît să-l lase să moară

În 18 sau 19 martie 1832, Franz face o plimbare călare. Era frig și umed. După obiceiul lui, a galopat fără să se preocupe dacă bietul Hartmann putea să se țină după el. Parcă vrînd să-și pedepsească trupul bicisnic, seara decide să iasă din nou. În ciuda frigului și a ceții, a străbătut Praterul în trăsură deschisă. Stricîndu-se o roată, e obligat să se întoarcă pe jos. Seara are un nou acces de febră și se plînge că nu mai aude cu urechea stîngă.

În acest timp, Malfatti se îmbolnăvește, doborît de un violent atac de gută. Pe 16 aprilie se reunesc pentru o consultație doctorii Wiehrer, Reiman și, cu greu, Malfatti care, mîndru, comunică rezultatul consultației :

— Diagnosticul meu în legătură cu ficatul și plămînii a fost găsit just.

Se pare că a fost călduros felicitat de confrații săi pentru faptul că a ameliorat evident starea ficatului pacientului său — ficat care, de fapt, nu era bolnav. Medicul curant e obligat să raporteze că plămînii nu au fost găsiți în aceeași stare excelentă de către colegii săi, dar — precizează el — accesele de tuse au fost puse pe seama unor **ușoare inflamații și a excesului de activitate a pacientului.** Malfatti, dacă ar fi să-l credem, merită felicitări !

În realitate, Wiehrer și Reiman au fost infinit mai puțin optimiști decît pretindea Malfatti. Prințesa Melania de Metternich — soția cancelarului — scria aceste rînduri în Jurnalul ei intim la 20 aprilie : „Împăratul i-a spus lui Clement (Metternich) că a chemat niște medici să se pronunțe în legătură cu sănătatea ducelui de Reichstadt și că toți au declarat că situația bolnavului e fără speranță. Deja scuipă bucăți de plămîn și nu mai are de trăit decît cîteva luni. Facă-se voia Domnului !"

Ceea ce nu-l împiedică pe Metternich să-i scrie Mariei-Luiza două săptămîni mai tîrziu : „Știu că Majestatea Voastră este informată cu exactitate despre sănătatea ducelui de Reichstadt. Starea sa provoacă neliniști, medicii tot mai caută sediul răului în ficat."

Ministrul du dorea deloc ca ex-împărăteasa să ceară plecarea fiului ei la Neapole, sub soarele cald și binefăcător, așa cum recomandaseră cei doi medici consultanți în raportul lor.

Metternich n-a trebuit să-l otrăvească pe fiul dușmanului său, așa cum s-a afirmat : i-a fost de ajuns să-l lase să moară. Pentru că, în acest început de primăvară a anului 1832, Franz mai putea fi salvat !

„Între leagănul meu și mormînt — un mare zero"

La 30 mai, împăratul Austriei îl numește pe nepotul său colonel plin în fruntea regimentului prințului Wasa. Un epolet pe un mormînt. Nouă zile mai tîrziu, Franz este transportat la Schönbrunn. Arhiducesa Sofia, care-și iubește nepotul ca pe propriul frate mai mic, îi comandă un fotoliu pe care acesta, sosind, îl găsește în camera sa. Arhiducesa i-a cedat apartamentul său, cu camere înalte și plafoane albe împodobite cu aur, situat în aripa stîngă a palatului.

Același apartament l-a ocupat Napoleon după Austerlitz și înainte de Wagram. Ca și tatăl său, Franz disprețuiește patul rococo uriaș și pune să i se instaleze un pat simplu, de campanie.

Camera alăturată — fostul cabinet de lucru al împăratului Napoleon — este, de asemenea, la dispoziția prințului.

Starea i se înrăutățește pe zi ce trece. Simbătă, 9 iunie, după o noapte grea și o dimineață somnolentă, ajutat de Moll, Franz urcă cu greu în trăsură. Ajuns la Haimlach, își exprimă dorința să meargă pe jos, dar e prea obositor și, după cîțiva pași, se urcă din nou în caleașcă. Haimlach îi amintește de copilărie, cînd călărea cu mama lui și era înconjurat de oameni severi și gravi cărora le punea întrebări în legătură cu tatăl său.

Dar toate astea sînt atît de departe „și acum, — după cum spune chiar el — eu nu sînt decît un mare bucluc".

O interpretare romantică a morții ducelui de Reichstadt

— Nașterea și moartea : iată întreaga mea poveste. Între leagănul meu și mormîntul meu nu este decît un mare zero !

Malfatti și ofițerii văd, în sfîrșit, realitatea : ducele de Reichstadt moare sub ochii lor de tuberculoză. Medicii vienezi care au venit să-l asiste pe Malfatti afirmă :

— Starea sănătății prințului este fără speranță. Maria-Luiza va trebui să părăsească Parma. La 23 februarie îi scrisese lui Hartmann că renunță la voiajul la Viena proiectat pentru vara aceasta, precizînd : „Orizontul politic este, din păcate, așa de tulbure în Italia, că ar fi o mare imprudență să plec în călătorie ; va fi un sacrificiu în plus în această viață plină de durere și amărăciuni".

Grație unui avort, Maria-Luiza poate să-și revadă fiul

La 17 mai, Franz îi spune lui Dietrichstein :

— Scrieți-i mamei mele că mă simt foarte rău și ea va veni.

Dietrichstein îi trimite scrisori presante, dar în van. De fapt, Maria-Luiza nu dorea altceva decît s-o pornească la drum, dar o împiedica o viitoare naștere, despre care se vorbea deschis la Viena și ambasadorul Franței în capitala habsburgică, mareșalul Maison, scrie fără rețineri : „Oameni răi spun că mama ducelui, anunțată să vină repede, e preo ocupată cu travaliul de înlocuire a fiului care moare cu un altul care urmează să se nască."

Aflîndu-se la Triest, un norocos avort îi permite să călătorească la Viena.

Duminică 24 iunie, Reichstadt tocmai se trezește din somnolență, că ușa se deschide și mama lui intră urmată de doctorul Malfatti și generalul Hartmann. Maria-Luiza e consternată : și-a lăsat fiul plin de viață și-l regăsește cu ochii măriți de febră, tenul gălbejit, „aproape mort, de-abia putînd să vorbească".

La jumătatea lunii iulie, bolnavul pare foarte aproape de sfîrșit. Maria-Luiza îi scrie lui Wilhelm : „Căldura îi grăbește sfîrșitul și cînd stă cu ochii închiși arată ca un mort". De abia poate să vorbească și cu greu aude ce i se spune : „Cînd îl văd în această stare, sînt tentată să mă rog Domnului să pună capăt chinurilor lui".

Simbătă, 21 iulie, este auzit spunînd : „Vreau să mor". Dar cînd mama lui intră în cameră, pretinde că se simte bine.

În această ultimă noapte respirația îi devine din ce în ce mai dificilă, dispneea este aproape totală. La ora 3 spune :

— Voi muri, chemați-o pe mama mea.

Camera se umple de lume și în această dimineață ploioasă de 22 iulie Maria-Luiza, în genunchi la căpătîiul fiului ei, privește fața muribundului, ca de ceară, descărnată, transpirată, cu nasul și pomeții proeminenți, un chip care — în pragul morții — seamănă izbitor cu cel al Primului Consul.

O oră se scurge astfel. Un sturz domesticit se cuibărește în mîna umedă a muribundului. Cîteva minute după ora 5, Puiul de vultur se agită, strînge brusc pumnul și sugrumă sturzul, apoi respirația i se oprește.

Fiul lui Napoleon e mort.

Este ora 5 și 8 minute.

Prezentare, adaptare și traducere de Margareta Popescu

Pretext medical

ORIZONTAL : 1) Randament medicamentos. 2) Folosită la pansamente — Supără la ureche. 3) Nevricos. 4) Republica Democrată Germană (abr.) — Într-o clipă — Primul și cel mai scump cuvînt al copilului. 5) De la inimă la inimă (pl.) — Secvențe legate de etate care aduc schimbări la față (sing.). 6) Note ! — Mioare — A însănătoși (fig.). 7) Comparativ pentru un om slab (pl.) — În absență! 8) Din măduvă — Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (abr.) — La gambă ! 9) A se scurge prin vene și artere — Nu poate scoate un cuvînt. 10) Mingiiere... coliană — Călit. 11) Teren de odihnă — Numai ochi și urechi (fem.).

VERTICAL : 1) Cu ochi și cu sprîncene — Extremitatea superioară a corpului. 2) Face ochii — Îi bate inima pentru orice (fem.). 3) Stau bine pe picioare — Un păr împuținat. 4) Produs lactat — Cuvinte intrate de curînd în limbă — Întrebare. 5) A merge văzînd cu ochii — Tratament balnear. 6) A bate din pleoape — Practicat și în vîrful picioarelor. 7) Pseudonim al scriitorului român I.A. Bassarabescu — Mintea... cea de pe urmă. 8) Sol — Catene ! 9) Orășel în India — Mereu în frunte — Tănase Natalia. 10) Cața ! — Sufix cu sensul „om" — Vestibulul aparatului digestiv. 11) Se caută la doctor.

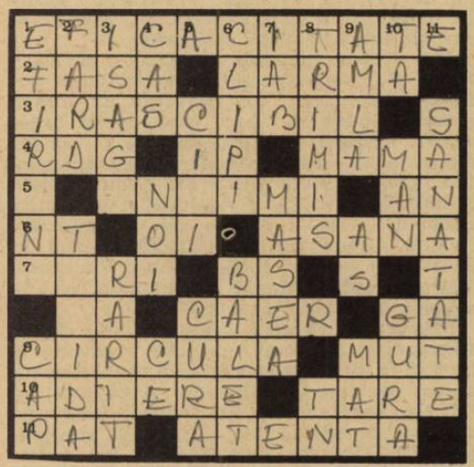

Prof. Teodor Axioti

Dicționar : IAB, AMLA, MAN.

UN OM, O LUME

CU DOCTORUL PETRU ALEXANDROV, MILITANT AL MIŞCĂRII SOCIALISTE, ŞI VLADIMIR KOROLENKO PRIN DOBROGEA ŞI DELTA DUNĂRII

În rîndul de jos din stînga : Sonia Korolenko, dr. Petru Alexandrov, dr. Victor Crăsescu, doamna Korolenko, Sofia Dobrogeanu Gherea. În rîndul de sus : Natașa Korolenko, Vladimir Korolenko, Constantin Dobrogeanu Gherea și Alexandru Dobrogeanu Gherea.

Dunărea a constituit un element primordial în istoria poporului nostru, dacii considerînd apa ei sacră, iar creația populară, de-a lungul timpurilor, personificînd-o în numeroase cîntece și poezii, ca în atît de sugestivele versuri :

„Dunăre, mamă vitează,
De cînd lumea-mi stă de pază
Ea mă scaldă, mă-ntărește
Ea mă-ncinge și mă crește".

Marele fluviu și delta sa au hrănit și ocrotit nu numai populația autohtonă, ci au oferit posibilitatea de a viețui și altor locuitori mînați de vicisitudinile îndurate în părțile lor de baștină, deoarece, cu cîteva veacuri în urmă, pe brațele Dunării au început să se stabilească lipovenii și cazacii.

Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea în Dobrogea vin și diferiți refugiați politici, revoluționari ruși prigoniți de ohrana țaristă dezlănțuită după începuturile organizării mișcării revoluționare prin constituirea în 1870 a secției ruse a Internaționalei I, a „Uniunii Muncitorilor din Sudul Rusiei" în 1875 sau în 1876 a organizației narodnice „Zemlia i Volia". Printre cei veniți la noi în țară, Constantin Dobrogeanu-Gherea, dr. Nicolae Russel, dr. Nicolae Zubcu Codreanu, Paul Axelrod, inginerul Kaceanovski, se afla și doctorul Petru Alexandrov.

Născut în părțile Iaroslavului, Petru Alexandrov a urmat studii de medicină și intrînd în contact cu mișcarea revoluționară a fost învinuit de nihilism și deportat în Siberia. Surghiunul l-a îndurat împreună cu sora sa, dar de aici a reușit să se refugieze în Dobrogea ascunzîndu-se în așezările din Deltă printre truditorii apelor, ajutîndu-i în lupta cu poverile argintii ale năvoadelor sau cu stihiile dezlănțuite ale naturii dar, mai ales, încercînd să le aline suferințele.

După trecerea Dobrogei în administrația românească, doctorul Petru Alexandrov s-a prezentat la București pentru echivalarea licenței în medicină, avîndu-l ca interpret pe Zamfir Arbore, vechi tovarăș de idei. Stabilit la Tulcea a deschis cabinet, reușind să strîngă o „clientelă" foarte numeroasă. Succesele se datorau atît cunoștințelor sale medicale, dar mai ales omeniei cu care îi primea pe pacienții săi nevoiași și sprijinului material pe care li-l acorda, cu deosebită generozitate, în mentalitatea celor sărmani putînd fi ușor asimilat cu unul din „doctorii fără arginți". În acest sens un succint dar foarte interesant portret i l-a făcut Constantin Stere în romanul său „În preajma revoluției" sub numele de Alexandru Petrof : „un uriaș blond cu ochi albaștri de copil nevinovat și blajin, cu toate că se apropia de pragul bătrîneții. Acest ateu și revoluționar ducea o viață care în alte vremuri i-ar fi asigurat după moarte canonizarea de sfînt".

La Tulcea doctorul Petru Alexandrov a pus bazele unei colonii ce l-a adăpostit o perioadă și pe G. V. Plehanov. Eminentul revoluționar se refugiase în ianuarie 1880 din Rusia și s-a oprit un timp și la Tulcea, de unde avea să pornească spre Elveția, iar cîțiva ani mai tîrziu, în 1883, să elaboreze prima lucrare marxistă în limba rusă „Socialismul și lupta politică" și să pună bazele grupului marxist „Eliberarea Muncii".

Propaganda socialistă a prins repede în Dobrogea de nord, Tulcea și alte localități devenind centre ale mișcării în care au avut loc întruniri, acțiuni revendicative, manifestații. Tulcea a însemnat o adevărată placă turnantă în circulația literaturii socialiste între Rusia și Europa occidentală în ambele sensuri.

Cu toate că în urma atentatului din 1/13 martie 1881, organizat de „Narodnaia Volia", împotriva țarului Alexandru al II-lea, statului român i se impusese să ia unele măsuri împotriva revoluționarilor ruși refugiați, doctorul Petru Alexandrov, în prima parte a șederii sale la noi în țară, a fost primit cu atitudine binevoitoare de către autorități. Situația-i oarecum privilegiată se datora activității sale, convergentă spre întărirea administrației române în zonă.

Doctorul Petru Alexandrov, credincios idealurilor din tinerețe, a continuat să militeze în rîndurile mișcării socialiste din Dobrogea, mai ales ca unul din principalii ei îndrumători.

Bunele relații ale doctorului Petru Alexandrov cu autoritățile s-au depreciat după un timp aducîndu-i-se acuzații lipsite de orice temei, unele stîrnind ilaritatea, precum confiscarea în locuința sa a „operelor complecte ale faimosului nihilist rus William Shakespeare". În apărarea sa au intervenit prestigioase personalități ale științei și culturii românești care, într-o declarație publică în „Lumea Nouă" din 6 decembrie 1898, au înlăturat orice dubiu asupra comportamentului său.

Doctorul Petru Alexandrov a dus în general o viață retrasă, dedicată locuitorilor din Tulcea, Babadag și Deltă, care îi purtau o admirație pînă la venerație. Legături a păstrat cu Victor Crăsescu, medicul de plasă de la Sfîntu Gheorghe, confrate de breaslă și idei socialiste. Rareori pe an se deplasa la Ploiești spre a-l vedea pe Constantin Dobrogeanu-Gherea, iar la București, pe I. Nădejde.

Uneori doctorul Petru Alexandrov primea vizitele sorei sale, căsătorită cu marele scriitor rus Vladimir Korolenko, care, împreună cu copiii lor, veneau să-l vadă. Binecunoscutul scriitor, adept și el în tinerețe al ideilor revoluționare de pe urma cărora suferise printre ghețurile Siberiei și întunecimile taigalei, cu toate călătoriile făcute în străinătate, în S.U.A., la Paris — și activitatea-i prolifică din literatură, găsea timp să vină în Dobrogea, în Deltă. De fapt i se statornicise convingerea fermă că : „Numai aici poți auzi respirația întotdeauna viguroasă, veșnic vie a atotputernicei naturi". Rod al călătoriilor pe care Vladimir Korolenko le-a făcut în Dobrogea avea să rămînă cele cîteva povestiri inspirate de această zonă.

De obicei, după plimbările pe grinduri și privaluri, doctorul Petru Alexandrov își invita oaspeții și în casa sa cuibărită printre viețele de chihlimbar din Sarica. Deși modestă, ea s-a dovedit în repetate rînduri foarte primitoare, adăpostind în odăile sale și pe Nicolae Pasici. Fruntașul vieții politice din Serbia, după ce condusese pe radicali în victoria electorală din 16 decembrie 1888 și elaborase noua constituție, a fost nevoit, în urma implicării sale în atentatul contra regelui Milan, să se refugieze, devenind și el oaspete al doctorului Petru Alexandrov. Reîntors în Serbia după lovitura de stat din 15 iunie 1903, cînd dinastia Obrenovici a fost răsturnată și scupștina a repus în vigoare constituția din 1888, iar Petru Kara Gheorghevici ales rege, Nicolae Pasici avea să dețină funcția de prim ministru în repetate mandate. Deși a cunoscut înaltele funcții și onoruri, Nicolae Pasici a purtat o statornică prietenie doctorului Petru Alexandrov care, într-o perioadă de grele încercări, îi întinsese mîna și îi oferise casa drept adăpost.

Sfîrșitul vieții l-a surprins pe doctorul Petru Alexandrov în 1911 cînd, după numeroșii ani de viețuire în Dobrogea, uriașul cu ochi albaștri a trecut dincolo de pragul cabinetului său deschis totdeauna și tuturor, intrînd în tradiția locurilor pe care le îndrăgise, a oamenilor pe care îi slujise cu atîta devoțiune. Bunii săi prieteni l-au înconjurat cu dragostea lor pînă în ultimele clipe ale vieții. Constantin Dobrogeanu Gherea, după cum reiese dintr-o scrisoare adresată lui Cristian Rakovski la 8 mai 1911, a fost nevoit să-și grăbească plecarea din Paris la vestea primită „de-acasă, că doctorului Petru îi este foarte rău". Zamfir C. Arbore s-a îngrijit de piatra funerară a regretatului său prieten. Cel mai frumos omagiu postum i-a fost adus un an mai tîrziu la Congresul al II-lea al P.S.D.R. din 29 iunie — 1 iulie 1912 de către I. C. Frimu în „Darea de seamă morală a partidului" : „În acești doi ani și jumătate am avut durerea de a pierde pentru totdeauna mulți tovarăși scumpi. (...) În rîndul dispăruților noștri să trecem și (...) pe doctorul Petru Alexandrov, revoluționarul rus, unul din acea pleiadă de oameni mari care au adus și înplîntat ideile socialiste la noi".

Nicolae Petrescu

Compoziție cu prieteni medici

Fiind student în ultimul an la Conservator, am descoperit că atît inima cît și creierul omului, punîndu-se de acord sau, temporar, existînd un dezacord între ele, oferă surprize importante, afectînd serios sănătatea. Atunci, pentru prima oară, am început să mă gîndesc la relativitatea tuturor acțiunilor pe care le întreprind, neținînd seama de această — pot spune, cu adevărat, — slăbiciune. În imediata mea vecinătate a fost, începînd de atunci, dr. Veronica Botea, care a început să mă învețe, pe cît posibil, taine ale corpului omenesc, ale condiției de sănătate ale acestuia. Momentele dificile, zilele care treceau greu, pe care le-am trăit împreună, îmi confirmau o mai veche convingere, anume că între medicină și artă, între medicină și artiști, specificul existenței și activității acestora din urmă determină o comunitate născută din sensibilitatea de excepție ce-i caracterizează. Am avut, în continuare, o serie de alte dovezi în acest sens, pe care doresc să vi le povestesc. În apropierea mea se află, de zeci de ani pot spune, și un alt medic pentru care arta, se poate afirma, a jucat un rol la fel de important ca medicina. Este vorba de dr. Eugeniu Mateș, cu care mă întîlnesc aproape zilnic și de la care aflu secrete de tot felul, la fel, condiționîndu-ne viața și activitatea, dar, în același timp, și foarte importante evenimente din lumea teatrală și din cea a artelor plastice, cu reprezentanți de seamă ai acestora medicul meu prieten fiind în intimitate.

Urmărind experiența pe care am trăit-o, în anul 1967, stagiul destul de întins petrecut la Spitalul „Prof. dr. Gh. Marinescu", intervenția dificilă pe care am trăit-o, practicată la nivelul cu adevărat al marei arte de către dr. Gheorghe Panoza, pot spune că toate acestea au jucat un rol deosebit de important în viața mea. Mi-amintesc, de pildă, punțile ce se formaseră între mine, cel aflat pe patul de suferință, și distinșii membri ai corpului medical, prof. dr. Vasile Predescu, dr. Nicolae Neicu, dr. Natalia Braslă și dr. Anton Mihăescu, care mă urmăreau, în evoluția neobișnuită a vieții, cu gîndul că sînt compozitor și continui, cu personalitate, faptele de artă înscrise în acest sector. Deși anii au trecut, blîndețea și optimismul dr. Nicolae Neicu mi-au rămas întipărite în minte, la fel, discuțiile îndelungi, cu domnia sa (poate erau teste !) despre libretele operelor lui Richard Wagner, desfăcute în cele mai mici articulații, renăscînd în mine, treptat, dorința de a mă reîntoarce la hîrtia cu portative și de a relua lucrul început. Tot din acei ani datează și începutul prieteniei mele cu dr. Aurel Romila, de care m-am apropiat mai ales datorită nepotolitei sale sete de a cunoaște, ca specialist, lucrul și valoarea compozitorilor moderni, români și străini. Fiii săi, Cristian și Fernanda, activează deja, cu succes, în domeniul muzicii.

Am scris rîndurile de mai sus, permanent gîndindu-mă că toate împlinirile mele de pînă acum se datorează, în bună parte, și acestor minunați prieteni, în pleiada cărora înscriindu-se, de asemenea, dr. Doina Rogozea, martoră a multor bucurii și dureri. Specialistul desăvîrșit, ce-l întrupează acest cadru medical de rară conștiință și impresionantă dăruire, este cununat cu ființa dornică de muzică, permanent, găsind în ea cel mai fericit complement.

Mai recent, am întîlnit un nou prieten medic, pe care contez la fel ca și pe ceilalți, temeinicia practicii sale, valoroasele cunoștințe de artă pe care le stăpînește impresionîndu-mă la fiecare nouă întîlnire. Este vorba de dr. Florin Colonaș, un la fel de egal și valoros practician în medicină și în istoria artelor, fiul său, Cristian, dovedind chiar reale aptitudini pentru studiul artei sunetelor.

Cel mai tînăr prieten medic al meu este dr. Radu Constantiniu, cu care nu am avut decît cîteva schimburi de idei, fertile însă, cred, pentru ambii lucrători în domenii ce, subliniez din nou acest lucru, au foarte multe zone comune și pe care, tuturor colegilor mei compozitori le doresc să le descopere, cu aceeași bucurie cu care le-am aflat și eu.

Anton Dogaru

MELOTERAPIA

Meloterapia sau muzicoterapia constă în asocierea de pasagii muzicale unor alte tratamente medicale pentru accelerarea procesului de ameliorare sau vindecare în numeroase cazuri patologice. Marele oftalmolog din secolul al XIX-lea, prof. dr. Herman vor Holmholtz, susținea că : „Medicina presupune un contact larg cu cele mai variate aspecte ale vieții omenești, iar muzica exprimă în totalitate omul".

Din antichitate, se utilizau audiții și creații muzicale în scop terapeutic, dar într-o formă empirică și asociate ritualurilor magice. Apolo era considerat tatăl lui Esculap și al Muzelor, dar nu numai în mitologie găsim această strînsă înrudire dintre medicina trupului și a sufletului. În toate epocile, muzica a jucat un oarecare rol în arta vindecării. Vracii și vindecătorii popoarelor primitive utilizau în scop terapeutic dansuri și acorduri muzicale, fără a-și da seama de legile fizice care influențează organismul uman. Muzicoterapul Ioseph Moreno explică astfel folosirea de către primitivi a bătăilor de tobă : „Ele influențează creierul prin percepția bătăilor repetate, ritmice și surde".

Grecii vechi credeau în puterea tămăduitoare a muzicii. Se pare că Aristotel a fost primul care a arătat că muzica și culorile pot determina anumite stări sufletești. Democrit spunea : „sunetul flautului este în multe boli un leac minunat". Despre același instrument Aulu-Gelu se exprima astfel : „Suferințele unui om atins de sciatică sînt foarte sensibil micșorate dacă cineva îi cîntă dulce și melodios din flaut" Platon citează cîteva moașe care prin cîntece „magice" ușurau durerile nașterii.

La începutul secolului al XVI-lea, Giambattista Porto a emis părerea că instrumentele muzicale, fabricate din plante medicinale, ar trebui să producă o muzică avînd proprietăți curative. În 1878 s-a făcut la New York o experiență deosebită : 1 400 de femei bolnave au fost adunate într-o sală mare și „tratate" prin muzică cîntată la pian. După o jumătate de oră s-au observat efectele satisfăcătoare.

Cît despre acțiunea tonică a ritmului să amintim de efectul pe care îl are asupra unei coloane în marș ritmul tobei, sunetele marșului militar sau cîntecul unui cor : oboseala este uitată și forțele fizice se refac. În 1892, dr. Hunter (Anglia) a așezat un pian într-un salon de bolnavi la care s-a interpretat muzică vocală și instrumentală special aleasă. În raportul său, medicul Hunter remarca : încetarea sau reducerea durerilor a fost observată în cîteva cazuri ; la 7 din 10 pacienți s-a observat scăderea temperaturii. Un medic rus, Beschinsky, a tratat în 1896, cu rezultate favorabile, un copil de trei ani care suferea de spaime nocturne. S-a folosit în acest scop un vals de Chopin.

În ultimele decenii, medici, educatori, psihologi, filozofi, oameni de știință au sesizat și recomandat folosirea în scop terapeutic a muzicii, remarcînd acțiunea ei asupra vieții psihosomatice a celor suferinzi, solicitînd chiar alcătuirea unei farmacopei muzicale. Medicii unor stațiuni balneare au remarcat rezultatele pozitive ale meloterapiei asupra pacienților : pe baza unor experimentări au ajuns la următoarele concluzii : a) muzica influențează circulația sîngelui; b) tensiunea arterială poate crește sau scădea, în funcție de caracterul muzicii ; c) sunetele muzicale accelerează bătăile inimii și respirația. Profesorul Losper din Franța a analizat efec-

tele pe care le poate avea muzica asupra organismului uman. El a dat și cîteva exemple istorice și amuzante ca : faptul că Baudelaire a fost salvat de la sinucidere ascultînd opera **Tannhäuser**, că Vernon, medic al Operei din Paris, a tratat abulia (pierderea voinței și a hotărîrii) prin marșuri militare, că dr. Janet a făcut să dispară prin muzică stigmatele psihasteniei (o formă mai ușoară a neurasteniei). El a aplicat muzicoterapia în paludism, podagră etc.

Ca disciplină medicală, meloterapia a început să fie folosită în mod sistematic în S.U.A., în anul 1950, cînd s-a constituit prima asociație de muzicoterapie, destinată educării și reeducării handicapaților. În 1953 a fost creată sub egida UNESCO Societatea internațională pentru educație muzicală ; în 1958, la Conservatorul de muzică din Londra ia ființă Societatea engleză de muzicoterapie, concomitent cu Centrul de formare a muzico-terapeuților. La Viena, meloterapia este folosită curent în spitale, mai ales în serviciile de oftalmologie, ortopedie, ftiziopneumologie, neurochirurgie, handicapați motori, psihiatrie, dezalcoolizare etc. La Salzburg, celebrul dirijor Herbert von Karajan, fiu de medic, a înființat Institutul de muzicoterapie condus de un medic și de care se ocupă personal, cu cercetări neuro- și psiho-fiziologice, insistînd mai ales la recuperarea handicapaților motori cu ajutorul metodelor de educație muzicală. În multe țări, de aproximativ două decenii, meloterapia se folosește în majoritatea serviciilor medicale, în special în serviciile cu perioade lungi de internare. Meloterapia se asociază cu rezultate bune în somnoterapie, facilitînd somnul cu compoziții lente, calme, la un singur instrument (chitară, harpă, violoncel etc.), cîntece de leagăn (copii), excluzînd sau reducînd considerabil dozele de neuroleptice, barbiturice etc. și diminuînd efectul lor toxic. De asemenea, muzicoterapia este folosită în afecțiuni organice, psihoprofilactice, pregătind intervenții chirurgicale, în pregătirea nașterilor fără dureri, în serviciile de chirurgie generală și dentare, în scopul relaxării, deconectării, adjuvant analgetic, provocînd o scădere a pragului conștiinței prin diminuarea referințelor temporo-spațiale. În ultima vreme, unii muzicoterapeuți dau chiar indicații simptomatice, cu precădere pentru disciplina psihiatrică în nevroze, psihoze, stări de anxietate, dizarmonii și blocaje psiho-motorii, tulburări de orientare și adaptare în spațiu, pertubații ale vigilenței cerebrale (adormire-trezire), tulburări de comunicare, la unii handicapați mentali. De asemenea, s-a observat că muzica are un rol influent de formare și comunicare la copii, mai ales la cei suferinzi.

În țara noastră, doctorul Olaru, șeful secției de cardiologie din Arad, a inclus și meloterapia între tratamentele curente. Efectele antiaritmice și antiischemice au fost testate prin monitorizarea electrocardiogramei, pulsului și presiunii arteriale în cazul mai multor bolnavi care au suferit un infarct. Rezultatele în recuperarea medicală și socio-profesională a acestor pacienți au fost considerate încurajatoare. Muzicoterapia este utilizată și în terapia antitabagism. Melodiile sînt înregistrate pe casete la indicația terapeutului și nu în funcție de preferințele muzicale ale pacientului. Melodiile sînt alese de medici, sociologi, psihoterapeuți și muzicologi, care încearcă să-i ajute pe bolnavi de a-și modifica comportamentul.

La noi în țară, în majoritatea serviciilor medicale, organizat sau nu, se transmite muzică bolnavilor internați sau ambulatori. Astăzi, în multe întreprinderi, la locul de producție, se difuzează muzică, influențînd favorabil procesul de producție.

Meloterapia sau muzicoterapia are anumite limite de care trebuie să se țină seama:

a) nereceptivitatea unor subiecți la muzică

b) asocierea, deci concomitența, cu terapii de bază medicamentoase

c) afecțiuni în care muzicoterapia este chiar contraindicată.

Cum „ritmul este viața" se poate spera că în viitor muzica făcută toată din ritm va putea îndeplini roluri mai importante decît cele sporadice ce i s-au oferit pînă acum. Muzica nu servește numai la delectarea auzului, ci are o influență asupra întregului organism.

Dr. Aurel Rosin

O PASIUNE NOBILĂ, UMANITARĂ

Secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arăta că „medicina este într-adevăr o profesie, dar nu este o profesie ca toate celelalte. Ea cere nu numai multă pricepere, ci și multă dragoste pentru om, multă omenie, pasiunea de a te dedica oamenilor".

Starea de sănătate sau de boală a populației și perfecționarea continuă a personalului sanitar și a mijloacelor materiale care participă la ocrotirea sănătății sînt problemele majore care stau în atenția conducerii Spitalului Municipal Petroșani ; dar să ai o discuție cu dr. Gheorghe David — medicul șef al Municipiului Petroșani, director al Spitalului Municipal Petroșani — este un lucru dificil — oriunde l-ai întîlni : la spital, acasă, sau pe stradă — peste tot este înconjurat de oameni. Fără să exagerez cu nimic, cred că și somnul îi este vegheat de către oameni de cele mai felurite condiții sociale care-l așteaptă cerîndu-i sprijin la nevoi, griji și supărări ; de către prieteni care, pur și simplu, simt nevoia să-l vadă, să schimbe un cuvînt două și apoi să plece, dar mai ales de către bolnavi. Da, mai ales, de către bolnavi.

Vezi oameni pe a căror față e ușor de citit suferința, și care trecîndu-i pragul, îi strigă parcă din priviri : „Doctore, ajută-mă". Trebuie să fii de față la o discuție a dr. Gheorghe David cu bolnavii pentru a înțelege cu cîtă încredere îl privesc oamenii și că pentru acest medic nimic nu-i miraculos, ci totul e știință, știință și dăruire care înseamnă ani de trudă, de zile și nopți nedormite, de căutări. Mai ales de căutări care să ducă la sănătate, la binele omului.

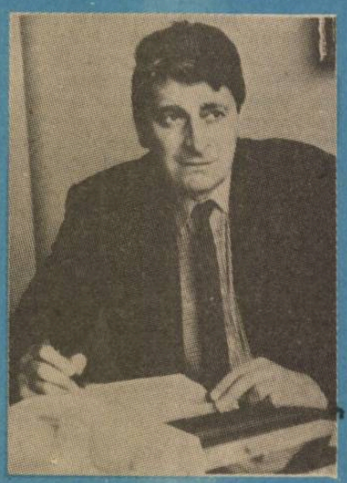

Interviu cu dr. GHEORGHE DAVID, medicul șef al Municipiului Petroșani, director al Spitalului municipal Petroșani

— Stimate tovarășe doctor Gheorghe David, de cînd sînteți la cîrma activității medicale din acest municipiu, oricine știe că ziua dvs. de lucru începe înainte de ora 7,00 dimineața și de multe ori se termină la ore tîrzii din noapte. Munciți mult, fără să vă dați seama. Examinați în medie 22 000 de oameni pe an, vă preocupați de întreaga activitate sanitară din subordinea dvs. și, bineînțeles, mai țineți și audiențe. Nu e greu ?

— Totul e să nu-ți pierzi cumpătul, atunci cînd el reprezintă prezentul tău. E nevoie de o anumită structură pentru asta. Toată viața mi-am dorit să nu-mi pierd cumpătul în situații grele. Să mă aflu pe poziția etică și patriotică pe care trebuie să mă aflu în orice situații. Dacă mai ești și un tip sentimental, îndrăgostit de ceea ce faci, aproape că nu simți oboseala. Elementul prim, fundamental, pentru mine, ca medic, a fost întotdeauna bolnavul. Adevăratele satisfacții le oferă faptul că ajuți mii de oameni suferinzi, că prin concluziile la care ai ajuns salți cu un micron progresul în combaterea bolilor. Sufletul omului nu se măsoară cu rigla de calcul, și medicina nu cere talent ca matematica sau poezia. Să fii pus în situații de care să răspunzi, asta e important. Un cap echilibrat, ordonat, activitate multă și dragoste de oameni — fără ultima, mai ales, nu iese nimic — trebuie să aibă medicul. A fi medic nu este un privilegiu, ci o dureros de plăcută datorie.

...Și mai adaugă doctorul Gheorghe David, printre calitățile necesare medicului, simțul umorului.

— Fără el, ești pierdut și în medicină și în viață. Te ajută să treci peste necazurile proprii, să le observi pe ale altora, să nu fii dezagreabil. Umorul aduce pacientul pe un plan de egalitate, umanizează relațiile dintre el și medic, fără contravenirea adevărului, fără nesocotirea gravității pentru el. Bolnavul nu este niciodată un obiect de studiat cu instrumentul rece al minții.

— Pentru a avea o idee exactă despre ceea ce (și cît) înseamnă asistență medicală în Municipiul Petroșani, vă rugăm descrieți-ne rețeaua sanitară a Municipiului Petroșani.

— Avem un spital municipal în Petroșani, cu 1 035 paturi, cu 3 secții de urgență : chirurgie, ortopedie-traumatologie, A.T.I. — A.R.Ș. ; 3 spitale orășenești cu policlinici la Lupeni, Vulcan și Petrila, cu 856 paturi, spitalele orășenești, o policlinică municipală în Petroșani cu toate secțiile de specialitate existente în țară, iar la nivelul municipiului, un laborator epidemiologic, un laborator de recoltare și conservare al sîngelui — unde numai în primul semestru al anului 1986 s-au prezentat 4 981 de donatori de la care s-au decoltat 1 127 litri de sînge. Mai dispunem de două dispensare urbane comasate cu 3 circumscripții, totalizînd 6 circumscripții, două dispensare rurale la Aninoasa și Bănița : atît spitalele, policlinicile, cît și dispensarele fiind atît pentru adulți cît și pentru copii. De asemenea, pe raza Municipiului Petroșani funcționează 7 (șapte) dispensare de întreprindere, dintre care 3 dispensare medicale miniere la minele Livezeni, Dilja, Aninoasa, fiecare din acestea avînd medici pe două schimburi și cadre medii pe trei schimburi, dispensar la Întreprinderea de Utilaj Minier Petroșani, Trustul de Construcții Hunedoara, Întreprinderea de piese schimb, reparații utilaje și echipamente electrotehnice miniere și un dispensar studențesc ce deservește Institutul de Mine Petroșani. Avem 280 de medici în Municipiul Petroșani, ceea ce corespunde un medic la 550 de locuitori. Numai în Spitalul Municipal Petroșani, în anul 1986, au fost 25 000 internări, iar în Policlinica Municipală Petroșani, în 1986, s-au acordat 183 000 consultații la adulți și 35 000 de consultații la copii.

— Un total impresionant și pentru mulți surprinzător de mare. Ce a contribuit la acest rezultat ?

— Aș putea spune următoarele : 1. Dimensiunea rețelei sanitare a Municipiului Petroșani. 2. Larga accesibilitate a publicului. 3. Activitatea susținută a cadrelor medicale. 4.

Nevoile sporite pe care le prezintă în genere, un municipiu destul de greu, prin comparație cu restul țării.

— Situîndu-ne pe poziția cetățeanului interesat să cunoască urmările nemijlocite ale acestei ample activități de asistență medicală, v-am ruga să ne spuneți cum se prezintă indicii demografici în Valea Jiului ?

— Dacă în 1985 natalitatea era de 19,48‰, în 1986 a fost de 20,48‰ ; mortalitatea infantilă în 1985 de 31,29‰, iar în 1986 de 22,83‰ ; mortalitatea generală în 1985 de 8,40‰, iar în 1986 de 8,15‰ ; sporul natural al populației în 1985 de 11,08‰, iar în 1986 de 12,32‰. De asemenea, a crescut durata medie de viață. Sînt indicii cei mai buni din istoria Municipiului Petroșani.

— Ce explicații majore există pentru aceste rezultate ?

— Am să vă dau două răspunsuri. Unul de medic : jugularea și stăpînirea bolilor ; majoritatea deceselor se datorează azi bolilor cronice. Și unul de cetățean : îmbunătățirea considerabilă a condițiilor social-economice de trai din Valea Jiului.

— Deși sînteți tînăr pentru munca ce o dețineți și de puțin timp la cîrma activității medicale din Valea Jiului, v-am ruga să ne spuneți ce măsuri ați luat în această perioadă pentru îmbunătățirea asistenței medicale în Petroșani.

— Referindu-mă la acțiunile care au avut loc — și unele dintre ele au loc în continuare — cu o anumită amploare, am să încep prin a vă spune că mi-am îndreptat multe eforturi pentru consolidarea și perfecționarea medicilor generaliști din rețeaua circumscripțiilor, care constituie „talpa" întregii rețele sanitare și au un rol de mare importanță. Am acordat o mai mare importanță muncii de educație sanitară, plecînd de la ideea că profilaxia și păstrarea sănătății implică un mare procent de răspundere personală. Am acordat o mult sporită atenție luptei pentru înregistrarea diagnosticului precoce. În acest sens, pot să vă spun că la nivelul muncitorilor — din întreprinderi industriale, — la nivelul școlilor, al copiilor preșcolari, controlul medicului este astăzi optim în Municipiul Petroșani, calitate care s-a extins la nivelul tuturor circumscripțiilor de medicină generală. La acest nivel, am plecat de la premisa că rolul activ al medicului de circumscripție se pune în valoare nu numai pe traseul pacient—medic, ci și pe traseul foarte important medic—cetățean. Problemele care le am în vedere sînt și optimizarea continuă a vieții de spital ; sporirea igienei spitalului ; creșterea nivelului tehnic al asistenței medicale ; orientarea cercetării medicale pe probleme de sănătate ale municipiului ; ameliorarea în continuare a asistenței copilului.

— Deci, locuitorii Văii Jiului simt această grijă activă pentru sănătatea lor, ca să spunem clar, prin faptul că trăiesc mai mult, sînt mai sănătoși și au copii mai mulți și sănătoși. Dar probabil și dotarea activității medicale este la un nivel ridicat.

— Da, într-adevăr, avem dotări, la nivelul Spitalului Municipal Petroșani, superioare : un ecograf (aparat utilizat în investigații cu ultrasunete în boli cardio-vasculare, renale și de obstetrică-ginecologie) — unicul din județul Hunedoara ; un aparat Roentgen cu televiziune — unul fix și altul mobil folosit la secțiile de operații ; stație de monitorizare, un difibrilator folosit la secția cardiologie, secție dotată cu aparatură ultramodernă ce permite efectuarea de intervenții de cord, asigurîndu-se asistență medicală necesară pentru 50 de bolnavi pe zi în Spitalul Municipal Petroșani și 40—50 de bolnavi în regim ambulatoriu. Secția de cardiologie se luptă pentru diminuarea cazurilor de incapacitate de muncă, situîndu-se printre primele centre cardiologice din țară, prin dăruire activă, omenească a întregului colectiv condus de medicul primar cardiolog Radu V. Radu, acum și secretarul comitetului de partid al Spitalului Municipal Petroșani. Pasiunea cu care vorbește despre medicină, despre inimă, îți dovedește preocuparea sa pentru meseria aleasă și rostul său în viață, știind că bolnavii de inimă se înscriu într-o anumită arie, pentru că au o viziune specifică asupra vieții și morții.

— Din cauza inimii, spune dr. Radu V. Radu, trecerea de la viață la moarte se face, de multe ori, cu o rapiditate fantastică. Cardiacii au nevoie de ajutor și înțelegere acasă, la serviciu și pe stradă. Din acest punct de vedere drumul este încă lung. Trebuie ca prin munca de educație sanitară să atragem atenția asupra alimentației mai puțin fiziologice, a fumatului, a obezității, a stressului permanent, a lipsei de grijă pentru propriul organism care duc, fatalmente, la creșterea numărului cardiacilor. Închin fiecare clipă a vieții mele cercetării și tratării acestui mecanism uman — inima — despre care și în jurul căruia sînt țesute încă din antichitate cele mai frumoase și dureroase povești de iubire și suferințe. Ca medic, sînt bucuros cînd recomandările pe care le formulez readuc sănătatea și certitudinea că viața merită trăită. Aceasta este bucuria, stare imposibil de realizat doar pentru tine de unul singur.

Și medicul primar cardiolog Radu V. Radu are harul înțelegerii cu bolnavii, iar oamenii suferinzi nu pleacă niciodată nemulțumiți de la dînsul.

...Doi oameni tineri, doctorul primar radiolog Gheorghe David — director al Spitalului Municipal Petroșani, medic șef al Municipiului Petroșani și doctorul primar cardiolog Radu V. Radu — secretarul Comitetului de partid al Spitalului Municipal Petroșani, ce țin cîrma activității medicale din Valea Jiului sînt nu numai medici, ci și oameni de cultură, căci medicul are nevoie de cultură, nu așa, fiindcă trebuie să aibă cultură. Nu ca o compensație, nu ca un refugiu. Au devenit medici pentru că au o structură aparte, o vocație, o deschidere umanistă.

Mai multă sănătate pentru locuitorii Văii Jiului, sănătate apărată și obținută prin muncă, prin luptă, iată și idealul vieții celor doi doctori Gheorghe David și Radu V. Radu, a doi oameni care trăiesc numai și numai pentru îndeplinirea acestui ideal.

Ing. Rodica Ardelean

AMINTIRI DINTR-O CĂLĂTORIE VISATĂ

Minunea Thai

Cer sprijinit pe fecioare de jad
lumină australă dăruită
acestui zbor misterios și lent
jumătate-moarte, jumătate-ispită
dincolo de sunet, dincolo de ape
dincolo de iluzoria culoare
o tăcere grea de mii de ani
ce la fel de ne-nțeleasă pare
lumea Thai, orașul poleit
ca un leagăn suspendat de stele
muzica unor eterne zboruri
veșnic mistuindu-se în ele.

Bangkok, 1985

Culoarea nisipului

La Aranjuez, intr-o toamnă
căutînd urmele regilor
albă iluzie, drumuri pierdute
mori de vînt putrezind de uitare
singurul rege, eternul
Don Quijote Întiiul
don Quijote cel Mare
incolo, doar sînge și vorbe
doar glorie stearpă și jertfe umile
popoare de gînduri rugindu-și iertarea
Aranjuez, culoarea nisipului
din frumoasele zile, frumoasele zile...

Spania, 1979

Tenampa

O noapte a sîngelui
în care, poate, nici n-am fost
trompeta unui mariachis trezind
aerul încaș care fumega pe coline
vinul roșu de Baja California
ca o fiară ce mușcă din mine
Ay, ce departe mi-erai
ce aproape mi-eram
între noi un ocean, o mare tăcere
numai cîntecul lui, tulburat și solemn
ca o punte subțire, ca un vis aminat
către ziua ce piere

Mexic, 1978

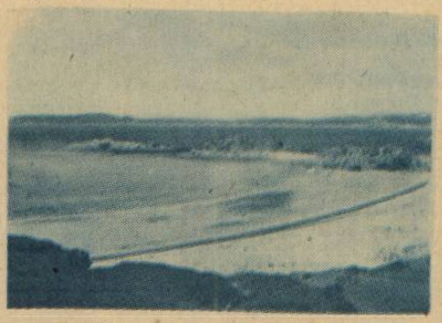

Toast gruzin

Corn aurit
fată ca trestia
beau pentru tine
vin de Cahetia
ne luminează
luna — secreta
ca o icoană
de la Mțeta
ridic paharul
și-mi număr anii
fugă de cai
spre Piroșmani
culoarea lui
nebună ceață
ce lung e drumul
în dimineață
să uităm totul
fată ca trestia
beau pentru tine
vin de Cahetia

Gruzia, 1986

Museo del Oro

Nimic n-are preț
decît steaua iubirii
decît fiara ce doarme
în cușca amintirii
aurul — o poveste
un pămînt de arat
cu plugul iluziei
cerșetor și-mpărat
un fel de-a muri
un fel de-a te vinde
unei boli fără leac
iată, lent te cuprinde
ca o mască de lux
sărbătoare de-o clipă
respirare în goană
și nebună risipă
repetăm acest joc
pe altarul privirii
dar nimic n-are preț
decît steaua iubirii...

Bogota, 1981

Steaua din Madras

Roagă-te la steaua
care înflorește în luna februarie
în Golful Madras
la steaua diamantelor
la steaua cobrelor regale
la steaua peștilor-spadă
la steaua stelelor
roagă-te
să-ți dea acel sunet
ce despică marea tăcere
acea culoare ce îmblînzește cerul
acel cuvînt ce nu s-a spus
decît primului pe lume născut
roagă-te, călătorule,
chiar dacă numai clipa
îți va fi dăruită
te vei salva de uitare
într-un nou început

India, 1985

Nicolae Dan Fruntelată

În fața Spitalului clinic de copii Berceni o „salvare" este gata să răspundă apelurilor urgente

AMBIANȚĂ și FUNCȚIONALITATE

Acestea sînt cele două caracteristici pe care ți le sugerează chiar de la primul contact noul Spital clinic de copii — Berceni, **din București.**

Este o unitate care îmbogățește rețeaua sanitară a capitalei României cu o bază medicală modernă și bine dotată. Suprafața construită se desfășoară pe 13 000 mp cuprinzînd spitalul propriuzis (o clădire-bloc, cu două niveluri) și un dispensar policlinic, structurat pe trei niveluri, legat de spital și care are 16 cabinete de consultații cu o capacitate de 700 consultații pe zi.

E dificil să-l abordezi pe director, dr. Nicolae Dirina, **intrucît spitalul are un caracter de urgență, ca atare personalul medical fiind foarte solicitat. Am găsit totuși o jumătate de oră de repaus pentru a afla principalele date**

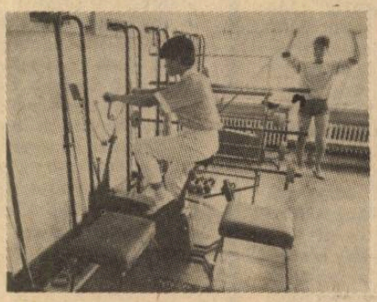

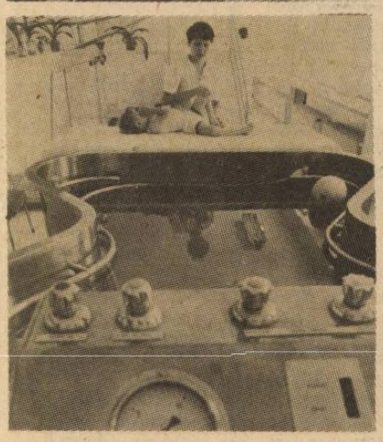

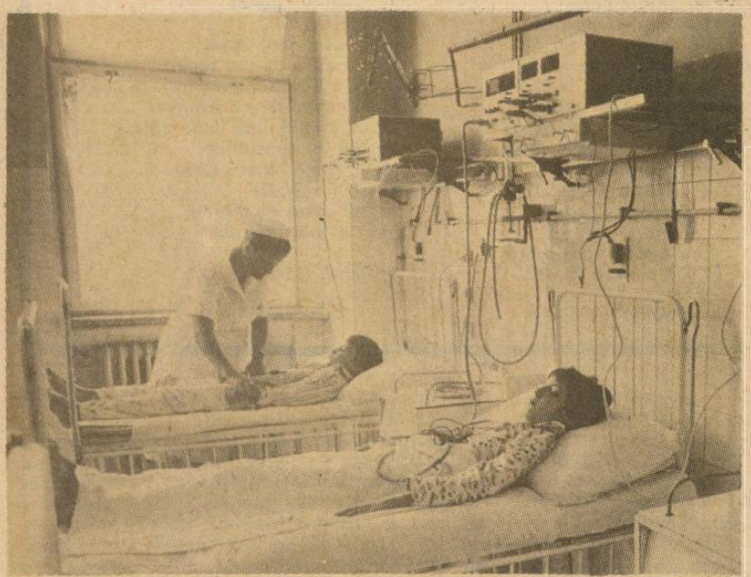

necesare nouă. Directorul, un om trecut de vîrsta mijlocie, a absolvit facultatea în București, în 1961. Este medic primar de pediatrie, a lucrat succesiv în cîteva spitale, apoi la Direcția sanitară a municipiului. Vorbind despre spitalul pe care îl conduce, se simte — dincolo de satisfacția profesională împlinită — un fel de mîndrie pentru calitatea unității în care lucrează. O și mărturisește : „E un fel de mic palat în care actul medical se desfășoară cu obișnuita rigoare, dar într-un spațiu luminos și colorat care creează o ambianță aparte atît pentru medici, cît și pentru micii pacienți. O să vedeți !".

Aveam să văd, într-adevăr, și vă voi împărtăși de îndată impresiile. Mai înainte însă cîteva cuvinte despre structură. Spitalul are secții de chirurgie, de anestezie și terapie intensivă, de pediatrie totalizînd 450 de paturi pentru copii și 59 pentru mame însoțitoare. Se adaugă un cabinet dentar, o sală de gimnastică medicală, o piscină pentru tratament, un centru de sterilizare, laboratorul de analize patologice, blocul alimentar și anexele gospodărești. Indicele de utilizare a capacităților este optim : 280 de zile pe an paturile sînt ocupate ; restul timpului este afectat reviziilor și dezinfectării. Oferind condiții excelente, spitalul este foarte solicitat. Pentru traumatisme și asistență pediatrică el asigură urgența la jumătate din populația Capitalei în vîrstă de 0—16 ani. Internările zilnice, în rulaj, se ridică la 50. Spitalul are 50 de medici (din care 12 chirurgi), 152 de surori medicale, 40 de infirmiere și personal administrativ. Dispensarul policlinic numără 15 medici, 36 de surori medicale și 11 specialiști (logopezi, psihologi, profesori de cultură fizică medicală). De spital depind 5 dispensare teritoriale din cartierul apropiat însumînd 38 de medici și 250 de surori medicale. Este și un centru metodologic care coordonează activitatea personalului din creșele, grădinițele și casele de copii din teritoriu, avînd un modern amfiteatru și în care au loc cursuri de reciclare și specializare.

O zi în halat alb

Dacă exteriorul, cu liniile sale arhitecturale moderne, cu plastica fațadelor și bogatele pergole de flori de lîngă clădire impresionează, interiorul este o adevărată surpriză. Spațiile nu sînt ample, ci inteligent segmentate astfel ca să dea o notă de intimitate atît de necesară micilor pacienți. Dacă totul ar fi alb, spațios, dominat de faianță și luciul instrumentelor medicale cromate, spaima, oricum instalată în copilul adus în spital, ar spori. Aici, dimpotrivă, totul e făcut de așa manieră ca ambianța să-l liniștească. Nu i se ascunde nimic. Ușile batante, din sticlă incasabilă, îl lasă să vadă aproape totul la fiecare nivel. Și aceste uși (uneori chiar pereți despărțitori) care lasă să treacă privirea, sînt pictate cu flori multicolore, păpuși, scene de joacă, fragmente de basm și arhicunoscute personaje din lumea filmelor de desen animat.

În secțiile de pediatrie saloanele și rezervele au jumătatea pereților despărțitori din sticlă, astfel ca surorile ce supraveghează etajul să poată vedea totul fără a deranja și să intervină la nevoie. Cazurile mai grave sînt monitorizate pentru a fi supravegheate permanent. Pavimentele sînt din mozaic venețian, scările de acces și coloanele — din marmură albă elegant șlefuite, iar mobilierul (cel funcțional sau de recreere) are un design atrăgător și bune caracteristici ergonomice. Sala de gimnastică seamănă cu un foarte ordonat spațiu de joacă, iar bazinul de marmură, cu bare nichelate, pare mai mult un loc de relaxare decît de recuperare motorie, cu mingile sale colorate, girafele și crocodilii de cauciuc cu care se luptă micuții.

Dacă n-aș ști că un spital este un loc creat pentru alinarea suferințelor aș fi tentat să spun că Spitalul clinic de copii Berceni este un loc foarte plăcut. În cele din urmă poate că este chiar, din moment ce a fost special gîndit

● Aparatură de înaltă eficacitate caracterizează dotările întregului spital ● Un colț din sala de gimnastică medicală ● „Stați cuminți, că vă faceți bine !" ● În sala de terapie mecanică unde se află și o piscină de marmură ● Pe transparența ușilor batante și a pereților de sticlă stă suspendată toată lumea policromă a basmelor și poveștilor.

Doctorul care a ascultat această replică a rîs cu poftă și ne-a rugat să trimitem spitalului o serie din fotografiile pe care vi le prezentăm și dumneavoastră.

Dorin Iancu
Foto : Dinu Lazăr

CUM NE VĂD COPIII PE NOI, PĂRINȚII LOR?

Motto : „Nu-i învățăm pe cei tineri ce vrem și nici ceea ce știm. Îi învățăm ceea ce sîntem..."

J. JUARÈS

Creșterea în sînul familiei grevează adînc viitoarea personalitate a copilului

Iată o invitație către o posibilă introspecție, ale cărei rezultate nu pot fi decît benefice pentru un dialog fructuos între generația adultă și cea juvenilă. Cu atît mai mult cu cît ca părinți ne simțim mai des înclinați să-i evaluăm pe copiii noștri sau ai altora sub lupa simțului apreciativ și ne întrebăm mai puțin cam care este imaginea pe care noi o oferim copiilor **și cum apărem în ochii lor, cum ne înțeleg și ne intercepteză rolul vizavi de exigențele educaționale actuale.**

Problema ar fi interesantă de pus nu doar la nivelul unanim acceptat părinte-copil, în sensul lui sui-generis, ci extinsă la dimensiunea pe care o implică acest cuplu chiar și cînd părinții și copiii sînt ei înșiși virstnici sau adulți.

În studiile și anchetele psihosociale axate pe această temă s-au desprins unele concluzii interesante și veridice privind aspectul dinamic al acestor raporturi. Și aceasta, deoarece generația actuală a copiilor și tinerilor are un simț critic mai evoluat, o penetrabilitate mai acută în universul cu care aceștia se confruntă și un grad mai ascuțit de evaluare a calităților sau slăbiciunilor celor în mijlocul cărora conviețuiesc.

Se naște un copil. Dintr-un mediu biologic bine protejat, unde s-a format pînă atunci, el trece într-un univers, într-o lume pe care va trebui s-o cunoască pe măsură ce se va integra în ea.

În primele luni ale existenței sale, sugarul va fi înconjurat de o afectivitate totală, dublată de grija de a nu-i lipsi nimic. Apoi, de la vîrsta de 8 luni pînă la vîrsta școlară el va traversa vremea marilor ucenicii în care se concretizează primele elemente ale unei educații : mersul, vorbirea, folosirea raționamentului intuitiv, comunicarea cu cei din jur. De la șase ani și pînă în pragul pubertății are loc un proces de stabilizare relativă a personalității, care corespunde cu perioada marilor achiziții intelectuale, confruntarea cu școala, un model miniatural al viitoarei societăți.

În fine, dintr-al zecelea an și pînă în al cincisprezecelea an de viață al copilului intervine o perioadă dificilă atît pentru el cît și pentru cei în mijlocul cărora conviețuiește : mama, tata, frații, surorile, unchii, mătușile, bunicii, colegii. Este vîrsta „ingrată", marcată prin profunde transformări fizice și psihice, prin dorința năvalnică a copilului de a se afirma, de a se face admis între adulți.

Începutul adolescenței reprezintă un răgaz pentru familia răscolită uneori de furtunile vîrstei pubertare. Este vîrsta destăinuirilor, dar și a contestației, vîrsta anticonformismului, a conflictelor de autoritate, de idei sau afective, a educației sentimentale, pentru că acum apar primele flirturi, primii fiori ai iubirii și primele experiențe erotice.

Tinerețea înseamnă înainte de toate independența spirituală și de multe ori materială, căsătoria copilului nostru, care la rîndul lui va întemeia o familie și va perpetua în sînul acesteia buchetul deprinderilor, mentalităților, atitudinilor pe care le-am promovat noi înșine în calitate de părinți.

Raporturile vor purta o altă alură, care nu ne îndepărtează de esența problematicii pe care o discutăm. Chiar dacă nu conviețuim cu copilul nostru, acum adult la casa lui, legătura parentală există și poate avea o structură pe care orice ființă rațională trebuie să se străduiască să o orienteze pe versantul ei pozitiv.

Copilul nostru ajunge adult, implicat în responsabilități familiale și sociale majore, iar noi ca părinți trebuie să știm pe ce poziție ne situăm în raporturile pe care le avem cu acesta. Indiferent dacă ne despart distanțe fizice, este important să acționăm astfel încît distanțele afective să fie cît mai mult accesibile unui dialog constructiv între „noi" și „ei", dialog al cărui fundament să implice respect, solicitudine, cooperare reciprocă, afecțiune și altruism.

În fine, cînd noi înșine purtăm pe umeri povara unui număr apreciabil de decenii, există șansa ca „copiii" noștri să ne respecte și să ne prețuiască. Este nevoie de a călători împreună cu aceștia pe un drum drept, ferit de scînteile generatoare de conflict, stăpînind cu fermitate și curaj vicisitudinile bătrîneții și găsind în propriile noastre odrasle un liman de liniște și echilibru, pe care la rîndul nostru să fim capabili să li-l dăruim.

Pentru aceasta ar trebui să știm cine sîntem ca oameni și ca părinți, care sînt atributele unei educații eficiente și măsura în care ne identificăm cu aceste aspirații sau dimpotrivă ne îndepărtăm de ele.

Copiii noştri ne pot evalua calităţile şi slăbiciunile?

Iată o întrebare suscitantă de interes, ale cărei răspunsuri ne-ar putea oferi puncte de vedere generatoare de meditaţii şi rezolvări favorabile în perspectivă.

Se poate presupune, pripit, că opiniile unor copii sau tineri n-ar putea avea valoare de adevăr, deoarece sînt încărcate de subiectivism, de „aburii fierbinţi ai afectivităţii", de părtinire, de lipsa de maturitate şi de inconsistenţa personalităţii lor, ceea ce este exagerat.

Copiii şi tinerii ca grup social, pot da dovadă de înţelegere, penetrabilitate şi intuiţie a conduitei celor care îi veghează, ocrotesc şi îngrijesc. Ei pot evalua cu multă exactitate valoarea umană a conduitei părinţilor lor. Atît prin simpla observare a unui comportament repetitiv al mamei şi tatălui în „n" ipostaze familiale (curăţenia casei, alimentaţia, petrecerea timpului liber, distracţiile, raporturile dintre ei etc.), cît şi prin sistemul evaluării comparative, datorită infuziei informaţionale specifice celor tineri. În recreaţie, la telefon, pe stradă, la joacă, copiii pot discuta secvenţe familiale laudative sau discutabile, ai căror autori sîntem noi, părinţii lor. Copilul X se poate lăuda că a fost cu tatăl lui în Delta Dunării la pescuit ; copilul Y poate critica faptul că este bătut şi bruftuluit din te miri ce, iar copilul Z poate relata că ai lui îi cer numai note de 10 la şcoală.

Este suficient să ne amintim cu nostalgie cum noi înşine, adulţii de astăzi, la vremea copilăriei noastre, ierarhizam rapid şi de regulă exact chintesenţa personalităţii părinţilor noştri (ca de altfel şi a dascălilor, vecinilor, prietenilor etc.). Fenomenul este perpetuat şi astăzi la generaţia actuală, poate cu mai multă acuitate şi profunzime întrucît tineretul contemporan este poliinstruit, mai precoce şi mai grăbit în parcurgerea distanţei care-l separă de adulţi.

Poate că la mica copilărie subiectivismul apreciativ să fie mai pronunţat, dar odată cu înflorescenţa primilor muguri ai gîndirii logice, cei tineri sesizează cu exactitate ceea ce ne defineşte pe noi, părinţii lor, în bine sau în rău, ca personalitate. Uneori cu bunăvoinţă şi admiraţie sau cu ironie şi umor, alteori cu nemulţumire şi amărăciune, copiii noştri ne etichetează fără drept de apel, mai ales către vîrsta adolescenţei, cînd în dialogul lor poţi auzi expresii ca : „babacul" meu e „destupat" la minte, dar „scîrţan" la pungă sau „bătrîna" e cam „mucegăită", dar de treabă !

Care sînt cerinţele pe care copiii le pretind de la tatăl lor ?

În general se apreciază că nici un alt rol social nu apare mai împovărat de balastul tradiţiilor milenare ca cel al tatălui. Familia, ca de altfel şi întreaga societate, aşteaptă şi va aştepta întotdeauna ceva anume de la tată, iar acest rol şi această imagine nu derivă din fantezia sau dorinţa copilului sau a mamei. Rolul care i se încredinţează şi de care este în genere dornic să se achite total, implică trei dimensiuni esenţiale :

1. Iniţierea în viaţă, se referă mai ales la dimensiunea socială a acestui aspect. Toţi membrii familiei aşteaptă ca el, tatăl, să fie un model de imitare şi de identificare, care să-şi exercite controlul prin autoritatea sa, dăruind cu generozitate copilului cunoştinţele şi experienţa sa ;

2. Protecţia se referă la sprijinul material şi spiritual pe care îl datorează familiei (bani, hrană, stabilitatea căminului şi a deciziilor care se aşteaptă din partea lui în situaţii dificile) ;

3. Afecţiunea, care este simbolizată prin prezenţa lui în climatul familial.

În funcţie de aceste deziderate, există mai multe variante de conduită a tatălui în familie, unele dintre ele avînd valenţe pozitive, altele cu efect limitativ educaţional. Să urmărim în continuare cum îl văd copiii pe tatăl lor.

Tatăl „autoritar"

Este considerat tatăl ideal. Indiferent de vîrstă, copiii şi tinerii apreciază cel mai mult un tată care are timp şi răbdare să se ocupe de ei. Care le controlează carnetul de note, curăţenia din cameră. Care iese cu ei la o plimbare, la un meci sau la un spectacol. Care le face un cadou şi poartă regulat discuţii cu ei. Severitatea este convertită în seriozitate. Astfel, tatăl autoritar este puternic ca o stîncă, nu şovăie, este coerent şi ferm în decizii, recompense sau sancţiuni, obiectiv şi nepărtinitor cu toţi copiii (dacă în familie sînt mai mulţi). Care se ţine de promisiuni, iar între vorbele şi faptele sale există o mare compatibilitate.

Pentru fetiţe aspectul fizic al tatălui pare să lase o amprentă puternică asupra imaginii ideale paterne. Tinereţea, sveleţea, sportivitatea

Copii din Ţara Oaşului
Fotografii de Mircea Şoncuteanu

tatălui par să le subjuge şi să-l considere ideal. Cu condiţia ca un astfel de tată să nu degenereze în tipul „vedetă sportivă", care îi neglijează şi uită de existenţa lor.

Tatăl „important"

Acesta se bucură de un mare prestigiu (avînd o funcţie „mare"), dar este distant şi absent de la frămîntările familiei. Copiii şi tinerii, deşi observă că tatăl lor este absorbit de multiple sarcini profesionale, nu pot stabili o punte efectivă reciprocă, datorită absenţei contactului fizic, ideativ sau afectiv.

Tatăl „îngăduitor"

Denumit şi „bomboană", este un prieten al celor mici. El este foarte iubit dar nu prea respectat. În familie el permite orice copiilor (sau copilului unic), ceea ce — în timp — duce la consecinţe inevitabile privind gradul de adaptare socială. Un copil care niciodată nu este corijat prin interdicţia „asta nu este voie să faci !", ajunge cu timpul să considere că i se cuvine orice, iar în cadrul macrogrupului social (şcoală, societate, loc de muncă), va avea o toleranţă foarte scăzută la situaţiile dificile şi va fi vulnerabil.

Tatăl „tiran"

Se situează la antipodul modelului descris anterior. Acesta confundă autoritatea cu afirmarea brutală a unei supremaţii. Fie că nu vrea să fie deranjat, fie că are „toane", el îşi impune autoritatea cu forţă şi cu vehemenţă. Fiind ca structură un temperament impulsiv, se enervează foarte uşor, se poate juca cu copilul, dar caracterul lui capricios nu ţine seama de particularităţile acestuia şi poate părăsi arena de joacă strigînd, insultînd sau lovind. Ceea ce echivalează cu un sentiment de neputinţă mascată sub aerul de autoritate „feroce". Copiilor le inspiră mai mult teamă, neîncredere şi reticenţă decît afecţiune.

Tatăl „demisionar"

Acesta înregistrează la ora actuală o tendinţă de creştere a cotei de frecvenţă, fiind cel care se lasă păgubaş cînd este vorba de îndatoririle educative, din mai multe motive :

— copiii îl depăşesc ca nivel de instruire şi el nu găseşte un limbaj adecvat de comunicare cu ei (de fapt nici nu se străduieşte să-l obţină) ;

— este absent (fizic), fiind mereu plecat în delegaţie, detaşări, navete sau lucrează în trei schimburi ;

— este extrem de ocupat, aducîndu-şi de lucru şi acasă ;

— este solicitat în exces (avînd o funcţie importantă din care cauză vine acasă tîrziu) ;

— nu-şi mai iubeşte familia ; are legături extraconjugale, doreşte să divorţeze, vine acasă rar şi este pus pe harţag ori se închide în el ;

— a părăsit căminul conjugal din diferite motive ;

— este iresponsabil (alcoolic, jucător pătimaş, chefliu) şi nu-l interesează problemele cu care se confruntă copiii săi ;

— este un temperament slab ; incapabil să exercite o influenţă puternică, autoritară asupra copiilor săi, sau se simte dominat de o soţie excesiv de autoritară şi trece „în umbră" ; din această cauză odată ajuns acasă se refugiază în pat, în fotoliu, după un ziar, la table sau în faţa televizorului de unde nu mai poate fi deranjat.

Deci...

Rolul tatălui în climatul familial este precis delimitat în lumina exigenţelor instructiv educative ale tinerei generaţii. De la tată, nu numai copilul sau copiii ci şi ceilalţi membri ai familiei aşteaptă foarte mult. Şi dacă aşa stau lucrurile, rezultă că toate dificultăţile şi „accidentele" relaţiei copil(ii) — tată au un ecou profund asupra dezvoltării armonioase a personalităţii celor tineri, dar şi a celorlalţi membri ai familiei.

Care sînt cerințele pe care copiii și tinerii le pretind de la mama lor?

După toate legile scrise și nescrise ale naturii și ale societății, mama este cea care realizează primele contacte afective și sociale ale copilului, legate în mod indisolubil de ea și prin ea. Mama zilelor noastre, om al muncii în principal și gospodină în subsidiar, este angajată într-o rețea de responsabilități socio-profesionale sau obștești care a modificat lent și progresiv acest raport milenar. Astfel, mama zilelor noastre îl alăptează mai puțin pe copil, stă mai puțin pe lîngă el, îl urmărește mai puțin : creșele de zi sau cele săptămînale ca și grădinițele, căminele sau semiinternatele școlare substituie o bună parte din obligațiile materne. Dar, cu toate acestea, raportul despre care s-a amintit la început rămîne valabil și suficient de dens pentru ca echilibrul afectiv al copilului și al tînărului să se bazeze pe el.

Să urmărim în continuare care sînt principalele tipuri de mamă pe care copiii și tinerii le-au identificat în persoana părinților lor.

Mama „prietenă"

Constituie modelul ideal pentru copii și tineri. Ea știe să fie apropiată de ei, respectîndu-le vîrsta și particularitățile biopsihice pe care aceasta le implică. Este veselă, optimistă, plină de energie și înțelepciune. Este foarte ordonată și știe să-și disciplineze timpul. Din acest motiv, are timp să facă curat în casă, să pregătească o masă bună și frumos aranjată și să iasă la mișcare în aer liber. Dovedește tact și coerență în distribuirea unor sarcini casnice, astfel încît toți membrii familiei cooperează la curățenie, la aranjatul sau strînsul mesei, evitînd să acumuleze oboseală și proastă dispoziție. Nu se sfiește să se plimbe pe bicicletă, să înoate, să alerge, să patineze sau să schieze. Iubește curățenia, ordinea, disciplina, muzica, florile, animalele, dovedindu-se simțitoare și tandră. Este cel mai adesea bine conservată fizic și psihic, grațioasă și suplă. Știe de glumă, dar dovedește în același timp exigență și intransigență în manipularea unor sancțiuni. Răspunde cu răbdare la orice fel de întrebare a copiilor și nu se sfiește să recunoască dacă nu stăpînește un anumit domeniu : împreună cu copilul se documentează, avînd o nesecată dorință de cunoaștere și progres.

Succesul neumbrit de care se bucură acest tip de mamă este demn de meditația noastră, a tuturor. El apare justificat, întrucît copiii și tinerii de azi își doresc părinți veseli, tineri sau bine conservați prin trecerea timpului.

Mama „hiperprotectoare"

Este denumită convențional și „cloșcă" fiind excesiv de duioasă și grijulie, din care motiv devine o sursă de neliniște și jenă mai ales pentru băieți. Ea exagerează orice risc potențial și îl supraveghează pe copil, înăbușindu-i inițiativa și independența, atît de necesare pentru a-l călăi la școala vieții. Cînd copilul este mic îl înfofolește din grija de a nu răci, cînd merge la școală îi iese înainte cu umbrela pentru a-l feri de ploaie și-l conduce ea însăși cărindu-i ghiozdanul, din teama de a nu-l „surmena". Cînd copilul devine tînăr, își asumă toate responsabilitățile care-i revin acestuia, făcînd din el cu cvasihandicapat, incapabil să se descurce singur în cele mai mărunte probleme de viață.

Și dacă la vîrstele mici această grijă exagerată este privită ca o dovadă de protecție și securitate, la vîrsta pubertății sau a adolescenței, ea devine inhibantă, neliniștitoare, sursă a numeroase conflicte între mamă și copil. Astfel, fetele se tem de mania protectoare a acestei mame care le așteaptă tremurînd de grijă, să vină de la film sau de la o petrecere. Băieții, la rîndul lor, găsesc că este ridicol ca mama lor să-i dădăcească prin telefon, dacă s-au îmbrăcat bine, dacă nu i-a udat ploaia etc. Desele conflicte care pot izbucni pot fi amendate doar prin calmul și conciliența celor tineri, ceea ce nu întotdeauna este posibil.

Mama „cicălitoare"

Această mamă denumită de copii și „Woody" își dirijează odraslele în mod abuziv, impunîndu-le nenumărate interdicții și frustîndu-i de posibilitatea oricărei inițiative. Acest tip matern face abuz de autoritate prin imixtiuni inoportune în viața copilului.

Conduita unei mame cicălitoare nu este generată de absența dragostei pentru copii ci de o dragoste greșit exteriorizată, datorată în special insuficientei cunoașteri a procedeelor și a metodelor pedagogice care trebuie aplicate copiilor. O astfel de mamă înăbușe orice dorință a copilului de a acționa, ceea ce cu timpul îl determină alterarea spiritului de independență și îi amplifică reacția de negativism față de orice solicitare. S-a constatat că în familiile în care mama este cicălitoare, copiii ajung la vîrsta pubertății sau a adolescenței frustrați de spiritul de independență, recalcitranți, izolați, negativiști, impulsivi sau surmenați din p.d.v. nervos.

O altă caracteristică esențială în comportamentul acestor copii este lipsa lor de sinceritate, tendința de disimulare, care apare ca un mecanism de apărare împotriva stresului creat de cicăleala mamei. Astfel, copilul care inițial se arată sincer, apoi este bombănit și deranjat zile la rînd pentru diferite situații sau erori (inerente în fond oricărei ființe umane), cu timpul se va proteja singur, ferindu-se prin minciună de tratamentul necorespunzător al mamei sale.

Mama „neglijentă"

Aceasta nu reprezintă decît un caz particular al categoriei umane care trăiește în lumea ei aparte, profund separată de cea a copiilor. Se pot numi „mame neglijente" sau „demisionare", fără ca aceste denumiri să constituie un „cap de acuzare", acele mame care :

— sînt hărțuite de treburile casnice sau de grijile materiale ;

— cele care se consacră în întregime vieții profesionale sau au o activitate foarte importantă ;

— cele a căror activitate reclamă numeroase deplasări, timpul petrecut în sînul familiei fiind restrîns ;

În altă categorie, intră însă :

— cele imature afectiv, care nu au suficientă personalitate pentru a se impune și trec în umbra soțului, aprobîndu-l în tot ceea ce face acesta ;

— cele frivole, iresponsabile, alcoolice sau care părăsesc copilul, încredințîndu-l altora să-l crească.

Mama „îngăduitoare"

Acest tip de mamă denumit convențional „bomboană" este lipsită total de exigență, imprimînd climatului familial o notă de libertinaj absolut. Copiii au voie să facă ce vor, fiind tratați drept „suverani" sau „idoli" și li se permite orice. La vîrstele mici copiii care au o astfel de mamă pot strica și sparge orice, fără să li se atragă atenția că greșesc. Mai mari ei vor avea pretenții amplificate, devenind potențiali „paraziți", neobișnuiți cu disciplina, cu constrîngerile și regulile sociale pe care nu le vor recunoaște ca atare. Ceea ce este interesant, că unei astfel de mame nu i se arată recunoștință mai tîrziu, răsfățul în care și-a crescut copiii acționînd ca un veritabil bumerang încărcat cu repros și ostilitate.

DULCE, LAPTELE MAMEI

Cu un deceniu în urmă, o scenă într-o maternitate pariziană : o mamă își alăptează nou-născutul, îngînînd tandru un cîntec ; intră medicul, ironic : „Faci exces de zel, nu ? Un copil de 4 kg n-are nevoie să fie alăptat. Nu mai sîntem în Evul Mediu !"

După cîțiva ani, în aceeași maternitate. „Îl veți alăpta, evident ?", întreabă o infirmieră pe viitoarea mamă. Liniște ; apoi răspunsul : „Cu biberonul...". Infirmiera, contrariată : „Nu vi s-a spus că laptele matern este tot ceea ce-i mai bun pentru un nou-născut ?"

Secvențele de mai sus s-au întîmplat aievea, ilustrînd două concepții contrar opuse privind alăptatul. După mai bine de o jumătate de secol în care s-a făcut o veritabilă campanie pentru a convinge tinerele mame să apeleze exclusiv la biberon (ultima carte despre alăptare apărută în Franța datează din... 1920, iar în S.U.A. deceniului 6 hrănirea artificială a sugarilor ajunsese la 100 la sută), proporția mamelor care alăptează la sîn a devenit majoritară.

La înflorirea primei „mode" au contribuit interesat, și (sau mai ales) firmele specializate în industria laptelui praf (apărute la sfîrșitul veacului trecut), firme care au lansat fără încetare pe piață produse din ce în ce mai sofisticate, pînă la așa-numitul „lapte maternizat".

Au venit apoi, sau paralel cu aceasta, teoriile unor pediatri, precum americanul Emmet Holt, adeptul unui mod „științific" de creștere a copilului : sugarul trebuie hrănit cu doze fixe, după un orar draconic și despărțit de mamă („vînătoarea microbilor") ; sugarul trebuie cîntărit înainte și după fiecare „masă". Într-un cuvînt, dominația absolută a biberonului gradat și sterilizat !

Mamele s-au supus — „specialiștii știu mai bine..." S-a ajuns, chiar, la metode mai drastice pentru eliminarea alăptatului natural, precum pilulele ce opreau secreția laptelui matern sau hrănirea sugarului cu biberonul înaintea alăptatului, care ducea treptat la același rezultat.

„La început, lumea a fost o imensă picătură de lapte"

Această superbă metaforă dintr-o poveste africană poate sta drept motto pentru următorul capitol. Pe lîngă argumentele de ordin sentimental („Ne-am născut pentru a face copii, pentru a-i alăpta", spunea o tînără mamă), campania, încununată de succese impresionante, în favoarea laptelui matern prezintă argumente științifice peremptorii. Cercetări biologice recente concluzionează fără replică : incontestabil, laptele mamei este superior oricărui produs artificial, „maternizat" sau nu.

Într-o carte apărută cu puțin timp în urmă, specialista franceză Marie Thirion scria : „Laptele nu poate fi schimbat oricum de la o specie la alta. Dacă Remus și Romulus ar fi fost cu adevărat alăptați de Lupoaică, ar fi murit în cîteva zile, de intoxicație cerebrală și insuficiență renală. Laptele femeii este exact ce trebuie pentru un nou-născut. Mai mult, el se „adaptează" progresiv, în fiecare săptămînă, la nevoile copilului în evoluție".

De asemenea, s-a descoperit recent că laptele unei femei care naște prematur nu are aceeași compoziție cu cel al unei mame ce naște la termen ; în primul caz, el este mai bogat în proteine și zaharoase, pentru a ajuta copilul să supraviețuiască. Se știe, totodată, acum că toate mamele au lapte suficient, pentru că, sugînd, copilul activează secreția acestuia. „Laptele rău" este un bluf. În schimb, „colostrum", această secreție care precede „urcarea" laptelui, imunizează excelent sugarul împotriva infecțiilor.

Concluzia specialiștilor este clară : „Laptele matern este de neînlocuit".

Paradoxal, chiar firmele producătoare de lapte praf au început să facă reclamă... alăptatului la sîn. Este cazul firmei „Guigoz", care a finanțat realizarea unui film intitulat sugestiv : „Am ales alăptatul" și a organizat un colocviu internațional pe această temă...

Lucian Oprea

Cum apreciază copiii noștri cuplul pe care-l formează mama și tata

Dacă pînă acum am trecut în revistă tipurile materne și paterne, în mod izolat, acest lucru a avut un scop mai degrabă descriptiv, deoarece în „celula socială de bază", cum mai este denumită familia, rolul părinților se intrică, se asamblează într-un tot (armonios sau dimpotrivă), completîndu-se unul pe celălalt prin mecanisme compensatorii extrem de subtile și variate.

Dar, dincolo de aceste considerente, cuplul mamă-tată constituie pentru orice copil primul lui model social. În contactele cu părinții săi, atît de intime și de permanente în timp și spațiu, copilul caută în mod inconștient o concepție, o linie diriguitoare asupra raporturilor de autoritate, de solidaritate, de afecțiune, de forță, de ajutor reciproc, de stimă și considerație sau dimpotrivă, de slăbiciune, de vicleniе, de disimulare sau de ipocrizie. Aceste concepții, izvorîte lin și imperceptibil, se vor clădi migălos și necontenit într-un fel care va influența considerabil viața copilului și a tînărului.

Cu aceste modele-deprinderi comportamentale, copilul va migra și va încerca să se adapteze mediului școlar apoi social. În acest context, familia are cel mai consistent rol formativ al personalității copilului. Rolul părinților, în cuplu, este departe de a fi redus la „meseria" de educator, deoarece atît personalitatea acestora, cît și relațiile dintre unul și celălalt au, în final, valoarea formativă decisivă.

Cînd părinții sînt autentici, ei vor imprima prin faptele lor concrete gustul pentru ceea ce doresc să găsească la copil.

Care este cuplul mamă-tată ideal ?

În raport cu caracteristicile evoluției unui copil, cuplurile familiale pot fi reușite sau nu. Le vom analiza succint pe fiecare.

Părinții uniți

Reprezintă un cuplu armonios, în care mama și tata se înțeleg, fiecare dintre ei contribuind pozitiv la educarea copilului. Caracteristicile variabile dintre mamă și tată se completează într-o combinație reușită scopului educativ. Astfel de tipuri sînt : mama „prietenă" — tata „autoritar" sau mama „prietenă" — tata „ingădultor".

Sociopsihologii avertizează totuși asupra existenței unei situații paradoxale în viața cuplului prea unit, format din părinți tineri, căsătoriți prematur și care au un singur copil. Dragostea dintre acești părinți poate, la un moment dat, să excludă prezența copilului și nu să o integreze, în acest caz cuplul fiind, de fapt, neglijent.

Părinții dominatori

În cazul acesta copiii se află sub presiunea unor forțe dominatoare cuplate în permanență fie de o mamă „hiperprotectoare" sau „cicălitoare" și de un tată „tiran". Într-un astfel de climat familial, copilul sau tînărul vor purta amprenta dominației părinților, devenind — în timp — dependent de aceștia, cu o voință sterilă sau negativist, ca o replică față de „tratamentul" excesiv de autoritar care i s-a aplicat.

Părinții neglijenți

Atît mama cît și tatăl dovedesc lipsă de interes și de preocupare față de evoluția copilului. Acești părinți sînt de fapt demisionari (intenționat sau neintenționat), ei neștiind aproape niciodată ce fac copiii lor, cum învață, cum își petrec timpul liber, cu cine sînt prieteni, ce necazuri sau bucurii îi frămîntă.

Cuplul conflictual

Reunește părinți care, pe de o parte se înțeleg între ei, pactizînd într-o unitate de vederi și de acțiuni, dar împotriva copilului, pe de altă parte nu se înțeleg între ei. În acest fel ei au o influență educogenă negativă. Este vorba de următoarele tipuri mai reprezentative.

1. PĂRINȚI „ANXIOȘI"

Aceștia aplică copiilor multiple interdicții, din teama de a nu li se întîmpla ceva rău, izolează copilul, îl ocrotesc și-l cocoloșesc, considerînd că numai în acest fel acesta se află în siguranță.

2. PĂRINȚI „TIRANI"

Se mai numesc și „absurzi", deoarece abuzează de lipsa de apărare a copilului, terorizîndu-l prin amestec brutal în tot ceea ce-l privește pe el. Copilul este cenzurat, dirijat, controlat, hărțuit, pedepsit, ceea ce îi determină reacții protestatare, inhibiții, fuga de acasă, surmenajul nervos sau timiditatea excesivă.

3. PĂRINȚI „LABILI"

Aceștia au un comportament oscilant, cu „toane", între autoritate și îngăduință, sub formă de criză, ceea ce descumpănește copilul și-l face temător, neîncrezător, speculativ sau timid.

4. PĂRINȚI „RIGIZI"

Aplică un tratament hiperexact copilului, fără să țină seama de realitatea concretă pe care acesta o exprimă prin entitatea sa biologică și psihică. Asemenea părinți acționează calculat, fără să tolereze nici o abatere, nici o spontaneitate sau fantezie, copiii ajungînd cu timpul resemnați (nu mai cer nimic de la părinții lor).

5. PĂRINȚI CARE NU SE ÎNȚELEG

În acest caz părinții trăiesc un conflict real și grav, cauzat din diferite motive (rivalitate, neacomodare sexuală, lipsă de încredere și de stimă, nesiguranță). Acest conflict determină neliniștea copilului. Părinții lui riscă să se devalorizeze în ochii acestuia (la fel ca și simbolul căsătoriei). Așa poate apare sentimentul culpabilității, al timidității și al anxietății, sursă a numeroase tulburări afective sau de neadaptare socială.

În concluzie...

În momentul în care dăm naștere unei ființe sub soare, ca părinți ne înhămăm la un marș continuu, fără pauze și fără rebuturi, pentru ca produsul cel mai de preț al vieții, copiii, să devină oameni de nădejde de care să ne putem mîndri.

De fapt, în această existență perenă, ce poate fi mai minunat, mai tonifiant decît adevărul că trecerea noastră prin viață poate constitui un popas dens prin produsul nostru cel mai de seamă pe care-l dăruim omenirii și vieții : copiii noștri !

Ca părinți vom avea desigur, alături de bucurii, și oscilații, ezitări, tristeți sau necazuri, dar acest lucru nu este esențial.

Se cuvine să nu uităm că atunci cînd oscilațiile și căutările noastre se termină, indiferent de domeniu, înseamnă că sîntem iremediabil bătrîni...

Maria Șerban

gimnastică

ORIZONTAL : 1) PARALELE. 2) SOL ● Schimb la INELE (sing.) ● Schimb la PARALELE. 3) Cu timpul reușesc să facă demonstrații reușite cu PARALELE ● Figură la SOL cu notație mare 4) PARALELE pentru CAL ● Cei... 5) ...care produc o bună dispoziție ● Rezistente la SOL care prezintă un număr solo la rezultate. 6) INEL ● SOL ● INELE. 7) Figuri obișnuite la SOL ● Element de bază la LADA ● Element de valoare ridicat la INELE 8) Finală la MĂCIUCI ● Arbitri pentru figuri frumoase. 9) Accelerează ritmul la CAL ● PARALELE de aur. 10) Executant la INELE de slabă valoare ● Cu blana de valoare ridicată. 11) E tare la INELE ● Fac față frumoasă la BÎRNĂ. 12) Prezintă un SOL tare ● PARALELE.

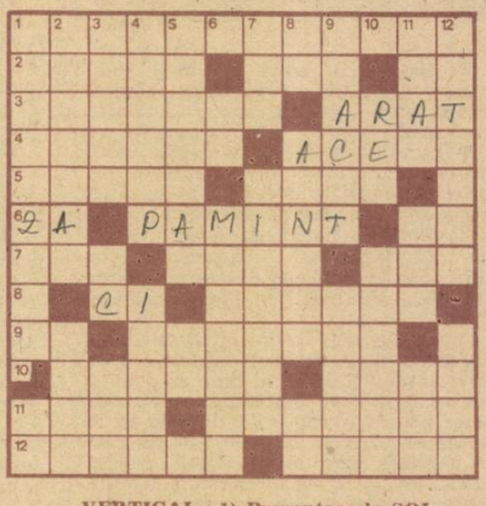

VERTICAL : 1) Prezentare la SOL după o evoluție la înălțime ● FUS subțire. 2) Cu rezultate excepționale la INELE ● Concurente la BÎRNĂ în viziune personală. 3) A face figuri la SOL ● Cu bune rezultate la BÎRNĂ, asigurînd în continuare anumite exerciții pe CAPRĂ ● BARĂ FIXĂ. 4) Sarcină ● Tras la poartă fără MINGE. 5) Cu influență directă asupra prezentării SOLULUI ● Stau bine cu PARALELE. 6) Prima repriză a meciului ● Prezintă o gamă variată la INELE. 7) Un număr de INELE ● Arbitrii pentru evoluția celor prezenți la BARĂ. 8) La intrarea în turnantă ● Prezintă exerciții și la SOL cu COARDA ● Tari la INELE ! 9) SOL ● Urmează la PARALELE altuia. 10) Face exerciții cu PARALELE ● Prezintă în public rezultatele obținute la CERCURI. 11) Distanțați la SOL ● Da în Franța ● PANGLICA la SOL. 12) Notat cu zero la PARALELE ● Trecut cu COARDA în plină ascensiune.

Dicționar : ENOT, REC, OUI.

Nicolae Ciocâlteu

ANSAMBLUL TINEREŢII

Ansamblul artistic al U.T.C. are peste 40 de ani de activitate (a fost înfiinţat în anul 1946) şi cuprinde în prezent peste 400 de membri constituiţi în colective artistice reprezentative cum sînt: ansamblul folcloric „Cununa Carpaţilor", orchestra de muzică populară, corul de cameră „Preludiu", corul mixt şi grupul vocal „Choralis", colectivul de dansuri populare, tematice şi moderne „Izvor", grupul de teatru „Eveniment", cenaclul literar-artistic „Confluenţe", „Gala artei tinere", „Studioul tînărului muzician" etc.

Nenumăraţi creatori : dirijori, interpreţi, plasticieni, coregrafi, dansatori, regizori, actori, scenarişti, prozatori şi poeţi etc. şi-au început cariera aici, la Ansamblul artistic al U.T.C., instituţie ce a reprezentat punctul lor generos de plecare. Pentru că anii de început petrecuţi aici au fost hotărîtori în devenirea lor artistică.

Tineri de toate profesiile care, în timpul lor liber, de după îndeplinirea sarcinilor profesionale, vin la Ansamblul artistic al U.T.C. aspirînd la propria lor împlinire artistică. Această instituţie de tradiţie şi prestigiu este o permanentă şcoală de afirmare a talentelor autentice şi de formare multilaterală a tinerilor ca artişti, ca cetăţeni, ca oameni.

În aria spirituală naţională, Ansamblul artistic al U.T.C. este un factor cultural-artistic de primă importanţă, ale cărui manifestări cultural-artistice au fost validate de timp şi sînt mereu în atenţia publicului tînăr.

Ansamblul artistic al U.T.C. a fost distins de-a lungul anilor cu înalte ordine şi medalii de stat : „Ordinul Muncii" clasa I şi ordinul „Meritul Cultural" clasa I. Este laureat al tuturor ediţiilor Festivalului naţional „Cîntarea României" şi al Festivalurilor Mondiale ale Tineretului şi Studenţilor. Cu prilejul marcării a 40 de ani de activitate Ansamblului artistic al U.T.C. i-a fost decernată „Diploma de onoare a C.C. al U.T.C.".

Formaţiile componente ale Ansamblului au efectuat în decursul anilor peste 80 de turnee artistice în circa 50 de ţări de pe toate meridianele lumii.

Ansamblul artistic al U.T.C. este instituţia de cultură în care au făcut primii paşi în artă artiştii emeriţi : Marin Constantin şi Theodor Vasilescu, soliştii Magda Ianculescu, Dan Iordăchescu, actorii Silvia Popovici, George Constantin, Gheorghe Cozorici şi alţi interpreţi şi creatori de artă valoroşi. Astăzi activitatea lor este continuată de noi generaţii de interpreţi, dintre care Mirabela Dauer, Dan Spătaru, Anda Călugăreanu, Marina Scupra ş.a., solişti permanenţi ai Ansamblului.

În activitatea de pînă acum, Ansamblul artistic al U.T.C., a prezentat mii de spectacole artistice în faţa a milioane şi milioane de spectatori din ţară şi de peste hotare. Nenumăratele turnee artistice în ţară şi peste hotare au făcut să fie cunoscute şi apreciate toate formaţiile artistice şi interpreţi de marcă ai Ansamblului. Prezenţa la spectacolele de gală şi cele festive, în principalele competiţii naţionale şi internaţionale au impus Ansamblul artistic al U.T.C. ca instituţie culturală a tineretului de tradiţie şi prestigiu a ţării, o adevărată şcoală a formării şi consacrării artistice a tinerilor talentaţi. Îndrumarea artistică a tinerilor a fost asigurată totdeauna de cadre competente, personalităţi ale muzicii, artelor coregrafice, folclorului, teatrului etc. Ansamblul îşi onorează statutul de instituţie artistică destinată educării şi perfecţionării artistice a celor mai talentaţi artişti amatori din România şi îşi îndeplineşte, în acelaşi timp, şi misiunea de „Centru metodic pentru activitatea cluburilor şi caselor de cultură ale ştiinţei şi tehnicii pentru tineret" — centru ce are în coordonare cele 65 de aşezăminte culturale ale tineretului din întreaga ţară.

Ansamblul artistic al U.T.C. îşi are sediul în strada Gutenberg nr. 19, Bucureşti, sector 5, într-o clădire cu vechi tradiţii culturale dispunînd de o cochetă sală de spectacole şi de numeroase săli de repetiţii utilate cu aparatură tehnică necesară. În dotarea Ansamblului artistic al U.T.C. se află peste 20 de garnituri complete de costume pentru dansuri populare, din toate zonele folclorice ale ţării (unele, adevărate piese de patrimoniu naţional cu o vechime de aproape o sută de ani !). De asemenea există seturi de costume pentru formaţiile de dans modern, balet, teatru, cor etc., precum şi o serie de elemente de recuzită artistică. Instituţia dispune de o modernă aparatură de sonorizare şi lumini precum şi de autocar pentru turneele formaţiilor artistice.

Ansamblul artistic al U.T.C. oferă condiţii deosebite de pregătire şi afirmare a artiştilor amatori, a tinerilor talentaţi şi dornici să se afirme în Festivalul naţional „Cîntarea României". Membrii colectivelor artistice beneficiază gratuit de instruire competentă asigurată de cadre artistice avînd un înalt profesionalism, de echipament de repetiţii şi de scenă, de excursii de documentare şi turistice, prin B.T.T., participă la spectacolele şi turneele artistice organizate de ansamblu.

Toate aceste argumente prezentate aici, precum şi imaginile fotografice cu aspecte ale activităţilor noastre constituie o invitaţie pentru toţi tinerii talentaţi, iubitori de cultură şi de frumos de a fi posibili membri ai Ansamblului artistic al U.T.C. Vă aşteptăm !

Romeo Săndulescu
director al Ansamblului artistic al U.T.C.

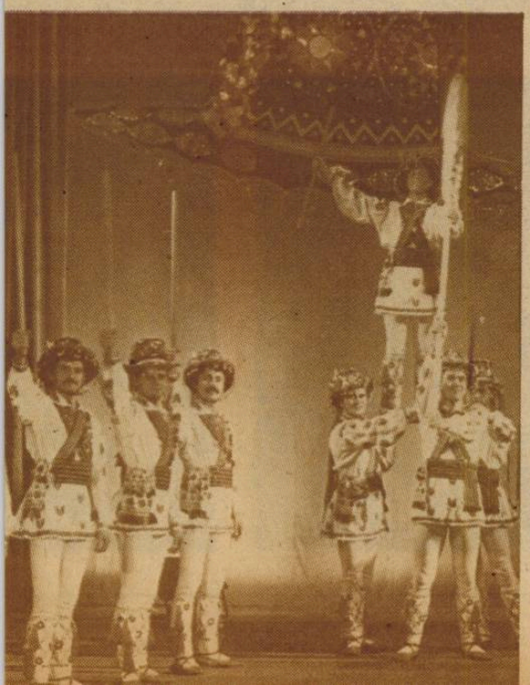

Capodopere
ale picturii universale

ZECE ANI de CHIRURGIE pentru A SCOATE „LACUL" ÎNGĂLBENIT DE VREME

„Cred, explică profesorul Humbert Baldini, restauratorul «Primăverii» lui Botticelli, că maniera noastră de a lucra este cea mai avansată din punct de vedere tehnologic și metodic, dacă nu e chiar pură tehnologie".

Instalat cu o echipa de o sută de specialiști restauratori încă din 1949 la Fortezza da Basso — o fortăreață construită în anul 1500 chiar în inima Florenței — el este cel care conduce toate restaurările întreprinse în orașul de pe malurile Arno-ului.

„Chiar de la sosirea mea aici, povestește profesorul Baldini, m-am gîndit să restaurez «Primăvara». În vremea aceea, din nefericire, nu era posibil. Totuși după 15 ani se știa că este imperios necesar să se facă ceva în acest sens. Am programat-o, în cele din urmă. Astăzi se vine din lumea întreagă să se contemple miracolul celei de a doua nașteri a «Primăverii».

Florența, ultimele zile ale verii 1982. O vară care pare să nu se mai termine niciodată. Turiștii sînt întotdeauna privilegiații orașului. Se reunesc în Piazza della Signoria, mitraliază biserica Santa Maria Novella sau iau cu asalt Ponte Vecchio. Dar cînd te apropii mai bine de Palazzo Vecchio, unde planează încă umbra Familiei De Medicis, atmosfera se schimbă. Calm și demnitate. Aliniați într-un șir cuminte, stau răbdători și se înclină în fața cerberilor — toți femei — postați la fiecare ușă pentru a filtra vizitatorii : 30 cîte 30, nici unul mai mult, nici unul mai puțin, așa e regula. În grupuri de

ZECE ANI DE CHIRURGIE

cîte 30 deci ei se aventurează în vechiul palat, locul expoziţiei „Restaurare, metodă şi ştiinţă", organizată aici pentru ca să sărbătorească al patrulea centenar al „Galeriilor", cel mai celebru muzeu al oraşului.

Ei admiră în trecere celebrul bronz de Donatello „Judith şi Olopherne" şi citesc atenţi explicaţiile de pe cele 44 de opere restaurate : picturi, sculpturi ori mobilă, care sînt expuse aici.

În sala Trandafirilor iată-i deodată faţă în faţă cu „La Primavera" de Botticelli, floarea acestei expoziţii, în toată splendoarea sa originală. Uluiţi de luminozitatea verdelui, de vivacitatea carminului, de abundenţa florilor primăvăratice, diafanul vălurilor, vizitatorii nu pot să nu se întrebe : „Primăvara" pe care puteai să o admiri pînă ieri la „Offices" era un tablou splendid, fără îndoială, dar şters de secole, întunecat, avînd o patină de cinci ori centenară ; sînt ei dintr-odată victimele unui miracol ? Adevărul este mai simplu : sînt printre acei cîţiva primi martori ai rezultatului miraculos, ai metodologiei ştiinţifice, ai restaurării aplicate la Florenţa de profesorul Baldini şi echipa sa de colaboratori. Proces care a durat un an întreg şi care este un proces pus la punct ca tehnică, ce a dat deja rezultate spectaculoase cu o altă operă celebră, faimosul „Crucifix" al marelui Cimabue, acum la Muzeul Metropolitan din New York.

„Primăvara", tabloul unanim considerat ca expresia perfectă a curentului neo-platonic care era la modă (şi foarte respectat) la Curtea lui Laurentis de Medicis, a fost pictat de Botticelli, se crede, în 1477. Între 1477 şi 1482, gîndesc criticii care emit mai multe ipoteze asupra surselor, executată la fel ca „Naşterea lui Venus" pentru villa din Castello, proprietate a verilor lui Laurentis de Medicis. Interpretarea cea mai răspîndită este aceea a unei alegorii asupra regatului lui Venus inspirată din versurile lui Politien, poet oficial al lui Laurentis şi, dincolo de el, de marii poeţi Lucreţiu, Ovidiu, Virgiliu. Pe pînza, care se comentează de la dreapta la stînga, se poate vedea Zephir, apoi Flore gata să devină o zeiţă a primăverii. În centru se află Venus, deasupra căreia apare Cupidon, în timp ce pe partea stîngă a zeiţei Amorului, cele trei Graţii formează un balet armonios. Mercur pare că alungă norii.

În 1815 „Primavera" este instalată la „Offices". În plin centrul Florenţei, Fortăreaţa de Basso, construită în 1500, adăposteşte din 1949 laboratoarele de restaurare ştiinţifică a operelor de artă năpăstuite de timp.

Restaurarea artizanală pur şi simplu a încetat : totul se petrece acum cu ajutorul radiografiei şi fotografiei, cu raze ultraviolete (pentru suprafaţă) şi infraroşii (pentru adîncime). Mai sigur încă, stratigrafia permite analiza straturilor succesive de pictură pe care chimia le identifică. În totalitate profesorul Baldini şi asistenţii săi, graţie multitudinii mijloacelor de investigaţie, au putut să determine cauzele principale ale degradării pînzelor ce îngălbenesc, să stabilească un diagnostic precis şi să fixeze ulterior tratamentul potrivit.

Rezultatul depăşeşte toate aşteptările, — „Primavera" a regăsit culoarea sa de piersică şi puritatea de crin. Din nou, ghirlanda care înlănţuie gîtul Florei străluceşte în toată splendoarea. Tinerele femei pure ale Renaşterii florentine n-au „îmbătrînit" nici cu un rid. În privinţa naturii, ea regăseşte perspectivele şi transparenţa luminoasă. Se descoperă în operă un adevărat ierbar, cuprinzînd toate speciile de flori care cresc la Florenţa de la mijlocul lui februarie la mijlocul lui mai : margarete, zambile, myozotis, violete, brebenei, anemone, clopoţei alcătuind un adevărat curcubeu floral. „Primăvara" toscană străluceşte din nou restaurată în maniera epocii.

Tabloul este reacoperit cu straturi groase de lac avînd la bază răşină naturală. La origine transparent acesta devine în cursul secolelor din ce în ce mai opac în timp ce tabloul ia o culoare spre maro. La începutul anului 1981, intervenţia e hotărîtă şi tabloul se transportă la Fortezza da Basso.

„Primul nostru instrument de lucru, explică Ornella Casazza, colaboratoare a prof. Baldini, sînt ochii noştri, ceea ce noi denumim ochii experienţei. Dar după un examen vizual aprofundat, noi folosim toate tehnicile pe care ştiinţa le pune, în prezent, la dispoziţia noastră : fotografie, obişnuită, a tabloului, apoi fotografie cu raze ultraviolete pentru suprafaţă şi raze infraroşii pentru profunzime. Toate acestea permit punerea în evidenţă a stării actuale, dar şi variaţiile lucrului pictorului, diferitele restaurări succesive şi, în fine, identificarea materialelor fundamentale, deci principalele cauze ale degradării tabloului respectiv. Se procedează la un examen chimic".

„Ajunşi aici, adaugă profesorul Baldini, am avut o surpriză plăcută. Verdele tabloului pe care-l credeam alterat în maro sub efectul unei transformări chimice, era intact : nu era făcut din verde de palmier, aşa cum se credea la început, ci din malahită măcinată care nu suferea de alterare cromatică. Vă închipuiţi bucuria noastră cînd ne-am dat seama că «Primavera» este un tablou compus în proporţie de 90% din verde. Se descoperă că roşul era şi el intact sub grosul strat de la care se murdărise în cursul secolelor şi care dăduse tabloului culoarea de maro teribil de uniformă. Se putea deci proceda la curăţirea pînzei".

„Am folosit, indică Ornella Casazza, un solvent cremos într-o emulsie seroasă, mult mai puţin periculoasă ca un lichid, deoarece acesta nu pătrunde prea profund. În cîteva locuri, din contră, am fost obligaţi să folosim bisturiul, cu ajutorul unui microscop. Am putut astfel să scoatem lacul, strat cu strat pînă la echilibrul original".

„Căci un tablou, adaugă Humberto Baldini, este ca o partitură muzicală, unde fiecare notă se citeşte în raport de celelalte. Aici toate culorile trebuie să se ordoneze în jurul culorii dominante, verdele. Rămîne, în fine, de reglat problema „lacunelor", a micilor pete palide-gălbui ici şi colo sau a uşoarelor fisuri : pe mantoul roşu al lui Venus, de exemplu, mîinile împreunate ale celor trei Graţii, umărul sau picioarele Florei. Acolo, specialiştii au procedat la uşoare intervenţii, utilizînd tehnica acuarelei, prin imitaţie cromatică. Operaţia, aşa cum a fost condusă, a permis dincolo de aceasta să se regăsească lacul original. Capodopera lui Botticelli apare astăzi într-o stare de conservare excepţională şi asta, aşa cum subliniază specialiştii, graţie tehnicii pictorului care dozase perfect diferitele materiale folosite. Singura noastră problemă putea să fie de ordin filozofic. Cum poate intervenţia noastră să modifice realitatea operei ? Expoziţia noastră este aici pentru a arăta că nu s-a făcut nici o modificare decît în interiorul realităţii operei. Tabloul nu va mai suferi vreo altă alterare de acum decît aceea a timpului.

Culorile originale trăiesc mult timp, dacă ele sînt protejate şi dacă se respectă regulile... Cînd tabloul se va înapoia la «Offices» prima dintre reguli va fi cea de a nu lăsa să pătrundă decît un grup de 30 de vizitatori pentru a se evita poluarea aerului. Milionul de vizitatori anuali ai muzeului «Offices» să devină răbdători, disciplinaţi. Şi toate astea cu scopul de a păstra veşnică tinereţea «Primăverii»".

P. Amnessis

NEGLIJENȚE ȘI NEATENȚII DE O CLIPĂ

Ingestia accidentală de substanțe (chimice) caustice

Prin consecințele sale imediate, dar mai ales tardive, ingestia de substanțe caustice de către copil este unul din accidentele (intoxicațiile) cele mai grave.

În aproape toate cazurile, accidentul este favorizat de neglijența părinților sau bunicilor, care lasă la întîmplare în casă sticle care conțin astfel de substanțe, de cele mai multe ori soluție de sodă caustică de concentrații foarte variate, folosită la spălarea rufelor sau pavimentelor, la pregătirea săpunului („leșie", „vrej"), păstrată pentru nevoi ulterioare.

Mai rar întîlnite, se pot afla totuși în gospodăriile noastre și alte soluții chimice caustice, la fel de dăunătoare (atenție la acidul sulfuric, detergenți, soluții cu clor etc.).

Lipsa de supraveghere a copiilor este completată de faptul că vasele în care se află aceste substanțe au un aspect familiar copilului, sau chiar atrăgător (căni folosite în alimentația obișnuită, sticle de sucuri, pahare colorate etc.).

Este de ajuns ingestia unei cantități foarte mici din aceste lichide, pentru a produce instantaneu leziuni grave (arsuri chimice) ale mucoasei bucale, faringiene, laringiene și mai ales ale celei esofagiene. Insistăm asupra faptului că, după accident, administrarea de soluții „antidot" acide (oțet) sau alcaline, de lapte, albuș de ou, nu mai poate împiedica constituirea leziunilor, întrucît arsura chimică este imediată. De asemenea, în funcție de cantitatea înghițită, se produc uneori și mari alterări ale stării generale, pînă la starea clinică de șoc toxic, care impun internarea de urgență în cel mai apropiat spital.

Primele zile după accident sînt uneori dramatice prin gravitatea bolii și numai îngrijirile competente și prelungite în secțiile de reanimare și terapie intensivă salvează copiii aflați în situații deosebit de grave.

După aproximativ 3—6 săptămîni, începe faza de cicatrizare a „arsurilor" (leziunilor) inițiale ; cele buco-faringiene sau laringiene pot lăsa sechele (urmări cicatriciale) care compromit numai rareori viitorul copilului ; cele esofagiene, însă, vor conduce la îngustarea cicatricială, progresivă, a esofagului și la dificultatea de alimentare, care, fără un tratament adecvat, pot conduce la imposibilitatea alimentării copilului pe cale naturală, impunînd uneori gastrostomia (un orificiu în peretele anterior al stomacului pe care se vor introduce alimentele).

Tratamentul dilatator al stenozelor esofagului la intervalele indicate de medic trebuie continuat uneori ani de zile, este laborios și greu de suportat de către copil, iar rezultatele nu sînt totdeauna satisfăcătoare, datorită stenozei esofagiene foarte strînsă și fibroasă ; în aceste situații, după perioade îndelungate și riscante de tratament dilatator, se ivește necesitatea esofagoplastiei (înlocuirea esofagului bolnav printr-o reconstituire plastică a altui „tub" esofagian).

Iată, înfățișate pe scurt și schematic, urmările unor neglijențe și neatenții de o clipă (din partea părinților) care vor crea copiilor — în cele mai bune cazuri — greutăți de alimentare pentru toată viața, întrucît tratamentul dilatator, atunci cînd este eficient, trebuie susținut, continuat uneori toată viața, chiar dacă acesta se va practica la intervale mai mari decît în primii ani după accident.

Este, deci, obligatoriu (ca și în cazul medicamentelor de orice fel) ca soluțiile toxice și caustice aflate în casă să fie păstrate în locuri ferite de copii, închise în dulapuri la care aceștia nu au acces, în vase cu etichete scrise clar, care să indice exact conținutul (cu atît mai mult cu cît de astfel de accidente nu sînt scutiți nici adulții).

HEMORAGIA NASALĂ LA COPIL

Este unul dintre incidențele cele mai frecvente și neplăcute la copii, care, mai ales atunci cînd se repetă, îngrijorează pe bună dreptate familia.

Cauzele pot fi multiple, dar din fericire numai rareori sînt grave.

Una dintre acestea — cea mai frecventă — este gratajul digital, adică obiceiul copiilor (deseori negat de către părinți din necunoaștere) de a încerca eliminarea crustelor din nas cu degetul ; mucoasa septului nasal (peretele care desparte cele 2 fose nasale) este foarte vascularizată îndeosebi în zona narinelor, chiar acolo unde acționează mai „eficient" degetul și unghia ; repetarea gestului prin obișnuință provoacă mici leziuni în această zonă și sîngerarea se produce fie în momentul gratajului, fie în alte împrejurări (în somn, la joacă, la mici eforturi, expuneri prelungite la soare etc.).

Alteori, este consecința unei congestii intense a mucoasei nasale, în cadrul unor viroze respiratorii (simple răceli sau guturaiuri, infecții acute ale căilor aeriene superioare) sau al unor boli infecto-contagioase ale copilăriei.

Nu rareori hemoragia este provocată de un traumatism nasal prin căderi, loviri, mici accidente în casă, la joacă sau sport și în acest caz, pot fi afectate și alte structuri ale nasului.

De asemenea, adenoidita cronică (vegetațiile adenoide) creează condiții favorabile unor mici sîngerări repetate.

În mod excepțional, epistaxisul poate fi semnul unei boli generale (hepatită, boli de sînge sau cardio-vasculare), dar în aceste situații se constată și alte simptome, care impun examene clinice generale și de laborator mai ample.

Oricare ar fi cauza (dar așa cum am arătat, cel mai frecvent vinovat este gratajul digital), primul ajutor este totdeauna același : **CAPUL COPILULUI ÎNCLINAT ÎNAINTE (BĂRBIA ÎN PIEPT) ; SE APASĂ ARIPA NASULUI CU DEGETUL PE SEPT, PENTRU CÎTEVA MINUTE ; COPILUL VA STA ÎN ȘEZUT (NU CULCAT), ACOLO UNDE S-A ÎNTÎMPLAT INCIDENTUL (ÎN PAT, ÎN CASĂ, LA JOACĂ, LA SPORT ETC.).**

Acest gest simplu poate fi făcut chiar de către copilul mai mare, dacă este avertizat și instruit ; după încetarea sîngerării se pot instila 2—3 picături de rinofug diluat 1 : 2, la copiii mai mari de 1 an.

Sînt zadarnice, greșite și fără logică unele obiceiuri „moștenite" ; îndeosebi capul dat pe spate, ridicarea mîinii sau culcarea copilului cu fața în sus, nu ajută cu nimic la oprirea sîngerării, ba mai mult, favorizează scurgerea sîngelui în gît, care este apoi scuipat sau vărsat, fapt care mărește spaima celor din jur.

Nici introducerea tampoanelor de vată la întîmplare în nas nu este mai eficace, chiar dacă sînt îmbibate în apă oxigenată sau alte soluții aflate la-ndemînă.

Pentru evitarea repetării sîngerării, este esențială urmărirea atentă a obiceiului copiilor de a-și curăța crustele din nas cu degetul și combaterea acestuia, prin sfaturi și măsuri educative energice.

În cazul continuării sîngerării, al traumatismelor sau virozelor respiratorii, după acordarea primului ajutor, este necesar un consult medical O.R.L. pentru constatarea eventuală a altor semne locale sau generale și indicarea tratamentului corespunzător (tamponament).

Examenele de laborator sînt necesare numai atunci cînd medicul apreciază că este posibilă existența unei tulburări a mecanismului de coagulare a sîngelui, în cadrul unor boli generale.

Dr. Miron Neagu
doctor în medicină

SFATURI mici PENTRU CEI MARI

Un copil de 13 ani cîntăreşte cca 40 kg. Medicii i-au calculat greutatea rechizitelor, cărţilor, echipamentului sportiv, caietelor etc. Au ajuns la surprinzătoarea cifră de 15 kg, ceea ce înseamnă mai mult de o treime din greutatea corporală a elevului.

Fără îndoială, cu cît elevul înaintează în vîrstă servieta cu rechizite este mai grea. O fetiţă în vîrstă de 10—11 ani care cîntăreşte 35 kg poartă zilnic o greutate medie de 9 kg, ceea ce reprezintă cca un sfert din greutatea ei.

Păstrînd proporţiile, ar însemna ca un funcţionar care cîntăreşte 75 kg să transporte zilnic pînă la serviciu şi înapoi o greutate de 20 kg.

Aceste cifre calculate de specialiştii pediatri ar trebui să-i intereseze pe părinţi, determinîndu-i să ia măsuri. Asemenea supraîncărcări împiedică dezvoltarea în bune condiţii a scheletului copilului, existînd posibilitatea apariţiei unor deformări ale coloanei, provocînd mai ales scolioza.

Mecanismul acestor deformări este simplu : purtînd greutăţi mari de multe ori pe o singură parte, în special în dreapta, copilul va avea cu timpul un umăr mai căzut, acesta fiind debutul unei atitudini scoliotice.

Desigur că nu toţi copiii care poartă greutăţi mari ajung să facă scolioze, dar cei mai mulţi vor avea o ţinută defectuoasă. Este bine să se încerce remedierea imediată a unei astfel de ţinute dar mai ales să se prevină. Trebuie să se aibă în vedere faptul că la fetiţe apar asemenea deformări de opt ori mai frecvent decît la băieţi.

● Prima măsură pe care trebuie să o ia părinţii : să supravegheze ca ghiozdanele sau servietele copiilor să nu fie prea grele. Sînt unii elevi care din prea mult zel, sau din lenea de a le mai sorta, au tendinţa de a-şi încărca servietele cu tot felul de cărţi şi caiete, alţii îşi încarcă geanta cu alte cărţi pe care vor să le arate colegilor, jocuri etc. Obişnuiţi-i din primele clase să-şi sorteze cu atenţie rechizitele şi să nu ducă la şcoală decît ceea ce este strict necesar.

● Profesorul Bensahel, şeful serviciului de ortopedie al spitalului Bretonneau din Paris, îi sfătuieşte pe părinţi să-şi trimită copiii la şcoală, în clasele mici, numai cu ghiozdane pe care să le poarte în spate, cu curele lejere, reglabile. Ghiozdanul care echilibrează bine greutatea nu va altera ţinuta copilului.

● A doua măsură pe care trebuie să o ia părinţii : supravegherea micului dejun. Elevii trebuie să se trezească de vreme şi, adeseori, pentru a cîştiga un sfert de oră de somn, renunţă la micul dejun, sau înghit în fugă o cană cu lapte. Sfertul de oră de somn suplimentar nu este de fapt un cîştig, pentru că, mai mult decît un adult, copilul trebuie să mănînce pentru a începe ziua în condiţii bune. Pseudomicul dejun va determina o stare de încetineală în gîndire, o tendinţă de a sta cu capul pe bancă, datorită hipoglicemiei.

● Fără a încerca să se supraalimenteze copiii, este bine ca la micul dejun să se servească un ou fiert, şuncă, două tartine cu gem, un măr sau un iaurt. Laptele este bine să nu fie amestecat cu cafea. Păstraţi cafeaua şi ceaiul pentru adulţi, care le suportă şi nu le daţi copiilor cărora le-ar putea provoca stări de agitaţie inutile.

● Trebuie să se dea copiilor să mănînce în recreaţii un sandvici, un măr, cîţiva biscuiţi. În nici un caz nu le daţi gustări hipercalorice, bogate în zahăr, care să conţină mai multe calorii decît poate consuma un copil în recreaţii în curtea şcolii.

● A treia măsură pe care trebuie să o ia părinţii : să supravegheze somnul copiilor.

Părinţii trebuie să cunoască numărul de ore de somn de care au nevoie în medie copiii lor. Un copil de 10—12 ani are nevoie de 9 ore de somn, fără să se ia în calcul timpul în care reuşeşte să adoarmă şi cît stă în pat după ce se trezeşte, ceea ce în total durează mai mult de o jumătate de oră. Astfel, un copil care se scoală la ora 7 trebuie să se culce la 21,30 cel tîrziu.

● Este importantă respectarea orelor de somn deoarece un copil care nu doarme suficient devine nervos şi neatent. Noile generaţii sînt precoce şi copiii nu acceptă să fie trimişi la culcare, astfel, că se culcă după orele 22, chiar 23, pierzînd ore preţioase de somn. Oricît de precoce şi inteligent ar fi un copil, nevoia de somn este aceeaşi.

Activitatea zilnică a copilului este determinată într-o măsură mai mare decît la adult de repaosul nocturn. Este necesară păstrarea echilibrului dintre perioadele de somn, muncă, distracţie. Somnul insuficient se resimte nu numai în comportarea copilului care cu timpul devine agitat, agresiv, instabil, ci şi în dezvoltarea psihică, se pare că somnul favorizează secreţia hormonului creşterii.

● De multe ori copilul adoarme greu datorită stării de agitaţie, provocată de un somn insuficient, creîndu-se astfel un cerc vicios. În nici un caz nu trebuie ca părinţii să ia iniţiativa în asemenea situaţii de a-i administra somnifere obişnuind copilul cu ele mult prea devreme.

Este bine ca elevul să fie consultat de un medic, care ar putea descoperi unele afecţiuni, de exemplu o rino-faringită care îngreunează respiraţia şi îi tulbură somnul. Cîteva kilograme în plus în servietă, cîteva calorii mai puţin la micul dejun, cîteva minute de somn pierdute, toate acestea se acumulează cu timpul, reflectîndu-se în rezultatele şcolare nesatisfăcătoare ale elevului.

Traducere şi adaptare
de Elin Iara

ZI 33...

Medicul : (examinînd o domnişoară.. mai în vîrstă) Prin urmare : dureri de cap, limba încărcată, greţuri, junghiuri... Ce vîrstă aveţi ?

Pacienta : 24 de ani.

Medicul: Aşadar, suferiţi şi de pierderea memoriei ? !

★

Un bolnav se duce seara tîrziu la un medic pentru o consultaţie.

— Ficatul dv. e foarte bolnav. Aţi venit prea tîrziu, nu-l mai putem vindeca.

— Nu-i nimic, am să vin mîine dimineaţa...

★

În timpul unui dineu, vecinul de masă al unui doctor nu înceta să pună întrebări asupra sănătăţii şi doctoriilor ce-ar trebui să le ia...

La cafea, doctorul discutînd cu un prieten avocat, ce asistase la discuţii, îl întreabă :

— Nu credeţi, dragă maestre, că ar trebui să-i cer pentru consultaţia dată un anume onorariu ?

— Cu siguranţă ! Sfatul meu e să faceţi urgent acest lucru ! Şi eu aş face la fel !

...Şi a doua zi medicul primeşte printr-o scrisoare o factură de onorariu : era cea a avocatului !...

★

Clientul : Sînteţi sigur că este un somnifer bun ?

Farmacistul : Desigur, e atît de bun încît pe lîngă fiecare flacon sîntem nevoiţi să vîndem şi cîte un ceas deşteptător !

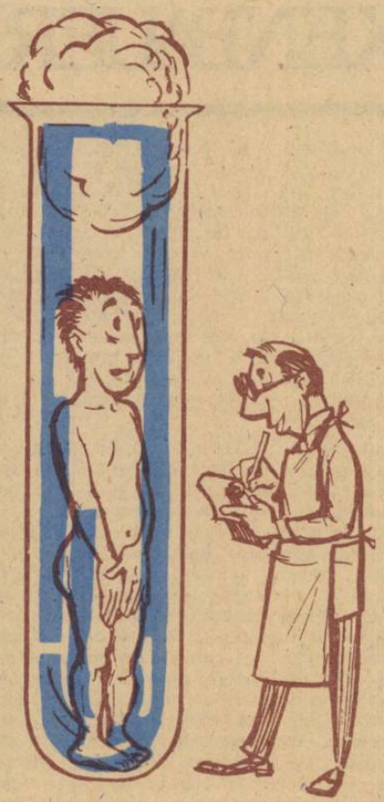

— Doctore, am nevoie urgentă de dv. !

— Ce s-a întîmplat ? Ce vă doare ?

— Nu pe mine. Pe bărbatul meu !

— Dar ce are ?

— Se crede că sînt eu !

— Poftim ?

— Crede că el sînt eu...

— Nu prea văd ce aş putea face... În tot cazul aduceţi-l aici !

— Păi sînt în faţa dv. !

★

— După fiecare ţuică pe care o bei ar trebui să mănînci un măr...

— Imposibil, tovarăşe doctor.

— De ce ?

—Păi nu pot să mănînc douăzeci de mere pe zi !

★

Doctorul recomandă unui pacient care suferă de insomnie :

— De ce nu încercaţi, cînd vă culcaţi, să începeţi să număraţi : unu, doi trei, etc... E foarte eficace !...

— Am încercat şi asta doctore. Dar am uitat să vă spun. Eu sînt boxer.

Cum ajung la opt, încep să mă ridic.

★

— Spune-mi, îl întreabă doctorul pe pacient, stai mai bine cu nervii de cînd ţi-am spus să te deconectezi mergînd la pescuit ?

— Din contra, doctore ! Mă simt mult mai nervos !

— Curios ! toţi ceilalţi pacienţi pe care i-am tratat se simt mai bine !

— Se prea poate ! Dar ei au permis de pescuit !

Adnotate de Florin Gheuca

amintiri de cronicar sportiv

Interlocutor la... New York: FRANZ BECKENBAUER

August 1979. În drum spre Universiada Mexicană (la care sportivii noştri studenţi au avut o evoluţie remarcabilă), o escală de cîteva zile la New York. Între obiectivele-mi new-yorkeze „obligatorii" — pe care mi le stabilisem încă din avionul cursă Tarom — se aflau plimbările la Statuia Libertăţii, Sediul O.N.U., Empire State Building, Manhathan, Harlem, Fifth Avenue, Broadway, Stadionul „Cosmos" etc., etc., etc.

Inspiraţie fericită, să mă duc să văd şi arena „Cosmos" ! Nu, nu pentru arena în sine. O ştiam din auzite, din reviste, iar „întîlnirea" cu acest mare complex fotbalistic nu mi-a adus, practic, nimic nou în ceea ce priveşte cunoştinţele mele despre el. Stadionul are, este adevărat, o alură impresionantă, cu arhitectura sa foarte modernă, dar impresia nr. 1 ţi-o lasă tot terenul de joc, un covor verde într-adevăr superb, dar şi întru totul înşelător, pentru că este din material plastic şi nu-ţi vine realmente să crezi acest lucru pînă în clipa în care rupi cu mîna ta cîteva firişoare „de gazon" şi vezi că sînt tari ca guta de pescuit...

La complexul „Cosmos" mă aştepta însă o surpriză extraordinară, o adevărată „bombă", taxînd-o ca atare în termenii gazetăreşti argotici. Ieşisem de pe stadion, un stadion de-a dreptul pustiu la acea oră nepotrivită, de fapt, vreunei activităţi. Era în jurul amiezii, era cald, îngrozitor de cald, atmosfera era încinsă şi umedă, de la vaporii produşi ca de un imens cazan natural de Golful Hudson, transpirasem din abundenţă şi cămaşa mi se lipise de spate, cînd, deodată, zăresc pe unul din terenurile de antrenament din jurul stadionului (terenuri simple, înconjurate de un gărduleţ de vreun metru înălţime) un tînăr alergînd. Prezenţă cu totul insolită. Nu mai era ţipenie de om pe acolo, după cum nu era vreo altă vietate, vreun cîine, vreo pisică, măcar. Tînărul era, mi-am dat seama apropiindu-mă, un jucător, un fotbalist echipat în alb, cu bocanci în picioare, care se antrena de unul singur !

...Sprinturi scurte, de 10—15 metri... Sprinturi mai lungi... Schimbări de direcţie în plină viteză... Sărituri... Pauze pentru respiraţie... Apoi, flotări... Sprinturi scurte... Sprinturi lungi...

Totul, pe o temperatură în jur de 30 de grade, cu un soare care mă muiase pe mine, privindu-l, d-apoi pe acel jucător care se antrena de zor ! Ce-o fi pe el ?! — mă gîndeam eu. Dar cine era nebunul ? Ajuns lîngă teren, am aşteptat să se apropie de latura de gard unde mă aflam eu, să-i văd faţa. De departe — poate şi sub impresia ziarului parizian l'Equipe, pe care în ajun îl citisem în avion, ziar în care era anunţată semnarea sau contrasemnarea contractului pentru echipa „Cosmos" de către renumitul fotbalist vest-german Beckenbauer — am avut o clipă vaga senzaţie că tînărul este, incredibil, tocmai „kaiserul", el, Beckenbauer ! E adevărat că fotbalistul acela singuratec cam avea alura lui, înălţimea lui... Dar nu, nu putea fi el ! Un antrenament al lui Beckenbauer, fie el şi solitar, fie el şi la acea oră nepotrivită, nu putea scăpa freneticilor fotoreporteri americani, genul de „paparazzi" care nu iartă nimic, nu scapă nimic şi apar ca la comandă oriunde scoate capul vreo mare vedetă. Cu atît mai mult, Beckenbauer nu le putea scăpa ! L-ar fi „mirosit" cu siguranţă vînătorii de imagini-bombă chiar dacă vedeta ar fi picat la antrenament direct din lună !...

Şi totuşi... Cînd s-a apropiat, alergînd, de zona gardului de unde-l priveam, mi-am dat seama că o nimerisem, era el — uluitor de... adevărat — Franz Beckenbauer ! ! !

Am aşteptat să mai facă o tură, două de alergare, apoi am trecut gărduleţul, l-am salutat, m-am prezentat şi am început să vorbim. L-am rugat bineînţeles să-mi spună cîteva cuvinte despre prezenţa lui cu totul şi cu totul neobişnuită atunci, acolo. Cu amabilitatea pe care i-o cunoşteam de la Bucureşti, cînd reprezentativa noastră învinsese, într-un meci amical echipa R.F.G.-ului cu 1—0 în anul 1967, Beckenbauer, care tocmai îşi încheiase antrenamentul, a acceptat să fim fotografiaţi împreună de către însoţitorul meu. Am plecat apoi împreună spre vestiare, celebrul mijlocaş răspunzîndu-mi liniştit, fără nici o „morgă" de star fotbalistic, la întrebările pe care i le puneam.

Răsfoind, zilele trecute, bloc-notes-ul meu new-yorkez, mi-am zis că ideile expuse atunci de acest mare fotbalist — unul din idolii fotbalului mondial — merită să fie evocate şi astăzi după opt ani de zile.

„DE COPIL, AM AVUT UN SINGUR GÎND : SĂ CÎŞTIGE ECHIPA MEA !"

Discuţia mea cu Beckenbauer a început, firesc, de la întîmplarea cu totul neobişnuită de a-l fi găsit acolo, singur-singurel, antrenîndu-se pe un teren pustiu, la acea oră nepotrivită, pe o căldură toridă.

— Nu este chiar plăcut, a recunoscut el, ştergîndu-şi fruntea transpirată. Căldura aceasta, sufocantă, este neobişnuită pentru mine, dar eu am un regim de viaţă, de activitate, pe care cred că l-aş respecta chiar dacă acum m-aş afla, să zicem, la pol... Este vorba de un regim de viaţă şi de lucru în care m-am integrat de peste 15 ani şi care a ajuns a doua mea natură. Cu excepţia zilelor de meci, din ajunul lor şi imediat după ele, fac cîte două antrenamente pe zi. Unul mai aspru — dimineaţa, altul mai lejer — după-amiaza.

— Iar eu v-am găsit la cel mai aspru. Cum se face însă că sînteţi singur aici ?

— Am sosit dimineaţa la New York. Am o întîlnire cu cîţiva reprezentanţi ai echipei „Cosmos" spre seară. Ce era să fac pînă atunci ? Cu amorţeala din avion, am socotit că cea mai bună utilizare a timpului era respectarea programului meu obişnuit de lucru. Aşa că de la aeroport am trecut pe la hotel, am făcut un duş şi am venit direct la teren, să mă dezmorţesc puţin.

— Şi cît a durat dezmorţirea ?

— 90 de minute.

— Cît un meci ?

— Exact. După ceas.

— Fără să vă fi cerut nimeni acest lucru ?

— Cine să-mi ceară ? Dacă mi-ar fi cerut cineva, nu ştiu dacă aş fi făcut. Aş fi avut, cred, sentimentul că se amestecă în treburile mele personale. Antrenamentele, cînd nu le faci cu echipa, sînt treaba ta. La noi, în Bundesliga, aceasta este concepţia pe care o întîlneşti încă de la juniori.

— Domnule Beckenbauer, sînteţi probabil cea mai mare vedetă a fotbalului vest-german de după război şi vorbiţi, iertaţi-mă, ca un modest jucător de echipă. Nu vă supăraţi că vă întreb : cultivaţi această „poză" cuminte, comercială — care face impresie la marele public sau chiar aşa sînteţi ? Toţi iubitorii fotbalului din Europa ştiu că vi se spune „kaiserul", „kaiser Franz", iar dumneavoastră răspundeţi la întrebări cu aerul unui soldat modest... Sper că nu mă înţelegeţi greşit...

— Vă înţeleg perfect. Nu vă fie teamă, nu mă jigniţi. Ştiu şi eu că destule vedete ale fotbalului poartă altă „poză", sau alte „poze". Eu însă am avut colegi celebri care-şi scoteau întotdeauna primii pălăria, în faţa oricui, şi-ţi întindeau tot primii mîna. Uwe Seeler, de exemplu, sau Gerd Müller. Ca să nu mai vorbesc de Pele, cu care o să am bucuria să fiu coechipier. Ce om modest şi ce uriaşă personalitate !

— Spuneţi, ce aţi dorit cel mai mult să realizaţi, să atingeţi în fotbal ?

— De copil, am avut un singur gînd : să cîştige echipa mea! Cu timpul, am rămas tot... copil la acest capitol. Victoria echipei mele este scopul muncii mele, al năzuinţelor mele, al vieţii mele. Toate celelalte vin după împlinirea acestui scop.

— Un scop pe care l-aţi atins de foarte multe ori pînă acum.

— Din fericire, da. Dar şi după foarte multă muncă. Munca mea, subsumată muncii echipei, fie că este vorba de echipa noastră reprezentativă sau de Bayern München.

„JOCUL NOSTRU=FORȚĂ COLECTIVĂ +CEVA DIN FOTBALUL ENGLEZ +CEVA DIN FOTBALUL ITALIAN"

— Domnule Beckenbauer, reveniți mereu la **ideea colectivului,** dumneavoastră, un lider necontestat de joc.

— Din respect. Din respect pentru colectiv, ca și din respect pentru adevăr. Vedeți, fotbalul nostru a fost întotdeauna foarte colectiv, în cea mai profundă înțelegere a termenului, un fotbal în care rezultatul a fost mai rar hotărît de vreo vedetă, cum se întîmplă obișnuit la italieni, sau la brazilieni, sau la spanioli, sau la argentinieni, victoriile noastre fiind aproape de regulă semnate de echipă. Jocul nostru a avut întotdeauna ca primă virtute forța colectivă. Forță fizică, de angajament, forță de luptă, forță morală, toate sub aceeași etichetă : **a colectivului.**

— Nu ați luat nimic de la alții ?

— Cum să nu ! Admirîndu-i pe englezi, admirîndu-le mai ales furia ofensivă, atacul lor debordant la poarta adversă, am luat, cred, ceva din jocul lor de atac. Mai avem, socotesc eu, și o oarecare influență italiană. Peninsularii joacă foarte eficace faza defensivă, chiar dacă uneori depășesc unele limite pentru a nu primi gol. Jocul lor defensiv inspirîndu-ne, de regulă, o anume teamă, ne-am luat și noi unele măsuri în acest sens, dar trebuie să recunosc că sîntem încă departe de reușitele lor în această materie.

— Nu spuneți nimic despre brazilieni ?

— Ce să spun ? Brazilienii joacă... alt joc. Sută la sută tehnic, fotbal de mare virtuozitate. Dar și ei au început să „importe" ceva din jocul defensiv italian. Evoluțiile brazilienilor rămîn, însă, pentru noi un mare spectacol, un spectacol aparte pe care noi — și alții — nu-l putem juca...

— Și ce faceți cînd vă întîlniți cu brazilienii față în față pe același teren ?

— Ce să facem ? Fiecare cu mijloacele, cu armele sale. De regulă, sînt confruntări între forța noastră colectivă și „stelele" braziliene. Meciuri foarte grele, dar și foarte frumoase, pe care merită să le joci.

„ROLUL VEDETEI ? MAI MARE SAU MAI MIC... DEPINDE DE VEDETĂ, DEPINDE DE ECHIPĂ..."

— Vorbeați de „stelele" braziliene, aveți mare stimă pentru ele...

— Enormă ! Pele, Jair, Gerson, Rivelinho and comp. sînt adevărate modele pentru toți fotbaliștii lumii. Dacă nu ar face artă, ai zice că sînt scamatori cu mingea. Dar aceste „stele" au și un „proces de fabricație" extraordinar. Zeci de mii de copii crescuți pe nisipul plajelor lor, pe celebra Copacabana, simțind mingea ca nimeni alții, creîndu-și, de fapt, un al șaselea simț, simțul balonului. Și ce iese — an de an — din această uriașă sită naturală ? Ies „stelele". Ies viitorii protagoniști ai marilor derbyuri, vestitele „Fla-Flu" (Flamengo — Fluminense), F.C. Santos — Palmeiras, Gremio — Vasco etc.

Care este rolul „stelelor" în fotbalul brazilian ? Ele ating apoteoza meciurilor, ele stîrnesc, de obicei, momentele de cea mai înaltă vibrație omenească în catedralele fotbalului numite „Maracana", „Morumbi" și altele.

În Europa, rolul vedetei este altul. Un rol foarte pragmatic. Vedeta duce de cele mai multe ori greul, cînd este jucător apărător, sau marchează cele mai multe goluri, dacă este atacant. De aceea și este achiziționată de un club sau altul. În orice caz, pe bătrînul continent rolul vedetei depinde invariabil de doi mari factori. De valoarea ei, ca și de valoarea echipei. Vedeta autentică urcă echipa. Echipa de valoare urcă vedeta. Sigur că între aceste două mari realități apar destule nuanțe, dar acestea din urmă sînt hotărîte de structurile umane ale vedetei, ale conducătorilor de club, ale coechipierilor, după cum o influență importantă o are și atît de necesara adeziune a publicului etc., etc.

— CE CREDEȚI DESPRE PELE ? — AVÎND „TOTUL", NU ARE EGAL !

— În dialogul nostru a revenit de mai multe ori vorba despre Pele. Ce credeți, de fapt, despre el ?

— L-am privit în mulți, în foarte mulți... kilometri de film. Filme de joc, filme de studiu pentru echipa noastră reprezentativă, pentru noi, jucătorii. L-am privit din tribună, ca simplu spectator. L-am privit din teren, ca adversar. Văzut de aproape, mă uimea și mă uimește. Văzut pe filme, în reluări adeseori „disecate" de specialiștii noștri, Pele mă uluia și mă uluiește, mă fascina și mă fascinează. Elegant în joc ca un balerin, excepțional de eficace, intuind genial traiectoria mingii, intuind intenția și mișcările adversarului, simțind extraordinar **totul,** simțind extraordinar fotbalul. Avînd „totul", Pele nu a avut și nu are egal! Mi-au mai plăcut mult și alți fotbaliști, Cruyff, Di Stefano, Mazzolla, Gento și alții, dar Pele a avut și are cel puțin două „capitole" în plus față de fiecare.

„PRIMA REȚETĂ A FOTBALULUI ? SĂ-L JOCI — CÎT MAI BINE ! — PE DATELE TALE"

— Domnule Beckenbauer, presa, canalele mass-mediei în general, au adus deseori în discuție diverse „rețete" ale specialiștilor pentru un gen de fotbal sau altul, propunîndu-se, de-a lungul anilor, diferite modele : „modelul brazilian", cel spaniol, englez, italian, vest-german, maghiar, elvețian etc. Ce părere aveți despre aceste „licitări" tehnice?

— Fotbalul a fost și va rămîne o sursă infinită de speculații. Părerea mea este că fotbalul dintr-o țară sau alta se dezvoltă cultivînd calitățile recunoscute ale jucătorilor din țările respective. Dumneavoastră, de pildă, românii, aveți o cunoscută predilecție pentru tehnică, fantezie, joc în viteză. Potențînd aceste calități la maximum, puteți scoate echipe de frunte în Europa. (N.A. — Peste 7 ani, Steaua avea să-l confirme total pe Beckenbauer !). Borg a ajuns Borg, adică tenismanul nr. 1 al lumii, pentru că Bergelin, antrenorul său, i-a cultivat la superlativ punctele forte : jocul său foarte sigur pe fundul terenului, returările sale excepționale, mingile lungi etc. Teoria lui Bergelin, un foarte mare tehnician al sportului mondial, se potrivește perfect și fotbalului, ca și altor jocuri, de altfel.

— IUBIȚI FOTBALUL ? AȘA CUM ÎȚI IUBEȘTI COPILUL ; COPILUL CEL MAI MIC, CEL MAI NEASCULTĂTOR, DAR ȘI CEL MAI DOTAT...

— Ce credeți că i-ați dat dumneavoastră fotbalului, domnule Beckenbauer ?

— Totul. Copilăria mea, tinerețea mea, speranțele mele.

— Dar el, fotbalul, ce v-a dat ?

— Totul.

— Adică ?

— Tot ce am, tot ce sînt datorez fotbalului.

— Iubiți fotbalul ?

— Ca pe ce am mai scump pe lume. Adică așa cum iubesc copilul cel mai mic, cel mai neascultător, dar și cel mai dotat...

Marius Popescu

Maratonul speranței

În 1977, începea studiile la Universitatea din Columbia Britanică (Canada) tînărul Terrance Stanley Fox, de 18 ani. Remarcat repede nu numai la studii, dar și pe terenul de sport, Terry devine titular al echipei de baschet a Universității, în ciuda taliei. Este vorba, însă, de un tip cu o voință deosebită, care încă de la 10 ani a învățat tainele baschetului, rugîndu-se do un vecin, jucător profesionist, să-l ajute. Viața este frumoasă, cu toate visurile împlinite. Numai că... Numai că în anul întîi de facultate, piciorul drept al talentatului baschetbalist începe să-l doară. Un consult la spitalul din New Westminster aduce condamnarea : „Cancer osos ; este necesară amputarea", declară fără drept de apel dr. Michael Piper. Piciorul lui Terry Fox a fost amputat la 10 cm sub genunchi. În lungile luni de convalescență, Terry află de isprava lui Dick Traum, în vîrstă de 35 de ani, care, fără piciorul drept, a reușit să încheie maratonul de la New York. De aici vine ideea : să străbată Canada de la Oceanul Atlantic la Pacific, peste 8 500 km, fondurile realizate urmînd să fie donate unui fond destinat cercetărilor în domeniul cancerului. Urmează, în primul rînd, un drum pînă la Vancouver, unde un reputat specialist, dr. Ben Speicher, realizează o proteză. După numai cîteva luni, Terry reia legătura cu sportul, cu baschetul bine-înțeles, integrîndu-se în echipa „Cablecars" din Vancouver, formație care

participă la un campionat pentru jucători în cărucioare de infirmi. După numai un an și jumătate, Terry va fi declarat cel mai bun jucător al campionatului, și tot atunci începe un program special de antrenament pentru alergări. La 2 septembrie 1979 are loc tradiționalul cros „Premiul prințului Georges", Terry se înscrie și termină cei 28 km în 3 h 10'. Rezultatul nu este deosebit, dar permite o concluzie : cu un antrenament judicios, cu voință (o are !) își poate realiza proiectul. Încep lungile zile de antrenament, în timpul cărora străbate 4 830 km, adică mai mult decît cuprinde, în mod obișnuit, pregătirea unui maratonist de performanță. Amintirea suferințelor îndurate în acest răstimp este inutilă... Între timp, primește sprijinul Societății canadiene de luptă împotriva cancerului, și astfel se naște, cu necesara publicitate, „Maratonul speranței", al cărui start se va da la 12 aprilie 1980 din Saint John, cu etape de 40—42 km pe zi.

După aproximativ 2 500 km trebuie schimbată proteza, piciorul amputat crescînd în grosime cu 5 cm de mușchi. Dar, la 29 august, după ce străbătuse 5 373 km, încep dureri atroce. Fratele său, Darrel, și amicul Doug Alward (cel care îl învățase baschet), însoțitorii neobișnuitei tentative, sînt chemați în ajutor. Își dau seama că este ceva grav, altfel Terry n-ar fi solicitat vreo intervenție. O intervenție la spitalul cel mai apropiat nu lasă nici o speranță ; cancer la plămîni...

În casa natală din Port Coquitlan sosesc zilnic peste 50 de scrisori de simpatie din întreaga lume. Dar, mai mult, Societatea canadiană de luptă împotriva cancerului primește în numai trei zile 230 000 scrisori cu cecuri și bancnote, care însumează 23 milioane dolari canadieni (statul acordă acestor cercetări 1 milion anual). La 22 de ani, în ziua de 28 iunie 1981, Terry Fox încetează din viață, o viață scurtă. O viață, însă, exemplară.

Lucian Oprea

VASILE ALECSANDRI la... Băile Herculane

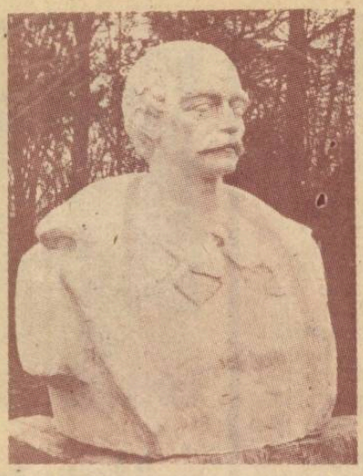

Misteriosul culoar pe care riul Cerna, „un riu de netrecut" — cum nota la jumătatea secolului XVI călătorul italian Giovan Andrea Gromo — mai mult din cauza pietrelor mari și numeroase, decît din cauza adîncimii apelor sale", l-a săpat din vîrf de Carpați pînă aproape de Dunăre găzduiește frumuseți fără egal. Fără egal pentru că întrunește, în lungul celor 84 km, toate formele de relief existente în munți : chei adînci și impunătoare (Corcoaia, Cernișoara, Prisăcina, Tesna etc.) ; doline și crovuri, printre cele mai mari din țară (Medved, Crovu Mare) ; peșteri și avene, în număr nemaiîntîlnit în alte văi carpatine (Poiana Sturu Mare, Cernișoara, Turcineasa, Prisăcina, Soroniște, Domogled etc.) ; creste impunătoare de calcar, denumite de localnici „ciuceve" (Ciuceava Serbei, Ciuceava Neagră, Ciuceava Chicerii etc.) sau „geanțuri" (Geanțul Corcoaiei, Olanului, Ars, Ogașului Sec etc.) ; abrupturi golașe sau împestrițate cu vegetație lemnoasă caracteristică climatului de nuanță mediteraneană, care se întind pe versantul sting al văii, de la Beletina pînă la valea Pecinișca ; polii suspendate (Poiana Beletina, Balta Cerbului) ; văi seci, ce se umplu doar la ploi torențiale (Jerălău, Feregari etc.) ; cascade ce-și spînzură pînza de ape de la înălțimi ametitoare (Vînturătoare, Cociu etc.). Misterios pentru că acest colț de natură se desfășoară pe un culoar tectonic larg, orientat aproape rectiliniu pe direcția nord-est, sud-vest, pe o lungime de 60 km, străbătut de falii transversale, care au favorizat, probabil, apariția unor sorburi și izbucuri reci cu caracteristici neîntîlnite în altă parte (izbucul Cernei, izbucul Ogașului Cald, izbucul La Tamburu, Șapte izvoare reci, Birza, Domogled etc.) sau a unor țîșnituri de apă minerală fierbinte (Șapte izvoare Calde, Izvoarele Roman, Neptun, Hercule etc.). Misterios și pentru monumentele megalitice întîlnite în josul văii (Sfinxul Cernei, Piatra lui Iorgovan).

Unică în traseul ei milenar, Valea Cernei este împinsă parcă de mulțimea apelor ce vin din Masivul Godeanu și din Munții Cernei spre umărul lung al Culmii Mehedinți.

Unul din cele mai minunate și mai îmbietoare itinerare turistice îl constituie cel spre Cheile Prisăcinei. Mergînd prin locuri larg deschise care-ți aduc în față minunata priveliște a Culmii Mehedinților sau îți răstoarnă la picioare, învolburată și harnică, apa Cernei, mergînd pe sub arcul umbros al carpinilor și fagilor, avînd mereu de-a stînga grohotișuri sau stînci de calcare, pe neașteptate cărarea coboară către apă și în stînga se deschid impunătoare masive — Cheile Prisăcinei, minunat loc pentru desfătarea ochilor, pentru recreație turistică, prezentînd o atracție deosebită pentru cei ce vor să-și îmbogățească cunoștințele și colecțiile botanice. Fără să vrei asemuiești zgomotul făcut de apă peste scările naturale de stînci cu zumzetul albinelor dintr-o prisacă. La asta te ajută și asemănarea numelui cu rezonanțe ademenitoare.

Sînt puține locuri în țara noastră unde fiecare colțișor al naturii să te îndemne la o altă revenire. În acest ținut de neasemuit pitoresc se află cunoscuta și renumita stațiune balneoclimatică Băile Herculane. Ea a fost cunoscută și de armatele romane, în cursul celor două grele războaie purtate cu dacii lui Decebal. Armatele și-au așezat tabăra în apropiere, pe un loc aflat la mijlocul distanței

Stampă reprezentînd Băile Herculane la mijlocul secolului trecut

între punctul de trecere al Dunării și Sarmizegetusa. Locului i s-a spus „La jumătate", Ad mediam, cuvînt care în românește s-a transformat în Mehadia. Datorită puterii lor tămăduitoare, izvoarele ce se aflau nu departe de tabăra romană au fost considerate sfinte, iar pentru efectele lor întăritoare asupra organismului au fost atribuite eroului Hercule, înzestrat în mitologia antică și cu calități de vindecător. În scurt timp, locurile au devenit cunoscute sub numele : „Ad aquas Herculi Sacras ad Mediam" (La apele sacre ale lui Hercule de lîngă Mehadia).

Datorită calităților sale curative bine cunoscute (tratamente pentru afecțiunile aparatului locomotor, ale sistemului nervos periferic, pentru afecțiuni ginecologice, ale tubului digestiv și ale glandelor anexe), unei clime excepționale de blînde de-a lungul anului, un aer puternic ionizat și tonic, stațiunea și-a cîștigat pe parcursul timpului un binemeritat renume.

Umanistul Nicolae Olahus scria că „nu departe de Severin se spune că este o fîntînă țîșnitoare, pe care locuitorii o numesc a sfintei cruci, a cărei apă — după cum am auzit de la mulți — biruie metehnele trupului... De aceea, chiar și turcii țin această fîntînă în mare cinste". Faima apelor de aici s-a răspîndit pretutindeni în Europa, atrăgînd numeroase elogii. Printre ele, cel al marelui Goethe care nota că : „aceste renumite izvoare erau cunoscute deja de pe vremea romanilor".

Stațiunea s-a bucurat de aprecieri unanime atît din partea unor mari personalități românești cît și a condeierilor noștri.

Printre scriitorii și poeții care s-au aflat la tratament, au realizat acolo opere, au făcut excursii în împrejurimi și-au admirat splendorile naturii, istoria literară îi menționează pe Dinicu Golescu (1825), Nicolae Bălcescu (1849), George Coșbuc, Lucian Blaga, Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Nicolae Iorga, Ionel Teodoreanu, Ion Alexandru Brătescu-Voinești, Mihail Sadoveanu și pe foarte mulți alții. Este dincolo de orice îndoială că în 1886, și „bardul de la Mircești" a petrecut cîteva săptămîni în minunata stațiune de pe Valea Cerneî, unde a făcut o „cură de ape", recomandată de medicul său.

Vestigii romane aflate în stațiune

Împrejurarea i-a prilejuit poetului mai multe întîlniri cu reprezentanți ai intelectualității transilvănene și bănățene.

Într-o corespondență adresată lui Gheorghe Dima, la 4/15 februarie 1895, cîntărețul bănățean Nicolae Popovici spune : «...În 1886 am primit din mîna lui Alecsandri, pe cînd se afla la Mehadia, poezia „La isvor", cu promisiunea ca să-i fac muzica. Nu știu dacă-ți este cunoscut că în acel an, Alecsandri fiind la cură la Băile Herculane, noi bănățenii, cam vrei 200 la număr, am fost acolo să-l salutăm pe pămîntul nostru. După ceremoniile obicinuite, în locuința lui, s-a dat un banchet în salonul mare, la care eu am fost așezat în apropierea dînsului, vis-à-vis, ca să mă poată observa cînd voi cînta. Aveam și un mic cor, format din inteligența diferitelor orașe al improviso, oameni fără școală, dar cu bune voci și bun auz muzical. „Deșteaptă-te, Române" l-a încîntat și „Murim mai bine-n luptă", cînd eu sculîndu-mă, au sărit cu toții în sus, ridicînd două degete, l-a pătruns atît de mult, încît i-au venit lacrimi... A simțit o mare bucurie de dragostea arătată și ne-a interpretat în măreațe cuvinte viitorul neamului, care dispune de astfel de inteligență etc. Din ziua aceea, marele poet a început să-mi arate în mod vădit iubirea lui pentru mine ; mă lua în toate zilele, la plimbările ce le făcea pe dealurile și pe șesurile Băilor ; toți cîți mă vedeau mă invidiau. M-a pus să declamez diferite din poeziile lui, așa pe „Peneș Curcanul", „Căpitanul Ronero", „Sergentul", apoi altele lirice, și aceste în păduri. Mulțumirea mea era nespusă, cînd îmi lăuda talentele. Într-o zi îmi aduce poezia pomenită, scrisă de mîna sa proprie, și mă provoacă să-i fac muzica, pe care am și făcut-o, pentru voce și pian, cîntîndu-i-o în salon. I-a plăcut foarte mult, cu deosebire partea a doua...».

Între prietenii bănățeni ai lui Vasile Alecsandri s-a numărat și pedagogul Ștefan Velovan, organizatorul primei școli normale de învățători din România (la Craiova) și autor a numeroase manuale didactice și studii de pedagogie. În vara anului 1890, numai cu cîteva săptămîni înainte de a muri, V. Alecsandri, bolnav și foarte slăbit, s-a oprit pentru ultima oară la Mehadia în compania prietenului său. De atunci datează un mic portret al poetului, executat în creion de pictorița Elena Biju, nepoata soției lui Ștefan Velovan.

Dintr-o informație mai veche, oferită presei de către scriitorul Pentru Vintilă, acest portret s-ar afla în colecția lui Liviu Stiopon din Caransebeș. „E un portret din care se observă bine fața obosită, brăzdată de dungi adînci, expresia ei de durere și tragică îngîndurare" (Petru Vintilă).

Ambele secvențe interesează nu doar sub aspect turistic, ci mai ales fiindcă ilustrează uriașa înrîurire pe care prezența lui Alecsandri în acea parte a țării a exercitat-o asupra spiritelor românești de peste munți.

Emilia Sălceanu
Mihai Burduja

Muzică grecească

Prietenii îi spun Guță. Nevasta îi spune Gutză. Alți prieteni, așa, mai de departe, care nu-l pot pronunța pe „ă", îi spun Guța și scriu Gootza sau Goutzâ. El își spune Ion Băieșu. Sigur că are legătură cu prozatorul, dramaturgul, scenaristul, umoristul, etc (eteristul) Ion Băieșu, întrucît e una și aceeași persoană. Are și o mașină, ce poate fi considerată fată bătrînă, deoarece n-a cunoscut, în decenii de viață zbuciumată, umilința violentă a vreunei șurubelnițe sau vreunui burete (ea considerîndu-se destul de spălată de ploile de toamnă și de vară, ca orice ființă naturală).

Undeva, în spate, pentru că, fiind un excelent mecanic, am și aflat că portbagajul lui 1 300 e în spate, zac, vară-iarnă, vreo cinci lansete. Nu sînt niște lansete obișnuite, ci niște scule în stare de alarmă permanentă. Ce-ați zice de un ostaș care a dormit opt ani încălțat și îmbrăcat, cu pușca mitralieră în brațe, cu tunul sub cap și învelindu-se cu tancul ? Așa sînt și lansetele lui Băieșu, încărcate cu mulinete tot timpul, montate, cu cîrligele legate. Iar în cîrlige sînt înfipte rîme ce așteaptă, ca dulăii în lanț, să-și facă datoria. (Fănuș Neagu a recunoscut chiar că „Dacia" lui G.B. (I.B.) este prima mașină din lume care, datorită minunatei îngrijiri, a făcut viermi).

Ați dedus, sînt convins, că Ion Băieșu nu e numai prozator și dramaturg (a debutat ca poet !), ci și pescar. N-o ascunde nici el. Aș putea spune că e un motiv de mîndrie ce nu descurajează. Cert e că știu cînd se apropie primăvara nu după vreo geană de lumină (că de căldură oricum nu poate fi vorba pînă în mai !) apărută pe neașteptate în bezna cumplită a ferestrei, ci de un telefon care sună delicat la miezul nopții. După ce mă întreabă dacă dorm și după ce recunosc sincer că da, dorm, îmi zice : „Copilu' vezi că vin să-ți aduc lansetele, să te mai uiți pe ele". Nu vine imediat, că nu poate. Mai întîi trebuie să scoată cîrligele din roata de rezervă și mulinetele de pe sub cric. Lansetele s-au înnodat și, împreună cu nailonul, au făcut un fel de clăbuc sîrmos, viu colorat, care se ține de prețuri (!) și șuruburi și nu se lasă descurcat decît cu dinamită.

Apare pe la trei (dimineața) cu maldărul de rupturi în brațe, dîrdîind și plin de sînge. Îl face cocoloș, stă pînă îi desfac cîrligele din haină și căciulă, apoi pleacă cu Salvarea să-i extragă doctorul Firică cele două cîrlige intrate în ochi și popou.

Cînd e să dea frunza, vine al doilea telefon echinocțial : „Mi-ai făcut sculele ? Să nu te prind că-mi legi cine știe ce cîrlig băștinaș ! Nu fi mai odios decît e cazul. Gata, plecăm. Cum cînd ? Mîine ! De dimineață ! Bineînțeles că de dimineață ! Pe la opt am întîlnire cu un ministru, de la zece încolo scriu că la unșpe trebuie să predau un scenariu, deci la unu plecăm. Cum e tîrziu, mă porcule, n-ai spus tu totdeauna că e bine să plecăm pe lumină ?! Și ce dacă e lumină de la cinci ? Ia tu momeală, și fă-mi și mie niște mămăligă, da' nu de-aia proastă cum îți place ție, pe a mea s-o cerni !".

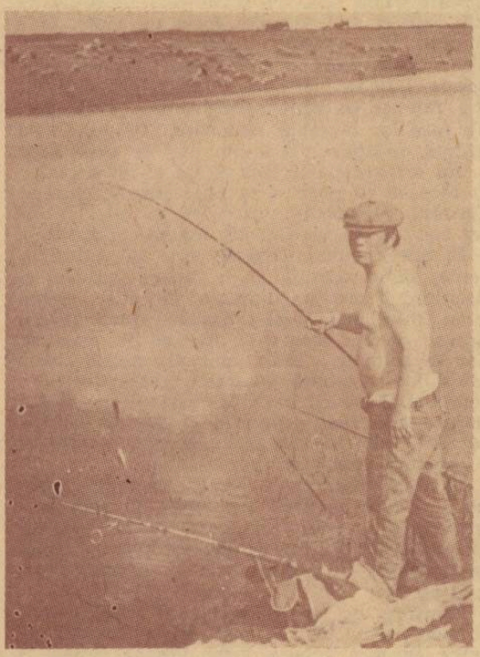

Eroul acestei povestiri a prins doi peștișori. În cîteva săptămîni ei se vor transforma, desigur, în veritabili cașaloți.

ÎN SINGURĂTATEA NOBILĂ A BĂLȚII

Apare pe la două, adică paisprezece. „Hai, repede, că vreau să iau și pe un văr de-al meu. Nu, nu e pescar, nu vrea să meargă. Cum de ce-l iau ? E buzoian, dragă. Ce mi-ai pus nailon așa subțire pe mulinete ? Cum nu-i subțire ? Ești infam, nu ține decît cinci chile jumate. Acum opșpe ani la Periș, Periș, dobitocule, nu ce crezi tu, că doar n-ai auzit pe nimeni să se otrăvească cu verde de Periș, am prins un crap de șase chile două sute. Să vezi cum : Era dimineață ca acuma. Mă trimisese nevastă-mea să prind pește pentru cuptor, pentru tava cea mare, că aveam musafiri. Nici n-am apucat să arunc a doua lansetă... De ce rîzi, bestie ? Și ce dacă ți-am mai povestit-o de șaișpe ori ? Unde mă duci ? Ce, ăsta-i drum pe care s-o ia o mașină civilizată ?".

Ajungem la baltă. Pentru G.B. o baltă e bună numai dacă poate parca mașina exact lîngă apă, să poată pescui dînd de pe capotă și conduce peștele, cînd e prea mare, din volan. (Spre cinstea stîrpei, o adevărată baltă cu pește e inaccesibilă. Cu cît gropile din cărări sau drumeaguri sînt mai adînci, cu cît șleaurile sînt mai înalte, cu atît balta e mai bogată și singurătatea ei mai nobilă. Dar reginele bălților sînt acele întinderi de apă fără nici un fel de cale de acces. Aici, mintea omenească și mașina, produsul ei cel îndărătnic, trebuie, în sfîrșit, să colaboreze spre a cosi prin mirîștea orzului de toamnă sau direct prin păpuriș, căi mai degrabă nedrepte spre mușcătura carasului. Și să vedeți ce poate o Dacia 1 100, mașină bună, de oraș, cînd are de ales între întorsul acasă, mofluză, la ora șapte dimineața și intratul în necunoscut, printre întinderile de lucernă irigată și marea senină a holdei de grîu ! Ca să nu mai vorbesc de posibilitățile absolute, vrăjitorești, ale Trabantului...).

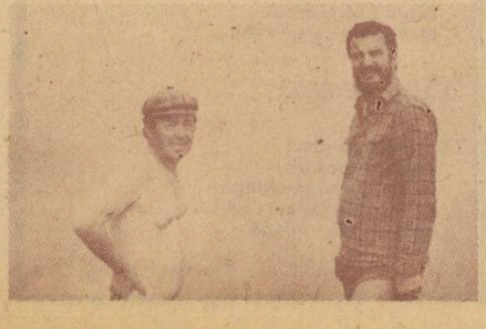

Doi prieteni : Ion Băieșu și R. A. Roman (Pînă la apariția acestor rînduri)

Iată: aceasta este „prada" maestrului.

Pentru un asemenea prieten facem orice!

Fără replică înaintea spectacolului de pe scena Argovei : Ion Cojar

Un monstru al bălților. Pare să nu fie împăiat !

PESCUITUL VIEȚII NOASTRE

Odată, plouase, n-am putut intra cu mașina pe un drumeag. Era către opt, ora verii, se-ncălzise, norii nu se risipeau, clar, trage peștele ! „Guță, te rog frumos, îți duc eu tot bagajul, hai pe jos, nu-i nici un kilometru ! Ne așteaptă pescuitul vieții noastre, peștișorul de aur are zece chile și e dincolo de colina asta. (Totdeauna pescuitul vieții noastre ni s-a promis, sigur, a doua zi. În pasiunea noastră disperată, niciodată trecutul nu e cert. Din contră, trecutul e ce-

Ion Băieşu cedează în faţa unei ploi scurte de vară ?!

ţos, imprevizibil. In schimb, viitorul, fie imediat, fie destul de neclar, îndepărtat, e întotdeauna o mare certitudine, singurul, de fapt, pe care ne putem baza.) „Îmi duci tu tot ?". „Tot. Suporţi, scule, bambine !" (Bambina e un instrument recent de semnalizare, apărut printre pescari în urma progreselor electronicii. Poate fi şi sofisticată, „de-a lu' Nelu", cu bibiluri şi picăţele, cu plumbişori şi oarece dizain, dar cel mai des e un cerc de sîrmă învelit în plastic care se agaţă de fir ca o greutate şi care se hîţînă anemic cînd trage peştele. Între timp, firma „Daiwa" a produs şi o mulinetă cu calculator care indică mînuirea şi forţa peştelui agăţat, precum şi adîncimea la care el se află, iar „Rotary" s-a decis să ceară computerului său să indice şi specia probabilă a peştelui înţepat. Progresul !!!) „Şi casetofonul ?" (Guţă are casetofon pe maşină. Dar nu are decît o casetă, că mai mult nu-i dă voie fiu-său să-i sustragă din casetotecă. E cu muzică grecească, de treizeci de minute şi merge ascultată o dată, hai de două ori. Dat fiind că am ascultat-o de cel puţin zece mii de ori, îmi pot permite atît unele reţineri fireşti, precum şi citeva patologice. Dar Guţă nu poate şofa sau pescui fără muzică, pe care o pune tare, să se audă la Buzău. Eu am început s-o aud tot timpul, mai ales cînd dorm. Şi visez monştrii Eladei deschizînd ritmic fălcile, să mă înghită, cu răgete înfiorătoare, pe muzică de buzuki). „Şi". „Şi canapeaua ?" „Şi !" Şi am plecat. Mai mulţi cîini rurali mă lătrau voioşi, excitaţi de pitorescul înfăţişării mele de tăgîrţă supraîncărcată. La jumătatea drumului, deci după cinci sute de metri, Guţă s-a întors hotărînd răspicat că îl apasă cămaşa şi că mersul pe jos cu atîta greutate cîtă duce el — un senvici din care muşca — e o nedreptate.

ACEŞTI PLAURI MINUNAŢI ŞI MAŞINILE LOR ZBURĂTOARE

Altă dată a cerut amărîtei ăleia de „1300" să intre în plin octombrie pe un plaur plutitor (la Valea Argovei). Am avut noroc cu arătura adîncă de toamnă că am găsit tractoarele la vreme, sub plaur nefiind decît patru metri de apă. (Ştiu pe cineva căruia i-a sărit, tot la Valea Argovei, maşina în lac. Nu-i pot da, din păcate numele, deşi bîrfesc cu plăcere, aş isca însă unele nemulţumiri în familie. O veritabilă tentaţie de sinucidere a maşinii indică, fără doar şi poate, adevăratul caracter al şoferului, precum şi viaţa îngrozitoare pe care o duce biata 1 300 sub picioarele brutale ale stăpînului. O vreme, am pus grozăvia întîmplării pe seama faptului că maşina amicului meu e cadou de la socri. Dar s-ar putea să mă înşel. Cert este că am văzut cu ochii mei cum nefericita, parcată pe un colnic, şi-a smuls la un moment dat, disperată, frîna de mînă şi a zburat, ca o pasăre albastră, bineînţeles, în apă. Zborul ei frînt s-a întîlnit, din păcate, pentru intenţia ei, cu un plaur (Ah, aceşti plauri minunaţi şi maşinile lor zburătoare). Mai tîrziu, mi-am dat seama că era o formă de protest dintre cele mai clare. Individul, deşi îşi zice pescar, nu prinde. În schimb, cumpără şi se laudă că l-a prins el. Gîndiţi-vă, ce maşină onestă poate răbda, la infinit, să fie complicea unei asemenea ticăloşii ?)

Cînd maşina e în lungul bălţii, la 1 metru de apă. G.B. îţi numără suporţii de lansetă. Dacă ai exact cîţi îţi trebuie, ţi-i ia jumătate. Dacă ai mai puţin, ţi-i ia pe toţi. Dacă ridici vreo umbră de protest, te consideră „meschin nenorocit". Apoi, te pune să-i montezi sculele, să-i legi cîrlige noi, din ale tale, cele mai bune. Iar te face meschin. Te trimite după apă. Te pune să-i umfli roata din faţă şi să-l scarpini încet pe spate, fără unghii. Îţi povesteşte ultimul lui scenariu. Te cheamă lîngă el cînd împarţi rîmele şi-ţi spune : „Ia să văd eu ce rîme căcăcioase îmi dai mie şi ce rîme şerpeşti îţi opreşti tu". Te face iar meschin nenorocit. Te pune să-i arunci undiţele „că le-am pus fir prea gros şi nu merg departe, aşa că dă tu cît de tare, şi fără să fii porc şi să rupi rîmele, cum ai obiceiul. Şi nu-mi aminti că tu mi-ai pus fir subţire, că te-njur de mamă, măgarule".

Ei bine, acum am şi eu voie să umblu la scule, să le montez, să le lansez largului şi peştilor. Trece o jumătate de oră. Între timp, m-a chemat să-i descurc două gheme groase de fir încurcat (peruci se cheamă, dar se comportă mult mai rău, nelăsîndu-se absolut niciodată coafate altfel decît cu foarfeca. Pescarii care mă citesc ştiu destul despre adevărul dramatic al acestor cuvinte), să-i mai leg un cîrlig şi să-i montez şi o „scurtă", să dea la mal.

„Copilu', aici nu e peşte" declară ferm dacă n-a prins decît trei chile în zece minute. „Cînd ai să faci şi tu rost de o baltă ca lumea ? Cînd am să apuc şi eu ziua aceea mult visată ?" (V-am spus că pescuitul nu are trecut.)

Prind şi eu un crăpcean. Îl ridic fericit în aer, vreau să i-l arăt, să se bucure cu mine. Se uită în altă parte, absent, fluieră o melodie grecească, bineînţeles, se apleacă preocupat, să potrivească o piesă la o mulinetă. Mă face braconier nenorocit. Şi prinde peşte de două-trei ori cît mine. Cu lansetele lui grele şi dure, cu mulinetele lui vechi, deşurubate şi ruginite, făcute parcă din piese de buldozer, cu nailonul lui gros şi bătos, cu cîrligele cît ţapinele de pe Vişeu, prinde peşte.

Dacă, doamne fereşte, se-ntîmplă să nu prindă, mi-l ia pe al meu. „Am familie, copilu'".

„TOŢI MINŢIŢI, NUMAI EU SPUN ADEVĂRUL !"

Plecarea e mai simplă. Ia toate sculele în braţe, snop, şi le aruncă-n portbagaj. „Lasă să se-ncurce, le desfaci tu poimîine, că mi-a plăcut balta. Da' poate faci rost de una mai bună. Ori la aia mergi numai tu, meschin nenorocit ce eşti !".

Aruncă rîmele şi mămăliga în apă, că „nu fii cîine, dac'au avut viaţă au avut, doar n-o să le conservi şi pe astea ? Îei mîine altele, ce contează la tine doi-trei poli ?"

Drumul pînă acasă e frumos. Pe fond de muzică grecească, G.B. îmi povesteşte felurite aventuri de pescuit (Uitasem să-l citez: „Singurul drum spre trecut al pescuitului e ficţiunea. Toţi mînţiţi, numai eu spun adevărul "). Îi propui să împărţiţi cheltuielile de benzină. „Ce-i maşina mea, taxi ?" şi te depune în faţa casei. Îţi zîmbeşte la plecare, încape în zîmbetul lui toată gluma zilei, toată veselia generoasă a firii sale. Mă apucă o duioşie ciudată, îmi vine să-l iau în braţe cu maşină şi casetofon cu tot, pe omul acesta cumsecade şi bun, dar între G. (I.B.) şi efuziune e un drum lung, mai lung decît între peştele din Oceanul Indian şi tigaia mea de acasă. Îmi ghiceşte gîndul şi îmi spune, uitîndu-se scîrbit în altă parte : „Băi ardelean nenorocit, la cinci, poimîine, să fii gata că dă lumina şi e bine să ne găsească pe baltă".

Aşa că poimîine, la zece punct îmi dă telefon să cobor că vine să mă ia, la unu e la mine etc., etc., etc., că pescarii sînt făcuţi din ţicuri, ei sînt fiinţe previzibile, uriaş consecvente, aflate în faţa marilor inconsecvenţe absolut imprevizibile : peştii apelor noastre.

Radu Anton Roman

Acest octombrie

Rar
hume cad sub pleoapa celor linişti.
Crepuscular
se-aşează umbra-in ape.
Nu-i de făcut decît un pas.
Pe-aproape
se-aprinde-va lăuntrul naltei mirişti...

Să nu atingi cu alba ta durere,
iubita mea,
cenuşa ce te-aşteaptă.
Iată că-acest octombrie-i o treaptă !
Dar, vai,
sînt vămi
ce nopţii te vor cere...

Cazi, petală

Cazi petală
Preatulburătoarei,
între linişti albă mai fiind,
îmbătării cu străpur absint
dă-i răspunsul :
vina-in treceri care-i ?...

Sub perdeaua subţiată-a serii
lin te-ndeamnă
marii unduiri.
Din departe tainice meniri
oglindi-vor
trist surîsul verii.

Fără nume lăcrima-vor Parce
hieratic
într-un joc nefast...
Verticală,
silf plăpînd şi cast,
prin ninsoarea-ţi
pulberei te-intoarce...

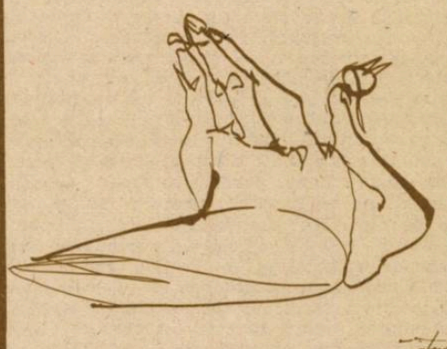

Desen de Luminiţa Tudor

Dinadins

Pe-aproape de har
stamina s-a stins.
Dinadins, tăcere-i doar...

Urmă

Sub liniştea-in greş,
fii undei urma-i...
cum numai fintinile-s...

Spre iarnă

Sub gerul curînd
zarea-i să cearnă
spre iarnă cele ce sînt...

Ţie, semn

Sub pleoapă rămîi
cenuşarelor încă.
Tulburul mai te-alungă
tot în departe, cum nu-i
umbra-ţi să-l plîngă.

Petru Solonaru

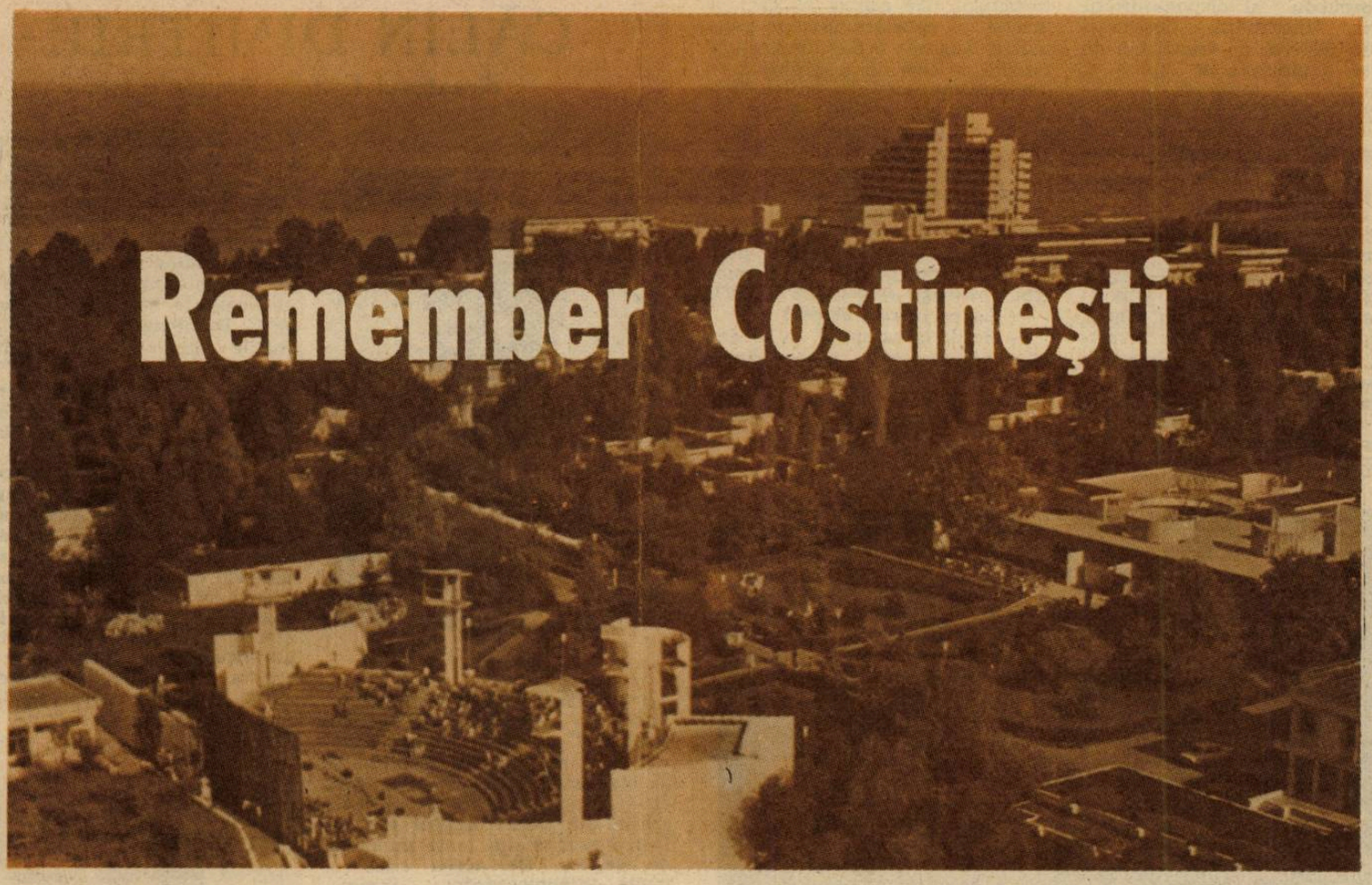

Remember Costineşti

Zilele cărţii pentru tineret

În frumoasa Staţiune a tineretului din Costineşti a avut loc şi în acest an, vara, manifestarea „Zilele cărţii pentru tineret“ **cu participarea mai multor autori şi edituri — Dacia, Eminescu, Sport-Turism.**

În primele zile ale acestei interesante şi de succes manifestări, au avut loc şezători literar-muzicale în care autori de cărţi şi muzicieni s-au întîlnit cu un numeros public. Astfel au fost prezenţi scriitorii Mircea Sîntimbreanu, Ion Drăgănoiu, Elena Ştefoi, Mariana Bojan, Miriam Cuibuş, George Ţărnea, Valentin Taşcu, Gheorghe Istrate, Mihai Zamfir, Ion Cristoiu, Doina Uricariu, Monica Zvirjinschi. Au fost lansate cu acest prilej cărţile „Vocea interioară“ de Adrian Popescu şi „Scrieri de tinereţe“ de Sorin Preda. De asemenea a conferenţiat pe teme muzicale Iosif Sava. Tot în cadrul manifestării — ne sublinia din partea gazdelor directorul Cornel Gogoaşă — a avut loc o dezbatere privind statutul ecranizărilor cinematografice, la care a luat parte scriitorul şi cineastul Francisc Munteanu.

Tot în cadrul acestor ample şi de rezonanţă manifestări Editura Sport-Turism **a prezentat prin intermediul directorului ei, Călin Dimitriu, şi cu prezenţa autorilor, ultimele cărţi de turism apărute. Au fost prezenţi Pop Simion, Elisabeta Polihroniade (care a susţinut pe plajă şi un simultan de şah cu 17 participanţi), Lia Miclescu, Gheorghe Daragiu şi Ioan Pop Simion.**

În încheierea acestor manifestări la care au participat numeroşi tineri au fost prezenţi de asemenea din partea Uniunii Scriitorilor din R.S..R — **Al. Balaci, Mircea Dinescu, Augustin Buzura, Dan Grigorescu, Alex. Ştefănescu şi Mircea Anghelescu.**

CINCI MINUTE CU... POP SIMION

— „Oraşe infidele“ ! de ce ?

— Infidelitatea unui oraş decurge din te miri ce. Vi s-a întîmplat, desigur, să aveţi sentimentul că — după ce a fost străbătut cu pasul, cu mintea şi toate simţurile treze — oraşul X vă devine cunoscut, apropiat, familiar. Dar tocmai cînd să zici că este „al tău“, oraşul acela îţi scapă printre degete, îţi rezervă surprize, îţi arată necunoscute feţe ale personalităţii sale, adică devine „infidel“ în raport cu cunoaşterea pe care ai realizat-o asupră-i. Sînt împrejurările în care tu însuţi devii „infidel“ faţă de oraşul cu pricina, prin subiectivismul — obiectiv şi necesar — în care îl receptezi, îl exprimi. Este sentimentul de dublă „infidelitate“ care m-a însoţit necurmat în călătoriile realizate de-a lungul vremii, în modul în care am receptat personalitatea celor mai diverse oraşe ale planetei. Aceasta este motivaţia psihologică a deciziei mele de a realiza trilogia „Oraşe infidele“, un memorial de călătorie prin nouăzeci şi nouă oraşe ale lumii, din care Editura Sport-Turism a tipărit (în 1985 şi 1986) primele două volume. Acest periplu temerar îşi află rostul — îmi place să cred — în modul cum îmbină informaţia propriu-zisă, în subiectivitatea povestitorului şi acea „infidelitate“ decurgînd din receptarea „pe românește“ a realităţilor străine, confruntarea acestora cu destinul personal al povestitorului şi, deopotrivă, cu experienţa istorică şi civilizaţia comunităţii din care călătorul face parte. Este, mi se pare mie, drept şi adevărat şi moral să procedăm astfel, mod incitant şi creator de a recepta şi exprima lumea în care trăim.

— Aţi călătorit mult ; cum vă pare Costineştiul ?

— Costineşti ? Un tărîm incredibil, dar adevărat. Nu-i nici oraş, nici staţiune. O realitate nepereche în constelaţia aşezărilor româneşti. Este o colorată şi tinerească metaforă a acestora. O metaforă necesară, compensatoare. O capitală a tinereţii estivale (cum îi place să se considere).

un spațiu de joc, de visare, de fervoare în exercitarea întregului curcubeu al disponibilității proprii tineretului. Costinești este un festival de frumusețe de trup și frumusețe de spirit. O inepuizabilă frenezie de joc însoțește realitățile lui : indiferent că e vorba de „disco", de jocul inteligenței, al fanteziei și întrecerii, al inventivității și bunului gust în stilul de a concepe un sfîrc de vacanță. Cine spune că se odihnește la Costinești minte. Costinești incită, acaparează, devoră și schimbă optici despre condiția de a fi tînăr. Costinești e, poate, „obositor" prin forța, viteza și „insolența" de a restaura spiritul tînăr, policromia comportamentală a acestuia : știința și arta de a zîmbi, a te juca, a visa, a gîndi, a iubi, a recîștiga dimensiunea ludică a vieții. Costinești este un antidot contra vieții cu staif, a spiritului mohorît și acrelii în relații, un tratament util contra blazării și inerției, o necesară injecție pentru recîștigarea acelei dimensiuni umane pe cale de a se pierde — romantismul modului nostru de a trăi, a munci, a gîndi, a iubi, a visa, a spera. Costinești este „Disneylandul românilor" cu acest important corectiv : nu este o rezervație, un muzeu, este viața însăși, tinerețea României reverberate, an de an, curcubeic, pe scena mării, sub soarele nostru, în timpul pe care îl binemerită. Costinești este COSTINEȘTI.

— La ce lucrați acum ?

— Scriu la volumul al II-lea al romanului meu despre tineri și pentru tineri — „Student la istorie", și îmi continui cu „infidelitatea" mapamondică, scriind al treilea volum, ultimul, din ciclul „Orașe infidele".

SALON DE GRAFICĂ

În holul hotelului Forum din Costinești, cu prilejul Zilelor cărții pentru tineret, doi tineri plasticieni din Cluj-Napoca, absolvenți ai Institutului de artă plastică „Ion Andreescu" din orașul transilvan — Lucian Martiș și Emil Crețu — și-au vernisat în prezența multor tineri aflați în Stațiunea tineretului o expoziție ce cuprindea litografii, desene în pastel și cărbune precum și lucrări de ceramică-sticlă realizate în combinație de porțelan.

Cei doi tineri și lucrările lor au fost prezentați cu aplomb și competență publicului amator de artă plastică de către Doina Uricariu.

Din lucrările expuse remarcăm litografiile „Deal", „Cojoc", „Șah" precum și lucrările de ceramică. Cei doi tineri plasticieni lucrează în cadrul Fabricii de porțelan din Cluj și respectiv Întreprinderea de sticlă Turda ca designeri iar expoziția le-a etalat cu suficiență talentul incontestabil.

Sînt fericită

...de două ori : întîi pentru că trăiesc o micro-vacanță invitată de tinerețe sub soarele unei veri frumoase, la Costinești, alături de gazde ospitaliere și un public fascinant : apoi pentru că tot sub acest soare cineva din Sala polivalentă „Forum" este curios pe căldură să știe cum s-a născut cartea mea despre zăpezi ! Am curajul să răspund fără emoții pentru că la Costinești, sub genericul **„Zilele cărții pentru tineret"**, Editura Sport-Turism face cunoscute tinerilor îndreptați cu ochii mari către cunoaștere, cîteva din ultimele sale apariții, printre care și cartea mea cu... zăpezi, pe un soare torid !

Mai vine și cîte un val și altul pînă spre maluri și mai lasă un clan de meduze. Se mai cîntă o melodie de vacanță, de pildă, „Dimineți cu ferestre deschise", iar Vox maris are ușile larg deschise !

Noi cei veniți cu directorul Editurii Sport-Turism ne consultăm pe plajă despre ceea ce avem să le spunem tinerilor cititori iar în avanpremieră dăm interviuri la iubita Radiovacanță.

Eu ? Mă prezint : autoarea a două volume de versuri și a volumului **„Cumințenia zăpezii"** — note de călătorie din Scandinavia și Groenlanda. Nu vorbesc prea mult, las cartea să vorbească în locul meu în dialog cu cititorii tineri.

Scriu în continuare versuri și pregătesc pentru Editura Sport-Turism volumul „Vino la noi, Roberta", o invitație lirică, scrisă sub formă de scrisori către o prietenă imaginară și care dezvăluie frumusețea oamenilor și a locurilor, exclusiv din spațiul românesc.

Și ca o dorință de ultimă oră : N-aș mai pleca de la Costinești... dar vara se îndreaptă spre alte tărîmuri.

Lia Miclescu

Costinești, august 1987

CINCI MINUTE CU...

CĂLIN DIMITRIU

directorul Editurii Sport-Turism

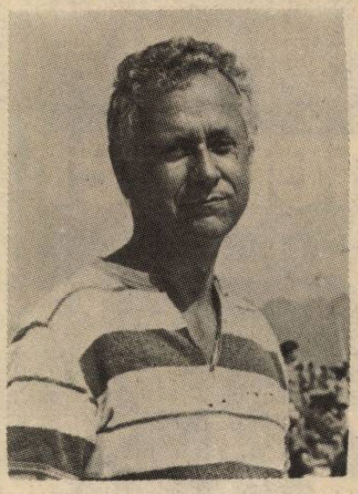

— Ce părere aveți despre manifestarea „Zilele cărții pentru tineret" ?

— E o manifestare tradițională, binevenită atît pentru cititori cît și pentru autori și editori. Ediția din vara anului 1987 a fost o reușită din toate punctele de vedere. De aceea aduc o laudă organizatorilor, Stațiunea Tineretului Costinești, B.T.T. Editura Sport-Turism a prezentat cărți reprezentative tipărite în acest an care de fapt oglindesc diversitatea preocupărilor noastre : „Orașe infidele" de Pop Simion, „Șahul pentru toți" de Elisabeta Polihroniade, „Cumințenia zăpezii" de Lia Miclescu, „Monumente și locuri istorice din Dobrogea medievală" de Corneliu Popa și Gheorghe Daragiu și „Turnul de control" de Ioan Pop Simion.

— Cum sprijină editura literatura pentru tineret ?

— De fapt departajarea literaturii pentru tineret de literatura pentru toate vîrstele este greu de făcut, de definit mai ales pentru cadrul pe care îl prezentăm noi. Părțile de turism și de sport atrag în primul rînd tinerii, dar și celelalte vîrste. Dintre volumele recent apărute sau în curs de apariție aș vrea să semnalez cîteva. Ele se adresează tineretului ca și altor categorii de vîrstă: „Zbor alb de porumbei" de Petru Idriceanu, „Prezențe culturale românești" de Virgil Cîndea și Dan Simonescu, „Călătoriile împăraților Hadrianus și Caracalla" de Dumitru Tudor, „Amintirile turistice ale unui naturalist" de Al. Borza (texte antologice), „De la Apullum la Alba Iulia" de Vasile Moga, „Filatelia de la A la Z" de Marcel Dănescu, „Asezări pentru toate veacurile" de V. Topana și Gh. David, „Orașe de silabe" de Ana Blandiana, „Dor de acasă" de Ioan Pop Simion, „Orașe din R.D.G." de Hedi Löffler, „Problematica finalurilor în șah" de C. Ștefaniu, „Cultura fizică medicală în stațiuni balneare" de C. Dumitrescu și, evident, lucrările din colecția „Munții noștri".

— Ce planuri de viitor are editura, cu ce intenționează, în bătaie mai lungă, să bucure inima tinerilor cititori ?

— Receptivi fiind la propunerile făcute de tineri, de organismele specializate în educarea tineretului, noi am ținut și ținem seama de ele și sperăm să materializăm cît mai multe din aceste propuneri. Astfel, ca urmare a sugestiilor făcute la diferite întîlniri și simpozioane ale B.T.T.-ului începînd din 1988 vom concretiza lansarea unei noi serii — „Biblioteca tînărului turist" în care sperăm ca cititorii să găsească cărți utile pentru petrecerea timpului liber, și în același timp să găsească idei și soluții în organizarea excursiilor și drumețiilor, a practicării unor sporturi. Nu ne vom restrînge numai la aspectul practic, ci vom satisface și dorințele de cunoaștere a frumuseților Patriei prin pagini reprezentative de literatură. De fapt iată un prilej de a veni cu sugestii și propuneri, de a-i invita pe cititori să ni le adreseze privind tematica acestei serii. Totodată pentru „Cartea de vacanță" vom continua să editām lucrări de divertisment și umor cu participarea unor reputați oameni ai condeiului.

Andrei Aricescu

— Vă mulțumesc, aici la margini de mare...

— Nu înainte de a mai adăuga ceva privind prima întrebare ! Discuțiile cu cititorii au fost purtate nu numai despre cărțile prezentate și amintite la început, ci despre întreaga noastră producție editorială. L-am avut alături tot timpul și pe editorul Andrei Aricescu.

CINCI MINUTE CU...

ELISABETA POLIHRONIADE

Am început o convorbire cu marea maestră internațională de șah, Elisabeta Polihroniade, pe litoralul Mării Negre unde între două concursuri internaționale multipla campioană își regrupa forțele tot prin șah — un simultan cu 17 participanți.

— Al cîtelea simultan...

— Simultanul este una dintre manifestările șahiste care ilustrează marea popularitate a șahului. Șahul este îndrăgit de foarte mulți oameni, din ce în ce mai mulți. Iată aici la Costinești pe plajă au fost 17, s-ar fi înscris mai mulți dar nu mai erau table de șah. În fapt însă au participat mai mulți de 17. Au participat și cei din jur, cu pasiune, „chibiții" cum li se spune, care au fost cel puțin 40! Îmi place simultanul, deși nu-l consider o preferință expresă de a mea. Joc repede fără o concentrare maximă. Fiecare remiză ori înfrîngere a mea oferă partenerului o satisfacție extraordinară. Nu e altruism nici egoism... E o formă de a atrage tot mai mulți oameni tineri spre șah. Această satisfacție a lor îi stimulează. Pe mine rezultatul nu mă interesează ci jocul !

— Dar în străinătate ?

— Ori de cîte ori sînt invitată, optica e aceeași. Șahul este universal în țară și în lume. În străinătate însă mă interesează și rezultatul ; e vorba de prestigiul țării ! Acolo mă concentrez mai mult. Dar să vă spun o poveste cu tîlc, poveste ce circulă în lumea noastră a șahiștilor și care e și adevărată. Un mare șahist e invitat la un simultan undeva într-o țară la castelul unui magnat. Înaintea începerii simultanului este rugat discret să se lase bătut de gazdă. Prins în joc maestrul uită care e cel ce nu trebuia bătut și care în fapt plătea și toate cheltuielile acestui simultan și se trezește învingătorul tuturor ! Gazda însă era fericită. Nu mai putea de fericire exclamînd : „de zece ani nimeni nu m-a mai bătut pînă azi, felicitări, sînt cu adevărat fericit !"...

— Este un consum mare de energie în concursurile internaționale, așa este știut de mult. Aș dori să-mi vorbiți despre felul cum participați.

— Șahul este o confruntare cu adversar, nu cu un partener, ci cu un adversar. Fiecare vine în competiție cu întreaga sa energie și pregătire. E o înfruntare pentru o victorie. O înfruntare pașnică, cu cea mai frumoasă armă — inteligența ! Este deci o luptă care cere multă pregătire, chiar pregătire fizică. Karpov se ocupă spre exemplu foarte mult de pregătirea fizică de călire. El e un firav, dar are o rezistență de granit. Deci într-o confruntare participarea este totală.

— După atît de gustatele emisiuni tv, iată oferiți publicului o carte „Șahul pentru toți"...

— Cartea este o reeditare. Eu o consider un mare succes. O carte nu se reeditează dacă nu e cerută. Am dorit ca această carte să fie legată de mine, e o carte pentru toți, o carte de căpătîi pentru cei ce vor să descifreze șahul. Editura Sport-Turism mi-a făcut o mare bucurie acceptînd această reeditare care s-a făcut la cererea cititorilor, a publicului. Am pentru această carte și pentru altele (mă aflu la al șaselea titlu) propuneri pentru traducere în străinătate.

— Ce așteptați acum ?

— Deocamdată competițional, un meci tradițional România — Bulgaria. Ambele echipe sînt medaliate olimpic, deci va fi o întîlnire echilibrată și de interes. Voi avea turnee în străinătate care sînt doar o pregătire pentru Olimpiada de șah de la Salonic. Pînă atunci, și în paralel, va trebui să termin un volum pentru Editura Sport-Turism. Sînt fidelă și constantă ! E o carte ce va înmănunchea cele mai frumoase partide din istoria șahului.

— Vă mulțumesc și... mat ! Sau remiză ?...

Rep.

ȘAH

Șahul este un sport în care doi jucători se înfruntă deplasînd fiecare 16 piese de valoare inegală pe o tablă cu 64 de pătrate albe și negre. Vechimea șahului este remarcabilă, străvechea sa origine fiind în India, de unde a trecut în Persia, apoi în Egiptul antic, Grecia antică ș.a.m.d. Piesa centrală a jocului este regele, de unde și numele jocului (șah = rege în persană), împotriva căruia se organizează toată strategia și tactica adversarului. Partida se termină de regulă prin „șah mat", adică „regele este mort". Deși regele este piesa cu cel mai înalt rang, puterea lui este mărginită, el nu se poate deplasa decît cu un singur pătrat. De fapt, cea mai puternică și periculoasă piesă este regina. Se spune despre șah că este un sport al gîndirii, și sînt unii care tocmai de aceea nu-l consideră sport, deși cronica sa apare firesc în „Sportul" sau la pagina sportivă a diverselor publicații. Din punct de vedere medical, faptul că în șah efortul mintal este dominant nu reprezintă un motiv pentru care nu ar fi sport. Orice alt sport reclamă efort intelectual ; în fotbal presa vorbește mai mult despre „concepția de joc" decît despre forța izbiturii cu piciorul. Pe de altă parte, medicii care au urmărit reacțiile organismului șahiștilor în timpul competițiilor au constatat că în special comportamentul cardio-vascular este similar cu cel din alte sporturi din categoria celor atletice ușoare, iar reacțiile vegetale metabolice sînt de asemenea în bună parte identice.

Ca și alte sporturi șahul dezvoltă voința, hotărîrea, echilibrul sufletesc, capacitatea de concentrare, supremația ierarhică a rațiunii, autocontrolului. Apreciindu-se importanța sa, șahul figurează în unele țări în programa analitică școlară.

Deși practicat larg atît pe dimensiunea orizontală a momentului, cît și pe verticala timpului istoric, în comparație cu alte sporturi șahul are foarte puțini jucători profesioniști (declarați sau nedeclarați). Printre jucătorii proeminenți de șah figurează nume care prin aceasta au rămas în istorie (Napoleon, Washington, Lenin ș.a.), performanță cu care alte sporturi, de asemenea răspîndite, cum ar fi boxul sau fotbalul, cu greu se pot lăuda. Aspectele psihologice ale șahului apropie oamenii, îi face mai sociabili.

Romanticul Stefan Zweig (care a scris între altele „Jucătorul de șah") spunea : „șahul, ca și dragostea, nu se poate juca singur". În linii mari afirmația este valabilă deși astăzi se joacă șah și cu un computer sau chiar între calculatoare. Oricum, în unele clinici de psihiatrie (cunoscuta clinică Menninger din S.U.A.) șahul este folosit ca mijloc terapeutic.

Șahul rămîne în primul rînd un sport de gîndire în totalitatea aspectelor ei și în primul rînd de inteligență. El reclamă un anumit fel de inteligență. Sînt cunoscute cazuri de șahiști buni care în afara acestui joc se plasează la limita dincolo de care începe debilitatea mintală. Șahul, ca și așa numitele „teste de inteligență", nu evaluează global inteligența ci doar o fațetă a ei, în condițiile unui anumit sistem.

Faptul că orice campionat de șah este masculin sau feminin (ca și handbalul sau voleiul) nu consfințește „supremația" sistemului de gîndire al bărbatului în sensul său global. Astăzi șahul este practicat predilect de bărbați dar în Evul mediu era jocul de elecție al înaltelor doamne de la curte.

Născocire a unei minți geniale, jocul de șah a traversat secole și secole păstrîndu-și neschimbată perfecțiunea formei sale inițiale.

Dr. Corneliu Zeana

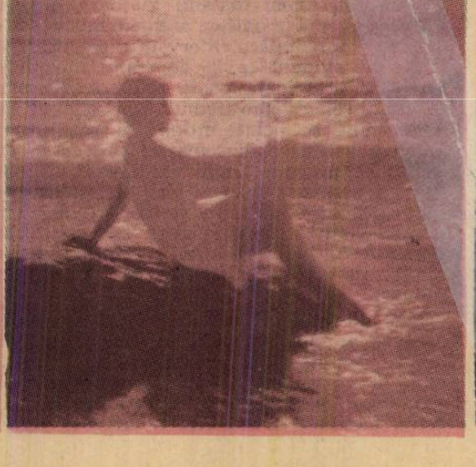

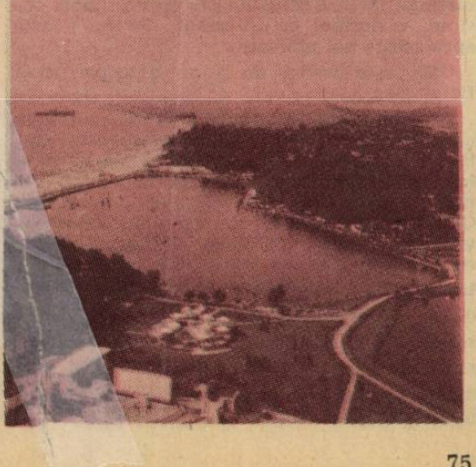

SCRISUL POATE DIAGNOSTICA BOLILE?

Călătorie... în țara semnelor

În secolul XVIII, în Franța, abatele Michon are o intuiție extraordinară : scrisul poate releva particularități psihice. Se năștea ceea ce astăzi denumim grafologie. A apărut ca o curiozitate, s-a transformat într-o paraștiință, iar astăzi se constituie într-o veritabilă știință care, perforînd psihanaliza, participă alături de medicină la constituirea uneia dintre cele mai revoluționare căi de diagnosticare a bolilor umane. Pentru marea masă a publicului este încă ceva amuzant, o „modalitate de ghicit" caracterul, bazată mai mult pe intuiție : „scris ondulat, barele literei t aplecate, împletite spre spate, litere disociate denotă un caracter dificil". Cam așa era genul de analiză, care rămînea general și nu putea să servească drept bază de judecată pentru profunzimea caracterului. În anii de după cel de-al doilea război mondial, grafologia a început să fie luată în serios și să ofere premise fundamentale în recrutarea personalului în marile întreprinderi. Se solicitau cereri în scris pentru a putea separa indivizii inapți de cei dotați. Aceste estimări stau, de fapt, la baza sistemului de teste practicat pe scară largă, mai ales în S.U.A. Dar și asemenea metode dădeau greș deoarece „experții" în grafologie nu stăpîneau o mare experiență. Astfel ne amuză cazul directorului unei societăți petroliere care a avut, într-o zi, curiozitatea de a trimite grafologului un specimen al scrisului său, iar acesta i-a revenit însoțit de următoarele comentarii : spirit tulbure, influențabil, total incapabil de a-și asuma un post de conducere, cu grave fisuri în structura psihică.

În concluzie, grafologia se limita numai la decelarea caracterului omului, dar erorile multor amatori și neinițiați au introdus o anumită neseriozitate.

Și totuși există ceva nou în grafologie !

Pentru a depista o maladie cardiacă

Maurice Delamain distinge 7 direcții de dezvoltare a grafologiei : grafologia analogică, sau simbolică, sau diagnostică ; grafologia deductivă ; grafologia fiziologică ; grafologia medicală ; grafologia statistică ; grafometria ; expertiza în scriere.

Cea de-a patra și a șasea specializare par să atace domeniul mereu fluctuant al psihologiei, chiar dacă aceasta este ranforsată prin psihanaliză. Grafologia medicală și grafometria posedă, într-adevăr, o valoare practică care se afirmă din an în an și sunt susceptibile să aducă servicii reale, cu valoare umană și practică mult mai mare decît cele care simplifică recrutarea de personal.

Nu e vorba de a nega valoarea grafologiei tradiționale, ilustrată de specialiști de reputație internațională precum F. Delamain și Trillat. Multe portrete grafologice tradiționale efectuate de analiști de aceeași valoare posedă o profundă cvasidivinizare, fondată pe o metodă perfect clară.

Dar cînd o societate se dezvoltă spre aplicații practice, cînd ea poate, de exemplu, să distingă în instinctul lui Oedip un diabet insipid, e normal ca interesul să ne poarte spre aceste noi aplicații.

Căci este vorba de a se descoperi boli fiziologice.

Act jumătate voluntar, jumătate automat, cum l-a definit Delamain, scrisul este ambiguu dintr-un alt punct de vedere, fiind în același timp produsul unei activități psihice și al centrilor mușchiulari și cerebrali. Cînd scrieți litera T, de exemplu, dumneavoastră urmăriți un obicei definit de experiență, totuși expus stării psihice prin care treceți în momentul în care instrumentul de scris traversează hîrtia. Pe de altă parte, scrierea și înlănțuirea literelor sunt subordonate stării aparatului psihomotor din momentul scrierii : nervul median, nervul cubital și nervul radial. Dar acest aparat posedă o autonomie pe care cunoașterea sau necunoașterea scrisului n-o poate modifica decît într-o măsură limitată.

Astfel, un om afectat de poliomelită care a deprins din nou să scrie poate încerca în tot timpul vieții dificultățile de regăsire a liniei și ritmului normal al scrierii sale, ce depinde de dezvoltarea psihologică și voința sa. La fel, unele maladii motoare, precum Parkinson, pot modifica iremediabil o scriere, sau chiar după o intervenție chirurgicală.

Devine evident că în domeniul maladiilor nervoase grafologia poate ajuta foarte mult la stabilirea diagnosticului. Dar cîmpul său de acțiune se poate întinde și peste vasta gamă a bolilor psihosomatice sau chiar pur somatice, precum bolile cardiace, care nu solicită sistemul nervos, dar modifică adesea considerabil ritmul scrisului. În mîna dumneavoastră, instrumentul de scris funcționează în maniera unui seismograf, capabil de a oferi analize pe mai multe planuri.

Este domeniul medicinei psihosomatice, care se anunță, poate, cel mai pasionant pentru grafologul care colaborează cu medicina, și nu numai pentru că diagnosticul grafologic este cel mai delicat și că exigența prezintă mai multe nuanțe, ci pentru faptul că poate deveni singurul mijloc de diagnosticare oferit practicianului. Pentru maladiile la care mijloacele de administrare sunt rebele la toate medicamentele obișnuite, pentru acei bolnavi la care tulburările organice și cele funcționale par strîns legate, pentru aceia care au nevoie de o susținere psihoterapeutică și care sunt susceptibili de a suferi de o maladie psihosomatică, grafologia oferă principala posibilitate de diagnostic util.

Obezitate, virilism și angină pectorală

„Domnișoara Z... **(fig. 1)**, 28 de ani, obeză de 160 kg". Astfel începe o foaie de observație ce-i permite medicului să descopere cauzele profunde ale unei obezități net anormale.

Analiza grafologică a demonstrat că este o femeie rapidă, plină de farmec, inteligentă, dar spațiile albe excesive demonstrează anumite greutăți de exprimare. Punctele în formă de mici „0" și abrevierile revelează tendința de a se abate de la realitate. Cît despre „p" îi lipsește bucla care semnifică feminitate. Ședințele cu caracter psihanalitic au

TEMPERAMENTELE DUPĂ HIPPOCRATE

Temperament bilios (individ cu structură puternică)

O voință educată, maturitate, echilibru

Foarte combativ, agresiv, concret

Temperament nervos (mare sensibilitate a reacțiilor)

Vivace, ușuratec, mobil

Concentrat, meditativ, penetrant, sec

Temperament sanguin (expansiv, vivace, natură afectivă)

Suplu, iubitor de nuanțe, fin

Vesel, exuberant

Temperament limfatic (stabilitate, pasivitate)

Sensibilitate, moliciune, pasivitate

Solid, frust, primitiv, concret

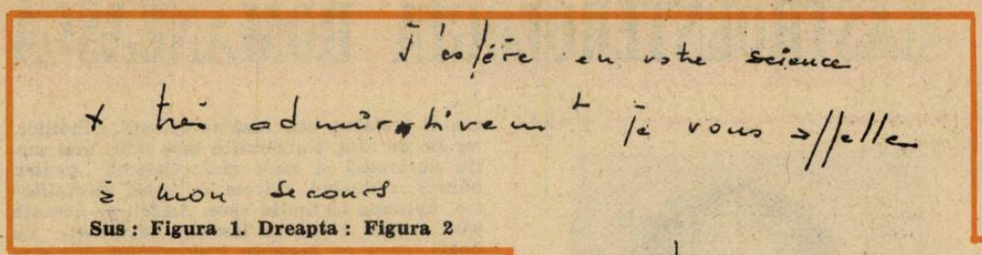

Sus : Figura 1. Dreapta : Figura 2

subliniat cauza profundă a obezităţii : hrană supraabundentă pentru a-şi proteja feminitatea. Raporturile sexuale îi apar inacceptabile, acte fără importanţă. Admisă în sala comună, pacientei i se recreează conflictele pe care le întreţinea cu familia şi care sunt, parţial, la originea dramei sale. Admisă în camera specială pierde 40 kg în 2,5 luni. La ieşirea din spital se găseşte în pericol de nereuşită, dificultăţile sale particulare asaltînd-o din nou. Ea va trebui, de această dată, să recurgă sincer la un tratament psiho-terapeutic sau chiar psihanalitic.

Domnişoarei F... **(fig. 2)**, spitalizată pentru tulburări hormonale, cu virilism pilar şi tulburări de ciclu, tulburările psihice îi apar clar într-un scris contrariat şi sărac. Cauza crispării sale e frica faţă de tatăl ei, om irascibil şi vinovat de a ridica vocea, înspăimîntînd-o.

Or, domnişoara F... este telefonistă şi ea ar trebui să înfrunte la fel voci care o menţin în climatul de angoasă, de unde aceste tulburări hormonale cu consecinţele pilozităţii. Situaţia a devenit clară : schimb de profesie şi, dacă e posibil, îndepărtarea din mijlocul familiei.

Într-un domeniu diferit, care depinde mai puţin de psihanaliză, cel al tulburărilor isterice, adesea cu consecinţe psihosomatice, grafologia, asociată psihanalizei, prezintă un interes cert. Într-adevăr, permite discernerea tulburărilor profunde de personalitate, cauzelor de dezordine funcţională, depistarea leziunilor organice, care ar fi indescifrabile grafologiei tradiţionale.

Ce este isteria ? Premieră nervoasă, identificată de Freud, o dezordine psihică cauzată de o aducere aminte refulată şi de o sursă de angoasă. Se caracterizează printr-o „conversie somatică", adică o manifestare psihică ce poate fi diferită în mai multe cazuri, şi ce poate la fel de bine să se manifeste printr-o tahicardie, cu afecţiuni asupra pielii.

În scriere se manifestă, în general, printr-o excitare de mişcări automate. G. de Bissy o descrie astfel : „In fiecare moment gestul schimbă direcţia în zona mediană. Mijlocul se subţiază, legătura schimbă sensul de orientare, deşi în acelaşi timp nu se observă nici o combinaţie cu adevărat autentică, care să lege într-un gest spontan şi sigur scrisul aplecat. Dacă ritmul este maleabil, el nu va fi niciodată spontan, îndrăzneţ". În sfîrşit, legăturile şi combinaţiile sunt excesiv variabile.

Isteria poate fi identificată şi prin deformaţiile secundare ale personalităţii : artificialism, dramatizare, egocentrism, mitomanie, obsesii erotice, cît şi prin semnele exterioare ale unei scrieri întoarse, dată, semnătură, plic etc. Dar inventarul manifestărilor grafice ale isteriei este foarte bogat şi ar necesita un adevărat tratat.

Şcoala americană de grafologie, care se interesează, în mod special de grafologia medicală, a pus la punct o metodă originală ce constă nu numai din a descoperi cauzele bolilor cunoscute, ci şi maladii necunoscute. Pe primul loc în privinţa afecţiunilor pur somatice figurează cele ale ochilor : miopie, prezbitism, astigmatism, etc., şi, ceea ce e mai original, stabilirea unor adevărate fişe psihologice ale scriptorilor, înţelegînd chiar afecţiunile cardiace sau vasculare. Aceste fişe se inspiră, bineînţeles, din clasificarea temperamentelor, nu numai a lui Hipocrate, dar şi înainte de acesta. Analizînd, de exemplu, ritmul, presiunea, fermitatea etc., pe scurt, bazîndu-se pe examenul conţinutului muscular şi nervos al unei scrieri, specialiştii americani au ajuns la concluzii neaşteptate : „tendinţă de hipertensiune", „preinfarct", „temperament astmatic", încoronînd portrete fizice ca : „personaj longelin, calm, supus crizelor de atonie, probabil expus afecţiunilor pulmonare".

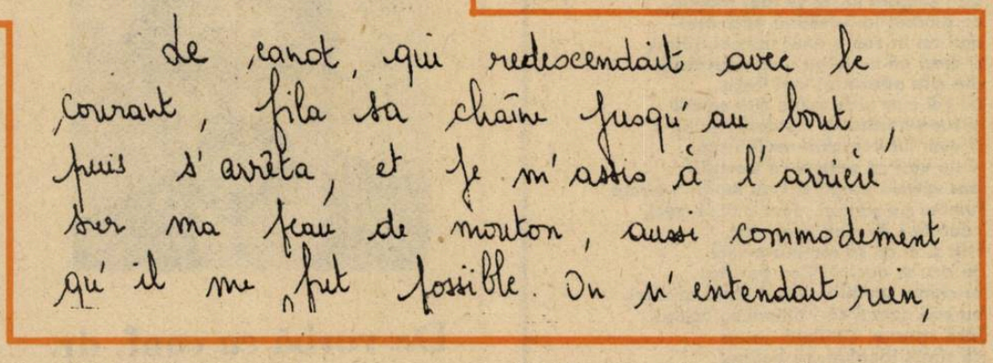

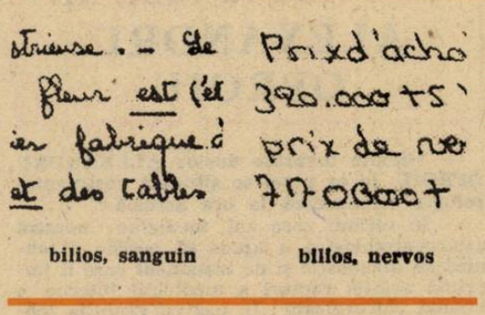

bilios, sanguin **bilios, nervos**

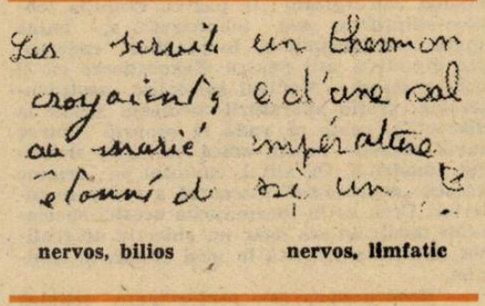

nervos, bilios **nervos, limfatic**

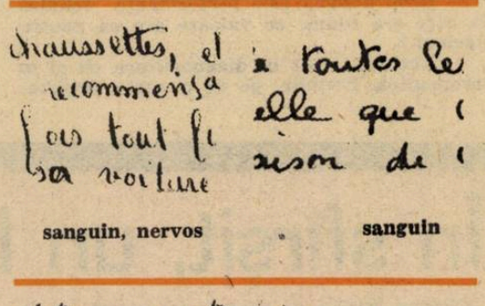

sanguin, nervos **sanguin**

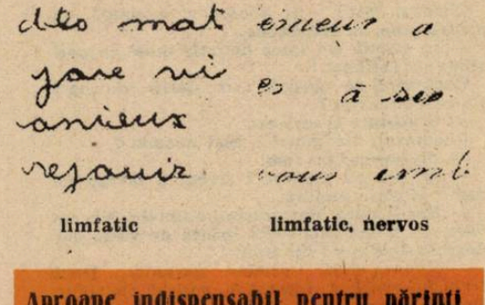

limfatic **limfatic, nervos**

Aproape indispensabil pentru părinţi

Cîmpul vast al grafologiei poate oferi erori spectaculoase acelora insuficient pregătiţi. Un grafolog care n-ar poseda cunoştinţe recente din domeniul psihanalizei ar putea confunda scrisul unui isteric inteligent cu acela al unui debil mintal, sau invers. Familiarizarea cu cele mai avansate realizări ale grafologiei poate permite acesteia să capete o acoladă ştiinţifică.

Totuşi există şi un domeniu în care grafologia implică cunoştinţe mai puţin vaste : pedagogia. Aici, grafologia are cele mai mari şanse să aducă noi contribuţii la descifrarea caracterului unei vîrste aflate la intersecţia influenţelor hormonale şi sociale.

În cartea sa „Copilul dumneavoastră : scrisul său", Marthe Lesourd ne descrie cazul unui profesor care nu-şi cunoştea elevii decît prin notele obţinute la examene sau trecute în carnet. Această modalitate antrena un mare risc : repetenţia. Reputaţii sigure sunt greu de dat şi adesea întreţin copilul într-o atitudine indiferentă. Or, grafologia permite cunoaşterea caracterului unui copil în spiritul eventualelor disimulări de comportament şi permite, în mod egal, distingerea sensului evoluţiei sale. Scrisul copiilor nu poate fi interpretat după criteriile utilizate pentru adulţi.

Temperamentul este aproape imediat lizibil. Scrisul aplecat, rectiliniu regulat, econom în mişcări, cu „t" şi „x" formate în cruce va evidenţia un caracter biliar. Inegal în forme, dimensiuni, înclinaţie, continuitate, ordine, cu cuvinte tăiate, ritm agitat, sacadat : un copil nervos. Suplu, rotunjit, cu bucle mari, majuscule împodobite, comportînd din loc în loc mişcări inutile produse de o presiune inegală, dar sigură : caracter sanguin. În fine, o scriere fără fermitate, cu trăsături moi şi rotunde, monotonă şi ordonată, denotă un temperament limfatic.

Natural, aceste diverse comportamente se pot combina. Există sanguin-nervos şi biliar-nervos. Normele de apreciere ale grafologiei tradiţionale, fondate pe interpretarea ordonării, a direcţiei scrisului, a fermităţii sale, a presiunii, a dimensiunii, a vitezei, a egalităţii etc., sunt mai direct aplicabile. Se poate rezuma, cu dreptate, că un copil care scrie cu majuscule ondulate încearcă să se detaşeze, fără să parvină în întregime, sau că îşi basculează atitudinea între dorinţe contrarii.

Aprecierea scrisului din scrisori este la fel de revelatoare. Un scris crăcănat lateral va mărturisi o lipsă de încredere, în timp ce un scris crăcănat vertical va exprima o autoritate excesivă sau influenţa unui şoc.

Grafologia, o veritabilă ştiinţă adormită, se crede că va trebui să fie reactualizată într-o metamorfoză dinamică, pentru a beneficia de o tehnologie de avangardă, capabilă să o facă operaţională în mileniul următor.

Eduard-Victor Gugui

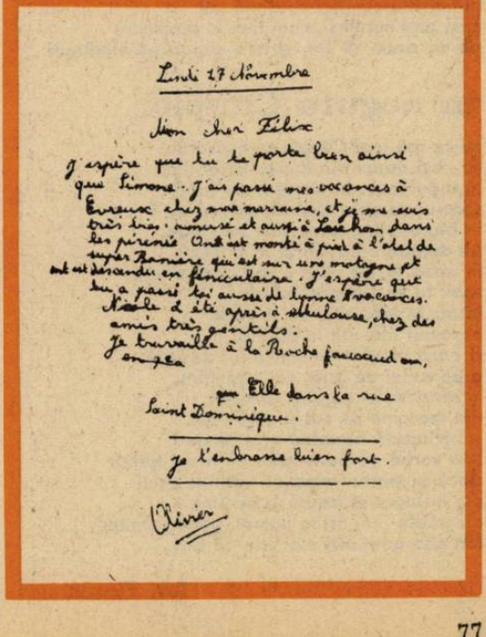

A UNSPREZECEA ELEGIE PRECARĂ

sisifica povară

țărîna doar nu-i nimănui datoare
din ce te leagă, din ce-i lași, stăpine,
cît ea, în toate, bucură și doare.
ea-i singură în tot ce mai rămîne.
ce gînduri la-ndemîna orișicărui
mai tai în coaja unui trunchi bătrîn,
și crezi că-n ele-un unic adevăru-i
din cîte adevăruri mai ingîn.
nu știi cum vine valea cite-odată
și rupe garduri și răstoarnă punți ?
și cum iubirea vine-nvolburată
și nu vezi ce pericol să anunți ?
dar valea-i lungă și stau mulți la pîndă
fumînd pe șanțuri, doar o fi să treci,
căutători de vină și osîndă
iviți și ei ca să rămînă-n veci.
tu arzi și duci sisifica povară,
tu chinui gînduri, mistui nopți, și mori.
eu știu numai că-i timpul să apară
fără cruțare, nimănui datori.
ce sfinte idealuri, ce hotare,
și cîte baricade n-au pierit ?
din lumea lor ei trîmbiță mai tare
de-i drept ori de nu-i drept să fii iubit.
și cresc în tine însuți cite-odată
în îndoieli și-n temeri îi presimți,
îți calcă-n urmă, și te miri ce-arată
din cît ți-a mai rămas de la părinți.

tu în iubire vii

în vremea asta într-un colț așteaptă
ca într-un templu, umbra ei, să vii,
pe-aceeași vale-a voastră, înțeleaptă,
cu sufletul în lumea celor vii,
din lumea celor duși întors, ca norii,
cînd vara îi aștepți peste păduri,
dintre bulboane, de sub Ripa Morii,
să-ți mai iubești pămîntul și să-nduri.
nu faimă porți, nici gloria flămîndă
ce-și roade timpul pînă dă de gol.
tu în iubire vii, și nu la pîndă,
și duci cu tine taina unui sol,
și sui pe dealuri ca să vezi mai bine
pîn-la hotare, munți cu munți înșiri,
și ca un rug te-aprinzi și arzi în tine
icoana sfîntă-a unicei iubiri.

dar unde sînt?

ca pe-un altar al unei lumi păgîne
mă-nalț în urma unui fir de fum
într-un hotar înalt ce nu rămîne
cu morții mei nebiruit oricum.
la ei mă-ntorc și zarea lui ne soarbe
ca pe un stol de graur cînd apun
ca duhuri ale nesfîrșitei Oarbe
de care dealuri după dealuri spun.
dar unde sînt spurcatele omide
pe drumuri duse către-un alt hotar,
soldați și tunuri, turme și marmide,
ca-n vălmășirea neamului tătar ?
ascult, peste păduri și cimitire
în liniștea cîmpiei cînd mă sui
cum pier neplînși, cum trec în nesfîrșire
pe-un drum al lor, spre-o groapă-a nimănui!

în negura Cîmpiei

cu ce mă legi Cîmpie transilvană,
ce chei aduci din lumea celor duși
în rugul meu, în necuprinsa rană
spre-un templu fără clopote și uși ?
în Mureș sting noroaiele de sînge,
pe dealuri caut morții în tranșei,
în urma ei, pe care-o văd cum plînge,
robit în veci numai iubirii ei.
întorc în fața zilei să se vadă
obrazuri înecate în pămînt,
și cruci implînt în stinsa lor dovadă
a plînsului de țară, cel mai sfînt.
o însoțesc în negura Cîmpiei
din margine de sat și de hotar,
și niciodată noaptea prea tîrzie-i,
și-o vorbă nu i-am spus, că n-am habar
dacă pămîntu-i chip de om, ori omul
s-a întrupat el însuși în pămînt,
ori poate-i moartea numai, poate somnul,
din cîte-ndatoriri mai știu că sînt.

Ion Horea

GASTROENTEROLOGIA ROMÂNEASCĂ

De vorbă cu conf. dr. ALEXANDRU OPROIU

— Stimate tovarășe doctor ALEXANDRU OPROIU, la ce nivel se situează gastroenterologia românească la ora actuală ?

— În ultimii zece ani, medicina noastră gastroenterologică a ajuns să posede o tehnică de diagnostic și de tratament care îi imprimă acestei ramuri a medicinii interne o nuanță chirurgicală ! În pas cu evoluția tehnico-științifică, „s-a tehnicizat", aș putea spune, introducîndu-se în practică endoscopia digestivă, atît pentru diagnosticare cît și pentru terapie. Medicul specialist gastroenterolog, grație aparaturii medicale aflată la dispoziție, poate să vadă la propriu întreg tubul digestiv uman, adică esofagul, stomacul, duodenul. De altfel, cuvîntul de origine greacă „endoscopie" înseamnă a vedea în interior. Ceea ce la începuturile acestei specialități medicale era doar un obiectiv de realizat, astăzi se practică în mod efectiv și complet.

— Dacă aceasta este performanța tehnică la care s-a ajuns, ce valoare are ea pentru pacient ?

— Enormă ! Atît în diagnosticare cît și în terapeutică. Permite, pe de o parte, depistarea și tratarea din fază incipientă a bolilor, iar pe de alta, terapeutica este mult mai puțin dureroasă și mult mai eficientă pentru bolnav, reducînd extrem de mult mortalitatea, aproape la limita zero. Astfel, pe această cale, se pot vizualiza leziuni incipiente de boală, ceea ce permite tratamentul din stadiul precoce al bolilor. Așa, de exemplu, se pot sesiza varicele esofagiene care apar în cirozele hepatice. Folosind endoscopul, medicul gastroenterolog, prin introducerea în esofag a unor aparate reușește să „vadă" varicele esofagiene iar apoi, prin montarea unui ac de injectat, realizează în același mod injectarea varicelor respective cu o soluție sclerozantă, care le oprește evoluția și vindecînd implicit pacientul. Tot la fel se procedează și cu polipii gastrici sau colonici. Mai mult chiar, tot pe cale endoscopică reușim să extragem calculii de pe canalul coledoc al veziculei biliare...

— Pentru omul suferind, aceasta înseamnă că...

— Înseamnă că nu mai operezi bolnavul, nu-l mai tai, îi tai suferința — dacă mă pot exprima așa — ori i-o reduci foarte mult. Se înlătură astfel și numeroasele sechele care survin după operația chirurgicală propriu-zisă, se reduce perioada de convalescență, se atenuează și „sensibilitățile" care de obicei survin după cicatrizarea operației chirurgicale !

— Are întreaga medicină românească asemenea posibilități de-a dreptul miraculoase?

— Fără îndoială, da ! Servicii de gastroenterologie puternice, cu rezultate de mare valoare avem în toate centrele universitare, dar și în foarte multe localități reședințe de județ, municipii sau chiar orașe, ca de exemplu Galați, Rîmnicu Vîlcea, Baia Mare, Sibiu, Botoșani, Miercurea Ciuc, Bistrița-Năsăud, Neamț și altele !

— Cum au ajuns medicii gastroenterologi români la asemenea performanțe, care înțeleg că sînt deja ceva obișnuit, urcînd adică nivelul activității lor profesional-științifice ?

— La Spitalul Clinic Fundeni, Clinica de Gastroenterologie, constituie în același timp Centrul național de gastroenterologie cu funcții de organizare și îndrumare, dar și de cercetare și valorificare, inclusiv popularizare, a cercetărilor în domeniu. Ca să dau o idee de amploarea și seriozitatea fenomenului, voi menționa doar ca exemplu și ca argument, că la recentul Simpozion național de gastroenterologie care a avut loc pe 4—5 sep-

RIDENDO CASTIGAT MORES

În sfîrșit, un local dietetic!

Clientul intră, se așează și exclamă, ca pentru sine, cu satisfacție.

— În sfîrșit, un local dietetic unde te poți alimenta rațional !

Chelnerul se apropie : ce doriți vă rog ? Cu ce vă servim ?

— O gustare și un ceai.

Chelnerul, tărăgănat : ceai aromat ?

— Aș prefera cu rom.

— Și, pentru gustare ? Avem o brînză de oaie... și niște jumări...

— Hm ! Astea sînt grăsimi animale. Nu am voie. Ar fi indicată niște brînză de vacă, dar degresată te rog ! Fii atent !

— Nici o grijă, produs garantat. Dacă scrie pe etichetă degresată, poți să fii sigur. Dealtfel, am văzut chiar și vacile. Știți, zilele trecute am fost pe la fermă. Arătau foarte degresate. Aștia cînd fac o treabă... Deci (notează) un pachet cu brînză de vacă degresată. Doriți și nițel unt lîngă brînza asta ?

— Unt ! Hm ! Ce fel de unt ? E de bivoliță, de vacă, de oaie ? Sînt interzise !

— Să mă uit pe etichetă, vă rog... scrie... unt de masă.

— De masă ? Atuncea merge. Dar, pune și un ou. Unul singur am voie.

— La tigaie, cu puțină slăninuță ?

— Să văd dacă e pe listă. Își scoate ochelarii. Chelnerul îi întinse lista de bucate. Clientul o îndepărtează : nu pe asta, domnule ! Pe lista mea, de la doctorul nutriționist. De la specialist. (Scoate o listă voluminoasă, o parcurge și constată satisfăcut : nu scrie nimic de slăninuță).

— Înseamnă că e voie.

— În principiu da, dar cum o prăjești ? În ce grăsime ? Aici e aici ! Scrie clar „se va evita prăjitul în grăsimi animale". Ei ?

— Păi... în untdelemn.

— Dacă e de lemn e bine. Înseamnă că e vegetal. Cred că n-are importanță ce fel de lemn. Bine că ți-a venit ideea, domnule ! Ciocănindu-și fruntea : oul lui Columb !

— Cum ați spus ?

— Oul lui Columb.

— Avem numai ouă de cooperativă, de găină. Să vă arăt. Poftiți.

— Aha ! Și aștia țin găini pitice. Pune două. Și, încă ceva : niște lapte praf aveți ? Dar numai dietetic, degresat.

— Parcă doreați un ceai cu rom.

— Nu pentru mine, pentru fiul meu. Am un copil de trei luni, cam plăpînd.

— Și la trei luni bea rom ?

— Nu domnule, laptele praf degresat e pentru fiul meu. Vezi firma de peste drum ? Citește : „Secția pentru copii prematuri".

Chelnerul se uită prin geam : Da, așa scrie. N-am citit-o niciodată pînă la capăt. Ca să vezi ! Dar, cum vine asta, copii prematuri ?

— Unii mai delicați.

— Și ceilalți, înseamnă că sînt copii maturi ? Cum adică ? Dacă mă gîndesc eu bine, copii maturi n-am prea văzut. Poate la circ.

LA NIVEL MONDIAL

tembrie la Baia Mare, participarea a fost de nu mai puțin 280 specialiști, ceea ce echivalează cu un adevărat congres medical ! Ca să nu mai spun de tematica vastă abordată și veritabilul schimb de experiență ocazionat.

— Cam ce forme îmbracă fenomenul de cercetare științifică națională în domeniu ?

— Aceleași forme și metode uzitate de obicei în medicină, ori în știință, plecînd însă de la baza că medicul specialist, din spital, trebuie să fie în același timp și cercetător științific, adică la noi în clinică, activitatea de diagnosticare și terapeutică se îmbină cu aceea de laborator, pe care o facem fiecare din noi. Mai mult chiar, periodic, în cadrul clinicii organizăm consfătuiri de lucru între specialiștii din laboratoare.

— Cum ajunge specialist gastroenterolog absolventul Facultății de medicină, vreau să spun, cum ajunge să se încadreze în eșalonul specialiștilor de valoare din medicina noastră ?

— După absolvirea Facultății de medicină generală, cei care au făcut specializarea ca medici interniști, urmează un nou curs, de specializare în gastroenterologie. Aceasta, la opțiunea fiecărui absolvent, după nivelul de pregătire, după înclinație.

— Dumneavoastră, ce cursuri predați ?

— La anul VI al Facultății de medicină generală, disciplina „policlinica medicală", iar la cursurile de specializare, bineînțeles „gastroenterologia" !

— Vorbiți-mi despre profesorii dumneavoastră.

— Școala românească de medicină a avut și are profesori eminenți. Eu, personal, și cred că generația mea, am avut profesori de mare valoare, savanți cunoscuți în întreaga lume, unii dintre ei adevărate mituri pentru studenți. De pildă, ION T. NICULESCU, profesor de histologie — nutrea o dragoste profundă față de tinerii interesați de studiu, își petrecea aproape tot timpul în mijlocul lor, ceea ce nu-l împiedica să fie extrem de exigent la note. Realiza în același timp activități de cercetare, lucrînd de obicei, zilnic, de la orele șapte dimineața pînă la nouă-zece seara. La examenul său, nota zece se obținea după ce știai perfect subiectele biletului și mai răspundeai la o întrebare deosebit de dificilă. Dar această atitudine a lui nu-l cobora în ochii noștri, îl făcea și mai iubit, și mai apreciat ! La fel aș putea povesti și despre eminentul doctor NIȚESCU, fostul nostru profesor de fiziologie...

— Stimate tovarășe profesor doctor Alexandru Oproiu, sînteți directorul Spitalului Clinic Fundeni, unul dintre cele mai mari spitale din țară. Cum se desfășoară timpul dumneavoastră de lucru ?

— De la 6 și jumătate, șapte fără un sfert, pînă la șapte și jumătate, zilnic îmi văd bolnavii gravi, internați în spital. De la 7,30 la 8, cotidianul „raport de gardă". De la 8 încolo, cîteva ore, activez ca director al spitalului. După amiază, alte ore de spital, în timpul anului de studiu, ore de curs la facultate, după amiaza, și ore de spital, urgențe...

— Aceasta însemnînd...

— De la caz la caz ! Pînă la 6 seara, alteori pînă la 11 seara, dacă sînt urgențe, alteori nopți albe...

— Ce înseamnă pentru un medic activitatea de director de instituție, conducător de spital ?

— Înseamnă rezolvarea tuturor problemelor de conducere și de organizare a întregii activități, de la chestiunile administrative, de aprovizionare, de cadre, pînă la cele de cercetare. Ca medic, mă preocup și cred că așa trebuie să și fac, în calitatea mea de medic și conducător al unui spital, de realizarea, descoperirea și introducerea noului în activitatea noastră profesională. În epoca pe care o trăim, noul apare într-un ritm din ce în ce mai accelerat, introducerea lui nu mai poate fi spontană, individuală, în funcție de curiozitatea profesională a unor medici ; ea trebuie programată și realizată riguros, în toată complexitatea ei și în mod continuu, sistematic, trebuie să fie un proces activ, așa cum de altfel o exprimă, în mod firesc, documentele partidului nostru ! Obținerea de performanțe în practica medicală trebuie să fie rezultatul efortului propriu al fiecăruia și al efortului nostru conjugat, al tuturor colectivelor de specialiști din clinici și laboratoare. Numai în asemenea mod putem ține pasul cu realizările ce au loc pe plan mondial.

— Și la ce nivel se situează, de exemplu, gastroenterologia românească, stimate tovarășe specialist gastroenterolog ?

— Cu siguranță, la nivel mondial.

— Vă mulțumesc.

Convorbire consemnată de
Corin Bianu

RIDENDO

— Aceia sînt pitici. Un matur este așa, ca mine și ca dumneata.

— Eu credeam că ăștia prematuri sînt copii mai dezvoltați, aproape maturi. Asta înseamnă „pre" adică aproape gata. Ca mărfurile preambalate, adică gata ambalate. La fel și copiii ăștia.

— Nu, aceia la care te referi dumneata sînt copiii precoce. Dar, cum e cu laptele ?

— Să-l întreb pe șefu'. Șefu', avem niște lapte prematur ? Vreau să zic precoce, adică praf de vacă preambalată. Na, că m-ai zăpăcit de tot domnule.

Șeful, de undeva din spate : Lapte praf la Alimentara ! Aici se consumă pe loc. Mai avem însă niște lapte de pasăre, excelent.

Chelnerul : avem niște lapte de pasăre excelent. Uitați-vă pe listă. Poate vă este permis.

Clientul scoate lista, o desface, își pune ochelarii, citește :

— Lapte... sînt interzise lapte de bivoliță, de oaie, de vacă dacă este gras, idem de capră... și atît.

— Înseamnă că aveți voie.

— Bine, adu-mi o porție. Dar, ia spune, vreau să revin și la prinz, aveți niște carne ?

— Desigur. Dați-mi, vă rog, mie lista, să văd ce vă este permis.

— Poftim. Aici... carne, vorietăți permise. Chelnerul citește...

— Așa, ia să vedem... Dar, ce scrie aici, vă rog ?

— Nutrie, carne de nutrie.

— De nutrie... cine spuneați că v-a dat recomandările astea ?

— Nutriționistul, cine altul ?

— Ah, da, da... Explicabil... explicabil.

Corneliu Zeana

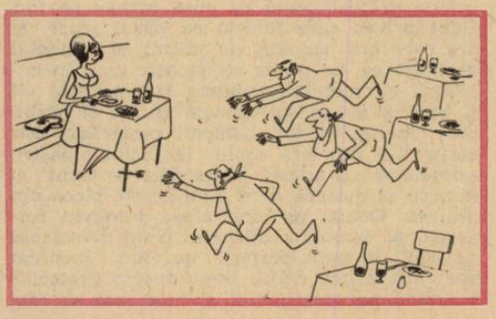

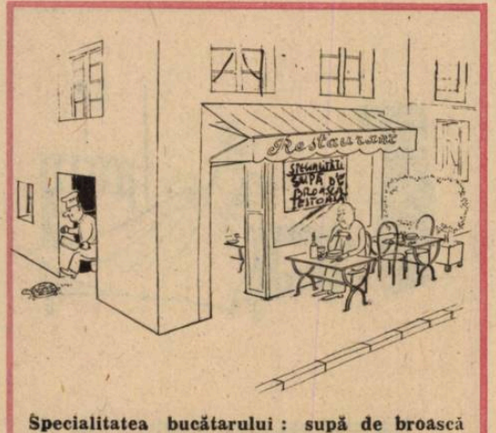

Desen de Mihaela Negru

DIN LIRICA TURCĂ

OKTAY RIFAT

Pîine și stele

Țin pe genunchi o pîine
Iar stelele sînt departe, departe
Mănînc pîine și privesc la stele
Sînt atît de prins încît
Uneori, buimac, în loc de pîine
Mănînc stele.

Pasărea și norul

Nene păsărarule !
Noi avem și păsări
Avem și copaci.
Tu dă-ne numai niște nori
De o sută de parale.

MELIH CEVDET ANDAY

Scrisoare de la un prieten dispărut

Eu trăiesc ca și înainte
Mă plimb, gîndesc
Dar nu mai cumpăr bilet la vapor, la tren
Cumpăr fără să mă mai tocmesc
Serile stau acasă, sînt liniștit
(De-aș putea deschide fereastra
cînd mă plictisesc)
De-aș putea mîna prin păr să mi-o trec,
o floare să rup
Și uneori mai doresc să simt căldura
unei mîini...

ORHAN VELI KANIK

Pînă în zori

Poeții sînt mai rău decît îndrăgostiții
De-ați ști ce pătimesc din pricina lor !
Cum e posibil să-ți pierzi o noapte
În intimitatea unui singur vers ?

Ascultă și tu dacă poți
Cîntecul streșinii, al bagealelor
Sau al furnicii purtînd bobul de grîu
Spre mușuroi.

Și ce-ar fi dacă n-aș aștepta răsăritul
Pentru ca să dau rimele uzate
Gunoierilor ce-mi vin la ușă
Să le arunce la marginea mării ?

Un gînd ascuns mă-ndeamnă :
„Deschide fereastra
Și strigă, strigă, strigă, pînă în zori".

În românește de
Zoia Pavel

THEODORE L. THOMAS

DOCTORUL

Cînd deschise ochii Gant crezu pentru o clipă că e din nou acasă în Pennsylvania. Se ridică brusc şi privi năuc prin interiorul peşterii şi abia atunci îşi aminti unde era. Zgomotul pe care-l făcuse îi speriase nevasta şi băiatul Dun care se ridicaseră în picioare şi erau gata de fugă. Gant mîrîi liniştitor spre ei şi urcă pe platforma acoperită cu muşchi pe care şi-o construise singur şi o folosea drept pat. Zorii abia mijiţi se strecurau în peşteră peste focul mocnit de la intrare. Gant se îndreptă spre foc. Zgîndări jarul, aruncă cîteva surcele peste el şi suflă să-l aţiţe. De multă vreme nu-şi mai amintea cu atîta limpezime vechiul său fel de a fi de acum o jumătate de milion de ani. Îşi întoarse privirea spre peretele peşterii în locul unde-şi ţinea calendarul zgîriat anevoie în stîncă. Se împlineau zece ani de cînd păşise în cilindrul din molibden al Universităţii Statului Pennsylvania. Ce le spusese oare atunci ? „Sînt hotărît să încerc eu. Trebuie să lăsaţi un medic în această primă încercare. Doctorii voştri nu pricep mare lucru din efectele psihologice ale călătoriei în timp pentru că sînt fizicieni sau matematicieni. În plus experienţa va face vîlvă şi îmi convine să mă implic în ea".

Gant păşi peste foc şi ascultă cu atenţie la gura peşterii în spatele buşteanului barieră. Auzea de afară tufişurile foşnind şi răsuflări agitate şi se hotărî să mai aştepte. Bău ceva apă dintr-o tidvă şi mîncă împreună cu nevasta şi copilul său puţină carne de bizon uscată. Mîncară tăcuţi.

În revărsatul zorilor se apropie din nou de gura peşterii şi ascultă. Marile animale plecaseră. Făcu semn cu mîna nevestii şi copilului, dădu la o parte butucul şi ieşi.

Coborî povîrnişul şi o luă de-a lungul văii, departe de lăstărişuri. La întoarcere avea să intre în ele să caute ceva de mîncare.

În mlaştina ce se întindea dincolo de lăstăriş se găsea unul din numeroasele monumente ale eşecului său. Acolo, printre stinci şi butuci, încercase să crească mucegaiuri de penicilină folosind sucurile dulci ale fructelor ce abundau în regiune. Zdrobise fructele şi plasase sucul lor în sute de recipiente diferite. De trei ani încerca să crească mucegaiul verde dar tot ce reuşise era o masă vîscoasă şi cenuşie ce putrezea rapid la primele raze ale soarelui.

În mîna dreaptă ţinea toporul greu din piatră. Cînd se apropie de peştera pe care căuta mîrîi gros şi apoi intră. Oamenii dinăuntru aveau armele în mîini şi se bucură că-şi făcuse mai înainte simţită prezenţa. Nu-i băgă în seamă şi se îndreptă spre colţul din fund să consulte fetiţa.

Era aşezată direct pe piatră, sprijinită de peretele stîncos. Ţinea gura deschisă şi privea speriată, cu ochişorii ei negri încadraţi de părul blond şi des, cum se apropie de ea. Gant se întoarse brusc spre ceilalţi, mîrîi ameninţător, înhăţă o blană de urs de pe patul apropiat şi o aduse la fetiţă. O înfăşură cu ea apoi îi puse mîna pe frunte. Era fierbinte, vreo 40^0, poate chiar mai mult. O aşeză din nou pe piatră, îi ciocăni pieptul şi auzi zgomotul înfundat de plămîni plini. Nu mai exista nici o îndoială, avea dublă pneumonie. Fetiţa se chinuia greu să respire. Gant o ridică din nou în braţe. Rămase cu ea aşa mai mult de o oră, schimbîndu-i frecvent poziţia în braţe în încercarea de a-i face respiraţia cît mai confortabilă. Îi aşezase pe frunte un smoc de frunze ude să-i mai ia din fierbinţeală. Fata muri în cele din urmă în convulsii.

Aşeză corpul neînsufleţit pe un ieşind din stîncă şi o împinse pe mamă deasupra să vadă. Mama se aplecă să-şi mîngîie fetiţa pe faţă, apoi se îndreptă şi îl privi pe Gant neajutorată. El ridică din nou fetiţa, ieşi din peşteră şi intră în pădure. Îi trebuiră cîteva ore să sape o groapă suficient de adîncă numai cu un băţ ascuţit.

Pe drumul de întoarcere spre peşterea lui vînă un animal scurt şi îndesat ce atîrna cu faţa în jos de unele din ramurile inferioare ale unui copac. Lăsase un miros greu cînd îl omorîse, dar era bun de mîncat. Găsi apoi primele semne ale primăverii sub o stîncă uriaşă. O masă fragedă de muguri încolţiţi creştea pe solul îmbibat de apă. Îi adună pe toţi şi se îndreptă spre casă. Nevasta şi Dun erau acolo şi feţele lor se luminară cînd văzură ce adusese. Imediat nevastă-sa întinse animalul pe jos şi îi scoase pielea cu un fragment de piatră ascuţită. Dun o privea aţîţat şi se aplecă peste jar să simtă mirosul de prăjeală cînd ea puse carnea pe foc. Gant privea spre femeia cu părul scurt şi des care era ocupată cu gătitul, şi băieţelul de lîngă ea. Se putea recunoaşte uşor în copilaşul cu membre subţiri. Atît nevasta cît şi băiatul aveau sprîncenele groase şi bărbii proeminente ca toţi oamenii peşterilor. Dar corpul lui Dun era suplu iar ochii albaştri, scînteietori, şi adesea se apropia de Gant şi încerca să meargă cu el cînd acesta pleca din peşteră. Odată, pe cînd afară luminau fulgerele şi bubuiau trăsnete, Gant îl văzuse pe copil la gura peşterii privind încurcat dar fără teamă cerul. Gant pusese protector o mînă pe umerii lui şi încercase să rostească în minte cuvintele care vorbeau despre descărcări electrice şi despre zgomotul aerului năvălind în vidul creat, dar nu mai existau cuvinte.

★

Carnea era gata şi mugurii se înmuiaseră. Cei trei se ghemuiră lîngă foc şi se apucară să mănînce. De afară se auzi zgomot de paşi urcînd prin pietriş. În timp ce Gant sărea să-şi apuce bîta, nevasta şi copilul se retrăgeau spre fundul peşterii. Doi oameni îşi făcuseră apariţia, unul sprijinit de celălalt. Gant observă că unul dintre ei este rănit şi nu poate să-şi pună piciorul jos. Atunci se apropie să-l ajute să se aşeze la gura peşterii. Se apleacă să-i inspecteze piciorul. Regiunea de deasupra gleznelor era vînătă şi foarte umflată şi îndreptată oblic faţă de restul piciorului. Atît fibula cît şi tibia păreau rupte şi Gant se ridică pentru a căuta cîteva spărturi de lemn. Probabil avea să moară. Nimeni n-ar fi avut grijă de el în săptămînile cît erau necesare pentru ca piciorul să să vindece ; nimeni n-ar fi vînat pentru el şi nu i-ar fi dat să mănînce pentru ca el să rămînă complet nemişcat.

Gant găsi cîteva aşchii de lemn şi cîteva beţe mai scurte, apoi scotoci după nişte fîşii de piele tăbăcită. Îngenunche în faţa omului rănit şi îşi plimbă cu grijă mîna deasupra piciorului rupt astfel încît acesta să înţeleagă că are de gînd să-l atingă.

Muşchiul mare era sfîrtecat şi omul era vînăt de durere. Gant îl îndepărtă pe tovarăşul lui şi se apucă să preseze piciorul. Rănitul răbdă o clipă apoi urlă de durere şi instinctiv izbi cu piciorul sănătos. Gant se feri de lovitura acestuia dar de cea a celuilalt nu mai reuşi. Izbitura, primită lateral peste cap, îl proiectă afară prin gura peşterii. Se ridică ameţit în picioare şi se întoarse înapoi. Cel de-al doilea om stătea protector în faţa rănitului, dar Gant îl împinse la o parte şi îngenunche din nou. Piciorul se îndreptase şi nu-i mai rămăsese decît să aranjeze aşchiile şi beţele de-a lungul lui şi să le întărească cu bucăţele de piele. Slab şi fără speranţe rănitul nu putea rezista. Gant îi arătă celui de-al doilea cum să-l care şi îi conduse pînă la ieşire.

Cînd plecară, Gant se întoarse şi se apucă din nou să mănînce. Se simţea fericit. Pentru prima oară veniseră la el. Învăţau. Deşi era cît pe-aci să-şi rupă dinţii în carnea tare şi să se înece cu mugurii rugoşi, era bucuros. Fusese o vreme cînd crezuse că aceşti oameni o să-i fie recunoscători pentru ce făcea, că va deveni cunoscut sub un nume de genul „Vindecătorul" sau „Vraciul". Şi iată că acum, după atîţia ani, era fericit că cel puţin unul dintre ei venise la el cu o problemă. Dar Gant îi cunoştea acum prea bine pentru a se mai putea înşela. Aceşti oameni nu înţelegeau nici măcar conceptul de ajutor şi nu era departe ziua cînd unul avea să-l ucidă în timp ce el va încerca să-l ajute.

Oftă, îşi luă bîta şi ieşi din peşteră. La vreo doi kilometri era un om cu o tăietură adîncă pe gamba piciorului stîng. Gant o spălase bine, o învelise cu muşchi peste care prinsese nojiţe de piele. Era vremea s-o controleze şi străbătu drumul cu grijă, atent la creaturile uriaşe ce mişunau prin păduri. Omul spărgea pietre în faţa peşterii sale şi cînd îl văzu pe Gant îşi clătină capul şi rînji prietenos. Gant îi răspunse la fel şi se concentră asupra piciorului. Observă că omul înlăturase muşchiul şi nojiţele de piele şi acoperise rana cu noroi. Se aplecă s-o inspecteze mai bine şi imediat simţi mirosul specific de necroză. Deasupra rănii, chiar sub genunchi, se întindea o masă de ţesuturi negricioase şi umede. Cangrenă. Gant se ridică şi privi spre cei cîţiva oameni din apropierea peşterii. Se apropie apoi de ei şi încercă să-i facă să înţeleagă ce vroia să facă dar ei nu-i dădură nici un fel de atenţie. Gant se înapoie şi privi din nou spre omul rănit. Era la fel de robust ca şi ceilalţi iar mişcă-

— Mai staţi aşa zece minute. Vreau să schimb toată lenjeria.

rile îi erau încă rapide şi bine coordonate. Nu putea efectua amputarea neajutat şi nu se putea aştepta la ajutor din partea lor. Încercă din nou să-i facă să înţeleagă că omul va muri dacă nu-l ajută, dar în zadar. Atunci îi părăsi.

★

O luă de-a lungul văii, uitîndu-se în fiecare peşteră. În una găsi o femeie cu o falcă umflată care urla de durere. Ea consimţi să i se uite în gură. Avea un molar cariat. Se aşeză lîngă ea încercînd s-o convingă prin gesturi că la început îi va scoate dintele, o va durea, dar că după aceea se va simţi mai bine. Femeia părea că-l înţelege. Gant luă o ramură verde şi o ascuţi la unul din capete. Alese apoi o piatră cam de două ori mai mare decît arătătorul şi aşeză femeia într-o poziţie şezînd cu capul pe şoldul său. Plasă vîrful bâtului cît mai jos pe gingie pentru a fi sigur că este în dreptul rădăcinii. Ridică cu grijă piatra ştiind că nu avea la dispoziţie decît o singură lovitură. Cînd piatra atinse bâtul simţi cum sare dintele şi sîngele se revarsă din gura ei. Femeia ţipă, ţîşni în picioare şi se năpusti spre el. Gant se feri dar ceva îl lovi pe la spate şi se trezi ţintuit la pămînt de către doi vlăjgani. Aceştia mîrîiau la el iar unul ridică piatra şi bâtul ascuţit şi în acelaşi mod îi scoaseră dintele din faţă. Apoi îl azvîrliră afară din peşteră. Gant se ridică în picioare şi se îndreptă din nou spre peşteră. Unul dintre vlăjgani aruncă cu bîta în el dar se feri în timp ce arunca la rîndul său cu o piatră în capul unuia. Celălalt o rupse la fugă. Gant se îndreptă spre femeie şi în drum smulse o mînă de muşchi de pe peretele peşterii. Se opri în faţa ei, îi tamponă rana din gingie cu puţin muşchi şi se aplecă să-i arate că sîngerarea se oprise. Îi înmînă muşchiul, ea îl înhăţă la repezeală şi puse o bucăţică din el la locul potrivit din gingie. Apoi aprobă din cap, îl mîngîie pe mînă şi începu să-şi steargă sîngele din păr şi de pe obraz. Gant părăsi peştera fără să arunce vreo privire spre omul doborît de piatră.

Într-o zi tot o să mă omoare se gîndi în timp ce se îndrepta spre casă. Nu mai avea nici o vizită în ziua aceea. Auzea zgomotele activităţii obişnuite în mai toate peşterile dar în una dintre cele mai mari auzi voci excitate ţipînd. Se opri dar falca îl durea prea mult pentru a mai îndrăzni să intre. Zgomotul crescu brusc, probabil jupuiau un vînat mai mare. Cum tot timpul era în căutare de carne, se răsgîndi şi intră. Înăuntru un băieţel cam de vîrsta lui Dun zăcea pe spate şi se căsnea să respire. Figura lui avea o paloare albăstruie şi cu fiecare gură de aer muşchii i se încordau şi spatele i se încovoia de efort. Gant se aplecă şi îi deschise gura. Laringele şi amigdalele erau foarte umflate iar trecerea aerului aproape obturată. Examină la repezeală corpul copilului dar nu remarcă nici un semn de lovituri sau boală. Rămase o vreme pe gînduri apoi concluzionă că, probabil, băiatul mestecase sau înghiţise o substanţă la care era alergic. Se uită din nou în gîtul lui. Fălcile proeminente ale băiatului făceau imposibilă respiraţia gură-la-gură. Era indicată o traheoctomie. Se apropie de foc, izbi două pietre de silex între ele şi culese un ciob scurt şi ascuţit. Prinse bine fragmentul între arătător şi opozabil şi îl aşeză pe pielea gîtului chiar sub laringe pentru a măsura o distanţă de aproape un centimetru din acest punct, apoi apăsă pe gîtul copilului pînă ce întinse pielea. În spatele lui auzi bufituri şi se ridică la timp pentru a vedea mai mulţi oameni care ţineau o femeie înarmată cu un topor. Pînă ce nu o îndepărtă de el şi din peşteră nu se întoarse la băiat. Răsucind uşor bucata de silex făcu o deschizătură în trahee apoi întoarse băiatul pe o parte pentru a preveni ca firişorul de sînge să i se scurgă înăuntru. Rezultatul fu spectaculos. Convulsiile copilului încetară şi fişîitul aerului în jurul bucăţii de silex răsună puternic în liniştea peşterii. Băiatul se întoarse pe spate relaxat şi răsuflă adînc. Chiar şi oamenii din peşteră puteau să-şi dea seama că se simţea mult mai bine. Se adunaseră în jurul lor privind tăcuţi şi Gant le putea citi interesul pe figuri. Mama băiatului nu se întoarse.

Aproape o jumătate de oră rămase Gant acolo să ţină silexul în poziţia necesară. Băiatul se ridicase nerăbdător o dată sau de două ori dar Gant îl liniştise. Ceilalţi se retraseseră pe la activităţile lor din peşteră, dar Gant îşi îngrijea răbdător pacientul.

Se aplecă din nou peste băiat. Auzea cum aerul începe să treacă din nou prin laringe. Peste alt sfert de oră gîtul băiatului se deschisese suficient şi Gant retrase silexul cu o mişcare rapidă. Băiatul încercă să se ridice dar Gant îl împinse la loc şi îi apăsă bine rana să se închidă. Rana se închise repede şi Gant se ridică. Nimeni nu-i dădu nici o atenţie cînd plecă.

Mergea de-a lungul peşterilor ignorînd zgomotele vieţii ce răzbăteau dinspre ele. Ocoli un bolovan şi chiar în faţă îi apăru peştera lui.

Buşteanul de la intrase fusese deplasat şi putea auzi mîrîituri şi şuierături pe măsură ce intra în semiîntunericul interior. Două corpuri se zbăteau încolăcite pe podeaua peşterii. Se apropie şi îşi dădu seama că soţia sa şi altă femeie se luptau feroce. Îşi jupuiau pielea cu unghiile lor ascuţite şi căutau să se ajungă reciproc, cu dinţii lor lungi şi galbeni, la venele jugulare. Gant izbi cu vîrful piciorului în corpul femeii chiar deasupra rinichiului. Aerul îi explodă în plămîni şi femeia leşină. Îi înfipse mîna în păr şi-i trase corpul moale dintre colţii nevesti şi se îndreptă spre ieşire, tîrînd-o după ei. Afară azvîrli corpul inert pe pantă în jos şi se întoarse la timp să-şi potolească nevasta care se năpustise furioasă după ei. Se lupta cu el încercînd să ajungă la femeia care încă se mai rostogolea pe pantă. În cele din urmă reuşi s-o aducă din nou în peşteră.

Înăuntru femeia încetă brusc să i se mai opună. Se îndepărtă şi îngenunche peste ceva care zăcea la picioarele patului. El îşi frecă falca dureroasă şi se apropie să vadă despre ce este vorba. Privi în jos în lumina săracă a peşterii. Era Dun şi era mort. Avea capul zdrobit. Gant ţipă şi se repezi la perete. Îngenunche şi strînse la piept corpul cald al copilului. Îşi aşeză faţa pe gîtul lui şi se gîndi la anii pe care-i plănuise să-i folosească pentru a-l învăţa arta vindecării. Simţi o mînă pe umăr şi se întoarse. Soţia lui era acolo şi îi mîngîia stîngaci umărul încercînd să-l consoleze. Apoi îşi aminti de femeia care-i omorîse copilul.

Alergă afară şi privi pe pantă în jos. Nu mai era acolo dar prinse o mişcare pe prundişul din vale şi o zări cum se îndepărtează şchiopătînd spre peştera ei. O luă la fugă după ea, dar se opri după numai cîţiva paşi. Mînia îi trecuse. Nu mai simţea nimic, doar o goliciune teribilă. Se întoarse în peşteră pentru corpul lui Dun. În pădure săpă încet o groapă adîncă. Cînd termină era istovit dar nu se lăsă pînă ce nu rostogoli o piatră mare peste mormînt. Îngenunche alături, îşi cuprinse faţa în mîini şi începu să plîngă. După un timp se ridică şi se-ndreptă de-a lungul văii spre un luminiş pavat cu rocă dură. La marginea lui, acolo unde peretele de stîncă începea să se ridice spre vîrful muntelui, pe jumătate ascunsă în tufişul de pini, se găsea metalul contorsionat al unei epave. O privi şi gîndurile îi zburară din nou la ziua aceea de acum zece ani. Aici, pe locul Universităţii statului Pennsylvania, în parcul colegiului, pornise şi ajunsese. Însă o diferenţă de o jumătate de milion de ani se interpusese între start şi finiş.

Din nou ochii i se umeziră ca de atîtea ori cînd privea epava. Avea de lucru aici şi era singurul care ştia ce face. Înclină încă o dată capul, se întoarse şi începu să urce spre peşteră. Acolo îl aştepta o mîncare rece, o nevastă şi poate în viitor un alt fiu. Iar azi, pentru prima oară, un om rănit venise la el să-i ceară ajutorul.

Traducere şi adaptare de Mihai Bădescu

Stare

N-am învăţat să-mbătrînesc
Jarul din mine
încă mocneşte.
Mă abandonez
nostalgiei adolescentine,
mă furişez ca altădată
în liniştea deplină a serilor
de vară
încercînd să-mi găsesc locul
în propria-mi copilărie.

Singurătate

Vrînd să devină
mai păminteană,
statuia
coboară de pe soclu
şi se pierde în mulţime,
dar îşi dă seama
că fiecare
e tot un fel de statuie.
Dezamăgită
se-ntoarce pe soclu
să-nfrunte mai departe
veşnicia...

Necuprinderi

Spaţii de timp
strivite între hotare
de veacuri,
între hotare
de gînduri şi de speranţe...
Spaţii de timp
ce se dilată dincolo
de veacuri şi de milenii...
Spaţii de timp
necuprinse şi neînţelese...

Bogdan Stihi : „La ţărm"

Întoarcere

Mă-nchid în dragostea mea
efemeră
ca într-o noapte zănatecă,
fără hotar,
mă strecor prin întuneric
precum năluca
Mă-ngrop de viu
în amintirile ce rătăcesc
haotic
prin labirintul timpului scurs.
Mă-ntorc în copilărie...

Drumul

Sînt drum —
mă aştern la picioarele tale!
Sînt drum —
mă deschid în faţa ta,
pentru a-mi pătrunde
în suflet!
Sînt drumul cel mai drept —
nu te grăbi să-l parcurgi
dintr-o răsuflare;
opreşte-te, zăboveşte măcar
pentru o clipă!

Risipa

Mă-ntorc în intimitate,
în gîndul meu bîntuit
de fantasme,
rătăcind printre meandrele
trupului
învăluit într-o ceaţă
lăptoasă.
Mă risipesc în labirintul
timpului meu irosit.
„Neîndurătorule timp,
dă-mi liniştea
să regăsesc
ce-am pierdut!"...

Gheorghe Constantinescu

5 MILIARDE DE VARIANTE UMANE...

● Puncte de vedere ale dr. Dorin Sarafoleanu, directorul Spitalului clinic „Grivița"

Venind de mai multe ori în cabinetul O.R.L. al medicului Dorin Sarafoleanu, am avut o dată, de două ori, de... nu știu cîte ori, o invariabilă surpriză foarte puternică, zguduitoare chiar pentru sensibilitatea mea de om obișnuit care asistă — întîmplător ?! — la pansamentele care li se practicau unor pacienți care suportaseră grele operații la laringe, așa-numitele laringectomii pentru extirparea tumorilor canceroase. „Spectacolul" era — cred că sînteți în asentimentul meu, stimați cititori — tare. Pacienții (cred că erau toți bărbați) aveau niște găuri impresionante în gît și abia dacă scoteau — cum le scoteau — niște sunete slabe, fluierate. Erau bărbați de toate vîrstele.

Momentele erau grele pentru mine, tabloul mă „muia" complet și nu știam cum să scap cît mai iute din acel cabinet.

Cum scena s-a repetat de mai multe ori, doctorul Sarafoleanu aflîndu-se în cabinetul său cu asemenea bolnavi, ei apărînd, alteori, cu regularitate la pansat la numai cîteva minute după ce intrasem eu, — în calitate profesională sau pur și simplu de amic —, l-am întrebat într-o zi pe vestitul O.R.L.-ist :

— Spuneți-mi drept, vreți neapărat să mă speriați cu fumatul ? Cu consecințele lui ?

Doctorul Sarafoleanu a zîmbit discret și m-a „pasat" elegant, ca la tenis — unde-l întîlneam uneori, pe terenul T.C.B. — cu un „lung de linie" la care nu am avut replică.

— Care speriat ? Eu știu că fumătorii sînt niște cavaleri curajoși, care nu se tem de nimic. Că se mai clatină ei la cîte un infarct, asta-i altă poveste.

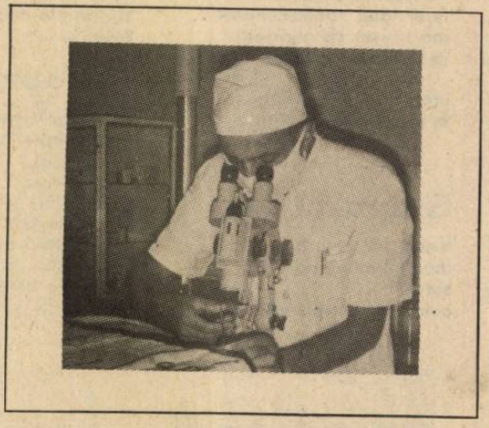

...Am revenit peste cîteva luni de zile. Aceeași scenă. Aceleași pansamente. Am plecat. A doua zi m-am înființat la doctorul Sarafoleanu cu bloc-notes-ul în mînă.

— Haideți să vorbim serios despre fumat.

— Să vorbim.

— El se află la originea acestor laringectomii...

— Și el. În bună măsură. Și el, și alcoolul, și mediile poluante, peste toate venind stress-ul, mai nociv, spun în ultima vreme specialiștii, decît toate.

— Adică ?

— Adică omul suportă cam 200 de mici stress-uri pe zi ; dacă între acestea mai apare și unul mai zdravăn, combinația lor cu tutunul, cu alcoolul, cu un mediu poluat, sau poate numai cu unul din acești ultimi factori enumerați poate să trimită omul în... cabinetul meu, pentru o ultimă soluție.

— Înaintea acestei ultime soluții, nu aveți și alte.. soluții pentru fumători ?

— Una singură, foarte eficientă : sfatul abandonării fumatului.

— Nu vreau să vă combat, dumneavoastră aveți aici argumente cum nu se poate mai convingătoare, dar existența fumătorilor — chiar dacă numărul lor este, se spune, în scădere — rămîne o realitate incontestabilă. Nemaivorbind că mulți medici și oameni din personalul medical — chiar și în spitalul pe care-l conduceți ! — fumează dezinvolt zi de zi. Pentru fumători, deci, ce soluție, ce sfat, aveți ?

— Să înțeleagă — măcar atît ! — că una este să fumezi 10 țigări pe zi și alta două pachete. Sau cei care au diverse bronhopneumonii cronice, bronșite etc., să priceapă că este cazul să întrerupă total. Măcar o vreme. Altfel...

— Am înțeles.

REUȘITE COMPARABILE CU STATISTICILE INTERNAȚIONALE

— Tovarășe doctor, îmi spuneați cîndva că pasiunea dumneavoastră este chirurgia.

— Așa este. Mă pasionează chirurgia gîtului, cu disecția gîtului, chirurgia laringelui,

Logoterapia

ASOCIEREA LOGOTERAPIEI (PSIHOTERAPIA) CELORLALTE TERAPEUTICI

Metoda logoterapiei (psihoterapiei) este frecvent asociată celorlalte terapeutici în practica medicală.

Înțelepciunea poporului a sesizat dintotdeauna valoarea cuvîntului, nu numai ca un mijloc de comunicare, dar și ca o armă, un remediu, o rațiune de a fi etc. Majoritatea popoarelor au proverbe care exprimă aceste idei : „Vorba dulce mult aduce", „Ceea ce nu pot vindeca medicamentele vindecă cuvîntul", „Cuvîntul mîngîios este ca un doctor milos", „Cuvîntul bun unge și cel rău impunge", „Cuvîntul poate tăia mai rău ca sabia"...

Este cunoscută folosirea în popor în scop terapeutic a descîntecelor și imprecațiilor. Multe din aceste folosiri ale cuvîntului — descîntece de tristețe, de deochi, de dragoste etc. — erau indicate „terapiei" bolilor sufletești. Se asocia uneori descîntecului propriu-zis o alimentație specială, precum și respectarea unor reguli igienice. În medicina antică egipteană, cuvîntul avea un rod deosebit, o valoare magică. Era folosit uneori exclusiv de medic, alteori bolnavul era învățat de a-l folosi pentru a obține vindecarea. Se cerea cuvîntului să ajute acțiunii benefice a medicamentului. În Grecia antică, Esculap, simbolul medicinii, folosea printre metodele artei sale terapeutice și cuvîntul. În Asclepion, unul din templele lui Esculap, se utiliza cu bune rezultate LOGOTERAPIA, un adevărat tratament verbal. Plutarh citează terapeuți care vindecau cu vorbe pe cei ce erau întristați sau obosiți. Pitagora, „filozoful care a luat preoților medicina", utiliza metodele sale terapeutice, descîntecele și consolarea bolnavului.

Medicina modernă, intuind valoarea cuvîntului în relațiile cu bolnavul, a fundamentat o disciplină din „arta vorbirii" — psihoterapia (logoterapia). Psihoterapia este aplicată de fiecare medic conștient de valoarea terapeutică a cuvîntului. O afirmație categorică, o explicație simplă și o definiție clară a bolii sale liniștesc bolnavul. Frecvent, pacientul se simte mai bine după ce a stat de vorbă cu medicul, convorbire care constituie cea mai bună introducere la tratamentul de bază. În unele servicii medicale pregătirea bolnavului pentru operație și eliminarea efectului stressului pre- și post-operatoriu, se fac cu ajutorul acupuncturii, muzicii (meloterapiei), vorbirii, hipnozei etc. Metoda psihoterapiei face tratamentul mai complex, ceea ce permite o restabilire mai rapidă a organismului bolnavului. Este cunoscut că succesul sau eșecul provoacă o reacție activă a sistemului nervos ; în cazul unei situații favorabile este mai activ sistemul neuro-vegetativ, iar în cazul unui insucces — sistemul nervos central. Spre deosebire de eșec, succesul nu face necesară o reorganizare a programului de acțiuni dinainte elaborat, nu provoacă distrugerea legăturilor formate în creier. Rezultatul negativ stimulează sistemul nervos central să caute noi soluții. Dar cuvîntul poate și deforma, poate și ascunde, intenționat sau nu. Se spune că „vorba a fost dată omului pentru a-și ascunde gîndurile". Ea poate crea bolnavului stări de spirit nejustificate, nedorite, uneori chiar nocive. Se mai spune că „ceea ce spune medicul trebuie considerat ca un remediu". Vorba medicului poate vindeca, dar și răni.

În jurul nostru sînt unii care nu se gîndesc suficient cînd folosesc vorbele, deși limba este „instrumentul" cel mai des folosit de rasa umană. În relațiile dintre oameni, frazele agresive, expresiile negative, onomatopeele pot constitui o adevărată „otravă". Unii sînt permanent obsedați, uneori chiar toată viața, de certurile din casa părinților, din familie, din anturajul de zi cu zi, care frecvent lasă urme în comportament, în viața profesională etc. Există oameni deprimați, care aud în jur și folosesc și ei un limbaj vulgar, violent, cu cuvinte urîte — crude, jignitoare. Vorbele exprimate negativ sînt la fel de nocive ca și un toxic, producînd un stress lent și permanent, deseori cu consecințe imprevizibile. În relațiile sociale ca și în cele medicale este sigur că un limbaj amabil-prietenesc aduce mai mult calm decît unul violent. Multe boli psihosomatice sînt determinate deseori de conflicte verbale. Citățm ulcerul gastric — unii afirmă chiar că ulcerul nu se produce din ceea ce mănînci, ci din ceea ce te mănîncă", infarctele miocardice pot anărea și în urma unor scandaluri, discutii violente, de pe urma unor cuvinte „corozive". În boli cronice progresive, cu prognostic sumbru, în care terapia nu este eficientă și simptomele devin deseori alarmante și greu suportate de bolnav, forța cuvîntului devine o armă un medicament, după felul în care este utilizată. În acest sens, toate comportamentele vorbirii au o valoare specială : intonația, gestica, timbrul vocii etc. În oftalmologie, în care se întîlnesc boli ce duc progresiv la cecitate (orbire), irecuperabile frecvent, ca : retinopotiile pigmentare, diabetice, infecțioase etc., miopiile forte progresive maligne, dezlipirea de retină etc., în bolile neuro-psihice, în cele tumorale și din majoritatea disciplinelor medicale, socotim că forța cuvîntului devine un adevărat medicament deseori mai eficient decît celelalte terapii.

Un personaj dintr-o piesă a lui Shakespeare are o replică în care afirmă : „Am venit cu vorbe care sînt adevărate leacuri". Aceasta ar trebui să fie deviza noastră a tuturor, în special a cadrelor medicale, pentru o viață mai bună, mai sănătoasă, pentru o terapie mai eficientă.

Dr. Aurel Rosin

cu păstrarea funcțiilor laringelui, chirurgia cu laser, după cum mă pasionează problemele de imunoalergologie cu răsunet în O.R.L.

— Ați putea să-mi spuneți cam cîte operații ați făcut pînă acum în cancerul laringelui, de pildă, în patologia tumorală a laringelui și a corzilor vocale ?

— Nu le-am numărat, dar socotind că am făcut cel puțin 100—120 pe an, numai în ultimii 10—12 ani am vreo 1 800 asemenea intervenții.

— Cu ce reușită ?

— Procentul meu de reușită este comparabil cu statisticile internaționale, adică de 65—70 la sută.

— Acest procent însemnînd ce anume ?

— Vindecările definitive.

— Restul de 30—35 la sută ce înseamnă exact ?

— 20—22 la sută, vindecare de durată, iar 8—10 la sută, eșecuri.

— În afară de măiestria subînțeleasă a chirurgului, de ce factori mai depind reușitele ?

— Glumind, aș putea să vă răspund că depind de 5 miliarde de factori, cîți oameni are la această oră Terra, știut fiind că fiecare om vine cu valori imunologice diferite, existînd deci o infinitate de variante. Plasîndu-ne în domeniul controlabil al practicii, chirurgia eficientă a cancerului laringelui depinde de 1) surprinderea bolii în faze incipiente și de 2) dispensarizarea și urmărirea pacientului operat cel puțin 5 ani după intervenția chirurgicală.

Referindu-mă la prima condiție, trebuie să spun că surprinderea bolii în faze incipiente se pretează la o exereză completă, evitîndu-se riscul recidivei și asigurîndu-se (foarte important în domeniul nostru) funcțiile laringelui, ale corzilor vocale, funcții de relație umană (vorbirea etc.).

— În afara cancerului operat, ce intervenții chirurgicale mai practicați ?

— Eliminarea chisturilor, a nodulilor, a polipilor, operațiile laringitelor mixomatoase (la fumători !) prin care se îndepărtează o gelatină de pe corzile vocale ; mai practic, evident, și chirurgia sinusului, a nasului, diferitele plastii, după cum mă aflu la începutul operațiilor cu laser. Acestea din urmă, nesîngerînde, lăsînd cicatrici suple, aproape invizibile, oferind o vindecare mult mai rapidă, îmi produc o mare satisfacție profesională. Firește, domeniul de aplicabilitate al operațiilor cu laser este foarte bine stabilit.

25 DE ANI DE NELINIȘTE CREATOARE

— Tovarășe doctor Sarafoleanu, ați vrea să vorbim puțin despre dumneavoastră ?

— Pe scurt.

— Am aflat de la colaboratorii dumneavoastră că ați primit, de curînd, o diplomă științifică din străinătate. Este adevărat ? Despre ce este vorba ?

— Da, exact acum trei săptămîni am primit o diplomă de la Asociația internațională „Man of Achievement", cu sediul la Cambridge.

— Cu ce ocazie, pentru ce vi s-a acordat această diplomă ?

— Asemenea diplome se acordă primilor 200 de lideri medicali din lume, socotiți ca atare pe baza datelor profesionale și a palmaresului științific. Așa am ajuns, probabil, și în "Who's — Who", pentru realizări pe anul 1987/1988.

— O mare onoare.

— Propun să revenim de la onoruri la viață...

— Apropo de viață, ați vrea să prezentați evoluția dumneavoastră — pe scurt — de la facultate și pînă acum ?

— Sînt bănățean, am absolvit Medicina generală la Timișoara, în 1959, am fost repartizat la Sînnicolau Mare, la circumscripție, unde am locuit trei ani de zile și am făcut meserie ca lumea ; în perioada aceea, înființîndu-se în comună o casă de nașteri am avut ocazia, între altele, să asist peste 100 de veniri pe lume, ceea ce este destul de mult pentru un medic generalist. În concluzie, am făcut treabă, oamenii de acolo m-au iubit și i-am iubit și eu. Relația a rămas aceeași și astăzi. Foștii mei consăteni mă

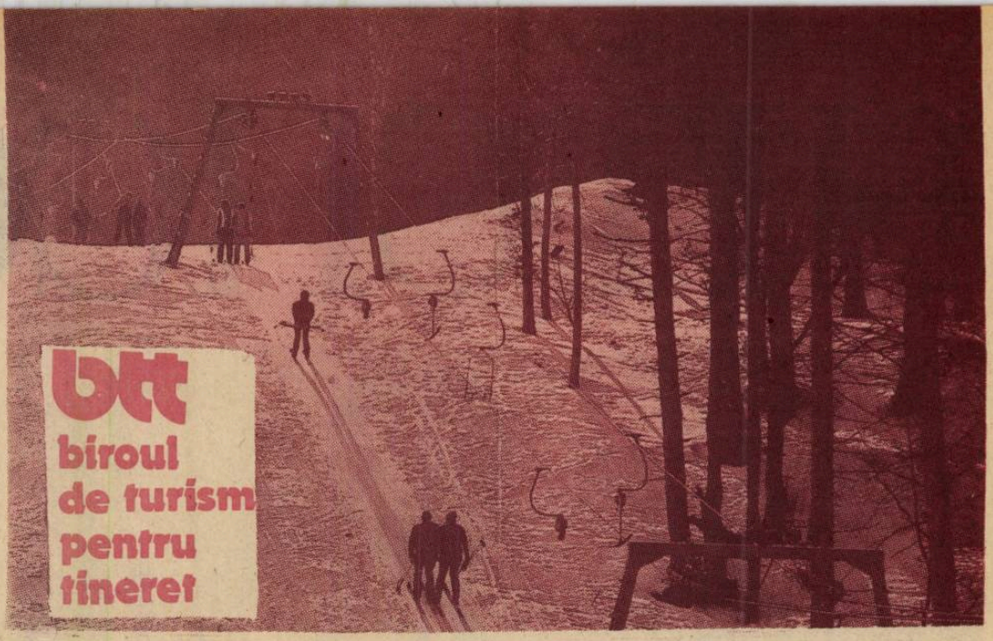

ascultă la radio, în obișnuitele mele sfaturi medicale, vin la mine la București, îi ajut, sîntem, într-un fel, tot împreună.

— Ce a urmat după Sînnicolau Mare ?

— A urmat Bucureștiul. Spitalul. Un singur și același spital, „Grivița", în care am 25 de ani de activitate, dintre care ultimii 14 în calitate de director. Pe parcurs, firește, treptele de rigoare, medic primar O.R.L. de gradul II, doctor în medicină în 1971, șeful secției O.R.L. în 1975. Altceva ?

— Cît lucrați pe zi ?

— În spital, 8—10 ore, pe întreaga zi, 14—15 ore.

— Ce vă place cel mai mult în meseria dumneavoastră ?

— După latura operatorie, pregătirea profesională a colaboratorilor mai tineri, între care doctorii Artemis Dendrino, Gabriela Țipțer, Traian Pintilie.

— Ce nu vă place cel mai mult în meseria dumneavoastră ?

— Alterarea relațiilor medic-pacient în sensul ajungerii la un stadiu de neîncredere reciprocă, după cum am o veche aversiune pentru „intervențiile" amestecate în profesia noastră.

— Ce vă place cel mai mult în viața de toate zilele ?

— Neliniștea creatoare, constructivă ! Neliniștea stimul de viață, de elanuri, de speranțe.

— Ce nu vă place cel mai mult în viață ?

— Falsul ! Impostura ! Lenea ! Superficialitatea !

— Preocupări „neprofesionale" ?...

— În primul rînd, familia. Împreună cu soția mea, Ligia, medic și ea, ne-am ocupat cu atenție de evoluția armonioasă a fiului nostru, Caius Codruț, căruia am căutat să-i dezvoltăm sensibilitatea, dragostea pentru artă, pentru cultură, pentru frumos, și căruia i-aș dori o carieră solidă în medicină. Ce să mai zic ? De satisfacțiile din familie depinde toată puterea mea de muncă. Alte preocupări-bucurii ar mai fi pictura, teatrul, muzica, tenisul, fotbalul... netrucat etc.

— Sînteți un optimist ?

— Dacă nu aș fi, nu aș putea să-mi practic meseria !

— Crezul dumneavoastră profesional ?

— Cred că leacul cancerului nu este departe de a fi găsit, eu socotind că el va apare datorită acumulărilor din ce în ce mai importante din imunologie.

— Crezul dumneavoastră ca om al planetei ? Ca român ?

— Cred că binele va triumfa în cele din urmă în lumea noastră cea atît de bîntuită de furtuni, de îndoieli, de mari griji. Cred că liderii popoarelor — între care în primele rînduri se află președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, excepțională personalitate cu marea vocație a istoriei ! — vor găsi mult dorita soluție pentru viață, pentru pace, pentru binele omenirii.

Aș mai adăuga o idee. Deși știința nu are granițe, consider că există un patriotism științific, eu socotind că toate reușitele mele din domeniul cercetării sînt ale unui român care-și iubește mai presus de toate patria și poporul.

Marius Popescu

OCHIUL MAGIC

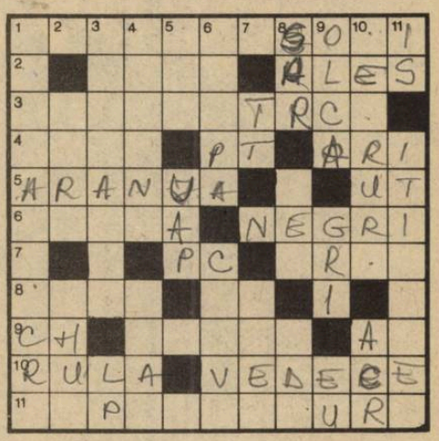

ORIZONTAL : 1) Oculiști 2) Alt nume dat hitiților — Luat pe sprinceană. 3) Înveliș exterior netransparent al globului ocular. 4) Un grec din antichitate — Capete — Dar, însă. 5) A pune în ordine — Ușite. 6) Învățătorul lui Delavrancea despre care acesta își amintea că : „Lecțiile mergeau strună. Nu învăța nimeni nimic." — Ochi ca mura. 7) Petre Cătălin — Simbol al purității. 8) Tăietura în trunchiul unui copac — Limpede ! 9) Din ochi ! — A privi — În caiet ! 10) A face să se vadă un film — Priveliște. 11) Material cu ochiuri.

VERTICAL : 1) Văd pînă departe. 2) Punct de atracție. — Sub ochii noștri. 3) O prelungire a ochiului în spațiul cosmic — Culpe ! 4) Cu ochii în patru (fem. pl.) — Direcția de curgere a unui curs de apă. 5) În floarea virstei (pop). — Uzina de automobile din Pitești. 6) Nu văd bine — Un bun lăsat altcuiva. 7) Catete — Unul lingă altul. 8) Negru amestecat cu alb — Uscat — A trecut cu bine examenul oftalmologic. 9) Vulcan în Bolivia — Cenușiu — Subsemnatul. 10) Asigură o luminozitate și o vizibilitate bună (pl.) — Automobil Club Român. 11) Sînt — Cu privirea fixată într-un anumit punct.

Lucia Magda Petre

Dicționar : CLOU, LER, OLCA.

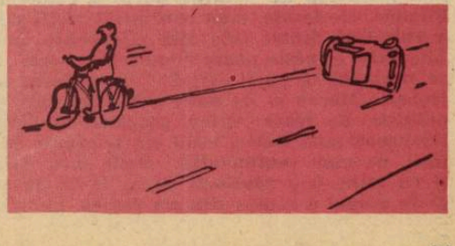

HITCHCOCK

Cînd era tînăr, ţinea regim. Dar în timpuri „normale" cîntărea 110 kg. „Priviţi-mă, spunea el, parcă sînt o bufniţă îndopată cu cartofi".

UMORUL SĂU FĂCEA SĂ RÎDĂ VERDE HOLLYWOODUL

de **GEORGES MENANT**

Nimeni n-ar fi putut ilustra mai mult decît el ideea potrivit căreia orice creaţie este o „compensaţie". Toţi eroii filmelor sale, de la James Stewart la Gregory Peck, erau contrariul său: înalţi, zvelţi, debordînd de farmec. Cînd era întrebat de ce îşi alege astfel actorii, răspundea printr-o piruetă a celor 110 kg ale sale: „Pentru că trebuie să lăsăm grăsimea de cealaltă parte a camerei". Filmele, ele însele, erau contrariul vieţii sale, o existenţă dintre cele mai plicticoase, imobile chiar şi peste poate de mic-burgheză. „Vi se întîmplă să vă fie frică"?, era adesea întrebat. „Mereu şi de toate cele. De cîini, de poliţişti, de toate. Urăsc suspansul"! Umor hitchcock-ian? Deloc, totul era adevărat. Mai întîi, pe plan sentimental: „Soţia mea Alma şi cu mine (s-a căsătorit cu ea la 25 de ani şi de atunci a rămas singura femeie din viaţa sa) sîntem fericiţi doar cînd sîntem împreună. Nu ne plac, niciunuia, recepţiile. Ne băgăm în pat pe la 21,30, în fiecare seară. În general, ne uităm la televizor, citeodată citim. Dar nu — vai! — romane poliţiste, nu le pot suporta!". Şi cum la asemenea declaraţii se rîdea în hohote, Alma îi venea în ajutor: „Ei! — spunea ea — lui îi e atît de teamă de suspans, încît n-a acceptat niciodată să fac un sufleu acasă: să aştepte trei sferturi de oră pentru a vedea dacă sufleul îmi reuşeşte, iată o probă la care inima sa n-ar fi putut rezista"... Apoi, într-o zi, s-a aflat că acest zeflemitor şi-a grefat un stimulator cardiac. Dar era prea tîrziu pentru a mai lua glumele lui Hitchcock în serios, şi starea inimii sale a fost pusă în contul exceselor alimentare ale acestui „bon vivant".

Odată, totuşi, într-o zi în care probabil nu era în cea mai bună formă, ne-a dezvăluit unul dintre secretele sale :„Am încercat să-mi alung teama, făcîndu-i pe alţii să tremure". Frica s-a perpetuat încă din copilărie, o copilărie banală probabil, dar care a marcat profund acest spirit extrem de imaginativ. Acasă, într-o duminică, cînd părinţii săi l-au lăsat singur crezîndu-l adormit, el s-a trezit şi pentru a-şi înşela teama, care se manifesta printr-o puternică senzaţie de foame — de pe atunci! — s-a dus în bucătărie, unde a găsit, pe întuneric, un rest de cotlet rece; a început să-l mănînce, cu poftă; apoi trecînd prin faţa unei oglinzi, şi-a văzut — terorizat — faţa mînjită de sos roşu. „De atunci, spunea el, am fost cuprins mereu de oroare în faţa cotletelor şi a serilor de duminică". La şcoală, un colegiu de iezuiţi („părinţii mei erau catolici", ceea ce, în Anglia de atunci, trecea drept culmea excentricităţii), unde domnea o disciplină teribilă — materială şi spirituală — biciuirea era sancţiunea obişnuită pentru cele mai mici greşeli. „Erai condamnat la biciuire, iar numele tău era înscris pe un panou. Dar nu ştiai cînd va fi executată sancţiunea: în aceeaşi seară, a doua zi sau săptămîna viitoare. Iezuiţii foloseau suspansul ca nimeni alţii. Ei m-au învăţat chestia asta".

AL DOILEA INGREDIENT: UMORUL

Celălalt ingredient al lui Hitchcock a fost umorul. Pe care nu l-a învăţat de la nimeni. I-a fost suficient să se nască. În Anglia... „Un ingredient, după părerea mea, indispensabil. Iată povestea următoare: un bărbat ceremonios îmbrăcat îşi citeşte ziarul mergînd pe stradă. Deodată, se apropie de un canal fără capac. Cade, nu cade?, se întreabă spectatorii. Cade! Rîsete copioase. Povestea s-ar putea opri aici. Dar camera se apropie. Capul personajului este plin de sînge. Poliţie, ambulanţe, spitalul. Soţia şi cei doi copii sosesc şi ei. Bărbatul moare. Şi atunci, publicul se înfurie. Furios împotriva lui însuşi. Se simte nedemn, ridicol. Se simte prins în capcană. Să prinzi publicul în capcană: iată marea artă! Şi pentru aceasta, nimic mai bun decît această alternanţă de tragic şi comic. Pentru mine, este definiţia umorului, dacă umorul ar putea avea o definiţie...".

Alţii şi-ar povesti propriile filme, disecîndu-le doct. El prefera mici istorii, miniscenarii, pe care le inventa pe loc, între o felie de camembert şi o gură de vin. „Visul meu, spunea, ar fi să conving o mare cîntăreaţă să filmeze: Callas sau Tebaldi, de pildă, interpretînd o arie foarte grea. Solista se află pe scena Metropolitan-ului, cîntă. Şi, deodată, ia o notă foarte sus, o notă sublimă, o notă pe care n-a mai atins-o niciodată. Aceasta pentru că a văzut în chiar acel moment un lucru pe care numai ea putea să-l vadă: în loja din faţă, un om era înjunghiat. De fapt, urlase de spaimă. Dar publicul nu ştie şi aplaudă furtunos, în picioare, crezînd că asistă la o performanţă unică a bel canto-ului. În cadrul următor, imaginea urcă spre lojă, pe balustrada căreia se prăbuşeşte corpul însîngerat". Şi adaugă, cu un aer fals întristat: „Din nefericire, nici o cîntăreaţă nu va voi niciodată să joace aşa ceva". Reia, imediat, inventînd o altă poveste: „O femeie îşi ucide bărbatul, lovindu-l cu un cotlet. Poliţiştii sosesc imediat, cercetează totul, reflectează; timpul trece şi li se face foame, iar femeia îi invită la masă, servindu-le cotletul. Poliţiştii mănîncă arma crimei! Istoria s-ar putea termina aici. Ar fi comic, dar fără suspans. Or, iată că poliţiştii, mîncînd, încep să facă nişte feţe bănuitoare. Publicul, la rîndul lui, ridică sprîncenele. Ce se întîmplă? Asta: poliţiştii găsesc cotletul prea tare. Femeia este prinsă". Ca şi spectatorii. Pentru că oamenii, a remarcat el încă de la început, sînt de multe ori de partea criminalului. Din această constatare personală,

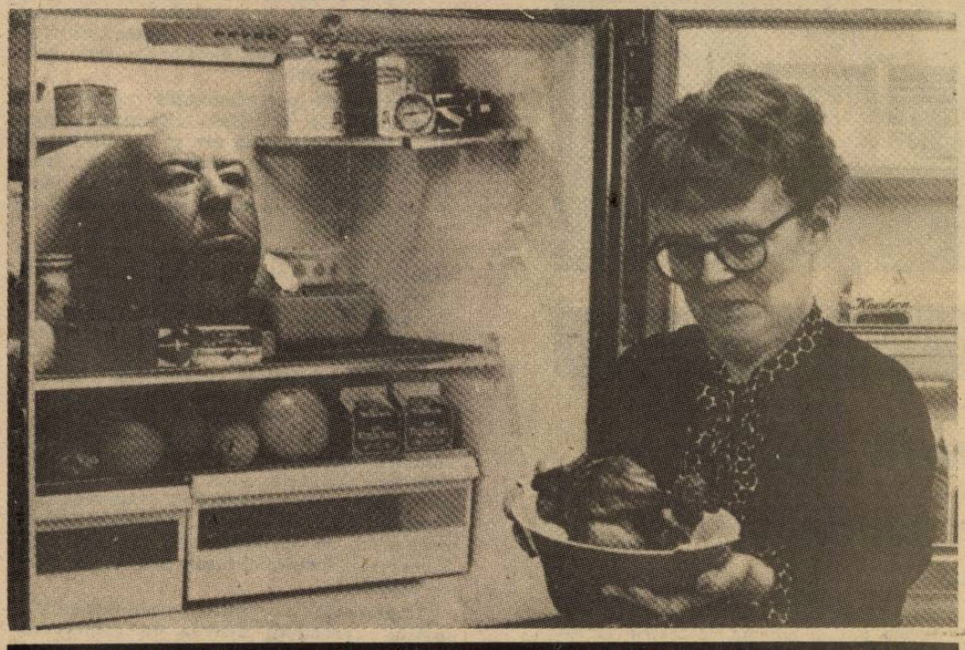

În frigider, lîngă friptura de pui pentru seară, plasa acest „cap" propriu din cauciuc ; era încîntat să-i facă astfel de glume soției sale, Alma, pe care o adora, dar care era ținta sa favorită.

Nu ezita să-și sape singur groapa. Se declara fricos, dar reușea să-și domine teama, făcîndu-i pe alții să tremure.

Hitchcock a făcut un element-cheie al suspansului: în filmele lui, problema nu este de a afla cine e criminalul — în general, spectatorii îl află de la început —, ci dacă acesta reușește să scape.

„ACTORII? NIȘTE MARIONETE!"

Natural, cu acest pesimism, Hitchcock nu-și făcea prea multe iluzii în ce privește actorii. „Actorii, a spus el într-o zi — mai proastă decît altele —, sînt un șeptel!". Nici cei mai mari nu scăpau replicii sale ascuțite, neiertătoare.

Chiar o actriță precum Ingrid Bergman, pe care o admira, totuși, enorm: „Nu voia să filmeze decît capodopere. Cînd era mulțumită de un film pe care tocmai îl încheiase, spunea : «Ce aș mai putea face după asta ?» Nu-și putea imagina ceva mai bun, la un moment dat, decît să joace Ioana d'Arc, i-am zis : «Interpretează un rol de modestă secretară, și poate că asta va face un mare film povestind viața unei mici secretare». Ea nimic, voia să joace numai Ioana d'Arc!". „Actorii, sînt, a adăugat el, niște copii, citeodată răi, dar de cele mai multe ori stupizi!". Era încîntat să relateze anecdota — adevărată — cu o actriță care tremura de nervi în fotoliul său, pentru că Hitchcock voia s-o filmeze dintr-un anumit unghi, care nu era cel al „frumosului ei profil", și căreia el i-a replicat : „Dar, draga mea, ești așezată pe frumosul tău profil!".

Replicile lui erau o adevărată teroare pentru Hollywood. „Dacă Jean Mansfield și Ava Gardner s-ar îneca sub ochii dumneavoastră, pe care ați salva-o ?" a fost întrebat. „Pe nici una, prea ar fi bun prilejul de a scăpa de amîndouă". Cu toate acestea, a folosit-o pe Jane Mansfield în filmele pentru televiziune. „Ecranele cinematografelor deveniseră prea mari pentru ea", n-a pierdut Hitchcock ocazia să plaseze o replică în stilul său caracteristic.

VULCANUL ACTIV ACOPERIT DE ZĂPADĂ

În realitate, avea preferințele sale. Prima probă este faptul că nu alegea decît blonde pentru rolurile principale. De ce? „Datorită tradiției. Pentru că la început, cinema-ul nu folosea decît blonde: în alb-negru, părul blond se vede mai bine". Explica și astfel preferințele sale feminine în ce privește actrițele: „Prefer mai ales blondele tip nordic, le știți, genul «vulcan acoperit de zăpadă», ele sînt cele care corespund cel mai bine genului de filme pe care le fac eu. Feminitatea lor nu-ți sare în ochi, o descoperi — și încă cum! — încet-încet. Și asta este foarte interesant și devine un element de suspans".

Pentru că acest englez naturalizat american și-a păstrat în materie de erotism, ca, dealtfel, și în atîtea alte domenii, o concepție europeană.

REMEDIUL UNEI ANGOASE ?

Aceste preferințe par să ducă direct la definiția hitchcock-iană a crimei perfecte. „Crima perfectă, spunea el, nu este atunci cînd autorul nu este niciodată descoperit, ci cînd crima însăși nu este descoperită". Ceea ce este sigur, revenind, este că în ce-l privește, nu în genul Brigitte Bardot trebuie căutată femeia. Referindu-se la vedeta anilor în care și gloria sa se afla la apogeu, Hitchcock spunea: „Este ca o friptură de curcan în noaptea de revelion: apetisantă, aurie, cu rotun-

În 1954, se întîlnește cu eroina sa preferată, Grace Kelly, la sosirea pe Coasta de Azur. Veniseră să turneze ultimul lor film împreună, după care Grace îl va întîlni pe prințul Rainier și va deveni prințesa de Monaco

jimi cum trebuie". Ceea ce, totuşi, rămîne un fel de omagiu, odată ce este rostit de un gurmand atît de expert...

Hitchcock şi bucătăria, Hitchcock gurmandul. Şi dacă aceasta, faima sa de mîncău, nu a fost decît remediul unei angoase? Chiar aici, asupra acestui subiect, pudoarea îl făcea să se exprime uşurel, în doi peri, glumind.

Îi plăcea totul. Mesele pe care le dădea — întotdeauna pregătite de soţia sa, Alma, — erau dintre cele mai rafinate. Dar acest lucru nu împiedica gagurile. A organizat un dineu într-un cimitir şi a servit masa pe o imensă piatră tombală, pe care erau gravate numele fiecărui invitat. Ideea, cum se poate bănui, a fost gustată în moduri total diferite... Dar nu-i păsa. Complimentele, ca şi criticile, îl lăsau de piatră. Cel puţin, pe faţă. Pentru că i se întîmpla să dea şi replica. Un spectator i-a scris: „Fiica mea a văzut filmul francez „Diabolicii", unde un bărbat este asasinat în baie. De atunci, nu mai poate face baie. Acum, a văzut producţia dumneavoastră „Psihoză", această oroare, în care o femeie este înjunghiată sub duş. Şi nu mai poate suferi duşul". Răspunsul lui Hitchcock, printr-o telegramă: „Spuneţi-i fiicei dumneavoastră să încerce spălatul uscat"...

Acesta era umorul hitchcock-ian, mai mult britanic decît american. Dar ceea ce nu recunoştea aproape deloc era faptul că era un prizonier al Americii. Prizonier al sistemului, al maşinii hollywood-iene. Condamnat să facă şi să refacă „Hitchcock"-uri, să răspundă cererii. Chiar dacă banii, pe care îi cîştiga cu ghiotura, nu mai puteau să-i aducă nimic în plus. „N-aş putea face niciodată o comedie muzicală, spunea el. Publicul s-ar gîndi tot timpul că prima balerină va fi asasinată pe scenă". Sau: „Dacă aş face o „cenuşăreasă", spectatorii ar aştepta ca în trăsură să fie găsit un cadavru". Dar se consola, declarînd: „geniul este atunci cînd ajungi să te plagiezi pe tine însuţi...".

Traducere şi adaptare
Teodora Oprea

Hitchcok dă indicaţii de regie actriţei Eva Marie Saint

Fiecare om îşi caută fericirea

În cabinetul de consultaţii al medicului de circă. Intră un bărbat vîrstnic, însoţit de o femeie mai tînără.

EL : Imi daţi voie, sînt Nae Popescu. Dumneaei, domnişoara Geta Jurubiţă... Ştiţi, noi ne cunoaştem de trei luni...

EA : (cu ton înţepat) Care trei luni, Năică ? A început să te lase memoria ţinerii de minte ? Sînt patru luni şi mai bine de cînd ne cunoaştem.

EL : Ai dreptate, Getuţă scumpă... Greşisem cu o lună în minus... (medicului) Ştiţi, dumneaei în materie de date cronologice, e foarte pedantă, foarte tipicară. E o calitate, nu-i aşa ?

EA : (fulgerîndu-l din priviri) Auzi : pedantă, tipicară. O maniacă vrei să zici ! Frumos vorbeşti... Să-şi facă tovarăşul cine ştie ce părere proastă despre mine... (îşi scoate batista, gata să plîngă, Miorlăit) Lasă că vă ştiu eu pe voi, bărbaţii... Toţi sînteţi la fel...

EL : Getuţo scumpă, fii cuminte. E ruşine să plîngi... (către medic) Ce să vă spun, are o sensibilitate de mimoză... E o calitate pe care n-o găseşti la orice femeie. Nu-i aşa ?

MEDICUL : Din fericire, n-o găseşti. Dar aş dori să-mi spuneţi ce vă aduce la mine ? E multă lume care aşteaptă la consultaţie.

EA : Lăsaţi-i să aştepte, că şi noi ne-am „făcut veacul".

MEDICUL : Vă rog fiţi mai concreţi, ce naiba, aşteaptă oamenii ! Spuneţi ce aveţi de spus...

EL : Un moment, vă spun imediat. Să continui. Nu e vorbă, şi eu mă port cu dinsa ca un adevărat cavaler. Sînt drăguţ, atent.

EA : Tu, atent ? Ei bine, asta-mi place. Cam ce dovezi de atenţie mi-ai oferit mătăluţă de cînd ne cunoaştem, hai ? Spune măcar să audă şi tovarăşul...

EL : Iaca, nu mai departe, adineauri, venind încoace, ţi-am oferit o prăjitură.

EA : O savarină de cîţiva lei... Mulţumesc... Cea mai ieftină... Jinduiam şi eu la un „diplomat" !

EL : Nu mi-ai spus tu, Getuţo scumpă, că adori savarina ?

EA : Am spus-o şi eu din delicateţă... Tu, atîta ai aşteptat... Şi alte atenţii, mă rog ?

MEDICUL : !?! (jenat, încearcă să intervină, face semne către amîndoi. Nu poate intra în dialog).

EL : Te-am dus la cinema, la teatru, la revistă, de vreo şase ori...

EA : Pardon : de trei ori. Acu mai mă scoţi şi mincinoasă. Lasă că discutăm noi, acasă, între patru ochi...

EL : (medicului) O auziţi ? Să ştiţi că dacă promite, se ţine de cuvînt. E foarte parolistă. E o calitate, nu-i aşa ?

MEDICUL : (enervat, scos din fire) Terminaţi odată. Aşteaptă atîta omenire pe sală. Spuneţi-mi de ce aţi venit la mine !

EA : (autoritară, întorcîndu-i spatele) Spune-i omului de ce ai venit mormolocule !

EL : (încurcat) Apăi... să vedeţi. În viaţă fiecare om îşi caută fericirea (El zîmbind fericit, ea cu spatele la el, îmbufnată). Eu mi-am găsit-o : dumneaei... E pentru mine fiinţa ideală la care am visat o viaţă întreagă. Avem afinităţi sufleteşti, ne potrivim, ne înţelegem. Sîntem logodiţi, încît, v-am ruga frumos pentru un certificat prenupţial în vederea căsătoriei...

Constantin Colonaş

O RELAŢIE : OM-COSMOS

ASTENIA DE PRIMĂVARĂ

Se ştie că, la schimbarea climei, organismul este solicitat pentru un efort de adaptare care toamna este mai uşor de realizat, dar primăvara, după „iarna cea rea", provoacă dacă nu un procentaj important de îmbolnăviri, în orice caz, un număr crescut de „debilitări", între care şi astenia de primăvară, boală neconsemnată sub acest nume în tratate, dar uşor de recunoscut dintr-o privire, pe stradă.

Astenia de primăvară reprezintă o afecţiune a întregului organism şi acesta este de altfel motivul pentru care specialiştii îi neagă existenţa, încercînd s-o reducă, simplificator, la o hipovitaminoză, la o stare postvirozăă respiratorie sau la vreo convalescenţă prelungită după o altă boală.

Cine acceptă unitatea om-cosmos, va fi de acord că, în mod normal „renaşterea naturii" este un proces în măsură să scurteze convalescenţele, dacă n-ar exista astenia de primăvară.

Desigur că în tratamentul asteniei de primăvară nu pot lipsi vitaminele, după cum efecte excelente are şi o alimentaţie raţională, bazată pe cruditâţi (salate, fructe) şi verdeţuri gătite fără consum mare de combustibil (urzici şi spanac opărit, cu ochiuri în unt etc.).

Produsele apicole sînt de mare ajutor în rezolvarea grabnică a asteniilor de primăvară : mierea, păstura, lăptişorul de matcă, polenul fac bine tuturor, iar Apilarniul se recomandă în primul rînd bărbaţilor maturi care, firesc, ar trebui să fie cei mai expuşi la astenia de primăvară, întrucît pentru femeile autentice funcţionează ca un panaceu universal dragostea lor maternă. Obişnuiesc să recomand multor mame bolnave îmbunătăţirea calitativă şi cantitativă a dragostei pentru copiii lor. Trebuie consemnat şi faptul că dragostea maternă îi întăreşte pe toţi oamenii şi că, de multe ori, un bărbat bolnav este orfan de mamă sau insuficient sau inadecvat iubit de aceasta.

Acupunctura i-a scutit pe chinezi să cunoască vreodată astenia de primăvară. Punctele de electie pentru prevenirea şi tratarea acestei stări sînt : Stomac$_{36}$ (Zusanli) — situat la 3 degete sub virful rotulei, între oasele gambei (punctul e stimulat pentru creşterea vigoarei şi rezistenţei în activitate şi în unele triburi de piei roşii, care îl tatuează), Vas Guvernor$_{13}$ (Shangwan) — este punctul de întîlnire al meridianelor Yang situat sub apofiza spinoasă a vertebrei întîia toracale, Vas Concepţie$_6$ (Jizhong) — aflat la 1,5 degete sub ombilic (spre deosebire de celelalte două puncte a căror tonifiere poate preveni astenia de primăvară ; la acest punct se apelează mai ales pentru o astfel de suferinţă deja instalată. În funcţie de amploarea şi particularităţile simptomatologiei se mai pot alege şi alte puncte.

Homeopatia ajută mult la vindecarea unei astenii de primăvară. Tratamentul trebuie să ţină seama de toate particularităţile bolnavului. Se alege frecvent o diluţie dintr-unul din următorii acizi : acid picric, acid fosforic, acid muriatic sau acid acetic, sau dintr-un element: arsenic, fier, seleniu, staniu, zinc, siliciu, mangan, dintr-o sare : arseniat de chinină, fosfat de potasiu, iodură de sulf ; sau dintr-o plantă. Este vorba, desigur, fie de a asigura un aport dintr-un oligoelement, folosind diluţii foarte joase (homeopatie de graniţă), fie de a rezolva suferinţa printr-un similium (în acest caz, există anumite predispoziţii la astenia de primăvară, predispoziţii care ne permit să ne gîndim mai degrabă la un grup relativ restrîns de remedii).

Dr. Mihai Neagu Basarab

ISTORIE, TURISM, SĂNĂTATE

- Educația în turism — condiție a civilizației
- Aglomerări umane existau și în antichitate

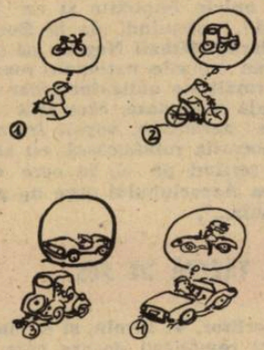

- Omul a luptat dintotdeauna contra epidemiilor
- Roma antică pune bazele unei profilaxii epidemice

Nero asistind la necropsia Agripinei. (După G. Wolf — Heidegger, A. M. Cetto: „Anatomia prezentată în opere de artă")

Desigur, dezvoltarea transporturilor, îndeosebi a aviației, facilitează răspîndirea bolilor infecțioase. Epidemiile de gripă se răspîndesc astăzi cu mare repeziciune și cuprind întreg globul în numai cîteva săptămîni. Am putea însă asista la reapariția, în Europa de pildă, a unor epidemii de ciumă, de febră tifoidă, de tifos exantematic sau holeră ? Cu toate că deplasarea unui mare număr de oameni aduce din cînd în cînd cazuri sporadice, contaminate în zonele endemice de pe glob, apariția unor epidemii este practic exclusă în condițiile standardului de igienă european. Acestui standard ridicat de igienă, cu rețele moderne de apă și canalizare îi corespunde și un nivel educațional relativ ridicat al indivizilor care nu tolerează, de pildă, aruncarea la întîmplare a gunoaielor. Sînt țări în Europa în care este sancționată pînă și aruncarea pe șosea, în afara localităților, a mucurilor stinse de țigară. Sau respectul și dragostea pentru natură nu îngăduie aruncarea cutiilor goale de conserve în vecinătatea unui lac de munte, turistul avînd obligația să transporte jos, în rucsac, toate aceste ambalaje goale.

O epidemie de holeră nu poate izbucni într-o țară cu standard de igienă ridicat. În trecut însă, ca să revenim la istorie, astfel de epidemii hotărau uneori soarta imperiilor, iar rolul medicilor în istorie, privit sub această prismă, nu a fost estimat îndeajuns.

Forța imperiului roman nu era numai militară, administrativă, legislativă, ci deopotrivă medicală.

La apogeul său, Roma antică adăpostea în jur de 1 000 000 locuitori, cifră enormă pentru acea epocă. Cum putea supraviețui ca aglomerare umană, Roma, în condițiile în care zilnic soseau din toate colțurile imensului imperiu feluriți oameni, aducători, unii, de germeni ai diferitelor boli epidemice ?

Vom da cîteva exemple în sprijinul ideii că acest imperiu s-a impus și prin superioritatea concepției și organizării medicale, iar aceasta nu a fost elementul cel mai puțin important. Istoria a consemnat puține date privind împuținarea și slăbirea armatelor care s-au opus expansiunii imperiului roman, dar au rămas destule indicii privind organizarea medico-sanitară superioară a imperiului, iar catastrofa de partea cealaltă se poate lesne presupune. Astfel, cu șase secole înaintea erei noastre, în Roma se construiește cloaca maxima, sistemul de canalizare care drena spre Tibru reziduurile lichefiate ale orașului. Primul apeduct, asigurînd o apă de calitate ireproșabilă, a fost construit în anul 312 î.e.n., urmat de alte 13, pe măsura dezvoltării orașului. Semețele lor ruine, de o arhitectonică grandioasă, stau încă în picioare. Grija locuitorilor pentru curățenia trupească este ilustrată, între altele, de numeroase terme, sistemul de băi romane pe care-l regăsim în întreg imperiul, inclusiv pe teritoriul țării noastre.

Nu dorim să insistăm asupra valorii școlii medicale romane, dealtfel o continuare a tradiției medicale grecești, ci doar asupra cîtorva aspecte lămuritoare pentru tema noastră. Un astfel de aspect îl reprezintă medicina militară a timpului, care avea drept sarcină menținerea armatei imperiale în cea mai bună formă posibilă, ca și recuperarea răniților. O deosebită atenție se acorda aprovizionării cu apă, băilor și latrinelor. Toate garnizoanele răspîndite pe vastul teritoriu al imperiului aveau și spitale militare. Arhitectonic, aceste spitale se remarcă printr-o amploare optimă, asigurînd lumină și aerisire. Construcția înconjura o curte interioară, ocrotită, destinată promenadei convalescenților. Camerele pentru pacienți aveau cîte trei paturi și erau destul de spațioase : 3,5/4,5 m și 5 m înălțime spre a avea suficient aer.

Sălile de operație erau înalte și luminoase grație orientării spre sud. Medicii dispuneau de o sală specială pentru discuții. Pe lîngă rețeaua de spitale militare existau spitale civile, spitale pentru sclavi, iar la Roma, un spital pentru gladiatori și atleți, cu medici specialiști în aceste domenii.

Medicii erau formați în institute medicale, bine organizate încă sub domnia primilor împărați. Totuși, Roma a rămas tributară marilor școli medicale de mai veche tradiție, ca cea din Alexandria, din Smirna sau din unele insule grecești. Asistența medicală a cetățenilor de rînd era asigurată gratuit de archiatri populares, vulnerarius era cel care se ocupa de gladiatori și medicus comenselis, de sclavi. Un grup special de medici se preocupa exclusiv de rețeaua de canalizare, apă, latrine, calitatea și circulația elementelor, înhumarea sau arderea cadavrelor.

Medicii constituiau o tagmă cu mare influență și putere politică. Numeroase sculpturi, îndeosebi basoreliefuri, mărturisesc respectul de care se bucurau medicii timpului. Interesant, în aceste reprezentări figurau îndeosebi oftalmologii. O poziție deosebită aveau însă medicii militari. Ei aveau rangul de ofițeri și purtau titlul de principali. Acești medici nu erau subordonați decît comandantului garnizoanei, fiecare legiune avînd propriul său serviciu medical.

În marină, fiecare triremă avea un medic (duplicarius), acesta primind soldă dublă.

Dacă un medic în campanie pierdea bunurile sale rămase (locuința etc.) acestea îi erau restituite sau compensate de către stat (jus restitutionis). Unul din cei mai celebri medici militari ai tuturor timpurilor a fost Ducoride, autorul celor 5 mari volume „MATERIA MEDICA". El a trăit în timpul lui Nero, a cărui amintire dăinuie mai ales datorită excentricităților și capriciilor sale. Relațiile lui Nero cu medicii timpului sînt ilustrate și de faptul că la moartea mamei sale, frumoasa Agripina, a poruncit și a asistat la examenul necroscopic al abdomenului spre a vedea el însuși locul unde a stat înainte de a fi fost născut.

În reprezentarea lui Cetto îl vedem privind atent detaliile anatomice expuse prin deschiderea abdomenului, în timp ce un personaj îi întinde o cupă cu vin.

Standardul ridicat de igienă și remarcabila organizare a rețelei medico-sanitare a asigurat starea de sănătate a populației și armatei, în opoziție cu marile pierderi umane provocate îndeosebi de boli infecțioase care slăbeau puterea popoarelor numite de romani barbare.

Încrederea în medici s-a depreciat brusc, în chiar culmea gloriei sale, pe vremea lui Golen, cel mai ilustru șef de școală medicală romană, medic al lui Marc Aureliu și al lui Lucius Verus. Această prăbușire este legată de ciuma izbucnită în jurul anului 166, epidemie care a durat 15 ani făcînd zeci de mii de victime zilnic. Ulterior au izbucnit epidemii de variolă. Ocuparea Romei de vizigoți (411) apoi de ostrogoți (546) a însemnat și demolarea apeductelor și multor altor edificii utilitar-sanitare. Lichidarea igienei publice, mîndria de odinioară a Romei, nu întîrzie să-și arate roadele nefaste : epidemiile izbucnesc și se țin lanț, distrugînd populația. Roma încetează, pentru un timp, a fi un oraș viu, trecînd în legendă.

Dr. Corneliu Zeana

ROMÂNII DEASUPRA EUROPEI

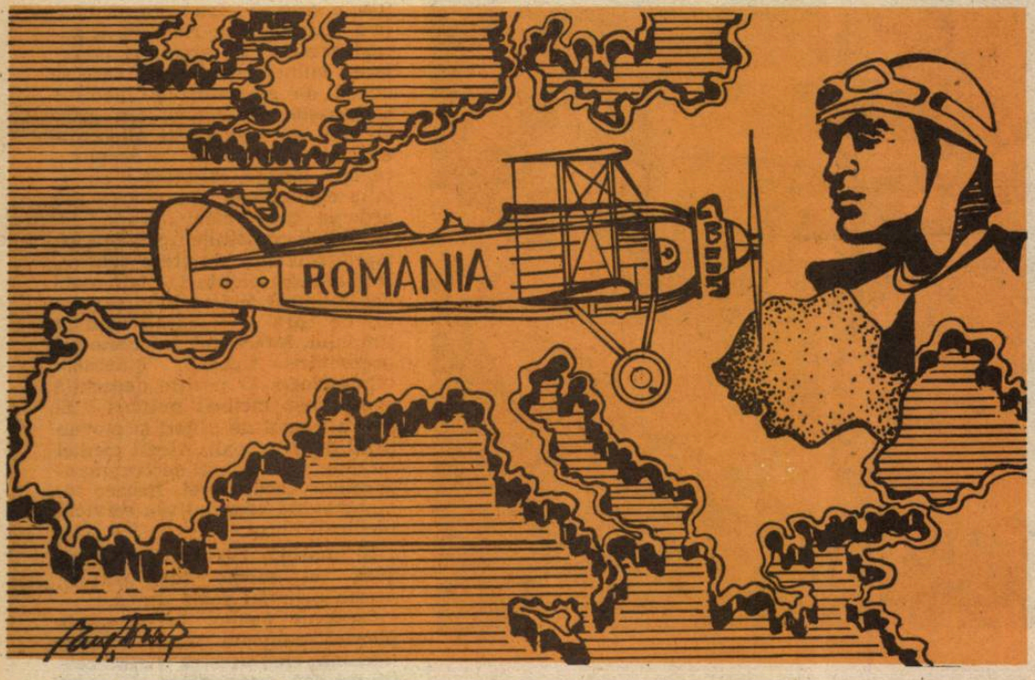

UN RAID DE 12 000 KILOMETRI, ÎN 80 DE ORE DE ZBOR

Despre pionieratul românesc în istoria aviației mondiale s-a vorbit mult și s-a scris și mai mult, dar s-a insistat mai cu deosebire asupra laturii tehnice, inginerești, a acestor priorități (Aurel Vlaicu, Traian Vuia, H. Coandă, George Fernic și atîția alții) și, poate mi se pare doar, mai puțin asupra performanțelor sportive, ce țin nu numai de mașină, ci mai întîi de oameni. Dintre atîtea recorduri ale noastre am ales acum raidul capitalelor europene făcut de un echipaj românesc, avînd ca pilot pe căpitanul aviator Burduloiu, pe locotenentul Gh. Iacobescu, pilot și observator, însoțiți de ziaristul Mihail Negru, un entuziast al zborului și inițiatorul de suflet al acestui ocol al Europei în 80 de ore, „primul de acest fel" ca durată și distanță la vremea aceea, în 1928.

AVION ÎMPRUMUTAT PE CUVÎNT DE ONOARE

Am spus că Mihail Negru s-a zbătut cel mai mult pentru ca acest raid să devină din vis faptă și de aceea era îndreptățit să scrie în cartea care povestește îndrăznețul zbor „Raidul continental al avionului «România»", că „adevărul adevărat, arătat fără poză și fără emfază, este acela că raidul care face obiectul acestei lucrări — raid făcut cu un avion închiriat de mine și fără nici o centimă de la stat — constituie, pînă în momentul de față, — și e de văzut pînă cînd — cea mai importantă realizare a aviației române, de cînd există ea", iar „povestea dificultăților întîmpinate de mine... este lungă și dureroasă, plină cîteodată de umilințe și de refuzuri date pe un ton care pe altul l-ar fi vindecat de dragostea de aviație." Chiar așa, mai înainte de-a fi o aventură aeriană, raidul a fost o aventură financiară ; pe cînd Mihai Negru primea la București răspunsul casei Junkers, solicitată să-i închirieze un aparat, „avionul F. pentru zborul deasupra Europei poartă n-rul de fabrică 800, cu motor L 5 n-rul 658 stop, trimiteți telegrafic autorizația de intrare în România, stop, mașina gata de luat în primire la 15 septembrie", el avea, ca rezultat al repetatelor sale cereri de sprijin adresate oficialităților de atunci, „zero lei, zero bani" și nici un fel de avere personală. Mihai Negru se angajase însă să închirieze avionul, istorisește el, și anume urmînd ca : „1. Să suport cheltuielile de asigurare a avionului în timpul voiajului ; 2. Să suport cheltuielile de amortizare a celulei și a motorului ; 3. Să plătesc leafa și indemnizația mecanicului destinat de casă să însoțească echipajul și să îngrijească avionul ; 4. Să iau avionul pentru minimum 80 de ore de zbor într-o lună. Totul ar reveni la costul de 1.65 mărci germane (aur) pentru minutul de zbor, dînd o sumă generală de 320 000 lei...", dar „nimeni de nicăieri, n-a voit să-mi dea nimic", se plînge ziaristul mai încolo. Banii i-a obținut în cele din urmă, cu sprijinul „Aeroclubului Albastru" și al prietenului său Themistocle Alexandrescu, președintele acestuia, care l-a dus la bancherul Aristide Blanc iar acela, surprinzător de binevoitor, le-a dat și din partea sa — se purta filantropia interesată ! — ceva parale.

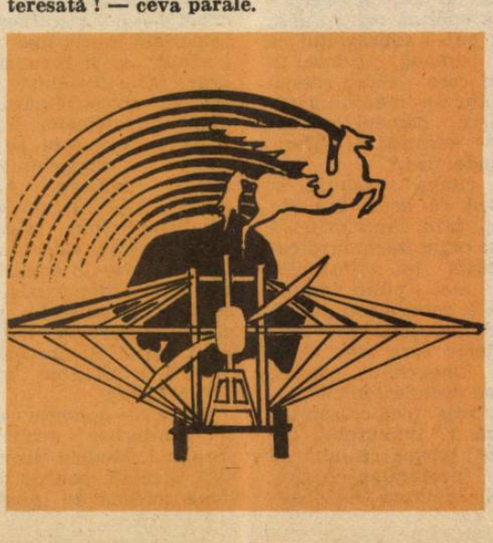

UN BOTEZ ROMÂNESC CU BERE BAVAREZĂ

„— Pentru rest, a spus d-sa, facem o afacere. Vi-i dau fără dobîndă !...".

Echipajul, adică Traian Burduloiu, celebrul pilot român, și nu mai puțin cunoscutul navigator și pilot, Gheorghe Iacobescu și Mihail Negru aproape că au fugit din țară după avionul lor, „ca să nu se mai ivească, doamne ferește, vreo nouă încurcătură"... „trei inși îmbrăcați în veston — fără nasturi de metal și nici trese, cu botfori în picioare și cu cîte o beretă bască pe cap, însoțiți de trei geamantane și un nesfîrșit număr de hărți făcute sul, plus două lădițe în care erau o busolă, un giroclinometru și alte aparate de zbor pentru avion", după care lumea din Gara de Nord se uita „ca la niște geambași". Ajunși la Fürth, în Bavaria, scrie Mihail Negru, „am găsit aparatul pe care-l aveam în cap de atîta timp" și „românește am ținut să-l botez «România», bînd la botez, noi cei trei, cîte o sticlă de bere...".

Au trăit aici, la Fürth, treisprezece zile, „în niște friguroase barăci de scînduri, drept mobilier avînd patul cu un cuier, o masă cu două scaune de nuiele împletite și un lavoar fără oglindă", așteptînd, de la București, povestește iarăși Mihail Negru, „să mă autorizeze să-i pun culorile naționale române" avionului, formalitate obligatorie dar pe care echipajul deja o eludase, căci iată „avionul nostru pe aerodrom, vopsit frumos alb-argintiu, cu cocarda românească, cu ampenajul tricolor, scriind pe el, în cerc albastru — culoarea Aeroclubului care ne patronează — România...".

EUROPA VĂZUTĂ DE SUS

Alt gazetar și scriitor, V. Firoiu, și el mare iubitor al aviației românești despre care a scris cu căldură și competență, rezumă astfel itinerarul acestui raid : „în care avionul pilotat de român (Traian Burduloiu) avea să poarte mesajul prezenței patriei noastre pe cerul Europei, ca o mărturie că aviația românească se afirma în lumea zborurilor internaționale, ca o curtoazie pentru gazdele cărora le aducea astfel salutul de pace al Românici".

„Raidul a pornit de la Dessau, din Germania, ...și a urmat ruta Copenhaga — Stockholm — Oslo — Helsinki — Tallin — Riga — Varșovia — București — Belgrad — Viena — Praga — Strassbourg — Paris — Madrid — Pisa — Roma — Durazzo (fără a putea ateriza aici din motive tehnice, avionul continuîndu-și astfel zborul pe ruta angajată, după ce trecuse prin spațiul aerian al Albaniei) — Atena — Constantinopol (denumirea de atunci a Istanbulului) — București".

Vom spicui mai departe cîte ceva din cartea acestui memorabil zbor, mărturii despre oameni și locuri, despre vreme și vremuri. Mai la-nceput să aflăm cum e pe sus, pe-acolo pe unde-au umblat, vorba vine, cei trei români : la plecare.

„...Namile de nouri mohorîți și răzleți plutesc în înălțimi, ieșindu-ne în cale, destrămîndu-se lent, spre a se încăleca și a se reface, în vreme ce jos, sub noi, printre pădurile verzi, acolo unde soarele-și croiește drum prin spărturile de nouri, casele parcă surid, grupuri-grupuri, grămădite și mici ca niște jucării" și iarăși „fugim așa multă vreme, peste cîmpia rasă, care lunecă parcă pe sub noi, peste care adunări de case acoperite de ceață ca un fum" și-s nenumărate pasajele de acest fel, „pentru că", se vaită Mihail Negru, „există pînă și monotonia cerului și a pămîntului, privite dintr-un avion în plin zbor !". O fi, nu zic nu, dar înseamnă totuși ceva să vezi în Scandinavia, precum scrie Mihail Negru, cum „în noua și vremelnica lumină... fiordurile, unele lătărețe și plate, ca adevărate carapace de broaște țestoase, altele lunguiețe ca niște corpuri de crocodili sau de alte animale apocaliptice, curioase pachiderme împietrite, repezindu-se în apa care le scobește pe dedesubt și le fărîmițează marginile, dîndu-le conturul

cel mai surprinzător cu putință", pentru ca, numai după puține ore, să admiți că „celebra catedrală Notre-Dame e o miniatură, iar turnul Eiffel, apărut în siluetă, e o delicată jucărie abia zărită", să poți spune că, văzută din înalturi, Marea Egee, „presărată cu colțuri stîncoase negre — rămășițe sfărîmate ale insulelor de odinioară — mă face să mă gîndesc la un loc în care s-au aruncat bolovani", în „această profusiune de lumină neturburată...".

Astfel, zburînd, deasupra Mării Marmara mai înainte de a ajunge la Constantinopole, „cu minaretele lui subțiri ca niște luminări" și admirînd-o „văzută de la 1 800 m, înălțime, cu luciul ei acum de un albastru verzui ca de safir și tremurînd în infinitele încrețituri ale apei umflate de un vînt slab", Mihail Negru face, chiar cu mîndrie, cîteva considerații valabile asupra acestei insolite viziuni asupra lumii pe care o are zburătorul :

Nici „nemuritorul Pierre Loti și nici urmașul său întru glorie și iubirea mării, Claude Farrère, n-au văzut-o niciodată așa cum o văd eu acum... Cunoscînd-o și altfel, nu zic că ar fi iubit-o mai mult, dar ar fi înțeles-o și dintr-un punct de vedere nou, sub un aspect care n-a fost permis nici unei generații înaintea noastră. Minunat și neasemănat instrument de civilizație, avionul are, incontestabil, și poezia lui, sintetică și de natură exclusiv eroică. Eroică, fiindcă înălțimile nu sînt accesibile decît celor care nu se tem la gîndul că ar putea fi înghițiți de ele, sintetică, fiindcă avionul — care m-a făcut să dorm ieri noapte la Roma, aseară la Atena și mă va lăsa azi la amiazi la Constantinopol prezintă viața și caracterele ei într-un raccourci care izbește puternic...".

...TOT MAI BINE-N ȚARA TA!

Cei trei aviatori, conduși de Traian Burduloiu, în lungul și grăbitul lor raid, au aterizat de două ori la București, venind din direcții diferite, dar de fiecare dată în condiții de zbor deosebit de vitrege. Întîia oară dinspre Carpații care li se par „ca valurile monstruoase ale unui unui ocean umflat din funduri, așa se arată liniile ondulate ale spinărilor carpatine păduroase, așa apărînd gălbui-roșietice prin lumina soarelui care răzbește din ceața albăstrie", iar „vîntul e foarte tare pe aici, izbindu-se și încrucișîndu-se în vecinătatea masivurilor", a doua oară dinspre Dunăre, pe care-o trec într-un zbor de un rar dramatism :

„...Nu scăpăm de ploaie și de grindină... Norii plumburii și grei s-au adunat sub noi și împrejurul nostru ca adevărate turme posomorite, împiedicînd complet vizibilitatea sau măcar zărirea în treacăt a unui reper al solului... De unde vine și cum se păstrează, aici, sus, atîta dușmană și neagră tristețe și acest frig dezolant, care umple cerul de întuneric, sădind teama...

Sînt peste tot, în drumul nostru, nouri cum n-am mai întîlnit niciodată pînă azi, fără formă și fără culoare definită, fără nici o linie care să le dea conturul sau adîncimea... E o mare de lapte amestecată cu cenușă, prin care ne bălăcim cu avionul care, înecîndu-se parcă, își înalță și-și pleacă minios capul, cu un muget de necaz și de spaimă... Atunci, în neputința de-a face altfel și alarmați și abrutizați de acest chip de a zbura, în care nu știm unde ne găsim, hotărîm să reducem altitudinea... Mai jos, ceva mai jos" și „ah, iată apărînd în botul mașinii panglica albăstrie și lucitoare, înghețată parcă, a Dunării ! E Dunărea !

Ne-am coborît la timp. E Dunărea noastră pe deasupra căreia zburăm jos de tot, foarte jos, intrînd în România...".

Traian Burduloiu, Gheorghe Iacobescu și Mihail Negru erau din nou acasă „după atîta timp de rătăcire".

Octavian Stoica

P.S. Aflu abia acum, cînd scriu aceste rînduri, de la V. Firoiu, că „un echipaj TAROM a desfășurat în optzeci de ore pe un traseu afectînd de astă dată ocolul lumii", și-mi vin în minte cei vechi care mai sînt, ca și cei care nu mai sînt, ca și cei de azi, ca și cei de mîine, aviatorii României...

Situată la poalele muntelui Hășmașul Mare, la o altitudine de 890 m, într-un cadru natural de o rară frumusețe, avînd un climat caracterizat prin ierni lungi, bogate în zăpezi și un aer puternic ozonat, Stațiunea tineretului Izvoru Mureșului este un loc ideal pentru petrecerea vacanțelor.

ACCESUL SE FACE PE :

– D.N. nr. 21 – stațiunea aflîndu-se la 43 km de Miercurea-Ciuc și 18 km de Gheorghieni.

– calea ferată la stația C.F.R. Izvoru Mureșului.

LA DISPOZIȚIA TURIȘTILOR :

– 5 vile cu 122 de locuri ;
– 25 camere cu 2 paturi și grupuri sanitare proprii ;
– 12 camere cu 2 paturi și grupuri sociale comune ;
– 12 camere cu 4 paturi și grupuri sociale comune.
– un restaurant cu autoservire cu 400 de locuri;
– un café-bar cu 140 de locuri.

biroul de turism pentru tineret

STAȚIUNEA DISPUNE DE :

– club ;
– librărie ;
– o sală pentru spectacole, întîlniri, proiecții de filme și diapozitive, cu o capacitate de 200 locuri ;
– discotecă ;
– centru de închiriere a materialelor sportive ;
– pîrtie de schi, prevăzută cu mijloace de tracțiune pe cablu ;
– terenuri de fotbal, tenis de cîmp, baschet, volei, handbal etc.;
– patinoar natural.

EXCURSII :

Vîrful Piatra Singuratică (cel mai cunoscut din masivul Hășmașul Mare); Peștera Sugău, Izvorul rîului Mureș (1538 m), Miercurea-Ciuc (cetatea Miko – sediul muzeului cu secții de arheologie, istorie, și etnografie) ; Tușnad ; Lacul Ciucaș și Lacul Sfînta Ana (unicul lac de origine vulcanică din România) ; Lacul Roșu (lac de baraj natural) ; Cheile Bicazului ; Barajul și lacul de acumulare de pe rîul Bistrița (cel mai întins lac artificial din Europa); Brașov (Șcheii Brașovului, poarta Ecaterina, Biserica Neagră, Muzeul județean), Poiana Brașov ; Piatra Neamț (rezervația Cozla, ruinele cetății dacice de la Bîtca Doamnei, Muzeul Calistrat Hogaș, monumentele de artă Agapia și Vărătec ; Borsec (peștera de gheață, izvoarele de ape minerale – peste 30) ; Stațiunea balneoclimaterică Sovata (lacul heliotermal Ursu, unic în Europa).

DINTR-O LISTĂ A RECORDURILOR CORPULUI OMENESC

- Cel mai lung mușchi : Mușchiul croitor, situat în regiunea coapsei.
- Cel mai mic mușchi : Mușchiul scăriței aflat în urechea medie.
- Cel mai lung os : Osul femur, alcătuind scheletul coapsei.
- Cele mai mici oase : Ciocanul, nicovala, scărița din urechea medie.
- Cea mai lungă coastă : Coasta a VII-a.
- Cea mai scurtă coastă : Coasta I-a.
- Cea mai lată coastă : Coasta a X-a.
- Cea mai mare celulă : Ovulul (200 microni)
- Cea mai mică celulă : Celula nervoasă din cerebel (3/4 microni).
- Cele mai voluminoase celule neuronale : Celulele Betz din scoarța cerebrală.
- Cel mai voluminos și mai lung nerv periferic : Nervul sciatic (din plexul sacrat).
- Osul cu cea mai mare rezistență la presiune : Osul tibia (alcătuind, împreună cu peroneul, scheletul gambei) rezistă la o presiune de 1 500 kilograme forță, exercitată în axul osului.
- Cel mai puternic mușchi masticator : Mușchiul temporal (80 kilograme forță).
- Cel mai izolat os : Osul hioid situat în regiunea anterioară a gîtului.
- Cel mai voluminos organ : Ficatul, 1 400—1 500 gr. cu vasele golite și 2 000 gr cu vasele pline.
- Cel mai lung organ : Intestinul subțire — aproximativ 5 metri.
- Cea mai mică glandă cu secreție internă : Epifiza, aflată în cutia craiană — 0,2 grame. Îi urmează hipofiza, 0,5 grame situată tot în interiorul cutiei craniene.
- Cel mai mare os cuprins de un tendon muscular : Rotula, aflată la articulația genunchiului.
- Nervul cranian cu cel mai lung traiect : Nervii vagi, perechea a zecea de nervi cranieni. Își au originea în cutia craniană și se termină în abdomen.
- Cea mai mare glandă salivară : Parotida, aproximativ 30—50 grame.
- Cea mai mică glandă salivară : Glanda sublinguală, în jurul unui gram.
- Cel dintîi dinte care apare la copil : Dintele incisiv lateral inferior de lapte. Apare la 6 luni.
- Cel mai mic dinte al omului : Incisivul central inferior.
- Cel din urmă dinte care apare la om : Măseaua (molarul) de minte. Apare în jurul vîrstei de 18 ani.
- Cel dintîi sinus care apare la om : Sinusul maxilar, aflat în grosimea osului maxilar superior, prezent încă de la naștere.

C. Florin

TRANDAFIRUL ANA ASLAN

Un horticultor italian, unul dintre foștii pacienți ai Institutului de geriatrie și gerontologie, a realizat, după o îndelungată și perseverentă muncă de selecție, un trandafir de o deosebită frumusețe căruia i-a dat numele unui savant român : academician Ana Aslan. Așadar, noul soi de trandafir se numește „Ana Aslan" și reprezintă un gest simbolic dedicat celei ce și-a închinat munca sa tinereții și luptei impotriva bătrîneții.

Numeroase ziare din străinătate remarcă influența deosebită pe care o au Gerovitalul H3 și Aslavitalul în tratamentul geriatric, contribuțiile deosebite aduse de „metoda Aslan" în strategia prevenirii și combaterii îmbătrînirii biologice. Spicuim cîteva fraze : „Neliniștea pe care majoritatea oamenilor o simt, o au, văzînd cum cu vîrsta le slăbesc forțele fizice și intelectuale, poate să dispară datorită tratamentului doctoriței române Aslan..." „La 45 de ani trebuie să previi bătrînețea pentru ca aceasta să fie încetinită și să fie însoțită de o maximă vitalitate..." „Trebuie să facem ca lumea să ajungă la bătrînețe plină de vitalitate, să regenerăm metabolismul", răspundea — în cadrul unei conferințe de presă cu ziariștii spanioli — Ana Aslan.

Activitatea acestui savant este mult prea bogată pentru a putea fi sintetizată în cîteva pagini. Ar trebui pentru acest lucru, poate, cîteva volume biografice care probabil se vor scrie cîndva. Numele și contribuțiile sale sînt evocate, printre altele, de celebrele „Who's Who in America", „Who's Who in the World", „Who's Who of the Women", „British Enciclopaedia", „International Biographical Association", figurează în numeroase cărți, dintre care amintim „H3 in the battle against old age" de Henry Marx, apărută în două ediții la New York, „H3" de Olga Franklin, care a văzut lumina tiparului la Londra, „Le rêve de la longevité" de Johannes von Buttler, „Tous les espoir de guerir" de Jean Palaiseul, ambele edifate în Franța, „L'art de vivre jeune", apărută în Belgia și multe, multe altele...

Ana Aslan elogiată de presa spaniolă

— Stimată academician Ana Aslan, reîntorcîndu-ne la trandafirul care vă poartă numele, ar fi interesant, pentru tinerii noștri cititori, să ne întoarcem, pentru cîteva minute, la începutul acestui secol ! Să aflăm unde își are rădăcinile și a înflorit copilăria dumneavoastră ?

— Brăila, orașul amintirii mele, orașul în care m-am întors deseori, orașul în care părinții mei, serdarul Mărgărit Aslan și Sofia Popovici, mi-au oferit de mică o educație orientată spre rigoare și disciplină. Din nefericire copilăria mi-a fost umbrită de stingerea ambilor părinți, în primul deceniu din secolul acesta, în care, vezi, stăm încă de vorbă ! Sînt recunoscătoare Brăilei prin bucurie și suferință. Suferința tatălui meu, precum și a oamenilor ce trudeau în portul Dunării au născut în inima mea poate de atunci dorința de umanitate, de căldură sufletească. În inima mea s-a născut poate de atunci dorința de a-i ajuta pe bătrîni. De această dorință am fost dominată, însetată toată copilăria. Adolescența mi-a fost marcată de profesori eminenți ce au slujit pe altarul de lumină al Liceului „Nicolae Bălcescu" din același oraș, școală trecută de o sută de ani, unde au învățat de-a lungul vremii personalități ale culturii și științei românești: Maria Filoti, Perpessicius, Mihail Sebastian, Mihu Dragomir, Edmond Nicolau. A fost acela un timp al cunoașterii, un prilej de romantism și muncă. De aceea, ca și acum, cu oricare prilej aduc un cald salut Brăilei, orașul natal în care am petrecut frumoșii ani ai copilăriei și ai studiului.

— După cîte știu, întîlnirea cu o serie de personalități ale științei românești v-a influențat fundamental viitoarea carieră, activitatea de cercetare și de studiu. V-aș ruga să ne creionați în cîteva cuvinte, fizionomiile sufletești ale acestora !

— Ei tinere ! Nu e puțin lucru să ai șansa să te întîlnești încă de la primii pași cu C.I. Parhon. Este poate mai puțin cunoscut că am intuit de la începutul drumului meu în cercetare că polenul are un rol energizant și fortifiant asupra organismului uman. Azi constatarea aceasta, considerată cîndva șocantă, a fost validată de cercetările unor specialiști români. Îmi amintesc chiar că discutînd cu C.I. Parhon el mi-a recomandat să includ în planul de cercetare tema referitoare la influența polenului asupra organismului. Dar eu eram prea acaparată de experiențele pe care le făceam cu procaina, căreia i-am dedicat toată viața. Amintirea aceasta mă face să regret, într-un fel, că am trecut pe lîngă o mare idee. Dar știam, încă din tinerețe, că nu poți fugi după orice idee, trebuie să te oprești asupra uneia pe care o simți, o respiri, o visezi a fi cea mai valoroasă, și pe care ai puterea să o materializezi. Altfel te risipești în proiecte fără final. Aceasta explică de ce am vrut să scot totul de la procaină. Ea activează organismul în mod benefic, iar această constatare a fost, de fapt, rezultatul unui lung lanț de cercetări. Academicianului Daniel Danielopolu, fondatorul Academiei de medicină din București, îi datorez o serie dintre primele mele succese. El m-a stimulat să continui cercetările cu procaina, întrevăzînd, în mod strălucit, perspectivele sale terapeutice. Mai mult Danielopolu a avut „o mînă bună", cum se spune, el m-a susținut să devin academician și profesor universitar. Revenind la Parhon, deși el nu a fost un geriatru propriu-zis, era un partizan al regenerării organismului. El m-a sprijinit să punem bazele primului institut de gerontologie, din lume, după cum se știe, în urmă cu mai bine de 30 de ani. O altă personalitate, neurologul Gheorghe Marinescu, a contribuit la desăvîrșirea mea ca cercetător. Descoperiri dramatice, cum îmi place să spun des-

pre ele, m-au stimulat și mai mult. La 5 aprilie 1949 s-a produs „Miracolul". Un tînăr care nu se putea mișca din pat s-a restabilit în urma unor injecții cu procaină într-un timp extrem de scurt. Al doilea eveniment și mai elocvent se referă la repigmentarea părului pe care am constatat-o, la un pacient, în urma tratamentului cu procaină. Acest lucru mi-a confirmat rolul regenerator al acesteia asupra organismului uman.

— Medicamentele sînt azi cunoscute. Gerovitalul H3 și Aslavitalul se folosesc în terapii extrem de eficace atît în țară cît și în multe clinici de pe mapamond. Somități ale vieții contemporane s-au tratat în clinicile din România. M-ar interesa, aș fi bucuros dacă mi-ați spune ce se știe mai puțin despre valoarea terapeutică a Gerovitalului H3 ?

— Gerovitalul H3 ca și Aslavitalul reprezintă o încununare a unor eforturi depuse o viață întreagă, în munca de cercetare. Am creat medicamentul inventînd, în paralel, tehnicile și metodele de tratament necesare. Am relevat rolul său profilactic și curativ extrem de important în fenomenele de îmbătrînire și în bolile ce apar la bătrînețe. Am întreprins, de-a lungul anilor, un studiu pe 20 000 de pacienți, între 45 și 60 de ani. Este prima mare cercetare de acest gen din lume, ce are ca subiect profilaxia îmbătrînirii. Noi am constatat o sporire a capacității fizice și intelectuale ca urmare a tratamentului cu Gerovital H3. Aș vrea să subliniez un lucru mai puțin cunoscut. Gerovitalul este un medicament fără efecte secundare. De aceea spunem despre el, cu justificată mîndrie, că singurul său defect este acela că nu are nici un defect. Dispune de o eficacitate deosebită în îmbunătățirea stării generale a organismului, fiind unul dintre cele mai bune remedii și în depresiunile nervoase. Contribuie la prelungirea bătrîneții active și a vieții în general. Și acest lucru îl afirm eu, Ana Aslan, care sînt propriul meu experiment-pacient, una dintre dovezile că nu greșesc în afirmațiile făcute.

— Sînteți o militantă neobosită pentru întinerirea și fortificarea organismului uman, și în aceeași măsură sînteți captivată de problemele vîrstei a treia. Ce soluții întrevedeți în perspectivă ? Mai bine spus, este pregătită gerontologia să dea răspunsuri fundamentale acestor probleme ?

— Voi începe prin a răspunde că problema îmbătrînirii nu intră numai sub incidența medicinei. Ea ridică aspecte complexe în viața socială. Spre exemplu, dacă în 1970 existau în lume peste 300 de milioane de bătrîni, peste 65 de ani, după cum se estimează, în anul 2 000 numărul lor va fi de circa 580 de milioane. Întrebarea ar fi dacă la 65 de ani ești un om bătrîn. Strîns legat de această întrebare, este, vă imaginați, deci, și faptul că știința, gerontologia în cazul de față, sînt chemate să soluționeze, să clarifice aceste probleme. Ea va contribui în mod direct și la potențarea participării vîrstnicilor la dezvoltarea societății. Din păcate ceea ce-i lipsește gerontologiei este tocmai faptul că ea nu stăpînește încă tot mecanismul îmbătrînirii. Cred că elementele lipsă vor fi descoperite, înainte de anul 2000, an în care, după cum scriam, într-un articol din revista „Le Courrier de l'UNESCO", cuvîntul de ordine va trebui să fie „Sănătate pentru toți".

— „Din păcate viața nu e nesfîrșită, dar noi am prelungit-o prin știință", spuneați, în cadrul unui simpozion, în 1982, cînd ne-am întîlnit pentru prima dată la Brăila ! Cît de mult o putem însă prelungi ?

— Vezi, este o întrebare la care nu se poate răspunde. Limitele de azi sînt unele, cele de mîine sînt cu totul altele. Știința dă răspunsuri pentru un timp limitat și cum nici o știință nu-și va epuiza vreodată toate ipotezele, ea va continua să se dezvolte în timp. Esențial mi se pare nu cît de mult putem prelungi viața, ci cît putem prelungi capacitatea vitală, creatoare a organismului uman. Astfel ca omul să-și continue viața și creația chiar la o vîrstă înaintată. Românul are o vorbă plină de înțelepciune : „Cine nu are bătrîni, să-și cumpere !"

— Îmi permiteți să vă întrerup cu un aforism scris de celebrul Constantin Brâncuși : „Cînd nu mai sîntem copii, sîntem deja morți"...

— Da, este un lucru cît se poate de expresiv. Omul, cred eu și sînt sigură că nu-s prima care a descoperit acest lucru, nu are vîrsta sa fizică, ci vîrsta sufletului său. Astfel un tînăr de 25 de ani poate fi, spiritual, mai ridat, mai îmbătrînit decît un bătrîn de 70 de ani...

— După cîte știu, cu doi ani în urmă, s-a instituit și decernat „Premiul internațional Ana Aslan", care este, după cîte cred, primul premiu internațional care poartă numele unui român... Ce reprezintă el pentru dumneavoastră ?

— Știi că eu am o vorbă ! Fiecare titlu mă îmbătrînește. Din cauza atîtor titluri și distincții, am ajuns eu, așa repede la 88 de ani. Sincer îți spun mă bucură înființarea acestui premiu internațional care se va decerna din doi în doi ani. El s-a constituit în cadrul Congresului național de medicină internă, desfășurat la Baden-Baden (R.F.G.) și va fi decernat celor mai valoroși cercetători și autori ai unor lucrări remarcabile, din domeniul geriatriei și gerontologiei. Primul laureat al acestei distincții a fost profesorul Paul Lüth, primul medic german care a confirmat, încă din 1958, lucrările prioritare ale specialiștilor români de la Institutul Național de Gerontologie și Geriatrie.

— Ce adresați tinerilor, în încheierea acestui interviu ?

— Să fie tineri, să rămînă tineri, să devină tineri, și, cînd nu se mai poate, să îmbătrînească frumos...

O rog să scrie cîteva cuvinte pentru cititorii almanahului tineretului. Se apleacă asupra hîrtiei albe, cu distincția binecunoscută. Gesturi simple îi completează mișcările din timpul scrisului. Mă privește și se gîndește... Apoi scrie...

„Pentru Almanahul tineretului.

Urez tinerilor cititori și în general tinerilor să întrebuințeze timpul cu discernămînt pentru a-și pregăti o perioadă adultă a vieții și chiar cînd vor fi vîrstnici o stare sănătoasă, o cultură aleasă, și o pricepere deosebită și chiar pasiune în obiectul idealului lor."

Ana Aslan

...îmi dă pagina, mă întreabă dacă îmi place ce-a scris, și apoi mă invită să mai vin să mai stăm de vorbă despre... o frumoasă statuetă, un premiu nou, o altă distincție care, vrînd nevrînd, glumește, o îmbătrînește și mai mult...

Marian Constantinescu

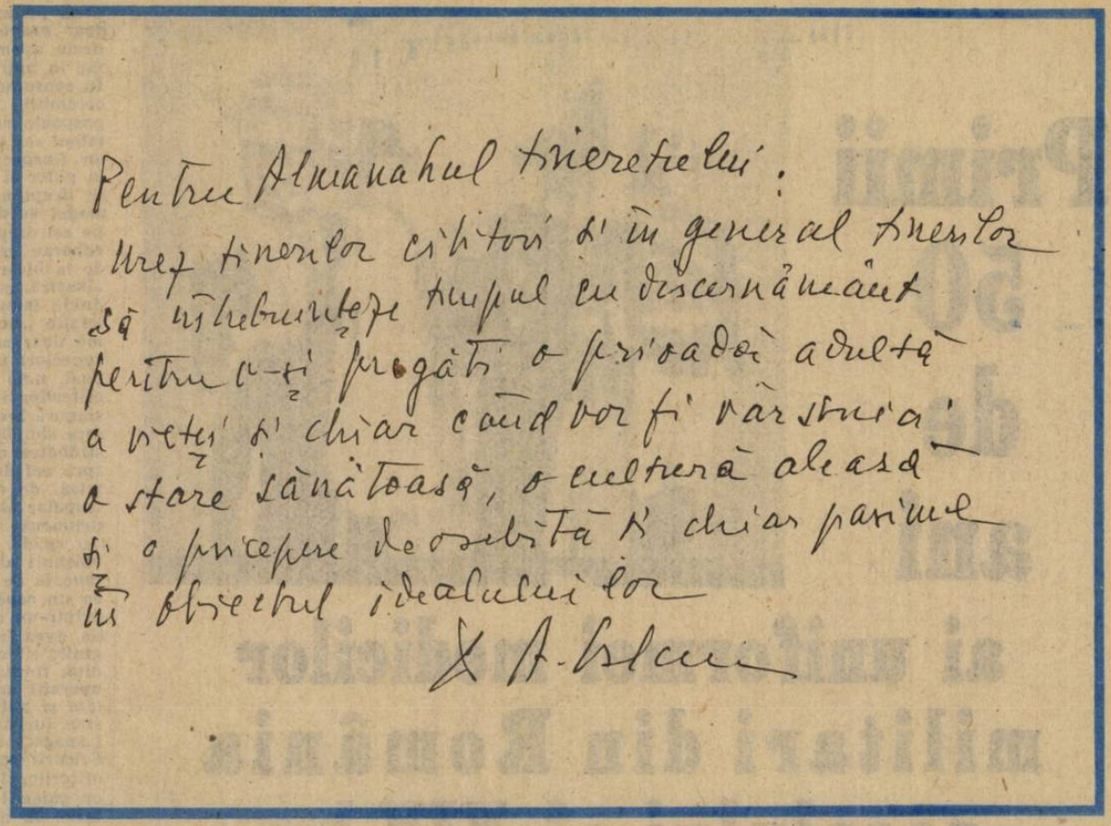

Ana Aslan în vizită în Grecia

Primii 50 de ani

ai uniformei medicilor militari din România secolului al XIX-lea

Departe de a fi apreciat la justa valoare și a i se acorda importanța cuvenită pentru buna funcționare a celorlalte arme, serviciul sanitar al armatei a fost mult timp ținut într-o stare de umilitoare dependență față de trupele și ofițerii combatanți. Într-un fel era firesc atita vreme cît nici în țară nu existau suficienți medici civili, atît de necesari pentru vindecarea populației și combaterea frecventelor epidemii. De obicei, aceștia deserveau și unitățile militare și, invers, cei militari — spitalele civile. Este știut cum dr. Constantin Caracaș (1773—1828), arhiiatrosul Bucureștilor (medic primar și inspector sanitar, n.n.) — fondatorul spitalului Filantropia și autorul primei monografii sanitare de la noi, „Topografia Țării Românești" — pe lîngă că era medicul curant al ultimilor domnitori fanarioți și ai curții acestora (inclusiv al arnăuților care le formau garda, fiind, în fond, și ei tot ostași), împărțindu-și activitatea între spital și palat, la nevoie dădea asistență și soldaților străini veniți cu trupele de ocupație în diverse perioade și cantonați în Capitala Valahiei. Dacă ar fi trăit pînă la reinființarea armatei naționale în 1830, desigur că i s-ar fi oferit un post de medic militar superior sau, păstrîndu-și statutul și portul, ar fi deservit totuși unitățile nou create.

Spre a se deosebi de medicii civili care purtau haine identice pacienților pe care-i tratau, medicii militari au primit o uniformă specifică încă de la constituirea lor în cadre active ale armatei. Fără a fi considerați totalmente ostași ci, mai degrabă, niște auxiliari (absolut necesari) ai armatei — ceea ce într-un fel și erau — totuși li s-au acordat și lor acele vestimente distinctive care îi desemnau ca un serviciu aparte și creau acel „spirit de corp" pe care se baza atît de mult structura militară a secolului al XIX-lea. Uniformele lor au fost concepute în concordanță cu modele care au stăpînit în anumite epoci costumul militar românesc, acestea fiind pendinte și ele de apetențele culturale și politice sau de influențele sau impozițiile unor mari puteri vecine. Astfel, odată cu înființarea miliției pămîntene în 1830, în conformitate cu preceptele Regulamentului Organic, uniformele militare românești erau inspirate de tăietura rusească. La început nimeni nu se gîndise la acreditarea unor medici pe lîngă proaspetele regimente de infanterie și cavalerie. Abia mai tîrziu, peste vreo doi ani, apar referiri la portul felcerilor și al medicilor, ceea ce îndrituiește aserțiunea că în intervalul respectiv se observase necesitatea lor și fuseseră și aceștia atașați trupelor.

Primele uniforme sînt identice acelora purtate de restul trupelor (unde nu exista încă vreo deosebire între infanterie și cavalerie în ceea ce privește ținuta ci numai armamentul) : mondir de postav civit (bleumarin, n.n.), lung pînă la genunchi, închis cu un rînd de 9 nasturi, cu guler înalt și manșete evazate, paspoalate în nuanța specifică fiecărei țări (galben pentru Valahia și roșu pentru Moldova), pantaloni de aceeași culoare și cu paspoalul caracteristic dar,

Bustul generalului medic Carol Davila executat în 1902 de Constantin Brâncuși

în loc de ceacou (acoperămînt de cap tronconic, cu baza mare sus, cu pereții de carton acoperiți cu pielicele de miel negru, cu cozoroc de lac și în față cu stema țării din alamă) cum aveau ceilalți, lor li se dăduse șapcă pentru toate ținutele. Deși poziția medicilor era echivalentă cu cea a ofițerilor, totuși ei nu aveau dreptul să poarte nici epoleți și nici broderii dreptunghiulare la guler și manșete ci doar un galon de fir pentru ștabdoctori (medici de regiment). Felcerii aveau un galon mai subțire la guler și manșete, iar pe cap purtau boneta de cazarmă a trupelor care semăna cu o șapcă fără cozoroc, formată dintr-o calotă rotundă și o bandă de postav distinctiv, cam ca o beretă.

În 1836 este propusă în Valahia o nouă uniformă pentru ștabdoctori compusă din „tunică scurtă" (frac, n.n.) și pantaloni tiviți cu lampas galben și „șleapă cu palmaș negru" (bicorn cu penaj, n.n.) ; cea pentru oberdoctori (medici de batalion) era identică, doar că bicornul nu avea penaj iar pantalonii nu aveau lampas ci doar paspoal. Pentru Moldova abia mult mai tîrziu avem știință de anumite modificări ce se fac în uniforma „ramului mediținal al miliției". În conformitate cu Înalta Poruncă de zi nr. 13/30 octombrie 1846 ea era compusă din frac civit cu paspoalc roșii și 9 nasturi de metal alb, pantaloni ser (gri, n.n.) și bicorn negru. Întîiul doctor (inspectorul general) avea sub paspoalul de la guler și manșete un galon argintiu și broderii dreptunghiulare, duble, din același fir, de model suedez. Avea epolet pe un singur umăr, pe cel drept, împletit din fir argintiu, de la care coborau eghileți din același material. Și gansa de la bicorn, care ținea cocarda bicoloră, roșie-albastră, era tot argintie iar la pantaloni aveau dublu lampas roșu despărțit de un paspoal. Celelalte „cinuri mediținale" avea aceeași uniformă doar că doctorul al doilea (și el tot ofițer superior) nu avea lampas ci doar vipușcă (paspoal, n.n.) și nici galon la guler și manșete ; ofițerilor inferiori le lipseau eghileții, aveau o singură broderie dreptunghiulară pe guler, manșeta simplă, dar purtau în plus o leduncă ce le străbătea diagonal pieptul, de la umărul sting spre cel drept, ce susținea o gibernă (geantă mică, de dimensiunea cartușierei din dotarea trupelor călări) de piele neagră ce conținea instrumente și materiale de prim ajutor. Toți purtau spade. Subofițerii felceri purtau mondirul obișnuit al infanteriei însă fără contraepoleți (bucată de postav de lungimea umărului prinsă cu un capăt în cusătura minecii și cu celălalt, printr-un nasture, lîngă guler) dar, spre distincție, avea la guler și manșete un galon de fir argintiu ; bicornul avea gansa de lînă albă. În raniță, ținută în spate, aveau instrumente pentru operații grele, amputări, etc. ; o sabie scurtă, lată și puțin încovoiată, cu miner și gardă masive turnate din bronz și cu teacă de piele („spagă") era prinsă în bandulieră peste umăr. Felcerii veterinari aveau însă uniformă ca și a ofițerilor inferiori, fără epolet și broderie, însă cu galon la guler și manșete și sabie de cavalerie. În anul următor se fac anumite modificări și în uniforma medicală a Valahiei. Înalta Poruncă de zi nr. 35/13 iunie 1847 preciza că inspectorul șef al spitalelor va purta mondir civit lung, cu 9 nasturi imprimați cu inițiala domnească; la guler și manșete va avea un galon lat de fir și o broderie cu fluturi ; pantalon civit cu lampas galben si bicorn cu penaj alb. Ștabdoctorii au mondir scurt (pentru că în acel an se scurtase cu vreo două palme deasupra genunchiului la toate armele), cu același galon dar fără broderii și nasturii cu numărul regimentului ; pantaloni cu vipușcă galbenă, bicorn cu penaj negru. Oberdoctorii au aceeași uniformă însă fără galon și bicornul fără penaj. Toți au pinteni și spagă cu temleac (dragon).

ÎNNOIRILE UNIRII

Următoarele adăugiri sau ameliorări apar peste aproape 10 ani de la ultimele decrete uniformologice ce vizau corpul medical. În plin Război al Crimeii, cînd țara ieșise de sub tutela rusească și cînd era firesc să dispară și contaminarea modelelor militare ale acesteia, un curent împrospătător plana peste întreaga armată începînd cu schimbarea regulamentelor și instrucției — ce se făcuse pînă atunci după metode și în limba rusă — și terminînd cu veșmîntul. Prin Înaltă Poruncă de zi nr. 5/11 februarie 1855, medicii militari moldoveni primesc dreptul de a purta epoleți ca toate celelalte trupe, cu placa de postav civit, colacul, franjurile și ține-epoleții de fir argintiu ; distincția gradelor se face prin steluțele plasate pe ei. În Preajma Unirii Principatelor, cînd speranțele de sprijin și afinitățile politice se îndreptau spre Franța, era normal și pentru portul militar să împrumute ceva din repertoriul atît de bogat în acest domeniu al marii noastre prietene. Astfel, la 11 decembrie 1858, prin Înalt Ordin de zi nr. 14, este adoptată ulanca (haină scurtă, îmblănită, destinată folosinței trupelor călări în vreme de iarnă ca mai comodă decît lunga manta) și i se permitea și Șef Doctorului Oastei să o poarte după modelul celei a lăncierilor, adică de nuanță civită, căptușită cu pluș roșu vizibil la guler și manșete, cu ține-epoleți pe umeri și galon lat de fir la mineci, spre a desemna rangul. Aceasta demonstra că medicii fuseseră deja acceptați cu drepturi egale în rîndul celorlalți ofițeri superiori.

Unirea a însemnat un reviriment pentru întreaga armată română, în care un rol important i s-a acordat și serviciului sanitar. Admirabila lui dotare și sistematica lui reorganizare modernă s-a datorat doctorului Carol Davila. Francez venit în Valahia la 1853, ca proaspăt absolvent de medicină, la oferta domnitorului de atunci, Barbu Știrbei — el însuși un luminat și unul dintre bunii administratori ai țării, plin de bune inițiative în fondarea de noi instituții — Davila era unul dintre acei tineri înflăcărați care se dedică cu trup și suflet unui țel, unei idei. Abia de la sosirea sa în țară se poate vorbi de un sistem medical riguros, conceput metodic, pe baze științifice după descoperiri de ultimă oră în sfera instrumentarului, medicației, diag-

nosticării și practicii. E drept că și pînă la el existaseră medici, și nu dintre cei mai de ignorat. Mulți erau venetici atrași aici de speranța înavuțirii și știind că puteau practica fără ca cineva să le ceară vreo diplomă — pe care unii nici măcar nu o aveau fiind mai mult vraci decît medici, precum celebrul dr. Drache din București, care dădea consultații indiferent de loc (pe stradă, în piață, la birt) și de onorariu (primind și în natură) și prescria tratamente empirice bazate mai mult pe autosugestie decît pe farmacopee consacrată. Doctori în toată regula erau foarte puțini și atît de solicitați încît nu puteau face față tuturor cererilor ; cei autohtoni aproape nu existau — o excepție o făcuse deja amintitul dr. Caracaș cu studii la Viena — prevalînd medicii greci, nemți, evrei, polonezi, cehi sau de alte nații. În memoriile unui sejur de trei luni în Moldova, doctorul francez Eugene Léger descrie, cu umor, cum se făcea un consult și cît de versat trebuia să fie un medic pentru a putea pune diagnosticul fără a se ajuta cu răspunsurile în doi peri ale pacientului moldav : „Un medic care ar pune întrebări bolnavului său pentru a afla de ce suferă ar fi pur și simplu dat afară.

— Vă doare capul ?

— Ghiciți.

— Stomacul ?

— Ghiciți.

— Cum vreți să știu ce aveți dacă nu-mi spuneți unde vă doare ?

— De ce v-am chemat ? Pentru a-mi spune unde mă doare. Dacă vă spun eu, dumneavoastră ce-ați avea de făcut ? Bună seara ! Dimpotrivă, dacă medicul abordează bolnavul prin a-i lua pulsul, prin a se gîndi o clipă și prin a-i spune imediat :

— Nu vă este bine ?

— Așa e.

— Nu vă simțiți în largul dumneavoastră ?

— Așa e.

— Găsiți că vinul este prost ?

— Vai, da !

— Tutunul nu vă mai face nici o plăcere ?

— Vai, nu !

Oh ! atunci să vedeți ce mai medic sînteți ! Vă vor compara cu ușurință cu marele Lokmar, medicul cel mai venerat al tradițiilor orientale."

În cartea sa de călătorie, „Ținuturile de graniță dintre creștini și turci", James Skeene observa cît de neglijent și prost dotate erau spitalele rusești în comparație cu cele turcești, la 1850, în București.

Aceste carențe ale armatelor străine doctorul Davila le cunostea atît din lecturi cît și pe viu, făcînd comparație între serviciul sanitar al trupelor rusești, austriece și turcești ce ocupaseră iar țara, între 1853—1856, ca garanție, în vremea Războiului Crimeii, și a tras concluziile de rigoare pentru dezvoltarea și aprovizionarea celui românesc. Măsurile luate de el acum aveau o bătaie foarte lungă și efectul lor avea să se vadă mult mai tîrziu, în prima confruntare armată a României în 1877.

Imediat după marele eveniment de la 24 Ianuarie sînt modificate vechile titluri purtate de medicii militari. Astfel, prin Înalt Ordin de zi nr. 6/20 februarie 1859, ștabdoctorii vor fi numiți medici de regiment clasa I și II iar oberdoctorii vor deveni medici de batalion clasa I și II. Peste cîteva luni, prin Înalt Ordin de zi nr. 84/13 noiembrie 1859 se revine cu un amendament la ordinul anterior în sensul că sînt precizate gradele cărora le este asimilat fiecare medic în funcție de clasă : medic de batalion cl. II este asimilat gradului de sublocotenent ; medic de batalion cl. I celui de locotenent ; medic de regiment cl. II reprezenta pe căpitan iar cl. I pe maior, în vreme ce medicul de brigadă echivala unui locotenent colonel și de divizie unui colonel.

Se dă și o nouă uniformă prin Înalt Ordin de zi pe toată Oastea nr. 184/20 decembrie 1859, de a cărei tăietură și ornamentație dr. Davila nu numai că nu era străin, dar contribuise chiar personal la compunerea ei în calitatea sa de președinte al comisiei de uniformitate, constituită atunci la Focșani în vederea omogenizării și similitudinii de ținută ale celor două armate ale Valahiei și Moldovei. Dar, acest ordin, prin textul său echivoc, nu dă nici un indiciu în privința componenței uniformei : „Văzînd raportul Ministrului Nostru Secretar de Stat al Departamentului Trebilor Militare cu nr. 3 584 prin care Ni se alătură 3 broșuri din cele imprimate de Comisia Uniformității însă, infanteria de linie, corpurile de Stat Major și Ofițerii Sanitari, care găsindu-se în conformitate cu bazele aprobate prin rezoluția dată la raportul Comisiunei cu no. 17 din anul corent. Am ordonat și ordonăm : Art. I. În viitoriu Infanteria de linie, Corpurile de Stat Major și Ofițerii Sanitari vor purta uniforma întocmai după descripția acestor reglemente (subl. n.) (...)". Prin nepublicarea altor amănunte legate de ea în Monitorul Oficial — singura sursă de informare în acea epocă, fiindcă Monitorul Oastei avea să apară abia anul următor — cercetătorul s-ar fi găsit handicapat în sintetizarea acestui subiect din cauza rarității acestei broșuri — intitulată „Descrierea uniformei corpului Oficerilor Sanitari Ostășești ai armatei Principateloru-Unite alle României" — pe care însă a aflat-o numai la Muzeul Militar Central. Într-o binevenită post-

Dr. Gustav Otremba, medic de regiment cl. I, șeful spitalului din Iași ; uniformă de mare ținută model 1859. ● Decorul broderiei de pe contraepoletul unui medic de batalion cl. I, model 1859. ● Uniformă de elev la Școala de Medicină, mică ținută, model 1860. Fotografii inedite.

față, dr. Davila explică necesitatea diferențierii uniformei medicilor de cea a ofițerilor și în același timp importanța adoptării sale : „Officierii sanitari ai armatei trebue să formeze unu corpu distinctu științificu, avîndu ierarhia sa separată dar asimilată cu aceea a officieriloru de frontu. Mediculu militaru nu trebue să pórte epolete, carc este semnului autorității, însă să aibă unu semnu distinctivu ostășescu, care lovește spiritulu soldatului și care pórtă cu dînsulu respectulu la care au dreptu. Asemenea elu trebue să aibă No. galóneloru ce aduce aminte asimilația, și dreptulu d'a fi salutatu de toți inferiorii ; afară de acésta uniforma loru trebue să aibă modestia unui corpu științificu (subl. n.). Autoritatea residă în epoletu, comanda decurge dintr'însulu și se manifestă cu sabia în mînă ; medicii purtîndu epolete ar semăna că usurpezu acestu dreptu ; ce s'ar dice de unu officeru de frontu ce ar voi să se amestece în funcțiunile nóstre medicale ? (...) Mediculu dar are ierarhia sa științifică, elu comandă în spitale și ambulanțe, dîndu ordine absolute numai subalterniloru săi în ierarhia medicală și neputînd priimi asemenea ordine absolute, în ceea ce se atinge de serviciul său, de cîtu de la superiorii săi din acéstă ierarhie. Afară de aceasta medicii trebue să fie supuși legilor și disciplinei militare, respectului reciprocu de la subalternu la superioru și tot de odată ei trebue să se bucure de privilegiile și inamovibilitatea officeriloru armatei ca unii ce împarte cu dînșii viața în timpu de pace ca și în timpu de resbelu". Chiar dacă nu ar fi fost semnat cu inițialele „Dr. D.", tot am fi recunoscut în acest text stilul rafinat, compunerea succintă și explicită ca și spiritul scînteietor, plin de umor, atît de specific lui Davila.

Trecînd la descrierea uniformei : în mare ținută se purta tunică civită cu paspoale galbene,

Tunică de general inspector model 1873, pentru mare ținută, care a aparținut generalului medic Carol Davila

închisă cu un rînd de 9 nasturi stampați cu însemnele medicinei — șarpele încolăcit pe minerul unei oglinzi, totul înconjurat de ramuri de stejar și de laur. Gulerul și manșetele sînt culoarea fondului iar contraepoleții de catifea „cîrmidie" (carmin) pentru medici și verde pentru farmaciști, toate brodate cu fir de aur în funcție de grad : medicul de batalion cl. III la manșete nu are nimic, la guler, de-o parte și de alta, un șarpe încolăcit pe o ramură de pălămidă, iar pe umeri șarpele cu oglindă ; medicul de batalion cl. II are dublat ornamentul de la guler iar la contraepolet are în plus o baghetă de fir pe margine, în vreme ce, cel de cl. I, are bagheta dublată. Medicii de regiment cl. II au tot gulerul străbătut de o broderie cu șarpe și frunze de pălămidă, și cu baghetă cu fluturi pe margine, care se repetă și la manșete ; pe contraepolete, la șarpele cu oglindă se adaugă și o ramură de pălămidă împletită între ele ; la cei de cl. I, același ornament la care se dublează bagheta. Medicul de brigadă (sau medic principal cl. II) are pe guler 2 broderii paralele cu șerpii împletiți cu pălămidă ; la manșete numai una dintre ele ; pe contraepolet, șarpele cu oglindă e înlocuit de șarpele cu frunze de pălămidă, ca la manșete, și marginea cu baghetă lată și fluturi. Medicul de divizie (sau Supra Medic, sau medic principal cl. I), are broderii identice doar că baghetele de pe margini sînt mai ample, iar la manșete se dublează șarpele cu pălămidă. Inspectorul general (deci chiar dr. Davila) are aceleași broderii care însă sînt plasate și la buzunarele din spate ale tunicii ; baghetele și fluturii de pe margini sînt, încă, mai ample. Pantalonii sînt civiți, cu paspoal galben pentru medicii inferiori în vreme ce medicii superiori vor avea lampasuri de aceeași culoare. Bicornul are pentru toate gradele penaj bicolor, roșu sus și albastru jos ; doar inspectorul general va avea pe marginea lui un galon de mătase neagră și pene albe de struț. Leduncă de lac pentru ofițerii inferiori și de fir pentru cei superiori, cu giberna de piele neagră cu semnul medicilor pe capac, din alamă ; farmaciștii nu au gibernă. În mică ținută se poartă surtuc (vechea redingotă la două rînduri numită acum „capotă"), fără broderii la guler sau manșete și numai cu contraepoleții aferenți gradului. Pantalonii sînt gri, cu aceleași paspoale sau lampasuri. Chipiul de model general, cu bandă civită pentru farmaciști și de catifea neagră pentru medici, va avea distincția gradelor specifică prin trese de fir plasate în jurul turbanului după cum urmează : 1 pentru medicii de batalion cl. III și II, 2 pentru medicii de batalion cl. I, 3 pentru medicii de regiment cl. II, 4 pentru cei de cl. I, 5 pentru medic principal cl. II și 6 pentru medic principal cl. I și inspector general, care însă are în plus și banda cu un rînd de broderii ca pe guler. Leduncа în mică ținută și în cea de campanie este acoperită cu o husă de marochin roșu ce se închide pe mijloc cu bumbi de alamă. Centironul port-sabie este cel general al armatei numai că pe paftale apare stanțat însemnul medicinei. Sînt înarmați cu spada dreaptă a necombatanților. Medicii adjutanți domnești vor avea aceeași uniformă doar că paspoalele vor fi albe, lampasul la pantaloni roșu iar pe contraepolet vor purta inițiala domnească.

Între timp li se acordaseră medicilor atît chipie de postav civit, cu banda de catifea neagră (deja amintită mai sus), avînd în față, în loc de cocardă, însemnele specialității — caduceul lui Esculap cu șarpele (Înalt Ordin de zi nr. 9/20 februarie 1859) cît și capelă de cazarmă, după modelul general, de postav civit, cu paspoale și

ciucure roşu în faţă (de lînă pentru trupă şi de fir pentru ofiţeri, care aveau pe marginea clapelor şi galonul indicator de grad), sub care era brodat acelaşi semn, la care se mai adaugă o ramură de dafin (Ordin de zi nr. 60/29 martie 1859). Ele se purtau în mică ţinută şi, respectiv, ţinută de cazarmă. Le era permis doctorilor să umble şi civili cu singura condiţie ca, intrînd în cazarmă sau spital, să-şi pună chipiul (Înalt Ordin de zi nr. 74/30 octombrie 1859) — trebuie să fi fost deosebit de insolită apariţia acestora îmbrăcaţi în frac sau redingotă neagră, cu plastron alb şi guler scrobit strîns în legătură de git şi, în loc de ţilindru, cu chipiu militar ! ! ! La 1863 culoarea chipiului avea să se schimbe în roşie (la fel ca şi pantalonii) pentru medicii serviciului sanitar central şi şefii de servici în spitale (Înalt Ordin de zi nr. 866/8 octombrie 1863), pentru ca anul următor să fie exclus bicornul, în locul lui rămînînd chipiul cu pampon bisferic albastru ca singur acoperămînt de cap pentru toate ţinutele ; în mare ţinută era decorat cu un penaj albastru pentru toate gradele în afara inspectorului general care îl avea bicolor, alb sus şi albastru jos. Se menţinea însemnul medicinei din bronz în faţă, însă atunci cînd este acoperit cu muşama au, ca toate celelalte trupe, cocardă de metal tricoloră (Înalt Ordin de zi nr. 564/12 mai 1864).

Cum reorganizarea armatei era o problemă de prim ordin a acelei perioade, erau reglementate aproape toate aspectele vieţii ostăşeşti, ajungîndu-se chiar şi la ordine, ridibile din perpectiva timpului, care impuneau anumite tunsori şi un anumit port al bărbilor şi mustăţilor în funcţie de armă. Nu-i era permis oricui să se poarte cu barbete, barbişon, barbă întreagă sau complet ras dacă nu i se indicase de la minister. În consecinţă, prin acel amuzant Raport la Domn nr. 1806/25 mai 1860, corpul medical are dreptul la „favorite" însă îi este interzisă „imperiala" (mic cioc de barbă ascuţită după moda lansată de împăratul Napoleon III, de unde a şi primit un apelativ atît de nobil).

Este legiferată şi o uniformă pentru veterinari (Înalt Ordin de zi nr. 65/22 aprilie 1860 ; Ordin pe toată Oastea nr. 79/2 mai 1860) : bicorn cu penaj negru, tunică scurtă, ca la artilerie, de postav civit, la două rînduri de 7 nasturi stampaţi cu un cap de cal, paspoalată cu galben, pe umeri cu contraepoleţi de culoarea fondului brodaţi cu frunze de jaleş (salvie) la fel ca şi gulerul — diferenţa dintre veterinarul de cl. I (locotenent) şi cel de cl. II (sublocotenent) se făcea printr-o broderie cu fluturi pe care o avea cel dintîi pe margine ; leduncа era de piele de lac negru iar pe capacul gibernei era un cap de cal din alamă ; tot capete de cal aveau şi pe paftalele centironului. Pantalonii erau ser cu paspoale galbene ; cei de călărie erau întăriţi cu piele de la genunchi în jos (după tipul „basanilor" franţuzeşti) cum aveau toate trupele călări. În mică ţinută aveau un chipiu de model general, civit cu bandă neagră şi cu paspoale roşii pentru sub-veterinari şi de fir pentru veterinari. Mantaua era gri închis, cu capă, ca la artilerie. Nu aveau în dotare spada medicilor, ci sabia de cavalerie.

Tot în acel an se dă şi o uniformă a elevilor şcolii de medicină militară formată din ceacou cu galon de lînă galbenă sau şi pampon bisferic (galben sus şi roşu jos) avînd drept însemn acvila ţării şi o cocardă tricoloră, prinsă cu o gansă de lînă galbenă: tunică civit, pantaloni ser, toate cu paspoale galbene ; pe umeri aveau epoleţi roşii cu franjuri. În mică ţinută se purtă chipiu civit cu semnul medicinei în faţă ; acelaşi semn e stampat şi pe paftaua centurii de piele neagră. Observîndu-se necesitatea existenţei infirmierilor militari, cu aceeaşi ocazie se instituie şi o companie de infirmieri formată din recruţii inteligenţi sau din soldaţii tineri ai diverselor arme, care aveau să fie cazarmaţi la spitalul militar şi, pe lîngă serviciul frontului, erau învăţaţi să facă bandaje, să folosească aparatele medicale şi să îndeplinească funcţiile unui infirmier. Ei purtau o uniformă proprie, compusă din tunică de model şi culoare comună tuturor trupelor, pe ai cărei nasturi însă aveau stampată o stea : pe umeri epoleţi de lînă garance, cu franjuri ; ceacoul era precum cel al infanteriei (civit, cu galon de lînă roşie sus şi bandă de piele de lac jos), doar că în faţă, sub cocardă, în locul numărului regimentului, aveau o stea de alamă în 5 colţuri ; pamponul bisferic era roşu pentru trupă şi bicolor pentru subofiţeri (sus roşu, jos galben). Erau armaţi cu muscheton şi sabie-baionetă. Ofiţerii aveau uniformă identică doar că pe marginea gulerului aveau brodată o baghetă de fir de aur şi la colţuri cîte o stea. Sub-chirurgii nu aveau tunică, lor acordîndu-li-se numai capotă paspoalată cu galben, cu contraepoleţi de catifea roşie brodaţi ca ai medicilor de batalion cl. II, însă fără frunze ; nu aveau nici ceacou ci doar chipiu, tot ca al medicilor de batalion. Asistenţii farmacişti au aceeaşi uniformă, diferind însă culoarea benzii chipiului şi a epoleţilor, care era caracteristică specialităţii lor, adică verde.

Toate aceste uniforme rămîn neschimbate pînă la finele domniei lui Alexandru Ioan I, cît şi următorii doi ani după aceea.

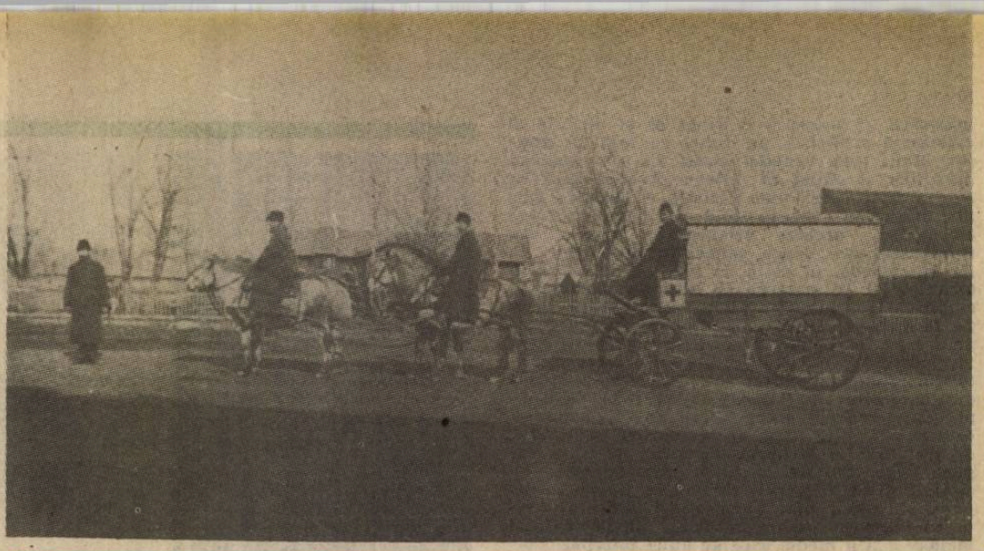

Trăsură de ambulanţă Percy aflată în dotarea unui regiment de călăraşi în timpul Războiului de Independenţă din 1877—1878 şi fotografiată de Franz Duschek în Bulgaria, în timpul campaniei. Fotografie inedită.

Medic de batalion din Gvardia Civică, model 1866. Fotografie inedită.

GVARDIA CIVICĂ ŞI UNIFORMELE

Un element nou în spectacolul uniformologic al străzilor oraşelor noastre de atunci il constituia colorata apariţie a gardiştilor — cetăţeni onorabili deveniţi peste noapte militari şi comportîndu-se cu marţialitatea de rigoare ce nu de puţine ori nu-i prindea şi le dădea un aer ridicol. Şi gvardia civică, proaspăt reinfiinţată (după o primă încercare la 1848) şi cu uniformă proprie, la 1866, avea în componenţa ei medici. Aceştia erau asimilaţi gradelor ofiţereşti după cum urmează : medicul de legiune corespundea comandantului de batalion (maior) iar medicul de batalion comandantului de companie (căpitan sau locotenent), avînd plasate semnele distinctive pe mînecă, sub formă de trese de fir de aur împletite în ghirlandă, sau pe panglica de lac a pălăriei. Penajul pălăriei diferea de cel roşu al trupei şi ofiţerilor inferiori, fiind albastru. Tunica era la fel ca a celorlalţi, o redingotă de postav civit cu paspoale galbene, închisă la un rînd de 7 nasturi bombă (adică emisferici şi fără vreun însemn pe ei), doar că pe umeri aveau contraepoleţii de catifea civită, specifici medicilor, cu broderiile aferente în forma caduceului lui Esculap. Pantalonii erau gri şi cravata roşie, legată pe sub gulerul răsfrînt, la fel ca la ceilalţi. Leduncа de fir şi giberna completau echipamentul. Erau înarmaţi cu spada dreaptă a necombatanţilor. Această ţinută unică va dura pînă în 1873 cînd gvardia civică se militarizează totalmente, trece din subordinea Ministerului de Interne în cea a Ministerului de Război, şi i se acordă uniformă după modelul general al armatei, decretat în acel an, fapt ce se va repercuta şi asupra medicilor afiliaţi ei.

Pentru că în 1868 se fac mari modificări în ţinutele armatei, avînd drept idee diriguitoare o simplificare a lor şi o mai mare unitate cromatică, şi cele ale medicilor intră în acest proces. Toate tunicile se scurtaseră, nu mai aveau lungimea redingotelor, ci acopereau doar şolduri-le ; cu excepţia trupelor călări care aveau căciuli, a vînătorilor pedeştri care aveau pălării, a jandarmilor şi pompierilor care aveau căşti sau a flotilei care avea bicornuri şi şepci, toate celelalte arme poartă chipie ; pantalonii sînt invariabil ser (exceptînd geniul şi statul major). Prin acelaşi Înalt Decret nr. 1188/22 iulie 1868 care forma noua broşură de uniformitate, medicii aveau tunica de model general, cu guler galben, fără broderii şi manşete rotunde, tot galbene. Paralel, deasupra lor, se prindeau tresele şi galoanele de grad din fir de aur ; contraepoleţii de culoarea tunicii, cu aceleaşi broderii indiferent de grad, ce foloseau modelul acordat medicilor de batalion cl. II din perioada anterioară. Pantalonii gri cu paspoal galben. Chipiul va avea banda tot galbenă şi un pampon cu sfera de sus galbenă şi cea de jos roşie pentru medicii de la corpurile de trupă şi penaj bicolor, galben sus şi albastru jos, pentru toţi ceilalţi. Farmaciştii şi veterinarii vor avea uniforme identice doar că cei din urmă vor avea nasturi şi fireturi albe, păstrînd contraepoleţii cu broderia din trecut. Singur inspectorul general al serviciului sanitar mai purta bicorn cu pene negre de struţ pe margine, la fel ca generalii, iar la guler şi manşete avea un galon lat de fir.

Uniforma aceasta nu durează însă prea mult căci, peste 3 ani se propune şi se aprobă o alta, prin Înalt Decret nr. 99/21 iunie 1871, care va rămîne neschimbată şi peste alţi 2 ani se dă o nouă broşură de uniformitate (Înalt Decret nr. 1212/9 iunie 1873). Atît pentru medici cît şi pentru veterinari şi farmaciştii ea era compusă din chipiu garance, cu banda de catifea neagră, albastră şi, respectiv, verde, cu pampon cu globul de sus galben şi cel de jos albastru. Tunica are paspoale roşii, guler şi manşete de catifea neagră, albastră sau verde (după specialitate). Manşetele sînt acum în colţ ca la restul trupelor şi peste ele sînt plasate trese şi galoane indicatoare de grad în mică ţinută ; în mare ţinută, ofiţerii superiori vor avea broderii la guler şi manşete după modelul celor date în 1859, iar cei inferiori doar pe guler. Contraepoleţii se păstrează în forma veche. Pantalonii pentru ofiţerii inferiori sînt ser pentru toate ţinutele, cu paspoal roşu, în vreme ce superiorii vor avea lampasuri garance şi la cei ser şi la cei civiţi de mare ţinută. Inspectorul general va avea în mare ţinută broderii ample pe banda chipiului, la contraepoleţi, guler şi manşete. Leduncа şi centironul sînt de fir ; se păstrează spada dreaptă, cu garda rabatabilă, a necombatanţilor.

Soldaţii din compania sanitară au chipiu civit cu banda de aceeaşi culoare, paspoale roşii ; tunica cu guler şi manşete civite, paspoalate cu roşu şi contraepoleţi roşii cu o cruce albă pe ei.

LA OASTE
(Scurt anagramat XXXXOXXX)

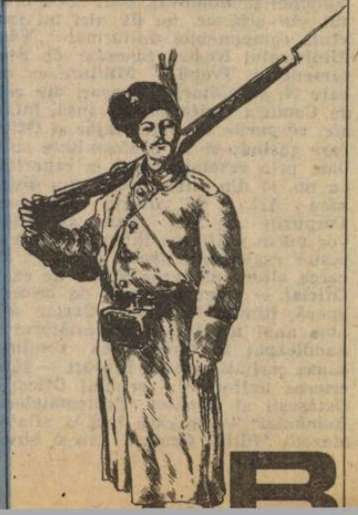

CRUCEA ROȘIE
PE BRASARDE ȘI AMBULANȚE

Pînă la izbucnirea conflictului oriental din 1877 se mai aduc anumite amendamente fondului deja existent. În 1875 se schimbă culoarea pamponului în funcție de penajul care se purta în mare ținută și fiind un corespondent al acestuia : infirmerii companiei sanitare vor avea ambele sfere roșii garance ; medicii vor avea sfera de sus garance și cea de jos albastră, farmaciștii verde și galben, veteranii albastru și garance (Înalt Decret nr. 1 584/21 septembrie 1875). Tot în acel an li se dă tuturor să poarte în ținută de campanie o geantă de piele neagră pentru ofițeri inferiori și roșie pentru cei superiori, ea înlocuind ledunca și giberna care rămîn doar pentru mare ținută ; aceasta conținea cele necesare intervențiilor de primă necesitate (Înalt Decret nr. 1 676/13 octombrie 1875) ; pe capac avea un scut de piele albă cu o cruce roșie în mijloc (ce va fi de piele pentru ofițerii inferiori și de smalț pentru cei superiori) (Înalt Decret nr. 659/19 aprilie 1876).

În 1876 se desființează pentru toată armata tunicile speciale de mare ținută care se purtau numai la parăzi și în conformitate cu anumite ordine speciale, urmînd ca epoleții să fie aplicați la cele de mică ținută care avea gradele specificate pe manșetă, scoțîndu-se treflele de pe umeri (Înalt Decret nr. 37/9 ianuarie 1876 ; Înalt Decret nr. 1 421/24 iulie 1876). În această decizie erau incluși și ofițerii serviciului sanitar care pînă atunci nu purtaseră în mică ținută sau în ținuta zilei treflele comode și ușoare de care beneficiau celelalte trupe. În sfîrșit, date fiind rigorile campaniei care era pe punctul să înceapă, se acordă tuturor trupelor (inclusiv sanitarilor) coafe de pînză albă cu cefar cu care să-și acopere chipiele în timpul verii spre a fi apărați de soare ; ofițerii primeau chiar chipie integral albe (Înalt Decret nr. 1 077/mai 1877). Astfel echipate aveau să plece armatele române peste Dunăre. Multe imagini din epocă ne prezintă pe combatanți cu cefarele albe fluturîndu-le pe spate, avînd un aspect de soldați francezi din Corps d'Afrique, care și inițiaseră aceste coafe, foarte eficiente pentru zonele ecuatoriale cu călduri toride. Pentru medici și sanitari aceste coafe aveau o cruce roșie în față.

În amintirile sale, dr. Gheorghe Sabin, participant și el la război, consemnează plecarea spre front, în ziua de 25 mai 1877, a voluntarilor sanitari — toți studenți în medicină — din curtea Spitalului Militar din București. Doar cîțiva aveau uniforme complete, ceilalți erau în haine civile peste care se încrucișau curelele genții cu ustensile și medicamente, pe stînga, și a bidonului de apă în dreapta, pe mînă brasarda cu cruce roșie care se repeta și pe coafa albă a chipiului ce-l aveau toți pe cap — singurul element de uniformă distribuit în mod egal tuturor și care-i desemna ca voluntari înrolați în armată. Imaginea, lipsită de eroism și de grandoare, cum poate s-ar fi dorit, a fost imortalizată de un fotograf și publicată în presa ilustrată a vremii. Om de cultură, generalul doctor Davila se preocupa nu numai de dotarea la zi a spitalelor și de buna pregătire a cadrelor aferente, ci și de publicitatea atît de necesară pentru mica țară (care-l adoptase și căreia i se dedicase cu trup și suflet) ce era destul de puțin cunoscută în străinătate. Astfel, în timpul campaniei, el încurajează artiștii români să însoțească trupele în calitate de observatori și corespondenți de război, și chiar el trimite materiale la reviste străine. În „L'Illustration" no. 1 795/21 Juillet 1877, se dau detailate informații despre Societatea română de Cruce Roșie și despre dotarea ambulanțelor, fiind publicate și cîteva ilustrații : imaginea despre care deja am amintit mai sus cu plecarea voluntarilor, aici intitulată „Depart pour Kalafat de l'ambulance Roumaine de la Croix Rouge", ca și desenul unei brancarde Percy (aflată în dotarea armatei noastre) și al unei ambulanțe, arătîndu-se felul de așezare al răniților. (Multe dintre gravuri erau preluate și de gazetele noastre, la un anumit interval de timp, după ce erau primite clișeele din străinătate : de aceea vom întîlni aceleași desene și în „Resboiul" sau „Dorobanțul" peste cîteva luni după apariția lor în „L'Illustration" sau „Illustrierte Zeitung" — pozele mai sus amintite sînt reproduse în „Resboiul" din 5 septembrie și, respectiv, 21 decembrie 1877.) Aceste corespondențe nu erau străine de mîna lui Davila pentru că, patru numere înainte, sub imaginile exploziei monitorului turcesc Lufti-Djelil (bombardat de artileria noastră pe canalul Măcin) și a singurului supraviețuitor al acestuia, marinarul turc Omer, internat cu arsuri grave în spitalul din Brăila, este menționat că gravurile publicate acolo au fost făcute „D'apres les croquis et les photographies adressées à L'Illustration par M. Davila, inspecteur général du service sanitaire de l'armée Roumaine". Nu știm cui aparținea crochiul, dar poza fusese făcută de fotograful bucureștean Franz Duschek, ce se alăturase trupelor rusești

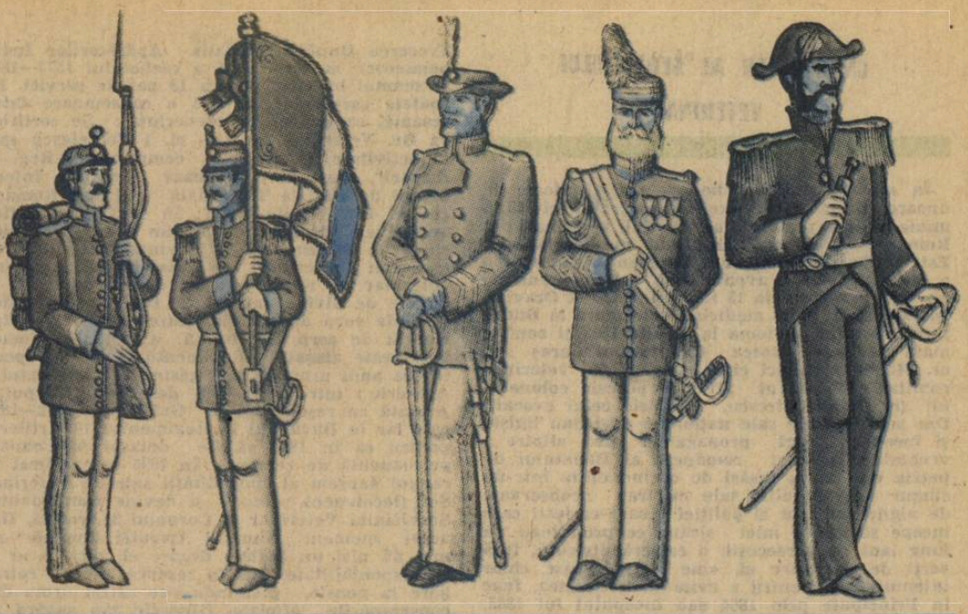

Uniforme ale armatei române în Războiul de Independență

Marinarul turc Omer, singurul supraviețuitor al monitorului Lufti-Djelil scufundat de artileria română pe canalul Măcin. Fotografie realizată de Franz Duschek în spitalul din Brăila — de remarcat în spatele rănitului un infirmier român cu brasarda cu cruce roșie ; ea a slujit drept model pentru gravura publicată în „L'Illustration" no. 1791/23 Juin 1877. Fotografie inedită.

și lucrase acolo cantități impresionante de fotografii nu numai cu marii duci, țarul, statul major și generalii, ci și cu soldați simpli, figuri pitorești, manutanțe, fanfare, peisaje de sate bulgărești, orașe cucerite, cîmpul de luptă etc. Pentru activitatea sa a fost felicitat chiar de țar care i-a dăruit un prețios inel cu briliante. Pozele sale au folosit ca sursă de inspirație pentru plasticienii din țară (precum lui Theodor Aman care nu putuse însoți trupele și în a cărui colecție s-au găsit cîteva dintre acele poze după care artistul făcuse schițe în tuș) cît și pentru gravorii și desenatorii revistelor ilustrate străine, găsind astfel de imagini ce porneau de la fotografii de el în „The Illustrated London News", „La Ilustracion Española y Americana" sau deja menționatul „L'Illustration".

O altă imagine, cu un aer amuzant de această dată, o datorăm lui Auguste Lançon, trimisul special al revistei „L'Illustration" : ea reprezintă un grup de bărbieri-chirurgi ce fuseseră „rechiziționați" pentru a servi de sanitari la ambulanță și care erau trecuți în revistă de generalul dr. Davila ; aveau figuri speriate și haine pestrițe dar toți purtau înfipte în banda pălăriei sau cusute pe șapcă, în față, bucăți de pînză cu crucea roșie. Alte ilustrații au un aer mai grav : Jose Luis Pellicer, corespondentul artistic pentru „La Ilustracion Española y Americana", preluînd titulatura folosită în alt moment de restriște de marele său înaintaș Goya, își numește un ciclu de desene „Los horrores de la guerra de Oriente" prezentînd atmosfera dureroasă de tristă a spitalelor de campanie în ultimele zile ale războiului, contrastînd flagrant cu entuziasmul de la început, cînd nimeni nu știa ce-l așteaptă și ce înseamnă o conflagrație de așa proporții.

Spitalele noastre de campanie erau admirabil dotate iar îngrijirea răniților era exemplară : „Bolnavii noștri au halate de iarnă, pături, saltele de paie ; gradații au chiar și cearșafuri. Hrana este abundentă, excelentă, vin de două ori pe zi. Avem provizii și dacă piinea lipsește, mîncăm pesmeți și din cînd în cînd cîte o găină ; ouă fierte în fiecare zi. Ceaiul la ora 6 dimineața, o ceașcă de cafea după dejun" — scria dr. Davila într-o epistolă către copiii săi. El însuși, prin caracterul său vesel și glumeț, dădea curaj bolnavilor. Nu e vorbă că devenise un exemplu de eroism și dezinteresare de sine de cînd fusese văzut mergînd călare pe cîmpul de luptă și cercetînd răniții chiar sub focul dușmanilor. După căderea Plevnei face operații ca un simplu chirurg, tuturor răniților, indiferent de naționalitate și de poziția avută în război, turci, ruși sau români deopotrivă, cot la cot cu doctori turci și englezi. Însuși Osman Pașa, ce rezistase cu atîta îndîrjire în redute și care se predase colonelului Mihail Cerchez, rănit fiind la picior, îi solicită lui Davila un consult (deși avea alături pe medicul său personal) cunoscîndu-i priceperea și faima de a fi tratat și răniți turci cu aceeași grijă ca și pe propriii săi conaționali.

De halate albe, șorțuri sau mănuși de cauciuc nici nu putea fi vorba : se opera sub cerul liber, pe o masă improvizată din niște bănci de lemn, de multe ori fără anestezie (căci se termina eterul, cocaina sau morfina) ; medicul își purta uniforma sa de toate zilele, plină de praf și de petele altor intervenții ; dacă avea timp își spăla mîinile între două operații. Pericolul infectării era destul de serios dar, cu pansări dese, la fiecare etapă a drumului spre spitalele din țară, și cu o curățenie cît mai mare a fețelor și a scamei (vata de care era atît de mare lipsă și pe care societățile de doamne române își făceau o datorie de onoare de a o prelucra în patrie și a o trimite pe front) se putea menține o suficientă sterilitate a rănii și se putea evita septicemia. În pofida vicisitudinilor se lucra cu mult entuziasm și dăruire, dr. Davila fiind el însuși un exemplu pentru subalterni prin forța sa de muncă, prin veselia debordantă și glumele pe care le presăra în toate discuțiile, fapt ce ridica moralul atît medicilor cît și răniților. Avea în fond motive să fie așa, căci era foarte sigur pe serviciul său sanitar și pe dotarea de care beneficia, ceea ce făcea cinste tinerei armate române cu atît mai mult cu cît cea țaristă era departe de a o egala. Locotenent colonel dr. Zaharia Petrescu, unul din primii elevi ai lui Davila, care în timpul războiului a deținut funcția de medic șef al Corpului I armată și apoi de medic șef al secției sanitare de la Cartierul General, într-un manuscris memorialistic al său prelua un fragment din raportul unui medic rus, dr. Köcher, foarte laudativ la adresa organizării serviciului sanitar românesc : „În fața Plevnei se află instalate două ambulanțe ; aceea a Diviziei a III-a la Verbița și aceea a Diviziei a IV-a la Grivița. Ambulanța Cartierului General era instalată în satul Mecika, la o distanță de vreo 20 km de la Verbița și în drumul Nicopolei. Această ambulanță forma prima etapă de evacuare a răniților și bolnavilor armatei române. A doua etapă era instalată la Muselim Selo. În aceste două etape, răniții găsesc o preschimbare de pansamente și de rufe, după trebuință, și au o îndestulare alimentară. Dacă trebuința cerea, ei erau chiar operați și instalați în corturile ambulanței. Semnul caracteristic al spitalelor și ambulanțelor române erau ordinea, curățenia și abundența de tot felul de materiale de pansament, de bucătărie și de vin."

UN PIONIER AL SERVICIULUI VETERINAR

În același context, ne facem o datorie de onoare din a da la lumină biografia uitată a unuia dintre pionierii serviciului veterinar din România și ai învățământului de specialitate. Este vorba de bănățeanul Constantin Fometescu a cărui existență aventuroasă este demnă de un roman. Născut la 13 ianuarie 1838 la Oravița, își face studiile de medicină veterinară la Budapesta obținînd diploma la 9 iulie 1863 și confirmată de Universitatea Comitatului Caraș sub nr. 5401/1863, atunci cînd este angajat veterinar comital (document aflat în posesia colonelului (r) Cezar Petrescu, ginerele celui evocat). Dar sentimentele sale naționale nu-i dau liniște și începe să facă propagandă de alipire a vechiului pămînt românesc al Banatului de patria mumă, ea însăși de curînd unită într-un singur stat. Opiniile sale nu trec neobservate de vigilentul ochi al poliției cesaro-crăiești care începe să-i facă mici șicane ce promiteau un lung lanț de persecuții, o carieră distrusă, fără sorți de avansare și, cine știe, poate chiar întemnițarea. Pentru a evita toate acestea, fuge în Principate prin 1864 sau începutul lui 1865.

Veterinarul de regiment cl. I Constantin Fometescu în ținută de campanie puțin înainte de a pleca în Bulgaria în 1877 — de remarcat coafa albă cu cefar care-i acoperă chipiul și brasarda cu cruce roșie. Fotografie inedită.

Pentru că nu avea mijloace de subzistență se angajează ca potcovar la Tîrgu Jiu. Dar povestea pățaniilor sale și a adevăratei ocupații se află repede și primarul localității îl prezintă doctorului Carol Davila. Acesta, apreciind calitățile tînărului bănățean — și mai ales modul său sincer, direct, de a fi care nu-l oprise de a practica o meserie necompatibilă cu studiile și injositoare în ochii altora — îl angajază imediat. În „Anuarul Militar al Armatei Române pe anul 1865" îl găsim în funcția de veterinar de divizion cl. II la batalionul de pompieri, confirmat din data de 20 februarie a acelui an. Pentru că era lipsă de cadre cu înaltă specializare cum era Fometescu, în 1867 Davila îl numește director adjunct al Școlii de Medicină Veterinară din București, calitate pe care o deține pînă în preajma Războiului de Independență. Mai multe fotografii ale foștilor elevi, cu dedicații reverențioase la adresa fostului lor profesor și superior, denotă afecțiunea de care se bucura între aceștia. Pe una, reprezentînd 3 proaspeți absolvenți, mîndri în uniforma lor de mare ținută, citim : „D-lui Veterinar Constantin Fometescu / Primesce acest mic gaj / ca semn d'afecțiune. / I Serie de Veterinari Stipendiari / 1872 Septembriu 3". O fotografie a sa ni-l prezintă puțin înainte de a pleca în Bulgaria, în uniformă de campanie, cu chipiul cu coafă albă și brasarda cu cruce roșie pe mineca tunicii sale de maior (în 1876 fusese ridicat la gradul de veterinar de regiment cl. I, funcționînd la Regimentul 2 Artilerie, calitate în care face și campania). O altă imagine îl prezintă cîțiva ani după război, purtînd decorațiile obținute pe cîmpul de luptă — Steaua României (în grad de cavaler, primită în 1879), crucea Trecerea Dunării, medalia Apărătorilor Independenței, medalia rusă a războiului 1877—1878 și semnul onorific pentru 18 ani de servici. Pe spatele cartonului se află o consemnare interesantă, ca un fel de adeverință : „Se certifică că Dr. Veterinar de Reg. cl. I Fometescu este în activitate de serviciu comptînd în Reg. II Roșiori", după care urmează ștampila Intendenței de Divizie Teritorială Militară Română cu nr. 287/16 iulie 1879. În 1883 se modifică apelativele gradelor după cum urmează : veterinar de divizion cl. II devine veterinar de escadron ; veterinar de divizion cl. I devine veterinar de regiment ; cel de regiment cl. II devine de divizie iar cel de regiment cl. I devine de corp de armată. Între 1887—1888 veterinarul de corp de armată Constantin Fometescu este atașat la Regimentul 3 Roșiori pentru ca anul următor să-l găsim la Regimentul 6 Artilerie ; între 1890—1891 deservește Corpul 3 Armată cu reședința la Galați ; în 1892—1893 este iar în București la Regimentul 10 Artilerie pentru ca în 1894 să fie detașat la Comisia permanentă de remontă. În 1895 este ridicat la rangul suprem al specialității sale de Veterinar Șef (locotenent colonel) și devine comandantul Serviciului Veterinar al Corpului 3 Armată. Din acest moment „Anuarul Armatei Române" nu mai dă nici un indiciu despre el, nici că ar fi în disponibilitate, nici în rezervă, nici în retragere la pensie, pierzîndu-i-se astfel urma din consemnările oficiale. Ginerele său sugera că ar fi fost un timp, prin anii 90, veterinar șef al portului Constanța, fapt ce l-ar putea certifica o imagine luată de celebrul fotograf constănțean Anatole Magrin ce ni-l arată tuns mărunt, aproape de țeastă, și cu barbă scurtă (de unde pînă atunci avusese favoriții reglementari). Într-o ultimă poză de pe la 1900, apare în mare ținută, cu obrajii roșii și cu mustăți mari. O notiță lapidară de pe spate informează : „Miercuri 27/9 August 1903 / ore 11 séra lovit apoplexie / Móre 20 August".

Iată cum, din fotografii vechi și sîrguincioasele consemnări de pe spatele lor, coroborate și cu succintele date furnizate de publicația oficială a armatei, putem desluși, destul de amănunțit, firul unei vieți trepidante pusă în slujba științei și înălțării patriei mume, restituind astfel biografia reconstituită a unui personaj, pe nedrept uitat.*).

UNIFORMELE FINELUI DE SECOL

O ultimă modificare uniformologică înainte de cumpăna veacului intervine odată cu schimbările generale ce se fac pe toată armata la 1895. Totuși, în esență bazele de uniformitate rămîn în linii mari aceleași, schimbările fiind doar de formă prin adăugarea cîtorva elemente noi. Prin Înalt Decret nr. 2968/6 iunie 1895, sanitarii își păstrează neschimbat portul, cu deosebirea că pe contraepoleții, acum de culoarea fondului tunicii, vor avea lîngă nasture numărul companiei din care fac parte, urmat mai jos de o cruce, ambele din postav roșu. Capela, care înlocuiește chipiul desființat la trupă, are forma generală a armatei, este civită cu paspoale garance, are cozoroc de postav, clape care se închid cu un nasture în față și, pusă pe cap, formează două colțuri. În locul numărului regimentului au în față o cruce roșie. Toți ofițerii au acum pe gulerul de catifea în culoarea specialității, ca și înainte, brodat cu fir bastonul lui Esculap cu șarpele și frunze de măslin. Pe umeri au trefle în toate ținutele. Li se acordă o tunică de vară, de pînză albă, la două rînduri, cu petlițe de culoare specifică, paspoalate cu garance. Pantalonii au, în toate ținutele și pentru toate gradele, lampasuri garance. Chipiul, tot garance, cu banda de catifea neagră, verde sau albastră, va avea pentru mică ținută un pampon cu globul de sus roșu pentru medici, verde pentru farmaciști și albastru pentru veterinari, iar cu cel de jos galben pentru ofițerii inferiori și bicolor — galben sus și albastru jos — pentru cei superiori. Penajul nu suferă nici o schimbare față de regulamentul din 1875. Giberna, purtată în toate ținutele, este de piele de lac negru cu marginea de alamă și cu însemnele medicinei, din același metal, pe capac. Șabraca va fi garance, cu un galon de lînă albastră pe margine în mică ținută și de fir pentru mare ținută. În locul numărului de corp va avea aplicată marca medicinei. Pentru campanie, la coburi va avea două cutii îmbrăcate în piele care conțin medicamente, pansamente, ustensile de prim ajutor, etc.

Pînă la 1912, cînd se decretează pentru toată armata ținuta de campanie cu fond gri-bleu, nu mai apare nici o modificare în uniforma medicilor militari.

Uniformă de colonel medic, model 1895, ținută de ceremonie.

Călăți în focul luptei pentru independență și dispunînd de admirabilele baze organizatorice date de generalul dr. Carol Davila — mentorul sistemului medical modern al României și al învățămîntului de specialitate — și de pleiada de străluciți medici pe care a creat-o, serviciul sanitar al armatei va da o bună probă a excelentei sale coordonări și dotări și în următoarele două conflagrații mondiale ale secolului XX, dovedindu-și imperioasa necesitate pe cîmpul de luptă, alături de combatanți și, prin actele sale umanitare, pledînd pentru pacea universală.

Adrian Silvan Ionescu

*) Toată arhiva Veterinarului Șef Constantin Fometescu, care a stat la baza închegării acestei note biografice se află în posesia ginerelui acestuia, col. (r) Cezar Petrescu, căruia îi păstrăm o vie recunoștință, exprimată și pe această cale, pentru materialele semnalate și, cu generozitate, puse la dispoziție pentru studiu.

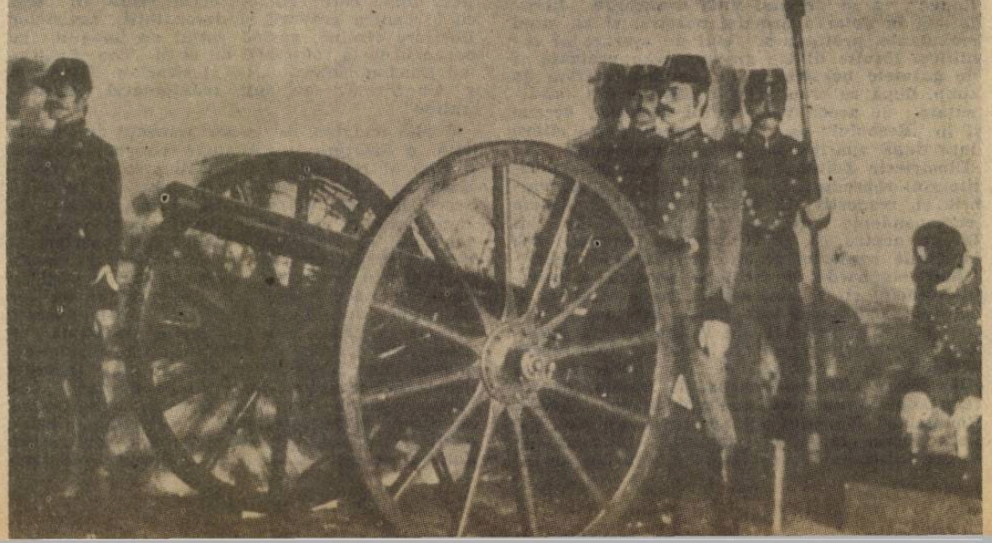

DE IANCU MI-ESTE DOR ACUM

(FIȘE DE ROMAN)

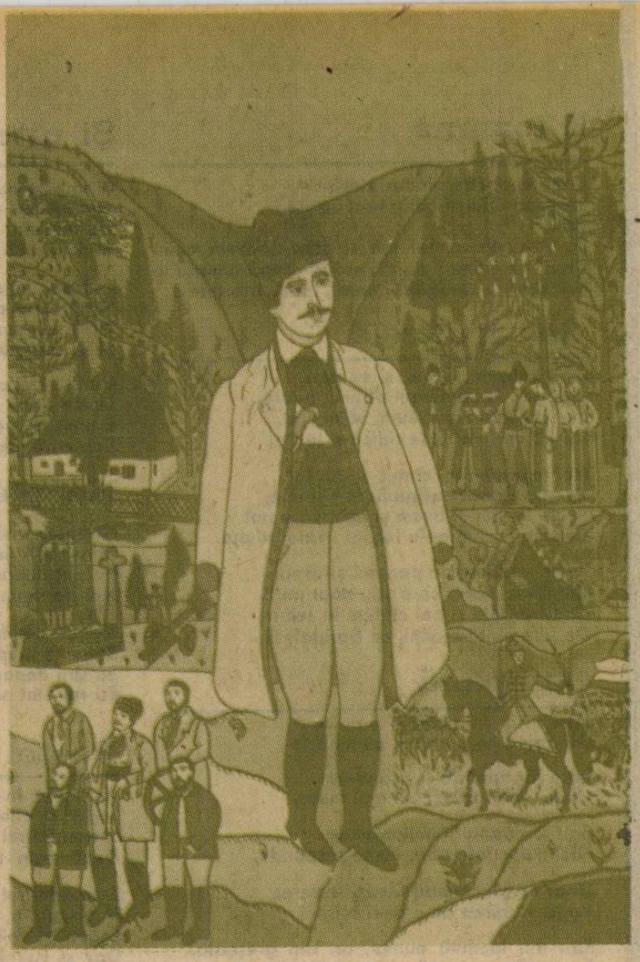

1.

În Ținutul Zarandului, locul de peregrinare neliniștită și melancolică a lui Avram Iancu, moții vorbesc despre Craiul Munților folosind numai timpul prezent. Am întrebat odată, mai demult, pe un școlar cine a fost Iancu și acesta mi-a răspuns fără să ezite: „El este Craiul nostru".

2.

O consemnare care m-a frapat în legătură cu vîrsta la care s-a săvîrșit din viață Prefectul Aurariei Gemina o face cercetătorul Aurel Decei.

Studiind „Protocolulu Parohialu" al comunei Vidra de Sus, inaugurat la data de 29 mai 1855, cu scriere slavonă folosind literele chirilice și completat mai apoi de-a lungul anilor cu litere latine, în dreptul rubricii născut este consemnat anul 1828! Cercetătorul conchide: „Anul nașterii înscris în protocoalele parohiale nu poate fi îndoielnic; mai curînd poate fi nesigură aprecierea vîrstei Craiului Munților din partea contemporanilor și chiar a amicilor săi cei mai apropiați. Socotim așadar că Avram Iancu avea 44 de ani cînd a decedat și nu 48".

Dacă ținem seama și de semnalarea că în același an era înregistrată și o fată cu numele de Anna Iancu, care era probabil o rudă, precum și de faptul că diferența între Avram și fratele său mai mare Ioan era de patru ani, afirmația pare verosimilă. Acceptînd această variantă, rezultă că Iancu avea în 1848 numai 20 de ani...

Însă din Protocolul gimnaziului crăiesc din Zlatna reiese că Avram Iancu a frecventat acest lăcaș de învățătură între anii 1837—1841.

Luînd drept valabil anul nașterii 1928, înseamnă că micul școlar avea abia vîrsta de 9 ani!

Dacă asupra anului nașterii, după cum se știe, există controverse, despre luna sau ziua în care a venit pe lume nu există nimic oficial. O mărturie făcută unui prieten vorbește de „luna cireșelor". Probabil iunie tîrziu sau începutul lui iulie, la munte. Mai există o însemnare rămasă pe o carte bisericească care consemnează drept dată a nașterii: „Paștile anului 1824".

Coroborînd aceste informații am privit zile întregi portretele lui Barbu Iscovescu executate „după model" în anul 1849 precum și alte litografii și desene de epocă. În absolut toate expresia feței este mult maturizată, chipul purtînd deja trăsături precise și expresive.

3.

Secvențe despre moartea eroului național cum este denumit în presa vremii sînt multe și edificatoare. Numeroși martori relatează fără drept de îndoială că a decedat în urma unei hemoptizii. Vestea s-a răspîndit fulgerător. Spre seară (în 10 septembrie 1872) sosiseră la priveghi, primii, consătenii lui din Vidra. A doua și a treia zi s-au perindat prin fața catafalcului mii de moți veniți să-l vadă înainte de despărțire. Preotul din Țebea, Ioan Tisu, pe care Iancu îl cunoștea a donat crucea de piatră pregătită pentru propria-i

Casa părintească a lui Avram Iancu, azi muzeu memorial

înmormîntare pe fața căreia s-au săpat cuvintele: „Avram Iancu advocat prefectul legiunii Gemina Române în anul 1948—49, mort 1872".

4.

Multă vreme înainte și după moartea lui Avram Iancu, presa maghiară a acreditat ideea că el ar fi fost un „naționalist" înfocat și un dușman al ungurilor. Cît de false și răuvoitoare erau aceste aprecieri vom vedea din extrasele selecționate mai jos. Primul extras face parte dintr-o scrisoare adresată locotenent-colonelului I. Simffony în care încearcă să elucideze scopul și țelurile revoluției din Munți.

„Fraților! Crede-ne-ți nouă că noi prealuminat vedem, și prea hotărît credem, că în aceste două patrii surori, maghiarul de existență și viitor nu poate vorbi fără român, nici românul fără maghiar. Credem și prea luminat vedem că peste noi, și peste voi, azi mîne vrea să dea mîna un element gigantic, care în scurt timp ne va îneca, și nu vor rămîne altele, decît urmele existenței noastre".

În altă scrisoare, adresată guvernatorului Ludovic Kossuth, scrisoare pe care o va transmite Nicolae Bălcescu, după ce își exprimă regretul că „în împrejurările actuale nu putem să dezbatem cu frații maghiari restabilirea păcii fiind situația în care ne găsim foarte critică", promite cu noblețe și fermitate bărbătească: „Totuși, pentru a Vă dovedi sentimentele noastre frățești pe care le nutrim față de națiunea maghiară am hotărît să rămînem neutri față de armata ungară în tot timpul acelor lupte, neatăcînd-o și apărîndu-ne numai în cazul că vom fi atăcați".

5.

Neliniștit dar lucid pînă în ultima clipă a vieții, Avram Iancu și-a preumblat trupul măcinat de melancolie și tristețea pentru neîndeplinirea idealurilor visate de-a lungul Crișului-Alb, oprindu-se cu predilecție în Baia de Criș. O mărturie tîrzie se publică în ziarul „Tribuna Nouă" din Arad, în 31 august 1924, mărturie care atestă, pe de o parte, starea de tristețe a eroului, iar pe de altă parte, dragostea și devotamentul cu care era înconjurat de toți locuitorii munților.

„Era cu două săptămîni înaintea morții sale. Cînd într-o după amiază moșul meu, preotul Toma Faur, se pomeni cu o surpriză, avînd iar fericirea să mai stea înc-odată de vorbă cu Iancu. Moșu, om deschis și dulce la vorbă, căuta să-și distreze oaspetele cum putea mai bine. Deci se așezară amîndoi pe prispa casei. La întrebările preotului, Iancu numai rareori își întorcea capul spre el; zîmbindu-i trudit. Cîteva cuvinte laconice era răspunsul dat, iar privirea străbătea zarea în amurg. Pînă ce bunica, fie iertată, pregătea cina, cei doi prieteni mai închinară cîte un păhărel de „vinars". Dar atît din acesta, cît și din bucatele puse pe masă, Iancu abia gustă ceva. Durerea sa mare, Crucea Neamului său de moți abia o mai putea purta".

6.

Craiul Munților se oprea din peregrinările lui atît la casele românilor, precum și în cele ale locuitorilor maghiari din zona Zarandului, fiind primit întotdeauna cu bucurie și inima deschisă. Iată ce scrie pensionarul Traian Miculița proprietarul casei (renovate evident) pe prispa căreia s-a stins din viață Avram Iancu.

„Stînd de vorbă în mai multe rînduri cu frații Hofbauer Iosif, născut în anul 1827 și decedat în anul 1927, și Hofbauer Giula, născut în anul 1868 și decedat în anul 1940, ambii fiii cetățeanului Hofbauer Mihai din comuna Baia de Criș, de naționalitate maghiară, de profesie pantofar, care îmi vorbeau mult despre Avram Iancu, am aflat că la această familie se adăpostea Avram Iancu de cîte ori se afla la Baia de Criș unde își petrecea cel mai mult timp al vieții. În sările de iarnă stătea la ei pe un scaun rotund de pantofar și le spunea multe lucruri bune și folositoare".

7.

În presa maghiară vestea dispariției celui care a fost luptătorul neînfricat din Apuseni este comentată (în unele cazuri) cu obiectivitate. Astfel în revista „Hazánk és Külföld", în numărul 39 din 1872 se notează fără ezitare: „Iancu cel onest și serios a fost inamicul faptelor neomenoase. Acei maghiari care au căutat scut la el, au fost părtași de cea mai onestă tratare. Acesta este un fapt pe care nimeni nu-l poate nega: Iancu căuta lupta pe față, el a vrut să se războiască ca soldat".

În altă revistă apărută în același an sub semnătura lui Lukács Béla, se precizează țelurile și idealul pentru care a luptat: „Năzuințele lui Iancu nu se pot și nu este iertat să se condamne, pentru că scopul lui a fost curat și dezinteresat: a luptat pentru o soartă mai bună pentru poporul român".

8.

Există (după informațiile noastre) o singură fotografie de la ceremonia înmormîntării lui Avram Iancu, luată de undeva de sus, un plan general avînd ca fundal biserica din Țebea, mulțimea și soborul celor 36 de preoți care au oficiat după datină.

În ziarul guvernamental Reforma, numărul din 19 septembrie 1872, deci la numai șase zile după înmormîntare, se publică o relatare care consideră desfășurarea funeraliilor drept o demonstrație și o provocare românească. Nu vom discuta temeinicia acestei afirmații. Reținem doar următoarea precizare: „Cînd cosciugul a ajuns aici (lîngă Gorunul lui Horea adică), a fost așezat pe un suport, iar preoții și însoțitorii lui au alcătuit în jurul lui un grup, în timp ce fotograful comandat dinainte se străduia să imortalizeze scena".

Este neîndoielnic că acel fotograf n-a realizat doar o singură fotografie. E în firea lucrurilor să fi executat și un prim-plan al sicriului purtînd corpul neînsuflețit al eroului. Să se fi pierdut oare aceste imagini care, mai mult ea sigur, au fost executate? Iată o întrebare pe urmele căreia culeg informații de ani de zile.

9.

În ziarul Federațiunea din 15 septembrie 1872, în cuprinsul editorialului care este de fapt un necrolog se pot citi următoarele rînduri de adîncă și dureroasă simțire: „Și astăzi Iancu nu mai este! Nu auziți vijiitul arborilor, nu simiți cum se ridică și scade pămîntul sub voi; brazii și stejarii plîng și suspină munții, căci a murit mîndria lor, Iancu; îl plîng muntenii, nedespărțiții săi soți de arme, cu care adeseori, în umbrele munților, ținea svaturile de bătălie și dimpreună cu ei se bucura pentru succesele armelor lor; și unde seara, înconjurat de rezoluții săi tribuni, la via flacără a focului, se cufunda în cugete adînci. Îl plînge Ardealul, scumpa sa patrie și poporul român, pentru a cărui nume, libertate și existență a purtat spada romană și a băgat frica în oasele boierilor și a negrilor dușmani; și națiunea întreagă, de la mare pînă la munți, este în doliu și varsă lacrimi la scumpul său sicriu".

10.

În 1852 în urma unei percheziții efectuate la casa părintească din Vidra i se confiscă o serie de acte și scrisori numerotate de la 1 la 28. Adresa de restituire a celorlalte acte sună astfel: „În urma ordinațiunei din 14 octombrie 1848 nro. pres. 504 am a-ți admanua domniei tale actele ce se sechestrează în casa domniei tale în 17 august a.c. și se însemnară cu numerii: 7, 8, 9, 13, 15, 16, 17, 24, 25, 26 și 27 cu acea adăugare, că celelalte acte numărate de la numărul 1 la 28 sînt între actele de cercetare...".

Unde sînt acele acte (documente, scrisori, etc.), cu ce scop au fost sechestrate și tăinuite sau distruse, nu vom ști, din păcate, niciodată.

11.

Cum arăta Avram Iancu în vremea revoluției? Ce fior ciudat transmitea el miilor de moți care-l cunoșteau sau poate nu-l văzuseră niciodată, dar făptura lui omenească

E toamnă

E toamnă, cîte gînduri devin
Transparente și cad ele-n însele!
Iubito,
Eu cred că numai noi și copacii-avem chin,
Cred că numai după noi și după-amintirile
Noastre se leagănă cerul, cad frunzele...

Cad frunzele

Cad frunzele, iubito, și se zbat,
Iubește lumea numai patimi, poate,
Noi legănăm de-acum, neîncetat,
Un vis ce-i viu și se ridică-n toate.

Noi legănăm un cîntec și din tot
Ce s-a-ndurat cuvîntului a-i spune,
Avem un cer și-avem și aștri care pot
Să se preschimbe-n legi și să ne-adune.

Avem mulțime de porunci și-avem
Căința lacrimei ce-o știu doar mirii,
Cad frunzele și noi cădem în semn
De jurăminte-n ochi, ca trandafirii...

Cumpănă

Între nisip și lumină – o parte
Din taina ce o plătim cu moarte;

Între făgăduință și așteptare,
Unde-i rîul adînc, cel mai mare,

Sau la capătul lumilor, unde
Nici nu se întreabă, nu se răspunde,

Doar ce-și schimbă trimișii-ntre ei,
Vagă vorbirea ca a unei scîntei

Sau din lacrimă numai, ori din greșeală,
Se mai face și ziuă-ntre noi, și-ndoială,

Această jertfă: cînd totul e-un plai
De lumină și taci și devii grai.

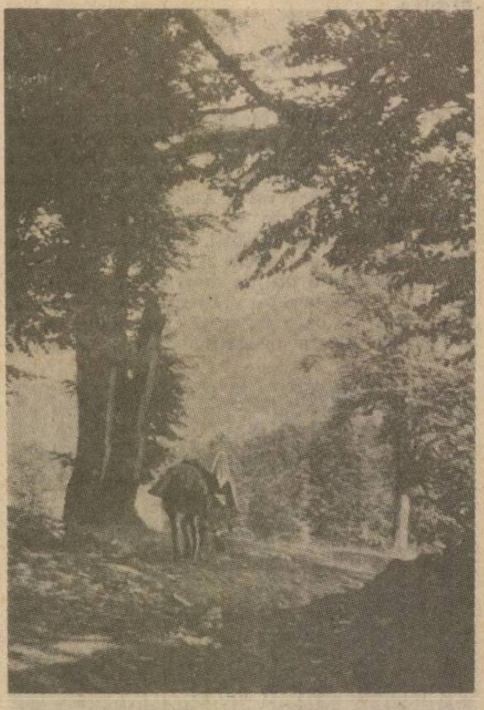

În drum spre Vidra

și-o reprezentau vie și adevărată, aureolată încă de pe atunci cu nimbul legendei. Ce calități deosebite avea acest tînăr bărbat din inima Apusenilor, care l-a fascinat și obsedat pe Eminescu?

Să ne întoarcem în timp și să încercăm o reconstituire ajutați de mărturiile celor ce l-au cunoscut.

„Iancu era unul din junii cei mai frumoși ai timpului", declară Barițiu, precizînd: „noi am cunoscut pe Avram Iancu foarte bine, am stat cu el și în corespondență. (Unde se găsesc oare aceste scrisori?). În octombrie 1852, după ce îl lăsară să iasă din casarmă și să șadă la amicul său Elie Măcelaru împreună cu tatăl său, am stat și noi patru zile la Sibiu".

Și uite ce noapte

Și uite ce noapte: peregrinînd,
Greieri reci pe tăișuri de coasă,
Nu mai sînt vămi, iarba-i trasă
Și dusă-i ca omul pe gînd.

Ard păduri, arde piatra-n schimbare
Și pe stele, auzi, calcă melci,
Niște struguri dau semn să-i culegi
Și se scutură-n flăcări pe zare.

Umblă clopote, turme ce pasc
Dulce aerul nopții și-l sună,
E-un pîrjol rece și galben de lună
Sub care gîlgîie, albastru, un țeasc.

Noapte singură

Noaptea e singură, noaptea-i o casă,
Miroase-a lună-n ferestre și-ascult,
Eu sînt departe, tu ești frumoasă,
Noi de-amîndoi vom suferi mult.

Noi de-amîndoi și de cele toate
Stele ce urcă și nasc neabătut,
Eu sînt departe, tu nici nu ești, poate,
Eu nu sînt și noaptea e-un crin ce-a căzut.

Pastel

Ah, legea în cîmpul vizibil al florii,
Legea și taina ca într-un ostrov,
E trandafirul o spaimă deschisă-a candorii,
După cum fluturii-s albi, presărați cu mov.

E trandafirul o jertfă de fum care-atrage
Și pîrguie-n foșnet de aripi – de zbor! –
Legea și taina ce-ntruna dau pace
Dar și viscolire de ochi, dar și dor.

Ca pe-un pod cu lună

Ca pe-un pod cu lună și cu amintiri,
Toamna-aceasta-n toate, cerul ce-l respiri,
Sparg pereții lumii niște-oglinzi și-aproape
Că-s ziditi din aer numai și din ape
Cită vreme-n calea petrecută-mi ții
Numai umbra ochilor nespus de vii
Și cu-albastru, verde cum doar tu mai vezi,
Curcubee pui de fum peste livezi.
Nici nu-ncepi culesul, poate-i și trecut,
Dar o boare-așterni de purpură și-n lut,
Mă cuprinzi cum visul s-ar cuprinde-n el
Și-auzim cu ochii și vedem la fel
Ca pe-un pod cu lună și cu amintiri,
Toamna aceasta-n toate, cerul ce-l respiri.

A. I. Zăinescu

Și cunoscîndu-l foarte bine, apărîndu-l în vremea cît denigratorii bine cunoscuți vroiau să-i anuleze personalitatea, face o remarcă edificatoare, a cărei suplețe aluzivă mă farmecă și-mi bucură inima: „A mai avut națiunea română pe un Iancu în secolul al XV-lea, adică Ioan Corvin de la Hunedoara, spaima sultanilor și a tuturor turcilor, salvatorul Ungariei și al creștinismului, consolatorul românilor transilvăneni și bănățeni /.../. Să fie oare că acel nume mare trecut prin tradițiune din străbuni la strănepoți va fi fost un ecou fermecător în auzul generației de la 1848? Pentru ce nu? Distanța în timp era de numai 400 de ani, apoi popoarele conservă și propagă nume și evenimente mult mai vechi tot numai prin tradițiune".

Apropo de evenimente și nume, stau și mă întreb, și probabil voi fi ajutat să găsesc un răspuns plauzibil sau, oricum, „științific", ce fel de elan sau inspirație i-a îndemnat pe străbunii străbunilor mei să-și boteze feciorii cu nume atît de muzicale, ca să nu spunem altfel: Ovidiu, Traian, Gelu, Aurelian, Ioan, Mircea, Octavian. Numai pentru simplu fapt că ar putea deveni cîndva traductibile?

12.

Și totuși, cum arăta Avram Iancu și ce fior sublim și ce elan de neînțeles insufla el miilor de moți care l-au cunoscut sau nu?

Memorandistul Rubin Patița, unul dintre cei mai devotați luptători pentru destinul națiunii române, va scrie în revista „Transilvania": „Eu, care am petrecut doi ani de zile de studii la Cluj, am să menționez una din trăsăturile sale caracteristice nu mai pu-

„Avram Iancu" — tablou de Barbu Iscovescu

ţin însemnate, adică popularitatea de care s-a bucurat încă din anii de studii de la Cluj, cînd se împrietenise de preferinţă cu studenţii săraci pe care-i ajuta cu cărţi, cu haine şi uneori cu bani, iar la adunarea de la Blaj, deşi fusese invitat la masa verde, el preferi să stea în mijlocul poporului unde cu un steag mare în mînă dădea semne. Acestea le ştiu de visu".

Imaginea acestui bărbat tînăr şi încă pe atunci mai puţin cunoscut e descrisă astfel : „Bărbat bine făcut, cu fruntea lată, cu trăsături regulate şi blînde (sublinierea noastră), fără barbă şi cu mustaţă stufoasă. Statura peste mijlocie cu un piept bine dezvoltat".

Despre generozitatea şi grija Craiului Munţilor arătată faţă de armata sa de desculţi, Axente Sever, celebrul tribun şi prieten al conducătorului luptelor din 1848—'49, îşi aminteşte că „Avram Iancu din suma de 5 000 de florini plătiţi de oraşul Abrud cu ocazia dezarmării gărzii maghiare, întreaga sumă a cheltuit-o pe opinci pe seama luptătorilor săi din Albac, Scărişoara şi Vidra".

I. Gorun îşi va aminti la peste 50 de ani de la dispariţia eroului : „Da, l-am cunoscut pe Avram Iancu. Am privit în ochii lui întunecaţi şi am pipăit mîna lui aspră. Dar ce eram eu pe atunci ? Un copil nu prea mic ca să nu pot înţelege ce putea fi un rege detronat, dar nu destul de matur ca să-mi dau seama de întreaga tragedie pe care am înţeles-o mult mai tîrziu".

Unul dintre viceprefecţii armatei din munţi, într-o scrisoare pe care i-o adresează sintetizează crezul întregii iobăgimi române, care vedea în tînărul tribun al Aurariei Gemina întruchiparea speranţelor de veacuri visate. „Mai bune şi mai dulci sînt poruncile tale şi poporul cu peste fire iubire ascultă glasul tău ; cînd le citesc acărce de la tine pare că reînvie".

Alecu Russo, care-l văzuse la adunarea de la Blaj, şi-l auzise vorbind româneşte, confesîndu-se unui prieten, copleşit de simplitatea măreaţă a zecilor de mii de ţărani, rostea cutremurat : „într-un moment de înfocare aş fi dorit să nu se mai fi născut feciori de boieri".

Poporul, moţii lui care l-au adulat şi l-au iubit, au ştiut să-l facă nemuritor prin strălucitul catren care-l plasează în pantheonul eroilor lumii : „Boii-s cu coarne de ceară / Om ca Iancu nu-i în ţară / Boii-s cu coarne de spume / Om ca Iancu nu-i în lume".

Şi, spre a încheia cu Gheorghe Barţiu, reamintim frazele în care i-a surprins extraordinara personalitate, măreţie şi popularitate de care se bucura şi se bucură încă în simţirea cea mai curată a poporului român : „Avram Iancu a fost pentru noi unul din acei bărbaţi cu adevărat providenţiali, încălzit şi pătruns în adincul sufletului său de sacrul foc al libertăţii".

Remarcind contextul social istoric în care s-a născut şi a luptat Craiul Munţilor, eminentul istoric ardelean conchide : „În viaţa popoarelor sunt unele momente estraordinare şi epocale, momente de viaţă şi de moarte, cînd ele îşi leagă soarta lor de cîte un nume, de cîte un individ, căruia îi urmează oareşicum orbeşte, la bine şi la rău ca prin un farmec sau prin predestinaţiune. Însă tot aşa este iarăşi adevărat că numai epocile estraordinare produc oameni estraordinari, precum şi că numai popoare ajunse la un grad oarecare al conştiinţei de sine (...) îşi aleg sau recunosc de conducători pe bărbaţi de aceia care au venit tocma la timp, au atît ca să vorbească, cît mai virtos să lucre, bărbaţi ai faptelor, ai acţiunii care ştiuseră a-şi identifica interesele lor cu ale poporului şi se inspiră de mărirea epocei în care au ajuns".

Şi totuşi, cum arăta Avram Iancu ? Ce fior sublim şi ce elan insufla el miilor de moţi care l-au urmat fără şovăire ?

„El este de o statură, formă şi compacţie a trupului de migiloc, serios, de aceia cam melanholic şi puţin vorbitor, dar cu atît mai afund ginditor, /.../ iară inima sa înväpăiată /.../ pentru dragostea naţiunii sale şi a patriei".

13.

Unul din episoadele cele mai controversate de martorii oculari, foştii tribuni, prieteni, biografi, gazetari etc., este cel referitor la refuzul lui Avram Iancu de-a se prezenta în faţa împăratului. Unii au speculat această ciudată atitudine în defavoarea lui Iancu, alţii au socotit refuzul drept un comportament bizar (ca să nu zicem altfel), cîţiva au imprimat acestui incident o aură de enigmă.

După părerea noastră, explicaţia e destul de simplă, dacă ţinem seama de atitudinea curţii imperiale faţă de Craiul Munţilor şi de doleanţele moţilor săi.

Iancu aflase, desigur, despre faptul că însuşi suveranul cu augusta lui mînă l-a tăiat fără să tresară de pe lista celor propuşi pentru înalte decoraţii. Îi era încă proaspătă în amintire expulzarea brutală din Viena.

Nu putea accepta nici gîndul unui refuz în chestiunea pădurilor şi a altor drepturi, refuz pe care el îl anticipa şi-l presimţea, desigur.

Mîndria sa şi demnitatea de om care a luptat pentru interesele poporului său l-au îndemnat să stea în rezervă, asigurind altfel tot ce ţinea de protocolul unei primiri cît mai călduroase.

Scriitorul maghiar Domokos-Haraga Balazs care a scris şi publicat în 1930 un „roman istoric adaptat pentru film", altfel spus, un scenariu de film de peste 400 de pagini, avînd acces la anumite documente în limba maghiară, aduce un element nou legat de episodul călătoriei împăratului în Apuseni.

Contele Schwarzenberg, guvernatorul Transilvaniei, în înţelegere cu baronul Salmen cad de comun acord să acţioneze în aşa fel încît Avram Iancu să fie manevrat astfel încît să nu apară în faţa suveranului.

I se transmite, aşadar (susţine autorul), lui Avram Iancu un bilet de liberă trecere spre cvartirul suveranului, un fel de autorizaţie, prin care să poată fi primit în audienţă. Pe de altă parte, în înţelegere cu şeful poliţiei vieneze, venit special spre a asigura securitatea împăratului în munţi, dau ordine secrete dar precise ofiţerilor din garda personală a lui Frantz Iosef spre a nu permite lui Iancu accesul la împărat.

Seara, susţine sus amintitul autor, Iancu s-ar fi prezentat la bivuacul împărătesc însoţit de Balint, Teodor Teoc şi de încă alţi cîţiva tineri tribuni. Arată hirtia ofiţerilor de pază, precizind că a fost invitat de chiar domnul guvernator. Hirtia nu e luată în seamă şi un oarecare conte Grüne îi promite lui Iancu că va putea veni în audienţă mîine dimineaţă.

Această dimineaţă nu va exista niciodată şi Avram Iancu va refuza în continuare orice tentativă de-a lua legătura cu împăratul.

A doua zi, tînărul suveran, iritat şi intrigat de neprezentarea Craiului Munţilor, va întreba : „Dar unde e Iancu ?", adăugînd imediat „Sîntem oare în siguranţă aici ?".

Craiul Munţilor s-a comportat cu demnitate şi mîndrie, ca un adevărat fost prefect al legiunii „Auraria Gemina" şi ca un adevărat conducător al poporului său.

14.

Iată cum descrie Alexandru Şterca Şuluţiu popasul monarhului pe muntele Găina şi inexplicabila atitudine a lui Avram Iancu : „Iancu cît se ivi la vedere cu atîta dor şi iubire aşteptatul monarh peri numaidecît din acest loc şi din vederea şi mijlocul compatrioţilor săi, cu cari pînă acum aşteptase pe împăratul ; şi în zgomotoasa mişcare ce se făcu la apropierea monarhului între cei adunaţi ce-l aştepta Iancu se făcu nevăzut. Se poate înţelege ce confuzie, durere şi ruşine cuprinsă pe toţi aşteptătorii naţionalişti şi munteni, cînd la sosirea şi apropierea împăratului de toate părţile se striga Iancu! Iancu! şi poftitul înaintea împăratului Iancu nu era nicăirea !".

Mormîntul lui Avram Iancu

15.

Şi George Barţiu este de părere că numai intrigile celor din jurul împăratului au dus la neprezentarea lui Avram Iancu în faţa tînărului suveran.

„Mulţi iarăşi voiesc a şti că monarhul, cu această ocaziune, fusese determinat a înălţa pe A. Iancu la rangul de baron, a-i face şi oareşicare donaţie în proprietate de pămînt din averile fiscale, a şi decreta uşurări esenţiale pentru locuitorii de naţionalitate românească din Munţii Apuseni. Noi încă am fost şi sîntem foarte aplecaţi a crede în actele generoase ale lui Francisc Iosif I, însă nu ne putem abţine ca să nu observăm că, dacă scopurile împărăteşti au fost acelea, apoi organele administrativ politice au lucrat în dosul monarhului în direcţii cu totul opusă, ca şi cum ar fi vrut să extermine orice încredere din inimile românilor...".

Refuzînd orice onoruri, orice decoraţii, orice recompense materiale, Avram Iancu a rămas acelaşi exponent demn şi neînfricat al moţilor, flacără vie zidită şi arzînd din chiar inima poporului, demn, mîndru şi incoruptibil. Incoruptibil ca aurul !

16.

Spuneam şi cu alt prilej că despre perioada celor 20 de ani de aşa-zisă „pribegie" prin Apuseni a lui Avram Iancu nu există prea multe documente. Denigratorii lui (şi n-au fost puţini), susţineau că el se retrăsese într-un fel de tăcere „suspicioasă", cantonîndu-se într-o ciudată singurătate, rupt de viaţă şi realitate. Adevărul este că Iancu a fost pînă la sfîrşitul zilelor sale personalitatea cea mai proeminentă a munţilor, erou viu, adulat de moţi, mutat în cîntece şi legendă.

George Barijiu, una din minţile cele mai strălucite ale ardelenilor, spirit exigent şi clarvăzător, avea să scrie următoarele : „De la 1852 (anul în care comportamentul demn al lui Iancu faţă de împărat este atribuit nebuniei !) eu nu am văzut pe Avram Iancu pînă în august 1865, la adunarea noastră de la Abrud". Deci, treisprezece ani ! În acest răstimp, ziarele maghiare şi austriece au dus o campanie metodică de denigrare şi demitizare a Craiului Munţilor, acuzîndu-l în mod direct de nebunie. Afirmaţii infame, pe care poporul din munţi nu le-a luat în serios niciodată.

De altfel, iată ce spune Barijiu : „Atunci (la întîlnirea de la Abrud) iarăşi îmi ziseră oamenii noştri să încerc /.../ doar l-am putea îndupleca să se apuce de advocatură".

Deci, Barijiu, în urma conversaţiilor avute îl considera apt să practice această meserie. Iancu refuză replicînd : „Hm, că doară n-ai vrea şi dumneata să mă aresteze nemţii austrieci".

Episodul arestării şi maltratării sale îl marcase, desigur, făcîndu-l să devină prudent şi prevenitor.

17.

În încheierea articolului său despre Avram Iancu, Barijiu îi sintetizează personalitatea într-o frază memorabilă : „Avram Iancu a fost sacrificiu al simţului său de libertate şi onoare, al înflăcăratei sale amoare către naţiune şi al devotamentului său sublim pentru patrie...". Şi în continuare, subliniază : „Iar noi acei români contemporani care am trecut prin aceleaşi probe de foc prin care a trecut şi Avram Iancu, care am luptat alături cu el în un mod sau altul pentru emanciparea noastră naţională, să învăţăm din cazul cel

funest al lui cîteva lucruri. Să ne încredem întotdeauna neasemănat mai mult în puterile proprii decît în ajutorul altora".

18.

Despre dragostea neclintită a lui Avram Iancu faţă de popor, un coleg de şcoală şi de arme, Ştefan Moldovan, va nota în amintirile sale : „Eu, care am petrecut cu Iancu doi ani de zile de studiu la Cluşiu (Cluj) şi mai puţin timp în 1848—49, am să menţionez una din trăsăturile sale caracteristice nu mai puţin însemnate, adică popularitatea.

Da, Avram Iancu era un om foarte popular şi iubea foarte mult poporul.

Cînd era student la facultatea de drept de la Cluşiu, el conversa de preferinţă cu studenţii români cei mai fără mijloace, pe care adesea îi ajuta cu cărţi, cu haine, uneori cu bani ca să poată şi ei participa la cîte o petrecere...".

Şi mai departe, subliniind modestia eroului : „La adunarea cea mare de la 1848, ţinută la Blaşiu, deşi fusese invitat la masa cea verde, el preferi a sta în fruntea poporului, unde cu un steag mare în mînă dădea semne de aprobarea sau dezaprobarea poporului, un fel de plebiscit, la vorbirile oratorilor şi decisiunile inteligenţilor de la centru".

19.

În răstimpul celor nouă luni cînd a controlat şi administrat, în sensul bun al cuvîntului, teritoriul Munţilor Apuseni, parafînd fiecare ordin, chitanţă sau dispoziţie cu adnotarea : Vidit — Avram Iancu, este preocupat de buna întreţinere şi hrana luptătorilor săi. În una din scrisorile adresate lui Nicolae Corcheş, tribun din Cîmpeni, va scrie memorabila frază : „Această poruncă aşa să ţi-o pui la inimă, cît ziua şi noaptea să nu dormi şi oamenii să capete pîine de unde este coaptă, iar la Cîmpeni cu cea mai mare grabă să se macine cucuruz şi să se coacă".

Aşadar, să nu dormi nici ziua, nici noaptea, pentru a asigura pîinea poporului...

20.

Iubindu-şi poporul, pe moţii săi setoşi de libertate, a refuzat toate onorurile propuse, decoraţii, bani, slujbe, rămînînd să trăiască timp de douăzeci de ani în mijlocul acelora pe care, într-un moment de înălţare naţională, i-a călăuzit şi luminat cu speranţa sacră a eliberării naţionale şi sociale.

Publicistul maghiar Rethi Lajos va recunoaşte loial : „Nu s-a îndepărtat de regiune, de pe scena gloriei sale. Cu toate că acolo se înălţau înaintea lui ruinele caselor nobiliare, pe care le-a distrus poporul său /.../ tot aşa zăcea poporul său sub jugul greu al vieţii, ca şi cum niciodată n-ar fi trăit regele Iancu şi speranţa trezită".

Zidit de viu în durerile poporului, a rămas neclintit să trăiască în munţi alături de moţii săi, dezamăgit, neliniştit, dar niciodată singur !

Mircea Micu

Ceahlăul

Iar urc cîntînd spre culmea
Carpaţilor străbuni.
Strălucitori sînt munţii
Sub arc de curcubee !
Prin văi îmi fac cu ochiul
Livezile de pruni,
Izvoarele, la sfaturi,
Cu mine vor să steie.

Un codru, fără margini,
De-albastre liniştiri
Cu freamăt lin mă roagă
Să-i cînt împărăţia
Iar cerbii lui de aur
Cu veacuri în privîri
Îmi ies solari în cale,
Zvelţi săgetînd chindia.

Dar iată seara vine
În straiu-i violet
Şi în zenitul lumii
Se-aude-un ris de stele.
Şi-mi pare iar Ceahlăul
Un colosal poet
La care se închină
Toţi munţii ţării mele.

Istorie

Iubirea străveche de vatră
Înalţă statui în amiezi.
Dorm voievozii sub piatră,
Oştile lor prin livezi.

Istoria noastră-i furtună,
Arar ne-ntîlnim cu senin.
Prea des trompetele sună
Simţind pe duşmanul hain.

Pace planetară

Se-ngroapă bombe şi obuze,
Pornesc spre case mercenari.
Cuvintele surid pe buze
De vise şi de ţeluri mari.

Planeta însăşi toarnă vinuri
Prin cupe de cristal şi căni.
Popoarele fac azi festinuri
Lîngă-un noian de morţi şi răni.

Cu toate amintirile...

Însingerează frunza de castan
Şi tot mai multe ginduri întomnează.
Mi-i vîrsta mai bătrînă cu un an
Şi mai scobor o treaptă din amiază.

Mă plimb uimit sub coviltir ceresc
Privind apusul care-n zări mă cheamă...
În toamna asta vreau să chefuiesc
Cu toate amintirile la cramă.

Feerii astrale

Amurgu-a tras cortina nopţii iară.
Se culcă ziua-n pat de amintiri.
Pe scena lumii cîntă la vioară
O lună zăpăcită de iubiri.

E-un vălmăşag de feerii astrale
Născut din ceasul nopţii efemer
Că s-au oprit chiar riuri mari din cale
S-asculte melodiile din cer.

Constantin Atomii

Simbolul maternităţii

Este incontestabil că imensul respect de care s-a bucurat femeia încă din zorile omenirii se datorează mai cu seamă faptului că ei îi revine rolul decisiv în perpetuarea speciei. Reprezentările artistice păstrate din cele mai vechi timpuri dovedesc existenţa la populaţiile arhaice a unui bine conturat cult al mamei. Cea care aduce pe lume copiii simboliza rodnicia şi abundenţa, încrederea în continua înnoire a forţelor vitale.

Chiar în cadrul civilizaţiilor care, din punct de vedere social-politic, au manifestat îndeobşte pentru femeie o consideraţie mai redusă, mama era totdeauna ţinută la mare cinste. Ingratitudinea fiului faţă de părinţi, dar mai cu seamă faţă de propria-i mamă era aspru condamnată de opinia publică, socotită fiind un semn neîndoios al decăderii morale.

Dincolo de multiplele forme de realizare pe care progresele civilizaţiei şi culturii le asigură tot mai deplin femeilor, maternitatea a rămas una din supremele modalităţi de împlinire a personalităţii feminine. Neasemuita bucurie pe care o prilejuieşte aducerea pe lume a copiilor nu are numai o bază instinctuală. Femeia dobîndeşte atunci conştiinţa uneia din menirile sale fundamentale şi demonstrează înţelegerea faţă de năzuinţele şi speranţele tuturor generaţiilor care au precedat-o.

Balzac spunea că „maternitatea este unul din lucrurile simple, firești, fertile, inepuizabile asemenea celor ce reprezintă elementele vieţii". Dar caracterul prin excelenţă natural al maternităţii nu poate să umbrească o altă latură a aceluiaşi proces : înalta responsabilitate pe care o implică din partea părinţilor, şi cu deosebire a mamei, venirea pe lume a unui urmaş.

Dacă este adevărat că naşterea unui copil înseamnă pentru femeie hotărîta depăşire pe plan biologic şi psihologic a cercului preocupărilor individuale, aceasta se datoreşte faptului că mama îşi asumă neapărat răspunderi imense faţă de fiinţa căreia i-a dat viaţă. În general, un copil reprezintă cu mult mai mult decît o unitate în statistica demografică. Pentru mamă, copilul său, fiecare copil al său reprezintă totul. El este altceva decît un ornament al existenţei sale, oricît de mîndră ar fi cînd poartă în braţe o odraslă admirată de toţi cei din jur.

Copilul este purtătorul unor calităţi înnăscute care abia aşteaptă să se vădească, să se dezvolte şi să-şi dea roadele. Fiecare individ reprezintă nu numai un instrument de dăinuire a speciei, dar şi o încercare a acesteia de a atinge noi trepte ale desăvîrşirii pe plan fizic şi spiritual.

Maternitatea implică deci admirabile răspunderi, cărora femeia trebuie să le facă faţă începînd chiar din perioada concepţiei. Am aminti, spre exemplificare, doar de necesitatea absolută ca aceea care poartă sarcina să renunţe, măcar pe această perioadă, la deprinderea fumatului, dăunătoare nu numai sănătăţii gravidei, dar şi pruncului, întrucît provoacă sensibilizarea organismului în formare faţă de boli pe care le va putea contracta ulterior, mai ales ale aparatului respirator.

Dacă un copil nu poate veni pe lume oricum, tot astfel nu este îngăduit ca el să crească oricum. Părinţii trebuie să fie convinşi că orientările imprimate în primii ani de viaţă sînt pline de nebănuite consecinţe pentru întreaga existenţă a individului. Lucrul acesta este valabil nu numai în privinţa dezvoltării fizice, dar şi pe plan afectiv şi intelectual.

Cînd un dicton sanscrit pretinde că „mama este de o mie de ori mai vrednică de cinste decît tatăl", acesta are în vedere nu atît faptul că în pîntecele femeii se zămisleşte pruncul, cît mai cu seamă răspunderea primordială care-i revine mamei în educaţie. În bună măsură o generaţie valorează atît cît au valorat mamele respectivilor indivizi.

Maternitatea este marea sărbătoare a existenţei femeii, şi temeiul existenţei umanităţii.

Dr. G. Brătescu

DIMENSIUNEA UMANISTĂ A MEDICINII

ORIZONTAL : 1) Medic român, practician desăvîrşit, care referindu-se la înaltul profesionalism circumscris dimensiunii umaniste a meseriei alese, făcea următoarea remarcă : „Un chirurg mare este acela care face o intervenţie foarte corect executată, cu rezultate foarte bune, ducînd la o recuperare totală a operatului său" (Theodor) — Calciu. 2) Medic şi chimist (1493—1541), care afirma că „...întreaga medicină este iubire pentru om". 3) Clinician francez pentru care : „conştiinţa profesională este cea care trebuie să fie salvată cu orice preţ, medicina păstrîndu-şi astfel demnitatea şi respectul" (Valery — ..., Pesteur) — Critic şi estetician care din toate observaţiile adunate s-a convins că „dacă bolnavii acordă preţuirea lor medicilor învăţaţi şi abili, stima şi încrederea lor se îndreaptă mai ales către medicii cu fineţe psihologică şi sensibilitate umană" (Tudor). 4) Continent — Morfeu autohton. 5) Scule ! — Sora mai mare... de la spital (pl.) — Învingătorul moabiţilor. 6) Armăsar — Garantat. 7) Auxiliar la ... salvare ! — Celebru bacteriolog, cunoscut pentru expresivele sale postulate. 8) Aria paroxistică a solicitării şi responsabilităţii medicale — Veche unitate de măsură pentru grîne din Algeria. 9) Cămăşi rustice — Cadru final ! — Începe tratamentul ! — Doime ! 10) „Nimic din ce este..., nu poate rămîne străin acelora care sînt chemaţi să devină medici", concluzie exprimată de psihiatrul francez Jean Delay — Chirurg francez convins că în „chirurgie se întîmplă ca într-o bătălie unde tăria şi hotărîrea promptă şi corespunzătoare sînt cele mai importante" (Emile). 11) Endocrinolog spaniol — Simbol standardizat pentru oţeluri de scule.

1	2	3	4	5	6	7	8	■	10	11
■	P				C					S
3	A				■	V	I	E	R	U
4	■	A	S	I	A	■	A	O	D	■
5	L	■	S	E	F	E	■			
6	A	L	■			R	A		■	
■	C	O	L	A	C	■	K	O	C	H
8	R	G	E	N			■	S	A	A
9	I	■	R	U	■	T	R	■	M	M
10	M	A	N	■	F		R	G	U	
11	A	R	A		O		■	O	S	L

VERTICAL : 1) Realitate acceptată din punct de vedere medical, atît în explorare cît şi în tratament, recomandabil a fi gîndit de pe poziţii etice, nu doar juridice — Plata în natură pentru măcinat. 2) Afluent al fluviului Elba — Simbolul pur uman al bucuriei sau suferinţei. 3) Adăpost pentru nave în port — Logaritm (abr.) — Suprafaţă agricolă. 4) În urma unei bogate experienţe de viaţă afirmă că : „fără tehnică, medicina nu-i o meserie, dar fără umanism şi căldură umană nu-i decît o meserie" (Charles) — Mlaştina unde sălăşluia hidra ucisă de Hercule (mit.). 5) Profesor eminent şi clinician român (1885—1959). 6) Economie (abr.) — Reacţie emoţională — Introducere în formol ! 7) Prenume masculin — Erbiu — Ţesut lipsit de elasticitate. 8) — ...Faure, critic de artă francez care „considera că medicina prezentă zi de zi în mijlocul umanului, socialului şi al suferinţei, constituie o bună pregătire pentru înţelegerea timpurilor noastre" — Anna Karenina — Bir ! 9) Mod de viaţă vizat în aserţiunea criticului medic Ion Biberi, atunci cînd afirmă : „Ştiinţele medicale şi biologice, mai cu deosebire, impun respectul pentru fiinţa umană, presupun efortul pentru salvarea şi vindecarea omului..." — Gol nesfîrşit ! 10) Chirurg şi anatomist francez, convins că „trebuie să ne îngrijim de bolnavi şi nu de statistica lor" (Bernard) — Celebru scriitor, dintre meditaţiile căruia am ales următoarea „Medicul nu are alternativă : ori slujeşte omul în întregime ori deloc" (Albert). 11) Localitate în Ciad — Medic şi romancier francez pentru care : „Chirurgia nu este îndeplinirea misterioară a unei manevre întunecoase, ci o operă de lumină" (Georges).

George Magheru

Dicţionar : AOD, SAA, OSL, UPA, LERNA. ASU.

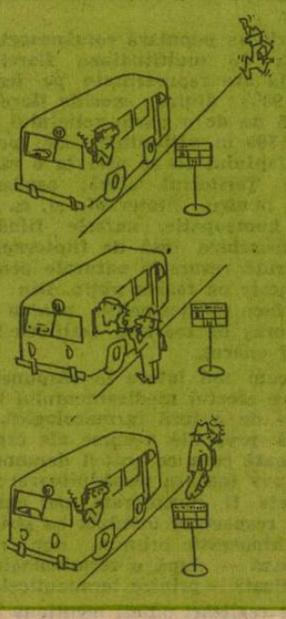

EPIGRAME

PE PERON LA PIATRA NEAMŢ

— Eşti divină, el i-a spus
Aşteptînd trenul să vină.
Ea, zîmbindu-i a răspuns :
— Doar natura e di vină.

LITORAL, VARA

Cînd am primit la masă bere
Şi am văzut ce am în halbă,
Mi-am zis (desigur cu durere)
Nu-i bere blondă, este albă.

COSTINEŞTI

A fost acolo într-o seară
Concurs de muzică uşoară
Şi a avut întîietate
O blondă fără greutate...

OSPĂTAR ŞI MODĂ

Nu îi pasă de proporţii
De obidă sau dispreţ.
Îmi serveşte mini-porţii
Încasîndu-şi maxi-preţ.

Teo Bozin

HOMEOPATIA

În depozitul farmaciei homeopatice din București

la timpul prezent

Homeopatia opune devizei alopate contraria contraribus curentur, **principiul** Similia similibus curentur, **adică în conformitate cu un vechi proverb românesc : „cui pe cui se scoate".**

Această metodă modernă a fost creată de Christian Friedrich Samuel Hahnemann (1755—1843), om cu o cultură deosebită; care a trăit cîțiva ani și la Sibiu, în România, ca medic personal, secretar și bibliotecar al contelui Brukenthal. Opera sa fundamentală care marchează apariția noii terapii medicale a apărut în 1810. Ea se intitula „Organon der rationelle Heilkunde". Limitată la început la un cerc restrîns de discipoli direcți ai lui Hahnemann, homeopatia s-a răspîndit pe la mijlocul secolului trecut în Franța, Italia, Elveția, Anglia și Germania, pe baza activității inițiate de foștii discipoli stabiliți în aceste țări. În România există mențiuni arhivistice despre practicarea homeopatiei încă de pe timpul domniei lui Bibescu și a lui Al. I. Cuza. Despre abordarea acestei terapeutici de către medici români bine pregătiți la școala oficială nu poate fi vorba însă decît în perioada interbelică, epocă în care în diverse țări, precum S.U.A., Canada, Italia, Anglia, U.R.S.S. și India, homeopatia a cunoscut o dezvoltare notabilă.

De trei decenii încoace homeopatia s-a afirmat ca o metodă terapeutică de succes, avînd din ce în ce mai multă căutare. Lucrurile sînt explicabile. Dezvoltarea tehnicii și tehnologiei a afectat natura. Au apărut fenomene îngrijorătoare la scară planetară : poluarea aerului și apei, degradarea pădurilor, eroziunea solului. Au apărut boli noi, ca fenomene derivate ale unui nou mod de viață impus de dezvoltarea tehnicii. În medicina alopată (clasică) efectele secundare ale unei puternice chimizări se vădesc tot mai frecvent. Alternativa pe care o propune homeopatia este o terapeutică fără riscuri, care îl ajută pe bolnav să se dezintoxice.

Medicina alopată a avut obiecții împotriva homeopatiei încă de la începuturile ei, obiecții ce s-au perpetuat pînă azi, alopații privind cu neîncredere medicamentele homeopatice din cauza dozelor extrem de reduse de principii active.

Am socotit că este bine, pentru punerea în temă care urmează, să ne adresăm unui medic alopat pentru a vorbi despre... homeopatie. Interlocutorul nostru este dr. docent Gheorghe Bungetzianu, **pneumoftiziolog, cercetător științific principal. Conduce de-**

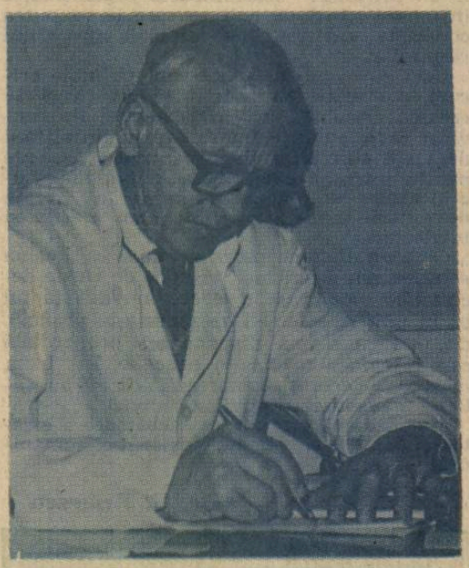

Dr. docent Gheorghe Bungetzianu în cabinetul de consultații

partamentul de epidemiologie al Institutului de ftiziologie din București, dar se ocupă de patru decenii și de homeopatie ca teoretician și practician de marcă.

— Homeopatia — ne spune — nu este o medicină concurentă pentru alopatie, ci complementară. Ea se adresează întregului organism, sau, mai precis spus, organismului luat ca întreg, socotind că orice efect are urmări asupra întregului. Alopatia uzează de chimioterapice puternice și agresive care în foarte multe cazuri determină fenomene secundare. Medicina, ca toate științele, s-a dezvoltat enorm în ultima jumătate de veac. Dezvoltarea a dus la o specializare firească (O.R.L., oftalmologie, urologie, pneumoftiziologie, reumatologie etc., etc.), foarte precis „sectorizată" pe diversele părți ale organismului. Numai că această specializare a dus la... uitarea întregului.

— Am putea spune la neglijarea întregului ?

— Am putea spune și așa, socotind că lucrurile nu se petrec cu intenție, ci tocmai din cauza specializării foarte stricte, devenită obligatorie pentru motivele arătate și care — trebuie recunoscut — are și mari avantaje.

— Sînt situații, în diverse cazuri de maladie, cînd este preferabil tratamentul homeopatic ?

— Nu vreau să dau verdicte, dar asemenea situații sînt destule, atît în cazuri de îmbolnăviri banale, cît și în multe cazuri limită. Există vindecări concludente prin metode homeopatice chiar în cazuri în care medicina clasică a depus, ca să zic așa, armele. Dar domeniul preferențial de aplicație al homeopatiei, fără a fi limitativ, este cel al afecțiunilor funcționale, înainte de instalarea unor leziuni organice distructive.

— Făcînd abstracție de istoricul homeopatiei din alte țări, ce tradiții concrete are homeopatia la noi ?

— Au existat succese meritorii încă în perioada interbelică, homeopatia fiind atunci practicată de un număr extrem de mic de medici, însă toți de elită. Acest gen de terapie a supraviețuit doar datorită pasiunii — considerată oarecum excentrică — a celor cîțiva medici care au avut ocazia să se convingă de eficacitatea metodei. Începînd din 1980, Centrul de perfecționare a personalului superior sanitar organizează programe de inițiere și perfecționare în homeopatie în cicluri de cîte trei. S-au specializat pînă în prezent cîteva sute de medici, și numai acești medici pot da rețete homeopatice care se prepară și sînt distribuite într-o farmacie specială.

Terapia homeopatică trezește în prezent interesul medicilor din toată țara, și unele Direcții sanitare județene reflectează la înființarea de cabinete speciale în marile policlinici.

— Lumea se orientează tot mai mult spre homeopatie, fitoterapie, cură balneară și alte remedii care țin de principii naturale active, principii care au tradiții multiseculare la noi și pe glob. În ce măsură homeopatia se include într-o asemenea viziune ?

— Procesele terapeutice enumerate se completează și pot fi utilizate simultan sau alternativ. Aș nota însă că fitoterapia și homeopatia sînt uneori adverse. Concret : în terapia homeopatică unele ceaiuri sau preparate din plante sînt contraindicate în administrarea concomitentă. Acest lucru dovedește însă că ambele sînt active dar, pentru că foarte adesea atît fitoterapia cît și homeopatia utilizează aceleași plante medicinale, însă în doze total diferite — unele extrem de mari (la scara homeopatului) și altele extrem de mici — există riscul ca să se combată reciproc conform principiului similitudinii (Similia similibus curentur). **Fitoterapia (ceaiurile, licorile, esențele concentrate de plante etc.) are la români o tradiție de milenii. Medicina populară bazată pe fitoterapie a dat rezultate spectaculoase. Poporul știe, a observat de mult că un ceai foarte concentrat din unele plante are un efect și că același ceai foarte diluat are efect invers. A constatat, deci, că în funcție de proporția unei substanțe rezultatele sînt diferite.**

Experiența populară românească a fost favorizată de multitudinea florei naționale. România are reprezentate pe teritoriul ei peste 90% dintre speciile florei europene datorită pe de o parte reliefului de la 0 la peste 2 500 m. altitudine, iar pe de altă parte, faptului că se află la o răscruce climatică. Teritoriul oferă, așadar, resurse ideale pentru fitoterapie și, ca urmare, și pentru homeopatie, sursele fiind comune. Spre deosebire însă de fitoterapie, homeopatia cruță resursele naturale pentru că se mulțumește cu foarte puțin. Din 2—3 flori se pot face medicamente pentru populația unui oraș de mărime mijlocie ! Este un avantaj enorm.

Și acum mă întorc la răspunsul direct. Deoarece efectul medicamentului homeopatic nu este de natură farmacologică, ci el stimulează propriile resurse ale organismului, favorizează ceea ce anticii denumeau natura medicatrix (natura tămăduitoare) ; **homeopatia poate fi considerată mai apropiată de natură, respectînd totodată cu strictețe principiul hipocratic** primum non nocere. **Se încadrează — după o terminologie tot mai des utilizată — printre terapeuticele „blînde".**

— Ce realizări puteți menționa ?

— În primul rînd rezultatele practice obținute de cei care tratează cu această metodă ; vindecări de durată în bronșite, astm, flebite, boli dermice, alergii, dereglaje glandulare, reumatisme, insomnii, nevroze ș.a. De asemenea, menționez că s-au obținut rezultate foarte satisfăcătoare cu cîteva vaccinuri homeopatice, care au dat rezultate comparabile sau chiar superioare celor clasice, fiind și mult mai ieftine.

★

În cadrul Uniunii Societăților de Științe Medicale din România există un cerc de homeopatie care ține ședințe lunare și organizează, anual, consfătuiri pe țară. Unele din subiectele colocviilor par ciudate („Muzica — sunetele — și homeopatia", „Mirosurile — substanțele aromatice — și homeopatia"), dar nu sînt deloc. Ele relevă studii de profunzime și utilitate socială. Altele sînt complemente la problematica medicală generală („Aplicații ale homeopatiei în pediatrie", „Valorificarea florei medicinale prin homeopatie" etc.). În acest an se va desfășura un colocviu, cu participare internațională, pe tema Homeopatia și bolile cardio-vasculare. Deci, prezentarea aportului pe care-l poate aduce homeopatia la o categorie de boli cu largă răspîndire.

...Homeopatul i se pare pacientului un pisălog ; iar întrebările lui ieșite din comun: „vă supără vîntul ?" „care vînt, de nord, de sud, de est, uscat, umed ?" ; „vă temeți de fulgere, de furtună?"; „vă place gustul acru sau preferați dulce ?" ; „dacă ieșiți de la întuneric spre lumină vă dor ochii ?" ; „pe ce parte dormiți noaptea ?" ; „suportați cureaua la pantaloni sau un pulovăr pe gît înalt ?" etc., etc., etc. care pot părea toate ciudate. Cu zeci de întrebări de acest fel, și multe altele, homeopatul își individualizează însă pacientul, configurîndu-i structura, comportamentul, reacțiile organice proprii.

...Și plicul sau sticluța cu acele minuscule granule de zahăr impregnate cu o tinctură în diverse diluții, — medicamentul homeopatic — rezolvă prin echilibrare și amorsarea sistemului de autoapărare a organismului suferințe cronice sau acute pentru care medicina clasică îți propune flacoane întregi de concentrate chimice.

Dorin Iancu

DIVERTISMENT BALNEAR

După legendă, prima baie în apa mării este aceea pe care o menționează Homer în „Odiseea", cînd Ulyse o surprinde pe Nausicaa, fiica regelui Alcinou, înotînd.

După documente istorice, oamenii au început să facă băi în mare abia în secolul al XVII-lea și încă și atunci numai cu autorizație specială a unui medic care indica pacientului său „thalassoterapia".

O astfel de recomandație a primit din partea medicului său în anul 1789 și regele George al III-lea al Angliei, care, ca să intre în mare, a dat ordin să i se construiască un fel de pavilion rulant, ce putea să fie tras în apă pînă la adîncimea convenabilă. Totul se făcea cu ceremonial. În momentul cînd regele intra în apă, muzica intona imnul național. Atît muzicanții cît și însoțitorii regelui trebuiau să intre îmbrăcați în apă, singurul care avea privilegiul de a se dezbrăca fiind suveranul.

Cît despre plajele deschise publicului, ele au apărut abia în secolul al XIX-lea.

★

Cea dintîi carte românească despre balneologie a fost scrisă în anul 1821 de către medicul ardelean Vasile Popa.

★

Stațiunile balneare cunoscute în țara noastră în urmă cu o sută de ani erau Techirghiol, Amara, Telega. Balta Albă, Olănești, Govora, Călimănești și Căciulata, iar cele climaterice au fost Sinaia și Cîmpulung-Muscel.

Prima stațiune balneară, care ajunge să fie cunoscută prin presă, atît în țară cît și peste hotare, este Balta Albă din județul Brăila. În luna iulie 1846, ziarele din București o menționează ca fiind o stațiune vindecătoare de multe boli. În august 1854, revista pariziană „L'Ilustration" arată că această stațiune este vizitată de mulți străini. Relatarea revistei franceze era însoțită și de un desen al pictorului Theodor Aman.

★

Vasile Alecsandri, vorbind despre izvoarele din Borsec, arată că un cioban ce-și avea turma de oi departe, „îmbolnăvindu-se de curgere de sînge pe gură și viind în țara lui în Ardeal, a căzut lîngă izvorul Borvizului și bînd apă din el a aflat în sînul lui izvorul tămăduirii".

★

Romanii ridicau temple, statui și aduceau sacrificii zeilor care îi vindecau prin intermediul apelor minerale. Pliniu cel Bătrîn, marele naturalist care a trăit în secolul I al erei noastre, scria într-o scrisoare adresată unui amic al său : „poți să vezi și să studiezi în aceste temple numeroase inscripții gravate în onoarea fîntînilor și a divinității... În nici o parte a naturii nu se produc atîtea miracole ca în aceste băi".

★

Legenda spune că, în locul unde se găsește astăzi stațiunea de renume mondial Truskaveț (Ucraina), trăia cîndva o fată, pe nume Iuzia. Fata s-a îndrăgostit de un cioban de prin partea locului, dar nefiind frumoasă, băiatul a respins-o. Odată, spălîndu-se din întîmplare cu apa unui pîriu, Iuzia parcă a înflorit și ciobanul s-a îndrăgostit de ea. În acel loc este amenajat acum un izvor, din care femeile și fetele iau apă și se spală pe față, neapărat de trei ori. Într-adevăr, apa izvorului înmoaie pielea, o face mai catifelată, o întinerește.

★

Cele 12 izvoare de apă minerală de la Karlovy-Vary au un debit zilnic de 3 000 000 litri.

★

În România stațiunea balneară cu cele mai numeroase izvoare de ape minerale este Olănești — 30 de izvoare.

Emilia Sălceanu
Mihai Burduja

DIN FLORA MEDICINALĂ A BUCEGILOR

Bucegii, cunoscut masiv montan al Carpaților românești, cuprind, ca într-o uriașă grădină botanică, uimitoare comori floristice de mult timp în atenția specialiștilor și a numeroșilor îndrăgostiți de frumusețea acestui adevărat „bulevard alpin al României". Pe lîngă specii rare și endemisme, covorul vegetal multicolor al Bucegilor include numeroase plante cu o deosebită valoare terapeutică.

De menționat că dintre acestea, ghințura (Gențiana lutea și Gențiana punctata) precum și angelica (Angelica archangelica) sînt monumente ale naturii interzicîndu-se recoltarea lor.

Din Bucegi nu lipsesc binecunoscutele plante cu virtuțile lor medicale : mușețelul (Matricaria chamomilla), sunătoarea (Hypericum perforatum), coada șoricelului (Achillea millefolium), alături de speciile : afin (Vaccinium myrtillus), arnică (Arnica montana), ienupăr (Yuniperus communis), păducel (Crataegnus monogina), rostopască (Chelidonium majus), tătănească (Symphytum officinale) și altele, cu rol în ameliorarea și vindecarea unor boli digestive, respiratorii, renale, cardiovasculare etc.

Din succinta prezentare a unor nestemate floristice răspîndite în Bucegi se desprinde importanța pe care o are flora medicinală din acest masiv, ca de altfel de pe întreg cuprinsul patriei pentru sănătatea oamenilor.

Prof. Aurel Manea

Jerry Lewis: „AM DECLARAT RĂZBOI TUTUROR SUFERINȚELOR"

La propunerea profesorului Lwoff (Premiul Nobel pentru medicină și președinte al Consiliului Pasteur-Weizmann), Jerry Lewis a acceptat să conducă Gala Științifică Internațională pentru Artă și Cultură, care a avut loc la Opera din Paris (în anul 1983) în prezența d-nei Simone Veil și a numeroși deținători ai premiului Nobel. La această serată s-a prezentat o excepțională reprezentație („Romeo și Julieta" de Prokofiev). Jerry Lewis, recent căsătorit, a făcut să coincidă călătoria sa de nuntă cu apariția filmului „Valsul marionetelor" pe care l-a prezentat la Festivalul de la Cannes. Tot în Franța a sărbătorit apariția memoriilor sale intitulate „Doctor Jerry et Mister Lewis" (Stock). Cu aceeași ocazie a fost tras primul tur de manivelă la filmul care se va intitula „Reține-ți-mă sau voi face o nenorocire", având ca partener pe Michel Blanc.

— Ați acceptat să fiți organizatorul gale de binefacere. De ce ?

— De treizeci de ani sînt președintele unei asociații care are ca scop cercetarea distrofici musculare, o boală care paralizează copiii. Mă preocupă toate bolile, mai ales acel flagel care este cancerul. Am declarat război tuturor suferințelor. De cîte ori este nevoie de mine pentru o cauză dreaptă, răspund prezent.

— Ați luptat întotdeauna împotriva bolilor. Dacă ați fi știut că vă așteptau atîtea greutăți, ați mai fi făcut-o ?

— Am colecționat uși care mi s-au trîntit în nas și refuzuri. Dar nu mă voi da bătut niciodată. Atîta timp cît se obțin rezultate, sacrificiile nu mai contează.

— Evocați amintirea părinților dumneavoastră.

— Cînd a murit tata, am pierdut o parte din mine. A fost eroul meu. Și apoi nenorocirile s-au ținut lanț. La 19 decembrie anul trecut am fost supus unei operații de cord. La 21 februarie mi-am pierdut mama, încă o parte din mine. O duc în continuare, fără ei, dar amintirea lor a rămas vie în sufletul meu.

— Este adevărat că acei care lucrează în „Show business" nu mai vor să vă vadă ?

— La Hollywood domnește o stare de spirit insuportabilă. A trebuit să mă îndepărtez.

— Din cauza caracterului dumneavoastră dificil ?

— Caracterul meu este așa cum este. În fond nu sînt singurul care se lasă cîteodată stăpînit de nervi. Luați-i de exemplu pe Barbra Streisand, Marlon Brando sau Paul Newman, ca să nu citez decît pe cîțiva. Lista este foarte lungă. Ceea ce nu împiedică prieteniile.

— Fiindcă a venit vorba de prietenie, cît de importantă este pentru dumneavoastră ?

— Vă voi răspunde prin telegrama pe care mi-a trimis-o Frank Sinatra cînd a murit mama. „Știu. Francis".

— Ați turnat un film care nu a apărut niciodată pe ecrane, „Ziua în care va plînge clovnul".

— Din motive financiare filmul este blocat în Suedia. Producătorul a șters-o și au mai rămas datorii de achitat. Este povestea unui clovn deportat într-un lagăr de concentrare care era pus să-i facă să rîdă pe copiii conduși de naziști spre camerele de gazare. Pentru a turna acest film am fost la Berschtesgaden unde era cuibul lui Hitler. Am vizitat lagărele de concentrare de la Dachau și Auschwitz. Se va spune că subiectul filmului meu este dur. Răspund : „Nu" : există o fotografie celebră a unui militar american cu țeava puștii îndreptată spre tîmpla unui vietnamez civil. Această fotografie a pus capăt războiului din Vietnam !

— Sînteți recent căsătorit. Vorbiți-ne despre Sandy.

— Nu există cuvinte pentru a putea spune ce simt pentru ea. M-a luat de mînă, mi-a arătat că viața este o sărbătoare și că trebuie să mă îmbrac de sărbătoare pentru a participa imediat la ea.

Traducere și adaptare de
Elin Iara

Jerry Lewis și soția sa, Sandy

● **Maestru de ceremonii la Operă în beneficiul cercetărilor în domeniul cancerului, Jerry Lewis a venit la Paris împreună cu soția sa, Sandy. A primit din mîinile d-nei Veil diploma de membru de onoare al Consiliului Pasteur-Weizmann, în prezența soției, a lui Jacques Bansard, Jacques Arpels și Michael Sela, directorul Institutului Weizmann.**

CUGETĂRI DESPRE SĂNĂTATE

● **Drumul spre o sănătate trainică este pavat cu... pietrele cumpătării.**
● **Spune de cîte medicamente ai abuzat ca să-ți dai seama cît mai puteai trăi fără ele...**
● **Dacă vrei să nu apelezi niciodată la „Salvare", caută să-ți salvezi zilnic... sănătatea.**
● **Unde nu bate soarele... crește ciupercile pentru prepararea antibioticelor.**
● **Sănătatea aparentă este uneori mai periculoasă decît o boală evidentă...**
● **Norocul începe să răsară în viață din... „brazda sănătății".**
● **O durere prea mare și permanentă îți poate provoca, printre altele, și... „piatră la ...inimă".**
● **Cel mai eficient medicament împotriva disperării rămîne tot... speranța.**
● **Marile dureri vindecate rămîn totuși „cicatrizate" în amintirile noastre.**
● **Ca mulți pesimiști așteaptă totuși ziua în care li se vor putea face „transplant de... speranță".**

Titel Canache

DARWINISM DISTRACTIV

'Auzite în... societatea maimuțelor

O maimuță într-un bananier :
— Dacă și anul viitor iese recolta tot așa, om mă fac !!

●

Maimuța e înspăimîntată. La poalele copacului s-a ivit un leu.
— Coboară să ne jucăm, spuse acesta.
— Nu cobor. Mi-e teamă că mă mănînci. Nu cobor decît dacă te legi bine de labele de dinainte și de cele de dinapoi. Zis și făcut.
Leul se leagă fedeleș și maimuța coboară, tremurînd.
— Acum de ce mai tremuri ?
— De emoție... e pentru prima dată cînd voi minca un leu !

● ●

— Tată, este adevărat că omul se trage din maimuță ?
— Bineînțeles. Toată lumea știe asta, deși...
— Și care a fost primul om care și-a dat seama că nu mai este maimuță ?

●

Răzvan și Manuela sînt la grădina zoologică în fața cuștii cu maimuțe.
— Manuela, hai să mergem, sau îți plac atît de mult maimuțele ?
— Sigur că da, altfel crezi că m-aș fi căsătorit cu tine ?

●

— Bunicuțo, tu ai fost înainte maimuță ?
— Nu, n-am fost niciodată.
— Dar mama ta ?
— Nici mama.
— Dar cine a fost maimuță ? Bunicul ?
— De de unde. Nici bunicul n-a fost.
— Așa... Atunci numai cealaltă bunică trebuie să fi fost.

●

— Copii, după cum probabil știți, strămoșul omului, maimuța, locuia la început în copaci.
— Și în case cine locuia ?!

●

Maimuța-tată se uită neliniștit la copiii de-abia născuți.
— N-ai de ce să fii așa de dezamăgit, îl consolează maimuța-mamă, toate maimuțele seamănă la naștere cu oamenii.

●

O femeie oprește pe unul din îngrijitorii grădinii zoologice :
— Spune-mi, maimuța asta este mascul sau femelă ?
— Asta-i o chestiune care privește numai o altă maimuță...

●

— Mămico, tăticul mi-a spus că ne tragem din maimuță. E adevărat ?
— Nu știu, puiule, tata nu mi-a făcut cunoștință cu neamurile sale.

Emilia Săceanu
și Mihai Burduja

ALARMĂ ÎN VASELE SANGUINE

Spitalele din întreaga lume sînt pline de pacienți care suferă de tensiune arterială mare. Știu cu toții de ani buni de zile că tensiunea le este crescută, dar nu au dat importanță acestui fapt și respectării indicațiilor medicale, oameni care au pus eventualele infarcturi de pînă atunci pe seama... destinului. Nici prin cap nu le trecea că principalii vinovați sînt ei înșiși.

— Dar m-am simțit bine pînă acum, domnule doctor. Trebuia să înghit toată ziua la hapuri ? ! spun cei mai mulți dintre ei.

Din experiența doctorilor rezultă că tot al doilea pacient găsit cu tensiunea arterială crescută ridică din umeri. Un timp, de regulă cîteva săptămîni, aceștia iau medicamentele prescrise după care, simțindu-se mai bine, renunță. Pentru că nu au dificultăți, sau în cazul că le au le înlătură luînd prafuri, ei încetează să se mai trateze și-i ocolesc pe doctori de teamă că aceștia să nu le pună întrebări „neplăcute".

Și astfel ei conviețuiesc cu tensiunea ridicată întocmai ca omul care stă pe o încărcătură explozivă gata să sară în aer la orice oră din zi sau din noapte.

Tensiunea arterială ridicată care se tratează greșit sau care nu se tratează reprezintă un pericol permanent pentru organism. De această „ciumă modernă" mor în lume mai mulți oameni decît cei care mor de cancer sau ca urmare a accidentelor de circulație la un loc !

Hipertensiunea sau tensiunea arterială crescută este cauza morții unui număr extrem de mare de oameni. Alte sute de mii se îmbolnăvesc de boli ale rinichilor, la care una din cauzele principale o reprezintă tot tensiunea arterială mare.

Tensiunea arterială crescută nu alege, ea este comună bărbaților și femeilor. Majoritatea celor care suferă de această boală sînt între 20 și 60 de ani. În Statele Unite ea este prezentă și la un număr impresionant de copii. În R. F. Germania există peste 3 milioane de persoane care au tensiunea arterială atît de ridicată, încît se află sub supraveghere medicală permanentă.

Este foarte adevărat că tensiunea scade odată cu vîrsta. Se apreciază că tensiunea arterială=vîrsta+100. Dacă doctorul constată o tensiune de 140/90 și dacă persoana la care se constată această tensiune are pînă la 40 de ani, ea reprezintă limita superioară a normalului.

Fotografiile pe care le publică fotograful suedez dr. Lennart Nilsson demonstrează ce dezastre poate provoca tensiunea arterială ridicată în cazul îngustării sau rigidizării vaselor de sînge. Acesta, om de știință la Institutul Regal din Stockholm, s-a preocupat îndeaproape vreme de doi ani de fotografie-

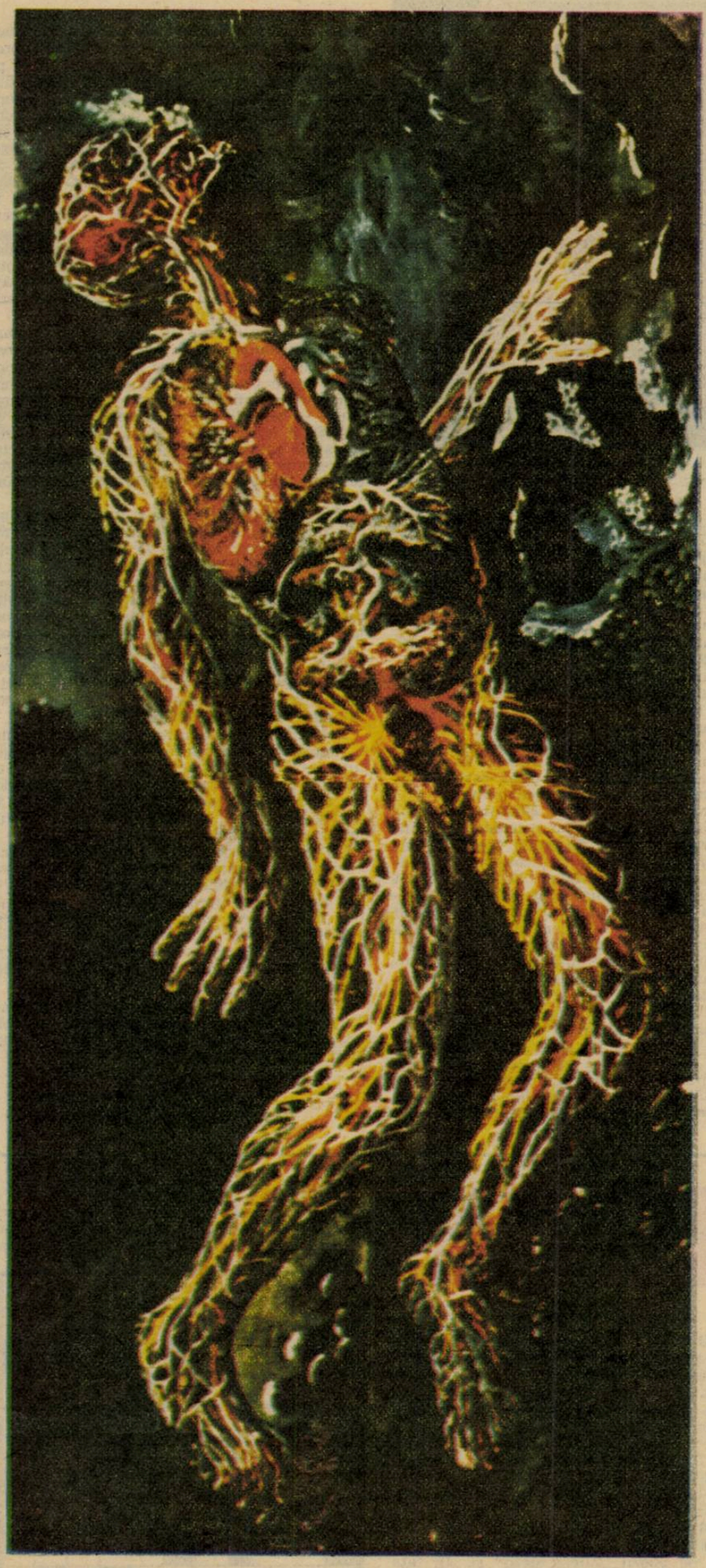

Corpul uman este împînzit cu o rețea imensă de vase sanguine : artere (roșu), vene (albastru) și alte vase mai mici (galben). În total 90 000 kilometri !

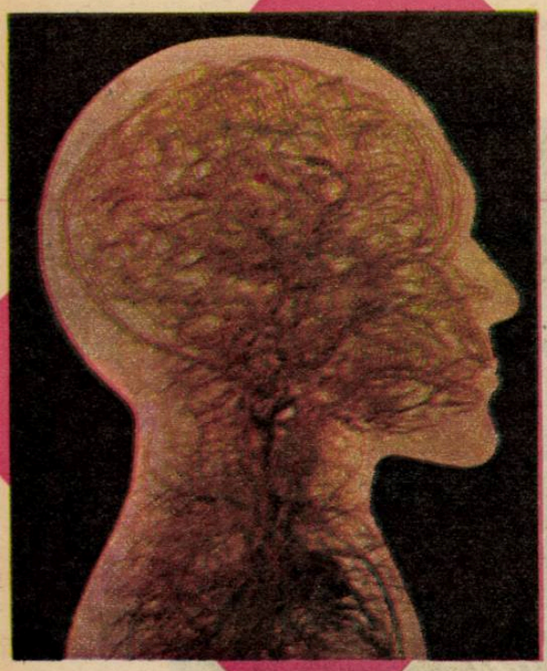

rea acestei boli complicate. „Am vrut ca pe lîngă diferite detalii ale îngustării vaselor sangvine să îl arăt şi pe ultimul, cel mai urît — spunea el. Aceste fotografii mărite reprezintă adevărate catastrofe naturale care se produc în timpul infarctului sau al comoţiei cerebrale".

Pentru a putea fotografia spargerea unui vas de sînge de pe creier sau momentul producerii infarctului, doctorul Nilsson a repetat această catastrofă pe anumite părţi de vase sangvine ale unor oameni care au murit de boala respectivă. El a injectat în vasele sangvine un colorant roşu după care a imitat procesele reale din corpul omului.

Fotografiile lui Lennart Nilsson sînt şocante, dar trebuie să fim conştienţi că sînt reale. Doctorii repetă de multă vreme că tratarea tensiunii arteriale ridicate nu scurtează viaţa, aşa cum se afirmă. Ea este o boală cu care se poate ajunge pînă la adînci bătrîneţe. Ea nu este vindecabilă, dar folosind medicamentele actuale doctorii pot diminua consecinţele ei asupra organismului uman. Este suficient ca pacientul să ia zilnic medicamentele prescrise de medic, să-şi păstreze greutatea corporală şi să facă mişcare : alergări, mers cu bicicleta, ieşiri în aer liber.

Încă la începutul anilor '50 doctorii recomandau pacienţilor lor să-şi controleze greutatea şi să-şi menţină greutatea, să nu mănînce sărat — adică elemente valabile şi astăzi. **Un gram de sare reţine în organism 100 grame de apă, care ridică cantitatea de sînge aflată în vasele sangvine şi, prin aceasta, şi tensiunea arterială !** Dar menţinerea greutăţii şi renunţarea la sare nu vindecă pe nimeni de tensiune, aceasta se realizează numai cu ajutorul medicamentelor. În lume există astăzi 650 astfel de doctorii, adică substanţe care ajută la eliminarea sării din organism şi ajută la dilatarea vaselor de sînge.

Studierea tensiunii arteriale durează de optzeci de ani. În această perioadă oameni de ştiinţă şi-au făcut o imagine concretă şi exactă despre circulaţia sîngelui. Dacă punem cap la cap toate vasele sangvine din organismul omului, de la cele mai mari şi fundamentale, pînă la cele mai neînsemnate, obţinem o lungime a lor incredibilă : 90 000 kilometri ! Adică mai mult decît dublul perimetrului Pămîntului !

Cei cinci sau şase litri de sînge pe care inima îi pompează în această reţea imensă presează asupra pereţilor interiori ai vaselor şi se mişcă prin ele precum apa într-o conductă. Fără inimă — pompa noastră de presiune — sîngele nu ar ajunge niciodată la creier, în muşchi, la rinichi, la plămîni etc. Dacă, de pildă, inima girafei nu ar exercita o presiune de două ori mai mare decît inima omului, sîngele nu ar ajunge, străbătînd gîtul ei lung, pînă la cap.

Organismul controlează şi reglează tot timpul tensiunea arterială pentru a nu se produce spargerea vaselor de sînge. În pereţii arterelor există locuri foarte sensibile care informează creierul despre modificările tensiunii. Mai departe, cu ajutorul sistemului nervos, creierul comandă lărgirea sau îngustarea vaselor. Dacă acest sistem complicat funcţionează normal, o supărare de scurtă durată nu are prea mare importanţă. Starea critică intervine atunci cînd tensiunea ridicată persistă iar întreaga reţea a celor 90 000 kilometri este suprasolicitată !

Potrivit ultimelor cercetări, nu există nici o îndoială că tensiunea ridicată este congenitală. Copiii născuţi din părinţi care au avut această boală sînt expuşi mult mai mult decît ceilalţi. Cei care se supără uşor sau se ceartă des, pot fi siguri că vor avea tensiunea arterială ridicată.

Cu cît tensiunea arterială este mai mică, cu atît omul trăieşte mai mult, referindu-ne la inimă, bine-nţeles. Posibilitatea de infarct sau de comoţie cerebrală este de patru ori mai mare la cei cu tensiunea arterială crescută. Un om de 50 de ani cu tensiunea 120/80 trăieşte cu şase ani mai mult decît un om de aceeaşi vîrstă dar care are tensiunea 150/100.

Atenţie, un semnal de alarmă a fost tras. Trebuie să ne intereseze îndeaproape vasele noastre de sînge. Să ne fim singuri cei mai buni paznici ! !

Documentar realizat de Nicolae Nicoară

Picăturile de sînge apar ca nişte pete roşii. (dreapta)

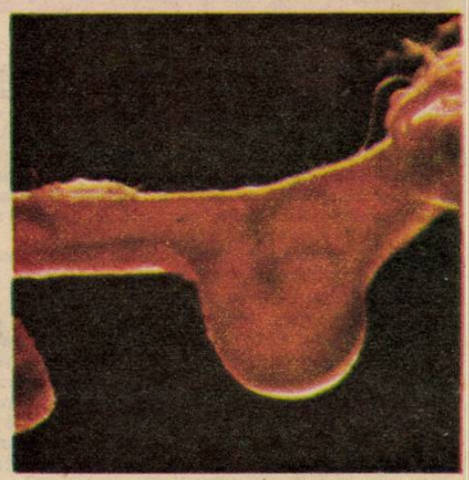

Vas al creierului deformat de tensiunea arterială.

Cînd se produce spargerea vasului sîngele inundă arterele.

VIAŢĂ

ORIZONTAL : 1) Autorul scrierii „Între vis şi viaţă". **2)** Inegalabilul creator al poeziilor „Viaţa" şi „Trecut-au anii..." — Xenia Ciobanu. **3)** Protector al vieţii — Viaţă. **4)** Clipă de viaţă — Patru roman — Loc în care se petrece o parte bună din viaţă. **5)** Cristea Sandu — A da viaţă — La teatru. **6)** Mare scriitor francez din a cărui creaţie amintim romanul-fluviu „Jean-Christophe", povestire a vieţii unui tînăr compozitor — De fiecare. **7)** Sport care dezvoltă, căleşte şi fortifică organismul — Fluviu de coastă în Anglia. **8)** În viaţa mea ! **9)** La editură — Autorul volumelor de poezii „Zilele vietii" şi „În faţa timpului". **10)** Letopiseţ. **11)** Filozof, scriitor şi om de stat român care ne-a lăsat aforismul „Viaţa e lungă dacă ştii s-o foloseşti" — Solidar cu cineva.

VERTICAL : 1) Filozof antic grec din a cărui înţelepciune citäm : „O viaţă rea, nebunească, impudică şi impură, nu este o viaţă rea, ci o moarte lungă" — Cătălin Soresc u **2)** Filozof, publicist şi poet nord-american căruia îi aparţine maxima „O purtare frumoasă este mai utilă decît o statură frumoasă" — Perioade îndelungate de timp. **3)** Oraş în U.R.S.S. — Om de litere american, autor al scrierii „Dragoste de viaţă". **4)** Interval de timp pentru a măsura viaţa unui om (pl.) — Nu-s aceştia — În neant ! **5)** Trăieşte în apropierea noastră (fem.) — Aparat utilizat pentru ridicări. **6)** Într-un vers ! — Geniu universal al Renaşterii, căruia îi aparţine reflecţia „Cine nu preţuieşte viaţa, n-o merită". — Aidoma. **7)** Document care dovedeşte data naşterii — Mădălina Dumitru — Orăşel în Canada. **8)** Animal cu blana scumpă — Oraş în Nigeria. **9)** Asia — Filozof antic grec care compara viaţa cu jocul de zaruri, la care arunci cum îţi convine, dar după ce ai aruncat, trebuie să te foloseşti bine de ceea ce a căzut. **10)** Viaţa de toate zilele (pl.). **11)** Frunzele coniferelor (sing.) — Strict necesar vieţii — Gaz care se găseşte în toate fiinţele vii, sub formă de combinaţii organice.

Prof. Teodor Axioti

1	2	3 L	4 A	5	6 E	7 A	8	9	10	11 A
2		I	N		R	C		■	X	C
3		D	I		■	T	E	M	A	■
4		A	■	I	V	■				
5	S	■	A	A	S	M	E	■	T	E
6	O	L	L	A	N	D	■			
7	N	O	T	■		■	A	L	N	■
8	■	N	I	C	I	O	D	A	T	A
	E	D	■	R	■	O	O			
10 C	R	O	N	I	C	A	■		■	
11 S	E	N	E	C	A	■				

Dicţionar : ALN, LIDA, OBA, ADO.

SÎNTEȚI CANDIDAT PENTRU UN ATAC DE CORD?

Credeți că nu vi s-ar putea întîmpla și dv. acest lucru ? Aceasta este ceea ce mulți dintre cei un milion și jumătate de americani, victime ale infarctului, cred în fiecare an. Dar infarcturile pot dărima chiar oameni care se simt bine și au un aspect sănătos. Nimeni nu este total imun. Din fericire cu știința medicală de azi și schimbările în stilul de viață, majoritatea infarcturilor pot fi împiedicate, spune doctorul cardiolog Richard A. Elias. Dr. Elias, profesor la Universitatea din Miami (Florida) și șeful Institutului cardiologic din Miami, a imaginat acest „cine știe cîștigă" pentru a vă ajuta să vă cunoașteți mai bine. Ca să vedeți care este locul pe care-l ocupați veți încercui fiecare număr de-a lungul listei cu întrebări care credeți că vă reprezintă. Totalizați și veți afla singuri dacă scorul e în favoarea dv. sau nu.

Notă : Această listă cu întrebări și răspunsuri constituită în jurul concursului „Cine știe cîștigă" nu reprezintă o cale de a vă spune sau de a afla dacă veți avea un infarct ori nu. Această listă este concepută doar ca să vă ajute să determinați gradul în care sănătatea dv. este periclitată. Nu este un înlocuitor pentru sfatul medicului.

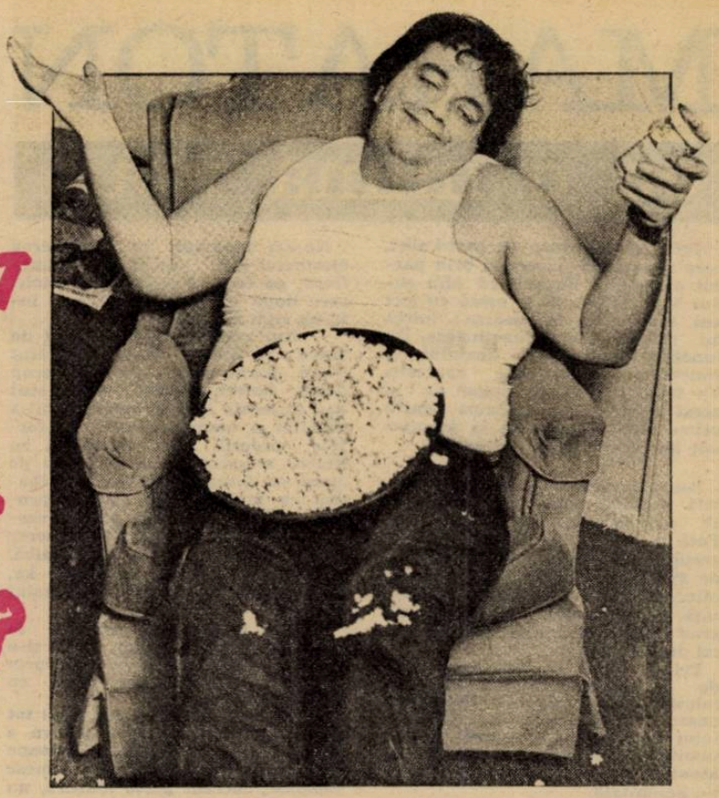

ACEASTĂ LISTĂ AR PUTEA SĂ VĂ SALVEZE VIAȚA

1. Sînt un : **a.** bărbat alb, oriental sau indian din America. (4)

b. femeie albă, orientală sau indiană din America (3)

Săriți la întrebarea trei dacă răspunsul este „da".

c. bărbat negru (2)

d. femeie neagră (1). Săriți la întrebarea 3 dacă răspunsul este „da".

2. Sînt **a.** sub 35 ani (2)

b. 35—60 ani (4)

c. peste 60 (6)

Toți bărbații săriți la întrebarea 5.

3. Am : **a.** intrat în menopauză (6)

b. n-am intrat în menopauză (2)

Dacă ați avut hysteroctomie cu scoatere de ovare, alegeți răspunsul din prima variantă (a) care nu are legătură cu vîrsta dvs.

4. a. Fumez mai puțin de un pachet de țigări pe zi (4)

b. Fumez între un pachet pînă la trei pachete pe zi (5)

c. Nu fumez deloc. (0).

5. a. Luați pilule antibabi (5)

b. Nu luați pilule anti-baby (0)

6. Am tensiunea mare (6)

b. N-am tensiunea mare (0), Săriți la întrebarea 8 dacă răspunsul e „da".

7. Mă tratez pentru tensiunea mai mare.

a. De cîte ori simt că tensiunea se urcă (6)

b. Zilnic (0)

M-am vindecat sau n-am făcut niciodată tratament pentru acest lucru (deci nu am luat medicamente) (6)

8. O rudă apropiată (mamă, tată, frate, soră sau bunic (-ă) :

a. a avut probleme cu inima înainte de 60 de ani (6)

b. a avut probleme cu inima la 60 ani sau mai tîrziu (4)

c. nu a avut niciodată probleme cu inima (0)

9. a. Am diabet (6)

b. N-am diabet (0) săriți la întrebarea 11 dacă răspunsul este „da").

c. Nu știu dacă am diabet (2) Săriți la întrebarea 11 dacă răspunsul c. e da.

10. Îmi tratez diabetul :

a. cu o dietă proprie (4)

b. urmînd sfatul medicului (1)

c. ignorîndu-l (6)

11. a. Consum multă grăsime animală : untură, slănină, costiță și carne roșie (6).

b. Consum mai mult pește, carne de pasăre, legume, și evit carnea prăjită și mîncarea grasă (în general) (0).

12. Cu grăsimile în sînge după părerea doctorului meu curant stau :

a. în limitele normale (0)

b. ușor în afara limitelor normale (3)

c. mult în afara limitelor normale (6)

d. nu îmi cunosc situația în această privință. (3)

13. Fac gimnastică :

a. rar (5)

b. o dată pe săptămînă sau cînd am timp (3)

c. cel puțin de 3 ori pe săptămînă (0)

14. Greutatea mea conform cu spusele doctorului este :

a. în limite normale (0)

b. ușor în afara limitelor normale (1)

c. mult în afara limitelor normale (3)

d. nu o cunosc (2)

SCORUL DVS. ȘI CUM SE INTERPRETEAZĂ

Între 3 și 15 puncte : o categorie cu risc scăzut. Ca să mențineți acest risc scăzut continuați stilul sănătos de viață și controlați-vă la doctor.

Între 16 și 25 de puncte : Sînteți pe muche de cuțit cu sănătatea și trebuie să faceți schimbări în viața dvs. cît de repede posibil.

Mai mult de 25 de puncte : **sînteți expus unui mare risc și trebuie să acționați urgent ca să diminuați scorul dvs.**

În continuare dr. Elias explică motivele dincolo de acest scor :

1. Bărbații albi prezintă riscul cel mai ridicat de a face un infarct, urmați de femeile albe, bărbații negri și femeile negre, orientalii și indienii din America au aceleași riscuri ca și albii.

2. Riscul la bărbați crește cu vîrsta deoarece colesterolul crește și el.

3. Femeile sînt protejate pînă la menopauză (sau pînă la o hysterectomie cu scoaterea ovarelor) din cauza hormonilor. După menopauză riscul lor crește la un nivel asemănător cu al bărbaților de aceeași vîrstă și cu același fel de viață.

4. Pilulele anti-baby cresc riscul cheagurilor în sînge și scad abilitatea de a scăpa de grăsimile din sînge.

5. Fumatul este problema nr. 1 care trebuie înlăturată în bolile de inimă. Încurajează întărirea arterelor și forțează mușchiul inimii să funcționeze mai puternic. Cu cît fumați mai mult, cu atît pericolul este mai mare. Dacă se încetează cu fumatul, riscul sistemului dvs. cardiovascular este redus imediat.

6—7. Tensiunea înaltă este a doua mare problemă în infarct, care însă nu e înlăturabilă pentru că e ereditară. Dar dacă este controlată, nu mai poate constitui un factor de risc. Tensiunea înaltă, care poate cauza o mărire a inimii și o întărire prematură a arterelor, nu este vindecabilă și trebuie tratată cu o medicație zilnică. Stînd (nu în picioare, nici întins) tensiunea ar trebui să fie mai mică decît 15/9 și în acest caz considerată a fi în limite normale.

8. Dacă un mebru al familiei a avut infarct, sînteți într-un risc crescent și dvs. Riscul este chiar mai mare dacă a existat vreo boală de inimă de ambele părți ale familiei sau infarctul s-a întîmplat înainte de 60 de ani. Trebuie să fiți foarte atenți asupra felului de viață și să vă faceți controale medicale regulate așa încît orice problemă care se ivește să fie detectată și tratată în timp.

9—10. Diabetele se întîlnesc în special la vîrstele medii și la cei supraponderali. Dacă nu e detectat, diabetul poate să crească riscul unei persoane pentru boală de inimă în mod foarte acut. Dacă e controlat din vreme, totuși, riscul poate fi foarte redus aproape cît la o persoană care nu are diabet.

11. Mîncărurile grase — ca vaca și porcul — untură, unt ca și întreaga gamă de produse lactate sînt cotate ca produse cu grad înalt de grăsime. Aceste mîncăruri tind să crească nivelul colesterolului în sînge. Grăsimile în sînge pot înfunda arterele, eventual chiar să întrerupă venirea sîngelui la inimă.

12. În sînge sînt două feluri de grăsimi. H.D.L. (lipoprotein cu densitate mare) și L.D.L. (lipoprotein cu densitate scăzută). Colesterolul bun H.D.L. scapă organismul de grăsimile dăunătoare în sînge. Un H.D.L. sub 40 (de puncte) indică faptul că sînteți într-un mare risc de îngroșare a arterelor. Idealul este de 70 sau de mai multe puncte. Colesterolul dăunător L.D.L. ajută grăsimile să stea (să rămînă în sistem) și creează condițiile propice pentru întărirea arterelor. Un L.D.L. ideal este sub 180. Un nivel de 180—220 este la limita superioară, iar peste 220 este foarte mare și necesită un tratament cu o dietă săracă în grăsimi și cu medicamente.

13. Exercițiile zilnice sau frecvente sînt foarte importanțe pentru că întăresc mușchiul inimii și crește H.D.L. Exercițiile permanente pot de asemenea să fie dăunătoare. În primul rînd inima suferă la un efort prea mare. Lipsa totală de exercițiu creează depozite de grăsimi în artere.

14. Obezitatea influențează bolile arterelor coronariene aducînd pacientul în pericolul unei mari tensiuni, unei mari creșteri a grăsimilor în sînge și a diabetului.

Tradus din revista „STAR" de
Florentin Palaghia

MARATON
cu o inimă nouă

Acest bussinesman cu barbă albă, care aleargă în fiecare zi prin parcul orășelului Sannefiord (din sudul Norvegiei) era în urmă cu trei ani condamnat la moarte : inima lui refuza să mai funcționeze, iar funcțiile plămînilor, ficatului și rinichilor erau aproape epuizate. Va trece numai un singur an și acest cetățean va participa pentru prima oară în viața sa la maratonul londonez de 42 de km.

★

Această minune a devenit posibilă datorită inimii unei fete de 17 ani care bate în pieptul său. Fata a murit în Olanda într-un accident de automobil în noaptea de 29 ianuarie 1984. A doua zi dimineața inima ei a fost transplantată norvegianului Hel Sherer, grav bolnav de inimă, într-un spital din Londra.

Printre cei peste 1000 de oameni de pe pămînt, care au primit o inimă nouă, Sherer reprezintă poate cel mai reușit exemplu de felul cum pacienții, după transplantare, fac saltul de la liniștea absolută la activitatea fizică practic nelimitată.

La Londra, Hel Sherer a devenit primul om cu inimă nouă, care a rezistat unui mare examen de bărbăție — maratonul clasic de peste 40 de km. Inima nouă a funcționat excelent tot timpul, dar picioarele erau epuizate și, spre finiș, a avut dureri abdominale. În urma consultației medicii au constatat o mare umflătură. Oare va rezista noua inimă unei operații sub narcoză totală ? Da, ea a făcut față : operația a decurs excelent, iar după îndepărtarea firelor, pacientul a început să se pregătească pentru maratonul orașului New York, pe care l-a străbătut în toamna anului 1985 în șase ore, exact ca la Londra.

Hel Sherer locuiește la Sannefiord cu soția sa Helen, specialistă în gimnastica medicală. La Londra și New York ea a alergat în întrecere alături de soțul ei.

— Helen a însemnat foarte mult pentru mine ca sfătuitoare și aducătoare de liniște. Fără ajutorul ei nu aș fi învins moartea — spune Hel Sherer.

Ne-am cunoscut în apropierea eleșteului din parcul din Sannefiord, pe care el îl străbate zilnic, cere după cere, cu capul sus într-un ritm echilibrat.

— Am rupt cu vechiul mod de viață, și atunci m-a străbătut ideea maratonului ca un scop demn. Antrenamentul m-a făcut mai puternic fizic și totodată mi-a insuflat o mare încredere în forțele proprii. Vara, împreună cu Helen, mergem cu săptămînile pe mare cu iahtul, iar apoi străbatem cu mașina 1 400 de km pentru a-mi vizita fratele. Fața proaspătă, bronzată a lui Hel Sherer este încadrată de o barbă albă. Greutatea lui este de 75 de kg, față de 104 kg la data primului infarct.

El s-a născut și a crescut la Oslo. A lucrat ca pilot. Apoi și-a deschis o afacere pe cont propriu — construcția de bărci mici cu motor și iahturi.

— Timp de mulți ani am făcut tot ceea ce nu trebuie făcut pentru a evita infarctul. Fumam aproape fără întrerupere, înghițeam mese copioase, lucram peste măsură, nu mă plimbam niciodată și beam mult.

Hel spune că nici prin cap nu-i trecea cum își biciuiește trupul său mare, pînă cînd în vara anului 1979 s-a produs primul infarct grav. Viața i-a fost salvată datorită faptului că mașina salvării era dotată cu aparatură pentru șoc electric. La sfatul medicilor el a încercat să-și schimbe modul de viață. A încetat să fumeze și a început să dea jos din greutate. Deși a slăbit zeci de kilograme, în 1983 s-a produs al doilea infarct...

La spitalul de stat din Oslo, unde tocmai se pregăteau pentru primele transplanturi de inimă în Norvegia, cazul lui Hel Sherer era considerat fără speranță. El a fost șters de pe lista celor cărora urma să li se facă transplant, ba chiar i s-a și comunicat că nu va trăi mai mult de jumătate de an, dacă va duce o viață fără emoții.

— Eu sînt optimist, și nu o dată în viață mi-am soluționat greutățile prin eforturi de voință, dar

Hel Sherer

acum se stinsese tot focul din mine. Am fost chiar la cimitir și mi-am ales mormîntul — își amintește Sherer. Dar prea nu-mi venea să aștept pasiv sfîrșitul...

După revelionul 1984, Sherer a fost transportat la Londra. El a fost instalat la spitalul Harfields, la celebrul chirurg Magdy Jacoob, într-o rezervă mică, numărul 13...

— În seara de 29 ianuarie m-am trezit și am văzut ca prin ceață zîmbetul cald al doctorului Jacoob, iar apoi ochii soției mele. Am aflat că totul rămăsese în urmă și că în pieptul meu bătea o inimă nouă.

— Doi ani și jumătate de la transplantare au fost cei mai buni ani din viața mea. Am reconsiderat foarte multe lucruri, iar ca om am devenit mai bun decît am fost.

— Acum s-a dovedit că mișcarea este cea mai bună formă de reabilitare pentru cei care au suferit de infarct. Dar limitele capacităților omului sînt diferite. Una din sarcinile care stau în fața specialiștilor — spune Helen Sherer — este de-ai ajuta pe bolnavi să-și învingă teama înainte de-a relua mișcarea. Ca omul să reușească să se întoarcă la viața normală aceasta depinde de propria lui voință.

Rîzînd, Hel povestește despre încă un efect pozitiv al transplantului de inimă. El nu se mai enervează niciodată. La operație, terminațiile nervoase care duc la inimă au fost tăiate. Semnalele de stress care înainte provocau tahicardia nu mai funcționează.

— În micul orășel Sannefiord „au reușit" să creeze o intersecție cu 21 de semnale luminoase. Exact acolo am avut accident. Mașina nouă a soției mele a fost complet distrusă, iar pe mine m-au scos din ruine total nevătămat și perfect liniștit. Medicul care m-a cercetat la spital a hotărît că mă aflu în stare de șoc, dar situația era mult mai simplă, pe mine nimic nu mă mai poate scoate din sărite.

Hel Sherer se ocupă de soarta altor cardiaci. El a încercat să convingă autoritățile să creeze un fond special pentru cardiaci.

— Noi, oamenii simpli, trebuie să ne bazăm pe știința medicală. Birocrații și alte considerații nu trebuie să împiedice ca un număr tot mai mare de bolnavi să aibă șansa de a-și continua viața ca mine — spune Hel Sherer. La vară voi participa la maratonul de la Stockholm...

Am făcut demersuri pentru a mi se înapoia și drepturile de zbor. Medicii norvegieni mă susțin. Problema este însă dacă Hel Sherer va putea ocupa din nou locul de pilot, lucru pe care urmează să-l hotărească organele internaționale de specialitate.

— În caz contrar — spune el — dreptul de zbor îl va primi Helen. Dar de zburat, oricum vom zbura!

Traducere și adaptare de
Dan Bîrlădeanu

Aritmetica inimii

Fără-ntrerupere (non stop),
orice inimă mișcătoare
a singelui potop
își numără
ecoul
frămîntărilor interioare :
unu,
unu, doi,
unu, doi, trei,
unu, doi, trei, patru...
...cinci
cinci zeci,
cinci sute...
...zece mii,
zece milioane...
Dar vine o zi, cînd,
începe și
numărătoarea inversă :
zece, nouă, opt, șapte,
șase, cinci, patru,
trei, doi,
unu și... fără glumă :
zero (stop cardiac)

Și nava cu pereți din humă,
Pornește, spre-al infinitului
veac...

Titel Canache

Cu inima sa de-a doua

Vă vom reține atenția, stimați cititori, cu o scurtă poveste ce n-ar părea să aibă, la o privire fugară, nici o legătură cu publicația de față, dar care, după părerea noastră, are chiar mai multe, venind să evidențieze o dată în plus că sportul constituie depozitarul și expresia unor valori morale deosebite, deținînd un rol tot mai stabil, tot mai respectat în contextul lumii contemporane.

În pieptul francezului Emanuel Vitria a bătut cel mai mult, vreme de 18 ani, o inimă de împrumut, el fiind, cum îl recomanda deunăzi Victor Sinet în „l'Equipe, „le doyen des greffés du coeur". Decanul grefelor cardiace, operat în 1969 la clinica Marseille-Cantini și legat, pentru tot restul zilelor, de un sofisticat aparat numit „Oheme", altfel indispensabil supraviețuirii, a fost — și asupra acestui aspect vom zăbovi — și un pasionat practicant, iubitor și răspînditor al sportului. De pasiunea pentru mișcare, pentru exercițiu și pentru spectacol sportiv el nu s-a putut niciodată desface, înfruntînd cu o încurajatoare demnitate vicisitudinile condiției sale din ultimii ani, avînd chiar să mărturisească, emoționantă profesiune de credință, că, citîm : „fără sport, existența mea ar fi fost lipsită de una din bucuriile ei cele mai de preț". Deși supus permanent unor aspre, dar explicabile, constrîngeri medicale, fiind supravegheat și controlat cu rigoare, Vitria n-a încetat să umble pe bicicletă, permițîndu-și uneori și 10 kilometri pe zi, de parcă ar fi visat, cum glumea careva, să se alinieze într-o bună zi la startul unei competiții adevărate, alături de, să zicem, Fignon sau Kelly... Cursa lui era însă, fără îndoială, una infinit mai dramatică, așezată sub semnul unei mize fără egal. Aceea a luptei cu destinul... Cîndva fotbalist amator, cu legitimație în regulă, Vitria a rămas și după transplant, cu inima lui de-a doua, lîngă Olympique Marseille, prezent la toate întîlnirile de pe „Stade Velodrome", unde i se rezervase un loc de onoare, și acompaniind-o adesea și la partidele cheie din deplasare. În 1986, de pildă, a tras nădejde că formația sa favorită va cîștiga Cupa Franței, drept pentru care s-a dus la Paris, la finală, instalîndu-se cu două ceasuri mai devreme în tribuna de la „Parc des princes". Numai că, vai, apoteoza a fost ratată, pierderea finalei provocîndu-i neobișnuitului suporter grave tulburări. A trebuit să fie transportat la spital, unde i s-a interzis să mai urmărească vreun meci, pe viu sau la televizor, atrăgîndu-i-se atenția că eventualele emoții ar putea să-i pericliteze viața, să i-o scurteze. „Fac orice, a replicat Vitria, dar asta să nu-mi cereți, căci mi se pare prea mult ! Accept orice privațiune, dar mi-e greu să mă despart de sport, căci fără el aș avea impresia că nu sînt decît o amăgire întreținută de toate aceste mașinării".

A plecat, nu demult, la 67 de ani, după ce va fi stabilit recordul de longevitate ulterior unui transplant cardiac. Locul său de onoare de pe „Stade Velodrome" a rămas gol. Un gol în formă de inimă, căci pilda lui Emanuel Vitria a înnobilat sportul, după cum sportul însuși a făcut-o, iată, posibilă. Cu toate sensurile ei adînc omenești...

Ovidiu Ioanițoaia

BETSY SNEITH, PRIMA MAMĂ CU GREFĂ CARDIACĂ

„Să întrerup sarcina ? Niciodată !". Cu acest refuz categoric, Betsy Sneith, o tînără americană de 23 de ani din Pittsburgh, a intrat în istoria medicinii, fiind prima femeie cu grefă de inimă care a devenit mamă. Micuța Sierra, născută cu 3,2 kg, se simte perfect, ca și mama. Un miracol, s-a spus adesea.

În 1980, medicii care o supravegheau pe Betsy pronosticau între 6 luni și 2 ani durata vieții noii posesoare a unei inimi grefate, cu toate că transplantul, efectuat la centrul medical al Universității Stanford, fusese o reușită deplină. Aprecierea pesimistă a specialiștilor nu au influențat moralul tinerei. Mai mult, după patru ani, Betsy a rămas gravidă, iar dorința de a avea un copil a înlăturat împotrivirile cardiologilor. Ce risca ? Moartea. Dar, iată, în ciuda previziunilor, inima sa cea nouă rezista, după patru ani, la proba cea mai dură : sarcina. Adică, o creștere a pulsațiilor cu 50 la sută mai mult decît în stare normală și modificarea a însuși mușchiului cardiac, pentru a alimenta cu sînge fetusul. Ceea ce este și mai surprinzător, inima lui Betsy era cea a unui băiat de 18 ani, ucis într-un accident rutier. Deci, inima unui bărbat trăind într-un corp de femeie ritmul maternității. Nemaivăzut !

„Nu riscam prea mult, a spus Betsy. De cînd mi s-a descoperit tumoarea la ventriculul sting, la 15 ani, am trăit fiecare zi ca și cînd ar fi fost ultima". După naștere, cardiologul care o îngrijește pe Betsy, Howard Dittrich, s-a arătat optimist: „După trecerea unei asemenea probe de rezistență, totul ne face să credem că Betsy are mulți ani de trăit". O pildă extraordinară de voință, acest aparent fapt divers, un exemplu de curaj, toate acestea în slujba împlinirii dorinței celei mai firești a unei femei : aceea de a fi mamă.

L. O.

BĂTĂILE INIMII PROFESORULUI CABROL, SPECIALIST ÎN GREFE CARDIACE

La primirea trofeului acordat de Paris Match pe anul 1986 pentru știință, profesorul Christian Cabrol a declarat :

„Echipa noastră este pe cale de a termina a douăsprezecea implantare a unui „Jarvik". Ar trebui să fiu alături de ei, sau ei toți aici, alături de mine. De altfel nu știu de ce sînt onorat eu cu acest trofeu. Există atîția alții care fac lucruri extraordinare, mulți dintre ei în cercetarea științifică sau în medicină..." În ovațiile auditoriului, a oferit trofeul soției sale, anestezista și colaboratoarea sa din totdeauna, sau în orice caz de foarte mult timp, de pe vremea cînd urmau împreună cursurile facultății de medicină. De obicei ea îi califica discursurile ca fiind lungi și complicate. A întrebat-o „a fost la fel și de data aceasta ?". A făcut semn că nu. Și soția, ca toți cei de față, avea lacrimi în ochi.

La primirea trofeului pentru știință, profesorul Christian Cabrol, în vîrstă de 62 de ani, a anunțat că în seara aceea echipa sa de la Pitié-Salpêtrière punea a douăsprezeca inimă artificială provizorie „Jarvik" care dă posibilitatea să se aștepte grefa unui organ viu. Alături de acest pionier al cardiologiei franceze se află soția sa Annick, anestezistă, și personalul blocului operator, care a ținut să fie martorul triumfului său.

ZI-I UMOR... 33!

Doctorul meu este un om minunat și foarte cumsecade. I-a dat unui pacient șase luni de trăit, dar pentru că acesta nu a putut să-și achite nota de plată i-a mai dat șase.

Doctorul îl întreabă pe pacient : „Duceți o viață normală ?"

„Da, doctore !" răspunde pacientul.

„Bine, atunci trebuie să o întrerupeți pentru un timp", răspunde doctorul profesional.

★

„Vai, doctore, sînt așa de nervos ! Aceasta este prima mea operație"

„Vă înțeleg, deoarece și dumneavoastră sînteți primul meu pacient".

★

Într-un compartiment de tren un cetățean vizibil „amețit" se uită pe fereastră și de cîte ori trece de o gară mormăie : „groaznic !" „Domnule, de ce spui la fiecare stație groaznic ?", întreabă curios vecinul de compartiment. Bețivul se uită trist la el și-i răspunde : „pentru că fiecare gară mă convinge tot mai mult că am greșit trenul".

M. C.

Micuța Louise Brown, născută în 1978, are acum 250 frați și surori, concepuți, ca și ea, în eprubetă ; este o nouă șansă pentru cuplurile sterile, mai ales că se experimentează noi tehnici în toate laboratoarele.

COPII DE EPRUBETĂ

Fecundarea artificială a revoluționat medicina, dar și morala și drepturile juridice. În întreaga lume, progresele tehnologice sînt rapide, provocînd inechitate unora și speranță numeroșilor părinți afectați de sterilitate. Totuși cercetarea nu trebuie să fie frînată de precepte morale, fiindcă omul este dezarmat de ideea de a nu deveni stăpînul propriului destin.

Scurtcircuitul prin eprubetă

Această manipulare, relativ simplă, a început la 25 iulie 1978. În acea zi, într-un spital englez se năștea Louise Brown, primul „copil-eprubetă". Metoda a fost denumită „in vitro". Doctorii Robert Edwards și Patrick Steptoe au prelevat, prin traversarea peretelui abdominal, un ovul matur pe care l-au aplicat pe un ovar ; apoi l-au plasat într-o cupolă în prezența spermei tatălui, operația avînd loc sub microscop. După cîteva ore au constatat că fecundarea a avut loc : oul a devenit un embrion cu mai multe celule. Acesta este stadiul în care se reimplantează în uterul matern, unde se va dezvolta normal. În concluzie, s-a produs un scurt-circuit pentru evitarea blocajului ovulului în trompele blocate.

În practică însă, tehnologia e mai complicată. Deja, după vechile metode naturale, statistica fecundării este de 1/5, trecerea prin eprubetă nu ameliorează eficacitatea, deoarece trebuie respectat un „timp" hormonal extrem de strict, După 5 ani de experiențe s-a atins un nivel de reușită de 5%.

În întreaga lume se încearcă diferite ameliorări ale tehnologiei, tocmai pentru a augmenta rata reușitei. În Marea Britanie se practică fecundarea „in utero" : îndată ce e prelevat, ovulul este implantat împreună cu sperma în uterul matern, unde are loc fecundarea. În mod normal aceasta are loc în trompe, deci înaintea atingerii uterului de către ovul, iar medicii consideră de mult timp că acest mediu e nefavorabil pentru furnizarea a doi gameți. Acum se spune că aceasta este posibil, dar nu este încă suficient.

Alte echipe cercetează multiplicarea șanselor prin multiplicarea ovulelor. Se provoacă, printr-un tratament hormonal, o ovulație multiplă care permite recoltarea mai multor ouă dintr-o singură încărcătură. Într-o eprubetă este posibil să se dea naștere mai multor embrioni, care se reîmplantează împreună, în speranța că unul dintre ei va fi fecundat. Aventura cvadruplilor australieni în eprubetă exemplifică reușita.

O altă inovație australiană : nu se introduc toate ouăle în același uter. Și, mai mult, unele ovule au fost reimplantate congelate și altele nu. O echipă de la Queen Victoria Medical Center a efectuat o reîmplantare a 3 embrioni, ce s-a soldat printr-o naștere înainte de termen cu 2 luni, al patrulea fiind conservat la —196° C și 4 luni mai tîrziu decongelat a indus un succes deplin.

Dacă tehnica este pusă la punct, la ce ne putem aștepta ? După cum se știe, există și un alt tip de sterilitate feminină: cînd ovarele nu produc ovule: menopauză precoce, ablațiuni din rațiuni medicale etc. Dar atunci pentru ce să nu ne imaginăm implantarea unui ovul „donat", ca și în cazul spermei donate în cazul sterilității masculine ? În noiembrie 1983, tot la Queen Victoria Medical Center, s-a născut un copil dintr-o mamă care nu era cea biologică. Pentru a asigura un înalt profesionalism, australienii au făcut inovații pentru această metodă de fecundare: mama biologică a fost fecundată artificial. Apoi, imediat embrionul a început să se dezvolte, și cînd a ajuns la dimensiunea de 16 celule a fost prelevat prin aspirație și reîmplantat în uterul unui receptor, care fiind supus unui tratament hormonal a permis o strictă compatibilitate cronologică.

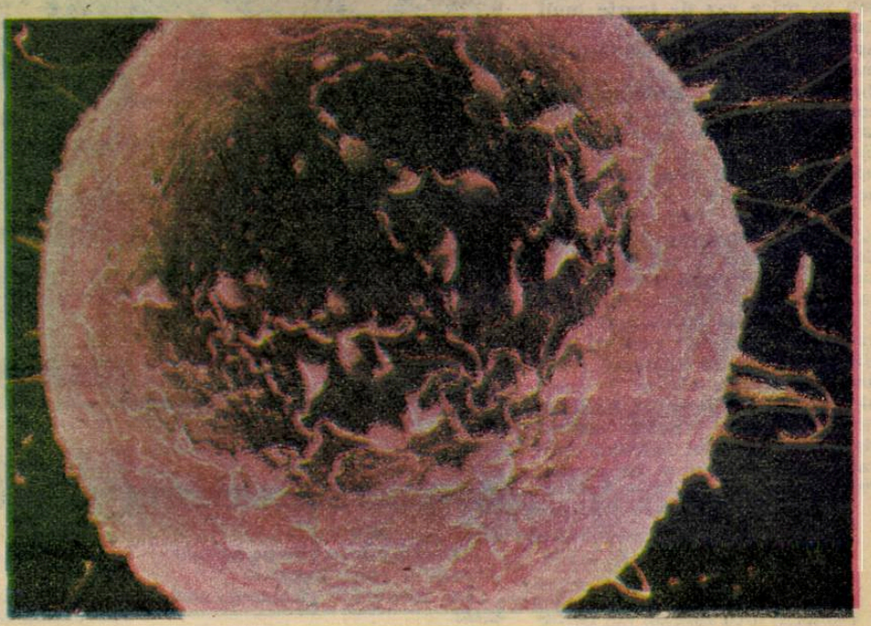

Fecundația : ovulul și, de jur împrejur, dansul spermatozoizilor. Ceea ce făcea natura, acum se poate realiza în vitro, cu gameți congelați.

Amandine, primul copil-eprubetă francez

Sala de aşteptare în azot lichid

Pornind de la acest moment, denumit „adopţiune prenatală". de către doctorul Edwards, ne putem imagina toate variantele posibile. În loc de transferare a embrionului se poate aştepta naşterea ; această metodă, denumită „mamă de aşteptat", a fost deja experimentată în Franţa, unde o femeie şi-a dorit un copil, dar soţul era steril. Însă şi acum sîntem departe de a generaliza metoda. Imaginaţi-vă, de exemplu, că pentru a evita „greutăţile" graviditătii, o femeie perfect fertilă îşi transferă embrionul unui voluntar.

Inspirîndu-se din practica veterinară specialiştii pot provoca ovulaţii multiple printr-un tratament hormonal, apoi fecundarea „in vitro", congelarea embrionilor, care sînt apoi expediaţi clienţilor din întreaga lume în containere cu azot lichid, după care se reimplantează în uterele receptoare. În albumul său „Destinul Monicăi", Claire Bretcher a ilustrat perfect această tehnologie.

Este aproape sigur că proliferarea tehnologiilor va multiplica problemele morale şi juridice, promiţîndu-ne eventuale accidente şi situaţii dramatice. În noiembrie 1983, Quotidien du Medicin semnala surpriza, neplăcută, a unui cuplu englez care recursese la însămînţare artificială. Dintr-o eroare s-a greşit eprubeta şi s-a născut un copil negru. În Franţa, explică profesorul David, preşedintele federaţiei centrelor de studii şi conservare a spermei (Cecos), eroarea este practic inimaginabilă. Şi domnia sa explică de ce : „Fiecare eprubetă cu spermă congelată este etichetată. Există un sistem de numerotare şi unul de colorare. Dacă sperma este prelevată de la un om aparţinînd rasei negre, noi colorăm eprubeta în negru".

Dar în revers există aberaţiile administrative, pe care le cunoaştem. Acum 6 ani, administraţia unui penitenciar francez s-a opus unei însămînţări artificiale. Soţul era condamnat la o pedeapsă de 10 ani, soţia avea 34 de ani. Un calcul simplu evidenţia că la eliberarea acestuia ar fi fost prea bătrînă. S-a făcut apel la fecundarea artificială, dar administraţia închisorii a interzis evaziunea, inclusiv eliberarea limitată a soţului.

Un alt caz, tot atît de aberant. Un bolnav de cancer îşi conservă spermă la Cecos din Rennes, deoarece tratamentul de iradiere îi putea induce sterilitate ; acestea sînt precauţii frecvente.Moare într-un accident. Văduva solicită însămînţare artificală. Cecos din Rennes refuză, şi se opune chiar cererii unui centru particular din Marsilia, motivînd că nu mai poate dispune de sperma unui mort. Totuşi, Cecos din Rennes nici n-o distruge !

Dezvoltarea de ovule donate va multiplica în continuare situaţiile absurde. Şi iată, în 1983, la Chicago se naşte un copil microcefal dintr-o „mamă de aşteptare". Cuplul care

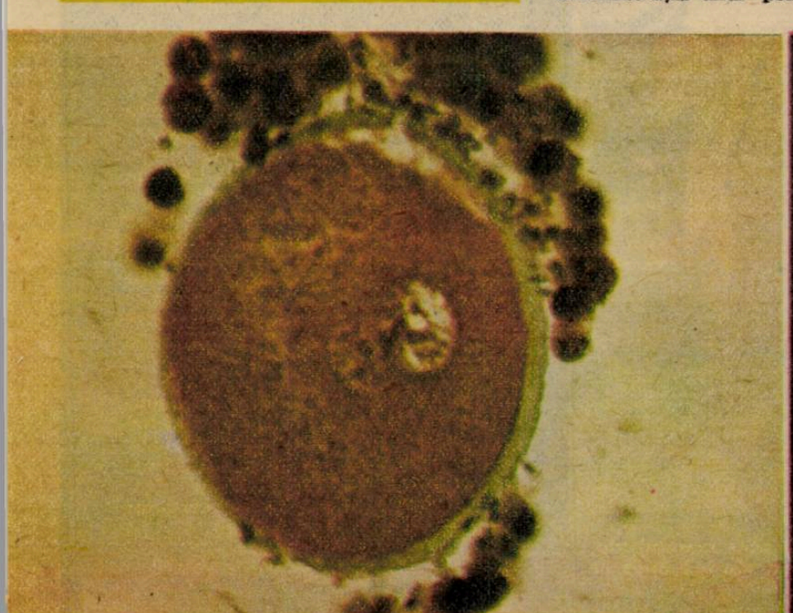

Al doilea stadiu : în ovul, capul spermatozoidului va fecunda nucleul pentru a crea un nou stoc cromozomic.

Prima diviziune a ouălui : embrionul a luat naştere.

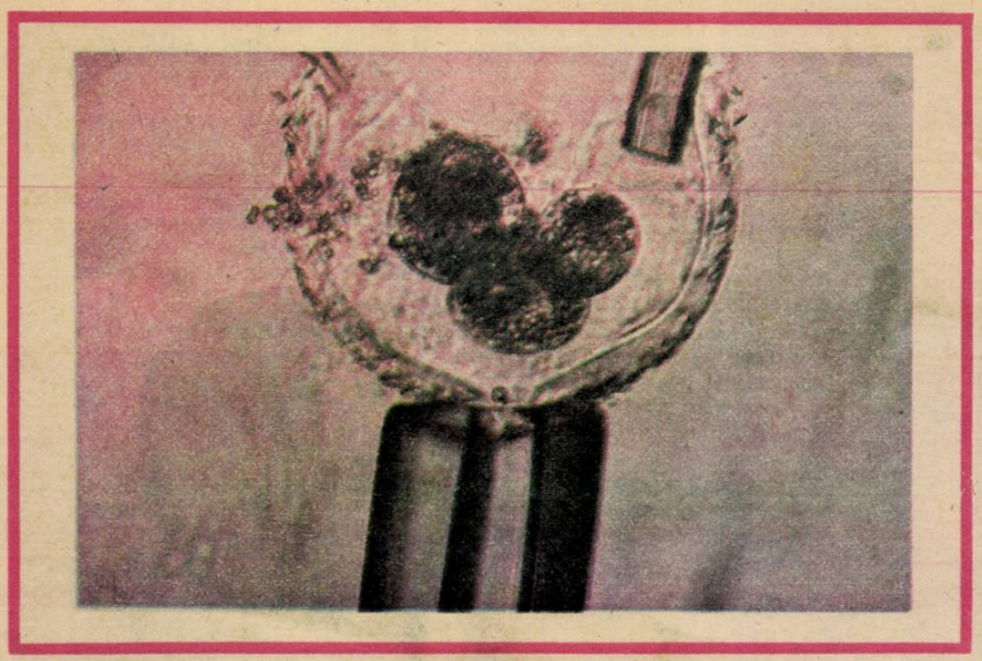

făcuse „comanda“ refuză „onorarea“ ei, creînd neplăceri „mamei de așteptare“. Mai mult, tatăl donator de spermă cere o expertiză și examenul sanguin demonstrează că nu el era tatăl biologic și „mama de așteptare“ a fost supusă unei duble însămînțări în laborator, printr-o fecundare obișnuită cu partenerul ei de viață. În acest caz, cuplul solicitant a cerut înapoierea banilor plătiți pentru operație de la „mama de așteptare“. În cazuri similare se poate vorbi de vid juridic. De asemenea, morala religioasă, diferită de la țară la țară, respinge tentativele de fecundare artificială.

Dar cum se poate defini o etică în acest caz ? În cazul văduvei care solicită însămînțarea artificală cu sperma soțului ei conservată la Rennes, instituția explică de ce nu s-a putut exprima, în lipsa unui legiuitor. Copilul se năștea la 3 ani după moartea tatălui său; cum trebuie considerate în acest caz drepturile de succesiune ?

Intre centrele oficiale și cele private franceze de conservare a spermei există un diferend, deși ele manipulează aceleași tehnici de fecundare artificială. Centrele oficiale nu admit să doneze spermă, în timp ce cele private da. În S.U.A. situația este și mai spectaculoasă. Miliardarul Robert Graham a creat, la Escondido, „Banca Nobel“, unde donatorii erau selecționați în funcție de capacitățile intelectuale. Această inițiativă a stîrnit un tir violent de proteste, fundamentat pe un argument unic : escrocherie, căci mecanismele de transmitere a inteligenței, sînt, în realitate, foarte complexe.

Previziunile geneticienilor admit că dacă rezultatele nu pot fi garantate în proporție de 100%, sînt totuși superioare statistic căilor obișnuite. Cu toate acestea, însămînțările artificiale au căpătat o amploare tot mai mare, tinzînd spre banalizare.

Eugenism sau bineînțeles ?

Argumentarea tehnologică disimulează o morală a priori : refuzul unui eugenism total. Desigur, argumentele motivate de eliminarea unor maladii ereditare, selecționarea unor donatori compatibili psihic cu mamele sterile, alegerea caracterelor rasiale și antropometrice pot fi numite eugenism, dar n-ar aduce decît binefacere.

Donarea de spermă, de ovule, transferul embrionilor sînt situații noi care reclamă reglementări etice și juridice. Trebuie definite criterii noi de filiație și adopțiune. În plus se poate ajunge pe căi nevinovate la crearea unei noi rase, preocupată să elimine din colectivitatea ei incapacitatea intelectuală sau să fabrice o populație de sclavi. Manipularea genetică relevează un scenariu științifico-fantastic.

Manipulările embrionare devin din ce în ce mai sigure, dar și din ce în ce mai fantastice. Ipoteza de-a dreptul romanescă a unei femei căreia i s-a implantat, 20 de ani mai tîrziu, propriul ei geaman, poate deveni astăzi realitate. Dar, în același timp, congelarea embrionilor își poate găsi rezonanță în dublarea potențialului uman, aducînd la o reușită deplină utilizarea de organe proprii prin utilizarea de celule specific diferențiate.

Iată și o axă de cercetare : clonajul, deja reușit pe broaște și șoareci. Se schimbă nucleul unui ovul și se reîmplantează nucleul unei celule oarecare (care nu conține maladii ereditare).

Dar manipulările embrionare devin din ce în ce mai puțin ipotetice. La spitalul Debrousse din Lyon s-au efectuat tentative reușite de grefe de celule precursoare măduvei osoase. Celulele au fost prelevate de la un embrion după un avort terapeutic. La Bordeaux s-au încercat grefe de celule pancreatice la copii diabetici. În prezent, embrionii folosiți provin din avorturi, dar mîine se va recurge la embrioni creați „in vitro“.

Încă o dată se ajunge la confruntarea cu eternele probleme filozofico-morale ale rezultatelor și modurilor în care au fost obținute. Se încearcă înființarea unei asociații care să protejeze exploatarea foetusului uman. Legislatorii încearcă să nuanțeze, dar ecuațiile sînt numeroase, încercînd să blocheze posibilitățile de risc prin deraparea pe noi piste de cercetare.

În contextul acestor noi tehnologii, Australia a devenit lideră, ea nemaifiind renumită numai pentru cangurii și oile sale, ci și pentru copiii din eprubetă. Mai mult, între Sydney și Melbourne are loc o concurență acerbă privind îmbunătățirea tehnicilor și abordarea celor mai revoluționare căi, care frizează fantasticul.

Vremea ficțiunii capătă girul realității și ne duce cu gîndul că dacă putem dispune de propria noastră descendență înseamnă că apariția vieții pe Pămînt poate fi subordonată și unui univers gînditor cu care dorim, firește, să intrăm în contact.

Eduard-Victor Gugui

Supermaraton

Cifre de 10—20 000 participanți la cursele de maraton de la Boston, New York sau Londra au început să pară ceva obișnuit. De trei ani se dispută un supermaraton între orașele australiene Sydney și Melbourne, cursă de peste 1 000 km. Există, de asemenea, „Maratonul Marelui Zid chinezesc“, pe 500 km, ori „Cursa de șase zile“, probă de marș, în Franța. Sau ce spuneți de așa-numitul „Iron Maraton“ („Maratonul de oțel“), invenție havaiană, răspîndită de acum, care constă în o probă de înot în marea liberă (4—5 km), urmată de o cursă ciclistă pe 100 km contracronometru și apoi un maraton (clasica distanță de 42,195 km), singurele pauze permise fiind acelea pentru schimbarea echipamentului !

Dar cea mai cunoscută competiție de acest fel — întrecerea care probează fără putință de tăgadă că limitele umane sînt departe de ceea ce credem noi — este „Spartatlonul“, cursa dintre Atena și Sparta, o reeditare, peste două milenii și jumătate, a isprăvii lui Filipides, curierul grec care,

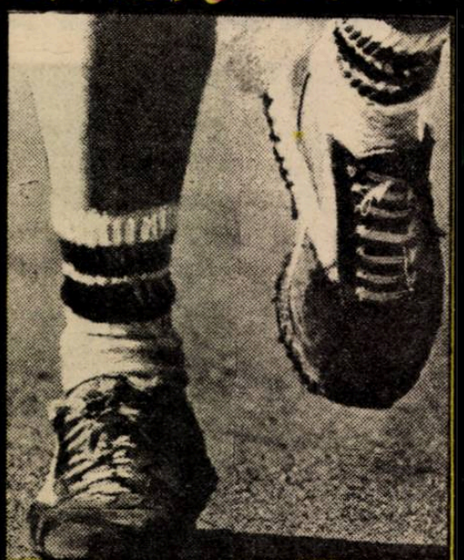

spune legenda, ar fi adus mesajul victoriei asupra perșilor, murind după ce a rostit „Am învins“, dar, precizează istoricii, sosise în Sparta pentru a cere ajutor. De doi ani se dispută o astfel de cursă, pe 250 km, linia de sosire fiind nu linia albă clasică, a oricărei sosiri dintr-o probă de atletism, ci... statuia regelui Leonidas, conducătorul Spartei care i-a învins pe perși, statuie aflată în centrul Spartei.

De doi ani, cum spuneam, isprăvile noilor Filipides nu încetează să ne uimească. A fost mai întîi performanța lui Yannis Kourous (28 ani) cronometrat în 21h53'42", pentru ca la ultima ediție același atlet să străbată distanța în numai 20h25'. „Nici o problemă, a declarat învingătorul, doar că ziua a fost caniculă, iar noaptea doar foarte cald“... Pe locul secund s-a situat un specialist recunoscut al unor astfel de întreceri, iugoslavul Dușan Mradlje (31 ani), de două învingător în cursa Sydney — Melbourne. Mai nou, la Spartatlon participă și femei, trei la număr în ultima ediție, care, însă, au abandonat. Cinste lor, putem spune, pentru că au renunțat cu doar 40 km înainte de sosire, reușind să străbată, deci, 210 km, pe o temperatură medie (zi-noapte) de 36 grade Celsius. Traseul, se impune precizarea, cuprinde aproape tot timpul ascensiuni !

Lucian Oprea

EDDIE MURPHY

sau „cît de înalt e cerul?“

Vă amintiți, desigur, interpretările de excepție ale lui Sidney Poitier din filmele „Lanțul“, „Corăbiile lungi“, „Domnului profesor, cu dragoste“ ori „Ghici cine vine la cină“. Pînă nu de mult, cel ce era considerat, „cel mai popular actor de culoare al cinematografului american“ era și singurul cu o carieră artistică solidă, de necontestat. Pînă nu de mult, fiindcă locul i-a fost luat de tînărul Eddie Murphy. Sidney care are azi 60 de ani (!) a predat ștafeta în mîini bune, s-ar putea spune, fiindcă Eddie, la numai 23 de ani, a devenit „actorul cel mai popular“ din Statele Unite (observați că apelativului nu i se mai adaugă precizarea „de culoare“, care orice s-ar zice, păstrează în ea o oarecare nuanță de rasism). Eddie a făcut pînă acum doar trei filme ceea ce n-a împiedicat studiourile „Paramount“ să încheie cu el un contract de 25 de milioane dolari pentru șase filme...

Ris în cheia sol

„Hey maan, Mic'l Jaaks'a is sitin' on the top ov the world and yu say, maan, that I kaint get a 'oom in this hotel just bec'z 'am a blaak maan ? ? Iu must be kidin', getit outavit, say what, maan...“ („Ia ascultă, domnu', Mickel Jackson e atît de mare și tu susții dom'le că eu nu pot obține o cameră în acest hotel pentru că sînt negru ? ? Adică să ies afară ? ! Cred că glumești dom'le...“) spune Eddie în argoul străzii, cu accentul său ușor cîntat. E un fragment din scenariul ultimului său film „Polițistul din Beverly Hills“. Dialogul are sucul ență, actorul, o dezinvoltură insolentă, gesturi exagerate uneori, o candoare malițioasă ; tipul e pișicher, puțin fanfaron, puțin tulburent. Limbajul său n-are milă — spun translatorii care subtitrează filmul. Secvența durează doar 3 minute și — remarcă specialiștii — este irezistibilă. Ca, de altfel, aproape întreg acest film în care violența filtrează burlescul, reconciliate de infernalul farmec al lui Murphy, de registrul său inepuizabil, de caraghioslicurile și risul său „în cheia sol“.

Scenariul „Polițistul din Beverly Hills“, rescris de 12 ori, a stat vreme îndelungată în birourile studiourilor „Paramount“. Pentru rolul principal realizatorii se gîndeau la Mickey Rourke, la Silvester Stallone, dar pînă la urmă a avut cîștig de cauză Murphy. Și a fost o lovitură genială, fiindcă filmul, atunci cînd Murphy lipsește din cadru, aduce mai cu seamă cu un foileton de categoria a II-a decît cu o superproducție. Povestea acestui film (care a costat 14 milioane de dolari și a adus în 23 de zile 64) se poate rezuma la trei vorbe. Un inspector de poliție cunoscut prin lipsa de disciplină pornește în căutarea criminalului celui mai bun prieten al său. E mereu în contradicție cu poliția locală din Beverly Hills, care se cramponează de principii și bune maniere și mereu în diverse conflicte corp-la-corp cu boșii drojdiei societății. Că eroul reușește să facă dreptate o de la sine înțeles.

Un nou Chaplin

Se spune — dacă e să dăm crezare revistei „Hommes vogue“ care-i dedică și coperta întîi lui Eddie Murphy — că Hollywood-ul n-a cunoscut o asemenea lovitură de la Marilyn (de cîte ori n-am auzit o astfel de comparație?). Numai că de astă dată se vorbește „de geniu“ și de un „nou Chaplin“. Și de ce n-ar fi așa? se întreabă criticii. Tînărul de 23 de ani era în urmă cu doi ani doar un puști, alături de Nick Nolte în filmul lui Walter Hill, „40 de ore“, iar azi o stea care confirmă un fenomen „multimedia“, cu trei filme („Un fotoliu pentru doi“, „40 de ore“ și „Polițistul din Beverly Hills“ al lui Martin Brest). Tînărul de 23 de ani mai știe să și cînte (anul trecut a scos un prim album cu melodii în manieră Stevie Wonder) și să compună reușite spectacole de varietăți cu care cutreieră orașele americane. În trei ani Eddie Murphy a devenit Mister Box Office american și a dovedit că talentul său („fără limite“) a reușit să doboare chiar și prejudecăți rasiale. Fiindcă Eddie triumfă chiar și în Carolina de Nord, unde trotuarele sînt rezervate încă, „de preferință“, albilor.

Vocea eroilor desenelor animate

Născut în Brooklyn (cartier al New York-ului cunoscut pentru delincvența mereu în creștere), Murphy face parte dintr-o familie modestă. Orfan de tată (fost polițist), cu o mamă funcționară la poștă, crește mai mult în stradă și în fața televizorului. La 9 ani visează să fie proprietarul unui camion și să vîndă — ca și bunicul său — înghețată. „Nu vorbea niciodată cu vocea lui — își amintește mama sa. Întotdeauna imita pe unul sau altul dintre personajele desenelor animate“. La 15 ani petrecea ore întregi în fața oglinzii imitîndu-l pe Elvis Presley, amuzîndu-i pe frații săi și pe prietenii din cartier. La 18 ani urcă pentru prima oară pe o scenă. Scenă modestă, la Casa tineretului din Brooklyn.

Urmează scenele unor cabarete, apoi întîlnirea cu viitorul impresar Robert Wachs care-l prezintă la NBC într-un show „à l'américaine“, alături de o mulțime de mari comici americani. Și Eddie, care satirizează, ironizează ori imită neiertînd pe nimeni, este remarcat imediat. Înregistrează două albume cu scheciuri pe care lumea și le smulge din mîini. De aici pînă la... Hollywood n-a mai rămas decît un pas.

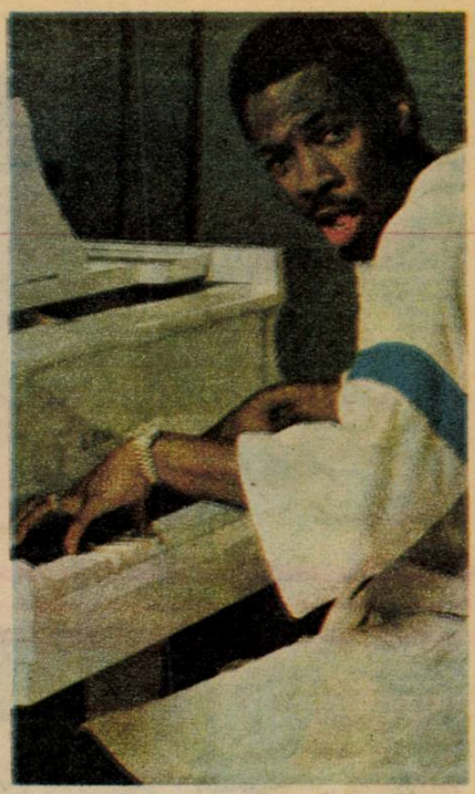

„Cît de înalt e cerul ?“

„Eddie e un copil mare“ — spune regizorul său, Martin Brest. În fața aparatului de filmat se comportă exact ca un copil de patru ani care învață să schieze. Adică e nerăbdător, curajos și, mai ales, inconștient. Nu-i e teamă de aparat. Practic nici nu-l vede. Pe platouri nu numai că l-au autorizat să improvizeze, dar chiar l-au rugat s-o facă. Numai astfel, spontan, poate restitui publicului propria sa concepție asupra lucrurilor. Este natural, multilateral dotat și, în întregime, autodidact“. Dealtfel cînd ar fi putut să învețe tot ce știe ?“

Se spune tot mai des că este un geniu. Numai că Murphy știe că „un geniu nu este un tip care cîntă la pian și-i face pe alții să rîdă“. Și — remarcă el — nu asta-i problema. Totul e să fiu fericit. Ori Eddie Murphy este, chiar dacă nu locuiește „pe coastă“ (ci într-o casă de periferie, decorată după gustul mamei sale), nu e prieten cu mai marii zilei, nu-i trebuie droguri („cel mult un pahar de bere“). Visul său este să facă un remake cu „Kid“-ul lui Chaplin, ca producător, actor, regizor...

Ambiții ? „Cît de înalt e cerul ?“ — cum obișnuiește să spună.

Sorin Trușcă

Cer de iunie

O țară în care
Soarele are chip de copil,
Razele redevin spice,
Bobul, un ochi de stea
Împlinit de rădăcinile din adînc.

Fiecare frunză,
Un om
În marele popor
Al chemării.

În vară, iubito,
Munții sînt umerii zeilor
Doboriți de vremi,
Apele,
Lacrima lor slobozită-n neant,
Sămînța,
O iubire nescrisă,
Gata de snopi.

O țară
Încărcată de rod,
Cu bobul de grîu
Mai clar decît steaua
Născută în țiitini.

Petre Anghel

Lumina

Speranță fără de sfîrșit
Mantie de umbră
Mă zidesc
În calmul rănilor adînci
De mine însămi ruptă
Abia mă mai văd
Dar iată
Lumina este țara
În care locuiesc.

Elena Radu

ATENȚIE LA ORA 4 DIN NOAPTE

V-ați gîndit vreodată ce se petrece în organismul nostru în fiecare din cele douăzeci și patru de ore ale zilei și ale nopții ? Cu alte cuvinte ce se petrece în orele noastre interioare ?

În ultima perioadă aceasta este una dintre problemele care preocupă un număr important de specialiști, care, pe bază de studii intense, caută să dea răspunsuri la o serie de întrebări legate de starea organismului la anumite ore din zi și din noapte, în condiții de funcționare normală.

Pe baza studierii mai multor concluzii ale unor oameni de știință, se poate alcătui următorul tablou :

Ora unu după miezul nopții :

Majoritatea oamenilor dorm de-acum de trei ore bune, parcurgînd fazele somnului. Începe faza somnului ușor din care omul se poate trezi fără probleme.

Ora două

Majoritatea organelor lucrează economicos. Ficatul însă folosește această perioadă de liniște pentru a transforma mai intens substanțele și pentru a elimina din organism toate otrăvurile. Întregul organism este într-o „mare spălare". Dacă nu dormiți, nu este cazul să beți cafea sau ceai, cu atît mai puțin alcool. Cel mai bun lucru pe care îl puteți face este să beți un pahar cu apă sau lapte.

Ora trei

Organismul se odihnește. Dacă trebuie să vă sculați, încercați, pe cît posibil, să nu vă împrăștiați gîndurile și acțiunile și să vă concentrați numai asupra muncii pe care o aveți de făcut. La această oră pulsul și respirația ating valorile cele mai scăzute, ca de altfel și tensiunea arterială.

Ora patru

Tensiunea arterială este încă scăzută iar la creier ajunge o cantitate minimă de sînge. **ESTE ORA LA CARE MOR CEI MAI MULȚI OAMENI !** Organismul lucrează la cel mai scăzut număr de... turații. Auzul însă înregistrează performanțe senzaționale, ne trezește pînă și zgomotul cel mai neînsemnat.

Ora cinci

Rinichii sînt în repaus, nu elimină nimic. Am parcurs de cîteva ori toate fazele somnului — somnul ușor, visele, somnul profund fără vise. Cine se trezește la această oră are capul limpede și este proaspăt.

Ora șase

Tensiurea arterială crește, inima începe să bată mai repede, sîngele pulsează mai intens. Chiar dacă vreți să mai dormiți organismul este complet trezit.

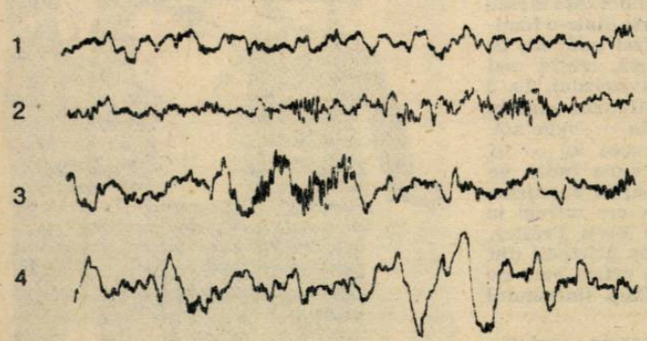

EXPLICAȚIA FOTOGRAFIILOR :

1. Primul stadiu al somnului, cel ușor. Pe EKG undele sînt relativ rapide.

2. Somnul ușor începe să devină profund.

3. Somnul este profund, undele pe EKG sînt lungi și reduse ca frecvență.

4. Somnul cel mai profund, pe EKG undele sînt foarte lente.

Întregul ciclu se repetă de cîteva ori pe noapte.

Ora şapte

Imunitatea organismului uman este puternică. Cei care la această oră se află într-un mediu cu viruşi sau bacterii, nu se vor molipsi uşor.

Ora opt

Organismul s-a odihnit, iar ficatul a eliminat toate substanţele otrăvitoare din corp. Este interzis să se bea alcool pentru că acesta ar însemna o greutate enormă pentru ficat, care a muncit întreaga noapte.

Ora nouă

Creşte activitatea psihică. Inima lucrează din plin.

Ora zece

Activitatea noastră sporeşte continuu. Sîntem în forma cea mai bună, sportivă s-ar putea spune. Putem dărîma munţi şi sfărîma pietre ! Elanul acesta va ţine pînă la prînz. Cei care la această oră se află în faţa unei cești de cafea sau a ţigărilor pierd cele mai fertile ore !

Ora unsprezece

Inima lucrează ritmic, în concordanţă cu activitatea psihică. Solicitările cele mai mari trec aproape neobservate.

Ora douăsprezece

A venit clipa cînd toate forţele noastre sînt în stare de alertă, de aceea nu este indicat să se mănînce la această oră. Se va aştepta încă o oră.

Ora treisprezece

Ficatul se odihneşte, în sînge ajunge puţină glucoză. Am parcurs deja prima parte a activităţii zilnice. Simţim oboseala. Trebuie să ne odihnim.

Ora patrusprezece

Curba energiei coboară, reacţiile se încetinesc. Este al doilea, cel mai scăzut, punct al ciclului celor 24 de ore.

Ora cincisprezece

Starea noastră generală se îmbunătăţeşte. Organele care indică mirosul şi pofta de mîncare sînt în cea mai bună formă. Este ora la care se aşează la masă gurmanzii...

Ora şaisprezece

Cantitatea de zahăr în sînge creşte, fără ca aceasta să fie semnul unei boli.

Ora şaptesprezece

Capacitatea de efort este din nou ridicată. Sportivii depun eforturile cele mai mari la această oră.

Ora optsprezece

Sîntem puţin sensibili la îmbolnăviri. Simţim o mare dorinţă de mişcare, prospeţimea psihică nu scade.

Ora nouăsprezece

Tensiunea arterială creşte. echilibrul psihic nu mai este perfect. Sîntem nervoşi, ne certăm pentru te miri ce. Este ora cea mai neprielnică pentru cei care suferă de alergii. Uneori apar durerile de cap.

Ora douăzeci

Capacitatea de mobilizare este maximă, reacţiile umane sînt incredibil de rapide. Şoferii se află în cea mai bună formă a lor. Este ora la care se produc cele mai puţine accidente de circulaţie.

Ora douăzeci şi unu

Echilibrul psihic ne este iarăşi restabilit. Este o oră foarte bună pentru studenţi şi actori, care trebuie să-şi amintească texte sau roluri. Memoria obţine cele mai bune performanţe.

Ora douăzeci şi două

Numărul globulelor albe creşte de la 5 000—8 000 la 12 000 pe milimetru cub. Temperatura organismului creşte.

Ora douăzeci şi trei

Corpul se pregăteşte pentru odihna de peste noapte.

Ora douăzeci şi patru

Dacă ne-am culcat la ora 22, s-ar putea să visăm ceva frumos. Întregul organism, deci şi creierul, se eliberează de tot ce este de prisos.

Somn uşor mai departe !

Grupaj realizat de Nicolae Nicoară

— Nu ştiu ce se-ntîmplă, doctore, dar nu se potriveşte nici o cheie !

IUBITA... ADORMITĂ

Un vechi şi lapidar dicton : morţii cu morţii, viii cu viii, a fost recent actualizat de doctorul francez Jean Louis Martinot. El a ajuns însă la concluzia că elementele dictonului ar putea fi amestecate !

În urmă cu cinci ani doctorul Martinot s-a îmbolnăvit grav de o boală de plămîni şi, bănuind că va muri în scurtă vreme, a dat să-i fie confecţionat un sicriu special din plumb de 2,5 metri pe 1,5 metri. În acest sicriu urma să fie aşezat corpul lui neinsufleţit după ce în prealabil ar fi fost îngheţat tun.

Cum viaţa ne joacă feste, s-a întîmplat că s-a stins din viaţă iubita doctorului, Monica Leroy. Ea căzuse pradă unui proces degenerativ malign care nu a putut fi încetinit cu toate eforturile specialiştilor. În această situaţie, doctorul Martinot i-a oferit propriul sicriu. Aşa se face că în prezent Monica se află într-o criptă la Chateau de Breuil din Neuil-sur-Layon, îngheţată la -90 grade Celsius.

Mulţi doctori francezi, dar nu numai francezi, sînt de părere că peste cîteva decenii medicina va face paşi atît de enormi înainte, încît vor fi vindecabile boli care acum fac adevărate ravagii. Doctorul Martinot merge şi mai departe şi afirmă că în anul 2.030 o va reîntîlni pe Monica în carne şi oase după ce ea va fi readusă la viaţă.

Mulţi specialişti sînt însă sceptici în privinţa întîlnirii lui Martinot cu Monica. De pildă, doctorul Henry de Rosarte, vestit kryobiolog francez (biolog care se ocupă cu studiul influenţelor frigului aspra oragnismelor) este ferm convins că fenomenul de readucere la viaţă al celor congelaţi după moarte este imposibil. El îşi bazează afirmaţia pe faptul că, prin îngheţare, în organism se formează cristale, care distrug celulele, mai ales pe cele ale creierului. Pînă acum astfel de experienţe au făcut specialiştii americani pe embrioane şi piei de animale. Ţesuturile îngheţate sînt capabile să fie readuse la viaţă, dar încercările de a îngheţa organismul întreg şi a-l readuce apoi la viaţă au eşuat şi în cazurile în care sîngele a fost tratat cu substanţe negelive.

Doctorul Martinot a introdus în circuitul sangvin al Monicăi Leroy heparim, o substanţă care împiedică coagularea sîngelui, afirmînd totodată că la temperaturi negative atît de mici formarea de cristale nu este periculoasă. Astfel de experimente au fost făcute la Universitatea Berkley din Statele Unite, unde unele organisme au fost îngheţate la -196 grade Celsius. Costul unui asemenea somn de... gheaţă costă nici mai mult nici mai puţin decît 80.000 dolari pe an.

Se pare că presupusul entuziasm al unora de a trăi în gheaţă a fost temperat de profesorul Leon Schwartzenberg care a declarat că singura posibilitate... posibilă de a readuce la viaţă un organism îngheţat este ca acesta să fie îngheţat în timpul vieţii... mortului. Cu alte cuvinte, să ne îngheţăm cînd bănuim că ne paşte sfîrşitul în speranţa că am mai putea fi... căzi peste o sută de ani ! Pînă acum nu s-a prezentat nici un amator...

Doctorul Martinot a reuşit să-şi breveteze ideea în faţa justiţiei franceze. Problemele morale şi psihice au rămas însă nerezolvate. Printre altele, se pare că domnul Martinot a uitat să o întrebe pe Monica dacă şi ea este doritoare — cînd s-o trezi, în anul 2.030 — să-l întîlnească pe domnul doctor!

Doctorul Martinot nu a precizat de ce tocmai anul 2.030. Poate ar fi trebuit să cugete mai profund, să se gîndească că la data cînd ar trebui să aibă loc senzaţionala întîlnire, el va avea 95 de ani în timp ce Monica se va trezi la viaţă la vîrsta la care s-a despărţit de ea, adică la numai 35 de ani. Că în mod cert ea nu-l va mai recunoaşte pe domnul doctor nu va fi lucrul cel mai tragic, mult mai greu îi va fi Monicăi să priceapă ceva din legile... Lumii Noi în care se va trezi !...

Eu unul sînt sigur că nu voi mai şti ce s-a întîmplat cu întîlnirea lor. Dar pentru a nu uita că ea este prevăzută pentru anul cînd aş fi aproape de vîrsta doctorului la data întîlnirii, promit să merg în fiecare an la „Ploşniţa" lui Maiakovski la Naţionalul bucureştean şi să văd şi să ascult pe unde pot „Frumoasa din pădurea adormită".

„Frumoasa adormită din pădurea adormită" cum ar fi trebuit să se numească, corect, celebra poveste şi celebrul balet, pentru că altfel...

Nene

— Te-am aşteptat să-ţi spun că te iubesc ca-n prima zi.

BOALA MEDICAMENTOASĂ

Cum, dacă ar fi să-l credem pe Linforth, pe lume acționează în jur de 10 000 de boli, este cît se poate de înțeles acerba străduință a omului de a valorifica în mod maximal orice posibilitate pe care o oferă știința și tehnica pe linie de apărare împotriva acestor boli, iar dintre acestea în special posibilitatea densă în promisiuni a farmacologiei de sinteză. Într-un asemenea context nu trebuie să ne surprindă viteza cu care a fost populat firmamentul terapeuticii de către tot felul de remedii, și asta în special pe parcursul ultimelor cinci decenii, aceasta însemnează între 1936—1986. **Sîntem martorii din acest punct de vedere ai unei autentice explozii medicamentoase, care alături de cea informațională, demografică, nucleară etc., reprezintă trăsături cît se poate de definitorii ale epocii contemporane.**

Cum se consideră că la ora actuală există pe rafturile și în depozitele farmaciilor de pe mapamond, cel puțin ale unora dintre ele, în jur de circa 300 000 specialități medicamentoase, și cum se consideră că pentru punerea la punct a unui nou medicament este necesară analiza a circa 8 000 de substanțe chimice sau biologice, este cît se poate de ușor de realizat uriașul efort depus pentru a se pune condiția umană la adăpost de numeroșii factori de agresiune pe linie de patologie. Fascinația care s-a creat în jurul medicamentelor în general și a acelora de sinteză în special, ca și aderența extraordinară cel puțin a unora față de aceste medicamente, nu este lipsită însă de o bază reală.

Exemplificînd cele afirmate mai sus vom preciza că o statistică riguros alcătuită ne demonstrează că dacă în 1936, de exemplu, un număr de exact 3 561 de copii își pierdeau viața pe altarul funest al pneumoniei, această cifră a devenit de 527 în 1961, și de 210 în 1980.

Spre a ilustra însă și mai bine revoluția terapeutică pe care o datorăm în exclusivitate vaccinurilor ca și diverselor medicamente de sinteză, vom preciza că marile flagele care pînă de curînd au terorizat secole de-a rîndul condiția umană ca ciuma bubonică, difteria, variola, holera, febra tifoidă, poliomielita etc., teoretic au fost reduse la tăcere. Tuberculoza pulmonară, osteoarticulară și genitală, se vindecă după cum știm în zilele noastre în-

Apelul constant și consistent la medicamentele de sinteză reprezintă o trăsătură definitorie a omului modern.

Reclamă apărută într-o revistă franceză care sugerează solicitarea pe toate meridianele a unui medicament numit „Proxilène", care, însă, nu a corespuns nici pe departe așteptărilor.

Reclamă făcută cu insistență unui medicament care combate hipotensiunea arterială și stările de aritmie și care, deasemenea, s-a dovedit a fi doar... reclamă.

tr-un procent de 98%, față de numai 45% cum era situația în urmă cu numai o jumătate de veac. Diversele pneumopatii inflamatorii ca pneumonia, bronhopneumonia, abcesul și gangrena pulmonară, ca și stafilocociile tot pulmonare, pînă de curînd extrem de periculoase, **mai ales în perimetrul copiilor și bătrînilor, astăzi se vindecă în enorma lor majoritate. Meningita cerebro-spinală, mortală în urmă cu o jumătate de veac într-un procent de 70%, nu-și mai culege victimele în zilele noastre decît într-un procent de 1%. Multe alte boli ca malaria, febra de Malta, bilharioza, sifilisul, blenoragia, diversele boli psihice, hormonale, metabolice sau de alt gen, au înregistrat de asemenea regrese considerabile.**

Toate aceste remarcabile succese terapeutice le datorăm în exclusivitate vaccinurilor, sulfamidelor, antibioticelor, bacteriostaticelor, hipoglicemiantelor, corticoizilor, neuroplegicelor, tranchilizantelor, estrogenilor, antipaludicelor ca și la tot felul de alte categorii medicamentoase. Cum însă medicamentelor le sînt proprii prin definiție și numeroase laturi negative, ținînd de reacțiile adverse, de cele idiosincrazice ca și de numeroasele efecte secundare ce revin majorității medicamentelor, este cum nu se poate mai oportun, ca într-un asemenea context să facem bilanțul acestui marș triumfal al medicamentelor în general și al acelora de sinteză în particular. Este de asemenea cum nu se poate mai oportun, de a vedea și reversul medaliei.

Acest bilanț ne demonstrează însă, din capul locului, că 10—15% din totalitatea bolnavilor spitalizați, și pe anumite arii chiar 20% dintre aceștia, prezintă reacții adverse de variate forme și intensități, care dau supărări dintre cele mai consomptive celor în cauză. Mai mult decît atît, majoritatea cercetătorilor susțin punctul de vedere că, în esență orice medicament, fie că acesta este administrat în scopuri profilactice, fie curative, sau fie numai pentru atenuarea unor simptome mai supărătoare, este prin definiție susceptibil de a declanșa reacții dintre cele mai variate, **culminînd cu intoxicații mortale, reacții care se constituie în așa-numita boală medicamentoasă (boală ajunsă pe locul IV în ierarhia mortalității în țările avansate, pe primul loc aflîndu-se bolile cardiovasculare, pe al doilea cancerul, și pe al treilea accidentele rutiere). Astfel stînd lucrurile, Pierre Raynaud nu exagerează prea mult afirmînd că** pe de o parte, nu cunoaștem practic niciodată ce reprezintă în esența sa un medicament, și, pe de alta, că terapeutica nu este încă o știință riguros exactă.

Statistici din toate țările avansate statuează această realitate. În Anglia, de exemplu, numărul deceselor induse prin medicamente oscilează în jurul cifrei de 10 000 în anul 1984, cifră care — culmea ! — o depășește pe aceea ce revine accidentelor rutiere. Tot în această țară, și în anul menționat, sînt semnalați un milion de oameni suferind de o boală indusă tot medicamentos. Franța, la rîndul ei, ne semnalează anual între 70 000 și 130 000 de bolnavi intoxicați cu diverse medicamente, în vreme ce în S.U.A. 882 de decese datorate unor intoxicații medicamentoase sînt semnalate numai în anul 1961, cifră care în 1971 a devenit 1 012, iar în 1981, exact 1 300, fără a mai vorbi de rata anuală de 850 000—900 000 de victime, ce vizează pe acei intoxicați medicamentos, care necesită în mod obligator spitalizarea pentru tratament.

Interesant este că majoritatea dintre aceste intoxicații revin unor medicamente de uz curent, considerate ca atare banale. Astfel, din cele 882 de decese semnalate în 1961, în S.U.A., ca urmare a unor intoxicații medicamentoase, 339 revin barbituricelor, respectiv somniferelor derivate din acidul barbituric, iar 182 aspirinei și derivaților salicilici folosiți atît de intensiv în tratamentul reumatismului. Pe banca acuzaților se mai află însă din acest punct de vedere și banalul piramidon, preparat ce intră în compoziția a în jur de 150 de medicamente, interzis în numeroase țări, inclusiv la noi, și asta pentru numeroasele riscuri la care expune ; principalele dintree acestea ținînd de efectul lor leucopenizant, respectiv de scădere a globulelor roșii iar după unii și de acela presupus cancerizant. În aceeași situație se află și fenacetina, produs care absorbit regulat și vreme înde-

lungată, ducé la compromiterea funcțională a rinichilor. Vom mai aminti în acest sens și de cloramfenicol, deși exemplele ce se pot da pe această linie sînt extrem de numeroase ; antibiotic pe cît de eficace, pe atît de temut, pentru complicațiile pe care le poate da, și în special pentru unele anemii mortale.

Și fiindcă am ajuns la capitolul antibioticelor, merită a ști că însăși Organizația Mondială a Sănătății avertizează asupra faptului că 80% dintre germenii microbieni, care stau la originea majorității bolilor infecto-contagioase, au devenit rezistenți la preparatele antibiotice, devalorizate astfel ca urmare a uzului lor excesiv și nejustificat — căci în terapeutică se ajunge din nefericire foarte repede de la uz la abuz, și asta în special pe calea automedicației și a polipragmaziei. Aceeași prestigioasă instituție cu caracter internațional mai avertizează în consecință și asupra faptului că 20% din tratamentele cu antibiotice sînt complet nejustificate.

Avînd în vedere toate aceste realități, formula medicament = toxic își dezvăluie după cum vedem pe deplin adevărul pe care îl tezaurizează. Acest adevăr îl mai clamează atîtea și atîtea accidente mortale ce revin copiilor, care din imprudență și ignoranță ingeră variate medicamente, pe care le confundă cu bomboanele. A nu se uita că după ingerarea unor doze de barbiturice de 10—12 ori mai mari decît dozele hipnogene, poate să apară coma. Avînd în vedere toate aceste realități, și o altă formulă este întru totul caracteristică și anume aceea că în terapeutică 1 + 1 = 3 și nu 2 ca în matematică, și asta pentru simplul motiv că din două medicamente luate simultan sau la scurtă distanță unul față de altul, rezultă un al treilea, cu acțiune cu totul imprevizibilă pentru organism.

Să înțelegem din toată această pledoarie că trebuie să întoarcem spatele medicamentelor ? Nicidecum ! Din acest punct de vedere, celebrul medic filosof și alchimist elvețian din Evul mediu, Philiphus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim (1493—1541), cunoscut mai ales sub numele său latinizat de Paracelsus, este valabil și în zilele noastre, și anume că „cerul și pămîntul ar trebui să se sfărîme, înainte ca medicamentul să dispară". Numai că acest medicament nu trebuie luat la întîmplare și din proprie inițiativă, sau la sfatul celor din jur, ci numai la indicația strictă a medicului, singurul care va stabili medicamentul indicat, precum și cînd, cît și cum să fie luat acesta.

Responsabilitatea consumului anarhic de medicamente ca și a bolilor ce decurg din această realitate, înglobate sub numele generic de boală medicamentoasă, revine, după afirmațiile profesorului Jean Bernard, directorul Institutului de cercetări asupra leucemiilor și bolilor sîngelui din Paris, „bolnavilor care iau într-o manieră absurdă și dezordonată produse medicamentoase foarte periculoase, medicilor pentru că ei prescriu foarte adesea în mod precipitat medicamente noi și laboratoarelor, care, pentru rațiuni evidente, mențin această stare de lucruri".

Astfel stînd lucrurile, nu întîmplător O.M.S. a analizat în cea de-a XVIII-a Adunare Generală a sa problema accidentelor prin substanțe medicamentoase, recomandînd înființarea în fiecare țară a unui sistem de farmacovigilență, recomandare la care țara noastră a aderat deîndată. Astfel, din 1972 a fost înființată Comisia pentru farmacovigilență, ca for național, dispunînd de centre de referință în orașele universitare, și de nuclee de farmacovigilență în spitalele județene, ca organe tehnice de îndrumare și de coordonare a activității personalului medical pe această linie. O revistă cu periodicitate trimestrială, intitulată „Farmacovigilența", ce apare sub egida Ministerului Sănătății, și în cadrul Editurii Medicale, distribuită gratuit, ține la curent corpul medical cu numeroasele accidente terapeutice, și asta tocmai în scopul prevenirii lor în viitor, știut fiind că și în acest domeniu un gram de profilaxie valorează cît tone de terapie.

Arcadie Percek

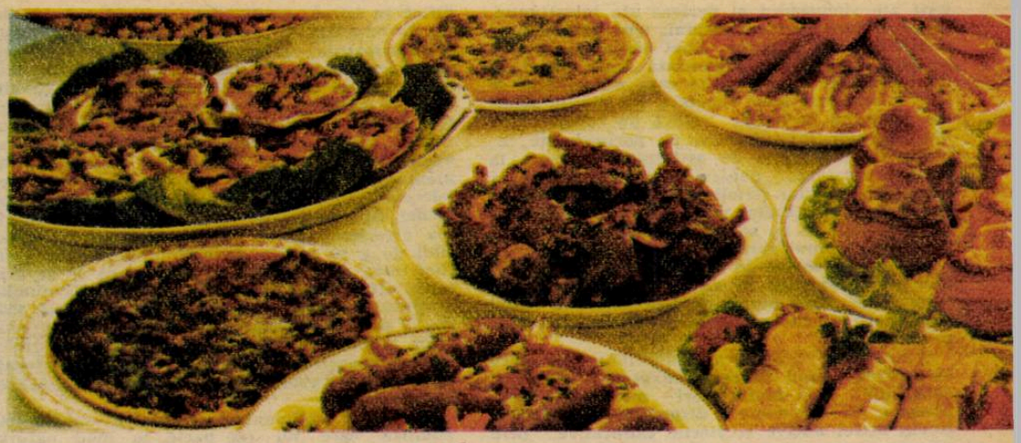

POSIBILE EFECTE DĂUNĂTOARE ALE ALIMENTELOR

Alimentația omului a cunoscut în dezvoltarea ei o îndelungată operație de experimentare și selecție, pînă la punctul de echilibru care constituie modelul actual al deprinderilor igieno-alimentare, propriu condițiilor de sănătate. La rîndul său, tractul digestiv a suferit importante influențe și, consecutiv, complexe reacții adaptative. Depășirea limitelor stabilite de toleranță dobîndește semnificația unei agresiuni alimentare, urmată inevitabil de reacții funcționale și chiar anatomice. Acestea sînt tranzitorii și reversibile, dar prin repetiție pot genera îmbolnăviri de durată. Toleranța diminuă în prezența bolilor digestive, contribuind la apariția unor manifestări clinice particulare fiecărui segment digestiv. În aceste condiții patologice, agresivitatea se manifestă chiar la parametri inofensivi pentru subiecții sănătoși, distingîndu-se din acest unghi, „agresiunea alimentară absolută" și cea „relativă".

Impactul alimentar nu constituie doar o condiție esențială a vieții, ci și un prilej de satisfacții și în egală măsură un risc. În istoricul medicinei întîlnim adesea, reluate mereu pe diferite trepte ale dezvoltării cunoștințelor, multe din problemele raportului dintre ceea ce se ingeră și reacțiile morfofuncționale induse. Începînd cu cele mai vechi texte și inevitabil cu multe din conceptele folclorice și etnografice, s-au făcut cele mai variate referiri la deprinderile alimentare și starea de sănătate, respectiv boala. În prezent igienizarea modului de viață, implicit a „stilului" de alimentare, a dobîndit ierarhia necesară. Numeroase boli se dezvoltă de fapt în legătură cu alimentele consumate sau cu auxiliarele lor. Problema rămîne deosebit de complexă. Chiar atunci cînd nu se ajunge la entități morbide constituite, actul alimentar poate genera unele perturbări reflectate printr-o semiologie trecătoare și deci expusă, mult timp, la minimalizare.

Intrucît tractul gastrointestinal se prezintă ca o prelungire a mediului exterior, agresivitatea produselor ingerate apare ca factor acceptat și inevitabil. Prin evoluția speciei și prin civilizație, s-a realizat un statut alimentar specific omului, în acord cu capacitatea sa de utilizare digestivă și cu limitele de toleranță. Deprinderile alimentare igienice, exprimînd experiența personală și pe cea învățată prin mimetism și educație, stabilesc ce, cum, cînd și cît se mănîncă. Devierile constituie agresiuni alimentare. De la anumite limite putem vorbi cu certitudine despre agresiuni mecanice, termice, chimice sau osmolare, dependente nu numai de alimentele în sine, ci și de substanțele care li se asociază sau de transformările suferite prin conservare sau pregătire culinară. Pentru medic, opusul agresiunii este cruțarea alimentară, la rîndul ei diversificată după natura și gradul incompatibilităților în cauză.

Excesele alimentare reprezintă veritabile agresiuni, chiar dacă produsele ingerate nu sînt agresive prin ele însele. Mesele supraîncărcate sau prelungite sînt mai rar observate ca deprindere habituală, avînd de regulă caracter accidental : festinuri (combinate obișnuit și cu libațiuni) sau simple ingurgitări „compensatorii", după restricții mai prelungite. Astfel de abuzuri solicită segmentul digestiv proximal și pot declanșa gastrite acute, pancreatite acute și mai obișnuit simple episoade dispeptice.

Prevenirea constituie o simplă problemă de educație și igienă. Dacă supraîncărcarea alimentară aparține în mod natural populațiilor primitive, ca ecou al luptei pentru existență („mîncarea pe apucate"), ea nu lipsește nici în lumea civilizată, reflectînd voluptatea palatală, epicureismul gastronomic, bucuria de a mînca, voracitatea. Poate fi vorba și de o deprindere preluată, în colectivitățile de „mari mîncători". S-a apreciat din acest punct de vedere că „surmenarea stomacului nostru începe din copilărie". Aceasta este de fapt vîrsta cînd trebuie să înceapă și educația alimentară.

Abuzul de vegetale generează balonări, flatulență, uneori crampe abdominale și eventual scaune repetate. Abuzul de dulciuri produce frecvent accidente diareice fermentative, observate mai ales după consum de dulceață, fructe dulci, mere etc. Recent s-a semnalat sindromul „diareei prin gumă de mestecat" care activează motilitatea intestinală. Abuzul de grăsimi este mai frecvent incriminat în geneza unor colici biliare (chiar pe teren pur funcțional) și al crizelor de pancreatită acută. Excesul de lichide poate genera disconfort epigastric, borborisme și chiar emisii diareice, cu deosebire dacă ingestia s-a făcut la temperatură scăzută.

Prevenirea este și aici o problemă de educație. Cu timpul, prin experiența personală, sau cu vîrsta, limitele individuale de toleranță devin cunoscute și controlul abaterilor se face în mod spontan.

Aparatul digestiv rămîne fundamental condiționat de ritmul alimentației. Pentru omul adult, în condițiile unei societăți evoluate, s-a statuat în experiența de milenii deprinderea alimentației în trei fracțiuni. Variațiile secretorii și mo-

torii ale stomacului și derivat ale intestinului, căilor biliare și pancreasului, sînt condiționate reflex la acest program. Nou născut prezintă o activitate digestivă organizată după specificul unui organism imatur, la care alimentația se face în fracțiuni mici, repetate. La adultul sănătos, sondajul prelungit relevă un repaus clorhidrosecretor interdigestiv, cu perioade de secreție clorhidrică și de activitate motorie la orele programate pentru masă. Nerespectarea ritmului alimentar fiziologic poate atrage dezorganizări ale proceselor digestive, generatoare de tulburări clinice cu substrat funcțional care pot evolua cu timpul spre gastroduodenită.

Prevenirea constă în respectarea programului alimentar obișnuit, în ritmicitatea meselor, în respectarea principiului de fracționare a rației alimentare diurne cu evitarea ingurgitării sale în „monodoză".

Schimbările bruște ale deprinderilor, fără asigurarea unui proces adaptativ dinamic, constituie de multe ori momentul responsabil de accidente dispeptice și diareice. Devin astfel nocive creșterile cantitative, prin supraîncărcarea gastrică și suprasolicitare pancreatică și intestinală. Modificările compoziției alimentare pot crea la rîndul lor manifestări clinice în perioada de trecere, pînă la stabilirea noilor obișnuințe și respectiv a noilor reacții adaptative.

Accidentele digestive disadaptative devin paroxistice după unele intervenții chirurgicale gastrointestinale care creează o fragilitate particulară a aparatului digestiv, ca urmare a unei rezecții gastrice sau intestinale. Alimente perfect tolerate pînă aici devin agresive în cursul perioadei de adaptare, care se prelungește pe durata mai multor săptămîni și chiar luni. Realimentarea se face de aceea progresiv, prin testarea individuală a limitelor de toleranță.

Alimentele pot exercita agresiunea mecanică atunci cînd sînt dure și traumatizează mucoasa digestivă.

Mîncatul precipitat și masticația insuficientă din cauza unor afecțiuni bucodentare (edentație, proteze vicioase, lipsuri, leziuni inflamatorii și dureroase ale mucoasei bucale) implică agresivitatea mecanică. Consecutiv se pot dezvolta leziuni gastroduodenitice și enteritice.

Variațiile de temperatură ale alimentelor și lichidelor ingerate, peste limitele confortului termic, sînt, evident, nocive.

Lichidele și alimentele fierbinți au fost incriminate în geneza leziunilor inflamatorii ale mucoasei esofagiene și gastrice.

Uzul repetat de alimente și lichide reci declanșează de multe ori episoade dispeptice, dureri epigastrice și uneori diarei motorii.

Substanțele acide consumate în cantități mari sau repetat, pot declanșa leziuni esofagitice și gastrice acute. Cura de lămîi abuzivă pe care o practică unele persoane empiric în epidemiile de viroze sau în dieta de slăbire, poate genera astfel de episoade.

Condimentele picante sînt folosite pe scară largă în pregătirea culinară. Ele au un efect stimulant asupra secreției gastrice acide dar și acțiuni iritante, flogogene. Acestea se amplifică în condiții patologice. Ulcerogeneza ar putea fi favorizată la bolnavii cu predispoziție genetică.

Elementul specific omului privitor alimentației este intervenția factorului psihic în selecția, pregătirea și utilizarea produselor alimentare, concomitent în reacția față de consumul acestora. În mod conștient sau inconstient, psihismul își pune amprenta în cele mai variate modalități asupra tipului de alimentație și implicit asupra toleranțelor sau intoleranțelor alimentare.

Stresul emoțional răspunde deseori de manifestări digestive corelate cu actul alimentar. În cele mai multe cazuri este vorba de dischinezii gastroduodenale psihogene.

Bolnavii cu colopatii funcționale acuză de multe ori dureri contractile induse psihic. Acestea apar alteori după consumul unor produse alimentare care activează motricitatea colonului prin reflex gastrointestinal sau care conțin celulozice și produse fermentescibile. Se apreciază că răspunsul colopatiilor funcționale la stresul emoțional poate fi tot atît de intens ca și cel la agenți farmacodinamici.

Bolnavii biliari prezintă într-o proporție însemnată o componentă psihogenă a simptomelor lor postprandiale. Rolul acesteia este maxim în tulburările dischinetice.

La ulcerоși și gastritici stresul asociat meselor poate explica, mai ales în perioadele active ale bolii, crize dureroase supărătoare.

Sugestia, cu efect „nocebo", prejudecățile, fobiile, răspund alteori de manifestări induse de unele alimente. S-a arătat că sugestia și hipnoza alterează, de exemplu, secreția acidă și motilitatea gastroduodenală.

Condiționările psihice sînt extrem de complicate nu totdeauna aparente. Ele rezultă din motivații de cele mai variate : satietate, experiență personală și obișnuință, aparență, prestigiu, preț, confort, cunoștințe, opinii „apriorice", participare afectivă etc. Reflectarea subiectivă a fiecărei determinații dintre acestea variază mult de la persoană la persoană. Ierarhia lor se modifică în istoria civilizației, cu gradul de cultură, de educație. În epoca modernă publicitatea și informațiile difuzate prin mass-media își aduc contribuția. Migrarea populațiilor în alte medii atrage confruntări între deprinderile alimentare vechi și cele noi, resimțite în metamorfoza culinară care are inevitabil loc. Uneori exotismul, alteori snobismul, elitismul, exhibiționismul etc. își aduc contribuția. Simbolica alimentului a devenit tot mai cenzurată odată cu laicizarea vieții, s-a amplificat în schimb rolul modei. Standardul de viață poate sau nu suprima disocierea dintre modul ideal și cel accesibil de a se mînca, favorizînd uneori un conflict între ceea ce se dorește și ceea ce se mănîncă efectiv, dar chiar între alimentația numită „rațională" și cea „preferată". Dacă ținem seama și de artificializarea tot mai mare a produselor alimentare, înțelegem și rezervele psihice care se manifestă din plin în lumea modernă, implicite procesului rapid de industrializare și chimizare.

Prin aditivi alimentari se înțeleg substanțele chimice care nu fac parte în mod natural din compoziția alimentelor, dar sînt incorporate în ele, în mod intenționat sau neintenționat (substanțe contaminatoare). Din prima categorie fac parte conservele, aromatizantele, edulcorantele, coloranții, emulsionanții etc. Dintre contaminanți fac parte clorura de vinil (ambalaje de plastic), pesticidele, substanțe hormonale, uleiuri minerale, micotoxine ș.a.

Profilaxia agresiunilor de acest gen rămîne o problemă extrem de dificilă și în parte inaccesibilă. Obiectivul poate fi de aceea uneori restrîns la limitarea contaminării voluntare sau involuntare. Respectarea tehnologiei și igienei alimentare constituie o primă măsură. Dispunem în prezent de o legislație și de normative judicioase, revizuite periodic. Normele elaborate de

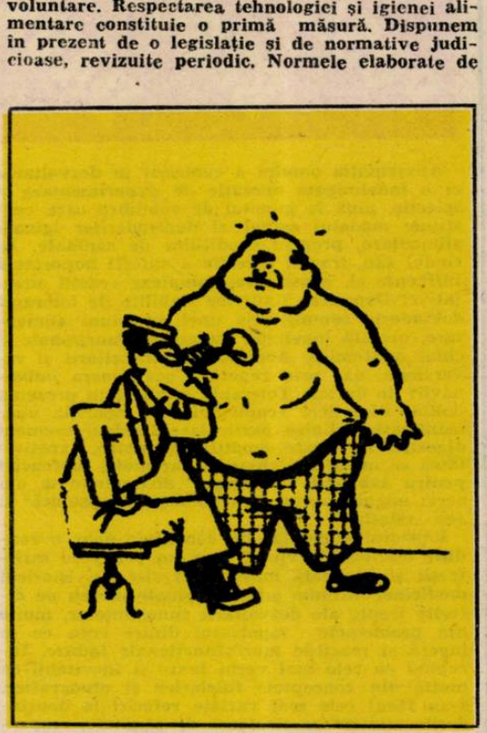

Comitetul Mixt de Experți F.A.O. din cadrul O.M.S. oferă baza standardizată pentru un astfel de program. Responsabilitatea celor implicați în circuitul producției și industrializării alimentelor, ca și în prelucrarea culinară și aducerea în consum, este un factor esențial. Controalele periodice din partea organismelor competente sînt indispensabile, la rîndul lor. Educația generală rămîne de asemeni un obiectiv important. Scoaterea din uz a unor pesticide cu risc toxicologic ridicat, îmbunătățirea tehnologiei în industria și conservarea alimentelor, securitatea întregului circuit sînt direcții de acțiune cu actualitate permanentă. Prevenirea infestației fungice presupune ameliorarea practicilor de cultură, modificarea microflorei solului prin tratament chimic, inhibarea dezvoltării fungice în cursul stocajului și transportului. Metodele aplicate pentru înlăturarea riscului de micotoxicoze sînt numeroase : sterilizarea prin căldură, refrigerare, iradiere, deshidratarea, liofilizarea, modificarea pH-ului, conservanți chimici, prevenirea dezvoltării fungilor toxigeni prin agenții biologici. Detoxificarea preventivă se poate face prin metode fizice, chimice, extragerea cu solvenți, oxidare sau hidroxilare, bioconversie.

Pe suprafața globului normele de protecție împotriva acestui gen de agresiuni variază mult, în funcție de resursele economice și alimentare și de standardul dezvoltării sociale. Se recomandă totuși evitarea consumului alimentelor cu un grad de contaminare critic, chiar dacă în numeroase arii fenomenele negative nu pot fi încă pe deplin controlate.

Prof. dr. doc. D. Dumitrașcu

Profilaxie

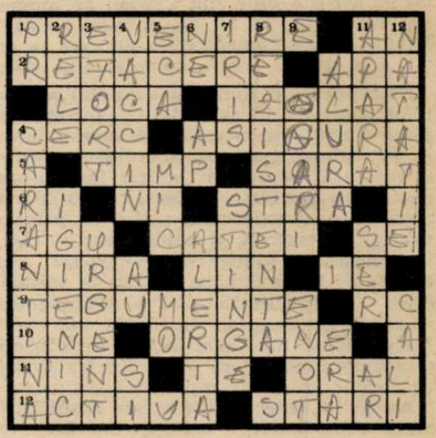

ORIZONTAL : 1) Sensul major al măsurilor profilactice — Timpul anesteziei ! 2) Acțiune destinată întăririi organismului după efort sau în urma unei afecțiuni — Lichid indispensabil vieții, a cărei fierbere reprezintă o măsură de prevenire a unor boli infecțioase 3) Grup de boli infecțioase ale puietului de albine — Separat de colectiv, în vederea limitării expunerii la infecție, conform măsurilor de profilaxie dispoziționlală. 4) Grup restrîns — A lua măsuri de precauție. 5) Factor important luat în considerație cînd se iau măsuri de profilaxie — Regim alimentar contraindicat în profilaxia bolilor cardiovasculare. 6) Cap de rînd ! — Nichel (simb.) — Element de compunere pentru a arăta vechimea. 7) Zeița lunii la elamiți — Alcătuiesc căpățîna de usturoi, fiind utilizați uneori în profilaxia empirică — Seleniu (simb.). 8) Riu în India — Domol — Profilaxie, în ultimă instanță ! 9) Țesut protector (pl.) — Rece ! 10) Riu în Camerun — Vizate în principal de profilaxia generală, menită să crească rezistența nespecifică față de infecții prin alimentație, călire etc. 11) Cărunt (fig.) — Centru protejat ! — Prin viu grai. 12) Profilaxie realizată prin imunizare, fructuoasă chiar și în epidemiile declanșate — Dispoziție fizică sau morală (pl.).

VERTICAL : 1) Primele măsuri de profilaxie ! — Izolare preventivă a unei persoane sau a unei colectivități care a fost în contact cu un bolnav contagios sau care vine dintr-o regiune unde există o epidemie. 2) Impun măsuri de protecție (fig.) — Caracterul măsurilor elementare de profilaxie corporală. 3) Consum de energie indicat a fi evitat în cadrul profilaxiei bolilor cardiovasculare — Specific măsurilor de prevenire în cazurile bolilor infecto-contagioase, aplicate în minimum de timp posibil. 4) Produs biologic preparat din germeni patogeni, care se administrează în scop preventiv — Exprimă o durere fizică — Siliciu (simb.). 5) Romancier portughez — Limitat — Moment inițial ! 6) Neon — Apare în față ! — Determină luarea măsurilor profilactice. 7) Stinjenel — A elimina un focar. 8) Calitate proprie unui organism de a nu contracta o boală contagioasă datorită măsurilor de profilaxie activă. 9) Ciini de vînătoare — Animal cu blană prețioasă întîlnit în deltă. 10) Mers — Epocă. 11) A lua măsuri de protecție — Lichid extras din sînge sau preparat pe cale artificială, utilizat în profilaxia pasivă la imunizare — Suprafață agricolă. 12) Practicarea înotului — A mări rezistența organismului.

George Magheru

Dicționar : LOCA, AGU, NIRA, INE, ECA, ENOT.

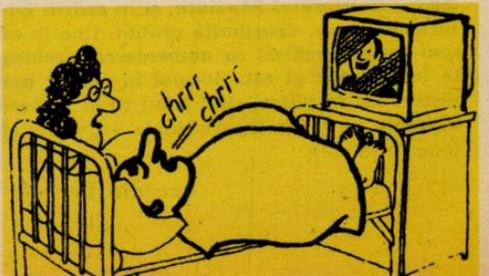

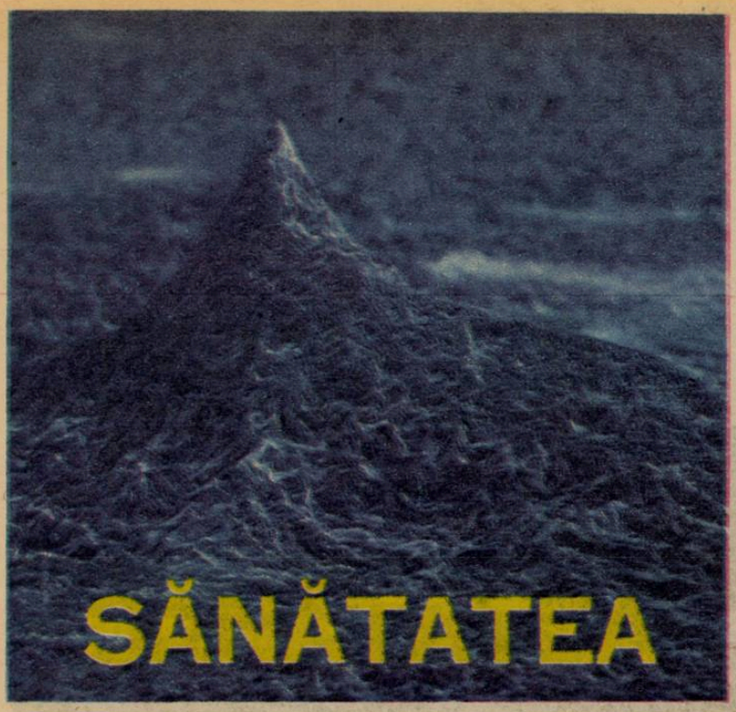

SĂNĂTATEA

ce se pierde în fum

Un cunoscut cercetător fotograf suedez, Lennart Nilsson, s-a lăsat de fumat în ziua în care, în colaborare cu oncologul Jan Lindberg, s-a hotărît să studieze, cu ajutorul microscopului electronic, efectele produse de fumul de ţigară în organismul uman. Fotografiile realizate, astfel, nu sînt doar un semnal, teoretic, de alarmă, ci şi un mod vizual de informare asupra pericolelor la care se expun fumătorii.

Nilsson a realizat seturi întregi de fotografii, pe grupuri de indivizi, de vîrste diferite, pentru a compara ravagiile, schimbările, produse de fumul de ţigară în interiorul ţesuturilor corpului fumătorilor, lansînd prin intermediul imaginilor un nou semnal de alarmă în lupta pentru păstrarea sănătăţii oamenilor.

Supunînd unei analize chimice fumul rezultat dintr-o singură „gură" trasă cu nesaţ, dintr-o ţigară abia aprinsă, Nilsson împreună cu colegul său, a evidenţiat că el conţine 59 la sută azot, bioxid de carbon, 14 la sută, oxigen 13 la sută, nicotină, apă 8 la sută, monoxid de carbon 3 la sută, alte gaze, vapori de apă şi încă 2 000 de substanţe chimice. Adevăraţi vulcani de otravă se formează în interiorul organismului nostru (foto 1).

Iată cîteva dintre aceste fotografii-document, publicate într-un număr al revistei italiene „Epoca". Aşa arată, mărită de 200 de ori, limba unui nefumător. Papilele gustative sînt în plină activitate deoarece ţesutul nu este distrus de reziduurile fumului de ţigară, în principal de către nicotină. (foto 2), **şi aşa arată, mărită de 300 de ori, suprafaţa limbii unui fumător înrăit, în vîrstă de 65 de ani, care consumă zilnic, în medie, 50 de ţigări** (foto 3). **După cum se vede, papilele gustative sînt distruse, fiind acoperite de reziduurile fumului de ţigară. Alte „binefaceri" ale tutunului ? O sensibilitate scăzută, gust alterat, predispoziţie la infecţii grave, ale limbii, gingiilor, a întregii cavităţi bucale. Şi nu numai atît.**

Traheea unui nefumător seamănă cu o grădină înflorită, primăvara : cilii vibratori sînt în plină activitate, oprind trecerea impurităţilor, protejînd plămînii. Dar iată cum arată traheea unui fumător : ca un deşert de cenuşă. Dramatică lupta pentru supravieţuire a cililor protectori, învinşi de fumul de ţigară, care lasă, astfel, cale liberă tuturor formelor de îmbolnăvire, ducînd, în cele mai grave cazuri, la instalarea cancerului. (foto 4).

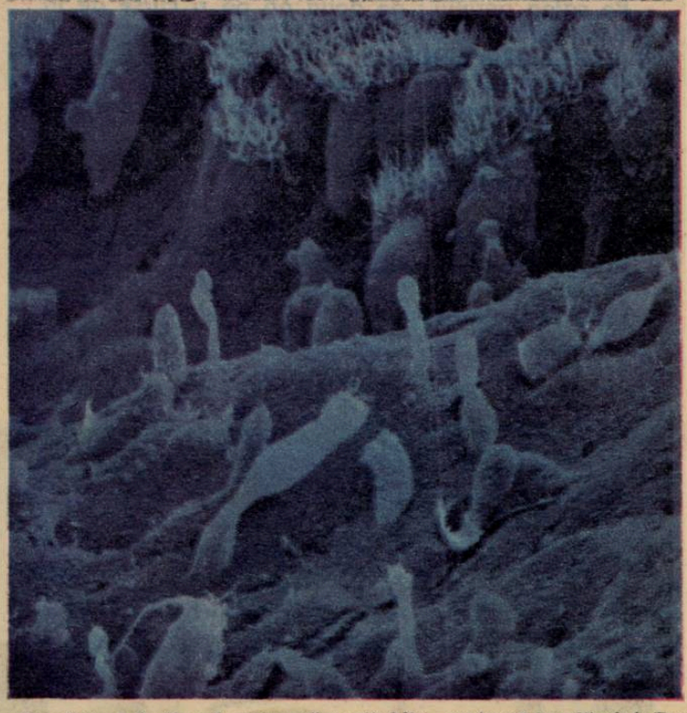

Dar fumul de ţigară provoacă veritabile „cratere" în plămîni. Drumul spre aceştia se aseamănă cu un canal negru, abia vizibil, din cauza fumului inspirat. (foto 5). **Posibilitatea acestora de a oxigena normal organismul se reduce, treptat, odată cu vîrsta, iar din cauza iritaţiei produse au loc contracţii bruşte, nenaturale ale plămînilor.**

Dacă aveţi voinţă, dacă mai aveaţi nevoie de un argument pentru a vă lăsa de fumat aceste fotografii sînt încă o dovadă. Altfel sănătatea vi se pierde în fum. Şi ca şi viaţa, omul nu are decît o singură sănătate pentru care merită să lupte pentru a o păstra întreagă.

M. Constantinescu

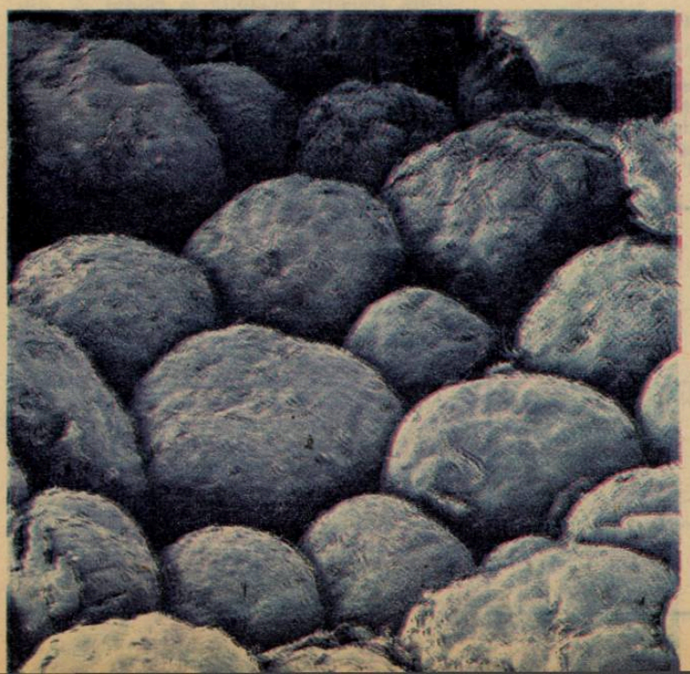

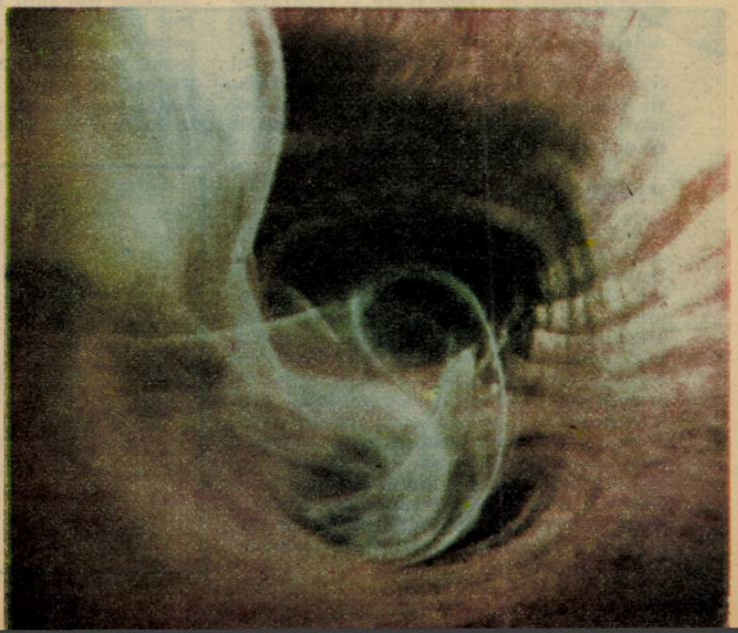

btt
Complexul turistic pentru tineret SIBIU

Situat în oraşul Sibiu, la intrarea în parcul „Sub arini", Complexul turistic pentru tineret este un agreabil loc de odihnă şi agrement.

Accesul se face pe :
- D.N. nr. 1 (Bucureşti — Braşov — Sibiu) ;
- D.N. nr. 7 (Bucureşti — Piteşti — Sibiu);
- Pe calea ferată la staţia C.F.R. Sibiu ;
- Pe calea aerului : de două ori pe zi curse de la Bucureşti.

La dispoziţia turiştilor :
- 132 locuri de cazare în camere confortabile cu 1, 2 şi 3 paturi, dotate cu baie şi grup sanitar propriu.
- restaurant cu 120 de locuri ;
- bar de zi cu 36 de locuri.

Complexul dispune de :
- discotecă ;
- patinoar natural ;
- terenuri de sport polivalente ;
- ştrand ;
- pistă de skate-board.

Excursii :
Sibiu (Muzeul tehnicii populare, Muzeul Brukenthal, Dumbrava Sibiului, zidurile de fortificaţie ale vechii cetăţi, alte monumente istorice)
Răşinari.
Sălişte.
Mărginimea Sibiului.
Valea Oltului.
Bîlea Cascadă.
Braşov (Muzeul Şcheii Braşovului, Muzeul judeţean, Poarta Ecaterina, Muntele Timpa, Poiana Braşov).

REZERVAŢIILE BIOSFEREI ÎN ROMÂNIA

În cea de-a VI-a Sesiune a Consiliului Internaţional de Coordonare a Programului „Omul şi Biosfera" reunită la Paris în noiembrie 1979, au fost propuse ca rezervaţii ale biosferei din România : Parcul Naţional Retezat, Pietrosul Mare din Munţii Rodnei şi Roşca — Letea din Delta Dunării. S-a apreciat că aceste complexe de ecosisteme sînt printre cele mai importante din Europa, hotărîndu-se includerea în reţeaua celor 177 de rezervaţii mondiale.

— PARCUL NAŢIONAL RETEZAT este constituit în 1935, iniţiativa şi demersurile realizării acestui parc aparţin profesorului Alexandru Borza, directorul şi fondatorul grădinii botanice clujene. În urma amenajărilor efectuate în 1955, teritoriul parcului a fost împărţit în două zone : rezervaţia integrală („rezervaţia ştiinţifică"), extinsă pe 1 850 ha şi reprezentată prin ecosisteme ce şi-au conservat autenticitatea de mai mult de un secol, şi „zona tampon", care cuprinde 11,160 ha, supusă unui regim de protecţie mai puţin sever. Parcul Naţional Retezat este recunoscut prin prezenţa elementelor de floră carpatică (alpină şi circumpolară), alături de endemisme specifice zonei.

— REZERVAŢIA PIETROSUL MARE fiinţează din anul 1932, cînd au fost declarate protejate 183 ha. gol de munte, pe culmea cu acelaşi nume. Rezervaţia Pietrosul Mare este situată în vestul Munţilor Rodnei, cu păşuni alpine şi asociaţii de plante sau fitoceneze specifice stîncăriilor, la peste 2 000 m (vîrf Buhăiescu Mic — 2 199 m, Buhăiescu Mare — Rebra — 2 211 m, Pietrosul Mare — 2 303 m).

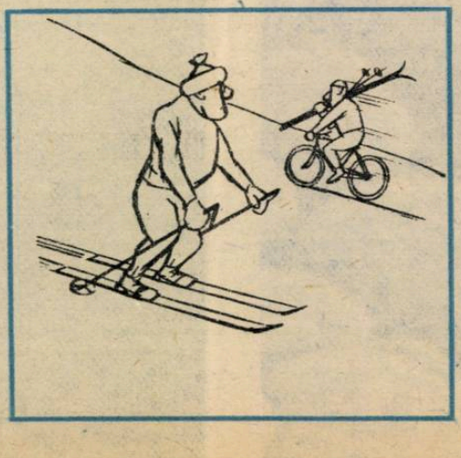

— REZERVAŢIA ROŞCA—LETEA din Delta Dunării alcătuită la rîndul ei din două rezervaţii : Roşca—Buhaiova—Hrescisca şi Pădurea Letea, ce ocrotesc cea mai mare colonie de pelicani comuni (Pelecanus onocrotalus) şi pelicani creţi (Pelecanus crispus) ce totalizează circa 2 500 cupluri. Zona a fost declarată rezervaţie naturală încă din 1938, cuprinzînd şi alte specii ocrotite de lege ca monumente ale naturii (coloniile de egrete şi stîrci, alături de elemente lemnoase cu influenţe subtropicale).

Numărul acestor rezervaţii aflate sub protecţia internaţională va fi extins şi se vor proclama alte regiuni unicate de pe glob. Pentru o a doua etapă, Consiliul Internaţional de Coordonare a Programului „Omul şi Biosfera" şi-a propus includerea a altor două rezervaţii din R.S. România : Poliţa cu Crini din Masivul Ceahlău, de circa 1 840 ha, cu numeroase specii de plante endemice meridionale şi un bogat inveliş vegetal pe care îl imprimă grupările de lariţă (Larix decidua ssp. carpatica), respectiv rezervaţia Domogled din Munţii Mehedinţi, întinsă pe circa 1 132 ha, cu multe elemente submediteraneene, balcanice.

Prof. Pascu Şt. Gabriel

PLANTELE MEDICINALE – izvor de sănătate

Plantele medicinale au fost folosite în vindecarea sau ameliorarea bolilor, din cele mai vechi timpuri.

Omul, în îndelunagta sa existență, a supus plantele unor atente observații ,reușind astfel să le cunoască proprietățile terapeutice.

Astfel, sumerienii, popor care a trăit cu 6000 de ani î.e.n., în sudul Mesopotamiei, au descoperit efectele binefăcătoare ale acestor plante. Ceva mai tîrziu, babilonienii și asirienii le-au acordat o importanță deosebită, folosindu-le pentru vindecarea sau ameliorarea unor suferințe.

Papirusul de Ebers (scris în 1550 î.e.n.) descrie peste 200 de plante medicinale, dovedindu-ne cît de apreciate au fost acestea în Egiptul antic.

Mari personalități ale antichității, ca Theophrast, Discoride, Hipocrate, Avicenna etc., au descris, în diferite documente, numeroase plante folosite în scopuri medicinale.

În ceea ce privește țara noastră, există documente care atestă folosirea plantelor medicinale și a preparatelor lor de extracție pe acest teritoriu, de către daci și sciți.

Astfel, în scrierile lor, Herodot, istoric grec, originar din orașul Halicarnas, supranumit și „părintele istoriei", care a trăit între anii 484–425 î.e.n., și Discoride, medic grec în armata împăratului Nero, menționează că Dacia era cel mai important bazin de plante medicinale din Imperiul Roman.

Dar stabilirea substanțelor cu acțiune terapeutică din plantele medicinale nu a fost posibilă decît la începutul secolului al XIX-lea, după dezvoltarea științelor fizico-chimice și în urma a numeroase cercetări efectuate de farmaciști, medici, biologi, chimiști.

Aceste substanțe, produse ale celulei vegetale, denumite **principii active,** se folosesc astăzi în mod curent în medicină.

Dacă aruncăm o succintă privire retrospectivă asupra modului cum e evoluat **fitoterapia** (tratamentul bolilor cu plante medicinale), constatăm că numărul plantelor considerate ca tămăduitoare se ridica la cca. 600 în antichitate, crește pînă la 1500 în perioada Renașterii și se păstrează aproape constant pînă la mijlocul secolului trecut.

Dintre acestea s-au păstrat pînă în timpul nostru un număr destul de mare de specii medicinale, multe dintre ele fiind menționate în numeroase farmacopei.

Odată cu izolarea principiilor active din plante, numărul speciilor folosite în scopuri medicale a scăzut simțitor, multe dintre ele fiind înlocuite cu substanțe pure izolate.

Sînt însă multe cazuri în care infuziile, maceratele, decocturile, extractele sau tincturile sînt superioare, ca activitate terapeutică, principiilor active izolate.

În prezent, pe plan mondial, se acordă o importanță din ce în ce mai mare cercetărilor cu privire la plantele medicinale, în vederea descoperirii de noi principii active, pentru obținerea de noi medicamente.

Plantele medicinale se pot administra sub formă de infuzii, decocturi, macerat etc.

Infuzia este o soluție extractivă apoasă, ce conține principiile active hidrosolubile din plante subțiri, ca : frunze, flori, ierburi. Infuzia se obține prin opărirea cu apă fierbinte a produselor mărunțite (în general o linguriță de produs vegetal la o cană de apă) și menținerea lor în contact timp de 30 de minute, la temperatura camerei. Se aduce apoi la volumul de lichid inițial, prin adăugare de apă fierbinte, apoi se strecoară și se îndulcește cu miere, zahăr sau zaharină.

Decoctul este folosit pentru extracția principiilor active din organele de consistență tare : rădăcini, scoarțe, fructe, semințe. După opărirea materialului vegetal mărunțit, vasul respectiv se menține într-o baie de apă în fierbere sau se continuă fierberea, la un foc domol, 30 de minute. Apoi se completează pînă la volumul de lichid inițial, se strecoară și se îndulcește.

Redăm, în continuare, cîteva dintre cele mai uzuale plante medicinale folosite în tratamentul bolilor cronice :

— în combaterea **COLICILOR ABDOMINALE** provocate de colite spastice sau meteorism (balonare), se pot folosi, cu rezultate bune : **mușețelul, chimenul, anasonul, roinița** sau **lămîița, coada șoricelului, busuiocul ;**

— în **DISKINEZIILE BILIARE** se administrează : **anghinara, mușețelul, menta, salvia, sunătoarea,** iar ca **hepatoprotectoare : frunzele de ciulin, fructele de armurariu** și, cu prudență, **rostopasca** sau **scoarțele rădăcinilor** și **tulpinelor de dracilă ;**

— **VERMIFUGE** se folosesc : **cimbrul de grădină și de cîmp, pelinul, semințele de dovleac ;**

— în **ENTEROCOLITE** (diarei) sînt folosite : **mentă, afinele, gutui, coada racului, frunzele de zmeur, rădăcină de tătănească** și alte produse care conțin taninuri, asociate cu **mușețel sau cimbru ;**

— în **ULCERELE GASTRO-DUODENALE ȘI GASTRITE,** ca antiinflamator și cicatrizant, se recomandă : **sunătoarea, gălbenelele, pătlagina, rădăcinile de lemn dulce** sau de **tătănească,** singure sau asociate cu **roiniță, mușețel** sau alte plante cicatrizante ;

— ca **LAXATIVE ȘI PURGATIVE** se recomandă : **crușinul, ștevia, rădăcinile de lemn dulce, fructele de verigariu,** sau **pătachină, semințele de in, frunzele de frasin ;**

— pentru **ELIMINAREA TOXINELOR DIN ORGANISM** se pot utiliza **plantele diuretice : coada calului, frunzele de mesteacăn, mătasea de porumb, cozile de cireșe, rizomii de pir, fructele de ienupăr, iarba de trei frați pătrați,** sau cele **sudorifice : florile de soc ;**

— în **INFECȚII URINARE** se administrează : **frunzele de strugurii ursului sau de merișor, florile de coada șoricelului, mugurii de plop ;**

— cu **ACȚIUNE SEDATIVĂ** (de liniștire) se pot utiliza : **rădăcinile de valeriană, florile și fructele de pădure, talpa gîștii și conurile de hamei ;**

— în **TUSE** sînt folosite produse vegetale cu **acțiune expectorantă,** ca : **rădăcinile de lemn dulce, rizomii și rădăcinile de ciuboțica cucului ;** produse cu **acțiune emolientă : flori de tei, flori de luminărică, nalbă, frunze de pătlagină, frunze de podbal,** sau produse cu acțiune **antiseptică respiratorie : muguri de pin, cimbrișor, cimbru de grădină, șovîrf, fructe de anason ;**

— ca **ANTIDIABETICE** se utilizează : **frunzele de dud, de afin, de anghinară, urzică, nuc** și păstăile de fasole ;

— pentru **APORT ÎN VITAMINE** sînt indicate : **fructele de măceș, cătină, frag, frunzele de urzică și de păpădie, afine ;**

— **LIPSA POFTEI DE MÎNCARE** se poate înlătura prin administrarea, cu o jumătate de oră înainte de masă, a ceaiurilor obținute din : **ghințură, luminărica pămîntului, fierea pămîntului, păpădie, ungurași, țintaură.**

Atenție ! Nu se întrebuințează niciodată sub formă de ceaiuri plantele toxice, deoarece conținutul infuziei în principii active trebuie dozat anterior. Depășirea dozei terapeutice duce la accidente foarte grave, uneori mortale !

În țara noastră, datorită poziției sale geografice, reliefului său foarte variat și cu un climat foarte favorabil, se găsește una dintre cele mai bogate și caracteristice flore din Europa. Pe teritoriul țării noastre se întîlnesc trei flore distincte : flora Europei Centrale, flora mediteraneeană și flora eurosiatică, fapt care determină ca aici să crească peste 3600 de specii de plante superioare, din care cca 12% sînt folosite în scopuri terapeutice.

În această ambianță vegetală s-a născut — cum era și firesc — și o bogată medicină populară.

În prezent, folosirea plantelor medicinale cunoaște o extindere din ce în ce mai mare, datorită proprietăților terapeutice lipsite de nocivitate.

Folosirea acestora nu trebuie să fie însă întîmplătoare, ci numai în baza unor indicații, în funcție de afecțiunea de care suferim și pentru care trebuie să ne tratăm.

I. Murgan

NICHITA

Cred că l-am văzut și cunoscut prima dată pe Nichita Stănescu la un cenaclu care se ținea la Casa Scriitorilor. Dacă nu mă înșel a citit poezii în aceeași după amiază, în care a citit Fănuș Neagu din cartea sa „Ningea în Bărăgan". Poeziile lui Nichita Stănescu au avut darul să stîrnească o discuție foarte vie, ele fiind scrise în maniera sa foarte specifică. De atunci se vedea că Nichita luptă victorios cu sensul cuvintelor, că știa să dea deoparte cămășile lor uzate, să facă să scînteieze miezul ideilor și al sensului insolit. Gheara leului se simțea de la primele manifestări. Mai tîrziu, de cîte ori m-am întîlnit cu poezia și cu poetul Nichita Stănescu, mi-am dat seama că sînt de nedespărțit, că EL trăia în adîncimea dramelor Cuvîntului, că nu voia și nu putea să-și despartă viața de talentul său literar.

Mi-a plăcut din totdeauna la Nichita faptul că nu se juca de-a literatura, chiar dacă ludicul și spontaneitatea au jucat un rol însemnat în ceea ce a fost întotdeauna proaspăt și spontan în arta sa, atît de elaborată, de altfel. Mi-a plăcut apoi faptul că încă de la primele sale poezii, Nichita și-a legat efortul de înnoire de numele și de arta marilor săi înaintași, că a fost un veritabil poet român, înainte de a intra în conștiința universală. Gingășia sa ca om și energia cu care își apăra părerile mi-au impus întotdeauna, și chiar dacă n-am fost printre apropiații săi, mă simt apropiat de sensul major al poeziei sale.

Ion Brad

Eu am fost atras întotdeauna de poezie și am căutat poezia la tineri, fiindcă prin chiar structura ei, poezia înseamnă tinerețe. Pe Nichita Stănescu l-am cunoscut cuiind după apariția primului său volum. Era un tînăr zvelt, frumos ca eroii noștri din basm, cu ceva foarte nobil în figura lui, îndatoritor, niciodată insolent, agresiv. Apoi anii care au urmat l-au schimbat și ca figură și ca poet. Transformarea asta n-o pot înțelege ca pe o consecință personală pentru că Nichita Stănescu, ca și toată generația lui, a traversat o epocă foarte dură. Mult mai tîrziu, aș zice în perioada lui de succes, l-am avut ca vizitator în atelierul meu și pînă să-i fac eu un portret, cum s-ar fi cuvenit, mi-a făcut el mie un desen.

Nichita Stănescu nu putea fi încadrat de nici o forță dinafară. Nu puteai să-i impui o regulă, nici un comportament. Cu el nu puteai să ai o conversație organic dezvoltată. Fac o paranteză. L-aș asemăna cu Emil Cioran. Tot un poet de factură filozofică, dar cred că nu mă îndoiesc, și el din familia marilor poeți. Ceea ce îi definește și îi caracterizează însă este neputința lor de a trăi în cotidian. Le repugnă realitatea imediată. Ei sînt întotdeauna mai deasupra, mai sus, adică în Poezie.

Ion Vlasiu

O CONVORBIRE TELEFONICĂ

Nichita Stănescu împlinea 50 de ani. Era în seara zilei de 31 martie 1983. Înconjurat de prieteni, poetul trecea dincolo de hotarul jumătății de veac neștiind că pasul anului următor este, vai, ultimul...

Apartamentul din spatele Pieții Amzei era la acea oră din seară neîncăpător. Nichita nu mai reușea să adreseze un cuvînt de mulțumire celor care îl felicitau din pricina apelurilor telefonice care se succedau ca zalele unui lanț. În această împrejurare cunoscutul fotoreporter Vasile Blendea are inspirata idee de a declanșa butonul de pornire al unui casetofon. Iată un Nichita Stănescu frust, scăpărător, într-o convorbire cu marele poet iugoslav, Adam Puslojić.

Mă, vino imediat în România ! N-am înțeles nimic, vorbește tare... Tăceți din gură puțin... Zi tare ca să te înțeleg ce zici... Ce ai domnule ? Auzi ? Vrei să urc în avion pe cel mai mare doctor român de inimă să te consulte ?... Avem și noi și mai buni... Inimile sînt foarte bune, noi nu știm cum să le purtăm. Măi, bătrîne, inima se poartă la șold și este întotdeauna numai la recepție. Inima nu se folosește, așa, te miri cînd...

Sărut mîna... E de față marele nostru poet român Gheorghe Tomozei care și el vrea să-ți adreseze un cuvînt de dragoste... N-aud nimic din ce spui... Fă tot posibilul să vii ! Avem medici atît de buni care toți sînt prietenii noștri. Că, chiar dacă ai inimă sîrbească, ți-o reparăm pe românește de nu te mai alegi om cu personalitate... Uite, ți-l dau pe Tom să-ți spună două vorbe de dragoste... Trimite-o odată nu mai tot amenința... Ți-l dau pe prinț care-mi smulge telefonul din mînă... Auzi ? Ce face fiică-ta ? Natașa ce face ? A da... (începe să cînte). Și-așa-mi vine cîte o dată, să dau cu cuțitu-n piatră, domnule... Cînd s-a împărțit nonorocul... Eu am fost trimis la lucru..., bis. Uite prințul îmi smulge aparatul ca să te sărute, nici nu știi cît ești de iubit de către poeții români !... Uite, nu mai pot, prințul mi-a smuls aparatul...

Alo ! Mulți ani ! Te sărut ! Hai, te așteptăm foarte mult să vii... Am auzit ! Bine ați venit, prieteni... (Zice Nichita unor oaspeți care intrau pe ușă).

Te îmbrățișez și mă bucur mult că te-am auzit... Mai vrea un tînăr să vorbească... Stai o clipă, te pup !

Nichita. Tot Nichita e. Cel mai tînăr și drag poet al nostru, Mircea Raicopol vrea să-ți spună, atît pe scurt că te sărută... Uite țipă toți în cor că toți sînt frumoși și toți te sărută... Uite vrea marele nostru poet Gheorghe Pituț... mi-a dat ordin prin ochi să-ți spun că te sărută. Ordin de la Gheorghe Pituț, către mine... Acuma ți-l dau pe cel mai tînăr, dar nu ți-l mai dau... Vrea să-ți spună „La mulți ani" ! Mircea Chiropol. Ți-a și zis în clipa asta... (Cineva strigă „Raicopol").

Ei bine, și-acum intelectualii români : medicii, militarii, savanții care sînt în jurul meu, domnii profesori de limba și literatura română, toți în cor mi-au dat ordin să-ți spunem „La mulți ani" !, Adame, și cu precădere din partea lui Flămînd care te iubește încă mai curînd... A strigat doamna prozatoare Maria Luiza Cristescu că ea nu... Toți te iubim, Adame ! Nu vrem să-ți cheltuim banii, noi toți acuma... Alo ! (Se aude trompeta de aur a cîntărețului I. Gherghina și convorbirea se întrerupe).

Comunicată de Vasile Blendea

Nichita Stănescu sărbătorit la 50 de ani. În prim-plan : Constantin Chiriță, Letay Lajos și Dumitru Radu Popescu ● Fotografii de Vasile Blendea

● La rubrica „Apariții editoriale peste hotare", cunoscuta revistă moscovită „Inostrannaia literatura" a inserat în numărul său din noiembrie 1986 un articol dedicat „Albumului memorial Nichita Stănescu", sub semnătura unuia dintre cei mai apropiați prieteni ai literaturii române, scriitorul sovietic Kirill Kovaldji. Cu îngăduința autorului ne permitem să publicăm în românește acest text, gîndindu-ne la prețuirea de care se bucură poezia lui Nichita Stănescu în Uniunea Sovietică. Nu este o simplă consemnare a unei apariții editoriale, o simplă recenzie : e un prilej de a vorbi despre Nichita, despre poezie, despre prietenie, despre sufletul generos pînă la limitele uitării de sine al acestui creator de geniu care în primăvara lui 1988 ar fi împlinit 55 ani.

AMINTIREA POETULUI

KIRILL KOVALDJI

Nichita Stănescu. Album memorial este o carte apărută relativ de curînd și a devenit deja o raritate bibliofilă. Este dedicată în întregime unuia dintre cei mai mari poeți ai României contemporane — Nichita Stănescu.

Deși în 1984 i-a apărut un volum — Versuri (Editura „Hudojestvennaia literatura") alcătuit și prefațat de Iuri Kojevnikov, noi nu-l cunoaștem destul de bine. Prima dată, numele lui a apărut în „Inostrannaia literatura", în urmă cu aproape douăzeci de ani, în 1968, și de atunci în alte reviste și publicații, tradus de poeți renumiți precum Bulat Okudjava, Boris Siuțki, Iuri Levitanski, Evgheni Vinokurov ; despre el s-au scris numeroase recenzii și articole. Și totuși, repet, nouă ne este puțin cunoscută adevărata dimensiune a creației lui.

Dacă încercăm, pe scurt, să definim ce a adus nou în poezia română, sare în ochi, înainte de orice, libertatea neobișnuită, descătușarea, anvergura inspirației. Meșter strălucit al versului tradițional, a folosit rar regulile acestuia — poezia lui a izbucnit în acea formă fantezistă care se năștea odată cu ideea. Numai cunoscîndu-i foarte bine stilul, poți pătrunde profunzimea ideii, modernitatea percepției lumii și sensul căutărilor lui. Caracteristic poeziei, în genere, îi este o anumită localizare în sentimente, gînduri, idei, chipuri ; la Nichita Stănescu, dimpotrivă, chiar o miniatură poetică tinde să fie atotcuprinzătoare : ca o picătură care reflectă în același timp și cerul și soarele. Versurile lui înseamnă mai mult decît poezie ; ele constituie universul perfect rotund al sufletului zbuciumat al omului celei de-a doua jumătăți a secolului douăzeci. De aceea creația lui Nichita Stănescu a depășit granițele naționale și a devenit un bun comun tuturor ; lucru marcat nu numai de diversele premii naționale dar și de cele internaționale (Herder, Serile de poezie de la Struga). În 1980 Nichita Stănescu a fost propus de către Academia Suedeză candidat la Premiul Nobel alături de Odiseas Elytis, Max Frisch, Léopold Sedar Sénghor și Jorge Luis Borges (laureat a fost Elytis).

Nichita Stănescu minuia cuvîntul cu mare meșteșug, dar în același timp se lăsa pe de-a-ntregul stăpînit de stihie, de parcă era posedat de flacăra transparentă și impetuoasă a poeziei. Poetul iugoslav Adam Puslojić (care a tradus mult în sîrbocroată din opera lui Nichita Stănescu), după ce a ascultat o noapte întreagă versuri noi de-al lui Nichita, zguduit, mi-a spus : „Asta nu mai e om, e numai poet".

Știam cu toții că e un mare poet ; dar cînd a murit, ne-am minunat de parcă atunci ne-am dat seama pentru prima oară cum era el cu adevărat. De ce — era ? El există, e citit cu pasiune, există precum patria pe care cu cît o cunoști mai bine, cu atît devine mai măreață.

Scriu aceste cuvinte înălțătoare, dar ele nu aduc alinare : l-am cunoscut și l-am iubit. Cînd veneam în România, mă duceam direct la el Acum, acest lucru nu mai e posibil. Ultima dată l-am văzut cu trei săptămîni înainte de năpraznica-i moarte ; știa că la Moscova urma să-i apară o carte, o aștepta cu nerăbdare, făcea planuri pentru primăvară, se pregătea să călătorească, împreună cu soția lui, în Uniunea Sovietică...

A fost poet de mare talent, om cu o inimă deschisă, generoasă. Avea în el un fel de bravadă rusească — moștenită, probabil, de la mama sa, Tatiana Nikiticina, născută la Voronej într-o familie ce-și avea rădăcinile în ținuturile Donului.

Trăia generos și cu încîntare, cu o sete nedomolită, care-i uimea pe toți prietenii și cunoscuții. „Scopul creației este dăruirea de sine" — spunea Pasternak. Nichita Stănescu se dăruia pe sine arzînd. Și s-a stins cînd de abia împlinise 50 de ani.

La un an de la moarte, în decembrie 1984, a apărut o carte remarcabilă, de 500 de pagini, intitulată Nichita Stănescu : album

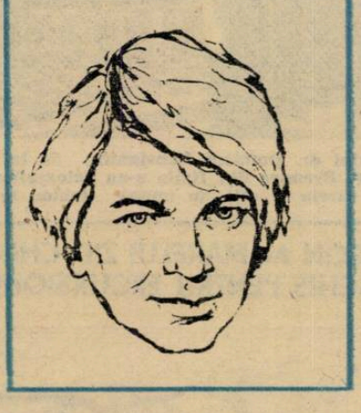

memorial, editată de revista „Viața Românească", ediție alcătuită și îngrijită de poetul Gheorghe Tomozei, Ioanichie Olteanu, poet și prozator, Gheorghe Pituț, poet, în prezentarea artistică a lui János Bencsik.

Nu poți s-o citești fără să te emoționezi. Au contribuit la apariția ei oameni care au știut să-l iubească și să-l prețuiască pe marele poet și amintirea lui. E greu să povestești despre această carte — trebuie s-o ții în mîini, s-o citești și s-o recitești.

În carte sînt sute de fotografii, pagini de amintiri, un uriaș material bio-bibliografic, poezii inedite ale lui Nichita Stănescu și zeci de poezii dedicate lui. Albumul mai cuprinde un afiș cu portretul lui, semnătura și un autograf în versuri care începe astfel :

„Atîta să nu uiți
Că el a fost un om viu
viu
pipăibil cu mîna"...

Cartea este împînzită de o mulțime de desene, gravuri, texte facsimilate, fotografii de monede antice — căci Nichita era și un pasionat numismat ; și s-a întîmplat că unul din ultimele texte antume să fie prefața (intitulată „Zeițele purtau mărgele") la cartea lui Ion Donoiu, Efigii feminine pe monedele romane. Conceptul de colecționar nu se împacă nicidecum cu generozitatea, dar în ciuda chiar a esenței acestui concept, Nichita Stănescu, cînd iubea pe cineva, devenea risipitor și într-un avînt generos dăruia și iarăși dăruia.

Tot așa dăruia și cărțile. Odată citite, ele nu mai rămîneau în rafturi, dispăreau definitiv (în afara celor pe care le iubea cel mai mult și care erau cele mai pline de substanță). Nici cărțile proprii nu le avea pe toate. La întrebarea mea nedumerită — cum e posibil să nu-ți păstrezi toate edițiile propriilor cărți ? — mi-a răspuns, glumind pe jumătate : „Dacă ele valorează ceva, patria le păstrează și cînd voi avea nevoie de una din ele, o voi căpăta fără-ndoială".

Oriunde ar fi locuit, ușa era deschisă zi și noapte ; creația devenea fie o sărbătoare neîntreruptă, fie un foc mistuitor pe altarul de jertfă. La Nichita veneau prieteni, cunoscuți, necunoscuți.

Numai în ultimii ani, cînd se mutase în Piața Amzei, pe ușa apartamentului său apăruse un afiș politicos : Cel ce bate la această ușă să nu uite că gazda cea bucuroasă de oaspeți are, totuși, nevoie de puțin timp pentru singurătate și muncă.

Este imposibil să-i amintești măcar pe toți cei care au colaborat la apariția acestei cărți ; sînt infinit mai mulți decît ar fi putut găzdui vreodată casa poetului. În această carte și-au dat întîlnire toate numele cu care se mîndrește cultura română contemporană : o adevărată antologie a artiștilor cuvîntului și a altor oameni de cultură. Cartea este un exemplu de artă tipografică și eficiență editorială ; dar mai presus de toate ea este dovada iubirii autentice a poporului român pentru marele său poet.

În românește de
Margareta Popescu

Un august la Beijing

NOTE LA UN SIMPOZION DE ACUPUNCTURĂ

Pentru un european China este, desigur, o țară a miracolelor. Un tărîm de vis, o legendă așa cum a fost, în secoli, pentru un Marco Polo sau pentru Neculai Milescu Spătarul. Un spațiu necuprins, umanizat de miliarde de oameni care știu să muncească cu zîmbetul pe buze. E un zîmbet care păstrează în el și curtoazia dar și o mare înțelepciune, înțelegerea dar și conștiința unei nobile culturi care a iradiat peste teritorii imense.

Călătoria cu transsiberianul te familiarizează încet, timp de o săptămînă, cu lumea plină de farmec și inedit a Asiei. Am coborît din tren la Beijing într-o noapte caldă de august și deodată am realizat că mă aflu într-un spațiu misterios de care am căutat să mă apropii prin lecturi dar care nu semăna deloc cu imaginea pe care mi-o făurisem despre Extremul Orient. Mă aflam pur și simplu în miezul unei explozii de culoare, în mijlocul unei mulțimi fremătătoare și senzația imediată era că nu am unde să pun piciorul pentru a păși dincolo de teritoriul gării. Fusesem invitată la o importantă manifestare științifică : cel de-al doilea simpozion național de acupunctură, moxibustie și anestezie prin acupunctură și gîndul că peste două zile aveau să înceapă lucrările acestei întruniri, că mă aflam deja în țara de origine a medicinei tradiționale orientale, că voi avea prilejul să aflu „în direct" lucruri de care aveam cunoștință doar din cărți mă umplea de emoție și curiozitate. Eram acum în mijlocul unui fluviu de oameni și trebuia să găsesc drumul spre ambasada noastră din capitala Chinei. Cetățenii chinezi sînt foarte amabili și atenți cu străinii : m-au ajutat să mă urc într-un taxi și pe la miezul nopții am ajuns la ambasadă, unde am fost găzduită. Oboseala, cascada primelor impresii, noutatea locurilor m-au făcut să nu închid ochii o bună parte din noapte. Gîndurile erau, desigur, învălmășite dar ele se limpezeau atunci cînd îmi dădeam seama de șansa pe care o am fiind aici, de posibilitatea pe care o am de a înțelege, de a învăța, de a pătrunde semantica chineză, de a afla răspuns la întrebările puse mie însămi despre unele fenomene ce au loc în organismul uman în timpul îmbolnăvirilor sau în timpul tratamentului prin acupunctură, explicarea mecanismelor ce se declanșează în anestezia prin acupunctură...

Lucrările simpozionului au fost găzduite de una din construcțiile grandioase și moderne ale Capitalei, Great Wale, aflate la poarta Beijingului dinspre Marele zid. Manifestarea a reunit peste 800 de specialiști veniți să afle noutăți și să ofere experiența lor în domeniul acupuncturii. 219 experți chinezi au prezentat lucrări de care au beneficiat participanții din întreaga Chină și din 60 de țări de pe cinci continente. Tematica abordată, modul elevat de prezentare, cazuistica bogată pe care s-au bazat observațiile științifice și experimentele au subliniat înaltul nivel profesional al reuniunii. De-a dreptul impresionantă mi s-a părut expoziția organizată cu acest prilej unde erau etalate instrumente folosite în acupunctură, de la ăcele obișnuite pînă la cele mai moderne aparate electronice cu ultrasunete, laser precum și planșe, reviste, cărți tipărite cu o acuratețe ireproșabilă. Expunerile au fost, așa cum am mai spus, de o deosebită ținută științifică, abordînd un evantai de teme dintre cele mai interesante. Îmi aduc aminte cu plăcere de referatul prezentat de Han Jisheng intitulat „Mecanismele analgeziei prin acupunctură", care poate fi rezumat prin chiar finalul său : „...prin această lucrare am încercat să fac o integrare a medicinei orientale cu medicina tradițională și din aceasta să rezulte metode simple și active care să folosească oamenilor suferinzi de pe întreg globul." Mi s-a părut interesantă, de asemenea, discuția deosebit de antrenantă a unui plan de standardizare internațională de nomenclatură a meridianelor și punctelor de acupunctură prin care se urmărea de fapt ca toți specialiștii în domeniu „să vorbească o singură limbă". Desigur, toate luările de cuvînt au avut importanța lor pentru simplul motiv că ofereau observații cuprinzătoare asupra unui număr impresionant de cazuri de tratare prin acupunctură și moxibustie în boli ca : miopie, strabism, hipertiroidie, aritmie, colite, artrite reumatice, astm, nevralgie trigeminală, cefalee, sindrom Menier, hipertensiune arterială ș.a.m.d.

Lucrările simpozionului au demonstrat că acupunctura devine din ce în ce mai mult un bun comun al întregii omeniri constituind o parte importantă a medicinii și că ea obține în lume o audiență tot mai largă. Așa cum spunea dr. Wang Xue Tai, vicepreședintele Societății de acupunctură și moxibustie, în alocuțiunea sa la recepția de închidere a lucrărilor, „aceste mici ace argintii au contribuit la promovarea prieteniei între poporul chinez și popoarele diferitelor țări de pe glob."

Nu pot să închei fără a arăta că am toată admirația pentru colegii chinezi care au organizat această manifestare, care au fost gazde perfecte, pline de solicitudine. Că am plecat de la Beijing încărcată de copleșitoare impresii și de amintiri de neșters, cu dorința de a reveni aici, de a participa la astfel de manifestări de înaltă ținută, aici, în China, patria de obîrșie a acupuncturii, patria ceaiului, a lotușilor și în primul rînd a oamenilor care știu să te asculte cu zîmbetul pe buze.

Dr. Bianca Donose

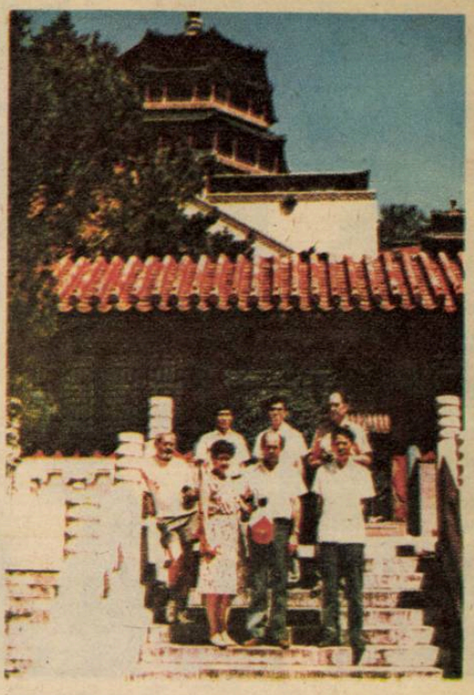

Împreună cu alți participanți la simpozion, într-o excursie în capitala Chinei

Într-o pauză a simpozionului dr. Dumitru Constantin, de la Spitalul militar central, autoarea articolului și dr. T. Brenner din Italia s-au fotografiat într-una din sălile de la Great Wale pe peretele căreia se află un imens tablou în stil tradițional chinez

UN NOU TRONSON AL MARELUI ZID CHINEZESC A FOST DESCHIS PENTRU EXCURSIONIȘTI

De curînd a fost deschis pentru public încă un tronson al Marelui Zid chinezesc. Este cel de-al treilea segment refăcut și se întinde de la est — foișorul Wanging (foișorul către Beijing), pînă la vest — poarta Longyu. Are o lungime de 10,5 km, de-a lungul lui aflîndu-se 5 porți și 67 de foișoare. Tronsonul a fost construit în timpul dinastiei Ming de renumiții generali Tan Lun și Qi Jiguang care și-au adus o însemnată contribuție la lupta împotriva invadatorilor din acea perioadă a istoriei poporului chinez. Aflată în zona de întîlnire a județului Mivum din Beijing cu județul Luanping din provincia Hubei această porțiune a Marelui Zid oferă excursioniștilor o imagine spectaculoasă a imensei construcții și a împrejurimilor acesteia.

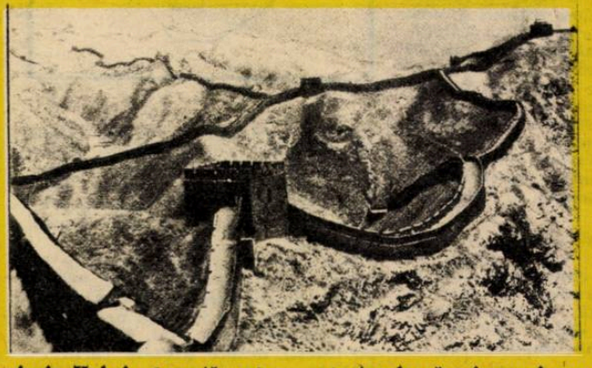

FEMEIA-MEDIC

Ne-am obișnuit și ni se pare foarte normal ca între oamenii în halate albe să întîlnim nenumărate femei-medic. Ba, mai mult decît atît, am putea spune că nenumărate specialități medicale sînt dominate de femei. Există instituții spitalicești unde numărul femeilor-medic este cu mult mai mare decît al medicilor bărbați.

De altfel specialități medicale cum ar fi laboratorul de analize medicale, pediatria, ginecologia, oftalmologia, stomatologia sînt specialități în care femeile-medic sînt excelent reprezentate.

Medici femei au intrat de mult în învățămîntul superior, fiind conferențiari și profesori, uneori șefi de catedră sau membri ai Academiei. Cîteva exemple de profesori medici femei care au ilustrat învățămîntul superior medical românesc : Florica Bagdasar, Silvia Bruckner, Constanța Parhon-Ștefănescu, Alla Vâță, academicianul Ana Aslan.

Femeile-medic s-au dovedit și excelente organizatoare, aflîndu-se în nenumărate funcții de conducere, ale clinicilor, spitalelor, direcțiilor sanitare sau chiar ale ministerului de resort.

De altfel, femeia medic nu mai este astăzi o raritate cantonată la diferite specialități medicale, mai ușoare. Ea este prezentă pînă în cele mai „bărbătești" ramuri ale medicinii, în specialități de vîrf cum ar fi neurochirurgia, chirurgia buco-maxilo-facială, ortopedia, chirurgia cardiovasculară sau cea toracică.

Cu toate că din vechime femeile aveau o anumită îndeminare în tratarea suferinței umane, utilizînd remedii naturale și animale în tratarea diferitelor suferințe, prețuirea lor fiind pusă de multe ori la încercare, femeile medic au o tradiție nu prea mare, în ultimul secol avînd loc însă o spectaculoasă revenire a femeilor în primul plan al medicinii.

Dacă ar fi să facem o sumară retrospectivă a ceea ce a reprezentat femeia ca medic în decursul secolelor trebuie să ne oprim la cîteva momente de referință.

În secolul al optulea, școala medicală de la Salerno (Italia) primește ca eleve și femei. Dar era prea frumos ca să fie și adevărat ! Școala din Salerno dispare după puțin timp și odată cu ea și această idee, care în acele vremuri nu putea părea, bineînțeles, decît năstrușnică.

Dar cum răbdarea te ajută să treci marea, după numai... 1 100 de ani, situația începe să se mai dreagă și în secolul al XIX-lea, în țara cu tradițiile cele mai conservatoare, Anglia, se eliberează unei femei, Elizabeth Garett Anderson (1836—1917), prima diplomă de medic.

Elizabeth Anderson om luminat, citit și cu idealuri nobile, se înscrie la Facultatea de medicină gîndindu-se și la aspectul sociologic al reușitei sale, acela de a deschide femeii un drum spre o nouă profesiune, sau, cum s-ar spune, pentru a sparge gheața, într-un domeniu ce părea „înghețat" pentru femei, deci pentru o jumătatae din populație. Terminîndu-și cu brio studiile, ea se va atașa într-un asemenea mod de hipocratica îndeletnicire, încît va furniza, mai ales că era pusă pe isprăvi, și alte surprize, devenind prima femeie decan din Anglia și prima femeie primar.

La puțin timp, tînăra școală românească de medicină avea să aibă și ea un reprezentant feminin în persoana Mariei Cuțarida-Crățunescu (1857—1919), care după studii strălucite în Franța, la Montpellier și după doctoratul trecut la Paris, acum 102 ani (în 1884), cu teza „Hidroreea și cancerul colului uterin", se întoarce în toamna aceluiași an în țară, unde este primită nu numai cu onoruri, dar și cu o mare admirație pentru noutatea profesiei.

„Analele Medicinii Române" din 1 noiembrie 1884 — scriau : „Revenirea de la Paris a domnișoarei Cuțarida a produs senzație", argumentînd apoi cît se poate de scurt și clar : „Geniul nu are sex !" Iată deci o primă recunoaștere a egalității în drepturi a femeii, primul obiectiv din lupta unei vieți, pe care prima femeie medic din România și-a închinat-o luptei neostoite pentru emanciparea femeii. Ea nu s-a mulțumit să fie numai medic primar la Spitalul Filantropia din Capitală, dar a luptat pentru o medicină socială, înființînd primele leagăne de copii („Leagănul" și „Materna"), pentru ca în 1889 să înființeze și prima creșă de fabrică. În 1907 reprezintă România la Congresul internațional pentru protecția copilului, de la Bruxelles, unde expune un raport privind asistența socială infantilă din România.

Un alt moment important al istoriei femeii-medic române este cel reprezentat de faptul că, în 1890, Hermina Walch termină facultatea la București ; în timpul primului război mondial obține gradul de maior și va conduce un spital militar, medicina românească încadrîndu-se, ca și în nenumărate alte capitole ale medicinii, pe un loc de frunte.

Femeia medic, cercetător, luptător pentru dreptate socială, militant politic, profesor, activist pe tărîm obștesc.

Femeia medic, soție, mamă, bunică.

Aspecte ale unuia și aceluiași personaj aflat mereu în primele rînduri, militant în slujba sănătății omului. Prin spiritul altruist al femeii, alinînd suferințele aproapelui, aducînd mereu acea prospețime, acel suflu umanist într-o medicină din ce în ce mai tehnicizată, cu o tendință la dezumanizare, femeia medic reprezintă o garanție a păstrării acelui echilibru necesar între tehnic și uman.

Florin Colonaș

ACUPUNCTURĂ ȘI LA VAȚA DE JOS

Acupunctura este o metodă de tratament tradițional chinezesc cu o vechime de aproximativ 4000 de ani, constînd din introducerea în tegumente a unor ace specifice. În ultimele șapte decenii, acupunctura a pătruns tot mai insistent pe continentul european prin intermediul școlii franceze reprezentate de Georges Soulède Morant. În țara noastră, acupunctura se practică în mod mai frecvent de circa 30 de ani. O bună cunoscătoare a temei în cauză despre care relatăm, Nineta Stircea, nota recent într-o publicație că „practica acupuncturii își are posibila existență încă din perioada primilor zori de civilizație pe teritoriul țării noastre continuată în forme tradițional-ornamentale în creația populară contemporană. Sînt mărturii însemnate cu simboluri ornamentale geometrice, cu similitudini apropiate sau identice cu cele din acupunctura chineză care substituie limbajul modern referitor la componentele bioenergetice ale acupuncturii : bipolaritate, bioritm și bioelectromagnetism". De doi ani încoace... și la Vața de Jos se practică cu bune rezultate această metodă terapeutică. Mai precis, de cînd Direcția sanitară a județului Hunedoara și Oficiul județean de turism au repartizat în cadrul Stațiunii balneoclimaterice de aici, de pe Crișul Alb, ca medic specialist balneolog pe doctorița Narcisa Bucșa. Cine este ea ? Un cadru medical tînăr, bine pregătit, o femeie cu mare voință și inițiativă, receptivă la suferințele celor care-i trec pragul cabinetului medical. Și aceștia sînt foarte mulți. Au auzit cu toții de faima doctoriței și de puterea miraculoasă a acelor ei. Că vine multă lume din toate județele țării, nu este un fapt întîmplător. Ea practicase acupunctura și la Stațiunea Slănic-Moldova din județul Bacău unde lucrase înainte de a veni la Vața de Jos. În urma insistențelor celor de aici, din Țara Zarandului, s-a transferat în județul Hunedoara, apropiindu-se de meleagurile natale ale soțului, doctorul Beniamin Bucșa (originar din Lupeni), și el medic specialist balneolog în stațiunea Vața de Jos.

Doctorița Narcisa Bucșa a urmat la Centrul de perfecționare a personalului sanitar superior din București cursurile de acupunctură ale

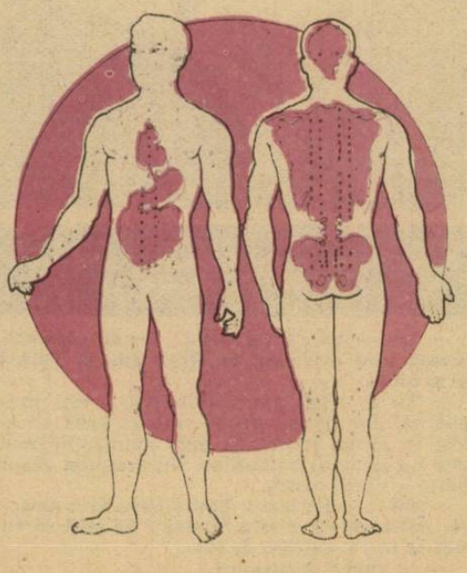

conf. dr. Constantin Ionescu-Tîrgoviște, doctorului specialist neurolog Dumitru Constantin, profesorului doctor N. N. Gheorghiu iar practica a făcut-o cu dr. Florin Brătilă.

...Am stat de vorbă cu Iovu Florea țăran din satul Prihodiște, comuna Vața de Jos, care cu cîtva timp în urmă suferea de lombosciatică dreaptă prin discopatie L 4, și L 5 (formă hiperalgică) deci, foarte dureroasă. A încercat peste tot prin diferite spitale să se trateze, dar degeaba. Și-a zis în cele din urmă să mai încerce a-și ameliora sănătatea și a urmat tratamentul acupunctic timp de 10 zile în două serii succesive aici la Vața de Jos în stațiune. Acum e foarte mulțumit de rezultatul tratamentului.

O pacientă ce prezenta hipoacuzie (surditate), a fost tratată cu multă răbdare iar sindromul ameliorat, în cea mai mare parte datorită tratamentului acupunctic. Și ca cei de mai sus, alți peste 200 de pacienți din țară au fost tratați prin acupunctură și au numai cuvinte de laudă la adresa doctoriței Narcisa Bucșa. Dat fiind profilul Stațiunii balneoclimaterice Vața de Jos, majoritatea cazurilor tratate aici au fost afecțiuni reumatismale, neurologice periferice și post traumatice. Cabinetele medicale de aici sînt căutate. Cei doi tineri medici au întinerit bătrîna stațiune. Nu e nici o diferență între Băile Felix și Vața de Jos în ce privește solicitudinea medicilor față de pacienți în aplicarea tratamentului reumatismal.

În ziua documentării noastre, deși ne aflam în plină iarnă, la cabinetele doctorilor Bucșa continua să sosească multă lume, pacienți care vin cu cîrjele în stațiune, iar după tratament, pleacă fără ele, tămăduiți acupunctic și cu ajutorul apelor vestite de aici.

Sînt așteptați în continuare la stațiunea din Vața de Jos pacienți cu afecțiuni reumatismale și neurologice, acupunctura integrîndu-se armonios în cadrul celorlalte metode terapeutice balneare. Cei doi medici Narcisa și Beniamin Bucșa au îndrăgit Vața de Jos, viitorul oraș-stațiune în care își desfășoară activitatea, convinși că pe acest meleag al Țării Zarandului, unde s-a simțit mult timp lipsa specialiștilor, ci își îndeplinesc vocația, alinînd durerile semenilor, așa cum s-au angajat prin jurămîntul lui Hipocrat.

Ion Coțoi

INTERVIU ÎN FAMILIE

● O PERECHE POTRIVITĂ ● UNELE TROFEE SE SPARG FĂRĂ VOIE ● NUMĂRUL MAȘINII ȘI LOCUL DIN CLASAMENTUL ANUAL ● NICI „UN DINTE" CONTRA AUTOMOBILISMULUI ● EVITÎND CATASTROFA DE DOUĂ ORI ● MAI ÎNAINTE FAMILIA ȘI DUPĂ ACEEA REZULTATUL CONCURSULUI ● MULȚUMIREA TE FACE SĂ CONTINUI ●

Pentru cei care urmăresc activitatea bolizilor de pe șoselele românești, și nu numai de pe acestea, Petre Cojocaru este un nume de notorietate, căci de un număr buni de ani aleargă în mai toate concursurile automobilistice. Face parte din echipa Oltcit și în tot acest timp a obținut numeroase premii, atît la individual, cît și pe echipe.

Aflînd că profesiunea soției sale este de medic stomatolog, ne-am întrebat : cum conviețuiesc doi oameni atît de diferiți profesional ? Unul mereu atent la sănătatea semenului, frămîntat în permanență de starea complicatului angrenaj uman, urmărind, de multe ori, cu înfrigurare evoluția unei banale infecții, celălalt, atunci cînd se află în luptă cu secundele, în ciuda prudenței care trebuie să-l însoțească, riscînd mereu pentru cîștigarea unui loc mai bun într-o întrecere în care trebuie să etaleze întreaga sa capacitate fizică și intelectuală.

Discuția a început odată cu apariția lui, a lui „Don Pedro", cum i se mai spune, cu mîinile murdare de ulei, în picioarele goale și cu zîmbetul nevinovăției pe buze.

— Miine în zori plecăm în concediu. A venit un amic cu mașina la mine. Puteam să-l las ? Și uite așa, luat cu ale motorului, am uitat și de masă, și de casă, și de faptul că trebuia să ne întîlnim.

Era puțin nervos. M-a luat cu el. Se înserase. După două ore de muncă intensă am înțeles că Petre Cojocaru își desfășoară viața ori cu capul sub capotă, ori la volan. Asta-i pasiunea lui, asta-i place. Și fiindcă face ceea ce-i place, tot ce face, face bine.

Revenind în locuința soților Cojocaru privirile mi-au fost atrase de trofeele de pe dulapul din sufragerie, aliniate ca niște soldați. Încercăm să le numărăm.

— Trei zeci și opt. Ne întrerupe fiica sa, Monica. Dar să știți că erau mai multe. Am mai spart eu cîteva din ele. Doream să mă laud în fața copiilor cu trofeele tăticului meu, dar din păcate unele mi-au căzut din mînă. Mi-a părut foarte rău : eu știu cît muncește el pentru a cîștiga un concurs. Am și plîns, chiar !

— Va să zică, tu Monica, nu ești străină de preocupările tatălui tău. Te pomenești că l-ai urmărit și în cursă ?

Un zîmbet în trei ipostaze : zîmbetul familiei Cojocaru

— De ce vă mirați așa ? L-am urmărit atunci cînd a alergat la Tîrgu Jiu, la Tulcea și la Sibiu.

— Tu ai nouă ani, într-adevăr, ești premiantă, dar parcă nu-mi vine să cred că ai fost în atîtea locuri. Și apoi automobilismul este un sport al bărbaților. Nu prea am văzut fetițe în jurul pistei.

— Nu e adevărat ! Sînt și fete care aleargă. Ați auzit de Elvira Manea ? Să știți că eu vin ca să-l încurajez pe tata.

— Și cum îl încurajezi ?

— Țin pumnii strînși, și cînd ajunge în dreptul meu strig tare ca să mă audă : Hai tăticule, nu te lăsa !

— De unde știi tu care este tata ?

— După numărul scris mare pe mașină.

— Cum după număr ? Doar acesta se schimbă destul de des.

— Chiar așa de des, nu ! Se schimbă anual și el arată pe ce loc se află tata în clasamentul general. Anul acesta poartă numărul 9, dar să știți că a purtat și numărul 3.

— Tovarășe doctor, dumneavoastră, care prin esența meseriei luptați pentru o viață ponderată, cum v-ați căsătorit cu un om care are o preocupare atît de riscantă ? Cum se împacă liniștea meseriei dumneavoastră cu viața trepidantă și uneori plină de pericole a soțului ?

— Acum se împacă, dar drumul a fost greu și anevoios. Eu mi-am ales drept soț omul pe care l-am iubit, un om plin de calități, un bărbat puternic și liniștit în care am văzut de la început un foarte bun tată, căci ne doream copii. Dar Palasul, bată-l vina, ne-a schimbat viața noastră pașnică.

— Nu înțeleg. Ce-i cu Palasul ?

— La un an sau doi după ce ne-am căsătorit trebuia să vină să mă ia de la cabinet. Undeva în drumul său avea loc un concurs de îndeminare auto. Petrică s-a oprit că, de, are mașina în sînge și îmboldit de un amic și-a încercat șansele. A ocupat locul 5. Apoi m-a luat de la cabinet și am „aterizat" la Palas unde avea loc festivitatea de premiere. Toată lumea l-a încurajat întrevăzînd în el un mare pilot. Și uite așa am pierdut un om liniștit și am cîștigat un alergător legitimat, care la început mi-a mîncat zilele. Eu îi ceream să renunțe, el mă purta pe la diferite concursuri, inoculîndu-mi, zi de zi, dragostea pentru acest sport al curajului și al neprevăzutului.

— De ce al neprevăzutului ?

— Pentru că pe șosea numai 30% este opera ta, restul aparține concurenților, care niciodată nu se comportă conform așteptărilor. Devenind „cunoscătoare" i-am zis într-o bună zi soțului meu : pe șosea mai mult trebuie să fii atent la ceea ce face adversarul decît la ceea ce vrei tu să faci.

— Și ce v-a răspuns ?

— Întîi m-a felicitat, în sensul că nu m-a luat degeaba la curse. Apoi mi-a spus că în asta rezidă frumusețea acestui sport. Trebuie să fie o perfectă sincronizare între ceea ce vrei să faci tu și ceea ce observi în comportamentul adversarilor. În acest sport nu există niciodată numai un singur adversar.

— E frumos ce spuneți, dar eu mă întorc la gîndurile mele. Cum apreciați, ca medic, automobilismul ?

— Cum spuneam, la început m-am opus, apoi am fost curioasă pentru ca, evident, cu timpul devin pasionată. Oare nu există și medici care practică acest sport ? Acum cunosc clasamente și pot spune că au început să mă pasioneze cursele. Să nu rideți de mine, dar eu continui să cred în „mosorelul vieții". Totul e posibil și în afara pistei.

— Poate o să vă vedem și alergînd...

— Nu, asta în nici un caz. Soțul meu are o vîrstă și el trebuie să înțeleagă că altele îți sînt reflexele la 25 de ani, și altele la 40 de ani. Eu cred, mai degrabă, în retragerea sa, nu în consacrarea mea.

— Cînd îl urmăriți alergînd sînteți emoționată, vă e frică ?

— Nu știu dacă sînt emoționată. Particip la cursă cu toată ființa mea. Trebuie să știți că l-am urmat și cînd eram gravidă. Dacă n-am pierdut copilul atunci, înseamnă că sportul acesta mi-a intrat în sînge. După ce se dă startul, emoțiile mă părăsesc și trăiesc un sentiment invers. În ciuda evidenței, am impresia că mașina lui stă pe loc. Orice înfrîngere mă doare, căci eu știu cît de serios se pregătește pentru fiecare concurs.

Accidentele, chiar și cele banale, nu-mi plac. Eram la Tulcea. A pierdut un viraj. Mașina a fost făcută zob. Mi-au ajuns la ureche fel de fel de zvonuri. Petre nu apărea. Simțeam că înnebunesc. Nu îmi dădeam seama care-i adevărul. A apărut într-un tîrziu cu zîmbetul pe buze : „Ce să fac, virajul a fost mai scurt. Se mai întîmplă".

Acum cel mai mult mă consumă pregătirile dinaintea concursurilor. Îl văd foarte puțin. De multă vreme pentru mine anul nu are luni, ci săptămîni : „Săptămîna asta stau acasă, săptămîna viitoare am coastă la Sibiu. Peste două săptămîni plec în Polonia". Și uite așa trece anul. Îmi doresc o viață liniș-

tită, cu zile, luni și ani. De cîțiva ani are o altă teorie : „Numai anul acesta și mă las !". Eu știu că-i vine greu, dar odată și odată evenimentul trebuie să se producă. Sportul de performanță trebuie abandonat în glorie.

— Bănuiesc că în săptămînile cînd rămîne acasă este prezent în treburile gospodărești.

— Da de unde. Atunci stă cu nasul în motor. Uită să mănînce, uită că are nevastă, uită că are copil, cu toate că ar fi nedrept dacă n-aș spune că este un tată și un soț exemplar. Vedeți, omul se învață cu de toate. Din cauza lui am căpătat un tic nervos : atunci cînd este plecat stau cu ochii pe ceas și zic : acum se dă startul, acum cred că e la jumătatea cursei. Oare a terminat cu bine ? Și aștept telefonul lui. Primele cuvinte se referă la copil. Apoi îmi spune ce-a făcut. Și mai trece o săptămînă. Dar tot eu mă în-

La startul unui raliu din Bulgaria • Petre Cojocaru și actorul Constantin Diplan : Doi dintre admiratorii superbei mașini românești Oltcit

torc și spun că cel puțin de două ori pasiunea lui Petrică pentru automobilism mi-a salvat viața. El merge foarte cuminte pe șosea. Nu aleargă, nu face nebunii. Dar șoseaua este șosea și de cîteva ori era să fim făcuți praf dacă el nu avea experiența curselor. În aceste situații, in pantă fiind, ne-a fost tăiată calea. Mulți metri am mers pe două roți, căci prăpastia ne pîndea. O dată s-a speriat și Don Pedro. A oprit mașina cu gîndul să-l bată pe vinovat. Noroc că i s-a blocat ușa. Pînă s-o deblocheze, șoferul acela irresponsabil era departe. L-am stăpînit cu greu. Și-a revenit însă repede. Și a dat-o pe a lui : „Vezi, dacă nu aveai un soț alergător de curse ? Hăul ne pîndea". Asta așa era. Mi-am zis în gînd că pe viitor nu-l voi mai cicăli. Dacă-i place, atunci să alerge. Fiecare cu steaua lui.

— Don Pedro, iată, ai rămas ultimul „pe pistă". Ești pe locul trei, dar sper că asta nu te supără. Spune-mi care este cel mai critic moment într-o cursă ?

— Atunci cînd îl ajungi din urmă pe cel plecat cu un minut înainte. Intervine instantaneu euforia momentului, care este foarte greu de controlat. Alergătorul care nu înțelege acest adevăr nu poate deveni un mare campion.

— În acest sport, ca și în toate celelalte, sigur că există și talente native. Pentru aceste talente afirmarea este mai ușoară ?

— Afirmarea, nu. După afirmare, marile talente au un avantaj în plus. Dar pînă atunci toți trebuie să învețe să iubească pista, să înțeleagă lupta dreaptă, să capete experiența pe care să o poată fructifica mai tirziu.

— În raliuri pilotul are alături navigatorul. Pare un paradox dar de multe ori viața pilotului e în „mîinile" navigatorului. În cursă, de vorbit vorbește numai acesta. Știu că aveți un cod, de la unu la cinci, care indică pilotului gradul de dificultate al traseului. Pilotul urmează orbește indicațiile navigatorului. Acesta nu poate greși ?

— Orice pilot bun are o rezervă. În această privință nu pot da sfaturi. Dacă crezi în steaua ta, atunci procedezi în consecință.

— În orice sport se zice că trebuie să-ți cunoști adversarul. Chiar și în automobilism ?

— La noi nu. Talentul și aplombul adversarului nu sînt suficiente. Mașina are un cuvînt foarte greu de spus și niciodată nu poți fi sigur pe ea atîta timp cît te afli în cursă. De aceea eu caut să dau totul de la început. Tactica alergării o stabilesc după primele ture. Trebuie să țin seama de foarte mulți factori. Niciodată nu mă sperie un concurent cu o impresionantă carte de vizită. Nu există cîștigător înaintea concursului.

— Aveți o față destinsă, zîmbitoare. Atunci cînd alergați, se spune, păreți „o fiară". Este reală această metamorfoză ?

— Eu nu mă schimb. Dar atunci cînd alerg încordarea crește, normal, nu ? Nu mi-e teamă, dar sînt mereu responsabil de ceea ce fac.

— Chiar nu cunoașteți teama atunci cînd alergați ?

— Dacă aș fi cunoscut-o, probabil că rămîneam la „vatră". Realizez perfect ce înseamnă viteza, dar atunci cînd este vorba de pasiune, nimic nu-mi stă în cale. Înainte de concurs trăiesc o puternică emoție, care dispare imediat după start. Totul se transformă într-o simfonie, Simfonia nebunilor, ar spune cineva care nu cunoaște legile adevărate ale curselor de mașini. Apoi atmosfera este de nedescris. Să ne gîndim puțin. Fugi cu peste 100 km pe oră. Trebuie să-ți asculți mașina, motorul, să urmărești șoseaua, să-ți urmărești adversarul, atît din punct de vedere al tacticii, cît și din punct de vedere al comportării bolidului, trebuie să anticipezi intențiile adversarului și să-ți dozezi efortul, căci schimbarea vitezelor, care cere o mare artă, te poate obosi la un moment dat.

— Care este primul gînd după cursă ?

— Să dau un telefon acasă pentru a afla dacă acolo totul este în regulă. Apoi mă interesez de locul în clasament.

— Și cînd te gîndești că poate uneori soția pune în cumpănă dragostea pentru sport și cea pentru familie...

— Am o soție minunată, un adevărat tovarăș de viață. De asta o iubesc. Dar trebuie să spun că dacă ar gîndi așa, ar greși. Nu cred că pune în balanță dragostea pentru ea și Monica și iubirea mea pentru mașini, motoare și alergări.

— Dacă am pune punct discuției noastre, am greși. Am în față un sportiv de performanță. Deci, ce a însemnat 1987 și ce speri pentru 1988 ?

— Am avut un an bun. Sînt campion republican pe 1987 la Grupa A-viteză în coastă. Am concurat cu un Oltcit 12 T.R.S. De asemenea împreună cu inginerul Eugen Pop, copilotul meu, am obținut locul 4 la grupa A. Pot spune fără rezerve că sînt mulțumit.

Cît privește viitorul, acum cînd mă aflu în preajma soției și cînd i-am reauzit gîndurile, ce-aș putea spune ? Dacă tăcerea este de aur, să profităm de această înțelepciune. Căci o tăcere de aur în viața unui sportiv poate însemna o medalie de aur.

Dan Bîrlădeanu

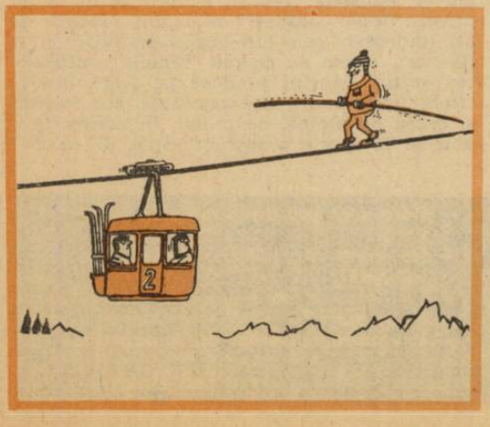

— Ai reușit să obții permisul de conducere ?

— Nu, am căzut. Mai dau o dată examen, peste două săptămîni.

— Cu același examinator ?

— Nu cred. E încă în spital !

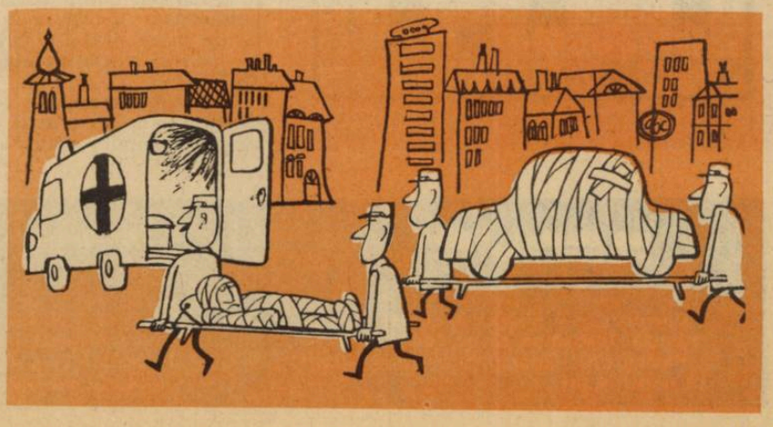

DESPRE VITAMINE

ORIZONTAL : 1) Elementul constitutiv fundamental al organismelor vii, la nivelul căruia vitaminele intervin în desfășurarea proceselor chimice ușurînd utilizarea factorilor nutritivi ingerați — Aliment care conține mari cantități de vitamine din grupa B, îndeosebi sub forma intermediară (ușor digerabilă și hrănitoare ; pl.) 2) Element al procesului de hrănire tributar vitaminelor, substanțe care asigură prin mecanisme foarte complicate buna funcționare a organismului — Riu în Iugoslavia. 3) Perioadă premergătoare maturității cînd organismul reclamă o alimentație bogată în vitamine — Asociația sportivă „Recolta". 4) Gust neplăcut — Aliment bogat în vitamina (A, D și din grupul B) prezent în hrănirea copiilor chiar din primele luni de viață. 5) Cap de linie ! — Inevitabile. 6) Vitamină în final ! — Frunze de brad — Partea posterioară a scheletului labei piciorului. 7) Produs alimentar de bază obținut din sfeclă sau trestie — Familie de albine — Economie (abr.). 8) Par — Ornament arhitectural. 9) Introducere tematică ! — Dirijor bănățean (Octavian) — Încărcătură. 10) Plouați — Personaj popular — Galben la mijloc ! 11) Organism afectat de lipsa vitaminei D, utilă în absorbția activă a calciului și fosforului — Interdicție rituală. 12) Fir — Proces inclus în metabolism, stimulat de prezența vitaminei C, importantă în asigurarea creșterii puterii de apărare a organismului.

VERTICAL : 1) Funcția activatoare a vitaminelor în cadrul reacțiilor chimice desfășurate la nivelul celulelor (pl.). 2) Proces realizat mai ales prin rinichi sau pe cale intestinală după absorbția vitaminelor de către intestinul subțire, gros sau piele — Armăsar dobrogean. 3) Domoală — Exprimă acordul — Zeamă de pește. 4) Puncte de sprijin — Cei trei componenți (linoleic, linolenic și arahidic), care definesc vitamina F, necesară pentru creștere și menținerea sănătății. 5) Refren popular — Fruct bogat în vitamine — Sursă naturală de vitamine pentru sugari (pop). 6) Afectat de lipsa vitaminelor — Sursă de vitamina A, preformată — Sînt (pop.). 7) Parte ! — Organe de transmisie a impulsurilor senzoriale, afectate de lipsa vitaminei E (sing.) — Aici (pop.). 8) Dinsele — Elemente de structură dependente de acțiunea vitaminei D, care asigură creșterea și întărirea scheletului. 9) Chiot — Prefix cu sens de opoziție — Ceilalți. 10) Pretabilă — Pentru menținerea sănătății are nevoie în permanență de vitamine — Aluminiu (simb.). 11) Eveniment la debutul în viață, subordonat nevoii de vitamine — Piine cu un conținut redus de vitamine din grupul B. 12) Surse secundare din regimul animal pentru vitamina D — Boală cauzată de lipsa vitaminei C, amintită în papirusul Ebers (1500 ani i.e.n.), cunoscută și de Hipocrate.

George Magheru

Dicționar : ASR, TARS, OVA, ITU, IEL, UHA, LER.

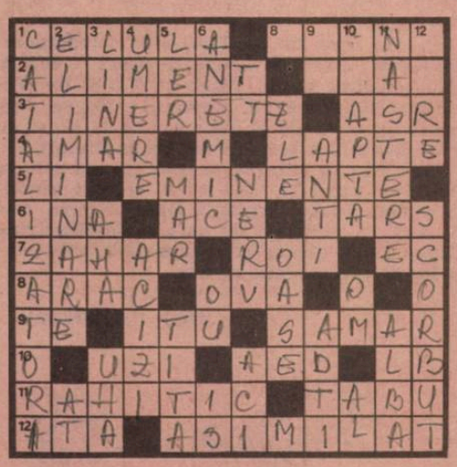

CU VASILE VOICULESCU PRIN LUMEA PLANTELOR MEDICINALE

V. Voiculescu văzut de Teodor Bogoi

După cum se știe, V. Voiculescu (1884—1963), poetul și prozatorul care ne-a lăsat fermecătoarele și inimitabilele „Ultime sonete închipuite ale lui Shakespeare, în traducere imaginară" și povestiri precum „Pescarul Amin", „Ultimul Berevoi" și altele, a fost, îndeosebi în prima parte a vieții, și un pasionat turist, un călător neobosit pe meleagurile patriei, poposind adesea pe Litoral, pe Valea Prahovei, urcînd în Retezat sau în Ciucaș (vezi, pentru amănunte, și cartea noastră „Pe urmele lui Vasile Voiculescu", Editura Sport-Turism, 1984) ori în Munții Buzăului, munți pe care începuse a-i cunoaște din copilăria petrecută la Pîrscov, pe Valea Buzăului. Rodul numeroaselor lui călătorii s-a concretizat mai tîrziu în conferințe rostite la Radio, în articole publicate în ziarele și revistele timpului, în însemnări ori, indirect, în versurile și prozele scriitorului. De altfel o bună parte din publicistica lui V. Voiculescu a fost retipărită de Victor Crăciun în cuprinzătoarea ediție „Gînduri albe" (Editura Cartea Românească, 1986) și ea poate da cititorului o idee generală despre preocupările scriitorului ca turist și în genere ca iubitor neîntrecut al naturii românești — cea care i-a inspirat nenumărate pagini de o mare frumusețe și de o originalitate cu totul remarcabilă.

Puțini mai sînt, însă, astăzi, aceia care mai știu că poetul și prozatorul V. Voiculescu n-a fost numai un simplu turist călătorind cu gîndul de a scrie, ca un Odobescu, odinioară, de pildă, ci și un foarte interesant căutător al florilor și plantelor medicinale, utile în tratarea unor boli sau afecțiuni dintre cele mai diferite. Și tot puțini mai sînt și aceia care consultă astăzi „Toate leacurile la îndemînă" — o carte pe care V. Voiculescu a conceput-o și a elaborat-o în urma unor minuțioase cercetări de teren, publicînd-o în 1935, volum care s-a bucurat de un mare succes la public, fiind publicată în nu mai puțin de cinci ediții (ultima în 1947).

Ce era, ce se voia, în realitate, o asemenea lucrare și de ce a avut ea un atît de mare succes în rîndul cititorilor, a celor din mediul rural mai ales ?, s-ar putea întreba pe bună dreptate cineva care nu știe mai nimic despre volumul de 336 de pagini publicat de Fundația culturală atunci.

Și răspunsul — cel puțin pentru partea de început a întrebării — se poate afla în chiar „Cuvîntul de lămurire" cu care se deschide cartea. „...sătenii — zice fostul medic de plasă V. Voiculescu —, **ori de cîte ori au vreo boală, se duc mai degrabă de-a dreptul la farmacie, să-și cumpere leacuri. Săteanul nu știe, în sumedenia de boli, să le descurce și să le deosebească. Pe cînd leacul e altceva. Leacul, îl vede, îl alege, îl știe și crede în el.**". Și ceva mai încolo, lămurindu-și intențiile, autorul adaugă : **„Cartea ne deprinde apoi cu mînuirea buruienilor și florilor de leac, cum și cînd trebuiesc folosite, după felul bolii și vîrsta bolnavului. Aceste buruieni de leac, apucate din moși strămoși, ne vin ca o zestre a trecutului, care nu e bine să fie lepădată, înainte de a fi înlocuită cu altceva mai bun. Multe medicamente din farmacie sînt scoase din plante. Dacă sătenii ar deprinde să le cultive, ori să le stringă din sălbăticimile codrilor și ale cîmpului, ei ar putea face un frumos negoț vînzîndu-le farmaciștilor.**"

Desigur, ar putea obiecta cineva, n-avem cumva în față o carte de medicină populară, nu întotdeauna corespunzătoare principiilor științifice, nu cumva este vorba despre unele practici incriminate de medicină ? Nu, nu este așa. Și ca să ne convingă, medicul practician V. Voiculescu ține să precizeze : **„...Cartea se străduiește în tot lungul ei să desrădăcineze obiceiurile greșite, eresurile și credințele rătăcite în ce privește multe lecuiri mincinoase, cum ar fi sticla pisată, scrumul de tutun, balega, gîndăceii, pînza de păianjen și cîte alte bazaconii."**

Dar ceea ce mi se pare și mai interesant — apropo de obiectivele pe care și le-a propus autorul și pe care le enumeră în prefață — este și amănuntul prin care se precizează că volumul **„nu e făcut numai pentru cei bolnavi, ci mai ales pentru oameni sănătoși. Aceștia au timp și gust de citit și ei pot găsi aici cu interes și plăcere o mulțime de lucruri care să le îmbogățească mintea și să le ajute în viață".**

V. Voiculescu își organizează materialul sub forma unui dicționar de boli și de leacuri, astfel încît cel care-i consultă cartea se descurcă foarte lesne în paginile ei, cu atît mai mult cu cît afecțiunile sînt înșirate alfabetic într-o listă, iar în dreptul fiecăreia se indică și leacul sau leacurile cu care poate fi tratată, cititorul fiind trimis să citească amănuntele date în interiorul volumului în dreptul fiecărui „leac".

Desigur, din punctul de vedere al medicinii anului 1987, cartea medicului V. Voiculescu, scrisă acum mai bine de cincizeci de ani (interval în care științele în general și medicina în special — cu subramura ei farmacologia — au făcut progrese enorme, beneficiind de sute și mii de descoperiri și inovații), este vulnerabilă și în multe puncte ale ei, depășită. Totuși, lectura ei nu e de prisos. Unele „leacuri" mai sînt valabile și azi (îndeosebi cele din lumea plantelor și a florilor), altele au primit demult confirmarea științei și sînt produse pe scară industrială (cum ar fi cele rezultate din mierea și ceara de albine, de pildă), în vreme ce o a treia categorie a fost înlocuită de produ-

REPLICI

Doctorul : — V-ați îngrășat peste măsură. Înseamnă că nu iubiți sportul.
Pacientul : Dimpotrivă, doar lucrez în redacția lui.

— Carpații noștri sînt grozavi.
— Te referi desigur la munți, nu la țigări.

•

— La vară îmi iau și nevasta cu mine pe litoral.
— De ce ?
— Ca să nu mă mai ard...

— Duminecă îmi duc soacra la iarbă verde.
— Nu crezi că lucerna este mai indicată ?

•

— Unde pleci ?
— Pe muntele Găina, după puicuțe.

Teo Bozin

sele realizate între timp din alte substanțe (de origine chimică și nu numai) etc.

Întrucît volumul, în ciuda celor cinci ediții în care a fost tipărit, constituie o raritate chiar și în bibliotecile mari, vă oferim, în continuare, cîteva extrase interesante, cu convingerea că utilitatea lor practică a rămas valabilă și azi.

Afinele de munte, fructele unui copăcel, din ele se face dulceață și mai ales peltea, compot, bun pentru orice urdinare, mai ales la ofticoși. Fiertura de afine e bună și pe afară pentru vindecarea bubelor, eczemelor, spurcăciunilor. (...) Afinele se pot lua și în praf, uscate și pisate, pînă la 4 gr. pe zi, cîte 1 gr. din două în două ceasuri (în urdinare). Cu fiertură de afine se face gărgară în caz de gîlci și se îngrijesc bubele din gură, ținînd această fiertură în gură de mai multe ori pe zi. Trebuie băgare de seamă să nu se culeagă în loc de afine boabe de mătrăgună, care sînt mai mari, mai negre și mai lucioase.

Boabele de afin, ca și foile, ar face să scadă mult zahărul la bolnavi cu diabet (zahăr în sînge și în urină). Acești bolnavi fac o cură de afine, fie mîncînd crude boabele, fie bînd ceaiuri de afine și de foi de afin. Afinele crude sînt bune împotriva lipsei de sînge (anemie), căci conțin fier.

Boziul, buruiană cunoscută de toată lumea, se întrebuințează mai ales pe dinafară. Oblojelile de foi de boziu fierte sînt folosite în nevralgii și dureri vechi, dar mai ales în brînică. (...) Pe dinăuntru, ceaiul de foi, de boabe și de rădăcină este întrebuințat pentru a aduce urinare multă, în dropică, boale de rinichi, umflătură, ca și ceaiul de soc, de codițe de cireșe și mătase de porumb. Ceaiul de boziu se mai întrebuințează și pentru vindecarea tusei, răcelilor, căci aduce sudoare și înmoaie flegma.

Liliac, florile proaspete plămădite 15 zile la soare în untdelemn sînt bune pentru uns pe dinafară în reumatism.

Maghiranul, ceaiul de flori și vîrfuri, ca și sovîrful, e bun ca atițător al poftei de mîncare, ajutător al mistuirii și întăritor, dar mai ales liniștitor al nervilor, în boala copiilor. Pe dinafară suc de maghiran se trage pe nări în guturai. Oblojelile calde de foi de maghiran fierte se pun pe pîntecele celor cu dureri de stomac. Ceaiul de maghiran ar aduce menstruația la femei.

Mărgăritărelul, lăcrămioare, sufletele, plantă mică ce crește prin păduri, cultivată și în grădini, cu tulpiniță fără frunze, florile mici clopoței albi înșirați pe un fir, cu miros suav. Leacul se găsește în toată planta cu flori, foi și rădăcină. Se întrebuințează ca și roșcuța și păducelul în bolile de inimă, cu umflare, palpitații, bătăi repezi și neregulate. Se face un ceai din 3 pînă la 5 grame de flori la 200 grame apă, ce se bea din trei-patru dăți într-o zi.

Murul. Ceaiul de foi de mur, 20 grame la 1 litru apă, e bun pentru ajutarea rinichilor, căci aduce urinare. Fiertura de foi de mur e un leac bun pentru făcut gargară în gîlci și anghină.

Plopul. Alifia de muguri de plop e un leac pentru tămăduirea arsurilor, a inflamațiilor pielei, a ulcerelor, a trînjilor inflamați și a încheieturilor umflate și dureroase (gută). Se fierbe o parte de muguri de plop cu trei părți apă timp de 3 ceasuri. La zeama aceasta se mai adaugă două părți untură de porc și se ține la foc mocnit, pînă ce se îngroașă ca o alifie.

Tinctura se face plămădind 50 grame muguri de plop la 250 grame spirt tare de 90 grade, timp de 8 zile, într-o sticlă ținută la căldură (după sobă). Această tinctură e bună contra durerilor de brînică și contra tusei, cîte 15 picături de 3 ori pe zi în puțină apă. Tot cu tinctura de mugure de plop frecăm părțile cu lovituri, umflături, scrîntituri. Ceaiul de muguri de plop uscați, 40 grame la un litru apă, din care se bea două cești pe zi, e bun ca leac al reumatismului și al opririi apei în trup cu umflarea picioarelor. Cărbunele de plop e bun pentru bolile de stomac (vezi **Cărbune**).

Sipica, scabios ochroleuca, de la care se întrebuințează foile, florile și rădăcina, se dă ca ceaiuri din 10 grame la 1 litru apă, cîteva cești pe zi pentru curățirea sîngelui și asudare. Pe dinafară, cu ceaiul de sipică se spală bubele și rănile.

Florentin Popescu

Moment... cu poetul Nicolae Dabija

din R.S.S. Moldovenească

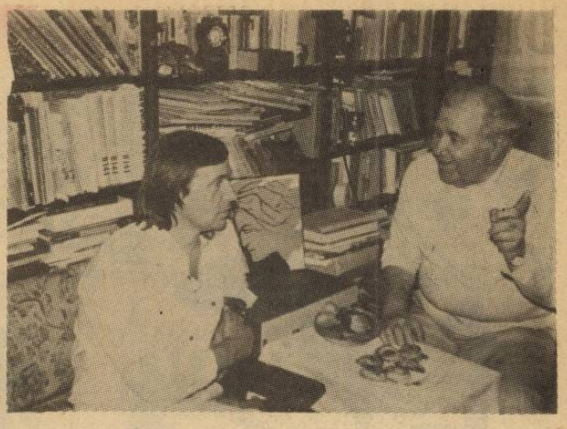

● Ne-a vizitat, nu demult, la invitația Uniunii Scriitorilor din R.S.R., poetul Nicolae Dabija — figură proeminentă în constelația liricii, din R.S.S.M. După o vizită de documentare în țară, la reintoarcerea în Capitală, am zăbovit amindoi, o vreme, asupra șpalturilor antologiei poeților din R.S.S. Moldovenească, sub tipar la Ed. „Cartea Românească", pe care tocmai o încheiasem. La despărțire l-am rugat să-și împărtășească impresiile din această călătorie, pentru tinerii cititori ai almanahului B.T.T. Mi-a dat două răspunsuri, la aceeași întrebare:

1. M-au impresionat îndeosebi frumusețile Bucovinei: aș zice că pe cerul de la Voroneț a răsărit întru întîi Luceafărul, iar la Sucevița e încă vie copilăria lumii întregi. Asemenea lucruri nu se pot uita.

2. Am răsfoit în aceste zile cu emoție șpalturile unui volum de poezie din R.S.S. Moldovenească, ce urmează să apară la editura „Cartea Românească" și am fost foarte bucuros să constat că între cele două coperte sînt înserați și mulți autori tineri. Tinerețea, care e un privilegiu, dar ea implică și o responsabilitate: în fața cuvîntului, viitorului, destinelor acestora...

Și tot pentru cititorii almanahului B.T.T. mi-a oferit acest moment poetic.

(Moment... consemnat de Arcadie Donos)

1 M-au impresionat îndeosebi frumusețile Bucovinei: aș zice că pe cerul de la Voroneț a răsărit întru întîi Luceafărul, iar la Sucevița e încă vie copilăria lumii întregi. Asemenea lucruri nu se pot uita.

2. Am răsfoit în aceste zile cu emoție șpalturile unui volum de poezie din R.S.S. Moldovenească, ce urmează să apară la editura „Cartea Românească" și am fost foarte bucuros să constat că între cele două coperte sînt înserați și mulți autori tineri. Tinerețea, care e un alt sinonim al poeziei, este și un privilegiu, dar ea implică și o responsabilitate în fața cuvîntului, viitorului, destinelor acestora.

Teiul

E iarăși luna iunie în univers,
La hotaru-ntre război și pace ;
Draga mea, de-atita că te iubesc
Înfloresc în iunie copacii.

Rău îmi pare, doamne, că nu-s tei,
Cerul să îl umplu cu lumină,
Și să par în iunie-un ștrubei
De atita murmur de albină.

Cum de seve ramul mi-ar fi greu
Și de-atitea flori nescuturate :
Lutu-ar înfrunzi în jurul meu
Și — deasupra — cerurile toate !

E iarăși iunie, luminile sînt noi
Și teii-s numai floare pe cetate,
Și iar devine-absurd orice război
Și moartea pare o absurditate.

Draga mea, de-atît că te iubesc
Și lumina-n jur e-așa curată —
Teii-n luna iunie-nfloresc,
Și se face lumea mai bogată...

Eminescu și Creangă

Acéstui exemplu de prietenie
de peste veacuri.

In ore tainice de tot, citeodată,
Cînd iese dintre tei luna de său —
Creangă și Eminescu mi se-arată
Stînd în ceardacul casei din Țicău.

In jurul unei mese mititele,
Cu o bărdacă de licoare-n față,
Vorbindu-și multe și de toate cele,
Pin-iar se face-n lume dimineață.

Pe-acele dealuri de la Păcurari
Parcă-i mai știu, în cîte-o zi de vară,
Cum umblă amîndoi prin vii, hoinari,
Sau se opresc să bea dintr-o izvoară...

Și înnoptează într-un stog de fin,
Sub luna roasă ca un vechi pitac,
Iar cînd adorm — îi învelește cerul
Suriu, precum o haină de șiac.

Le pare despărțirea — o vecie ;
Institutorul, revenit la lecții,
Să n-aibă o mai mare bucurie
Decît atunci cînd îi sosesc inspecții.

Să sară iar școlarii toți din bancă
Și să se bucure și ei cu-nvățătorul,
Cînd cineva va da anunț : „Domnule Creangă !
Vă vine azi la lecții revizorul !"

Și-apoi scrisori de lacrimi picurate
Să își trimită, cînd va ninge lin
peste Țicău : „Mihai, bunul meu frate !
Vino... Căci fără tine sunt străin..."

...Iar cînd s-ar întîlni — omături grele
Să cadă luni în șir din bolta spartă —
Incît să-ngroape evul tot sub ele :
Să nu mai poată nimeni să-i despartă.

Maica noastră

Maica noastră care ești,
Ca lumina în ferești,
Grele-s dorurile Tale,
De-abat stelele din cale...

Înaintea Ta, măicuță,
Mare-i orice vrăbiuță...
Cînd ies stele fără rază —
Tu stai munților de pază !

Cînd, pe lucruri și-ntîmplări,
Se depun, tăcut, uitări —
Tu, atoateștiutoare,
Șezi de pază la izvoare.

Cu dorul și așteptarea
Întreci muntele și marea,
Maică-a noastră, — ce ne ești
Ca lumina în ferești...

Nicolae Dabija

(Din volumul „Zugravul anonim", Ed. „Hudojestvennaia literatura", 1985)

MOȘTENITORII DIN UMBRĂ

de ERNST HELLWIG

Erich Zander stătea în grădină și sorbea din vinul roșu dres cu ou. Martina, soția sa, era culcată în iarbă ; purta un costum de baie alb și, așa, tolănită lîngă bărbat, se juca cu buclele părului ei castaniu, răsucindu-și-l pe degete. Deodată se întoarse pe spate și-și atenționă soțul atingîndu-l cu piciorul sting : „Măi, Erich, sînt îngrijorată de unchiul Friedrich. Cheltuiește mai mulți bani decît cîștigă. Dac-o ține tot așa, averea i se va topi ca untul, iar noi... noi o să rămînem cu buzele umflate".

Erich se ridică greu din fotoliul de paie și se lăsă să cadă ca un sac cu făină în iarbă, lîngă Martina.

„În cazul ăsta, ce propui, scumpa mea ?"

„Să mă gîndesc, lasă-mă puțin". Tăcu cîteva momente, cu ochii strînși. Brusc se înalță pe jumătate și-i mîngîie bărbatului obrajii plinuți. „Cred c-am găsit. Îl vom trimite pe unchi-tu pe lumea ailaltă. Știi la fel de bine ca mine că avem urgent nevoie de parale. Doar vrem să reamenajăm locuința, să construim în spate un teren de tenis, cît privește igrasia din pivniță, dacă nu intervenim urgent..."

Erich își șterse fruntea cu dosul palmei. „Ca întotdeauna ai dreptate. Fără bîștarii lui, sîntem în pom ! Ca să nu mai spun că-mi trebuie o altă mașină". Se ridică alene, sorbi o înghițitură din paharul cu vin roșu și mai spuse : „Dacă vrei să-i facem de petrecanie unchiului Friedrich, povestea trebuie să treacă drept un accident pe mare sau undeva, la munte. Ghinionul lui e că nici nu știe să înoate, nici nu rezistă urcușului montan. Cum știi, platfusul îl scoate din minți și a devenit un subiect notoriu pentru toate magazinele din oraș. De cînd sînt, n-am văzut picioare mai deformate ca ale lui".

Martina își strînse genunchii la gură, apoi sări în picioare.

„Chestia trebuie gîndită bine, tipul nu se va lăsa ușor păcălit".

Erich, după ce-și aprinse țigara de foi, zise : „Mda. O să plecăm cu el pe mare. De mulți ani știu că și-o dorește. Avem noroc în privința asta. Plus că adoră părul tău lung castaniu, gropițele tale drăgălașe... dacă-l învîrtești puțin pe degete, treaba e ca și făcută. Chiar azi putem s-o luăm din loc la cazinoul din Wiesbaden. Zace acolo seară de seară și risipește banii pe care-i vom moșteni curînd".

Ceva mai tîrziu porneau cu mașina lor rablagită spre Wiesbaden. Martina se dichisise cu multă atenție. Rochia din mătase verde ca otrava, strîmt mulată pe corp și despicată în părți, îi evidența din belșug formele, nu mai puțin o avantaja cordonul fin, auriu. Știa ea prea bine cum o place unchiul lui Erich. Acesta tocmai mizase o mie de mărci pe roșu, cînd Martina îi puse mîinile ei fine pe după gît și-l sărută fugar. Fericit, Friedrich sări în sus, uită de ruletă și-o îmbrățișă. De bucurie, nici nu-l văzut pe Erich, intenționat se oprise la o altă masă de joc. După ce s-a terminat mica ceremonie a revederii, Erich se îndreptă leneș spre cei doi : „Ei, unchiule", aruncă el cu o voce mieroasă, „cum îți merge ?"

Friedrich rise, bine dispus : „Grozav, dragul meu. Azi norocul nu mă părăsește". Scoase o grămadă de mii din buzunar. „Poftim, norocul se poate și forța, nu ? Principalul e să fii tenace". Privi încă o dată spre masa de joc. Pierduse mia de mărci, în locul roșului, ieșise culoarea negru. Erich zîmbi dulceag. „Păi asta e grozav, unchiule. Ține-te-n șa mai departe ! Că banii niciodată nu ajung."

Unchiul îi dădu una în piept, afectuos. „Ce să-i faci, nu cîștig mereu. Săptămîna trecută am lăsat aici cîteva mii șoare bune. Al naibii ce m-am mai necăjit !".

La cină, Erich își dezvălui planul de vacanță. Unchiul se înflăcără imediat.

Sosi și ziua plecării. Mergeau spre Kampen, pe insula Sylt, unde Martina închiriase o căsuță... În fiecare seară stăteau la masă și jucau cărți la lumina lumînărilor. Unchiul Friedrich se găsea într-o dispoziție excelentă. Odată, cînd se nimeri singur cu Martina, zîmbind șmecherește se dădu de gol : „Trebuie să-ți spun ceva important. Ascultă. Am cunoscut deunăzi la cazino o fată încîntătoare, foc de simpatică și sinceră. M-am îndrăgostit de ea. Ei, ce zici ?". O scrutează plin de speranțe.

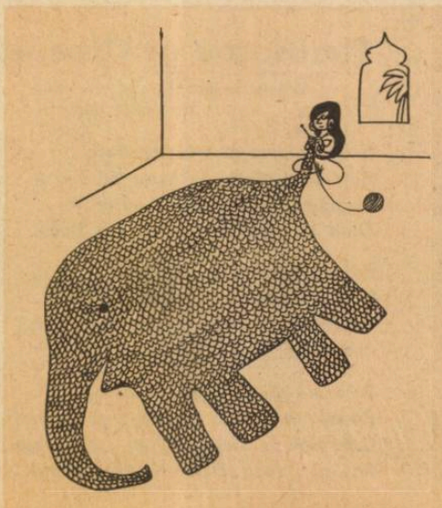

Martina face ochii mari. „Cine-i tipa ?".

Unchiul nu-și ascunse dezamăgirea : „Ei, hai, nu te bosumfla așa ! O s-o cunoști în curînd. Am de gînd să mă însor cu ea !".

În sinea ei, Martina fierbea. „La vîrsta dumitale vrei iar să te-nsori ? Nu se poate să fie adevărat !".

„Căsătoria e cel mai frumos lucru din lume".

Tînăra simți că trebuie să se sprijine de-un scaun. Găsi forța să-ntrebe : „Cîți ani are ?".

Unchiul radia, sărea de pe un picior pe altul. „Ei bine, află că Angie tocmai a împlinit 22, e frumoasă foc și, ceea ce-i mai important, mă iubește".

Martina își scutură capul : „Asta s-o creadă mutu ! Fii prevăzător, unchiule dragă. Multe tinerele urmăresc numai banii la domnii în vîrstă".

Friedrich se împotrivi rînjind : „Nu-i cazul meu. Pot aprecia oamenii, știu să le verific caracterul. Scumpița mea este exact ce-mi trebuie".

Martina nu mai suportă și alergă jos spre plajă să-l trezească pe Erich care moțăia în soarele torid. Gîfîind, îi povesti noutatea. „Trebuie să ne grăbim ! Trebuie să dea ortu popii cît mai repede, altfel ne-am dus pe copcă !".

În ziua următoare, Erich închirie o barcă cu motor și ieși cu unchi-su în larg. Soarele strălucea ca un disc din aur pe cerul senin. Marea — perfect liniștită, valurile parcă gîngureau lovind marginile bărcii. Unchiul stătea într-o parte la proră, fixînd apa. Erich manevra barca spre larg. Cînd aprecie că se găsesc destul de departe de mal, opri motorul. Friedrich se îndreaptă spre el : „Ce-i ? Nu mergem mai în larg ? Doar nu-i nici un semn de furtună !".

Erich gesticulă evaziv : „Purtată de valuri, barca poate calma nemaipomenit nervii". Apoi, deodată, îl înșfăcă pe unchiu-său, care se împotrivi vehement. După o luptă scurtă, tînărul ieși învingător. Urmă un strigăt sugrumat. De jur împrejur nu se zărea țipenie. Doar din apă ieșeau bule de aer... Apoi — nimic.

Porni motorul și-o luă înapoi. Dezolat, anunță poliția. Abia după cîteva ore l-au găsit pe Friedrich. „De ce nu i-ați sărit imediat în ajutor ?" se interesă polițistul care ancheta cazul. Erich dădu neajutorat din umeri, spunînd : „Nu știu să înot".

Neîncrezător, polițistul scutură din cap : „Se poate să mai existe cineva astăzi care să nu știe ! ? Chiar sugarii învață să înoate".

Martina și Erich reveniră acasă cu ochii înlăcrimați. Dar cum închiseră ușa pe dinăuntru, ea își îmbrățișă soțul strigînd : „Uraa ! Acum sîntem bogați ! Chiar mîine am să-i telefonez arhitectului Blank. Să lucreze la planurile pe care le-am discutat deja. Tare mă bucur de terenul nostru de tenis. Iar tu, în sfîrșit, vei avea o mașină nouă !". El dădu din mîini : „Stai, încă nu avem bîștarii !".

Două zile mai tîrziu au fost chemați la direcția poliției. Comisarul Günter Fritz, un bărbat la vreo 50 de ani, înalt și prezentabil, se îndreptă spre ei : „Sînt nevoit să vă arestez !".

Martina îl privi dînd din cap : „Dar ce ne reproșați ?".

„Crimă ! O crimă odioasă !". Apoi, către Erich : „V-ați ucis unchiul. A avut un șoc. Infarct. Am reconstituit totul. Unchiul dv. s-a apărat cu destul curaj. În timpul luptei v-a rupt butonul ceasului. L-am găsit în mîna lui contractată".

Îngrozit, Erich își privi ceasul de la mînă. Într-adevăr, îi lipsea remontoarul. Comisarul se apropie și mai mult de el : „Și încă ceva. Aveți zgîrieturi pe obrazul sting. Specialiștii noștri au găsit urme de mici porțiuni de piele cu sînge uscat sub unghiile decedatului. Facem pariu că v-aparțin ?".

Erich își pleacă fruntea. „Nu-i nevoie. L-am aruncat intenționat în valuri".

Atunci comisarul îl bătu pe umeri : „Ați vrut să-i luați averea într-un mod lesnicios, nu-i așa ?... Din păcate, hm, ați întîrziat cu cîteva zile. Unchiul dv. lăsase deja prin testament toată averea soției sale viitoare, Angie Färber. Azi intenționa să se căsătorească".

În românește de
M. Constantinescu

CU PĂRUL MIROSIND A ALGE

Pe pîriul Ohabei, în dreptul fostei circiumi a lui badea Șimonică — o casă grea, cu obloane ruginite, întoarsă parcă spre sat dintr-o veche singurătate în munții Făgărașului, o alcătuire uriașă de bîrne și cărămizi, pivotînd apăsătoare și îndelungat dinspre miezul pădurii spre ulița moale și prăfoasă — e un pod de lemne negre, ude tot timpul, de parca apa le-ar ploua de jos în sus. S-a adîncit bulboana sub el, s-a întunecat. Apa a săpat gropi pe sub maluri, iute și nemulțumită, noroind mereu stîlpii groși de stejar, rezemați de prund ca de un perete. Aici și-au făcut rost clenii, în căușul fără fund al bulbocii, și s-au așezat, ca o colonie de castori, după vechime și puteri, inițiatic, la vedere, spumegînd în atingerea cerului cu apa, tineretul; în rotiri largi la gura răgăliilor numiții între două vîrste ; iar, pieptoși și încercați ca stîncile, acoperiți de mușchiul bătrîneții, veteranii cu cicatrici din vechi bătălii, cu mintea întunecată de ani și grăsime — uriașii — s-au înfundat în tainițele unor pivnițe mai tăcute și mai liniștite ca noaptea.

De pe grinzile podului, s-a întîmplat odată, într-un iunie secetos, cînd munții s-au ascuțit și s-au scofîlcit și mai și decît erau — și erau slavă domnului, destul de ascuțiți și de prăpăstioși, — iar apa s-a împuținat, fierbinte ca o oală uitată pe plită, s-a întîmplat ca un prunc de cinci ani, purtat în silă de maică-sa desculț, doar în „spilhozen“ (de, băiat de oraș, cu matcă venită de la București să stea la coadă la carne la Făgăraș ca să hrănească copiii contabilului Gheorghe, și, carne negăsind nicicum, mulțumindu-se cu un chil de lapte la vremurile acelea de după război, dar de drigană — bivoliță, pentru neumblați) să vadă ieșind de sub bîrnele groase ca roțile de tractor cîrdul de monștri, ihtiozaurii Transilvaniei de sud (zona alpină Făgărași-Perșani) clenii ruginiți și albi, arzînd cu flăcări verzui în arșița verii. Căutau, din cotloanele celor peșteri săpate de apă, acum secate, aidoma celor tineri, taina cerului și a luminii.

Copilul nu s-a speriat, a făcut numai un semn mic către văr-su, Iancu, viitorul inginer silvic de la Ploiești — ingineri, nu om, cu inimă cîinească, n-a văzut nimeni de la el un iepure ori o pulpă de țap, darmite o hîrtie pe care să se vadă, negru pe alb, ca odată și odată o să ai în bătaia puștii rît de mistreț, bun de „brenechiu“. Și Iancu venind, au rămas amîndoi pironiți deasupra apei, parcă osteniți de viziunea înfricoșătoare — peștii aceia cît porcii, tîrîndu-se prin apa groasă, rămasă de o palmă, zvîrcolindu-se în nămol, pe pietrele verzui. La un timp băiatul a coborît la mal, văzînd că peștii sar și se tîrăsc pe pietre, și s-a apucat să-i împingă, unul cîte unul, înapoi în firicelul aburind al pîrîului. Dar clenii se întorceau, trași de o sfoară nevăzută, și urcau uscatul exact în același loc, iarăși, izbindu-se de prund. Un pește, fără seamăn de mare, cu ochii albiți în întunecimile bulboanei, s-a rostogolit, la un moment, chiar peste picioarele mici și desculțe ale băiatului și, simțindu-le răcoroase, s-a odihnit asupra lor, abia jucîndu-și mușchii grei, gelatinoși de căldură sub pielea îngroșată cu solzi veștezi. Iancu, prins de lăcomie, a fugit spre casă, să cheme pe „ticu“-său, să adune grămada de carne vie ce se muncea să moară.

Copilul s-a lăsat într-un genunchi, a mîngîiat solzii obosiți și vederea suptă de întuneric a peștelui. Cleanul gemea blînd, țiuit, murind ca un cîine bătrîn. Trăgîndu-și încet picioarele de sub agonia peștelui, pruncul din Făgăraș a luat în mînuțe un bolovan cît a găsit și a putut de mare, și, încet, liniștit, l-a ridicat deasupra capului, coborîndu-l apoi, cu o lovitură grea dar îngrijită. Cu căpățîna zdrobită, cleanul a scuturat din coadă, într-un tremur prelung, ca un urlet, și a-ncremenit.

Cu același bolovan, pe rînd, pînă au venit sătenii de pe la coasă, adunați de Iancu lui Iacob a lui Simonică Roman, copilul a ucis toți peștii, primindu-le ultima răsuflare, ca un preot cast și curat ce era, pe tălpile și pe genunchii mici, plini de zgîrieturi, de sînge și de solzi roșietici. Totul durase cam o jumătate de ceas. Nu mai mult.

În seara aceea, în cele o sută de case ale Ohabei s-a mîncat pește. Transilvănenii, neînvățați cu astfel de bucată, tăiaseră clenii cei groși ca pe tăiței, îi tăvăliseră în mălai, îi puseseră în untură încinsă și turnaseră peste ei zece ouă bine bătute, să tăvălească carnea alburie abia rumenită, într-o papară groasă.

Numai peste cleanul cel mare a fost așternut altceva decît strat de ou. Copilul a săpat la rădăcina nucului din curte o groapă, pe puterile lui, și, pe pat de frunze, a culcat bătrînul mort. Cîinele lungise din lanț, venind lîngă ei și lingea sudoarea lipicioasă de pe solzii stinși, spălîndu-l, în felul lui.

A umplut groapa, abia săturînd, cu mîinile lui mici, greutatea hîrletului. Dulăul scheuna încetișor, în timp ce tălpile cît o rîndunică bătătoreau pămîntul. În loc de cruce a înfipt o creangă de arin. Apoi s-a culcat, după ce s-a lăsat spălat cu îngrijire de maica lui, oarecum speriată de noua și neașteptata singurătate a unicului ei fiu, care, pentru prima dată în viață, nu se mofturise la mîncare, intrase în curte imediat după lăsarea nopții, la prima chemare, și adormise obosit și îngreunat, ca un om cu griji.

A mai văzut copilul, crescînd, pești venind să moară la piept omenesc. A văzut în filme delfinii, caşaloții, balenele, orca ucigașă, urcînd pe nisipurile uscate, gîfîind, să agonizeze. Și a știut, totdeauna, unde se va ajunge, oricîte remorchere și ecologiști vor înfrunta bezmetica hotărîre a animalului. Și a auzit, după ce, tîrîte în larg, împinse în adîncuri, izgonite către viață, balenele se întorceau pe plaja înnegrită de sînge, împușcătura tîrzie, potrivită ca o lovitură îngrijită de bolovan.

Și a știut atunci, și va ști mereu, că peștele, cleanul, cu ochii lui orbi, i-a spus ceva, deosebit de important, ce nu se poate explica și nici înțelege pe deplin. Dar s-a legat, atunci, de lumea de sub apă, de pești și șerpi, de șobolani și lipitori, de scoici și broaște țestoase, de alge și trestii și sălcii. S-a legat atît de tare, încît pare că întreaga lui viață șiroiește de ape, că trupul lui e ud tot timpul, ca după ploaie, că-i cresc solzi în loc de unghii, iar părul lui miroase a alge. Și a pornit la cucerirea apelor, la luarea lor în stăpînire, de către el și ai săi, începînd cu pîraiele făgărășene, cu Oltul și terminînd cu DELTA.

Radu Anton Roman

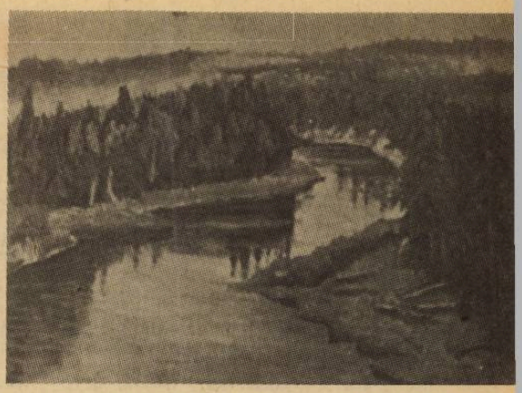

Natalia Tofan : „Riul“

Nicolae Gadonschi : Ceramică

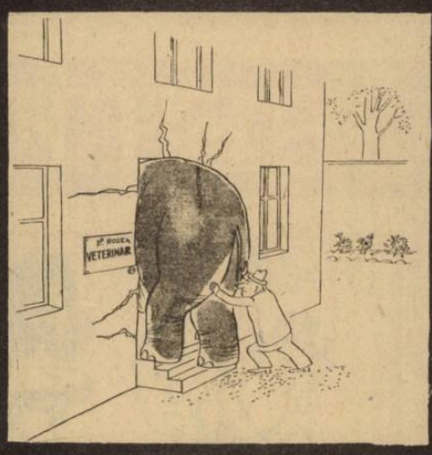

EPIGRAME

DUELUL EPIGRAMATIC FĂRĂ DREPT DE APEL

O grenadă aruncată
Prinsă-n zbor de adversar :
Cu iuțeală returnată
Înapoi la temerar.

ȚINTA EPIGRAMEI

O epigramă bună
Nu-i cupă cu venin,
E tir cu gloanțe oarbe
Trimise toate-n plin.

MĂIESTRIA EPIGRAMEI

Patru versuri migăloase
Curg spre poantă rînd cu rînd
Semn că limba n-are oase
Și se pleacă după gînd.

STUDENTUL CHIULANGIU ȘI PRISTANDA

Ca șef de grupă, mi se pare
Pe Pristanda el și-l dorește
Ca și atuncea cînd lipsește
Să-l treacă la numărătoare.

DUELUL EPIGRAMATIC

Spadele-ascuțite, nude
Intră-n luptă cu temei
Nici un zgomot nu se-aude,
Dar se văd sărind scîntei.

DUELUL EPIGRAMATIC

Nu e box, ci scrimă pură
Cu o replică ardentă —
Sport în care e frecventă
Lovitura sub centură.

Elis. Dobrițoiu-Râpeanu

IGIENĂ PLUS SĂNĂTATE= FRUMUSEȚE

Din timpuri îndepărtate și pînă în zilele noastre frumusețea a fost și va rămîne visul oricărei tinere fete cu corectivul fericit că azi nu poate exista o adevărată frumusețe dacă aceasta nu este însoțită de o adevărată sănătate.

Cine se îngrijește de frumusețe și sănătate trebuie să se preocupe însă de igienă. Deci păstrarea regulilor de igienă este de covîrșitoare importanță pentru păstrarea sănătății și implicit a frumuseții.

Indiferent de profesiune, indiferent de locul de muncă, dar în special pentru profesiunile cu expunere la praf, la substanțe chimice, predispoziție la transpirație, este neapărat necesară păstrarea unor condiții bune de igienă a corpului și a tenului.

Aveți la dispoziție apa, elementul din care a luat naștere însăși viața. Doriți să vă destindeți, să vă răcoriți, să vă întăriți, să vă mențineți o față tînără corespunzătoare cu vîrsta pe care o aveți, să reconfortați tenul vostru? Nu aveți decît să folosiți soluția cea mai simplă: apa, care sub formă de baie, duș, pulverizații, comprese, vapori, vă vine de fiecare dată în ajutor. La vîrsta tînără produsele cosmetice nu sînt necesare, de cele mai multe ori.

Epiderma (pătura de înveliș a pielii) este în permanentă reînnoire, celule moarte, venite din profunzime, sînt împinse spre suprafața pielii de către celulele tinere. Dacă pielea este normală, acestea cad, dacă nu, praful din aer formează o pătură care împiedică pielea să respire. Apa înmoaie celulele moarte și ușurează căderea lor, săpunul le dizolvă și le face să alunece. Totodată frecatul și săpunitul des repetat și prea puternic riscă să dizolve pătura de grăsime care protejează suprafața pielii, o face să se umfle, apoi să se usuce, și să detașeze celulele cornoase ale epidermei. Deci spălați-vă cu regularitate, dar evitați excesele!

Pentru a vă păstra o piele sănătoasă apa este absolut necesară. Ea va fi utilizată — caldă și cu adaus de borax dacă aveți pielea grasă. Ușor încălzită sau rece cu adaos de tărîțe (într-un mic săculeț) sau de glicerină, dacă aveți pielea uscată. Alternativ caldă și rece, dacă pielea este prost hrănită. În jet puternic dacă pielea are tendința să lucească. Pentru a pune sîngele în mișcare obișnuiți-vă ca odată cu spălatul să frecați pielea corpului, gîtului, pieptului și a membrelor cu o bucată de pînză de cînepă sau ștergar de bumbac care rămîne aspru în contact cu pielea.

Apa caldă curăță, apa rece înviorează. La sfîrșitul băii sau dușului ne clătim întotdeauna cu apă rece tot mai multă pentru a nu rămîne urme de săpun, iritante pentru unele persoane. Binefacerile băii generale influențează puternic și tenul, dîndu-i o înfățișare proaspătă.

● În ochi se poate citi cu ușurință starea în care vă aflați: bine dispusă, odihnită, sau obosită. Oboseala locală a ochilor se restrînge asupra stării generale. Îngrijindu-i îi puneți în valoare și vorba cîntecului: „De n-ar fi ochi și sprîncene, de păcate nu m-aș teme!" Îngrijiți-vă, de asemenea, pleoapele pentru a nu-și pierde prospețimea care este apanajul vîrstei.

O scurtă baie de ochi cu apă de albăstrele sau de trandafiri înainte de culcare sau o compresă pe care o puteți aplica cînd aveți posibilitatea de a vă odihni cîteva minute le întreține prospețimea.

Prin intermediul ochilor, uneori puteți alunga oboseala. O compresă cu apă caldă sau rece pe pleoape, cîteva minute de repaus întinsă, și vă veți simți destinsă, după o zi plină.

● Îngrijiți-vă gîtul la fel ca fața, căci asta, de asemeni, arată tinerețe. Supletea sa și finețea evită înfundarea capului între umeri. Gîtul este permanent în mișcare, se întinde pentru a înghiți și a respira. Cînd întoarcem capul, se pun în mișcare mușchii. De asemeni, țesuturile gîtului sînt supuse permanent la întindere și încovoieri. Ele se îngrașă în perioada în care duceți o viață sedentară, slăbește în perioada îngrijorărilor sau de muncă mai intensă. Acest dublu-tevino nu prieste gîtului. De fiecare parte a laringelui pot apărea mici pernițe de grăsime. Dacă nu se iau măsuri în timp, gîtul devine mai puțin armonios, mai puțin suplu. Îngrijiți-vă gîtul, stropiți-l cu apă rece, masați-l prelung pînă la baza sa, în loc de a vă opri la bărbie. Se poate apoi aplica o cremă hrănitoare sau soluție astringentă — după caz. Seara la culcare masajul ușor al gîtului de sus în jos cu ulei de migdale, fără a neglija ceafa.

● Părul întregește aspectul plăcut și estetic al figurii. El comportă de asemeni îngrijiri constante pentru a fi menținut într-o stare de igienă corespunzătoare și pentru a fi cu adevărat „podoaba capilară".

Dacă părul este sănătos este suficient periajul dimineața și seara timp de 2—3 minute. Un periaj bun nu strică opera coaforului, din contră, face ca părul să devină suplu fără a deranja eventualul „permanent". Se recomandă o perie bombată cu fire de păr de porc, de nylon, sau ace metalice cu vîrful rotunjit, montate în cauciuc. Va fi o perie în același timp dură dar suplă. Peria este obligatoriu a fi individuală. Din cînd în cînd peria se curăță prin spălare pentru a nu depune praf sau restul de păr, în loc de a-l curăța.

Nu vă periați în fața oglinzii, aplatizînd părul pe pielea capului. Aplecați-vă înainte, lăsați părul să atîrne și periați-l șuviță cu șuviță, formînd pe cap mai multe cărări succesive. Astfel veți îndepărta grăsimea (sebumul) secretată de pielea capului. Perierea trebuie să fie energică pentru a da o ușoară senzație de căldură, fără însă a irita pielea capului și rădăcinile părului.

Spălatul părului este suficient o dată pe săptămînă sau la fiecare zece zile. Spălatul prea des usucă părul, îi răpește strălucirea, părul devine casant, poate apărea mătreața. De obicei se recomandă a nu folosi săpunul ci un șampon uleios sau de plante. În timpul spălării cu șampon se poate masa pielea capului în toate sensurile cu ambele mîini. Se pune în mișcare sîngele care alimentează papilele situate în pielea capului din care se nasc foliculii piloși (rădăcina părului). Activitatea lor este intensă în tinerețe, dar scade cu vîrsta.

● Pentru menținerea unei bune stări de sănătate, a unui ten frumos, este foarte importantă și eliminarea toxinelor. Mușchii, motorul organismului efectuează o muncă continuă, chiar în timpul somnului. Din această activitate se naște o mare cantitate de deșeuri și toxine organice. Un motor nu realizează întregul său randament, dacă nu elimină reziduurile rezultate din ardere. La fel organismul nostru nu poate funcționa dacă nu elimină resturile și toxinele rezultate din prelucrarea alimentelor, munca mușchilor și organelor etc., pe măsură ce organismul le formează. Atunci cînd organismul nu reușește să le elimine pe cale naturală, rinichi, ficat, intestin, piele (prin transpirație), respirație, pentru că există suferințe organice sau există o supraîncărcare a organismului, toxinele se acumulează în organism determinînd o adevărată auto-intoxicație. Situația aceasta are repercusiuni și asupra pielii, tenului, sănătății întregului organism. Poate apare astfel celulita care reprezintă depozitarea țesutului conjunctiv chiar grăsos sub piele și între organe, care modifică astfel aspectul feței, dînd paloare și imobilitate pielii, fără a enumera nenumărate alte prejudicii aduse sănătății și esteticii. O condiție principală pentru a vă simți bine, pentru a avea o „mînă bună", pentru un ten plăcut este aceea de a elimina regulat toxinele din organism.

Eliminarea pe cale intestinală reprezintă o bună cale de evacuare a reziduilor și toxinelor. Constipația antrenează o serie întreagă de tulburări intestinale digestive, de care nu ne vom ocupa aci, dar ea poate duce la un abdomen mare, umflat, chiar dureros, o tentă palidă a tenului, apariția de coșuri, ceea ce pentru o tînără fată este neplăcut.

Constipația este un rău al civilizației, ea nu este o boală ci o stare, datorită aproape în întregime greșelilor de igienă alimentară și fizică.

Constipația se vindecă la masă. Mîncați încet, mestecați cu grijă. Nu abuzați de piine, cartofi, paste făinoase, zahăr, carne care pot contracta

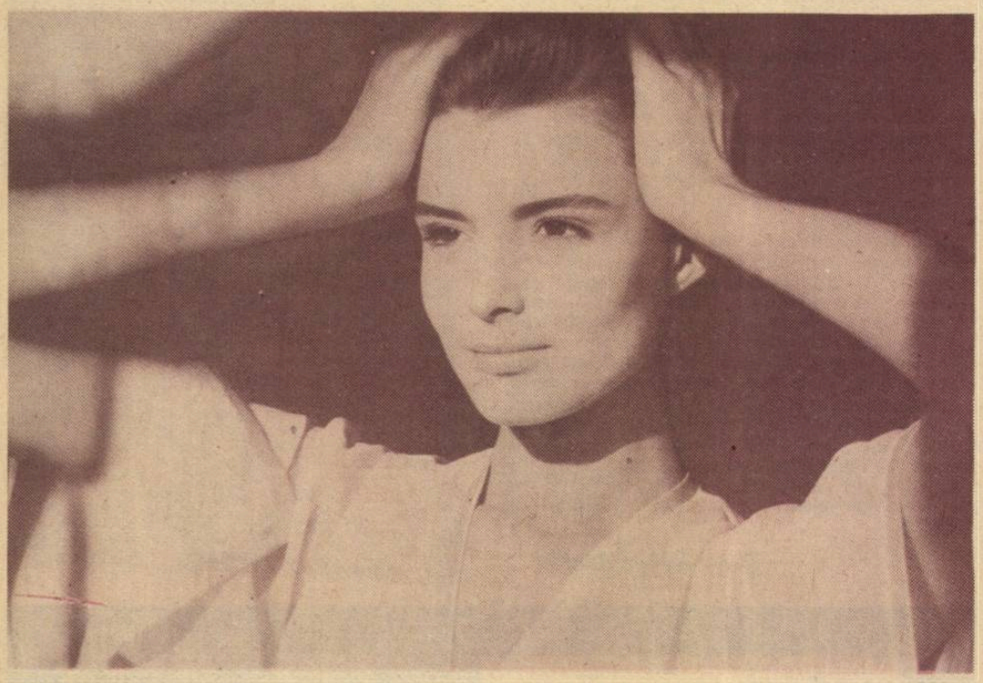

— Închide ochii : ochii fură !

intestinul. Mîncați legume proaspete, necojite, care declanșează contracțiile intestinale. Consumați varză, sparanghel, legume verzi, legume și fructe crude, la care celuloza care o conțin ușurează parcurgerea traseului intestinal, ca și morcovi, napi, praz, spanac, țelină, compoturi de fructe, în special de prune. Nu beți apă în timpul mesei. Un pahar cu apă rece sau lapte după aceea poate declanșa contracțiile intestinului pe cale rezeexă. Preferați aceste remedii simple și nu treceți la întrebuințarea laxativelor care reprezintă mijloace artificiale. Dacă totuși situația impune un tratament medicamentos, adresați-vă medicului.

● Pentru sănătatea și estetica corpului dumneavoastră sînt recomandate exercițiile fizice (gimnastica) și practicarea sporturilor. Vă conferă suplețe în mișcări prin punerea în funcțiune a mușchilor, tendoanelor și articulațiilor. Întreținerea supleței înseamnă să vă mișcați cu vioiciune la muncă, în viața de toate zilele. Cine nu se mișcă suficient riscă să se anchilozeze.

Cîteva exerciții de gimnastică le puteți executa dimineața la coborîrea din pat. Exercițiile se pot face în cameră în fața ferestrei deschise, în curte, în grădină. Ritmul trebuie să fie vioi. La sfîrșit se recomandă cîteva mișcări pentru respirație, apoi dacă este posibil un duș călduț care restabilește echilibrul circulator și elimină transpirația și deșeurile organice de pe piele.

Sportul exercită, de asemeni, o influență binefăcătoare asupra sănătății fizice și psihice în ansamblu. El stimulează respirația, circulația și digestia, va face să dispară celulita. Scopul sportului pentru tinerele fete este de a crește bucuria fizică, de a da corpului eleganța formelor, suplețe în raport cu vîrsta tînără, iar pentru viitor de a le păstra, de a dota fiziologia feminină cu echilibrul său. Sporturile recomandate sînt : mersul pe jos, patinajul, schiul, tenisul, înotul, ciclismul, voleiul. Mersul pe jos, plimbarea reprezintă cel mai accesibil sport, nu are contraindicație medicală și este la îndemîna oricui, fiind benefic pentru sănătate, frumusețe și grație.

Dr. Marcel Rizescu
doctor în științe medicale

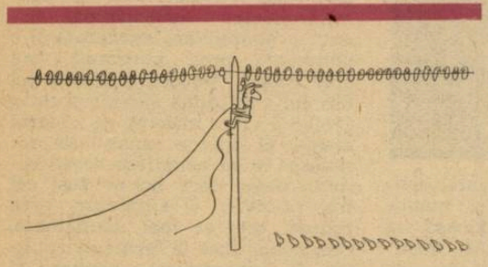

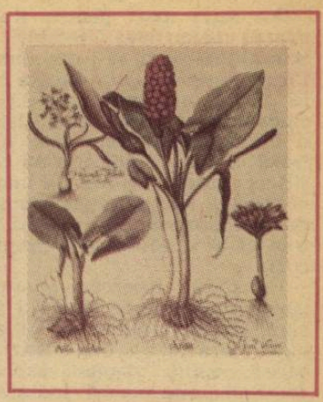

DIN LEACURILE NATURII

Un număr impresionant de remedii pentru sănătate sînt furnizate de mediul vegetal și este bine ca imediat ce dă colțul ierbii, odată cu primii muguri ce vestesc revenirea la viață a copacilor încremeniți în albul zăpezii să ieșim cît mai des în natură. Spectacolul înmuguririi se aseamănă oarecum cu o naștere, și nu de puține ori prin mugurii plesniți, planta „plînge", seva curgînd pe trunchiuri asemeni laptelui din sînul mamei. Acest „plîns" nu este altceva decît o concentrație de substanțe de creștere de o importanță capitală pentru lumea vegetală. Ele nu pot fi comparate cu hormonii din lumea animală, deoarece sînt mai puține și intervin activ în numeroase mecanisme de creștere și dezvoltare a plantelor, tocmai pentru că le lipsește o anume specificitate. De aici și rolul lor important în procesul de însănătoșire la om. Recoltați proaspeți și preparați sub formă de tincturi, din care farmacistul homeopat pregătește diluții specifice fiecărei boli și bolnav în parte, mugurii vegetali sînt o inepuizabilă sursă de medicamente de cea mai bună calitate, extrem de ieftine și la îndemîna oricui.

Iată cîteva din aceste remedii :

Mugurii de Caprifoi (Viburnum lanata), exercită o acțiune sedativă asupra sistemului neuro-vegetativ pulmonar și inhibă secrețiile bronșice. Restabilește funcția respiratorie, calmează astmul bronșic de diferite etimologii și sufocările de natură astmatiformă.

Pentru buna funcționare a stomacului se folosesc cu rezultate pozitive **mugurii de Smochin** (Ficus carica), care normalizează secreția sucului gastric și exercită o acțiune cicatrizantă asupra mucoaselor digestive, calmînd și vindecînd ulcerele gastrice și duodenale.

Intestinul beneficiază ori de cîte ori prezintă o suferință de efectul salutar al **mugurilor de Afin,** plantă recunoscută, de altfel, ca fiind de mare ajutor și diabeticilor.

În stările de hiperexcitabilitate nervoasă, în insomnii și nevroze de tot felul, puteți apela cu încredere la **mugurii și florile de Tei.** Pentru reumatici cu artroză vertebrală și alte forme neinflamatorii se folosesc **mugurii de Pin,** iar pentru cei cu forme deformante, **mugurii de Viță de vie.**

Menstrele dureroase și hiperfoliculinia beneficiază de efectul calmant al **mugurilor de Zmeură,** iar migrenele și cefaleele rezistente la alte tratamente cedează folosindu-se tinctura din **muguri de Măceș.**

Doza cea mai potrivită din acest gen de tratament homeopat este de 20—25 picături pe zi pentru fiecare tinctură (planta crudă va fi ținută la macerat timp de 3 săptămîni în alcool). Este bine ca dozele să fie prescrise numai de medicul homeopat, începînd cu concentrații mai slabe, în funcție de stadiul bolii.

Maria Predoșanu

Pistruii

Pistruii, numiți în limbaj medical efelide, sînt pete pigmentare circumscrise, întîlnite cu predilecție la indivizii blonzi sau roșcați, cu pielea fină.

Existența lor nu are, așa după cum vom vedea, numai implicații estetice dar și patologice.

Efelidele apar în a doua copilărie, se multiplică și se accentuează în adolescență, ca apoi să se atenueze la vîrsta adultă. Constau din pete pigmentare de culoare gălbuie sau maron deschis, cu diametrul de 1—5 mm, avînd conturul net, ușor dantelat și suprafață netedă.

Distribuția lor pe față și părțile descoperite (decolteu, fața externă a brațelor, antebrațelor și dosul mîinilor) este caracteristică. Nu este exclusă apariția lor și pe umeri și spate.

Al doilea fapt demn de reținut este accentuarea și multiplicarea lor după expunere la soare, chiar pe zone cutanate care nu sînt interesate în mod curent.

După cum spuneam ele apar mai ales la indivizii roșcați sau blonzi, fiind moștenite de la părinți ca și tipul de piele. Se datoresc creșterii cantității de pigment (melanină) în straturile profunde ale epidermei, ca urmare a unei activități crescute a celulelor specializate numite melancocite. Razele solare stimulează o enzimă, tirozinaza, care intervine în procesul de sinteză al melaninei. În absența razelor solare, iarna, efelidele își atenuează culoarea sau chiar dispar.

Deși s-au încercat foarte multe metode de tratament în efelide, rezultatele sînt descurajante atît pentru pacient cît și pentru medicul care le aplică. Singurele care au valoare sînt măsurile menite să prevină accentuarea lor sau să le mascheze prin preparate cosmetice. În acest sens se contraindică expunerea la soare, mai ales sub forma curelor heliomarine și protejarea zilnică (în timpul verii) a părților descoperite cu creme ecran total pe bază de acid paraminobenzoic, pantenol, caroten, ester de acid hidroxibenzoic, fenoxietanol, dioxid de tital, bentonită etc. Aceste creme ecran au rolul de a împiedica pătrunderea razelor ultraviolete în profunzimea epidermului și ca urmare opresc procesul de pigmentogeneză. Pentru mascarea efelidelor se folosește fondul de ten obișnuit sau preparate speciale cu efect similar prelungit, care nu pot fi îndepărtate prin contactul cu apa.

Enumerăm cîteva din metodele utilizate în tratamentul pistruilor, nu pentru a sublinia eficacitatea lor discutabilă, ci pentru a scoate în evidență efectele lor nocive. Hidrochinona și esterii săi sensibilizează pielea și produc uneori depigmentări ale pielii sănătoase.

Sărurile de mercur irită pielea și sînt toxice. Atingerile cu fenol au efecte caustice și lasă cicatrici, ca și crioterapia cu zăpadă carbonică sau azot lichid.

Cel mai bine este să ne abținem de la orice tratament și să ne limităm la metodele de fotoprotecție și mascare cosmetică. Dealtfel este cunoscută aserțiunea plină de optimism și umor potrivit căreia „femeia fără pistrui este ca cerul fără stele".

Spuneam la început că existența pistruilor nu are numai implicații cosmetice dar și patologice. Indivizii pistruiați sînt mult mai susceptibili la acțiunea nocivă a razelor solare, care în exces duc la leziuni degenerative ce favorizează cancerul cutanat. Deseori efelidele coexistă cu nevi pigmentari, sau cum sînt curent denumite alunițele, caz în care se contraindică expunerea la soare, întrucît există riscul transformării maligne a acestora.

Efelidele prezente mai ales la indivizii bruni sau coexistînd cu alte tipuri de leziuni cutanate pot avea altă semnificație decît cea a unui defect cosmetic banal. De aceea se recomandă ca indivizii cu efelide de un aspect sau localizare mai curioasă să consulte specialistul dermatolog.

Dr. Ștefan Antonescu

SFATURI PENTRU TINERELE MAME

S-a scris mult pentru tînăra mamă, majoritatea literaturii de specialitate tinde să-i dea sfaturi. Cărţile despre copii o învaţă cum să devină o mamă perfectă. În ciuda acestei avalanşe de sfaturi, o tînără mamă trebuie să înţeleagă că nici o indicaţie nu constituie unicul răspuns. Ca mamă, ea trebuie să descopere singură metoda proprie de aplicat, de fapt să-şi redescopere propriul copil.

Totuşi să încercăm a aminti cîteva probleme de igienă a sarcinii. Regimul alimentar al gravidei joacă un rol important, deoarece copilul depinde exclusiv de alimentaţia mamei, înainte de a se naşte. Se vor urmări şi combate atît subalimentaţia cît şi supraalimentaţia, ambele fiind primejdioase. Se recomandă o alimentaţie echilibrată cu proteine, glucide, grăsimi, vitamine şi săruri minerale.

Creşterea în greutate nu trebuie să depăşească zece kilograme ; excesul ponderal supune organismul la un efort suplimentar şi îngreunează actul naşterii. Ceaiul şi cafeaua se pot consuma moderat, fumatul trebuie exclus complet, atît în cursul sarcinii cît şi al lăuziei. S-a constatat că frecvenţa naşterilor premature este net crescută la fumătoare. Combaterea constipaţiei, fenomen frecvent întîlnit în cursul sarcinii, se va face prin mijloace naturale. Se vor consuma de preferinţă legume şi fructe crude, pîine neagră, lapte bătut etc. Nu se va lua fără aviz medical nici un laxativ, deoarece aceste medicamente pe lîngă stimularea intestinului, acţionează şi asupra uterului, putînd provoca o naştere prematură.

Sînt indicate uleiul de parafină sau supozitoarele de glicerină.

Curăţirea şi îngrijirea corpului se vor face zilnic, fiind de preferat duşurile călduţe. Sînt interzise băile la extreme de temperatură. Sînii şi mameloanele se spală în fiecare zi cu apă şi săpun, se şterg cu un prosop aspru, realizîndu-se astfel un efect fortifiant asupra mameloanelor. Mameloanele mici, retractate sau ombilicale vor fi masate cu mişcări de rotaţie şi tracţiune, încercînd să fie aduse în afară.

Îmbrăcămintea trebuie să fie lejeră, se evită îmbrăcămintea strînsă, sintetică, iar încălţămintea va fi cu tocuri joase.

Pentru a avea siguranţa unui produs de concepţie normal, viitoarea mamă trebuie să ia următoarele măsuri :

— va evita contactul cu persoanele bolnave de o afecţiune infecţioasă. Unele infecţii sînt periculoase pentru făt în primele luni de sarcină (rubeola, gripa, herpesul). Nu va frecventa locurile aglomerate ;

— nu va lua nici un medicament fără avizul medicului ;

— nu se va supune la nici o investigaţie radiologică ;

— va evita activităţile care solicită eforturi deosebite ;

— va fi schimbat locul de muncă, dacă lucrează în mediu toxic sau în ture de noapte ;

— va sta cît mai mult în aer liber.

Dacă totul a fost bine pregătit în vederea naşterii, nu există nici un motiv pentru gravidă de a se nelinişti. Este important ca anturajul femeii însărcinate să-i uşureze acesteia zilele de aşteptare şi tensiune premergătoare naşterii. Începutul naşterii este marcat de instalarea contracţiilor dureroase, iniţial la 15 minute, ulterior la 10 minute, urmînd apoi altele la intervale mai mici. La început, apar sub forma unor dureri de mijloc, apoi sub forma unor crampe abdominale, cresc în intensitate odată cu progresiunea travaliului, menţinîndu-se totdeauna în limitele suportabilităţii. Nu pot fi anihilate cu medicamente. Pe lîngă contracţiile de dilatare mai există la sfîrşitul travaliului contracţiile de expulzie. Femeia gravidă trebuie să aibă încredere în medicul care conduce naşterea şi, trebuie să ştie, de asemenea, că participarea ei activă la expulzie are cea mai mare eficienţă în momentul contracţiilor. Diminuîndu-şi teama, tensiunea, crisparea anxioasă, ea va asculta de îndrumările medicului de a respira corect, de a se destinde şi deconecta. Respiraţia şi destinderea se corelează cu travaliul. Cînd contracţiile devin puternice, pertinente, va respira adînc, apoi superficial, frecvent. Cînd contracţia a trecut, va inspira şi expira adînc. Între contracţii va sta în repaus şi va respira normal. Printr-o respiraţie corectă, se asigură acoperirea nevoilor de oxigen ale fătului şi ale musculaturii uterului.

Odată naşterea încheiată, tînăra mamă, acum lăuză, va începe un lung şi anevoios drum alături de noul născut. O primă perioadă, pînă la 6 săptămîni, grija va fi dublă, atît faţă de ea, pentru depăşirea perioadei de lăuzie, cît şi faţă de copil.

După naştere, multe dintre femei fiind agitate şi pline de fericire, nu realizează epuizarea fizică şi nevoia de repaus. Este de neînchipuit cum natura ţine să o recompenseze pe femeie pentru durerile pe care le-a suportat şi-i şterge din memorie orele de suferinţă, înlocuindu-le cu bucuria supremă de a avea un copil sănătos.

Există un vechi dicton : „laptele şi dragostea de mamă nu se înlocuiesc". El nu face decît să exprime legile naturii şi să o îndemne pe mamă să-l înveţe pe noul născut „să mănînce". Pentru ca tehnica alăptării să se efectueze corect, sînt necesare cîteva indicaţii de care trebuie să ţină seama tînăra mamă. În timpul cît alăptează, trebuie să fie calmă, să nu vorbească, să nu i se facă observaţii. De aceea, va alăpta singură în cameră, fără „asistenţă" care o poate tulbura atît pe ea, cît şi pe sugar.

Sugarii nu se aseamănă între ei. Aceste diferenţe apar chiar în momentul naşterii şi încep să determine modul de a reacţiona al părinţilor. Nou-născutul influenţează mediul în care trăieşte, în aceeaşi măsură în care este influenţat şi el de acest mediu. Ţinînd seama de acest fapt, părinţii tineri nu trebuie să se simtă chiar atît de vinovaţi, cînd se află în conflict cu dragul lor sugar, care nu este atît de neajutorat pe cît pare. Fiecărui proaspăt părinte i se dăruieşte un sugar al cărui repertoriu este format din reflexe şi sisteme de reacţii puţin înţelese de către cei din jur. Copilul recepţionează şi reacţionează constant la stimuli. Cu fiecare reacţie la stimul, creierul sugarului are ocazia să înmagazineze experienţa pentru viitoarea solicitare. Lipsa stimulării este o experienţă distrugătoare pentru noul-născut, aşa cum o manipulare exagerată şi o stimulare prea puternică pot crea reacţii neplăcute pentru cei din jur : un plîns excesiv şi chiar „colici". Pe măsură ce sugarul creşte, el devine capabil să mînuiască şi să asimileze aceşti stimuli, chiar dacă nu au fost cei mai potriviţi. O stimulare prea redusă este şi mai dăunătoare, căci poate duce la forme mai subtile de împiedicare a creşterii şi dezvoltării copilului. Este cunoscut faptul că un copil simte climatul din jur. El este în stare să se conecteze şi să se deconecteze, cînd solicitarea este potrivită sau nepotrivită stării sale de moment, sau gradului său de dezvoltare. Înregistrarea acestui fapt poate fi o descoperire emoţionantă pentru părinţi. Sugarul poate alege ceea ce are nevoie din mediul înconjurător, atîta timp cît cineva îi oferă posibilitatea să aleagă. Şi acest cineva este — în primul rînd — mama.

Fiecare mamă şi fiecare copil reprezintă o unitate şi fiecare pereche se caracterizează printr-un fel propriu de influenţare reciprocă. E de dorit ca în viitor, în procesul creşterii şi educării noului vlăstar, tînăra mamă să-şi croiască singură drumul după jaloanele indicate de propriul copil.

Dr. Gabriela Sârcă

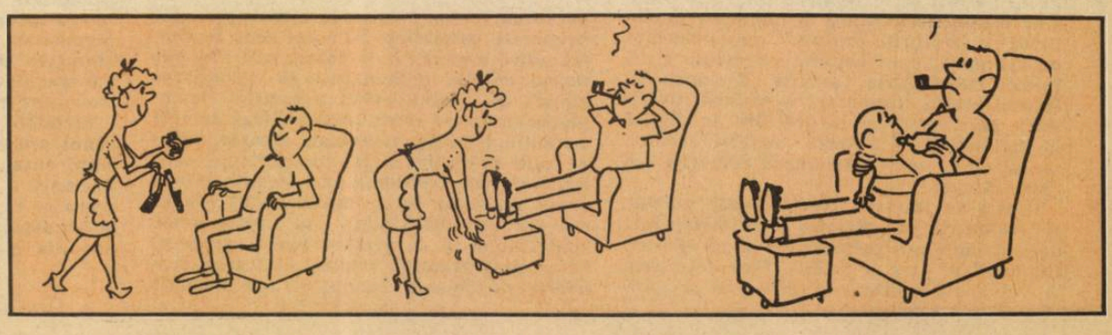

15 MINUTE PENTRU FRUMUSEȚE

Dacă „tinerețea fără bătrînețe" se mai poate păstra printr-o bogată viață spirituală, tinerețea fără frumusețe nu se poate concepe. Cea mai perfectă frumusețe pălește odată cu vîrsta, fiecare an aducînd ici un fir alb, colo un rid, cîteva kilograme în plus etc. Și pentru că nici unei fete sau femei tinere nu-i este indiferent cum arată, poate nu atît pentru EL, cît mai ales pentru EA, ne vom strădui să vă dezvăluim cîteva secrete care vă vor ajuta să vă mențineți mereu tinere și atrăgătoare. Cum fiecare aveți timpul foarte drămuit, nu vă vom răpi decît 15 minute, cu 15 sfaturi, considerînd că fiecare dintre voi își poate permite zilnic acest răstimp pentru a fi față în față cu oglinda, adică singură cu ea însăși și cu adevărul.

AVEȚI PĂRUL TERN, CU FIRELE ÎNSPICATE ȘI ROASE ?

Nu-i cazul să vă alarmați, mai ales dacă iarna trecută ați stat mai mult cu căciuliță pe cap. Spălați-vă săptămînal cu apă călduță și săpun pentru copii, în cazul unui păr normal, sau săpun de sulf pentru cel gras și limpeziți-vă bine de mai multe ori. Clătiți apoi părul cu o infuzie de mușețel (pentru păr blond) sau de nuc (pentru cel castaniu și negru). Dacă aveți mătreață clătiți-vă cu un decoct de urzici (tulpini și frunze) și adăugați în apă puțin oțet sau zeamă de lămîie și o linguriță de sare.

TENUL ESTE USCAT, IAR PIELEA SE DESCUAMEAZĂ ?

Preparați o infuzie de Sunătoare, luați cîteva comprese sterile, îmbibați-le și așezați-le pe față. Aceleași proprietăți emoliente au și rădăcinile de Nalbă mare din care se prepară o decocție (3 linguri la o cană de apă fierte timp de 30 de minute). Se adaugă apoi o linguriță de miere. Vara puteți prepara în același scop o infuzie de flori de crin, tot cu miere.

DORIȚI UN DEMACHIANT NATURAL ?

Nimic mai simplu. Pentru fetele cu ten uscat recomandăm să-și prepare singure o loțiune din 200 ml suc de castravete proaspăt și 100 ml alcool, macerat 48 de ore și apoi refiltrat. După demachiere aplicați o cremă hidratantă, iar „demachiantul" preparat de voi îl păstrați într-o sticlă închisă, la frigider.

MASCĂ PENTRU TEN USCAT

Se combină o linguriță de miere cu 1/2 pahar suc de pepene galben, căpșuni sau piersici. Se aplică pe față și se ține 15—20 minute.

AVEȚI TENUL GRAS CU PORII DILATAȚI ?

Primăvara puteți culege flori de Podbal, printre primele flori ce apar după ghiocei și toporași. Din o lingură de flori de Podbal pusă în 100 ml apă fiartă preparați o infuzie cu care vă veți clăti fața aplicînd și comprese timp de 5—10 minute. Porii se vor închide. Iarna veți rade un morcov pe răzătoarea de sticlă. Veți combina cu puțină smîntînă și veți face aplicații, timp de 10 minute zilnic.

SÎNTEȚI PALIDĂ ?

Compresele din flori de Arnică sînt binevenite. Preparați infuzia din 100 ml apă fierbinte și o lingură de flori.

CONTRA NEGILOR

Vă recomandăm comprese cu infuzie de Rostopască, în care se adaugă 2—3 picături de tinctură de propolis.

AVEȚI TENUL IRITAT ȘI ÎNROȘIT ?

Folosiți comprese cu infuzie preparată din flori de Coada șoricelului, flori de mușețel sau muguri de pin. Cîte 1 lingură plantă la o cană de apă fiartă. În cazul mugurilor de pin se pun cîte 2—3 linguri.

Tot pentru calmarea tenurilor cu pete de roșeață puteți folosi pentru loționări, infuzia de flori de nufăr alb, cîte 4 flori la 4 pahare de apă.

CONTRA CEARCĂNELOR

Faceți aplicații pe pleoape cu comprese îmbibate într-un pahar infuzie din flori de tei și o linguriță miere.

AVEȚI OCHII OBOSIȚI ?

Aplicați pe pleoape comprese cu infuzie din frunze de viță de vie și 1 fiolă lăptișor de matcă. Mai puteți folosi infuzia din petale de trandafir, 1 linguriță de petale la 100 ml de apă. În conjunctivite și blefarite se recomandă infuziile din frunze de nuc, de pătlagină și de ferigă mare. Infuzia din flori de Nu-mă-uita decongestionează ochii inflamați.

PUNGILE DE SUB OCHI

Beneficiază de acțiunea favorabilă a compreselor cu infuzie din ceai chinezesc.

MÎINILE IRITATE DE DETERGENȚI

Pielea se poate calma prin aplicații cu suc de roșii, la care se adaugă un vîrf de cuțit de sare și o linguriță de glicerină.

PETELE DE PE MÎINI

Se scot cu suc de lămîie prin fricțiuni repetate.

VI SE RUP UNGHIILE UȘOR ?

Consumați zilnic, pentru remineralizare, cîte 1—2 g de pulbere de Coada calului, în cure de 20 de zile pe lună.

AVEȚI PICIOARELE OBOSITE ?

Faceți seara băi călduțe cu făină de Mușțar. Cîte o lingură la un lighean cu apă caldă.

Maria Predoșanu

ACNEEA JUVENILĂ

Apărînd la o vîrstă cînd dorința de a avea un ten frumos este, poate, mai importantă ca oricînd, acneea poate complexa psihic o tînără fată diminuîndu-i astfel șansele de afirmare.

Lanțul de fenomene care conduce în ultimă instanță la acnee începe cu tenul gras, consecință a unei activități crescute a glandelor sebacee. Pielea este lucioasă, unsuroasă, lipsită de suplețe, cu porii dilatați, mai ales pe frunte, pe aripile nasului și pe bărbie. Pe acest fond seboreic apar progresiv comedoanele sub forma unor mici puncte negricioase foliculare, succedate de manifestări inflamatorii precum coșurile, nodulii inflamatorii, chistele. Acneea se poate limita la pielea feței dar se poate extinde și pretutindeni, nedepășind însă linia taliei.

Cauzele acneei sînt multiple. De cele mai multe ori, acneea apare pe fondul unei predispoziții moștenite, probată de prezența acestei dermatoze sub o formă mai mult sau mai puțin intensă la părinți, frați, surori. Această predispoziție genetică la acnee implică, în primul rînd, o receptivitate crescută la hormonii androgeni ai unităților pilosebacee. Hormonii androgeni dezvoltă foarte mult glandele sebacee și îngroașă peretele canalului glandular, fapt care duce la blocarea curgerii sebumului. În aceste condiții se dezvoltă flora microbiană locală care acționînd asupra grăsimilor din sebum eliberează acizii grași nesaturați declanșînd astfel fenomenele inflamatorii din foliculul pilosebaceic și din spațiul perifolicular.

Să urmărim în continuare cîteva reguli de igienă utile celor care au acnee.

Astfel, din alimentație vor fi excluse ciocolata, cacao, condimentele, nucile. Se va evita excesul de grăsimi și dulciuri.

Seara, pielea va fi curățată de impurități și totodată degresată prin spălare cu apă călduță și săpun cu sulf și borax. Ștergerea feței se face prin tamponare cu un prosop utilizat numai pentru față și care a fost în prealabil fiert. După toaleta atentă a feței, se va aplica peste leziunile inflamatorii, așa-zisele coșuri, și numai pe ele o mixtură cu sulf. Se permite folosirea cremelor de noapte, creme grase, numai în jurul ochilor pentru prevenirea ridurilor.

Dimineața, după o simplă spălare cu apă, se pudrează. Dacă pielea este prea uscată, se permite aplicarea unei creme hidratante cum ar fi spre exemplu — crema Eva. Pudrarea este obligatorie pentru tenurile grase și acneice, deoarece absoarbe excesul de grăsimi, protejează împotriva impurităților și maschează parțial leziunile. Nu se vor folosi decît pudre praf.

Periodic se vor extrage punctele negre după o baie de aburi care dilată porii folosind un extractor de comedoane. Se interzice manevra de stoarcere a coșurilor, ea putînd fi utilizată numai de către cosmeticiană, deoarece dacă este practicată de către persoane cu acnee, poate conduce la o formă particulară, acneea escoriată, care va lăsa cicatrici inestetice.

Tinerii suferind de acnee vor avea un regim de viață echilibrat, cu evitarea surmenajului psiho-fizic, și a situațiilor conflictuale, cu efectuarea regulată de plimbări în aer liber, cu asigurarea orelor necesare de somn.

Se vor crea astfel premizele recîștigării unui ten sănătos și frumos, căci așa cum afirma omul de litere francez Giraudoux, dacă politețea supremă înseamnă a fi sănătos și frumos, o piele frumoasă nu poate fi decît un act de politețe față de colectivitatea în care trăim.

Dr. Smaranda Iosif
medic primar dermatolog

SIDA – BOALA SECOLULUI?

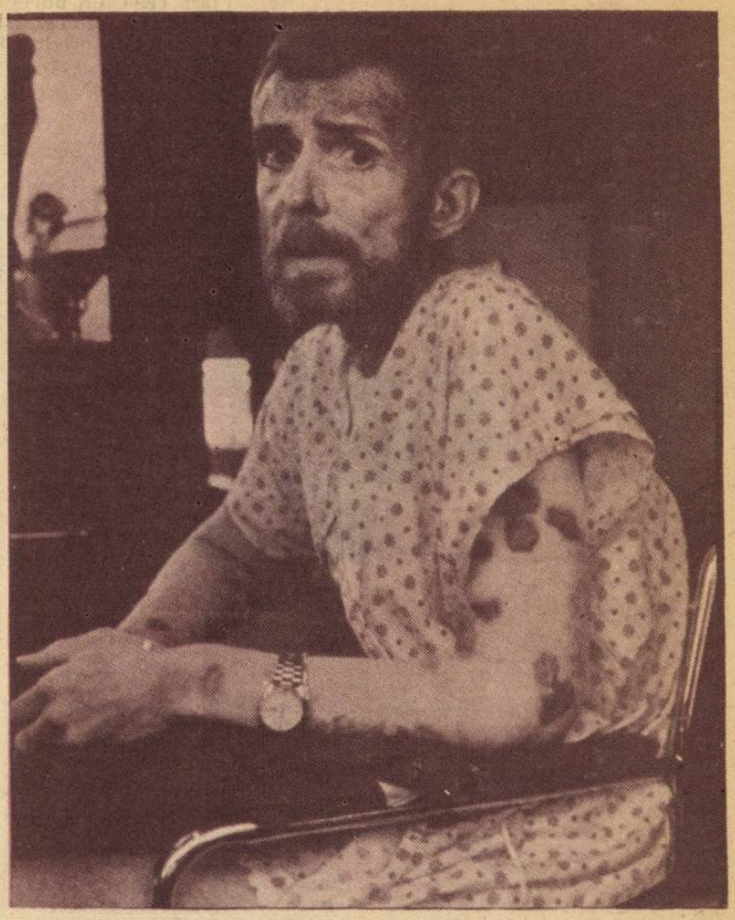

Ken Mecks din San Francisco, bolnav de SIDA, cu trei zile înainte de moarte. Fotografia, realizată de Alan Reininger, a fost distinsă cu Marele premiu la World Press Foto, 1987

De la o vreme, un gînd terorizează lumea : a apărut o nouă boală — SIDA — care face ravagii asemănătoare bolilor Evului Mediu ! Acest gînd terifiant s-a transformat într-o realitate cutremurătoare mai ales în Statele Unite unde există peste 6 000 de persoane bolnave de această cumplită boală.

„Nu vreau să mor la douăzeci şi opt de ani ! Vreau să rămîn în viaţă !" spunea unul dintre pacienţii spitalului Universităţii din oraşul California Westwood. El se afla în aşteptarea analizelor care urmau să stabilească dacă starea de oboseală, temperatura şi durerile repetate de cap sînt cu adevărat simptome ale bolii pe care specialiştii o numesc SIDA şi care reprezintă un sindrom de imunodeficienţă. Insul în cauză era pur şi simplu disperat pentru că, în ciuda faptului că era căsătorit şi era tatăl a doi copii, întreţinuse legături şi cu alte femei, printre care şi cîteva prostituate.

Asemenea rugăminţi se aud tot mai des în S.U.A. din partea unor tineri, care pînă mai ieri erau sănătoşi tun, dar care s-au trezit brusc în faţa unei realităţi crunte : a muri de SIDA.

La începutul anului trecut majoritatea americanilor aflaseră deja despre existenţa bolii numită SIDA, dar o considerau drept boala morfinomanilor şi a homosexualilor. Boala s-a răspîndit însă şi în rîndul altor grupuri. Numărul celor atinşi de SIDA creşte în progresie geometrică şi se dublează la fiecare zece luni, după datele publicate de revistele „Time" şi „Newsweek", care apar la New York şi „Life" de la Los Angeles. Nu demult, SIDA a ajuns pe primele pagini ale ziarelor americane şi în programele de televiziune. Unul dintre bolnavii celebri de SIDA a fost cunoscutul actor american Rock Hudson. El a fost internat pentru cîteva zile la Institutul Pasteur din Paris după care a fost externat şi trimis la Westwood.

Omenirea a cunoscut de-a lungul vremii epidemii îngrozitoare de alte boli. Astfel, între anii 1918 şi 1919 au murit numai în Statele Unite, peste o jumătate milion persoane în urma unei epidemii de gripă spaniolă. Aceeaşi epidemie care a ridicat la aproape 20 milioane numărul victimelor în întreaga lume. În anul 1848 în Rusia au pierit aproximativ un milion persoane în urma unei epidemii de holeră. Dar în cazul tuturor epidemiilor a existat şi speranţa că ea va trece iar oamenii rămaşi în viaţă vor trăi din nou fără teamă.

„În cazul SIDA — **spunea doctorul Michael Gottlieb, imunolog din Westwood, care l-a îngrijit pe Rock Hudson,** cuvîntul vindecare este absolut necunoscut". **Doctorul se referă la moartea sigură pe care o provoacă SIDA atunci cînd sindromul se dezvoltă complet, moarte care provoacă o spaimă extraordinară în faţa acestei boli. Chiar dacă cercetările medicale au făcut unele progrese, semnele de întrebare legate de originea ei sînt şi vor fi foarte mari.**

Pînă în anul 1981 cînd în S.U.A. au apărut primele cazuri, SIDA a fost o boală complet necunoscută. Doctorul Gottlieb a fost primul care a descoperit semnele bolii la patru dintre pacienţii săi. Cazurile au fost trimise spre examinare Centrului pentru controlul bolilor din Atlanta. În luna iunie 1981 acest Centru a confirmat descoperirea unei noi boli. În spitalele din New York şi San Francisco au fost consemnate noi cazuri de SIDA. La mai puţin de un an de la descoperirea bolii au fost înregistrate peste 100 cazuri, între care şi cîteva femei. La toate aceste cazuri au fost găsite simptomele descoperite de doctorul Gottlieb la primii săi pacienţi dar în principal faptul că din sîngele lor lipseau limfocitele T care joacă rolul principal în coordonarea sistemului imunitar.

A crescut numărul dovezilor potrivit cărora infecţia se transmite prin contactul sexual, aşa cum a fost cazul cu nouă dintre pacienţii spitalului din Los Angeles, dintre care fiecare a avut legături intime cu persoane la care mai tîrziu au apărut semnele SIDA. Boala a mai fost semnalată şi în cazul unor hemofilici care au folosit acelaşi ac pentru injecţie.

Descoperirea virusului SIDA a fost făcută mai repede decît se aştepta. În luna mai 1983 o echipă de doctori de la Institutul Pasteur din Paris, condusă de doctorul Luk Montag-

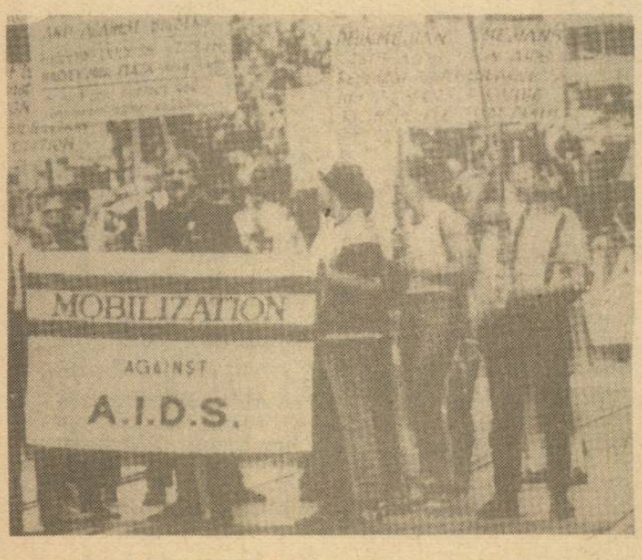

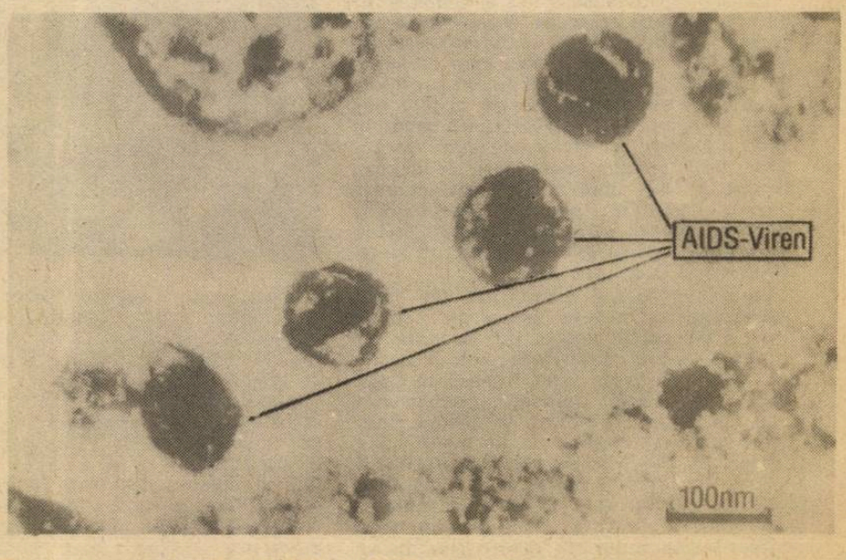

Demonstraţie la New York cerînd mobilizare împotriva SIDEI. ● Virusul SIDA sub microscop

Măsuri de protecție a sanitarilor în stil american ● Afișe în S.U.A. care pun în gardă împotriva pericolului Sidei

nier, au obținut dovezi care atestă faptul că virusul descoperit de ei joacă un rol hotărîtor în evoluția bolii. Un an mai tîrziu descoperirea francezilor a fost confirmată de doctorul Robert Gallo din cadrul Institutului american pentru cercetarea cancerului din Bethesda.

S-a reușit producerea pe cale artificială a virusului și s-a explicat totodată de ce este atît de periculos pentru sistemul imunologic. Îndată ce se produce atacul asupra limfocitelor T este blocată funcția acestora. Virusul are un singur component genetic care permite înmulțirea lui de aproape o mie de ori mai rapidă decît a altor viruși. Așa se explică de ce este SIDA atît de periculoasă și de ce se răspîndește atît de repede.

Cu toate acestea, nu toți cei atinși de virus devin victime ale SIDA. La majoritatea oamenilor se realizează un soi de coexistență cu acest virus, ei nu au sau au în mică măsură simptomele bolii, devenind însă purtătorii și răspînditorii ei. Cei atinși de SIDA reclamă : oboseală, diaree, pierderi în greutate, febră și creșterea ganglionilor limfatici. Această fază denumită complex caracteristic SIDA (în englezește prescurtat ARC) poate, dar nu duce automat la SIDA.

Statisticile actuale demonstrează că la 12 000 cazuri SIDA numai 5 pînă la 10 oameni ajung să se îmbolnăvească cu adevărat de această boală. Se apreciază că în prezent există peste un milion de purtători ai virusului SIDA, unele statistici vorbind chiar de trei milioane !

În prezent, oamenii de știință încearcă să găsească răspuns la o întrebare : de ce unii oameni se îmbolnăvesc de SIDA în timp ce alții rămîn doar purtători ai bolii ? Unii dintre savanți sînt de părere că rolul hotărîtor îl joacă virușii altor boli infecțioase aflați în organismul atacat.

O problemă neexplicată este cea a pericolului pe care îl prezintă SIDA pentru persoanele heterosexuale. Cazul membrilor familiei Burke din Cressona, Pennsylvania, demonstrează că SIDA se transmite și prin contactul sexual dintre persoane de sex opus. Patrick Burke, în vîrstă de 27 ani, hemofilic, s-a îmbolnăvit de SIDA în urma infiltrărilor de globulină antihemofilică. Soția lui, Lauren, în vîrstă de 24 ani are ARC și mai mult ca sigur că a transmis virusul și lui Dwight, fiul lor acum în vîrstă de un an și trei luni. Singurul membru al familiei care nu este atins de virus este Nicole, fetița lor în vîrstă de patru ani.

Cazul familiei Burke nu este singular. Centrul din Atlanta a semnalat deja 118 cazuri de transmitere a bolii între parteneri heterosexuali, boala transmițîndu-se de la bărbat la femeie, marea majoritate a acestor bărbați recunoscînd că au frecventat casele de prostituție.

Cel mai mare număr de cazuri SIDA îl au ghetourile negrilor americani, situație similară celei din unele țări din centrul Africii unde s-au semnalat multe cazuri de SIDA. În privința originii bolii, specialiștii sînt de părere că ea a fost adusă în S.U.A. din Africa, țara intermediară fiind Haiti. Din Statele Unite ea a trecut apoi în Europa. Pînă în prezent, au fost semnalate 300 cazuri în Franța, 184 în Marea Britanie și 162 în R.F. Germania.

Persoanele din Statele Unite bolnave sau bănuite a avea SIDA precum și cei apropiați lor sînt supuși unei discriminări fără egal. Astfel, doctorul John Sannobend din New York a fost evacuat din casa în care își avea cabinetul medical pentru că a consultat pacienți cu SIDA, Ryan White un copil hemofilic de 13 ani din Indiana a contractat SIDA în urma injecțiilor cu globulină antihemofilică. După cîteva luni de tratament în spital el a vrut să se întoarcă la școală dar directorul acesteia i-a interzis să intre în clădire. Șoferii de pe ambulanțele salvării refuză să transporte bolnavii de SIDA ; serviciile medicale manifestă o reținere extraordinară față de bolnavii SIDA ; rudele evită să-i viziteze la spital sau să-i îngrijească acasă pe bolnavii de SIDA.

LUPTA ÎMPOTRIVA SIDA — PRIMUL SUCCES

Speranțele cele mai mari ale bolnavilor de SIDA sînt legate de unele medicamente care care se experimentează în prezent. Aceste medicamente se împart în două grupe : unele care atacă direct virusul SIDA împiedicînd înmulțirea acestuia cum este de pildă HPA-23 realizat de Institutul Pasteur din Paris, care însă are și unele efecte secundare ; și altele care ajută refacerea sistemului imunitar al organismului.

Virusul SIDA a fost izolat pentru prima dată în luna mai 1983 de un grup de medici de la Institutul Pasteur din Paris, virus pe care ei l-au numit Lav, americanii l-au izolat ceva mai tîrziu și l-au botezat HTLV III. Potrivit cercetărilor de pînă acum, virusul SIDA atacă celulele imunocompetente, dar nu numai pe acestea.

Țelul final al cercetărilor savanților este să găsească o substanță care să neutralizeze virusul. Pe lîngă acesta, ei urmăresc și să-i ajute pe cei bolnavi, al căror număr crește continuu.

După cum am mai spus, primul succes l-au obținut specialiștii Institutului Pasteur conduși de dr. Luk Montaigner și dr. Jean Claude Chermann. Medicamentul lor HPA-23, nu este ceva miraculos, el reușește însă să oprească sau să încetinească boala. Cu toate acestea, SIDA este considerată în prezent o boală absolut mortală.

Medicamentul nu are însă o acțiune permanentă, boala relevîndu-se după o lună, două. El se fabrică acum pe scară largă de către firma „Phône-Poulenc". Se are în vedere vaccinarea populației în vederea prevenirii acestei boli cu toate că rezultatele vaccinării nu pot fi previzibile dacă se are în vedere faptul că perioada de incubație a virusului SIDA este foarte mare : de la doi la cinci ani..

Unul dintre motivele principale ale succeselor neînsemnate obținute în lupta împotriva virusului SIDA o constituie lipsa de fonduri. „În comparație cu sumele necesare, ceea ce reușim să obținem echivalează cu o picătură de apă într-un ocean", spunea congresmenul Henry Waxman din partea statului California.

N. N.

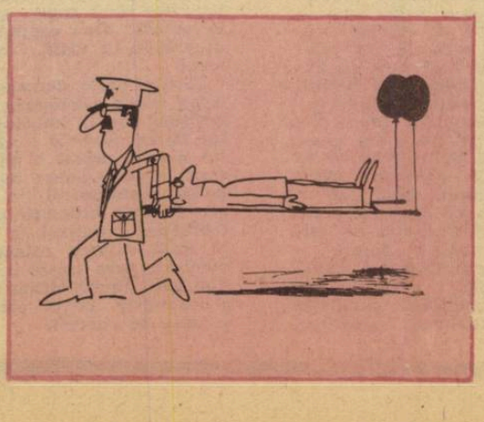

N-aș crede...

MEDICUL : Ce vă aduce la mine ?
PACIENTUL : Sufăr de o veche bronșită. (tușește)
MEDICUL : Fumător ?
PACIENTUL : Fumez ca un șarpe (tușește).
MEDICUL : În momentul de față, în afară de tuse, ce vă mai supără ?
PACIENTUL : Respir greu, simt uneori nevoia de aer, gifii cînd urc scările sau alerg după tramvai (gifiie demonstrativ).
MEDICUL : Înțeleg ! Îmi dați voie să vă examinez (după o examinare atentă în care timp îl ascultă cu stetoscopul și îi ia tensiunea). Suferiți de o bronșită cronică cu un ușor emfizem.
PACIENTUL : Auzi, drăcie ! Din ce-o fi provenit.. emfaza asta ?
MEDICUL : Din tutun.
PACIENTUL : Cum?! Din tutun ?! (mirat) N-aș crede !
MEDICUL : (ferm) N-am nici o îndoială !
PACIENTUL : Eu, personal, n-aș crede. Aș zice mai curînd că e dintr-o veche răceală....
MEDICUL : Exclus ! Bronșita dumneavoastră e de natură tabagică ! Dacă mi-e permis : cîte țigări fumați pe zi ?
PACIENTUL : Cam două pachete. Uneori și mai mult...
MEDICUL : Enorm ! Înhalați așadar zilnic o cantitate apreciabilă de fum, în care se află bineînțeles o doză mare de nicotină.

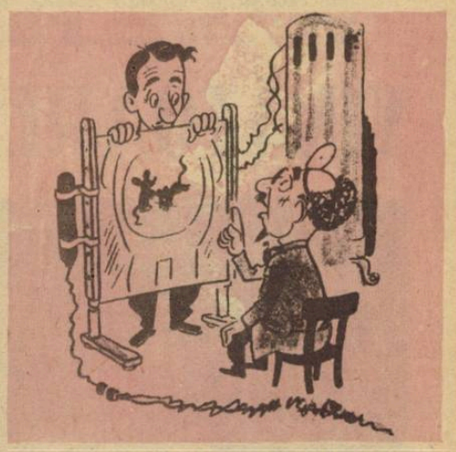

— Domnule, dumneavoastră iubiți animalele !...

PACIENTUL : (ușor panicat). Să zicem. Plăminii ca plăminii (tușește teatral) dar cu inima cum stau ?
MEDICUL : (amabil, îmbărbătîndu-l) Deocamdată, binișor, dar dacă nu vă lăsați de tutun lucrurile se complică, vă garantez....
PACIENTUL : Să mă las de tutun ? Nimic mai simplu ! M-am lăsat pînă acu de vreo 20 de ori... Chestia cu inima e mai importantă. Practic, cum aș face pentru a nu-mi ataca tutunul inima ?
MEDICUL : V-am spus doar : să vă lăsați de el !
PACIENTUL : Altă metodă nu există ?
MEDICUL : Nu există !
PACIENTUL : N-aș crede ! Dar în fine... Am să încerc... Pînă una alta v-aș ruga să-mi prescrieți un tratament contra bronșitei.
MEDICUL : Evident că vi-l prescriu. Îl veți urma însă întocmai ?
PACIENTUL Și... credeți că o să-mi ajute?
MEDICUL : Sînt convins.
PACIENTUL (neîncrezător). În ceea ce mă privește, n-aș crede...
MEDICUL : (plictisit). În cazul acesta, nu vi-l mai prescriu.
PACIENTUL : (complezent). Nu, nu, vă rog să-mi dați rețeta (ia rețeta). Am s-o încerc, totuși. Încercarea moarte n-are (ridicîndu-se să plece). Știți, eu îmi cunosc bine organismul, și tot citesc poșta medicală din „Magazinul", așa că am ajuns să mai cunosc cîte una cîte alta dintre boli. Mă gîndesc că dacă mai reduc ceva din fumat vreo cîteva zile, mă dreg cu tusea și nu mai am probleme nici cu inimioara. (Face cîțiva pași spre ușă, pune mîna pe clanță și se întoarce radios spre medic). Ce părere aveți ? Credeți că ar fi cazul să mai trec pe la dumneavoastră săptămîna viitoare ?
MEDICUL : (Sec) N-aș crede !

Constantin Colonaș

O NOUĂ FILĂ DIN DOSARUL SIDA

Numărul purtătorilor de virusi ai SIDA este apreciat astăzi în lume la aproximativ un milion. Dintre aceşti, un număr relativ mic, de ordinul citorva mii, îl reprezintă copiii. Drama acestor copii, victime inocente ale teribilei boli, este impresionantă. Cum ajung totuşi să se îmbolnăvească copiii, ştiind că grupurile sociale care prezintă cel mai mare risc de a contracta boala sînt homosexualii, prostituatele, drogaţii şi hemofilii ? În luna martie a anului 1987 în S.U.A. erau anunţate 31 526 de cazuri de SIDA la adulţi şi 456 la copii. Două luni mai tirziu numărul îmbolnăvirilor crescuse la 35 068 de cazuri de SIDA pentru adulţi şi la 493 pentru copii. Cifre comparative mai scăzute au fost publicate şi pentru celelalte ţări ale Europei occidentale, boala fiind semnalată şi în Estul Europei, Orientul Apropiat şi Asia de Sud-Est. Creşterea galopantă a numărului de îmbolnăviri (pentru S.U.A. de pildă se estimează că la actuala rată de creştere a îmbolnăvirilor în trei ani se vor înregistra 270 000 de cazuri !) a făcut ca la cea de-a IV-a sesiune a O.M.S. să se înscrie pe ordinea de zi ca punct principal tocmai această boală. S-a stabilit cu acest prilej şi o strategie de luptă împotriva bolii, ale cărei modalităţi de transmitere sînt în general bine cunoscute. Testele efectuate pe gravide bolnave de SIDA au dus la concluzia că boala poate fi transmisă copiilor atit în timpul sarcinii, cit şi în timpul naşterii şi alăptării. De asemenea boala poate fi transmisă copiilor prin sînge infectat în cursul transfuziilor, ceea ce impune necesitatea de a se limita utilizarea sîngelui pentru transfuzii numai în cazurile vitale. În cazul transmiterii virusului, boala se declanşează mult mai repede la copii decît la adulţi. Sînt cazuri în care copii pînă la un an sînt deja bolnavi. Anticorpii transmişi de mamă asigură copilului o protecţie imunologică ce dispare într-un interval de un an de la naştere.

Principala caracteristică a copiilor atinşi de SIDA este absenţa dezvoltării şi scăderea accentuată a facultăţilor motorii şi intelectuale ale creierului. S-a constatat prin examene radiologice că dezvoltarea creierului la copiii bolnavi e încetinită şi anumite structuri ale acesteia sînt sclerozate. Se constată, de asemenea, frecvent, modificări ale feţei.

Dincolo de aceste modificări funcţionale şi fizice, cea mai dramatică problemă o reprezintă mutilarea morală a copiilor bolnavi de SIDA. Boala intervine cu brutalitate modificînd funcţiile psihice, particularităţile de personalitate în afirmare şi de sociabilitate, transformînd copilul bolnav într-un handicapat : el este exclus din şcoală, din jocul celorlalţi copii, este considerat asemenea unui ciumat sau lepros.

VÎNĂTOAREA INOCENŢILOR

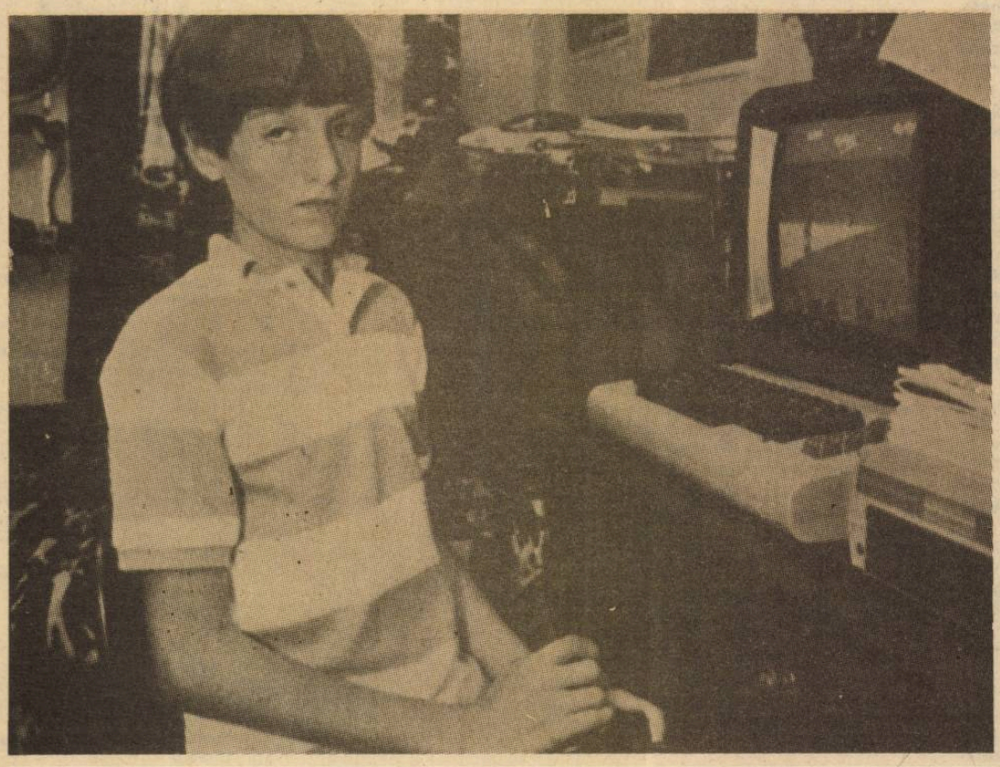

Un băieţel american, Ryan White în vîrstă de 14 ani, căruia o tranfuzie de sînge i-a inoculat SIDA, a devenit o victimă inocentă şi dezarmată pe care toată lumea o arată cu degetul. Concetăţenii lui din Kokomo, statul Indiana, au organizat petiţii şi marşuri de protest pentru a-l împiedica să-şi urmeze cursurile la Western School. La 14 ani, izolat în camera lui, Ryan nu-şi poate urma cursurile decît cu microfoane fixate de un telefon instalat în clasă pe pupitrul lui.

Interzicîndu-i-se frecventarea şcolii de către judecător, Ryan s-a întors casă ca un proscris. O segregare odioasă pe care un judecător a legiferat-o şi care se explică prin psihologia SIDEI, boală care nelinişteşte şi îngrozeşte America. De la 200 de cazuri în 1981 s-a ajuns la 2 125 în '83, la 8 400 în '85 şi la 17 000 în primele două luni ale anului 1986, cînd aceste date au fost publicate în Paris Match, într-un tulburător articol despre o nouă psihoză colectivă. Creşterea rapidă a cazurilor de SIDA înnebuneşte populaţia şi învenineză spiritele, mergînd pînă acolo încît i se interzice unui copil accesul în şcoală ! Dar copilul vrea să creadă în viaţă, în miracol.

Statele Unite descoperă cu Ryan White vînătoarea inocenţilor. De la îmbolnăvirea lui Ryan, părinţii colegilor lui n-au încetat o clipă să scrie şi să semneze îngroziţi petiţii peste petiţii în care cer să i se interzică pentru totdeauna accesul în liceu, în ciuda tuturor rapoartelor medicale care atestă în unanimitate imposibilitatea de a transmite boala colegilor în sala de cursuri.

UN REGAT DE 6 M²

Pierdut în bluzonul de base-ball pe care umerii săi nu reuşesc să-l umple, Ryan White nu are silueta celor 14 ani. Vocea sa îl reţine într-o copilărie pe care boala nu a reuşit să o distrugă. Din camera lui, în această casă din Kokomo, în nordul Indianei unde locuieşte cu mama şi sora lui, Ryan priveşte strada goală, peluzele caselor pustii. Toţi copiii sînt la şcoală. În dimineaţa aceasta, la orele 8, ca în fiecare zi în ultimele zece luni, cu creionul în mînă, Ryan s-a aşezat în faţa telefonului pentru o nouă „zi de şcoală" — ore de „curs de la distanţă". Un judecător a decis că el este un pericol pentru copiii colegiului. De atunci, singura prezenţă pe care şcoala a permis-o este un microfon instalat în clasă, în mijlocul colegilor lui şi care face legătura dintre şcoală şi „regatul" lui de 6 m², înconjurat de jucării şi de desene. Ryan White este unul din cei 600 de copii — victime ale SIDEI în Statele Unite. Mulţi dintre ei au murit deja între timp. Totuşi, douăzeci de copii încearcă să regăsească drumul vieţii, drum care începe la porţile şcolii. Cu ei, cu aceşti copii, America descoperă stupefiată excepţiile, supravieţuitorii unei boli pe care toţi o cred ruşinoasă şi marginală.

„SÎNT UN COPIL NORMAL"

În decembrie '84, Jennie, mama lui Ryan, nu s-a neliniştit prea tare de oboseala persistentă de care se plîngea fiul ei la întoarcerea de la şcoală. Totuşi, după trei zile, gripa prezumptivă nu a dispărut şi corpul lui Ryan s-a acoperit de pete roşiatice. La spitalul din Kokomo unde copilul a suportat o lungă şi complicată serie de investigaţii, doctorii jenaţi îi dau mamei teribila veste : Ryan are SIDA. El a primit boala prin sîngele contaminat în cursul unei transfuzii (Ryan urma un tratament pentru hemofilie). Îi rămîn mai puţin de şase luni de trăit. Acest An Nou, spun medicii, va fi şi ultimul pentru Ryan.

„Timp de zece zile am încercat să-i ascund adevărul, mărturiseşte Jennie, doream ca acel ultim revelion să fie o sărbătoare. De fiecare dată cînd intram în camera lui de spital îmi ascundeam lacrimile". A doua zi după Anul Nou, cînd beculeţele din brad abia fuseseră stinse, Jennie a găsit forţa necesară pentru a vorbi cu fiul ei.

La evocarea celor patru litere fatale ale bolii, trăsăturile lui Ryan au împietrit şi privirea lui a devenit strălucitoare. Nu a pus decît o întrebare : „Voi muri ?" Ştiindu-se hemofil şi deci expus bolii, Ryan citise totul despre SIDA în revistele americane. Ştia mai multe chiar decît adulţii. În camera sa de spital, după zile de teroare, Ryan a hotărît că această boală ar trebui tratată ca toate celelalte, încercînd să ducă o existenţă normală. „Nu vroiam ca prietenilor mei să le fie milă de mine, spunînd: sărmanul Ryan, o să moară". În lupta sa imposibilă Ryan şi-a inventat un viitor încăpăţînîndu-se să repete : „Sînt un copil normal".

SIDA ÎI ACORDĂ LUI RYAN O AMÎNARE ; NU ŞI DIRECTORUL ŞCOLII

Dar starea sănătăţii sale nu încetează să se înrăutăţească. Ţintuit în pat de febră şi oboseală, el nu cîntăreşte mai mult de 30 kg. La fiecare frază vorbeşte de moarte. În maşină, pe drumul care duce la spital, el îi arată mamei un cimitir plin de flori şi verdeaţă. Totuşi, după trei luni de spitalizare şi de tratament intensiv, în primăvara lui '85 boala, conform unui ciclu propriu, a stagnat. Ryan nu mai tuşeşte, SIDA îi acordă o aminare. Sistemul lui de apărare pare să funcţioneze din nou. Întors în camera lui, micuţul Ryan, slăbit, visează să se întoarcă la şcoală. În birourile administraţiei colegiului lui Ryan, Western School, toţi au auzit vorbindu-se despre povestea acestui băieţandru hemofil, victimă a SIDEI. Iar cînd Jennie White a-

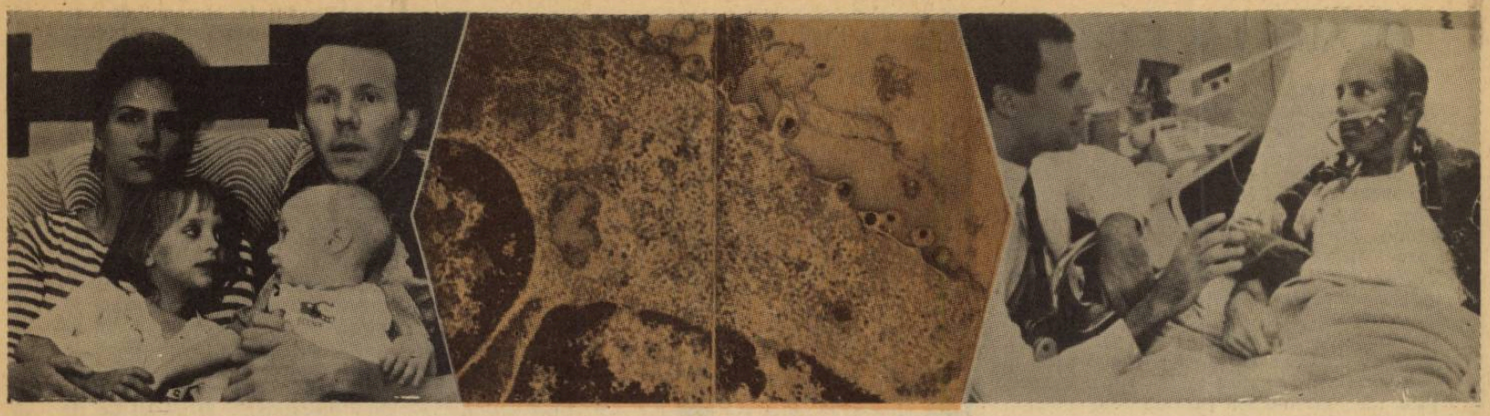

O familie bolnavă de SIDA : Laureen şi Patrick Burk şi fiul lor Dwigt (dreapta). Fetiţa, Nicole, nu a contractat boala ● Virusul SIDA ● Sferele cu centre întunecate distrugînd peretele unei celule T ● Un pacient bolnav de SIDA la Spitalul general din San Francisco

junge în faţa directorului pentru a pregăti reîntoarcerea fiului ei la şcoală, ea se izbeşte de o hotărîre fără drept de apel : „E încă prea mult mister în jurul acestei boli. Ryan riscă să contamineze colegii"

„NU VREM SIDA LA ŞCOALĂ

Zvonul reîntoarcerii la şcoală a unui copil-victimă a SIDEI a pasionat tot Kokomo. În acest oraşel de 50 000 locuitori, unde mentalităţile ca şi străzile sînt croite liniar, s-a dat uitării criza automobilului şi scăderea cursului griului care stresează fermierii.

Parcă a intrat ciuma în oraş. Printr-o curioasă ironie a soartei. SIDA a lovit cea mai inocentă dintre victime, în mijlocul unei Americi puritane care se credea la adăpost de această nenorocire, rezervată homosexualilor şi toxicomanilor din New York şi San Francisco. Ca şi în alte state, părinţii elevilor de la Western School au decis să organizeze un grup de presiune în numele şi pentru protecţia sănătăţii copiilor lor. Ei se adăpostesc în spatele unei legi din Indiana care interzice accesul în instituţiile şcolare elevilor contagioşi. În faţa problemei — SIDA la şcoală — întreaga Americă a luat poziţie. În cîteva săptămîni o adevărată isterie a cuprins părinţii şi a împărţit oraşul în partizani şi adversari ai lui Ryan White. Părinţii din opoziţie au adunat mii de semnături pe o petiţie. Pentru a susţine campania lor au bătut din poartă în poartă şi au strîns mai mult de 20 000 dolari în cincisprezece zile. În cursul unor reuniuni la care s-au adunat mai mult de 500 de persoane, un slogan era scandat : „Nu vrem SIDA la şcoală, trebuie să ne protejăm copiii". Jennie White a primit telefoane anonime şi scrisori de ameninţare. Ziarul local a luat apărarea fiului ei, publicînd în coloanele sale rezultatele numeroaselor studii medicale despre SIDA. Toate ajung la aceeaşi concluzie : numai singele şi anumite raporturi sexuale pot constitui vectorii bolii.

VIOLAREA CELUI MAI ELEMENTAR DREPT : DREPTUL LA ŞCOALĂ

În jurul lui Ryan, cercul prietenilor s-a restrîns. Vecinii îmbuneliţi de spaimă şi-au dus copiii în spitale pentru a le stabili bilanţul sănătăţii. Pe stradă, priviri întrebătoare îl urmăresc pe micul ciumat a cărui fotografie a apărut în presă. Ryan şi-a pierdut şi cel mai bun prieten : „Nu l-am mai văzut de cînd m-am îmbolnăvit. Părinţilor lui le-a fost frică de boală". Cînd vorbeşte de SIDA, Ryan adoptă tonul sigur şi precis al unui medic. Nu înţelege dezlănţuirea de pasiuni care înconjoară această „gripă rea". Şi el întreabă : „De ce părinţii refuză să asculte doctorii?" În viaţa cotidiană singurele precauţii pe care i le-au recomandat medicii sînt o mănuşă de plastic pe care şi-o pune în mîna dreaptă şi şerveţelele de hîrtie acasă. „Doctorii ne-au asigurat că boala nu se transmite în cursul contactelor cotidiene. Pot să mă joc cu prietenii mei şi deci pot să merg şi la şcoală", repetă el neobosit, ca şi cînd ar putea demonstra lumii nevinovăţia lui. După şase luni de luptă juridică şi de proces în apel, justiţia americană a acceptat să discute despre afacerea White, la începutul anului, decretînd că excluderea acestui elev din şcoală este o violare a celui mai elementar drept : dreptul la şcoală.

DUPĂ TREI ORE DE CURS, DIN NOU LA TRIBUNAL

Reîntoarcerea lui Ryan la şcoală era prevăzută pentru 21 februarie. În acea dimineaţă el s-a trezit la orele 6. Nervos, a ascultat buletinul meteo pentru a şti dacă şcoala nu va fi cumva închisă datorită căderilor de zăpadă de peste noapte. În faţa casei, o sută de ziarişti înfruntînd vîntul rece care sufla peste oraş veniseră să asiste la un test naţional. Prima reîntoarcere la şcoală a unui copil atins de SIDA. Evenimentul trebuia să marcheze un pas către banalizarea bolii şi înţelegerea ei de către marele public. La şcoală, Ryan a acceptat să se supună anumitor constrîngeri, cum ar fi folosirea

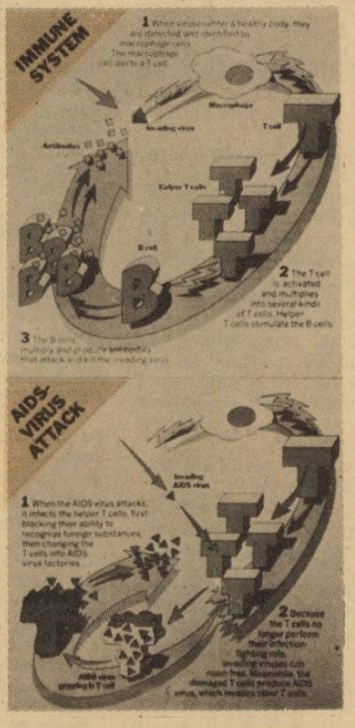

Schemele sistemului imunitar şi ale atacului pe care îl declanşează Sida

toaletelor individuale şi a unor tacîmuri de plastic. De asemenea, Ryan nu va merge la ora de gimnastică împreună cu colegii lui şi nici la piscină. Cu toate aceste măsuri, vineri dimineaţa cînd Ryan a revenit la şcoală, o treime din elevi au lipsit la apel. Iar după trei ore de la începerea cursurilor, un recurs al părinţilor îl obligă din nou pe Ryan să părăsească sala de clasă. La prinz, el e din nou cu mama sa în faţa judecătorului. Sala de audienţă e plină. După o scurtă deliberare, judecătorul Brubaker şi-a oprit privirea asupra copilului. Şi îl anunţă cu răceală că în virtutea unei legi a statului Indiana nu i se va mai permite să se întoarcă în şcoală. Drama unui copil n-a cîntărit prea mult în balanţă. Părinţii colegilor lui Ryan au ciştigat din nou.

RYAN NU E SINGUR

O adevărată ovaţie salută hotărîrea judecătorului ca şi cum s-ar fi asistat la condamnarea unui criminal. „S-ar fi zis că au ciştigat un meci. Aplaudau", mărturiseşte cu amărăciune Ryan. Întorcîndu-se către mama sa, cu ochii în lacrimi, Ryan murmură : „Au ratat totul, n-au înţeles nimic". Ryan a ieşit alergînd din tribunal. Întors acasă, s-a închis în camera lui să plîngă. Jennie e doborîtă, a ajuns la capătul puterilor. Şi ea plînge.

Acest 21 februarie cu imaginea tulburătoare a părinţilor la ieşirea din palatul justiţiei din Kokomo strigîndu-şi bucuria, în faţa camerelor de luat vederi ale reţelelor T.V. naţionale, pentru că au obţinut excluderea din şcoală a unui elev de 14 ani, a intrat în toate căminele americane. Dar America a fost şocată de acest comportament absurd faţă de un copil bolnav. Toţi îşi puneau întrebarea : ce se întîmplă la Kokomo ? În cîteva zile, Ryan, simbol al ignoranţei şi neînţelegerii unor adulţi, a devenit fără voia sa o vedetă naţională şi internaţională. Echipe de televiziune americane şi japoneze au defilat prin căsuţa familiei White. Ryan răspundea întrebărilor ca un profesionist obişnuit cu interviurile. Camera lui s-a umplut de urşi de pluş, de caschete de base-ball trimise din diferite state. Zilnic sosesc cîteva sute de scrisori şi cadouri. În sufragerie se îngrămădesc mici amintiri din lumea întreagă.

MII DE COPII ATINŞI DE SIDA

În fiecare zi, Ryan telefonează altor copii atinşi de SIDA. Fără să se vadă au devenit prieteni. Printre ei, Mark, de 11 ani, trăieşte la Swansea, Massachusetts. La ieşirea din spital, Mark a fost lăsat să se întoarcă la şcoală. Este singurul caz de acest fel din Statele Unite. Spre deosebire de Ryan, identitatea şi cazul lui Mark nu au fost dezvăluite publicului. Exemplul din Massachusetts e totuşi singular pînă astăzi în Statele Unite. Pretutindeni în alte părţi copiii atinşi sau suspecţi de a fi purtătorii virusului care provoacă SIDA nu sînt primiţi în şcoli. E o veritabilă vînătoare a inocenţilor. În ciuda asigurărilor date de către medici şi Ministerul Sănătăţii al S.U.A., despre modul de transmitere al bolii, în toată ţara părinţii rămîn sceptici. Autorităţile nu reuşesc să dezamorseze convingerile şi isteria care a acaparat America.

SPERANŢA SA DE VIAŢĂ : TREI ANI

Ryan pare azi sănătos. El a atins greutatea de 40 kg. Nu urmează o terapie specială. Ministerul Sănătăţii al S.U.A. a facilitat comercializarea medicamentului francez H.P.A. 23 pe piaţa americană, dar tratamentul urmat de Ryan a fost diferit. O dată pe lună Ryan primeşte globule albe pentru a-şi fortifica sistemul de apărare. Dar acest lucru nu e suficient pentru a uita realitatea şi Ryan nu spune niciodată că e vindecat. „În acest moment boala mea nu progresează ; dar eu ştiu că mîine, virusul poate din nou să se dezvolte, că va trebui să mă întorc la spital. Nimeni nu s-a vindecat vreodată de SIDA", adaugă el cu o siguranţă glacială. În spatele surisului său, dincolo de bucuria aparentă, Ryan îşi ascunde drama şi el se închide adesea în camera lui.

VISUL REÎNTOARCERII LA ŞCOALĂ

Cu spectrul acestei morţi el s-a întîlnit în rezervele sordide ale spitalelor new-yorkeze unde a fost să viziteze bolnavii de SIDA. Homosexuali atinşi de SIDA, înnebuniţi de spaimă, erau stupefiaţi de forţa stranie a acestui copil care spunea în faţa paturilor bolnavilor: „Eu sînt un copil normal". Pentru a face să înceteze rumoarea şi mila din jurul lui, Ryan şi-a inventat un viitor pe care-l repetă peste tot „Vreau să devin avocat", spune el. Alături de el, Jennie White trăieşte fără speranţă, de pe o zi pe alta, pîndind un simptom, o oboseală neobişnuită, o tuse prea puternică. Şi ea ştie că mai devreme sau mai tîrziu ciclul infernal va reveni. De aceea ea vrea să-i ofere copilului ei cel mai frumos cadou : reîntoarcerea la şcoală, acest vis pe care Ryan îl străcoară la fiecare frază şi care îi dă forţă să spere.

La Kokomo febra a scăzut. Ryan s-a reîntors la telefonul prin care îşi face lecţiile iar părinţii colegilor săi la prejudecăţile lor medievale. Primarul a hotărît să aloce un credit special pentru cercetările contra SIDA. Trebuie reaurită imaginea oraşului.

Traducere şi adaptare de Florian Popa Micşan

REFLECȚII DESPRE SPORT ȘI SĂNĂTATE

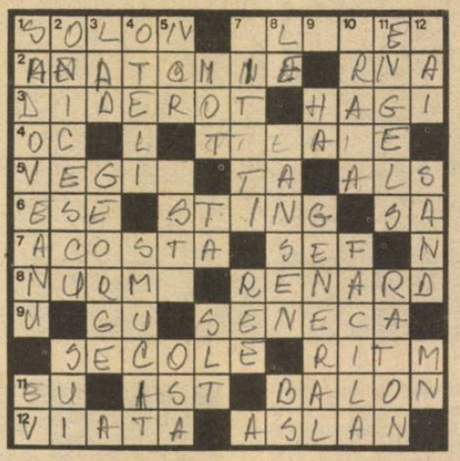

ORIZONTAL : 1) „Exercițiile fizice consumă secrețiile de prisos care sînt cauza multor boli. Ele contribuie la menținerea sănătății" (Om de stat atenian n. cca. 640 — m. cca. 558 î.e.n.) — Scriitor francez (n. 1923) care afirma : „Rar sînt oamenii care, după ce au practicat sportul în timpul tinereții, nu reușesc să se descurce în viață mai bine decît alții". **2)** Știința care studiază corpul omenesc, de care s-au ocupat medici ca : Felix Hațieganu, Milcu etc. — „Acid ribonucleic" în terminologia anglosaxonă. **3)** Filozof materialist francez (1713—1784) apologet al culturii fizice, spunea : „La elevi, exercițiile de gimnastică produc două efecte : înfrumusețează corpurile și exprimă sentimentul frumuseții populare" — Talentat fotbalist român, speranță a soccerului nostru. **4)** Otilia Chiosea — Dîrz în sport ca și în viață. **5)** Umorist și pedagog italian (1406—1458) recomanda tinerilor exercițiile corporale „nu pentru a forma atleți care să-și neglijeze studiile, ci de a favoriza sănătatea, puterea și iscusința corporală" — Sunet de trompetă — Insulă daneză **6)** Est-Sud-Est — Piciorul de șut al lui Bölöni, care nu iartă — Piesă de harnașament. **7)** A amară — Conducător pentru o echipă **8)** Atletul finlandez, unul dintre cei mai vestiți alergători ai lumii, care spunea : „Uneori eu însumi am fost surprins cum se schimbă, prin antrenament, în cîțiva ani toate calitățile umane" — „Gloria e o strădanie fără răgaz" (scriitor francez : 1864—1910). **9)** Gheorghe Ungureanu — Filozof latin (c. 4. î.e.n. — 65. e.n.), adept al exercițiilor fizice și al concursurilor fizice, care exclama : „Succesul în mare parte, stă în voința de a învinge ; să ne străduim deci și să stăruim". **10)** „Acest straniu... al sportului" sînt cuvintele scriitorului francez François Mauriac. pl.) — Impus într-o cursă de alergare. **11)** Subsemnatul — Acesta (pop.) — Sferă de interes general pentru iubitorii de sport. **12)** „Sportul te învață să cîștigi cinstit. Sportul te învață să pierzi în mod demn. Prin urmare sportul te învață de toate, te învață cum este..." (Ernest Hemingway) — Gerontolog de faimă mondială care spunea despre sport că „este un izvor de sănătate și prospețime, un factor de longevitate" (Ana).

VERTICAL : 1) Ceahlăul prozei românești (1880—1961) care spunea despre vînătoare : „O vînătoare e o pasiune ca și amorul" — Secolul XX, supranumit al vitezei. **2)** Matematician și om de știință român (n. 1892) care, subliniind rolul culturii fizice, spunea : „Educația fizică este o știință complexă ca și matematica bunăoară ; știință concretă, ea trebuie să obțină rezultatul final absolut fără interpretare, fără dibuire" — A urca spre înălțimi. **3)** Grăjdar, la cai de curse — Poet român care arată printr-o metaforă că : „barele la rugby sînt un suprem semn heraldic : H — simbolul, inițiala majusculă a lui Hercule" (Tudor, n. 1926). **4)** „Nu-i de ajuns să întărim sufletul, trebuie să întărim și mușchii", preciza Montaigne (inf.) — Apucat (fig.). **5)** Apare din senin — Armate — Rîu din U.R.S.S. **6)** Stă în frunte — Tania Anghelescu — Abreviație militară pentru „sublocotenent" **7)** Clari în scris — Renumit pianist danez contemporan. **8)** Finale la paralele ! — Explorator polar norvegian (1861—1930) care ne-a lăsat un splendid aforism aplicabil și în sport : „Ai izbutit ? Continuă ! N-ai izbutit ? Continuă !" — Bibi Stoianovici. **9)** Făcut de rîs la haltere ! — Clasamentul clasamentelor **10)** Remarcabil actor român de la care s-a aflat că : „Un adevărat sportiv are afinități cu un artist. Amîndoi apar în fața publicului. Dar ei trebuie să uite acest lucru, să-și trăiască rolul cu sinceritate, Numai prin concentrare și voință ei se vor dărui creației. Așa se învinge în artă și în sport" (George) — Ușoară. **11)** Filozof materialist (1820—1895), care spunea că: „Este mai bine să predăm gimnastica liberă și exercițiile la aparate elevilor, decît să ne străduim cu sudoarea frunții, să redăm tinerilor mobilitatea și suplețea dinainte" — Animal vînat pentru blană. **12)** Negru amestecat cu alb — „Avea prea mult talent ca să nu fie puțintel sensibil la glorie" (Scriitoare franceză ; 1804—1876) — Mailer Norman (romancier american) : „Boxul este o dispută rapidă între două inteligențe ; este un dialog între două trupuri".

Gheorghe Toia

Dicționar : RNA, ALS, LAD, OSA, REE. LAI.

COLECȚIA ENIGMA

NUMĂRUL DE ALARMĂ

de HERBERT LISSE

El se înșelase : ea nu era dispusă să meargă prea departe, cu toate că în anunț promisese multe. Se recomandase acolo ca damă de companie și bun camarad. După o scurtă descriere a calităților ei fizice și spirituale, încheiase cu promisiunea : „Fac orice". Numai că, în prima noapte, cînd el a vrut să facă proba promisiunilor, ea i-a ris în nas : „Vă rog să vă căutați în altă parte iepuraș la pat ! Eu sînt doar ghid particular". Desigur că după asta, intenția lui nici nu mai suporta discuție, dacă ținea să treacă drept un bărbat serios. Dar Heinz era deja îndrăgostit lulea, încît a început să-i vorbească de dragoste eternă. Și tocmai cu așa ceva ea îl avea la mînă. Încît restul călătoriei a devenit un soi de călătorie de nuntă. Acum el era cel care făcea de toate — din păcate, nu chiar totul, căci ea își reaminti de promisiunile din anunț... Pînă într-o zi, cînd el i-a declarat că s-a săturat și că înaintează divorțul. Din ziua aceea, ea deveni activă într-un alt mod : îi telefonă lui Carl și-i spuse că trebuie să fie pregătit să-i stea la dispoziție. După două zile se întîlni cu Carl într-un hotel.

„Vreau să-l îndepărtezi" ceru ea. „Încet, încet a început să gîndească. Așa ceva e prea periculos pentru mine".

„Crezi că s-ar putea înscena o spargere cu urmări fatale ?"

„Admir înc-o dată prezența ta de spirit..."

„Bine, deci. O fac și pe-asta", zise el, „însă trebuie să-mi dai o mînă de ajutor".

*

Heinz sorbea din paharul cu vin roșu și privea televizorul. Îl apucă brusc căscatul. Ea îi ceru : „Să mergem la culcare"

„Să-mi termin paharul" răspunse el. „Du-te tu înainte".

Obosit cum era, aproape că adormi în fotoliu. Soția pur și simplu trebui să-l care în dormitor. După scurt timp, îi și auzi respirația regulată. Adormise. Pe la două noaptea îl trezi un zgomot. Ea nu mai era în pat alături. Percepu ceva aducînd cu un șoptit, apoi ceva căzu pe jos. Iarăși liniște. Se întoarse pe partea cealaltă și închise ochii. Puțin mai tîrziu o simți urcîndu-se în pat lîngă el. Ea tremura puțin și avea picioarele reci. Îl trecu un fior cînd ea îl atinse cu piciorul. Se lipi la pieptul lui ca și cînd ar fi vroit să fie încălzită, după care îl scuturâ ușor de umeri.

„Ce-i ?" mormăi el.

„Scoală-te, Heinz ! Am auzit ceva, am impresia că-i cineva străin în casă !"

Într-adevăr, Heinz nu putea să nege că n-ar auzi și el. „Mai bine să chem poliția", propuse. Ea îi întinse receptorul de la aparatul de pe noptieră, dar acesta nu scotea nici un sunet. „Cablul a fost tăiat", constată Heinz, obiectiv. „Trebuie să procedez altfel".

Dădu o raită cu privirea după o sîrmă potrivită. Nu zări nici una. „N-ai un pistol ?" întrebă el în șoaptă.

„Da. Cred că-i jos, la masa din birou".

„A naibii chestie !" exclamă părăsind dormitorul. Anna își astupă gura cu mîinile. „Acum, acum", șopti ea în gînd. „Uf, nu mai trage odată".

Tocmai trozniră trei împușcături și ea auzi cum ceva greu se prăbuși la pămînt. Coborî în fugă treptele. „E mort" ?

Carl se aplecă peste Heinz, îl examină scurt, apoi zise : „Da. Nu-ți va mai face greutăți".

„Bine", făcu ea zîmbind. „Nu mai am nevoie de tine".

Scoase dintre faldurile cămășii de noapte un pistol.

„Dar asta-i... nu poți face asta..." Cuvintele-i fură curmate de șuierul gloanțelor care îl nimeriră în plin. Se prăbuși cu bustul peste picioarele lui Heinz. Anna așteptă o clipă, apoi se îndreptă spre telefon și formă numărul de alarmă. Plîngea ca un ciine de casă mare cînd a sosit poliția. „N-am putut să fac altfel..." se tînguia continuu. „A trebuit să-l împușc. Oh, Doamne Dumnezeule, pe deasupra este un vechi prieten de-al meu. Mi-a omorît soțul. Iar vina e a mea, că i-am povestit despre colecția valoroasă de monede..." Credea că poliția o va crede imediat, Carl doar era cunoscut... „Vreau la soțul meu ! Vreau să-l mai văd o dată !" țipa ea, și dădu buzna în camera cu pricina tot repetînd aceeași frază, isteric.

„Faceți-i pe plac", spuse o voce de pe podea. Annei îi scăpă un urlet înfiorător. Unul dintre... morți se ridică încet. „Cred că vă datorez o explicație", declară el polițiștilor. „Soția mea l-a însărcinat pe acest individ de-aici să mă transporte pe lumea ailaltă, fără să pună preț pe faptul că el avea să se-ngroape înapoia gratiilor unei închisori. Iar el a socotit că e mai cîștigat dacă mă previne. La-nceput nu i-am dat crezare... atunci el mi-a propus să lăsăm impresia că sarcina ar fi fost îndeplinită... În felul ăsta, am să văd cu ochii mei ce intenții are ea. Însă niciunul dintre noi nu s-a gîndit la faptul că Anna vroia să-l îndepărteze și pe el..."

În românește de Ioan Petriu

ESCULAP şi CADUCEUL

Asclepios sau Esculap a fost considerat în antichitatea greacă şi romană ca zeu al medicinii şi farmaciei, deşi în realitate a fost un om ca oricare altul, dar care şi-a dedicat întreaga viaţă artei vindecării bolilor. Mitologia îl considera ca fiind fiul lui Apollon, zeul luminii şi al artelor, afirmînd că ar fi învăţat arta vindecării de la centaurul Hiron, de asemenea un personaj legendar.

În întreaga lume greco-romană, templele consacrate lui Esculap erau, în felul lor, nişte clinici medicale, probabil după model egiptean, toţi preoţii slujitori fiind şi medici. În templul din Epidaur, o clinică medicală a antichităţii, Esculap folosea, alături de plante medicinale, şi muzica. În afara vindecării bolilor, el putea chiar să „redea" viaţa celor morţi ; legenda afirmă că mergînd către un bolnav a întîlnit un şarpe care i s-a încolăcit pe bâtul de călătorie. L-a omorît cu o piatră ; îndată a apărut şerpoaica, perechea şarpelui ucis, care ducea în gură un fir de iarbă cu ajutorul căruia i-a redat viaţa. De la aceasta Esculap ar fi învăţat secretul vieţii veşnice. De aici i s-a tras şi pedeapsa : Hades, zeul care domnea peste Cîmpiile Elisee şi peste Infern, s-a plîns lui Zeus în Olimp că oamenii nu mai mor. Zeus aruncă fulgerele şi îl preface pe Esculap în cenuşă, pedepsindu-l pe zeul sănătăţii, cel care se răzvrătise împotriva firii. Pămintean fiind, Esculap a avut doi fii, pe Mahaon şi Pedaliro, precum şi două fiice, pe Higeea şi Panaceea. Amîndoi fiii au fost şi ei medici vestiţi în timpul războiului cu Troia. Higeea a reprezentat simbolul curăţeniei şi al sănătăţii, numele ei păstrîndu-se în cuvintele moderne „higienă" sau „igienă", iar Panaceea a reprezentat simbolul puterii vindecătoare, de unde a derivat termenul de „panaceu", sau remediu terapeutic, folosit cu deosebire de medicii din secolele trecute. Simbolul medicinii şi farmaciei, sub forma unui şarpe încolăcit pe un baston, are o semnificaţie anumită. Astfel, bastonul lui Esculap aminteşte că medicii trebuie să-şi viziteze bolnavii, fiindu-le fideli, iar şarpele reprezintă puterea dătătoare de viaţă. Se ştie că templele lui Asclepios sau Esculap, fiul lui Apollo, au fost în Grecia, la începuturile medicinii, cele dintîi spitale, iar preoţii cei dintîi medici. Bolnavii alergau atunci, din ce în ce mai numeroşi, la sanctuarele din Cos, Cnidos, Rodos, Cirene, Epidaur etc. S-a format în jurul acestor temple un fel de tradiţie medicală şi s-a constituit o corporaţie de medici puşi sub protecţia lui Esculap, o confraternitate laică independentă, care se duceau să-şi exercite arta profesională în diverse oraşe.

În sanctuarul lui Esculap se creşteau şerpi veninoşi ca ei să lingă rănile şi să sugă abcesele. Preoţii nu erau medici, dar cu timpul, din contactul cu atiţia bolnavi, căpătau cunoştinţe empirice. Fiind intermediari între zei şi bolnavi, ei erau foarte pricepuţi în pregătirea atmosferei şi mediului miracolului : sacrificii publice, sărbători religioase numite Epidauria sau Asclepia, vise, prevestiri etc. Bolnavul care venea în templu era mai întîi purificat prin scufundarea în apa izvorului Asclepion ; apoi lua parte la un fel de slujbă şi apoi se aşeza sub porticele templului. În timpul nopţii sacre, cînd bolnavul se afla în emoţia mistică a aşteptării, sporită de suferinţele bolii, Esculap i se arătat în vis, spunîndu-i fiecăruia ce avea de făcut. Dimineaţa, preoţii aveau grijă să execute sau să interpreteze reţeta divină.

Cultul lui Esculap, zeul medicinii şi farmaciei la greci şi la romani, s-a bucurat timp de mai multe secole de marea simpatie şi popularitate a acestor două popoare antice. Mărturie stau numeroase temple, inscripţii votive. Textele scriitorilor antici referitoare la zeu, precum şi arta şi practica medicinii, sînt şi astăzi dovezi elocvente ale acestei popularităţi. Arta clasică greco-romană demonstrează şi ea destul de clar această popularitate, prin bogăţia şi varietatea monumentelor artistice dedicate lui Esculap.

Şarpele încolăcit pe bastonul lui Esculap, acest erou civilizator, a devenit însemnul medicinii şi al farmaciei. Confuzia s-a născut atunci cînd, în unele ţări, drept simbol medical a fost adoptat CADUCEUL, care are doi şerpi încolăciţi pe o baghetă, cu o pereche de aripi. Însemnul cu doi şerpi este vechi de peste 4 000 de ani şi vine din Babilon. A reapărut în mitologia greacă cînd i s-au adăugat şi aripile, devenind semnul lui Hermes (la romani Mercurius, zeul comerţului). Mesagerii săi purtau acest simbol, care semnifica neutralitatea. Mai tîrziu medicii, pe cîmpurile de bătălie, purtau acest semn, caduceul, ca să-şi arate statutul lor de necombatanţi şi pentru a putea ajuta pe cei răniţi. În unele ţări a fost adoptat ca emblemă pentru profesia medicală. În secolul al XIX-lea însemnul celor care îngrijeau răniţii pe front a devenit Crucea Roşie.

Şarpele îşi are o semnificaţie care se pierde în cele mai îndepărtate timpuri, chiar înainte de blestemul pe care Biblia i l-a conferit în urma păcatului genezei. În cea mai mare parte religiile antice îşi reprezentau şarpele ca simbol al vieţii şi nu al morţii pe care o provoacă veninul său. În cultele gnostice el reprezenta puterea de vindecare. Grecii îi atribuiau însuşiri curative, Arabii dinaintea Coranului îl foloseau încolăcit în jurul unui baston pentru a combate ciuma. În India această asociere dintre reptile şi arborele vieţii era legată de Kundalini sau „Focul şarpe", energie misterioasă pe care o căutu înţelepţii şi practicanţii de yoga şi care, susţineau ei, vine pe calea axului măduvei.

Caduceul, în tratatele de alchimie, reprezenta celebrul mercur filozofic ; această reprezentare se poate vedea pe portalul central al catedralei Notre Dame din Paris. Pentru unii, cele două reptile înlănţuite evocă marea mistică sexuală sacră, uniunea androgină, aceea a cuplului divin care bea elixirul nemuririi. Dar caduceul nu este o simplă emblemă. Savanţii care cercetează în prezent ADN-ul, acel faimos acid care se pare că este la baza metabolismului, au constatat cu surprindere că structura acestui element fundamental care asigură existenţa noastră are forma unei duble elice, două sinusoide care se încrucişează asemenea formei tradiţionalului caduceu. În matematică dubla spirală răsucită a caduceului este simbolul infinitului.

În zilele noastre, Esculap, ca şi caduceu, în limbaj familiar înseamnă medic, medicină, farmacie.

Dr. Aurel Rosin

— Nu ştiu ce se întîmplă cu seringile astea ! Acele tremură îngrozitor !

Jocul medicilor

Căutaţi să aflaţi cui aparţin următoarele citate : 1) Observaţia la patul bolnavului, urmărirea evoluţiei bolii, descoperirea intuitivă a unor reacţii individuale sînt de neînlocuit în clinică (Robert, clinician elevetian contemporan). 2) Medicul trebuie să fie pătruns de nobilele idealuri care simbolizează medicina (Toma, chirurg şi anatomist român : 1860—1926). 3) Uşurarea suferinţei trebuie să rămînă totdeauna ţelul activităţii medicale (creatorul şcolii de Endocrinologie din România : 1874—1969). 4) Întîrzierea îndelungată face să sporească răul (poet latin : 43 î.e.n. — 17 e.n.). 5) Recunoaşterea cauzei înlătură adeseori boala (Aulus Cornelius, sec. I e.n., autorul celui mai important tratat de medicină al antichităţii romane). 6) Anatomia este ştiinţa formei vii (Francisc, anatomist român : 1874—1944). 7) Medicul are nevoie mai întîi de ştiinţă, apoi de artă şi totdeauna de judecată (Charles, clinician şi fiziolog francez : 1860—1944). 8) Faţă de încrederea pe care bolnavul o arată medicului, acesta îi rămîne dator totdeauna, oricît s-ar achita de perfect profesional şi uman faţă de el (Anibal, clinician şi terapeut român : 1873—1933). 9) Mai bine este să vindeci începutul decît sfîrşitul bolilor (umanist şi filozof olandez : 1466—1536).

Iniţialele autorilor acestor citate de sus în jos vor da numele unui celebru medic grec din antichitate (sec. V—IV î.e.n.), socotit „părintele medicinei", autor al aforismului : „Nu pe baza unui singur semn, ci din contextul lor se obţine un diagnostic".

Prof. Teodor Axioti

1	A						
2	S						
3	C						
4	L						
5	E						
6	P						
7	I						
8	O						
9	S						

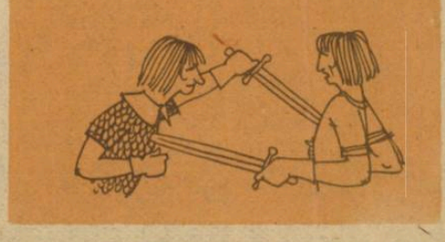

CU BUCURIE ŞI SĂNĂTATE

DE VORBĂ CU OENOLOGUL ING. DR. ION M. PUŞCĂ

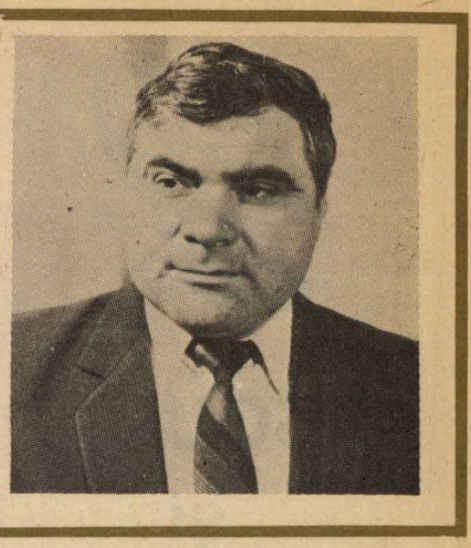

— Stimate Ion M. Puşcă, avem în faţă semnalul celei mai recente dintre cărţile dumneavoastră — „Valea Şuşiţei". Dialogul nostru poate fi — cum e corect ?, spumos, spumant... — sau academic. Personal îl prefer pe cel de la om la om. Întrebare : cum s-a născut această carte ?

— Sînt fiu al acestor meleaguri. Am văzut lumina zilei aici, pe malul Şuşiţei, la Satu Nou — Panciu. Şi, cum veţi constata, eu mi-am avizat cititorii, cartea „Valea Şuşiţei", este rodul unei stări de spirit. Vedeţi dumneavoastră, Şuşiţa, o apă geografic mai puţin importantă, cred că poate fi asemuită — judecînd o seamă de fapte istorice petrecute în perimetrul albiei sale — cu Marna franceză. Anul acesta, în vară, s-au împlinit 70 de ani de cînd aici, pe Valea Şuşiţei, la Soveja, Mărăşti şi Mărăşeşti armata română a curmat înaintarea trupelor invadatoare.

— Aţi spus stare de spirit. Cît timp aţi lucrat la elaborarea acestei monografii ?

— Cartea aş putea spune că o port în mine de cînd mă ştiu. Dar ea a necesitat o anumită maturitate, o înţelegere profundă a evenimentului istoric, a consistenţei şi consecinţelor lui în vreme. În fapt, am lucrat la elaborarea cărţii peste un an şi jumătate, dar nu înainte de a înţelege cu toată fiinţa mea că ce e scris cu sînge în viaţa poporului, pe veci rămîne spre pildă şi necontenită aducere aminte.

— Să facem cunoscut cititorilor că anterior publicării acestei cărţi, numele dumneavoastră a mai apărut pe volumele „Îndrumătorul tehnicianului din vinificaţie", „Panciu, file de cronică", „Tehnologia de preparare a vinurilor spumante" şi „Periplu dionisiac. De la Panciu la Jerez". Aceasta din urmă a fost premiată în octombrie 1987 cu menţiune specială de către juriul Oficiului Internaţional al Viei şi Vinului de la Paris. Să le mai spunem că sînteţi şeful Complexului de vinificaţie I.A.S. Panciu şi părinte al şampaniei de Panciu — albă şi rozé — care în 1988 va împlini frumoasa vîrstă de 20 de ani. Întrebare : cînd aţi băut primul pahar de vin ?

— Habar n-am. Dar să nu uităm că mă trag dintr-o familie de vechi viticultori. Iar eu am îndrăgit ocupaţia părinţilor nu din pasiunea de „degustare", nu, deşi roadele pămîntului, în speţă strugurele şi vinul, acesta din urmă consumat cu măsură, se înţelege — aduc bucurie şi sănătate omului. Eu am devenit viticultor — un termen mai modern şi complet este cel de oenolog — din cauza peisajului. Aţi vizitat podgoriile, hrubele lui Ştefan cel Mare şi Complexul de vinificaţie. Cum vi s-au părut ?

— S-ar putea scrie o carte.

— Eu am scris mai multe. Cînd pasiunea şi profesiunea coincid nu se poate, zic eu, să apară decît rezultate notabile. Dacă profesiunea obligă la disciplină, corectitudine şi muncă, pasiunea aduce căldura fiinţei, dragostea.

— De aici şi faimoasa zicală românească „omul sfinţeşte locul". Ce faceţi dumneavoastră la I.A.S. Panciu ?

— Dar ce nu fac ! Important e ce face Complexul.

— Şi ce face Complexul ?

— Activitatea oenologică din întreprinderea noastră constă în prepararea şi îmbutelierea vinurilor albe şi roşii, prepararea vinurilor spumante după metoda „champenoise", precum şi prepararea rachiurilor.

În hrubele lui Ştefan cel Mare ing. dr. Ion M. Puşcă scrutează o licoare pe cale de şampanizare.

— Aveţi deja o vastă experienţă în domeniu. Cei peste 20 de ani de cînd coordonaţi întreaga activitate a acestei întreprinderi vă recomandă drept un mare specialist. Cum v-a venit ideea cu „şampania de Panciu" ?

— E o poveste veche şi lungă.

— Ştiu. De la Ştefan cel Mare.

— De la Deceneu. Şi de dinaintea lui.

— Şampanie pe vremea lui Deceneu ?

— Aţi înţeles bine ce vreau să spun. Şampania e în bobul de strugure. Că la 1670 călugărul benedictin Dom Pérignon din Hautvilliers, lîngă Reims, oferă prima sticlă confreriei e un accident. Cine ştie ciţi moşneni de-ai noştri nu băuseră vin spumant din vinurile puse la păstrat în cămară, după un an şi mai bine.

— Să revenim.

— Apropo de turism. Să fi fost prin 1965. Eram într-o excursie studenţească de studiu la fabricile de şampanie din Bucureşti şi din Jidvei în podgoria Tîrnavelor. Anul următor am venit la Panciu ca inginer oenolog, dar ideea încolţită atunci, în excursie, de a produce şampanie de Panciu, nu m-a părăsit nici o clipă. Ceea ce este remarcabil este faptul că vinurile — unele dintre ele — de Panciu au caracteristici asemănătoare celebrelor vinuri din faimoasa Champagne a Franţei. Asta nu înseamnă că a fost uşor. Trebuie să amintim totuşi şi despre hrube. Hrubele existau. Chiar în inima podgoriei, la Ursoi, sînt acele tunele subterane cărora li se spune hrube. Cunoscute încă de pe vremea lui Ştefan cel Mare, ele se întind cam pe 2 kilometri. Legenda spune că aici se ascundeau localnicii pentru a se feri din calea invadatorilor turci şi tătari. Ei bine, aceste hrube erau ideale pentru prepararea şampaniei. Temperatură constantă tot timpul anului, factor esenţial, spaţiu suficient pentru realizarea unei producţii considerabile şi altele. Şi a început munca. Experimentările. În 1968 am reuşit să şampanizăm unele vinuri de Panciu. Nu vreau să intrăm în detalii tehnice. Nu-i chiar aşa de simplu precum ar părea la prima vedere. Pentru că abia după revelionul din 1969, cînd împreună cu colegii mei am ciocnit primele cupe de şampanie de Panciu, munca a devenit şi mai asiduă. Dar ajunsesem la o certitudine : se poate !

— Acum certitudinea se conjugă la trecut : s-a putut !

— E bine spus. Dar noi continuăm. Trebuie să ştiţi că pentru a obţine şampanie cele mai bune sînt vinurile cu multă aciditate, iar la Panciu există : băbeasca, rieslingul, fetească albă, fetească regală. Pe moment ne preocupă obţinerea şampaniei din soiurile pinot.

— În afară de pasiune şi profesiune ?

— Atît : pasiunea şi profesiunea. Sincer să fiu, nu vreau să am timp pentru altceva. N-am mai jucat o tablă de zece ani. Muzica, dacă nu e dulce, se cheamă zgomot şi mă deranjează. Alţii discută ore, dacă nu chiar zile întregi cine a marcat un gol într-un meci de fotbal, din pasa cui şi cum. Treaba lor, e viaţa lor. Eu — şi nu vreau să fiu deloc modest în această privinţă — doresc să aduc oamenilor o clipă de bucurie, de plăcere şi, cum spuneam mai înainte, un pahar de sănătate.

Șampania, odinioară o băutură de elită, iată, poate fi întîlnită astăzi pe masa oricărui om al muncii din țara noastră. Și acesta este un mare lucru.

— Sînt convins. Este vreo zi în care să nu beți măcar un singur pahar ?

— Vai de mine ! Dar cum ? ! Munca-i muncă, plăcerile sînt plăceri. Asta e ca' și cum ați crede că un cultivator de dovleci mestecă zi de zi semințe. Sau un farmacist se îndoapă...

— Dar sînteți degustător de vinuri. Oficial. Gradul I. Ați băut ceva la viața dumneavoastră.

— Eroare după eroare. În primul rînd sînt degustător expert. În al doilea rînd sînt cooptat în juriul de degustători din țara noastră, fără să mai vorbim de participarea la numeroase congrese, reuniuni sau diverse manifestări oenologice internaționale. Și în al treilea rînd și dumneavoastră, ca toți cei necunoscători, credeți că degustarea se confundă propriu-zis cu băutul. Nimic mai fals. Știți de exemplu, care este după mine — și nu numai după mine — simțul cel mai solicitat al unui degustător ? Nu știți. Este mirosul. Mirosind o mostră dintr-un soi poți din capul locului accepta sau elimina la un concurs vinul respectiv. Mirosul depistează imediat — vorbesc despre mirosul unui specialist, defectele unui vin. Abia după aceea se poate trece la tot ceremonialul papilar-gustativ. Un adevărat expert poate numai și numai după cîteva picături dintr-o cupă să spună ce fel de vin are în față, soiul viței de vie din care provine etc.

— Mi se pare aproape imposibil.

— Și totuși acesta este adevărul. Pentru că, în fond, un degustător este și un expert în natură.

— Expert în natură ? Cum adică ?

— Bobul de strugure nu-i altceva decît o perlă, dar care nu se formează în adîncurile abisale. Bobul de strugure este un strop de apă, soare și roua pămîntului. Credeți că munca unui oenolog este mai ușoară decît aceea a unui culegător de perle ?

— Ați devenit poetic.

— Nicidecum. Tot ce v-am spus poate părea poezie privind din afară. Se înțelege că în cadrul Complexului nostru nu-i nici chiar de tot prozaic, dar în ultimă instanță tot proces de producție înseamnă. În cifre aceasta se exprimă prin circa 14 milioane de litri de vin anual și 2 milioane butelii de șampanie.

— Imens.

— Mai recent noi sîntem preocupați să producem șampanie la sticle mici, de 375 de mililitri, niște bijuterii îmbuteliate, care ar urma să se livreze cîte patru, șase sau douăsprezece bucăți în cutii speciale. N-ar fi exclus ca sărbătorile de sfîrșit de an să ne prindă, cum stă bine unor buni producători, cu marfa la dispoziția cumpărătorilor.

— Din vorbă în vorbă am revenit în biroul dumneavoastră. Atmosfera de aici vă recomandă ca un om deschis, dar ordonat, iubitor de curățenie, cred eu poate chiar puțin pedant.

— Vă referiți la „trofeele" de pe pereți ? Este un fapt de evidență istorică de-acum că podgoriile românești au cucerit nenumărate medalii de aur pe la toate concursurile la care au participat.

— Privind trofeele de care vorbiți, mă gîndesc că ați „vînat" ceva.

— Sînt rod al muncii și perseverenței întregului nostru colectiv. Și puncte de reper ale drumului parcurs. Oamenii uită de obicei repede, uneori chiar și clipele fericite ale unei existențe. Mie îmi place să am amintiri. Dacă mai sînt și amintiri frumoase, cu atît mai bine.

— Vă cunosc de o vreme și consider că adevăratele dumneavoastră trofee sînt aceste zile pline, zile în care de dimineața pînă seara tîrziu sînteți alergat — la propriu — de atîtea și atîtea probleme care trebuie rezolvate.

— Și cum bine știți, încerc să le rezolv pe toate.

— Zile pline, ziceam, fără să mai vorbim de perioada campaniei de recoltare.

— Este, într-adevăr, cum se spune, de tras. Și tot cum se mai spune — cît ești în treabă toți te-ntreabă. Chiar și dumneavoastră acum faceți acest lucru. Însă nu sînt singur, nu sîntem singuri. Ne-am bucurat permanent de sprijinul efectiv și îndrumarea competentă atît a organelor superioare de resort, cît și a organelor de partid și de stat locale. Iar una din grijile noastre permanente este să nu le înșelăm așteptările. În ceea ce privește zilele, cum ar putea să fie altfel decît pline. Zilei, ca și cupei, îi stă mult mai bine plină, nu ?

— Bineînțeles. Dar cînd mai aveți timp pentru studiu, pentru scris, pentru cercetare, pentru familie ?

— Timpul. El este atît cît este. 24 de ore sînt nici mai mult nici mai puțin decît 24 de ore. Determinate cosmic. Însă operativitatea, caracteristică strict umană, poate dilata acest timp. Chiar și în exprimare, formula „n-am timp" mi se pare lipsită de justificare. Timp are toată lumea la fel. Ceea ce faci cu el contează. Poți să-l înmulțești, poți să-l pierzi degeaba.

— V-am văzut biblioteca personală, de aici, de la Complex. Titlurile existente vă recomandă deopotrivă drept un iubitor de carte veche ca și de carte de turism.

— Să nu se înțeleagă că aș fi un bibliofil. Vorbeam mai înainte despre plăcerea mea de a avea amintiri. În această ordine de idei, cartea veche mă atrage : în primul rînd ca mărturie a vremurilor în care a fost concepută și tipărită. Apoi ca sursă de adevăruri istorice ce nu trebuie uitate. În același sens mă gîndesc și la cărțile pe care le-am scris eu. Mai ales la „Panciu, file de cronică" și la „Valea Șușiței". Referitor la turism este bine să știți că eu am colindat țara în lung și-n lat. Și nu numai în interes profesional. Și pot să vă spun că avem o țară minunată, cu un relief variat și frumuseți de nebănuit. Această afirmație o fac în cunoștință de cauză pentru că ulterior am vizitat mai multe țări europene — Italia, Franța, Spania etc. — și de fiecare dată cînd întîlneam locuri pitorești gîndul meu fugea la plaiurile noastre și nu o dată comparația îmi încălzea inima.

— În încheiere aș vrea să vă citesc o „Declarație personală... pe patru cărări" scrisă ad-hoc, ca replică la catrenele dedicate dumneavoastră de Al. Clenciu și Impy Mateescu. Iat-o : „Din șampania vrînceană / Dacă vrei să tragi o dușcă / Bubuie de-ți ia timpanu' / Că-i o sticlă de la Pușcă !".

— Bună !

— Chiar ?

— Serios. Eu, în schimb, tot în încheiere v-aș ruga să ciocnim o cupă de șampanie pentru despărțire. Și să ne urăm să ne revedem cu bucurie și sănătate.

— Cu bucurie și sănătate !

Discuție consemnată de
Toma Michinici

ELEGII PENTRU VIETĂȚI

LEUL ÎN CUȘCĂ

Azi am văzut, uimit, un leu în cușcă
tinjind cu milă la regatul lui
un singur pas greșit – și îl impușcă
oricare dintre paznicii sătui

Agale-și plimbă coama fabuloasă
e ca un sfinx bolnav și fără rost
prin vicleșug l-au smuls cîndva de-acasă
și l-au expus la bilciuri contra cost

Măsoară cușca împletindu-și pașii
păduri de gratii îl întorc din drum
e pedepsit mai rău decît ocnașii
mîndria lui rănită varsă scrum

Inspiră frică și înțelepciune
precum un rege ingropat de viu
cu forța lui de glaciațiune
putea să facă împrejur pustiu

Dar își asumă jalea și urgia
cu ochi secați de doruri fără leac
se uită toți la el ca la Mesia
purtat în cușca lui, din veac în veac

DESPRE ARTA DE A VÎNA CU ȘOIMI

Pe timp de viscol să te stringi la foc
cînd Sfîntul Hubert tolba își răstoarnă
cînd vîntul mută stînele din loc
și mori de fildeș macină în iarnă
Atunci e bine în ulcele mari
să mintă vinul stins cu scorțișoară
prin geamuri argintate-n icusari
colinde vechi să simți cum se strecoară

Pe blănuri de stejar negeluit
trofeele să prindă viață nouă
un cap de urs cu botul aurit
un rămuriș de cerb umbrit de rouă
Să nu mai știi cum ai ajuns aici
pe munți rămași din mările sarmate
doar șoimii credincioși, cu aripi mici
să îți dezmierde mîinile brumate

Născuți cîndva din ochii lui Homer
au gust amar ca piinea de cenușă
eroici prinți, din insule ce pier
cu cruci de aur zăvorite-n gușă
S-au prăvălit și ți-au adus vînat
dar te-a răzbit o milă neștiută
și te-ai văzut judecător damnat
pe vraja dintre ei și-un pui de ciută

Cine ești tu ? De ce împarți război
între făpturi cu pace milenară ?
și ți-ai chemat slujbașii înapoi
salvînd și puiul ce trăgea să moară
Acum cu toții stați învăluiți
în aburii legendei din ulcele
și-n limba iernii blînd să spovediți
sub patrafir de viscol și de stele...

Corneliu Vadim Tudor

VREȚI SĂ FIȚI FETE-TRESTII?

Nu mai încape nici o îndoială că toate fetele de astăzi vor să aibă silueta lui Jane Fonda, sau a lui Carmen Galin, sau a lui Catrinel Dumitrescu. Sau a Sophiei Loren, sau Ginei Lollobrigida, sau Brigitte Bardot de pe vremea cînd erau și ele... tinere fete. Și este normal să fie așa. Și nu numai normal, dar și posibil.

Cu mai multe condiții, dintre care cea mai importantă este viața rațională din toate punctele de vedere. **Și mișcare, cît mai multă mișcare. Și gimnastică. Cît mai multă gimnastică și cît mai variată.**

În speranța că duceți o viață rațională, vă oferim un buchet de exerciții care să vă ajute la realizarea obiectivului enunțat în titlu : acela de a deveni fete-trestii...

Nu mă îndoiesc că aveți acasă un cîntar, orice fată care se respectă are acasă un cîntar. Așa dar, sus pe el și să vedem cîte kilograme în plus avem. Mda, cam multicele... Vă propun să nu stăm prea mult și să ne întrebăm : „Cînd naiba le-am pus, că doar..." sau „Formidabil, cum se prind toate de mine..."

Atenție mare, fetelor, la cele două cîntare : cel din bucătărie și cel de sub... pat !

Exercițiile pe care vreau să vi le propun sînt cît se poate de simple și absolut deloc costisitoare. Este nevoie de o carte mare și grea, de preferat un atlas, un dicționar — personal vă recomand să cumpărați cîteva almanahuri care nu se prea vînd și pe care să le legați la un loc, dar fără a vă pierde prea multă vreme cu cititul lor (ajunge să citiți almanahul B.T.T.), un creion și o bucată de hîrtie. Este bun și un carnețel.

Vă recomand ca după fiecare exercițiu să țineți o evidență exactă și să calculați bine punctele pe care singură vi le-ați acordat.

Vă rog frumos : NU TRIȘAȚI ! Nu veți păcăli pe nimeni ! Evidența este numai și numai pentru dv.

Așadar, să începem.

1. EXERCIȚII PENTRU MOBILITATE

Din poziția în picioare încercați să ajungeți de cîte 10 ori :

a. — cotorul cărții
b. — coperta cărții așezată pe podea
c. — podeaua cu vîrful degetelor
d. — podeaua cu podul palmei

MODUL DE CALCUL :

10 x a = 4 puncte
10 x b = 6 puncte
10 x c = 8 puncte
10 x d = 10 puncte

2. EXERCIȚII PENTRU MUȘCHII ABDOMENULUI

Poziția șezînd cu picioarele întinse și mîinile atingînd în spate podeaua. Cartea se așează sub picioare puțin deschisă și cu cotorul în sus.

Forfecați cît puteți de sus deasupra cărții fără a o atinge și fără a le cobori pe podea. Și numărați !

MODUL DE CALCUL

pînă la 10 ori = 4 puncte
pînă la 15 ori = 5 puncte
pînă la 20 ori = 6 puncte
pînă la 25 ori = 7 puncte
pînă la 30 ori = 8 puncte
pînă la 35 ori = 9 puncte
pînă la 40 ori = 10 puncte.

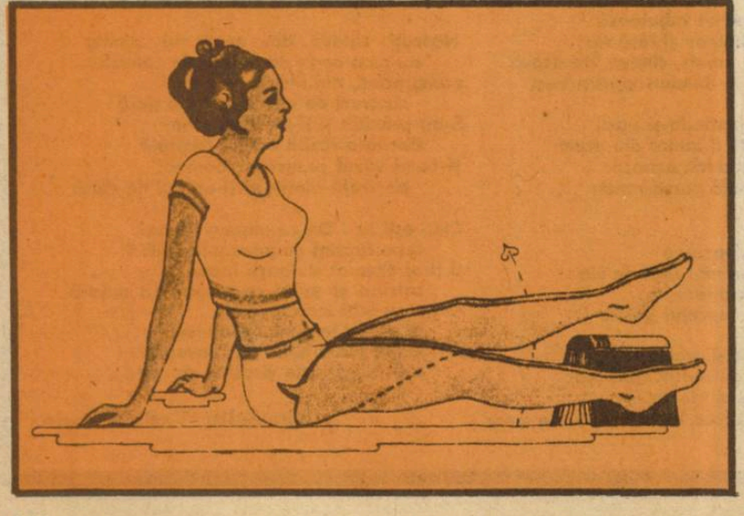

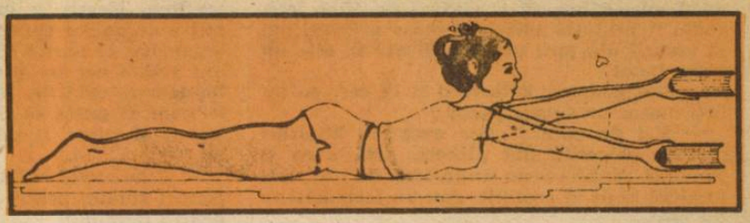

3. EXERCIȚII PENTRU MUȘCHII SPATELUI

Așezați-vă pe burtă cu picioarele întinse și lipite. Prindeți cartea cu amîndouă mîinile și mișcați-o în sus și în jos fără însă a atinge podeaua.

MODUL DE CALCUL

pînă la 6 ori = 4 puncte
pînă la 9 ori = 5 puncte
pînă la 12 ori = 6 puncte
pînă la 15 ori = 7 puncte
pînă la 18 ori = 8 puncte
pînă la 21 ori = 9 puncte
pînă la 24 ori = 10 puncte

4. EXERCIȚII PENTRU MUȘCHII PICIOARELOR

Din poziția în picioare cu cartea în ambele mîini chirciți-vă pînă veți atinge podeaua cu cartea. Plimbați cartea din stînga în dreapta atingînd de fiecare dată podeaua. După fiecare astfel de mișcare reveniți în poziția inițială cu picioarele cît mai întinse. Se repetă în cealaltă parte etc.

MODUL DE CALCUL

pînă la 14 ori = 4 puncte
pînă la 20 ori = 5 puncte
pînă la 26 ori = 6 puncte
pînă la 32 ori = 7 puncte
pînă la 38 ori = 8 puncte
pînă la 44 ori = 9 puncte
pînă la 50 ori = 10 puncte

5. EXERCIȚII PENTRU REZISTENȚĂ

Puneți mîinile pe șolduri și tălpile picioarelor pe carte (almanahurile țin !) și începeți să săriți ducînd un picior în spate celălalt în față și așa mai departe...

MODUL DE CALCUL

pînă la 20 ori = 4 puncte
pînă la 27 ori = 5 puncte
pînă la 34 ori = 6 puncte
pînă la 41 ori = 7 puncte
pînă la 48 ori = 8 puncte
pînă la 55 ori = 9 puncte
pînă la 62 ori = 10 puncte

Și acum să tragem linie și să facem totalul.

Sînt convins că ați executat corect fiecare exercițiu, acordîndu-vă pe merit — nu cum se mai întîmplă pe la concursuri, inclusiv de nivel mondial și olimpic ! — punctele realizate. Ați obținut, așadar, cîte un rezultat la fiecare exercițiu. Adunăm acum sumele respective, 5 la număr, și obținem totalul. Pe care vă rog să-l interpretați astfel :

— dacă ați obținut între 0—15 puncte **întrebarea „ce ne facem, fetelor ?" este inevitabilă. Înseamnă că fiecare exercițiu este o povară, un chin. Este un semnal de alarmă. Mai încercați și încercați să vă arătați și unui doctor ;**

— dacă ați obținut între 16—25 puncte **înseamnă că nu sînteți într-o formă prea teribilă, dar nu-i motiv de îngrijorare. Trebuie să începeți să vă antrenați cu regularitate ;**

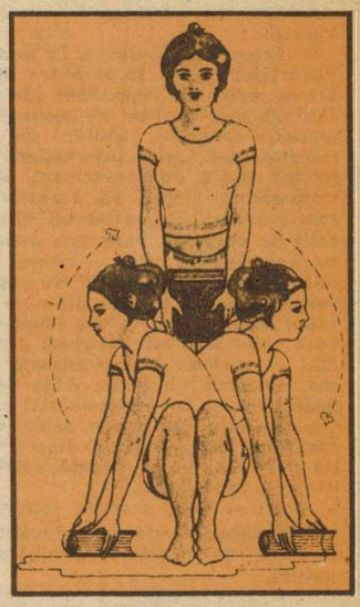

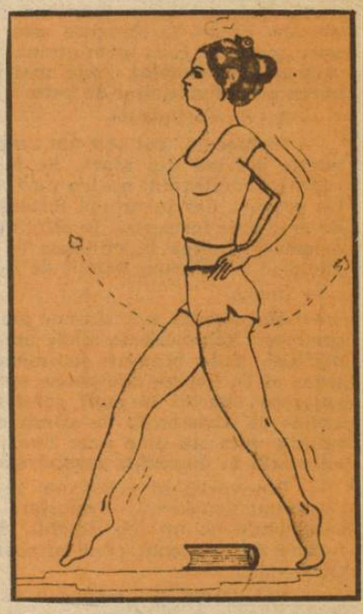

— dacă ați obținut între 26—35 puncte **rezultatul este mediu, mai aveți resurse de mobilizat ;**

— dacă ați obținut între 36—45 puncte **înseamnă că aveți antrenament, dar că puteți obține un rezultat și mai bun. Aveți toate condițiile ;**

— dacă ați obținut între 46—50 puncte **înseamnă că în ceea ce vă privește vă simțeți campioană absolută, deci cea mai bună de pe palier, din bloc, de pe stradă și așa mai departe...**

Sincer să fiu, eu nu din pricina campioanelor de palier îmi fac probleme. Eu mă gîndesc la prietenele mele care se zbat să obțină un loc în finală, dar care trag și trag în recalificări, zbătîndu-se în jurul păcătoaselor de 0—15 puncte...

Nu disperați, prietenele mele ! Mai încercați, mai încercați !

O să fie sărbătoare și pe... palierul nostru !

DANS = SĂNĂTATE

Încă din antichitate dansul a fost la loc de mare cinste. Împăraţii Chinei, la fel, ca mai tîrziu, Regele Soare, evoluau în spectacole date în faţa Curţii. Regele David a dansat în faţa arcei, iar acelaşi Louis XIV a rămas în istoria Franţei şi prin performanţele sale coregrafice ; în 1661, a creat Academia de dans, iar o săritură de virtuozitate pe care o executa cu strălucire şi eleganţă a fost numită „entrechat royal".

În Elada, educaţia tineretului se făcea bazîndu-se în mare măsură pe mişcările de dans, ritmul fiind însuşit prin dansuri specifice băieţilor sau fetelor, ca „Gymnopedis" — care dezvolta, la efebi, forţa şi rezistenţa, agilitatea, reflexele, abilitatea, pregătindu-i pentru evoluţiile marţiale (care îşi aveau şi ele un specific de dans — „Pyrrhie") sau ca „Emelia" în care cu eleganţă evoluau fetele. Dar despre dansul italian „Tarantella" nu se spune că numele îi vine de la paianjenul veninos tarantulla, de al cărui venin scăpai prin transpiraţia abundentă cauzată de executarea mişcărilor paşilor vii şi viguroşi ai acestui dans ?

Azi, o inovaţie face vogă : gimnastica aerobică, în care mişcarea sportivă este asociată cu rigoarea încadrării în măsura muzicală şi cu mişcări simple de dans, acompaniamentul melodios fiind un auxiliar preţios în executarea „gesturilor gimnastice".

Dar, de cîţiva ani, lumea cunoaşte o nouă modă : menţinerea şi fortificarea sănătăţii prin mişcare organizată, manifestată în două feluri opuse : — jogging (alergarea, ca simplu amator, pe străzi şi în parcuri, fără scopul performanţei finalizate în concursuri), şi dansul popular (prin executarea căruia de asemeni, nu se urmăreşte performanţa tehnică sau apariţia în spectacol, ci doar scopul benefic al mişcării vizat, în special, de persoanele mai vîrstnice), căci dansurile populare, în forma lor genuină, sînt compuse, la mai toate popoarele, din 2—3 mişcări repetate (deci, o structură simplă, care nu cere efort de memorie). Cele mai complexe intră în vederea persoanelor care fac cură de mişcare prin dans, doar atunci cînd se simt capabile să le abordeze (deci, din capul locului, constrîngerea de tip profesionist, de a te forţa să înveţi un anumit repertoriu, nu există).

În străinătate, studiourile de dans folcloric şi-au deschis o secţie pentru acest fel de „elevi" care fac cură de mişcare prin paşi şi mişcări de dansuri, pe care le aleg de la diverse popoare, şi rezultatul a fost bun, pentru că, la fel ca orice disciplină artistică sau sportivă care cere efort fizic, mişcarea, dansul popular prezintă nişte calităţi, ca :

— este efectuat în mod organizat şi controlat, conform unor norme pedagogice şi ştiinţifice.

— este o activitate conştientizată (ca însuşire şi îndeplinire).

— este eliberată de obligaţiile şi exigenţele performanţei, fiecare mergînd într-o lecţie pînă unde consideră că poate.

— este un efort fizic uşor şi, mai ales, uşurat de acompaniamentul muzical (efectul melodiosului asupra psihicului este cunoscut).

— nu pretinde normele riguroase de execuţie sau stil, cum ar fi în cazul baletului sau al altor genuri de dans, fiind deci, la îndemîna oricui doreşte să-l practice.

Prin exersarea lui organizată (lecţii după un orar stabilit, pregătite conform cerinţelor pedagogiei) sănătatea este menţinută şi fortificată, prin eforturi mici şi, am zice, plăcute şi se obţin şi alte cîştiguri, printre care : — o condiţie fizică „în formă", o mişcare naturală, suplă; — o ţinută corporală frumoasă, elegantă, — agilitate şi vioiciune în mişcări, — elasticitate (deci, muşchi şi tendoane care se accidentează mai greu).

Spuneam că s-au creat în alte ţări secţii speciale pentru predarea dansului folcloric persoanelor mai vîrstnice. Alţii au comercializat moda, căci aceste lecţii sunt bine plătite, cu atît mai mult cu cît au dat rezultate bune, şi... ce nu dă omul pentru sănătatea lui, mai ales cînd şi-o dobîndeşte într-un mod cît se poate de plăcut !

La noi în ţară, avîntul extraordinar pe care l-au luat manifestările de dans popular, predat, însuşit şi scos pe scenă în mod organizat, în urma iniţierii şi perpetuării Festivalului naţional „Cîntarea României", a dus la apariţia a mii de formaţii, uşa sălii de repetiţie fiind deschisă oricărui amator, indiferent de vîrstă, care se dovedeşte a fi apt de performanţă.

Sigur că pentru persoanele care vor să facă cură de mişcare prin dans popular, deci nu dans de performanţă, este nevoie de cursuri speciale, sub îndrumarea unor profesori (instructori) de specialitate, — lucru care se poate realiza, cu taxe mici, la orice aşezămînt cultural.

Un program judicios întocmit, pentru gradarea efortului, pentru îmbinarea mişcărilor de picioare cu cele ale braţelor, trunchiului şi capului şi pornind de la paşii cei mai simpli, care vor fi complicaţi progresiv în scopul încălzirii treptate a segmentelor corpului, a muşchilor şi tendoanelor, va face ca utilul să se îmbine, în mod fericit, cu plăcutul.

Repertoriul de jocuri populare va fi ales în acest scop, astfel încît dansurile să cuprindă paşi simpli dar şi diverşi, acţionînd cît mai multe grupe de muşchi (şi cine ştie dacă un coregraf şi un medic nu vor conlucra în elaborarea unui astfel de program !) prin mişcări simple de picioare (plié-uri, îngenunchieri, paşi înalţi) şi de braţe.

Deci, cam ce ar putea cuprinde un astfel de program ?

— O „Plimbare legănată" moldovenească specifică jocurilor bărbăteşti de tip „Ţărănească" sau „Corăbească".

— Paşi de „Horă" sau de „Sîrbă".

— „Chassé"-uri (grup de trei mişcări, schimbînd piciorul de începere) cum apar în foarte multe jocuri populare din ţara noastră („Romanul", „Ciobănaşul", „Alunelul oltenesc").

— Variante de „Coasă" (Moldova) cu mişcările specifice de trunchi.

— Mişcări de braţe : — laterale (unele „Hore") şi jos-sus („Hore iuţi" din Gorj, „Trei păzeşte" — Oltenia, Muntenia, Dobrogea).

— Mărirea efortului, prin jocuri care cuprind bătăi cu talpa pe sol (ca : „Alunelul muntenesc — Hai la joc !").

— Chiar învîrtiri uşoare, cu trei paşi, spre dreapta şi spre stînga.

Lista putînd continua, cu multe-multe mişcări şi paşi, specifici fiecărei zone folclorice a ţării noastre, din jocurile simple, uşoare, dar atît de frumoase, alese din miile, zecile de mii, de pe întreg cuprinsul ţării.

Şi, în încheiere, stimaţi cititori, vă repet un truism care e bine totuşi să vă vină în memorie :

„Mişcare — Sănătate !"

Iar „mişcarea + plăcerea efectuării ei = sănătate şi mai multă" (fizică şi spirituală).

De aceea, parafrazînd titlul unei cărţi a coregrafului Th. Vasilescu, vă adresez invitaţia incitantă : „Poftiţi la dans... şi sănătate !".

Prof. Mihai Dumitrache,
maestru coregraf

***) Din proprie experienţă pedagogică (de 16 ani maestru coregraf al Ansamblului de dansuri „Românaşul" al Palatului Pionierilor) pot să afirm că dansul popular constituie cea mai bună formă de educaţie fizică, ritmică şi muzicală pentru copiii din ciclul I şi chiar mai mari. El dezvoltă, pe lîngă calităţile amintite mai sus şi spiritul de colectivitate, educaţie prin muncă pentru muncă, mărirea puterii de gîndire logică şi spontană, ordonarea mişcării şi a spiritului.**

COLECȚIA ENIGMA

Grafică de Eugen Taraș-Oituz

A GREȘI E OMENEȘTE

de EMMA EVERGREEN

În hotelul de lux din Arlberg se strinsese la dineu o mică societate aleasă, la care fusese invitat și regizorul de la Hollywood, Howard Smiley. Franz, tînărul profesor de schi al lui Smiley, nu avea ochi decît pentru frumoasa actriță de cinema Linda Lasalle, pe cînd d-na Smiley examina atent colierul de la gîtul starletei, un briliant roz, de vis.

„Drăguțo, e veritabil bijuul din decolteul dumitale ?“

„Sigur că-i veritabil“, replică Linda, indignată, „Nu port decît bijuterii autentice !“

„Scuzați-mă că mă amestec“, spuse unul dintre domni, vestit bijutier parizian. Piatra e renumitul Roșu din zori. A aparținut mult timp maharajahului din Hiderabad“.

„Exact“, aprobă Linda, „cel de-al doilea soț mi l-a cumpărat. Din păcate, m-am răsturnat cu yachtul acum cîteva luni. Am pierdut totul atunci, inclusiv soțul. Am reușit doar să mă salvez, goală-goluță, împreună cu această bijuterie“.

„Ar fi fost păcat de pielea Dv.“, observă bijutierul, galant.

„Și piatra, ar fi fost o catastrofă să se piardă“, spuse d-na Smiley. „Dar cum de ai curajul s-o porți... ?“

„Cine s-ar încumeta s-o fure ?“ întrebă retoric Linda, scuturîndu-și coama părului blond. „Nici n-ar fi vandabilă, nu-i așa, domnule André ?“

„Fără-ndoială ! Totuși, sper că sînteți asigurată“.

„Da, sigur că da. După accident, am asigurat-o imediat la frumoasa sumă de o jumătate milion de dolari“.

Expertul examină atent bijuteria privind pieziș spre decolteul lui Miss Lasalle. „Dar sînteți în pierdere. Piatra valorează cel puțin dublu !“

„Tot ce-i posibil, însă nu-mi pot permite o primă de asigurare mai substanțială. Din nefericire“, replică Miss Lasalle.

„Doar nu intenționați să mergeți acasă purtînd la gît bijuteria ? !“ observă consternat bijutierul, pe cînd d-ra Lasalle își lua rămas bun spre miezul nopții. Locuia la niște prieteni într-un mic palat izolat.

„Nu cumva bănuiți că...“ zîmbi Linda. Oricum, își luă colierul de la gît lăsîndu-l să alunece în geantă. Luîndu-și la revedere, porni către mașină. Franz și bijutierul o însoțiră. Tocmai pornise tînăra cînd, la nici 50 de metri, un zgomot infernal sfîșie aerul. Cei doi bărbați alergară după cotitură. Privirii lor li se arătă un spectacol de iad. Mașina tinerei luase foc și ardea ca lumina zilei, iar cea de la volan se îndrepta spre ei clătinîndu-se ca beată.

„Nu știu ce s-a-ntîmplat. Probabil c-am luat cotitura în prea mare viteză. M-am izbit de-un pom și deodată totul s-a transformat în flăcări“.

„Bijuteria !“ strigă deodată Franz.

„În mașină... a rămas în mașină“, șopti Linda înciudată.

Ochii lui Franz scînteiară. Acum îi va dovedi acestei frumoase blonde ce bărbat grozav e el ! Alergă la hotel, luă o pătură, se înfășură în ea și cu eroism deschise portiera automobilului.

„Ce faceți ? !“ urlă d-ra Lasalle.

„Vă salvez bijuteria“, răspunse Franz și-i înmînă geanta. Nu se rănise serios, arăta doar puțin pîrlit ici-colo.

„De ce v-ați vîrît în treaba asta ?“ țipă d-ra Lasalle, în timp ce Franz o privi fără să mai înțeleagă ceva.

„Nu văd ce-am făcut rău...“

„Cred că eu vă pot explica“, declară un domn, care li se alăturase între timp. Sînt detectiv particular, lucrez pentru societatea de asigurări a d-rei Lasalle. De cîtva timp, societatea bănuia că povestea cu briliantul nu-i tocmai în ordine. De-aceea am fost însărcinat s-o filez pe d-ra Lasalle. După părerea mea, adevărul stă cam așa : bijuteria veritabilă, neasigurată, s-a cufundat odată cu yachtul, însă domnișoara deținea o copie. Bijutierul nostru, care se află aici, i-a propus să-și dea el avizul pentru această copie și apoi s-o distrugă într-un accident de mașină simulat. Dacă ar fi avut loc, atunci se confirma din nou în fața unor martori că piatra a fost veritabilă. După care, și-ar fi împărțit între ei suma de asigurare, juma-juma, adică 50 la 50“.

„60 cu 40“, rînji bijutierul. „Doar eu am fost cu ideea. Totuși, nu puteți dovedi nimic !“

„Și avizul Dv. ?“

„A greși e omenește...“ spuse bijutierul.

„Asta s-o spuneți și judecătorului“, răspunse detectivul.

Sorin Postolache

HOLD-UP FOTOGRAFIAT

de P. R. LANG

— Domnul Morell ?... Aveți o scrisoare expres, spuse poștașul pe un ton amabil.

Adresa era bătută la mașină, expeditorul nu era menționat. Plicul răspîndea însă un parfum de neconfundat : Gerda ! Așadar, a-nceput să-i cam placă să-l bombardeze cu reproșuri. Robert Morell cîntări plicul în mînă, greu hotărîndu-se să-l deschidă...

Gerda Pless — de cît timp se desfăcuse această legătură ? De o săptămînă ? De un an ? Nu mai avea nici o importanță. Alaltăieri dăduse o lovitură grozavă și uitase de toți și de toate. Acum era un bărbat perfect independent. Ce-l mai interesa această aventură amoroasă ?

O cunoscuse cu vreo trei luni în urmă într-un atelier foto. Din prima clipă îi dăduse de înțeles : Ești genul meu. Pe moment, Robert Morell crezuse că pozele de pașaport nu vor fi deloc reușite, dar ieșiseră excepțional.

Iar acum ținea scrisoarea ei în mînă. Își putea foarte bine imagina cam ce avea Gerda să-i scrie : Te rog dă un semn de viață ! Nu te pot uita. Cam în genul ăsta, sau, oricum, ceva asemănător... Destul de repede i se făcuse lehamite de ea. Pe deasupra, îl călca pe nervi mania ei de a-și lua peste tot aparatul de fotografiat. Iar acum îl enerva că-i cunoștea adresa, că Gerda îi putea trimite nestingherit scrisori.

Își aminti că de o săptămînă ea nu-l mai sunase la telefon. Dacă această epistolă era un ultim semn de viață din partea ei ? Febril, desfăcu plicul și scoase foaia dublă împăturită. Înainte de-a citi, își aminti că se împrumutase cu bani de la ea. Dacă ăsta-i motivul, atunci a dat greș cu mine, gîndi el cu răutate.

Oftînd, începu să citească : „Dragă Robert, precis că nu te interesează, dar trebuie totuși să-ți spun : sînt în sfîrșit lecuită de tot. Gîndul la tine nu mă mai doare, cu toate că pînă de curînd era cu totul altfel. Gelozia mea și atracția isterică pe care o exercitai asupra mea m-au făcut să-ți ies mereu în cale. În decurs de-o săptămînă te-am văzut cu trei femei diferite. Șocul m-a vindecat. M-am simțit deodată eliberată de pasiunea mea pentru tine. Ți-am telefonat, însă mi-ai retezat-o scurt cu un : N-am timp ! Ziua următoare te-am sunat din nou, vroiam să-ți amintesc de datorie, dar iar m-ai luat din scurt. Pentru ultima oară m-am decis să te provoc. Asta a fost alaltăieri, cînd tu erai în mare zor. Te-am urmărit pînă ți-ai atins țelul călătoriei : Banca de credit, str. Wittelsbach. Asta a fost exact la ora 11,59, cu un minut înaintea închiderii. Tocmai intram pe ușă, cînd te-am văzut scoțînd revolverul în fața ghișeului. Am fost atît de uimită, că n-am putut reacționa imediat. Pînă să mă dumiresc ce se întîmplă în incinta băncii, tu deja îți finalizai treaba. Atunci am reacționat repede. Am alergat pe partea cealaltă a străzii și am început să te fotografiez — o jumătate de film. Știi doar că port cu mine peste tot aparatul foto. Am prins pe peliculă chiar și mașina cu care ai fugit. Am vîndut seria de fotografii unei agenții. Au vrut să-mi ofere o sumă de vis, însă am redus-o la suma pe care mi-o datorezi. Apropo ! Ai văzut deja ziarele de seară ? Consider că pozele mi-au ieșit de minune !“

Tocmai răsunau sirenele poliției în clipa cînd lui Morell îi cădea scrisoarea din mîini...

În românește de
Mircea Constantinescu

MISS MONDE sau despre sexul... slab

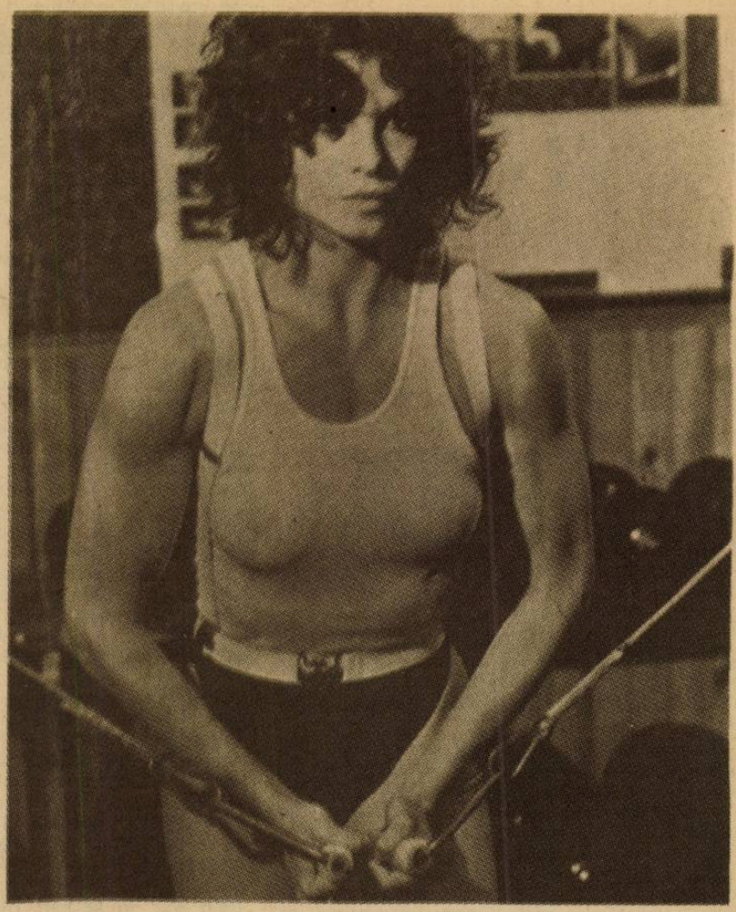

Primul campionat mondial de polo pe apă feminin a trecut de mai bine de un an în statistici, campionatele mondiale de haltere pentru femei bat la uşă, pe Everest prezenţa femeilor începe să devină familiară, într-un cuvînt, sexul slab îşi dezice supranumele, pentru că întîlnim în ultimii ani femei în discipline sportive pînă acum exclusiv bărbăteşti — rugby, hochei pe gheaţă şi... subiectul rîndurilor de mai jos.

După ce mai înainte aţi privit pozele alăturate — vă înţelegem —, să facem şi cunoştinţă.. Contrar aparenţelor, Lisa Lyon (despre ea este vorba), nu este o reîncarnare a lui Mae West, Jayne Mansfield sau Lana Turner. Diplomată în antropologie a Universităţii din California, Lisa Lyon, devenită cercetătoare, încerca acum un deceniu, să-şi refacă tonusul nervos, făcînd ceva sport, aşa, ca să treacă timpul. Exerciţiile fizice — scripeţi, gantere, haltere tot ceea ce va sta apoi la baza noii mode, după aerobic, aşa-numitul „body building“ — îi plac, renunţă la planurile privind o gramatică structuralistă a limbii swahili sau la obiceiurile triburilor rămase în epoca de piatră şi devine, în scurt timp, ...prima campioană mondială la culturism ! La 27 de ani, tînăra cercetătoare — care vorbeşte curent şi scrie perfect franceza şi spaniola, şi lucrează în cîteva dialecte, a prezentat juriului Campionatelor mondiale de culturism, cumva şocat, exerciţiile impuse şi libere ale concursului pentru titlul mondial, s-a măsurat (97—60—90) şi a cucerit laurii supremi într-o disciplină considerată exclusiv masculină (apoi, la campionatele lumii de culturism s-a introdus şi o probă de perechi mixte !)

De atunci a devenit propagatoarea acestei discipline ţinînd conferinţe şi demonstraţii în Danemarca, R. F. Germania, Elveţia şi răspîndind „body-building“-ul. Cu un aşa model, era şi uşor...

Lucian Oprea

Absolventă a Universităţii din California, Lisa Lyon a devenit campioană mondială de culturism ! Secretul său : ridică 20 de tone pe săptămînă, dar, silueta obligă, în cîteva sute de reprize. În plin efort, dar şi în postură de „femeie fatală“, Lisa Lyon a contribuit din plin la răspîndirea „body-building“-ului.

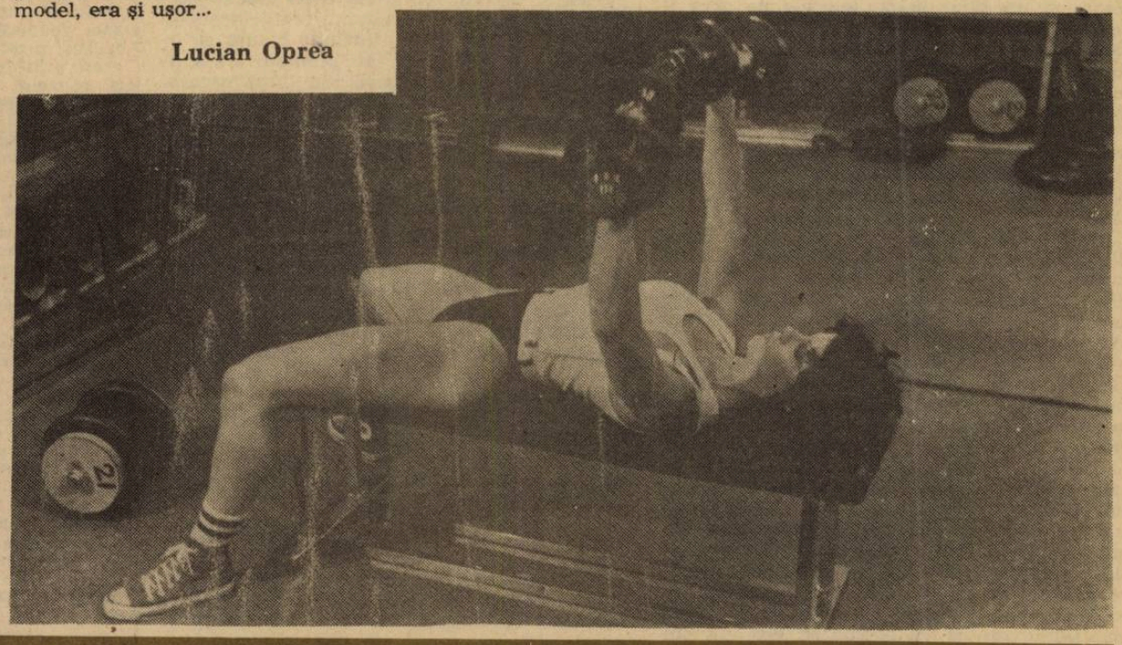

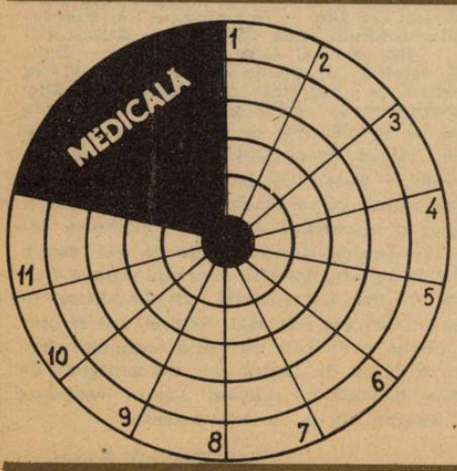

CERC MAGIC

1) Formă specială de organizare şi mişcare a materiei. 2) Centrul motor al circulaţiei sîngelui. 3) Prima parte a intestinului gros cuprinsă între intestinul subţire şi colon. 4) Glandă cu secreţie internă, aşezată în partea superioară a toracelui. 5) Inflamaţie a membranei care acoperă canalul auditiv. 6) Globulele numite şi hematii, care conţin hemoglobină. 7) Cavitate formată din cele două oase iliace. 8) Prelungiri ale celulelor nervoase. 9) Contracţiile ritmice ale inimii. 10) Încordarea puterilor fizice sau psihice. 11) Os lung şi turtit, aşezat în mijlocul părţii anterioare pieptului, de care sînt prinse coastele şi claviculele.

Pe cercul exterior, în ordinea cifrelor, se va putea citi numele unui celebru medic român (1854—1926), profesor de patologie şi bacteriologie, unul dintre fondatorii microbiologiei moderne, autor al primului tratat de bacteriologie din lume, scris în colaborare cu savantul francez A. V. Cornil. Contribuţiile sale la studiul turbării, leprei, difteriei, tuberculozei ş.a. sînt de valoare mondială, el aducîndu-şi o contribuţie de seamă în domeniul seroterapiei.

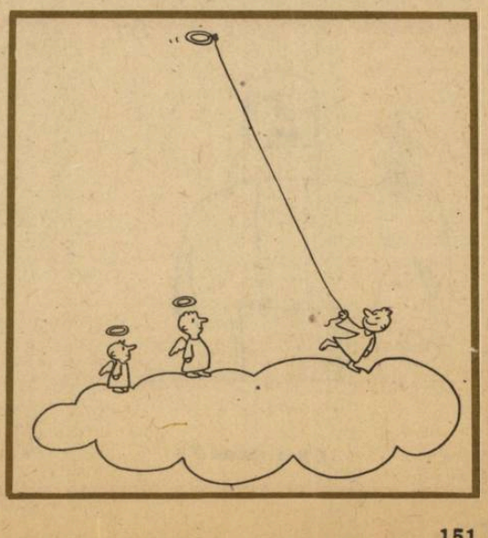

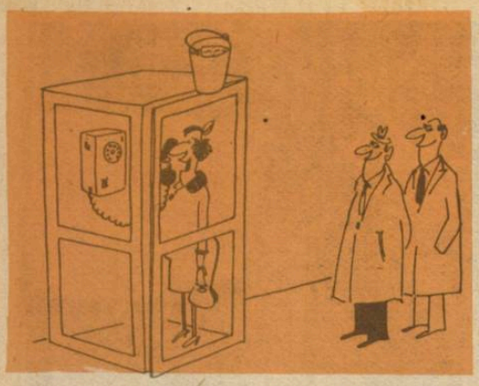

FARSA

Cîte farse își fac vînătorii și pescarii între ei, cine ar reuși să le numere ? Și victimele sînt în special și de preferință începătorii, „ageamiii", cum sînt numiți bieții de ei.

Mi-aduc aminte de parcă ar fi fost ieri, deși au trecut atîția ani de atunci, cum la prima vînătoare am tras în iepurele tolănit într-un tufiș la loc vizibil și deși n-a mai mișcat după primul foc, ca să fiu sigur i l-am tras și pe al doilea.

Răposatul de mult, Nea Georgică Popescu, mentorul meu improvizat, a făcut un haz nemaipomenit în primele momente știind că lăsase și un bilet lîngă iepurele pe care îl adusese gata împușcat de acasă, dar cînd și-a dat seama cît era de ferfeniță din cele două focuri trase în plin și de la mică distanță, i-a pierit pofta să mai rîdă. Am rîs în schimb eu, vă închipuiți...

Dar asta s-a întîmplat de mult, tare de mult. Acum nu mai vînez, pescuiesc. E mai comod. Plătesc taxe mai mici, n-am cote de dat ca piei de cîine, picioare de cioară etc. Dacă vreau merg singur, cînd am chef, cu alții. În plus, vînatul nu-l poți mînca imediat, pe cînd peștele, în doi timpi și trei mișcări, pe plită, în ulei sau în oală. Cu el n-ai probleme că este bătrîn cu carne tare sau împănat cu plumbi în care să-ți rupi vre-o măsea sau dinte.

Anul trecut, la începutul lui septembrie, eram cu cortul pe malul Dunării în apropierea canalului Dunavăț. Peștele, capricios ca întotdeauna, parcă ar fi fost vorbit : cînd dădeam la neprăpitori, săreau avații și șalăii ca turbați. Lăsam undița și luam lanseta de care agățam rotativă sau lingură, dispăreau toți deodată, mutîndu-și jocul mai în aval sau în amonte. Nea Vasile Potop care de multe ori mă chibița, încerca să mă mîngîie: lasă că diseară vii la mine și mîncăm miere și lapte de capră. Dacă dvs. n-ați fost pe acolo, n-aveți cum să-l cunoașteți pe acest om. Eu îl știu și vă asigur că este un om tare cumsecade, îndatoritor și pe deasupra stupar. Are vreo treizeci de stupi, o baracă pe roate de cauciuc și un cîine parșiv care contrazice fără pic de rușine proverbul. Ăsta și latră și mușcă. Dacă îi dau o bucată de pîine, își încetează lătratul îndîrjit și cît mestecă doar mîrîie, apoi iar începe. Dacă n-aș avea băț, ar fi precis dispus să-mi mulțumească pentru gustare sfîșiindu-mi nădragii. Ca să nu dea de bucluc, stăpînă-su îl ține mai mult legat.

Și într-o zi, cam după masă, vine nea Vasile la mine cu cîțiva porumbi încă în lapte și zice : Mă apuc și eu de pescuit ! Bravo nea Vasile, să-ți împrumut o undiță. Nu, zice el, am găsit nailon și plumb și ancoră pe mal. Să-ți arăt ce crap prind eu, nu cărășei ca matale.

Mă uit, vre-o cincisprezece metri de nailon gros de peste un milimetru, plumb cam de juma kilogram și un cîrlig triplu, mare de-l puteai folosi să te ancorezi cu barcă de paișpe crivace în mijlocul Dunării. Zic eu să-i pun un cîrlig mai mic, el nu, că ce-i de găsit poartă noroc, că odată găsise zece lei pe stradă pe care i-a jucat la loz în plic și a cîștigat douăzeci și cinci. Și pe urmă ? Ei, i-am jucat și p-ăia, ba am mai scos și alții din buzunar. Rămîne pe a lui.

După ce descurcă cu chiu cu vai firul, înșiră șase boabe mai mari de porumb, cîte două pe fiecare cîrlig și aruncă. Apoi leagă firul de o salcie voinică și se duce la stupină, rugîndu-mă să am grijă și de scula lui dacă trage peștele și să-l strig.

Cum mă văd singur, mă hotărăsc să-i fac una. Îi trag „scula" din apă și în locul boabelor de porumb chinuiesc un caras ceva mai mare de o litră și-i bag un ac al ancorei în gură. Arunc aranjamentul în apă, mă las în jos vre-o douăzeci de pași și strig : Nea Vasile, vino iute că ai pește în undiță. Jur că trage. Nea Vasile își leapădă pălăria cu voaluri de tifon că începuse să lucreze la stupi și, cît e de corpolent, o ia la fugă spre apă. Eu, ca să pot rîde în voie, mă îndepărtez și mă ascund după niște sălcii. Voinicos, crezîndu-mă pe cuvînt, omul începe să strîngă firul pe mîini. Văzîndu-l cum se opintește, cred că firul sau plumbul i s-a agățat de ceva, și-mi pare rău după carasul prăpădit degeaba. Nea Vasile trage cu nădejde la început, apoi cu desnădejde. Mă aștept din clipă în clipă că se va rupe firul și omul va cădea în fund. Ajutor, ajutor, am prins un pește mare. Eu rîd și mă îndepărtez tupilat, făcîndu-mă că n-aud țipetele-i disperate.

Mai tîrziu mă întorc spre cort cu cîțiva carași și un avat ceva mai ca lumea, bucuros că am ce prăji să mănînc cu nea Vasile diseară. De farsă aproape că uitasem.

Cîinele mă latră înverșunat de departe. Stăpînă-su, întins pe iarbă și alături, aproape mare tot cît el, un somn de toată frumusețea care încă se mai zbate.

— Cît ai dat pe el, nea Vasile ? Se ridică într-un cot și-mi arată mîinile tăiate și însîngerate : n-ai venit să mă ajuți, cît pe ce să-l scap. Era să mă tragă în Dunăre.

Socotiți că mi-a mai ars de rîs ?

Teo Bozin

N.B. Anul acesta l-am găsit pe nea Vasile cu permis de pescuit și scule reglementare. Dar de mîncat, mîncăm mai mult miere și lapte de capră, că peștele, capricios... etc... etc... etc.

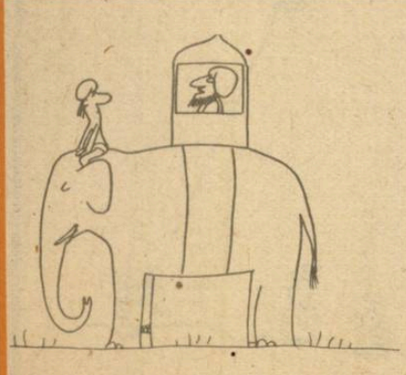

— Cît e ceasul ?

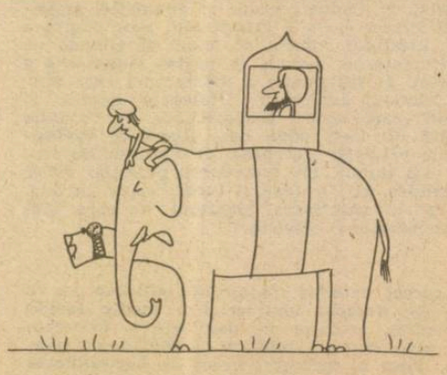

— E ora 5 !

PLANTE DE LEAC

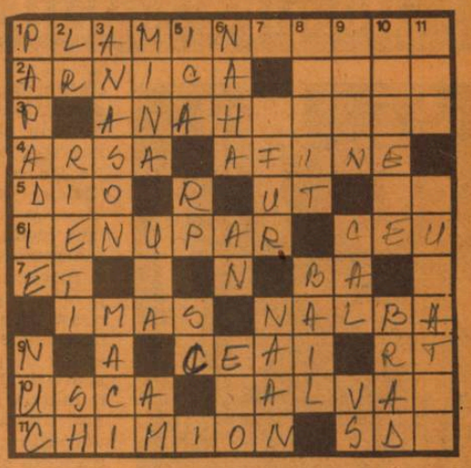

ORIZONTAL : 1) Numită și mierea-ursului, frunzele acestei plante se folosesc în bolile căilor respiratorii, ușurînd expectorația. 2) Din florile acestei plante de munte se prepară un ceai folosit sub formă de gargară în laringită și răgușală — Arbore de pe malurile riurilor de munte și prin pădurile umede de la șes ale cărui fructe sînt folosite la prepararea unor leacuri. 3) Plantă introdusă la noi în anul 1954, ale cărei frunze sînt folosite la prepararea unui ceai bun în bolile de ficat și rinichi, avînd proprietatea de a mări secreția biliară și diureza. 4) A stat prea mult pe plajă (fem.) — Fructe ale unei plante de munte care consumate proaspete sînt deosebit de eficace în tratarea enterocolitei cronice. 5) Localitate în Suedia — Ușite! — Frunze de smîrdari 6) Din fructele sale conținînd ulei eteric, zaharuri, acizi organici și un principiu amar, se prepară un ceai cu acțiune diuretică cu rezultate bune în bolile renale, reumatism, gută, hidropizie — Ceh (pop.). 7) Din petale! — Nu. 8) Isiaz — Plante care cresc prin locuri umede și ale căror flori, frunze și rădăcini conțin mari cantități de mucilagii cu proprietăți emoliente, dînd rezultate bune și în tulburări gastro-intestinale. 9) Infuzia obținută opărînd cu apă clocotită o anumită cantitate de plantă sau amestec de plante — Carte! 10) A scoate umiditatea din plantele medicinale pentru a le putea păstra — Plantă sudică, cunoscută încă de pe vremea grecilor și romanilor pentru proprietățile ei medicale. 11) Altă denumire a plantei numită secărică, din ale cărei fructe se prepară o infuzie folosită în balonări, care reglementează funcțiile stomacului combătînd inflamațiile intestinale — Pămînt.

VERTICAL : 1) Plantă des întîlnită ale cărei frunze și rădăcini sînt folosite în toate bolile unde există un dezechilibru glandular, iar prin diureza care o produce contribuie la eliminarea toxinelor din corp — Arbore de la care se folosesc frunzele sub formă de ceai astringent și ca tonic în scrofuloză și rahitism, iar în diabet scad zahărul din sînge ; de asemenea ajută la vindecarea eczemelor. 2) Perle ! — Localitate în Italia — Sorescu Horia. 3) Plantă mediteraneană cultivată la noi pentru fructele sale cu acțiune stimulativă asupra apetitului, iar ceaiul se recomandă în bronșite și pentru calmarea colicilor intestinale și stomacale la copii — Petalele lui roșii ca focul sînt folosite sub formă de ceai în bronșită, răceală și gripă (pl.). 4) Loc de extracție a minereurilor — Plantă erbacee cu frunze lanceolate și cu flori roșii purpurii, mai rar albe — În tratament ! 5) Pseudonimul scriitorului Ion Călugăru — Raluca Petre — Din scai! 6) Oraș în Japonia — Între două recoltări de plante medicinale — Prefix cu sensul de „înăuntru". 7) Numele împărăției subpămîntene la vechii gali — Localitate în Israel. 8) Se oblojește cu pătlagină — Renumit pictor francez (1862—1921). 9) Stat în sud-vestul Asiei — Coadă... de la care se utilizează întreaga plantă fără rădăcină în cazul convalescenților și anemicilor (neart.) — Vasilescu Sorin. 10) Codițele acestor fructe de mai conțin săruri de potasiu, datorită cărora au acțiune diuretică — Vervă... muzicală. 11) Localitate în India — Una din cele mai vechi și mai răspîndite plante medicinale care prin conținutul deosebit de bogat de azulen este un antiseptic de bază și totodată un calmant atît în tratamentele interne cît și în cele externe.

Prof. Teodor Axioti

Dicționar : DIO, CEU, RIETI, NAHA, NAAN, BAIL.

Fata care a învins moartea:

CAROL VIGNOL

de LAWRENCE ELLIOT

1.

Este ora zece și jumătate dimineața.

Începe marea cursă, cunoscutul Maraton de la New York. Lîngă podul Verrazano Narrows Bridge din Staten Island așteaptă nerăbdători 14 300 concurenți din Statele Unite și din alte 69 țări din întreaga lume.

Ultimele minute înaintea startului.

Pe străzile New Yorkului concurenții sînt așteptați de peste două milioane de spectatori.

E o vreme tipică de toamnă.

Maratonul este în primul rînd un examen de rezistență și de răbdare. Sute de alergători care au încercat odată traseul au renunțat să se mai prezinte la start, în timp ce alte sute vor abandona poate cu cîteva sute de metri înainte de sosire. Ca să străbată cei 42 kilometri, omul trebuie să aibă un motiv puternic. Motiv pe care, de bună seamă, îl au toți cei care astăzi, 24 noiembrie, se află în fața startului. Indiferent că sînt sportivi, oameni de afaceri, studenți...

Motivul care a adus-o în fața startului pe Carol Vignol este însă unic. Această americancă de treizeci și unu de ani, cu părul negru, buclat, trăind în sudul Franței este una din victimele cancerului. În ultimele paisprezece luni ea a urcat de două ori pe masa de operație. Doctorii au făcut tot ce le-a stat în putință, dar Carol era convinsă că doctorii singuri nu o vor putea salva.

Dacă boala — cancerul — va reveni, aceasta va depinde numai de ea și de poziția pe care o va lua față de boală. Pentru ea Maratonul de la New York era deci o cursă de supraviețuire, o cursă pentru viață.

2.

Carol Vignol a crescut într-o periferie a Washingtonului. Era cea mai mare dintre cei trei frați și nu s-a îndoit niciodată că va avea un viitor prosper. După ce a intrat la Universitatea din Maryland părinții ei s-au despărțit. Viitorul pe care și-l modelase în culorile cele mai plăcute se năruie ca un castel de nisip.

Îndată ce a absolvit cursurile universitare, Carol a lăsat totul baltă la Washington și a plecat în Africa. Aici a devenit profesoară de engleză la o școală dintr-un sat aflat departe de civilizație, într-un colț uitat de lume, undeva pe Coasta de Fildeș.

A rămas acolo trei ani.

Acolo l-a cunoscut pe Serge Vignol, un tînăr francez, dascăl și el. S-au îndrăgostit la prima vedere. S-au mutat apoi în Franța, unde s-au căsătorit. În anul 1977 s-au mutat la Aix-en-Provence. Erau săraci, șomeri, pe deasupra. În toamna lui 1979 Carol a găsit un post de profesoară de engleză la Centrul francez de energie nucleară de la Cadarache. Serge a hotărît să se facă doctor și a început să frecventeze cursurile Facultății de medicină din Marsilia.

În anul 1982 Carol s-a decis să se întoarcă în America pentru a studia la Institutul pentru turism din Vermont, Serge a rămas în Franța pentru a-și termina studiile urmînd ca în primăvara anului viitor să plece și el în Statele Unite.

În 1981 soții Carol și Serge Vignol tocmai se pregăteau să plece în Corsica pentru a practica joggingul. Într-o dimineață de aprilie, în timp ce făcea un duș, Carol a depistat un nodul la sînul stîng. La început și-a zis că nu poate fi nimic grav. În cele din urmă l-a strigat pe Serge.

— Serge, vino puțin !

Serge a palpat locul respectiv și cu o indiferență bine jucată, dar cu spaima în privire, i-a spus :

— Nu-i nimic grav, draga mea... Dar cred că n-ar fi rău să te arăți unui doctor.

Carol, care citise undeva că tumorile sînilor nu sînt maligne, a uitat repede povestea asta. De cîte ori Serge îi aducea aminte că trebuie să meargă la doctor, de atîtea ori ea îi promitea fără însă să se țină de cuvînt.

După o lună petrecută în Corsica, Carol a început pregătirile pentru a pleca la Vermont. Una dintre condițiile pentru admiterea la Institutul pentru turism era și vizita medicală. Carol s-a prezentat la doctor și i-a atras acestuia atenția asupra nodulului de la sînul stîng, dar acesta a considerat că este vorba despre un chist banal. Pentru mai multă siguranță a trimis-o însă la radiologie.

— Un chist obișnuit, i-a spus radiologul în timp ce privea fotografiile.

I-a recomandat însă să se arate unui oncolog.

Rezultatul a fost cumplit. Ducîndu-se după rezultatul analizei, lui Carol nu i-a venit să-și creadă urechilor cînd doctorul i-a spus să se prezinte de urgență la doctorul Amy. În subconștient au început să i se învălmășească vechile temeri.

— Mi-am dat seama imediat despre ce era vorba, își va aminti Carol mai tîrziu. Purtam răul în mine !

Rezultatul i l-a comunicat însuși doctorul Amy.

— N-am vrut s-o înspăimînt, trebuia să acționez cu delicatețe, mi-era greu să-i spun, își va aminti el.

Doctorul Amy nu a folosit niciodată cuvîntul cancer. I-a recomandat să înceapă un tratament pentru ca nodulii să nu evolueze.

— Dar acum nu pot, peste o săptămînă trebuie să plec în America, a răspuns Carol mecanic.

— Ascultă-mă, i-a spus doctorul, acum nu poți pleca nicăieri. Acum primul lucru care trebuie făcut este acesta ! Fără nici o discuție !

Carol a ieșit din spital pur și simplu năucită. Ea, care nu fusese bolnavă niciodată, să aibă o tumoră malignă ?!

Serviciul și-l părăsise întrucît urma să plece la Vermont.

Și acum încotro ?

3.

Carol a plecat la New York cu un grup de prieteni. Serge, care nu-și putuse părăsi slujba, se înscrisese pentru Maratonul de la Marsilia.

New Yorkul era împodobit de sărbătoare. Peste tot afișe și pancarte prin care oamenii le urau concurenților mult succes. Mergînd spre locul unde luau micul dejun grupul lor bară drumul unei mașini a poliției.

— Mult noroc, le-au strigat cei din mașină.

Jean Moggi, ziarist din Marsilia și participant la zece curse de maraton, urcă împreună cu Carol și alți prieteni pînă la vîrful lui Empire State Building și din perspectiva păsărilor le arătă traseul și punctul de sosire în Central Park.

Imagine de la maratonul newyorkez ● În medalion, eroina cărții lui Elliot

Carol și Serge

Dimineața, în ziua startului, Carol se strădui să o găsească pe Susan Kossovska în furnicarul multicolor al alergătorilor. Auzise despre ea de la o prietenă din Aix. Susan, mamă a doi copii, care împlinise nu demult patruzeci de ani, se prezenta pentru a treia oară la startul Maratonului, hotărită să scoată un rezultat sub patru ore. Asta însemna că o milă trebuia parcursă în numai 9 minute. Dar atît de repede nu reușea să alerge decît Jean Moggi, nimeni altcineva din grupul lui Carol. Nimeni nu ar reuși să mențină acest ritm. Carol se hotărî : va alerga alături de Susan !

— O să cedezi la jumătatea cursei, tu nu ai mai alergat niciodată un maraton, au protestat prietenele ei.

Nu mai era timp pentru discuții. Carol și Susan se așezară una lîngă cealaltă. Alergau cu vîntul în față și se străduiau să-și mențină locul în pluton.

4.

În dimineața aceea, după ce ieșise de la doctor, Carol îi spuse lui Serge :

— E clar, Serge. Asta-i...

La scurt timp după aceea ea s-a întîlnit cu profesorul Jean-Maurice Spitalier, specialist al Institutului de cercetări împotriva cancerului, care își avea sediul la Marsilia. După ce o examină cu atenție, după ce cercetă amănunțit imaginile de la radiologie și analizele citologice, spuse :

— Nu aveți nici chist, nici tumoră malignă. Pur și simplu aveți cancer !

Profesorul Spitalier vorbi ceva despre operație, dar adăugă că singură operația nu este suficientă. Va trebui să facă iradieri și alte tratamente.

În felul acesta Carol avu pentru prima dată certitudinea că are cancer. Pînă în clipa aceea crezuse că, poate, diagnosticul nu va fi atît de nemilos. Acum adevărul îi fusese spus fără ocolișuri. Pe coridorul spitalului, Serge, a cărui mamă murise de cancer în urmă cu zece ani, încerca zadarnic să-i ascundă tulburarea. De cite ori o lua pe Carol de mînă încerca să o liniștească cum se pricepea. Toată energia ei era concentrată acum asupra operației.

Luni, cînd Serge veni la ea cu o oră înaintea operației, Carol l-a privit tristă și l-a rugat să plece de lîngă patul ei.

Operația a decurs fără complicații, profesorul Spitalier extirpase mica tumoră împreună cu țesuturile din jur și cu ganglionii limfatici de sub braț. Seara, cînd Serge veni din nou, Carol se afla în camera ei și dormea. El se așeză pe un scăunaș și-i privi chipul liniștit. În cele din urmă, frînt de oboseală, adormi și el.

Trezindu-se dimineața și văzîndu-l, Carol îi reproșă că a rămas toată noaptea lîngă ea :

— Să știi, Serge, că sînt mai în formă decît ești tu...

Carol s-a însănătoșit repede. Marți, la numai o zi de la operație, s-a dat jos din pat și s-a plimbat puțin pe coridor. După aceea prin salonul cel mare și în cele din urmă prin grădină. Nu o deranja faptul că rana îi fusese prinsă în copci și că sticluțele cu felurite soluții pe care le avea asupra ei zdrăngăneau la tot pasul.

Serge o botezase „laboratorul meu ambulant".

Carol se plimba cu plasa pentru cumpărături pe umăr oprindu-se și discutînd cu toată lumea. Deveni în scurt timp atît de cunoscută în întreg spitalul încît pacienții pe lîngă care trecea în grabă întorceau capul după ea și spuneau :

— Americanca !

Carol făcu o bună impresie și asupra lucrătorilor spitalului. Într-o zi unul dintre ei îi spuse :

— Nu pot să înțeleg, sînteți aici numai de trei zile și toată lumea vă strigă pe nume. Eu lucrez în spital de cincisprezece ani și nu mă știe nimeni !

Carol era o mîngiiere proaspătă și pentru Marie-Christinne Moggi, lucrătoare la clinica radioterapeutică, unde Carol începuse să se ducă regulat pentru iradieri.

— Era atît de plină de viață și de energie încît de fiecare dată cînd intra în sala de așteptare toți pacienții se simțeau îmbărbătați.

Credința în forțele proprii era singura ei avere.

Medicina în familie

Ea își ridică ochii de pe „Medicina pe înțelesul nostru" în lectura căreia se cufundase o bună bucată de vreme și-l privește acum fix, sfredelitor, ușor îngrijorată.

— Marine, azi e ceva cu tine. Simt eu că ai ceva.

— Nimic dragă, ce să fie, sînt cam obosit.

— Nu încerca să mă duci. Suflă spre mine. Nu cumva ai băut ? Alcoolul poate să-ți dea ciroză.

— N-am băut. Poftim. Phuu...

— Dă-mi mîinile să le miros. Ai fumat ? Cancer pulmonar.

— Poftim. N-am fumat.

— Acum scoate limba !

— Nu cred să fi făcut ceva rău nici cu limba. Poftim.

— Pare totuși cam încărcată. Să-ți văd ochii ! Hai !

— E drept, cu ochii m-am cam uitat. Am avut ore suplimentare, apoi am venit prin oraș, pe jos, o bucată bună. Doar tu spuneai : „mersul pe jos, cel mai sănătos".

— Ai ochii cam tulburi. Nu te doare capul ?

— Ba parcă începe să mă doară.

— E clar ! Ești bolnav. Îți spun eu imediat ce ai. Să ne uităm la durere de cap. Se cheamă cefalee, să știi și tu Marine. Uite aici... Are o mulțime de cauze.

— Chiar... o grămadă. Da bine că-s puse pe alfabet. Să ne uităm la litera mea, la M... meningită, migrenă, menopauză...

— Menopauză nu ! Nu vezi că scrie că e numai la femei ?

— Păcat, sună atît de frumos... Tot ce e cu pauză sună frumos... Probabil e un cuvînt compus.

— Îți spun tot eu. Cred că vine din engleză. Am citit că majoritatea cuvintelor noi vin acum din engleză : stress, mass media și chiar fotbal, dar ei le stilcesc pronunția. Dar, să revenim la menopauză. Ia dă-mi dicționarul din raft. E lîngă tine, dragă, ce ai început să nu mai vezi bine?... răsfoiește... Men. Am găsit. Men e pluralul de la Man adică bărbat.

— Deci mai mulți bărbați în pauză.

— Ești îngrozitor ! În engleză adjectivul se pune înaintea substantivului. Pauză de mai mulți bărbați.

— El, plictisit : — mă rog,, mă rog... Începe să mă doară capul. Mă duc să mă culc.

— Mai întîi să te tratezi. Scrie clar ; chiar în prefață : bolile trebuie tratate la început... înainte de a ajunge într-o fază prea avansată...

— Înțeleg.

— Înțelegi ? Chiar crezi că medicina e așa ușor de înțeles ? Ia dă-mi cartea de colo. Insuficiență cardiacă. Cea în editura Sport-Turism, ciclul Vacanță și Sănătate.

— E modernă, 1984. Dar... e indicat sportul în insuficiența cardiacă ?

— Dimpotrivă. Dar, vreau să-ți arăt că medicina nu e așa ușor de înțeles cum crezi tu. Uite aici, la pagina 285, „Intoxicația digitalică expune bolnavul la riscuri mari, mortalitatea fiind apreciată la 4 la sută în cazul unei terapii adecvate și poate atinge valori mult mai mari, de 100 la sută, cînd terapia digitalică este continuată fără control medical". Sau la pagina 89. „Oricare ar fi cauza, dilatația se produce în aceleași circumstanțe". Aici, la pagina 284, e ceva mai pe înțelesul tău : „Administrarea de glicozizi digitali în scopul prevenirii insuficienței cardiace la bolnavii cu cardiopatii devine necesară în cazurile în care se încadrează în clasa funcțională și sînt supuși unui stress în cursul căruia afectarea performanței cardiace poate depăși rezerva funcțională reprezentată de mecanismele compensatorii, cu reducerea debitului cardiac și instalarea manifestărilor clinice de insuficiență cardiacă". Acum pune-o, te rog, înapoi, pe raftul cu medicină popularizată, lîngă Arta de a trăi a coronarianului, o altă carte care mi-a plăcut foarte mult. (n.a. În reproducerea exactă a citatelor de mai sus nu ne atribuim nici un merit).

— Să revenim la tratament. Bolile nu trebuie lăsate să avanseze. Pe cît se poate trebuie acționat profilactic. Asta e baza medicinei moderne, profilaxia.

— Cum ?

— Profilaxia. Un cuvînt de pe vremea cînd astea ne veneau de la greci. De la ei avem cuvintele care încep cu pro- sau cu poli-. Ei au știut să exprime sintetic frumosul și eternul. Ia dă-mi un exemplu, să te văd, că pricepi.

— Ți-am spus să fii cuminte ! Așa-i cu părinții care nu ascultă de copii.

— El silabisind : poli-ga-mie (arată spre el), poli-ție (punctează aiurea).

— Nu se mai spune poliție, se spune miliție.

— De ce ?

— Probabil că nu ne mai vine de la greci. Ei, cum vezi, mă instruiesc și eu, dragă. Dar mie-mi place latina. Grecii au creat cuvinte, termeni, latinii însă ne-au dat dictonul. Nu poți să exprimi idei mari cu un singur cuvînt.

— Poți să-mi dai un exemplu ?

— Plenus venter in corpore sano. Și acum mă duc să mă culc.

— Să te culci ? Ai somnolență ? Marine ești bolnav. Hai să ne uităm în carte la somnolență. Am găsit. Și aici sînt o mulțime de cauze.

— Uită-te direct la litera mea, la M.

— Meningită ! Și aici ca și la cefalee. Încep să se lege. Intră în pat și stai liniștit pînă citesc despre meningită.

El ațipește. Ea, după un timp, îl scutură.

— Ai avut vărsături ? Cum ți-a căzut mîncarea ? El, trezit brusc :

— De unde naiba oi fi știind ? Ei bine, nu fusei la cantină. Mîncai niște mezelicuri... Ațipește dar e trezit brusc, din nou.

— Ce-mi pui, femeie, lumina aia în ochi ?

— Te supără ?

— Bineînțeles că mă supără. Tocmai ațipisem.

— Acum e clar. Fotofobia. Asta e, fotofobia.

— Iar începi cu grecii ? Nu vezi că mi-e somn ? Că sînt obosit.? Dacă ții cu tot dinadinsul să știi, află că nu de la ore suplimentare vin, ci de la meci... Da... Și cine spunea că spectatorii obosesc mai mult decît jucătorii avea dreptate. Spectatorii participă cu tot sufletul. Ei se consumă !

— Grecii ? Meci ? Ce spectatori? Cred că începe delirul... Da, are toate semnele. E clar. Să chem Salvarea... Alo !... Vă rugăm să veniți. Un caz grav de meningită... Are toate semnele... Ca la carte...

Dr. Corneliu Zeana

Fiecare om poartă în el embrionul morții. Pacienții, în afară de durere, au și sentimentul că au fost trădați de viață, că au fost aleși să-i fie victime neputincioase...

Și deodată, pe nepusă masă, apare americanca asta tînără, care ride tot timpul, pregătită să spună fiecăruia un cuvînt de îmbărbătare, fiecărui om care vrea să stea de vorbă cu ea.

Clinica de radiologie se afla la subsol, la capătul unui coridor. Drept sală de așteptare servea un spațiu asemănător unui bunker de pe linia Maginot. Erau patru camere cu ziduri groase, fără ferestre, cu uși de sticlă în toc de plumb. Prin această sticlă de protecție împotriva radiațiilor doctorii puteau vedea pacienții. Înăuntru se vedea conturul masiv al aparatului pentru cobaltoterapie. Era atît de mare încît lîngă el Carol îi părea lui Serge un copil de o șchioapă.

Carol era așezată într-o parte. Ochiul telescopului fixat la capătul unui braț lung își sprijinea privirea de cobalt pe punctul albastru desenat pe pieptul ei și sub braț.

Carol și Serge au refuzat totdeauna să creadă că boala canceroasă ar fi fără leac !

Tînăra femeie trebuia să facă radioterapii de cinci ori pe săptămînă. Timp de două luni. Chiar din primele zile pielea i se arsese pe partea bolnavă iar durerea creștea cu fiecare nouă iradiere.

— Carol, tu trebuie să te concentrezi asupra unui singur lucru : că trebuie să te vindeci, să te faci bine ! De toate celelalte am eu grijă, bine ? îi spuse Serge.

Se ducea la spital cu un Citroen mare, strălucitor. Șoferului, Robert Figuere, un marsillian get-beget, îi plăcea să povestească întîmplări dramatice din viață, în spatele cărora încerca să-și ascundă firea sensibilă. Se împrieteniră. Vecinii se postau la ferestre și se uitau plini de curiozitate cum venea mașina cea mare să o ia pe Carol. Cum ea zîmbea și glumea cu șoferul, cum urca și plecau. Întoarcerile nu erau niciodată atît de vesele. Carol cădea în depresiunea proprie și celorlalți pacienți, se lăsa cotropită de pesimismul lor. La un moment dat, Robert o avertiză :

— Oamenii aceștia se îneacă reciproc în discuții lungi despre bolile lor. Nu trebuie să-i condamni pentru asta, dar trebuie să rămîi mută, să te gîndești numai la ale tale.

Sfatul lui Robert era bun, dar Carol nu era în stare să facă precum o sfătuise el.

5.

Carol aleargă prin Brooklyn și își dă seama că trăiește cele mai frumoase clipe ale vieții ei. Străzile o farmecă pur și simplu, ca și bătăile ritmice din palme ale spectatorilor. Susan rostește plină de mîndrie numele locurilor prin care trec. Carol ar vrea să-i împărtășească gîndurile dar un glas din interior o oprește.

6.

A lăsat în urmă zece kilometri și își dă seama că ritmul este prea rapid, că nu se va putea menține alături de experimentata ei parteneră.

Într-o zi Robert îi spuse că mai duce încă o pacientă cu cancer de sîn. Solange, în vîrstă de patruzeci de ani, care împărțea Citroenul cu Carol, suferea de o puternică depresiune.

Carol încearcă zadarnic să-i alunge disperarea. Femeia cedase destinului. După operație și [illegible] de iradiere [illegible] rămăsese nimic [illegible] întărească în [illegible] egală. Mai tîrziu [illegible] să-i spună [illegible] să vă s[illegible]mental felul [illegible] boală atît [illegible] toate [illegible]

Coperta cărții lui Lawrence Elliot

Căuta cu febrilitate să găsească ceva care să-i abată gîndurile negre ce începuseră să-i dea tot mai des tîrcoale. De aceea a început să alerge, uneori cîte 4 și 5 kilometri pe săptămînă. Ca odinioară în Africa. Deocamdată ea nu bănuia că alergarea îi va aduce acea stare de descătușare de care avea atîta nevoie, după care tînjea atîta. O durea întregul corp de aceea i s-a adresat laborantei Marie-Christinne. Aceasta tăcu cîteva clipe, se așeză apoi încet pe marginea patului sub instalația de cobalt și spuse :

— Dacă aveți de gînd să luați în serios alergarea, puteți să-l sunați pe fratele meu. El a participat pînă acum la nouă curse de maraton.

Carol, care lua în serios tot ce făcea, i-a cerut numărul de telefon al fratelui. Și astfel, la sfîrșitul lui octombrie 1981, a început să alerge împreună cu Jean Moggi, ziarist cu mai mult de douăzeci de ani de experiență la rubricile de sport ale ziarelor din Marsilia.

La început alergară prin parcul central din Marsilia, parcurgînd în fiecare zi cîteva sute de metri. După aceea au ieșit în afara orașului...

Carol începuse lupta cu trăseele de zece kilometri. Cu toate că Jean menținea un tempo scăzut, Carol era convinsă că nu va reuși să parcurgă o asemenea distanță. O cuprindea o greață teribilă pe care ea o punea pe seama tratamentelor de pînă atunci, maieul i se lipea de arsurile proaspete produse de iradieri...

Într-o zi, pe cînd se întorceau acasă, își dădu seama că reușise să treacă bariera a ceea ce pînă atunci i se păruse de netrecut :

— Jean, am învins ! strigă ea. Am învins !

Din ziua aceea distanța nu a mai constituit un obstacol pentru ea. Jean mărea treptat distanța iar Carol o parcurgea fără să crîcnească.

7.

Carol începu să se schimbe. De acum nu mai era pacienta aceea disperată, cu fiecare zi prindea forțe noi și o nemaipomenită poftă de viață.

Era convinsă că va putea învinge cancerul !

Într-o seară de iarnă, pe cînd alerga printr-o pădure în vreme ce se lăsa întunericul, nu s-a mai putut abține și a spus :

— Crede-mă, Jean, acum sînt cu adevărat fericită !

— Tu ? a întrebat-o Jean surprins.

— Da eu, sînt fericită, chiar dacă lucrurile ar sta exact altfel decît cred eu.

Jean tăcu. Trecea printr-o perioadă grea : tocmai se despărțise de soție și de fetița lui de șapte ani. Carol observase că în ultima vreme el cădea adeseori pradă melancoliei. În sinea ei nu era de acord cu el.

— Aveți o influență bună asupra fratelui meu, îi spuse Marie-Christinne. O să reușiți să faceți din el omul care a fost.

Carol dădu din cap.

— Nu, asta va reuși s-o facă doar el singur. Poate îl ajut și eu puțin, dar Jean se simte

REFACEREA DUPĂ EFORT

ORIZONTAL : 1) Manevre manuale sau proceduri instrumentale aplicate pe suprafața corpului în scop igienic, de refacere locală și generală, prin acțiunea receptorilor pielii (sing.) — Odihnă pasivă, pentru refacerea funcțiilor circulatorii, respiratorii sau metabolice. 2) Ramură medicală care promovează îmbinarea judicioasă a muncii fizice cu cea intelectuală, a odihnei cu munca productivă (... muncii) — Mijloc de dezobosire și dezintoxicare, realizat prin alternanța băilor fierbinți cu dușuri reci. 3) Sere ! — Momente de relaxare. 4) Stat în China antică — Produs galinaceu. 5) Însoțesc stările de slăbiciune, reclamînd repausul pentru refacere — A selecționa. 6) A se restabili din punct de vedere fizic, după un efort — Început de vacanță! — Bine! 7) Sport reconfortant practicat în bazine, ștranduri sau la mare — Mijloace de combatere a oboselii psiho-fizice, prin provocarea dilatației arteriale periferice — Parte ! 8) Titan (simb.) — A reface. 9) Consum de energie care implică o perioadă relativă de refacere — Accident [illegible] respiratoriu. 10) Suprafață agricolă — [illegible]e ! — A apărea — Începe munca ! Potoliți — Entuziast. 12) Proceduri hi[illegible]rapice indicate pentru refacerea [illegible]nului nervos și a musculaturii pe[illegible]ce — Alimentație igienică menită să [illegible]e restabilirea organismului după [illegible]și accelerarea reechilibrării biologi[illegible] special pe plan metabolic.

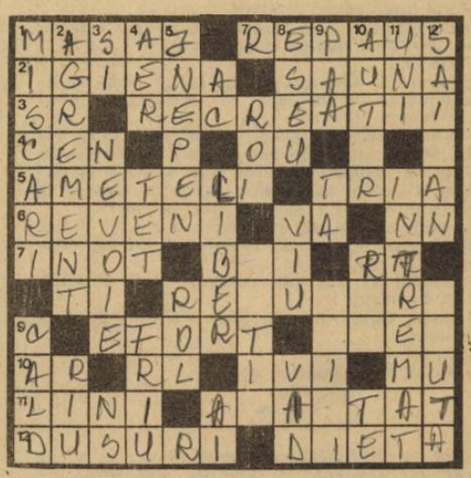

[illegible]TICAL : 1) Factor esențial în kine[illegible]e. [illegible]metodă de refacere adiacentă [illegible]edicale (pl.) — Dușuri spe[illegible]ei destinate acțiunii de [illegible]ului nervos (sing.). 2) [illegible]oază a odihnei active — [illegible]. 3) Notă muzicală — Ce[illegible]s la urmă ! 4) Mediu popu[illegible]ule încărcate electric (ioni), [illegible]nilor de munte, cu efecte benefice asupra organismului — Fluviu în Franța — Se opune mișcării. 5) Ienupăr — Atribuție. 6) Ustensile utilizate într-o metodă de dezobosire, specifică medicinei tradiționale chineze (sing.) — Timpul afectat odihnei — Usturoi. 7) Grup în mișcare (fig.) — Pretabil la efort. 8) Studiu — În plină activitate, neobosit — Pustiu. 9) Siglă pentru cea mai importantă societate de transporturi aeriene americane — Refăcută în final ! — Aliment de bază (pl.). 10) Producător — Relaxat după odihnă — Intrarea la teatru ! 11) A lega — Refăcut după boală sau efort. 12) Adăpost pentru animale — Are o evoluție rapidă.

George Magheru

Dicționar : CEN, TET, PAA.

bine în primul rînd pentru că se ajută singur. Pentru că vrea !

Terminase cu ciclul lung de iradieri, o aşteptau acum alte tratamente.

Carol intră în sala de aşteptare. Pacienţii aflaţi acolo şi-au adus aminte de ea şi au început să povestească. La numai cîteva clipe de la intrarea ei în sală reînvie atmosfera aceea aparte pe care doar Carol ştie să o creeze. Intrată în mica încăpere, se întinde pe pat iar sora îi introduce un ac în venă. Ac prin care i se trece în sînge o soluţie care va distruge celulele maligne. Întreaga procedură durează o oră şi jumătate. Nu e dureroasă, dar Carol simte cum o părăsesc puterile. Stomacul i se revoltă. Cinci zile a trăit numai din voinţa şi puterea pe care i le transmisese Serge. Pe parcursul următoarelor patru săptămîni de pauză a trebuit să strîngă curaj pentru alte suferinţe. Dar asta nu a oprit-o de la alergări.

După una din vizitele medicale de rutină ea îi spuse profesorului Spitalier că de trei-patru ori pe săptămînă aleargă diferite distanţe lungi. Doctorii din preajmă nu au scos măcar un cuvînt, aşteptau cu toţii sentinţa profesorului. Chiar dacă printre ei nu se afla nici unul care să considere că alergarea ar fi terapia ideală împotriva cancerului, aşteptau cu înfrigurare sentinţa profesorului Spitalier. Acesta se uită pe sub ochelari la Carol apoi o întrebă :

— Cît de lungi sînt distanţele ?

Spunîndu-i că deocamdată doar 15 kilometri, dar că are de gînd să alerge maratonul, profesorul zîmbi şi spuse :

— Care va să zică pacienta aleargă şi are de gînd să ia parte la maraton. Bravo !

Această idee se născuse în timpul lungilor alergări împreună cu Jean. Acesta îi povesti despre ultimul lui maraton, cel din Grecia, iar Carol îl ascultă cu atenţie. Jean îi risipi îndoielile legate de faptul că nu va rezista să alerge patru sau cinci ceasuri şi adăugă :

— Dacă te-ai hotărît, e indiferent dacă alergi o oră sau patru. Eu sînt convins că poţi să realizezi acest lucru.

La care Carol izbucni :

— Voi alerga ! Planifică un maraton !

Aşa s-au hotărît pentru Maratonul de la New York. Acesta urma să se desfăşoare abia peste un an oferindu-i lui Carol timp suficient pentru pregătire. Aşadar, la 24 noiembrie va alerga Maratonul de la New York.

Involuntar îi veni gîndul că dacă va reuşi să alerge întregul traseu, cancerul nu va mai reveni niciodată.

Profesorul Spitalier nu avu obiecţiuni, dar la ultima şedinţă de chimioterapie o trimisese pe asistentă afară să-i explice cum că, cancerul de sîn depinde în parte de hormonii feminini produşi de ovare. Mai adaugă că în cazul ei extirparea ovarelor ar diminua considerabil riscul unei noi îmbolnăviri maligne.

Carol înţelese. I se făcu negru în faţa ochilor. Puse totul pe o singură întrebare :

— De ce ?

Sperase că operaţia, iradierile şi toate celelalte tratamente vor reuşi să îndepărteze pentru totdeauna tumora.

— Numai doctorii proşti şi ziariştii slabi pot vorbi despre uciderea cancerului. Nu ne stă în putinţă să ucidem cancerul fără a ucide şi pacientul. Celulele canceroase devin inofensive în momentul cînd nu se mai pot înmulţi.

În timp ce vorbea o observa atent pe Carol şi dacă văzu că ea nu începe să plîngă, continuă :

— Scopul dv. nu este să aveţi copii, ci altul. Şi o să-l atingeţi !

— Dar... Cînd... cînd trebuie s-o fac ? întrebă Carol stins.

— În februarie.

— Voi fi aici, răspunse ea.

8.

Carol se străduieşte din greu pentru a nu se pierde de prietena ei. Străzile sînt pline de lume, maratoniştii aleargă între două cordoane

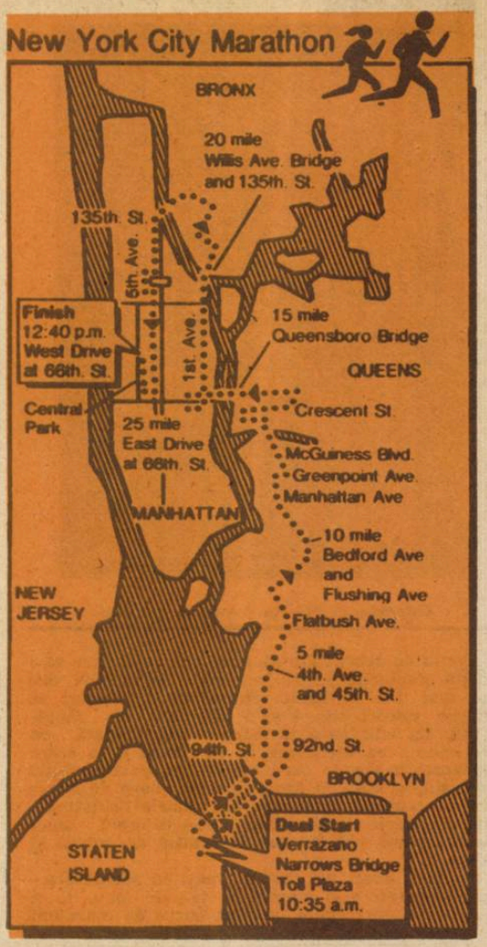

Traseul maratonului de la New York

de poliţişti. Susan flutură mîna şi strigă la Carol să nu rămînă în urmă.

Copiii ţipă, cei mari au în mîini pahare cu apă şi fructe pe care le oferă alergătorilor. Susan îi spune că în curînd vor străbate cartierul Queen. Carol o aude ca de la o mare depărtare.

Simte că nu va mai rezista mult.

Încetineşte ritmul, nu mai aude chemarea lui Susan, nici strigătele spectatorilor.

Cînd îşi revine, o vede pe Susan dispărînd în şuvoiul de alergători din faţa ei.

E singură.

Şi acum ?

9.

Carol şi Serge au folosit oferta tatălui lui Serge, care se oferi să le plătească biletele de avion şi la mijlocul lui decembrie plecară în Statele Unite. Carol se întîlni din nou cu părinţii şi înţelese că venise vremea să se pună bazele unor noi relaţii între membrii familiei. Despărţirea de ai săi i se păru, în această situaţie, inutilă şi meschină.

Nenorocul o însoţi însă pe Carol şi la Washington. Începură să se arate urmările tratamentelor. Într-o seară trase de cîteva fire de păr iar acestea îi rămaseră între degete. Uluită, trase şi de alte fire, de altele. În cele din urmă un ghemotoc din părul frumos se odihnea la picioarele ei. Serge o consolă. Carol începu să poarte un batic. Într-o seară, cînd se pregăteau de culcare, Serge îi spuse în glumă că frumosul ei cap seamănă cu o nucă de cocos. Ea deschise neputincioasă gura şi începu să rîdă.

În felul acesta reuşi să depăşească faza de criză.

La insistenţele Dianei, sora ei, încercă o perucă, dar se găsi atît de străină încît reveni din nou la batic.

După cum promisese, Carol se întoarse la 1 februarie la Marsillia. Operaţia a decurs bine, iar cînd, două zile mai tîrziu, sora îi spuse să se ridice puţin din pat, ea a plecat pur şi simplu la plimbare în cămaşa de noapte cu care era îmbrăcată. După o zi îşi luă blugii şi un pulover gri şi ieşi în grădină. Revenind se aşeză turceşte pe pat. Drept urmare, cusăturile operaţiei cedară. Într-atît a reuşit să se stăpînească încît fără să producă panică a chemat-o pe soră şi s-a lăsat dusă din nou în sala de operaţie...

Marie-Christinne îi invită pe Serge şi Carol la cină. A fost o aniversare reuşită a zilei de naştere. Carol îi adusese Marie-Christinnei două daruri : pantofi din pînză cu cuie şi un cozoroc care să o apere de soare.

— Asta este tot ce-ţi trebuie pentru Maratonul de la New York !

Spunînd că Mariei nu-i mai rămîne decît să înceapă să alerge, izbucniră cu toţii într-un rîs sănătos. Marie-Christinne, care îşi sărbătoarea cea de a treizeci şi cincea aniversare a zilei de naştere, avea, desigur, multe hobby-uri, dar categoric sportul nu făcea parte dintre ele ! Cu toate acestea ascultă cu interes relatarea lui Jean despre maraton. În grupul Christinnei se afla şi o prietenă a acesteia, fizioterapista Ettienne Moutte, o femeie înaltă în vîrstă de douăzeci şi şapte de ani.

Doctorii au decis : Carol are nevoie de o lungă convalescenţă. Această veste o nelinişti mult. Cineva îi recomandase un loc la altitudine, în munţi. Serge fu de acord cu propunerea, lăsînd-o pe Carol să înţeleagă că acolo va putea face deplasări lungi în mijlocul naturii. În cele din urmă Serge şi Carol porniră la drum.

Ajungînd la sanatoriu fu cuprinsă de un sentiment neplăcut.

— Băieţi dragi, spuse ea pe nepusă masă. Sper că nu sînteţi nişte trădători, că n-o să mă lăsaţi aici dacă n-o să-mi placă !

— O să-ţi placă, să vezi tu că o să-ţi placă, spuse Serge, dar glasul lui nu sună prea convingător.

Locul era într-adevăr foarte frumos. Înainte senatoriul fusese pentru vindecarea bolilor de plămîni, acum el servea drept loc pentru pacienţii care aveau cancer. Carol rămase ca opărită şi privea la pacienţii aflaţi în balcoane. Aceştia, înveliţi în pături de lînă, căutau undeva departe, bătrîni şi resemnaţi, aşteptînd moartea.

Carol îşi zice că lucrul cel mai bun pe care l-ar putea face ar fi să fugă. Cineva însă îi luă geamantanul, altcineva o invită să facă o plimbare prin împrejurimi.

— Serge, eu nu pot rămîne aici ! Şi nici nu rămîn !

Şi iată-i pe toţi trei — Carol, Serge şi Robert — îndreptîndu-se spre maşină.

— Staţi, nu trebuie să plecaţi ! strigă în urma lor un doctor.

— Ba trebuie ! îi răspunse Robert.

În urma lor se auz[illegible] glasuri care spuneau [illegible] e nevoie de bilet d[illegible] din partea doctor[illegible]

— Nu-i nevoie [illegible] bilet, spuse [illegible]

Robert porni[illegible] oarse ma[illegible]

După citev[illegible] sorului Soj[illegible] cu conv[illegible]

— C[illegible] bă[illegible]

ARTIFICII

- Tare sînt curios ce-şi pot spune doi surdo-muţi la vorbitor...
- Ciinele care latră nu muşcă, dar asta pentru că nu poate face două lucruri deodată.
- Pictorul era atît de îndrăgostit de maşina sa încît i-a făcut un auto-portret.
- Răspundem unui ascultător: Nu, Johann Strauss n-a fost niciodată căpitan pe Titanic-vals!
- O fi vinul vechi, dar nici noi nu bem de ieri, de azi...
- „Să mă aştepţi cu masa" – îi spune [illegible] cavalerul soţiei, înainte de a pleca în [illegible] războiul de 100 de ani.
- De ce oare fiecare pigmeu e un [illegible] munte de orgoliu?
- Iubea mult păsările, era un ma[illegible] ornitorinc.
- Canibalii i-au primit foarte bine [illegible] misionari, după care i-au reţinut [illegible] masă...
- „Să fim cu ochii în patru, [illegible] astea ale noastre vor să ne [illegible] – îşi spuseră cei doi fraţi sia[illegible]
- Nebun, nebun, dar e cu psih[illegible] la zi!

Corneliu Vadim [illegible]

Note pentru scrierea unui roman

(ALE LUI RAȚĂ GHEORGHE DIN FLEȘCANI)

PSEUDONIME : Geo Granit ? Gh. R. — Fleșcani ? R. Gh. — Fleșcani ?

TITLUL : „Noaptea pe-ntuneric" ? „Cu noi sau fără voi" ? „Crime și pedepse" ?

MOTTO-uri : „La noi a fost în trei rînduri percheziție la domiciliu și, negăsind nimic, au spus că sînteți pierdut, fiindcă sînteți viclean." (J. Hašek — „Peripețiile bravului soldat Švejk")

„E adevărat că sînt și nebuni liniștiți. Așa era un inventator care se scobea întruna în nas și numai o dată pe zi spunea : Uite, chiar acum am inventat electricitatea." (J. Hašek — „Peripețiile bravului soldat Švejk"). „Atunci dracu' să mai poarte strai murg, eu haină de samur îmi voi face." (Shakespeare — „Hamlet")

ACȚIUNEA : În Capitală ? În provincie ? Pe o insulă pustie ?

PERSONAJE : Ea (blondă, sentimentală), El (cu mustață ? fără mustață ?).

CONFLICT : Orice conflict.

FINALUL : Cu suspans.

POSIBILI CRONICARI ȘI RECENZENȚI : M. Isoscel (invitație la vînătoare) ; L. Stradel (varămea ? ! ?) ; C. Pipic (molan) ; I. Raster (Kent ? Pipă ?)

PRO MEMORIA : 360 pagini la două rînduri.

Al. Văduva

11.

Pentru Maratonul de la New York se pregătiră patru : Carol, Jean, Marie-Christine și Etienne-Moutte. Alergară pe cărări de pe care se vedeau apele Mediteranei. Carol se vindeca în continuare. La o oră după antrenament se afla însă în cabinetul medical împreună cu toți prietenii ei.

Într-o zi de iulie stăteau rezemați de perete, mîncau înghețată și urmăreau cum sora încerca să introducă acul în vena lui Carol. În cele din urmă reuși iar cei trei prieteni o văzură pe Carol strîngînd din dinți de durere. Ieșiră, palizi cu toții, în sala de așteptare unde veni și Carol după o oră.

— Dacă vă place aici, rămîneți. Eu mă duc să înot !

O urmară toți ca niște somnambuli.

Din cînd în cînd își evălua forțele întrucît tratamentul îi diminua energia. Carol dorea însă să reziste la fel ca ceilalți. În timp ce înota se simțea atît de epuizată încît Etienne trebui s-o ducă la mașină. Cu toate acestea, Carol nu renunță. Era convinsă că suprasolicitarea intenționată a organismului îl ajută pe aceasta să învingă cancerul și efectele cele mai nocive ale chimioterapiei. Credea atît de tare acest lucru încît găsea în fiecare zi forța să o ia din nou de la capăt. Din nou, și iarăși...

Toată lumea de la Institutul de luptă împotriva cancerului aflase pentru ce se pregătea Carol. Mulți refuzau însă să creadă. De cîte ori apărea pe coridor, pacienții se uitau suspect la ea.

— Asta-i americanca aia care vrea să alerge Maratonul de la New York !

Și nu se întîmpla ca cineva să facă această remarcă fără să se refere și la boala ei.

— Cît ați alergat săptămîna trecută ? Cum merge ?

Carol nu le știa numele, nu știa nimic despre ei, despre viețile lor. Avea însă capacitatea rară de a asculta și a înțelege.

— „Fiecare întîlnire cu ea le dădea pacienților o extraordinară poftă de viață".

Nici personalul Institutului nu rezista entuziasmului ei molipsitor...

Ei i se alăturară, la început, secretara profesorului, apoi sora principală, a doua... În scurt timp grupul alergătorilor ajunsese la unsprezece.

Într-o zi Carol aștepta pe bancă venirea lui Robert. În fața ei se afla un bărbat care trăgea, sigur pe el, dintr-o țigară.

— Uitați-vă la ăștia, spuse el. Sînt ca dintr-un film de groază de la televiziune...

Carol văzu un bărbat și o femeie în cămăși de noapte fiecare, care se tîrau pur și simplu pe coridor.

— Sîntem fericiți că nu avem probleme ca ei, spuse el dînd drumul unui nor de fum în formă de rotocoale. Îmi aștept soția, are nenorocirea aia la sîn... Se zice că iradierea ajută...

El povesti apoi că mănîncă orice, că fumează treizeci de țigări pe zi, că bea o jumătate de litru de vin roșu și că nu a fost niciodată bolnav.

— De ce purtați perucă și vară ?

— Eu nu am păr... am și eu cancer de sîn... Știți...

— Soția mea nu acceptă nici un tratament... Dar vă este rău...

— Mi-a fost, acum nu-mi mai este... Mi-a trecut...

Carol observă că venise Citroenul.

— Soția dv. o să se facă bine, dar nu-i de dorit să mai veniți aici cu vinul și țigările dv.

Și se îndreptă hotărîtă spre mașină.

La începutul lunii august profesorul Spitalier îi dădu voie lui Carol să întrerupă tratamentul pentru a se putea antrena mai bine pentru maraton. Efectele secundare demobilizatoare începură să dispară. Lui Carol începuse să-i crească părul, buclat și negru ca smoala, și mai strălucitor decît înainte. Carol se bucura de acest lucru ca de cel mai frumos dar pe care i l-ar fi putut face cineva.

În septembrie și-a găsit un post nou de profesoară de engleză la Centrul pentru pregătirea profesională a adulților. Directoarea Centrului, Janine Oger, dorea să știe cînd își va lua postul în primire. Carol îi explică cum că se antrenează pentru maratonul de la New York și că va putea începe să lucreze la o săptămînă după terminarea acestuia.

— Dar ce găsiți dv. chiar atît de interesant în maratonul ăsta ? o întrebă doamna Oger.

Carol îi povesti pe scurt situația în timp ce pe chipul directoarei citea expresia unei totale uluiri.

— Vă doresc mult noroc ! îi spuse directoarea. Reveniți, bineînțeles, după maraton...

12.

Carol aleargă spre pod, înapoi spre Manhattan. Un spectator flutură din mînă și-i oferă un măr frumos. Carol îl ia și mușcă din el fără să încetinească ritmul. Se teme că n-o să mai fie în stare să accelereze, fiecare milă îi cerea un tribut cumplit. Este prea obosită ca să mai țină seama de timp. Se gîndește la Serge... Din față o întîmpină un vînt puternic. Se simte teribil de obosită.

Nu trebuie să se oprească ! Chiar dacă va trebui să se tîrască, tot va trece linia de sosire !

Se aude strigată. Se întoarce și le vede pe Marie-Christinne și pe Etienne. Acestea se rup din grupul alergătorilor și i se alătură. Carol le îmbrățișează din alergare, le sărută. Sînt și ele la fel de obosite, dar nu renunță...

Carol simte un nou impuls în picioare, noi puteri, care parcă îi pompau sînge proaspăt în vine. În sfîrșit, ajung la Central Park. În memorie i se întîpăresc pentru totdeauna imagini răzlețe, realitatea se transformă într-un film proiectat cu un aparat extraordinar : cerul, copacii îngălbeniți, tricourile multicolore, mașinile poliției, tata, sora, fratele... Le flutură mîna și aleargă mai departe. Iată grupul suporterilor din Manhattan ! Ei salută fluturînd mîinile ; ea vrea să le răspundă la salut, dar nu mai are putere, glasul și-l pierduse undeva pe drum.

Încă...

Încă...

După patru ore 36 minute și 16 secunde de la plecarea de pe Verrazano Bridge, Carol trece linia de sosire.

Tatăl ei își face loc prin mulțime. Cineva îi aruncă lui Carol o pătură pe spate.

Nu este în stare să scoată un singur cuvînt. Se gîndește la un singur lucru : A ÎNVINS ! Știe că a învins ! Că viața a învins !

Noaptea îi telefonează lui Serge.

— Am reușit !

— Eram sigur că ai să reușești !

13.

După o săptămînă Marie-Christinne s-a întors la Institutul din Marsilia. Pacienții s-au strîns cu toții în jurul ei întrebînd-o de americancă.

— Ce-a făcut ?

— A terminat cursa ?

— Nu numai că a terminat-o, dar a și învins !

Ceva mai tîrziu Carol primi permisiunea de a face acasă ședințele de chimioterapie.

— N-o să mai vină niciodată pe aici, își spuneau pacienții.

Își pierduseră apoi cu toții curajul de a mai vorbi. Fețele lor păreau deodată îmbătrînite. În jurul Christinnei se strînsese un cerc de oameni care nu mai așteptau decît moartea.

— Nu așa stau lucrurile, spuse Marie-Christinne. Dacă ea a reușit, trebuie să reușiți și voi !

— Poate..., se auziră voci sceptice.

Reușita lui Carol îi învioră totuși pînă și pe cei mai puțin optimiști.

Încă peste patru luni, cînd venea cîte un nou pacient se mai găsea cineva care să înceapă să povestească întîmplarea cu americanca...

— Anul trecut a fost aici o fată tînără, care avea ce aveți și dv. Și știți ce-a făcut ? !

Marți, 11 octombrie, în timpul injecției, Carol își smulse acul din mînă. Nu, nu mai putea suporta viața pe jumătate pe care o ducea, avea atîtea de făcut ! S-a ridicat de pe pat spunînd că a terminat definitiv cu tratamentul !

Profesorul Spitalier fu revoltat, dar în cele din urmă îi dădu dreptate.

— Avea un simț extraordinar pentru ceea ce îi făcea bine, ce o ajuta. Maraton — auziți și dv. ! !

După ce alergase maratonul de la New York, Carol alerga și maratonul de la Paris. Spuse :

— N-am avut niciodată cancer la sîn ! Am suferit de un cancer al personalității ! Acum totul este o.k. !

14.

De la victoria ei au trecut trei ani. Carol este acum sănătoasă, plină de vitalitate. Acum practică windsurfingul și alergările și a început să studieze medicina.

Și trăiește fericită, alături de Serge, la Marsilia...

Versiune românească și prezentare de Nicolae Nicoară

CULESE ȘI ALESE

● Deși Anul Nou sosește întotdeauna la miezul nopții, nimeni nu îi face scene pentru acest lucru.

● Primul poet a fost acela care a comparat femeia cu o floare, iar primul prozaic, cel care a comparat femeia cu o altă femeie.

● Unii își arată veritabila față punîndu-și o mască.

● Orice bărbat se poate înșela în alegerea soției, dar pentru a înțelege aceasta este necesar să fie însurat.

● Dacă femeia împărtășește punctul de vedere al bărbatului, înseamnă că el are dreptate, iar dacă nu îl împărtășește înseamnă că bărbatul este soțul ei.

● În disputa cu o femeie, cel mai puternic argument al bărbatului este tăcerea.

● La ghișeu: „Mereu vi se spune să veniți mîine, iar dumneavoastră veniți mereu astăzi!"

● Este preferabil să-ți pierzi mințile din pricina unei femei decît să ți se întîmple acest lucru fără nici un motiv.

Aristide Mircea

COLECȚIA ENIGMA

WILL HELM

BOMBOANELE MĂTUȘII CLARISSA

Grafică de Eugen Taraș-Oituz

În vechea vilă domnea o vie animație. Clarissa Mandow își sărbătorea cea de-a 70-a aniversare a zilei de naștere. În total participau trei duzini de oameni care o felicitau, în principal rude, aceștia veniseră probabil din dragoste și stimă pentru bătrîna doamnă care, cu numai cîțiva ani în urmă, rămăsese văduvă pentru a doua oară.

Din căsătoriile ei, mătușii Clarissa îi rămăsese o avere de cîteva milioane. Evident, participarea rudelor la sărbătorire era și o consecință firească a speculării, de către fiecare, a faptului de a fi inclus cu „bunăvoința" mătușii, în testamentul ce se pregătea. Merita osteneala...

Bruno Feldner zîmbi batjocoritor privind-o pe mătușa cu basetul Benno în poală, înconjurată de nepoți și nepoate. Fiecare al treilea invitat era un moștenitor probabil.

Se sculă de pe scaun și agale merse pînă la grădina de iarnă unde se găsea masa cu toate cadourile. Întrucît el nu era moștenitor, nu se putea emite vreo bănuială contra lui, atunci cînd... deși s-ar putea ca nimeni să nu fie suspectat, atunci cînd... dar să nu anticipăm.

Acum, invitații se îndreptau spre măsuța pe care erau așezate cafelele și nimeni nu rămăsese în apropierea sa. Era momentul să acționeze. Fără să se grăbească, își puse mănușile, apoi luă de pe masă o cutie de bomboane de ciocolată și, după o privire rapidă împrejur, se duse în spatele unui palmier. Ajuns aici, scoase cu multă băgare de seamă hîrtia de celofan, deschise cartonul, luă o pralină din cutie, înlocuind-o cu alta, identică, pe care o scoase din buzunarul sacoului. Apoi, o introduse la loc, închise cartonul, potrivi hîrtia de celofan și, după o altă privire liniștitoare, așeză cutia cu bomboane de ciocolată la locul ei.

Zîmbi triumfător cînd puse în gură pralina de ciocolată din cutie, lăsîndu-se pradă plăcerii pe care i-o pricinuia topirea pe limbă a acestei bomboane fine. Aprecia că planul său era cu adevărat genial.

Totul începuse cu trei luni în urmă, cînd avu prima întîlnire cu doamna Mandow.

„Ți-o prezint pe mătușa Clarissa", spusese Inge, atunci cînd el amintise pentru prima dată despre planul privind instalarea propriei sale firme, pentru care, bineînțeles, avea nevoie de credit. „Ea are o parte însemnată din averea ei în numerar. Dacă-i placi, te ajută".

Însă spre deosebire de Inge care se împrietenise mult în cîteva luni cu Bruno, Clarissa Mandow nu manifestă față de el nici încredere și nici simpatie. Dacă Inge ar moșteni o avere, el ar fi fost dispus să-i pună pe deget și un inel de logodnă. De fapt asta și aștepta ea.

Dar după această vizită nereușită, Bruno începu s-o urască pe bătrîna doamnă. Nu prea mult însă, pentru că simțea că ea „vedea" în planul său. El observase că bătrîna îl considera un fel de vînător de zestre.

Cui i-ar păsa, gîndi el, dacă mătușa Clarissa ar muri mai devreme cu vreo cîțiva ani? Aflase că în acest caz, Inge ar moșteni cel puțin 600.000 de mărci. Chiar dacă nu se ajungea la aprecierea drept cauză a morții „criza de inimă", orice suspiciune s-ar îndrepta numai asupra moștenitorilor, respectiv celor care trăgeau foloase de pe urma decesului mătușii. Iar aceștia erau mai mulți.

Planul lui Bruno Feldner se baza pe preferințele Clarissei Mandow pentru un anume soi de praline de ciocolată. Ca urmare, „pre-

M	E	E	S	T	I	I	N
I	D	A	T	S	C	A	T
C	I	N	E	O	A	R	E
E	C	X	E	N	I	R	P
L	E	N	T	A	N	U	P
N	I	I	F	E	T	A	O
V	A	N	U	C	A	C	T
A	T	A	M	N	R	O	A
T	A	I	D	I	T	I	V
R	O	D	O	F	N	A	I

CRIPTOGRAMĂ

PORNIND DINTR-UN ANUMIT COLȚ ȘI URMIND O ANUMITĂ CALE, VEȚI AFLA UN AFORISM APARȚINÎND UNUI MARE CLINICIAN ROMÂN DIN CLUJ (1913–1976).

P. R. LANG

DOVADA

Rita Estrin se îmbracă pentru înmormîntare. Cu o privire rutinată se examinează în oglinda mare cît peretele. Brusc, se întoarse către soțul ei și-i aruncă întrebarea în față: „Tu ai fost, Paul?"

„Nu te-nțeleg..."

„Vreau să știu dacă tu l-ai omorît pe tata".

„Eu și tatăl tău?!! Dar e o curată nebunie! Știi bine, doar, că socru-meu s-a prăbușit de la etajul opt", replică Paul.

„Tata ți-a stat mereu în cale", vorbi Rita, dusă pe gînduri. Pronunță aceste cuvinte lent, ca și cînd ar vrea să-și adune mințile. „Superioritatea tatei te-a incomodat totdeauna. Știai că o să-ți lase frînele firmei sale fără prea multă tragere de inimă. Vanitatea te-a îndemnat s-o apuci înaintea timpului și să-l ucizi".

„Dar dovada?" întreabă Paul Estrin batjocoritor.

Rita îl privi cu ură și zise: „Speri probabil să te strecori printre chichițele legii. Personal, mi-e frică de legi. Totuși, știu că ești ucigașul tatei. Te voi face s-o simți întruna, zi și noapte!"

„Rita, dragă", o conjoară Paul, „nu l-am împușcat pe socru-meu. Tu mă acuzi numai pentru că nu te-am anunțat imediat după accident. Încă o dată te rog: crede-mă că am vrut numai să te scutesc de imaginea lui la morgă și, în plus, n-am vrut să te sicii cu formalitățile oficiale legate de un deces".

Rita își pierdu stăpînirea de sine: „Mă rog, doar eram în spital. O ușoară depresiune nu constituia totuși un motiv să-mi ascunzi moartea tatălui. În afară de asta, n-ai fost nătîng cînd te-ai apucat de o asemenea treabă. Cînd mi-ai telefonat, deja dăduseși dispoziția de incinerare, deși cunoșteai, bineînțeles, că tata nu a vrut să fie ars și că în cazul că ar fi fost îngropat, eu aș fi cerut o exhumare. Expertiza ar fi stabilit că el era deja mort cînd a... căzut. Ucis de ginerele său!"

„Tatăl tău a căzut de pe terasa biroului său deoarece iarăși băuse prea mult. Mai vrei să știi și altceva?"

„Da. Pistolul tău a dispărut din sertarul biroului. Unde se află?"

„L-am aruncat, așa cum ți-ai dorit-o dintotdeauna, inclusiv cartușele... Acum trebuie totuși să mergem la crematoriu".

După ceremonie, Rita luă cu sînge rece urna cu cenușa tatălui și o scutură brusc. În ochii ei strălucește triumful. „S-a terminat cu tine, Paul!" strigă ea.

„Ce mai e și cu asta...?"

„Ascultînd cum sună urna poți să-ți dai seama că ai pierdut". Duse urna la urechea lui și o mișcă ușor. „Acuzația mortului te trădează. Îmbrăcămintea de oțel a glonțului nu s-a topit. O auzi cum lovește în peretele urnei?"

În românește de
Ioan Petriu

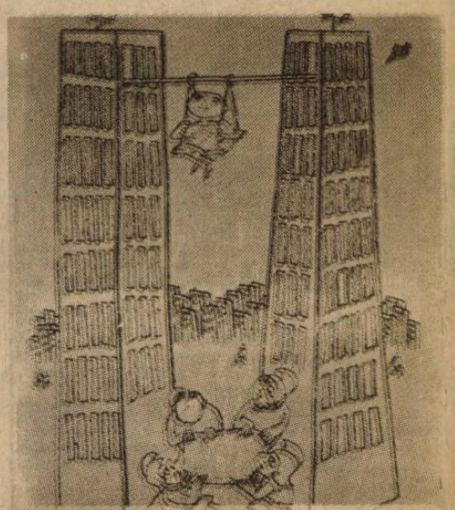

Iubesc, iubesc, iubesc...

găti“ una din acestea, injectînd în ea o puternică otravă vegetală și apoi așteptă aniversarea zilei ei de naștere pentru ca, profitînd de învălmășeala pricinuită de numărul mare al invitaților, să efectueze schimbul bomboanelor. Se încruntă. Ceea ce lăsă el în grădina de vară pe masă nu era altceva decît o bombă cu explozie întîrziată. Puteau să treacă săptămîni, chiar și luni, pînă ce mătușa Clarissa va mînca bomboana respectivă. Dar avea timp, gîndi el, înșelîndu-se la față.

Trecuseră două săptămîni de la acest „eveniment“, cînd Inge îl chemă la telefon : „Sîmbătă are loc o petrecere — zise ea — la unchiul Walter. Eu aș fi vrut să refuz — fiindcă și aceasta seamănă ca două picături de apă cu cea de la mătușa Clarissa — dar bătrînul m-a rugat pînă ce am cedat. Ești supărat ?“

Bruno Feldner nu era tocmai încîntat dar de dragul lui Inge, participă și el. Spre bucuria lui, mătușa Clarissa nu era acolo, ea își ceruse în prealabil scuze, invocînd vîrsta ei.

Poate că acum stă în fața televizorului și mănîncă din bomboanele de ciocolată, gîndi el. Un curent glacial îi traversă de-a lungul șirei spinării cînd apăru soția unchiului Walter cu o tavă de porțelan în mînă.

„Doriți să gustați ceva ? Prăjituri sau praline ?“ întrebă ea. „Pralinele sînt de la mătușa Clarissa“, zise ea, „ea ne-a trimis două cutii, fiindcă de ziua ei a primit așa de multe din partea celor dragi, încît se teme să nu se strice...“

Bruno înțelese dintr-o privire. Erau pralinele din soiul celor din care făcea parte și aceea pe care o injectase cu otravă.

Bruno trase nervos din țigară apoi respiră adînc. El o zări pe amfitrioana lor cum așează tava de porțelan cu pralinele pe un bufet. Murmurînd o scuză, se despărți de Inge și acum stătea rezemat de ușa terasei. Din fericire, reușise s-o convingă să nu servească din bomboanele de ciocolată. Deși, la drept vorbind, în clipa următoare, aceasta putea să se răzgîndească, luînd una din blestematele de praline, destul de apetisante. Ea sau oricare altcineva. Trebuie să se gîndească bine și să acționeze. Chiar dacă exista o probabilitate cît de redusă, ca pralina otrăvită să existe în vreuna dintre cutiile acelea, conținutul tăvii de porțelan, ce putea să devină un „martor“ supărător, trebuia să dispară. Imediat.

Se apropie de bufet, luă tava, alese o bomboană, se prefăcu că o gustă, după care, îngrijorat, plecă mai departe cu tava în mînă. Văzuse la intrarea în casă unde erau tomberoanele cu gunoi : într-un mic coridor, aproape de garaj. Ușa era neîncuiată și coridorul gol. Cîțiva pași repezi și acum stătea lîngă tomberoane. Ridică un capac și...

„Aruncați cîteva resturi menajere, nu ?“

Bruno tresări puternic. Bărbatul care i se adresă răsărise din cealaltă parte a coridorului ca o fantomă.

„Pralinele, nu-i așa ?“

Acum Bruno îl recunoscu. Era cel pe care unchiul Walter i-l prezentă ca un prieten din timpul școlii.

„V-am supravegheat, domnule Feldner, pe dumneavoastră ca și pe ceilalți invitați care au participat la aniversarea zilei de naștere a doamnei Mandow și cărora amfitrioana casei le-a oferit astăzi praline din partea mătușii Clarissa. Voiam în acest mod să aflu cine a înfăptuit tentativa de omucidere. Gazdei noastre de aici i-am acordat toată încrederea, fiindcă, datorită vîrstei și averii sale considerabile, era în afară de orice suspiciune“.

„O tentativă de omucidere ?“ Bruno nu înțelegea. Chiar în după amiaza acelei zile Inge vorbise doar la telefon cu mătușa Clarissa ?

„Mătușa Clarissa nu a dăruit nici un fel de praline ; cele pe care voiați adineaori să le aruncați sînt complet nevătămătoare. Doamna Mandow a deschis într-adevăr și cutia cu bucata otrăvită dar nu a mîncat-o. I-a dat-o cîinelui ei Benno iar acesta a murit. Medicul veterinar a intrat la bănuială și ne-a sesizat“.

Acum zări Bruno și insigna poliției criminale în mîna interlocutorului său.

„Vino domnule Feldner. Pentru noi petrecerea s-a sfîrșit.“

Traducere și adaptare de
Iosif Vianu

VĂ PLACE APA DE BORSEC?

Nu puțini dintre noi încă mai identifică apă minerală cu apa de Borsec. Regină a apelor minerale românești, apa de Borsec are istoria ei, nu de puține ori palpitantă. Mai exact spus, în istoria cunoscută a apelor de Borsec este notat faptul că de cîteva ori era să le... pierdem. Pur și simplu ! Fapt evidențiat, într-un interesant articol din ziarul „Informația Harghitei“, și de Artemiu Pricăjan, unul dintre oamenii care s-au aplecat, cu pricepere și pasiune, asupra vieții și rosturilor izvoarelor minerale ale Borsecului.

Două cauze naturale...

Cu 180 de ani în urmă, la Borsec se înființa prima unitate de îmbuteliere a apei minerale. Timp de 10 ani unitatea a funcționat fără probleme. Numai că „în ziua de 18 mai 1816 s-a dezlănțuit o furtună neobișnuită care a înspăimîntat locuitorii Borsecului. Tunetele puternice au făcut să cadă la pămînt chiar și pe acești oameni ai muntelui, obișnuiți cu stihiile naturii“ scria, în jurnalul său, Laszlo Mihaly din comuna Joseni. Unitatea de îmbuteliere a trebuit să-și întrerupă activitatea deoarece izvorul de apă minerală dispăruse. O comisie de specialiști stabilește dispariția izvorului, dar oamenii Borsecului continuă să spere. În iulie același an o nouă comisie regăsește sursa de apă minerală. Viața Borsecului continuă, deci, sub semnul minunatelor ape minerale. Pînă în 1937 cînd are loc a doua calamitate naturală. În iulie, în urma unei ploi torențiale, „Izvorul principal“ este înnămolit. S-au produs, totodată, mari alunecări de teren. După cîteva luni de muncă foarte grea, un zidar din comuna Lăzarea recaptează izvorul și din nou viața Borsecului intră pe făgaș normal. Mai mult, locuitorii fac o serie de amenajări pentru a proteja izvorul.

Și două întîmplări cu oameni

În 1925 se pune problema recaptării moderne a izvoarelor de ape minerale ale Borsecului. În timpul lucrărilor, efectuate de o firmă din Viena, cele două surse importante, „Izvorul Principal“ și „Lobogo“, seacă. Uimire, derută, disperare. Și căutări încăpățînate. Istoria notează și ora cînd „Izvorul Principal“ a fost regăsit — ora 15, în ziua de 5 mai 1926. Artemiu Pricăjan scrie că „apa a erupt în evantai, pînă la o înălțime de 1,5 metri, excavația umplîndu-se cu apă minerală care cu greu a putut fi evacuată de pompele cu aburi“. Părerea sa, în urma cercetărilor întreprinse, e că „izvoarele și-au schimbat traseul în urma baterii pilonilor la clădirea de cură“ ce se construia în același timp cu lucrările de modernizare. Este pentru a treia oară cînd oamenii Borsecului răsuflă ușurați. Dar nu pentru mult timp pentru că după vreo trei decenii debitele de apă minerală se reduc din nou și concentrația de bioxid de carbon scade. Tot Artemiu Pricăjan stabilește cauzele (reducerea calităților chimice și hidrogeologice nu se datorează unui declin natural al izvorului, ci îmbătrînirii materialelor și agregatelor utilizate la modernizările din 1926) și propune două variante — refacerea recaptării sau noi foraje. Se optează pentru recaptare și astfel Borsecul rămîne și pe mai departe ceea ce a fost dintotdeauna — Borsec.

E. Mihăescu

E	R	T	C	O	E	I	L
I	I	D	A	N	U	P	D
T	S	A	J	E	I	A	I
D	I	A	A	T	E	D	A
T	A	U	C	E	N	A	R
V	E	D	U	D	A	A	T
S	I	E	I	T	N	E	M
M	O	I	I	N	E	O	T

SĂRITURA CALULUI

Soluția acestui gen de problemă enigmistică se poate afla pornind dintr-un anumit colț și citind literele în sensul săriturii calului de la șah. Procedînd în acest mod, veți descoperi un frumos aforism aparținînd unui mare clinician și fiziolog francez (1860–1944).

— Nu fii supărat, dragă, față de cum arată mașina tu ești într-o stare perfectă !

OCHII SĂI VERZI, DE UN VERDE INTENS, STRANIU

...au făcut minuni la prima apariție pe ecran. Se mai spune, adesea, că Faye Dunaway — căci despre ea e vorba — cu un singur film, „Bonny and Clyde", a reușit să pătrundă în legenda hollywoodiană pe ușa din față. Publicul, acel barometru de mare sensibilitate în aprecierea vedetelor, a fost „prins" imediat. Dragoste la prima vedere sau, cum ar spune francezii, „coup de foudre". Frumoasa americană avea să înflăcăreze, concomitent, și critica de specialitate. Acest „coup de foudre" n-a rămas, însă, fără urmări. Uimitor de repede — dar cine se mai miră azi de viteza de propagare a cinematografului ? — reputația sa a depășit frontierele noului continent și, de mai mult de 20 de ani, starul hollywoodian se află pe primele locuri în box-office-ul internațional.

Chiar de la primul succes s-a spus că „această vedetă poate reda Hollywoodului încrederea în sine". Și nici un elogiu nu putea fi mai flatant pentru Faye Dunaway la sosirea în sală, la premiera filmului „Bonny and Clyde". Tînăra actriță avea pe atunci 26 de ani. Era considerată de critică drept „prima actriță după Marilyn Monroe, care a electrizat literalmente lumea filmului", „sîngele proaspăt necesar neînviorării celei de-a 7-a arte". Și dacă Faye Dunaway a acceptat onorurile și calificativele (și cine n-ar accepta ? !), ea a refuzat cu fermitate eticheta „sex-symbol", pe care unii se grăbeau să i-o pună. Frumoasă, Faye Dunaway este în același timp tot atît de inteligentă, lucru pe care nici nu-l ascunde.

Imagini din filmul „Ochii Laurei Mars"

O ACTRIȚĂ IMPOSIBILĂ

Fiică de fermieri, Faye Dunaway s-a născut în 1941, în Florida. Înainte de a urca pe scenă, cu Medeea, avea să urmeze serioase studii de cultură generală. Viitoarele galoane de mare stea au fost cucerite, de asemenea, printr-o foarte intensă și dură activitate în teatru. Formată la **Actor's Studio**, instituție de unde veniseră Marlon Brando, Paul Newman ori James Dean, această stea în devenire a avut profesor pe Elia Kazan. Miller și Pinter... au făcut parte din repertoriul ei curent, dar în cinema n-o cunoștea nimeni. Încă... Cel care o va scoate din anonimat va fi regizorul Arthur Penn, care i-a încredințat rolul lui Bonnie, alături de Warren Beauty. Momentul coincide cu... primele necazuri... Actorul, care era, în același timp, și producător al filmului, vroia să-i ofere rolul cunoscutei Nathalie Wood, dar Penn insistă

și își impune favorita. Învins, Warren Beauty o tratează cu deosebită duritate, dar și cu indiferența obișnuită față de o neînsemnată debutantă. Numai că vedeta ucenică nu se sinchisește, iar „luptele" dintre cei doi actori ajungînd uneori pînă la palme. În final, însă, Warren trebuie să recunoască că această mare blondă, cu ochi verzi, posedă o mare doză de aplomb, dar și... de talent. După „Bonny and Clyde", care a consacrat-o definitiv, plouă cu scenarii, iar monștrii Hollywood-ului își arată colții... Cu toate astea Faye nu le declară război, nu le face ochi dulci și n-are nimic dintr-un cățeluș docil. Din contră, Polanski, care o cheamă în filmul său „Chinatown", alături de Jack Nicholson, nu-i păstrează o amintire prea bună : „Își petrecea zece ore pentru a învăța textul, cinci pentru a-l repeta, trei pentru a se machia — povestește el. N-are imp de dormit, ceea ce o face imposibilă". IMPOSIBILĂ... Cuvîntul e lansat. Va reveni frecvent pe buzele detractorilor. În curînd, tot mai mulți vor vorbi de „femeia insuportabilă", „obsedată de machiaj" ori de „permanenta nemulțumită". Dar, oare, cîte dintre starurile Hollywood-ului n-au fost primite astfel?!

UN NOR DRAMATIC

Faye Dunaway va înțelege foarte repede că succesul e una, iar fericirea alta. Dacă startul fulgerător i-a oferit marile facilități ale vieții materiale, nimic nu va fi mai greu, însă, în ceea ce privește viața ei personală. Cine-ar fi crezut că în spatele acestui surîs strălucitor și încîntător, în spatele siluetei sale superbe, al alurii sale îndrăznețe se ascunde o femeie timidă și neliniștită, care-și tratează (sau măcar încearcă) plictiseala pe divanul a opt (8 !) psihanaliști diferiți ? Elia Kazan este unul dintre primii care-au observat discrepanța : „duce cu ea un nor de dramă", spunea despre ea. Iar acest nor nu dispare nici chiar în timpul celor mai furtunoase legături amoroase. Talentata actriță visează un cămin, numai că bărbații trec fără să se oprească prea mult. Căsătoria cu cîntărețul de rock Peter Wolf este un eșec. Iubirea cu Marcello Mastroiani nu ține mai mult de doi ani, iar actorul italian îi refuză copilul pe care-l dorește. Și, cu toate avatarurile sentimentale, împlinirile actoricești, cariera nu suferă. Munca, refugiu potrivit firii ei, o acaparează în întregime. Roluri după roluri, o mulțime de filme cu mari regizori. În 1977 primește „Oscarul" pentru remarcabila interpretare din „Network" al lui Sidney Lumet.

40 — E O VÎRSTĂ SENINĂ

Solicitată în mai toate colțurile planetei, Faye Dunaway încearcă să-și înșele monotonia propriei vieți interpretînd rolurile unor femei cu destin excepțional. Evita Perron, ducesa de Windsor, Joan Crawford, Oriana Falaci... sînt doar cîteva dintre ele. Și parcă-parcă începe să-și revină din teribila toropeală. „Am fost timp îndelungat o femeie tristă — recunoaște. Ani de zile m-am simțit în infern fără nici un motiv de a fi acolo, și totuși eram acolo". Cel care-i va aduce liniștea și echilibrul avea să fie fotoreporterul Terry O'Neill. Se căsătoresc și, la puțină vreme, avea să apară și copilul pe care Faye și-l dorea atît de mult. „Înainte de Terry — explică ea, foloseam bărbații drept parașocuri pentru a mă proteja de lume. Terry mi-a vindecat angoasele de fetiță". Femeie, soție și mamă totală, Faye atacă azi cu seninătate această vîrstă a anilor 40. Și dacă Elia Kazan o învăța odinioară să plîngă pentru un cadru de film, Terry a învățat-o să rîdă. Din fericire pentru public, pentru cinematografie în general, maternitatea n-a făcut-o să-și neglijeze cariera, mai mult chiar, curba a fost mereu ascendentă. După ce a realizat versiunea cinematografică a piesei lui Donald Freed, „Circe și Bravo", cu care (în regia lui Harold Pinter) a triumfat la Londra, Faye Dunaway a regăsit drumul spre studiouri, unde a interpretat viața Victoriei Woodhull, prima femeia candidat la președinția Statelor Unite.. Filmul pare a fi remarcabil, iar rolul pe linia celor anterioare.

Sorin Trușcă

Ioana Nicolae (dactilografia), Marga Popescu (corectura), Nicolae Gadonschi, Natalia Tofan (prezentarea grafică), Mircea Croitoru (secretariat de redacție).

Redactor responsabil : TOMA MICHINICI

Tiparul : C.P.C.S. — Comanda nr. 70404